RB136,528

Presented to the
LIBRARY of the
UNIVERSITY OF TORONTO
by

Dr. Antonio Gomes

Da Rocha Madahil

OPUSCULUM DE PRIVILEGIJS FAMILIARIUM, OFFICIALIUMQUE SANCTÆ INQUISITIONIS

DESIDERATISSIMUM

EDITIO SECUNDA,

CUM REGIMINE FISCI ACTUM,

IN QUO

TOTA FERE PRIVILEGIORUM MATERIA EXARATUR,

& omnium Privilegiatorum jus genericè, & ſpecificè examinatur, plenèque diſcutiuntur privilegia omnia Familiarium, Officialiumque Sanctæ Inquiſitionis, Senatorum, monetariorum, ſcholaſticorum, & Viduarum, & aliorum, poteſtas etiam eorum Conſervatorum ventilatur, & plures aliæ Juris materiæ involvuntur.

TRIBUS BEATISSIMIS APOSTOLICIS INQUISITORIBUS.

DOMINICO PATRIARCHÆ

PETRO VERONENSI, ET PETRO CÆSARAUGUSTANO.

CONSECRATUS AB EJUS AUTHORE

DIDAÇO GUERREIRO CAMACHO

DE ABOYM GRAVAMINUM SENATORE.

IN LUCEM PRODITUS AB

ANTONIO DE SOUSA SYLVA.

ULYSSIPONE OCCIDENTALI:

EX OFFICINA ANTONII DE SOUSA SYLVA, Anno Domini M. DCC. XXXV.

Cum facultate Superiorum, & Privilegio Regio.

TRIBUS BEATISSIMIS APOSTOLICIS INQUISITORIBUS

DOMINICO PATRIARCHÆ

PETRO VERONENSI, ET PETRO CÆSARAUGUSTANO.

NONDUM MENTE CONCEPI DE PRIVILEgijs Familiarium, Officialiumque Sanctæ Inquiſitionis opuſculum hoc exarare, cum illud vobis, ò tres Beatiſſimos Apoſtolicos Inquiſitores, ipſa operis cogente, & ſuadente materia, conſacrare decrevi: nam cui opus de Privilegijs Familiarium Officialiumque; Sanctæ Inquiſitionis æquo, ac pari jure dedicare poteram, quam tibi, ò magne Diminice, qui illos ad capiendos, inquirendoſque Hæreticos primus omnium erexiſti, & qui Prothoinquiſitor Geralis fuiſti; cui, niſi tibi, ò Beate Petre Veronenſis, qui Inquiſitionis Generalis munus ſubeundo adeò contra Hæreticos ſtrenuè dimicaſti, ut vitam in manibus Hæreticorum pro Fidei defenſio ne dare minimè timuiſti: cui, niſi tibi, ò Beate Petre Cæſarauguſtane qui in Regno Aragoniæ Apoſtolicus Inquiſitor creatus in obſequium Fidei vitam Deo tradidiſte in manibus perfidorum Judæorum.

§ 2 *Acci-*

Accipite ergo, ó magni Sacroſancti Tribunalis Sanctæ Inquiſitionis Protoparentes hoc opuſculum de privilegijs veſtrorum Familarium, Officialium, ac militum agens, illud, & Authorem ſuum à calumniantium injuris, & impetu protegite; & minimum hunc veſtrum Familiarem, ac indignum militem docete, erudite, ac exercete, ut ſicut in terra ſub vexillis veſtris merui militare, ita in Cælo ſub ſignis veſtris in matricula cæleſtialium militum in æternum deſcribi valeam; ad quod tu Dominice Patrem Deum ora, ut potentia ſua me defendat: tu Petre Veronenſis, Filium Deũ roga, ut ſcientia ſua me erudiate: & tu Petre Cæſarauguſtane, Spiritum Sanctum Deum exora ut amore ſuo me inflammet, ut Deus Pater & Deus Filius, & Deus Spiritus Sanctus, vera Trinitas, & unus Deus Omnipotens faciat ſic me illi in hac mortali vita ſervire, & bona, ac opera mea ita ad ejus ſervitutem impendere, ut in altera vita perpetua libertate fruar, & in communi domo, in qua manſiones multæ ſunt, patriaque celeſti divino ejus aſpectu in æternum gaudere valeam cum Sanctiſſimis meis Patronis àquibus inſtanter peto, ut ſic orent, rogent, & exorent. Et fac Trinitas Sanctiſſima meritis patronorum meorum, ut tua gratia previniente, aſſiſtente, & ſubſequente ſic in preſenti vita vivam, ut infine hujus tranſitoriæ vitæ meæ, vitam in veniam in amore tuo ſempiternam, & tandem cum electis tuis hanc ſententiam proferri audire merear, VENITE BENEDITI PATRIS MEI, POSSIDETE REGNUM VOBIS PARATUM A CONSTITUTIONE MUNDI, de quo Math. cap. 25. *quod mihi, cæteriſque ob tuam miſericordiam, & merita amariſſimæ paſſiouis Chriſti Domini, delectis peccatis meis concedere dignetur Jeſus Chriſtus nám!*

Non ſum læta ſeges, lilium ſum triſte, ſed oro
  Me tamen in meſſem collige CHRISTE tuam.
O arbor vitæ ſine te ſumus arida ligna,
  Sed tibi conſorti, florida palma ſumus?

Ad te igitur Domine Deus Trinus, & Unus tanquam ad fontem vitæ recurro; ego qui vulnera ſuſtimeo, plagas ſentio, atque infinitis miſerijs, ſeu peccatis voluntarijs ſauciatus ſum, ut te ad compaſſionem, & miſericordiam commoveam. Nullus enim miſericodiæ ſubditus eſt, niſi qui miſer eſt reſpice me Domine nunc in tempore oportuno oculis miſericordiæ tuæ, ut hoc tempore moriar mundo, moriar carni, moriar mihi ipſi, & tibi ſoli vivam, intercedentibus beatſſimis patronis meis.

DIDACUS GUERREIRO CAMACHO DE ABOIM.

LECTORI

QUALEMCUMQUE SORS AMBIGUA TULLERIT.

CUm per ſpatium undecim annorum tam in Eborenſi, quàm in Conimbricenſi Sancta Inquiſitione munus judicis Fiſcalis, Conſervatoris familiariũ Sanctæ Inquiſitionis exercui, & exerceo, multa mihi circa familiarium privilegia dubia decidenda, & reſolvenda occurriſſent, coactus fui magno cum labore perquirere jura, & D.D. quibus hujuſmodi jurgia, & contentiones intra juris metas legitime reſolvere poſſem: nam licèt affatim omnia per jurium deciſiones, Doctorum reſolutiones, & traditiones proviſa ſint, tamen adeò diſperſa, & vaga omnia in noſtro latiſſimo Juris campo inveni, ut ab evolvendis, & revolvendis libris laborem, & ſudorem maximum effugere, ac evitare minimè valuiſſem, & nè multoties eundem ferrem laborem, ſiquidem ad tenendum, & ſervandum non eſt avara, ſed prodiga hominum memoria, in animum duxi ſcriptis mandare omnia, quæ apis matutinæ more per noſtri juris viretum, ſeu viridariũ laborioſè, & diligentiſſimè libavi, nam ſi magno *Auguſtino* fidem adhibemus, prout libentèr damus: *Studentium labor ſine ſcripto nihil aliud eſt, quam vento pulverem mittere.*

Flores, quos, cogent neceſſitate, ex noſtri juris viridario, quaſi invitus decerpi in unum faciculum, ſi non docto, laboratoque calamo, haud invito animo libens conſtruxi, ad fugiendum in futurum laborem, ad evitandos in futurum errores, in quos me ſæpè ex defectu ſcientiæ cecidiſſe aliquando ingenuè fateor! & cùm ſtultorum, ignorantiumque infinitus potiùs, quam ſcientificorum ſit numerus, juſtè pertremiſcor, alios etiam ignorantiæ tenebris involutos ſucceſſores in officio habere poſſim, quibus tamquàm hæredibus non tantum officium, & locum non invitus gratis relinquo, ſed etiam opoſculum hoc *de Jure Familiarium, Officialiumque Sanctæ Inquiſitionis* veluti legatarijs prælego; eo tamẽ onere, ut ſi illud habere velint, illud

aut quidem nos leve, nam ſi vobis legato gravius videbitur; nemo vos illud emere coget? & cum Wenio *lib. 2. Epigr. 1.* vobis dico.

Sat mihi ſunt pauci lectores: eſt ſatis unus,
Si nemo me legat, ſat mihi, nullus eri.

Deinde quæ in pueritia didici, in juventute exercui, in trigeſſimo ſeptimo meæ ætatis anno vos doceo *Hugoni* aſſentiens, qui *de Clauſt. animæ lib. 1.* aſſerit, quòd *Scientiæ labor in tria dividitur, ſcilicèt laborem diſciplinæ, exercitij, & doctrinæ; in pueritia labor diſciplinæ, in juventute exercitij, in ſenio doctrinæ, ut quæ neſcit, in pueritia diſcat, quæ didicit, in juventute ad uſum ducat, quæ ad uſum duxerit, in ſenio doceat;* Lege librum, & de illo judica! & ſicut *Plinius lib. 8. Epiſtolarum* de quodam dixit ibi: *Legi librum omnibus numeris abſolutum, cui multùm apud me gratiæ amor ipſius adjecit, judicavi tamèn, nec enim ſoli judicant, qui malignè legunt*, dic *Legi librum, & quamvis eum non omnibus numeris abſolutum inveni, nullus eſt liber tam mallus, quin ex aliqua parte proſit, nec tam bonus, quin ex aliqua parte noceat, & aliqua venia, & diſſimulatione non indigeat.*

Et ſi quid crudum acerbumve, Ingenue lector, hic in privilegia notatum inveneris, ſit tibi ſatis illud prorſus non ignorare quod dixit *Mart. lib. 10. Epigram. 30.*

Hunc ſervare modum noſtri novere libelli.
Parcere preſonis dicere de vitÿs.

Nec hoc noſtrum opuſculũ brivitatis notta obumbres: tum quia brevitatis nõ paucas laudes invenies: tum quia melius eſt brevitatis dulcedine lectores alicere; quam multis inutibus, & ſtultis homines prægravare: judicio Wenij *lib. 3. Epigrama 168.*

Noſtra tibi bervitas ignavia forte videtur,
Crede mihi, labor eſt non levis eſſe brevem.
Non facio ut multi, qui multa, & ſtulla loquuntur.
Sermo meus ſtultus forte: tamen brevis eſt

Siverò propter invidiã noſtra opera ferre non poſſis, hoc ipſud apetto; quia.

Invidioſus ego non invidus eſſe laboro.

Sed tu depone invidiam, & memento te moriturum, ut illa tantum tibi apetenda ſint; & ſummopere diligenda, quæ nec inventa tranſeunt, nec adepta deficiunt: hinc.

Mors tua, mors Chriſti, fraus terræ, gloria cæli,
Et dolor inferni ſunt meditanda tibi.
Vive diu, ſed vive Deo, nam vivere mundo
Mortis opus, vera eſt vivere vita Deo.

Et adverte cum quodam Chriſtiano poeta, quod illam meſſem tempore mortis habebis, quam in vita ſerveris!

Quod ſibi quiſque ſerit præſentis tempore vitæ,
Hoc ſibi meſſis erit dum dicitur, ite, venite.

Judicis

Judicis in lite brevis eſt vox, ita vinite
Dicetur reprobis ite venite *probis.*

Scientia gloriari non debes, niſi Chriſti Domini Scientia gloriabiris: nam!

Nam ſi Chriſtum diſcis, ſatis eſt, ſi cætera neſcis
Si Chriſtum neſcis, nihil eſt, ſi cætera diſcis
Quid juvat ſcire, atque revolvere caſus,
Si fugienda facis, & facienda fugis.

Non minus laudes tuas, quam vituperationes, ludibria, riſus detrectationes, & obtrectationes contemno: quia.

Quidquid erit tandem mea ſpes unica Chriſtus.
Huic vivo, huic moriar, cætera curo nihil.
Quid valet hic mundus, quid gloria, quid ve triumphus;
Poſt miſerum funus, pulvis, & umbra ſumus.
Quid ſumus ò miſeri, niſi pulvis motus ab aura,
Et fragili vitrio ſimiles umbraque fugaci,
Atque roſis, quæ mane vigent, mox veſpere langent;
Nunc vivi, atque hilares paulo poſt vermibus eſca;
Nunc pulchri, & validi, paulo poſt turpe cadaver.
Heu mihi quid prodeſt congeſta pecunia nobis
Fatalis inſtat hora cuique ſerius
Vel ocius calcanda eſt mortis via.
Eſt commune mori, mors nulli parcit honori;
Dives, & fortis veniunt ad funera mortis
Serius, aut citius metam properamus ad unam.

Ideo nec laudes tuas deſidero, nec detratationes timeo, ſed ſumè appetto Chriſti Domini eſſe comitem quo duce, & comit habito

Terra fremat, regna alta crepant, ruat orbis, & orcus,
Cui comes eſt Chriſtus, nulla ruina noce.

Tu (lector) cogita veritates has, &

Vive Deo gratus, toto mundo tumulatus.
Crimine mundatus, ſemper tranſire paratus.

Deſine maledicere, quia contra charitatem eſt; & nolli abſens mihi eſſe contrarius, cum præſens mihi te benevolum eſſe oſtendere procurabis &

Si quid forte facis, quod me ſpectante ruberes?
Cur ſpectant Deo, non magis ipſe rubes.

Invidia eſt enim quædam arbor, cujus radix eſt malevolencia, cujus frondes ira, & odium cujus flores irriſio, & deriſio cujus fructus æmulatio, & detratio, cujus filia livor, & palor, & quem aſpicit, deſpicit, & quem deſpicit, inter fecit, ac corrumpit. Eſt avis, quæ.

Omnibus involitat furioſa calumnia terris,
Et vacuum de ſe non ſinit eſſe locum.

Cujus arboris umbram, cujus avis caluniam nemo placare poteſt, niſi virtute relicta: juſta illud

Invidiam placare poteſt virtute relicta

Quia cæca invidia eſt, nec quicquam aliud ſcit, quam vertuter detrectare, honores, & præmia corrumpere.

Unde ſi his monitis monitus adhuc contra me inveheris! nihil mihi tibi dicere reſtat; quam

Anoſtris igitur diſcede, Zoile, muſis,
Nil morſus rabidos, Zoile, curo tuos.
Nil mihi naſuti noceat tu livor abeſto,
Et tua fac melius ſi poteſt invidia.
Quæ potui, feci, ſed qui plura requirat,
Conſulat ingenio, qui meliora valet:
Feci, quod potui, potui quod, Chriſte, dediſti,
Impobre, fac melius, ſi potes ividia.

Quæ omnia tibi dicere mihi opus non erat, ſi memoriæ certitudinem mortis, ac Judicij comendares, incertitudinemque bonæ, vel malæ ſententiæ oblivioni non traderes: ſed quia

Sic vivunt homines, veluti mors nulla ſequatur.
Aut velut infernus, fabulla nuda foret.
Aut velut in ſuperis gloria nulla foret.

Oportet, iterum, atque iterum contra hujuſmodi mala clamitare, & ſcripta in lucem dare, quæ eſt tota cauſa!

Cur cerſcant, quæris tot ubi volumina juris
In pormptu cauſa eſt, creſcit ubique dolus.

Vt unuſquiſque noſtrum lacrimoſe diebus, ac noctibus relictis vanitatibus mundi tria illa cogitet, de quibus ſic in Epithaphio ſcriptum eſt. *Tria ſunt vere quæ me faciunt flere, primum quidam durum, quia ſcio me moriturum; ſecumdum vere plango quia moriar, & neſcio quando, tertio autem flebo quia neſcio ubi manebo:* quare recte cum poeta te moneo.

Quiſquis amas mundum, tibi proſpice, quo ſit eundum.
Hæc via qua vades, via peſſima, plenaque cladis.
Vive memor mortis paſcendis vermibus eſca
Vana fuge, & ſoli quære, placere Deo
Et multa, licet ſapias, non dedignare doceri
Quis, niſi mentis inops, omnia ſcire putet.

Valle.

LIBER UNICUS.

CAPUT PRIMUM.

De orgine Familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis, & quis illos creare poſſit?

SUMMARIUM.

1 *Familiarium Sancti Officij origo.*

1 2 *Quis eo creare poſſit.*

TEmporibus *Innocentij tertij* Pontificis maximi dimicante pro fidei catholicæ Romanæ puritatis conſervatione, & extentione adverſus Albigenſes hæreticos Eccleſiæ infeſtiſſimos, divino illo nobilitatis viro inter primæ nobilitatis primarios primò ſanctitate inter eximios ſanctitatis viros eximio *Dominico*, fuit ab eodem Summo Pontifice creata, & varijs indulgentijs, & privilegijs militia officialium, & familiarium Sanctæ Inquiſitionis ad auxiliandum, & cõmittandum Inquiſitores ad inquirendos, capiendos, & puniendos hæreticos, ut dicit *Paramus de origine Sancti Officij lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 1. *Careña de officio Sanctæ Inquiſitionis* 1. *p. tit.* 14. *n.* 12 qui quidem tantum 2
ab Illuſtriſſimis Inquiſitoribus generalibus Sanctæ Inquiſitionis, vel à ſupremo concilio Inquiſitionis creari poſſunt.

CAPUT II.

Quid ſit privilegium, & an ſit favorabile, vel odibile?

SUMMARIUM.

1 *Prælibanda ſunt, quæ ad materiam ſpectant.*

2 *Privilegium diverſimode accipitur.*

3 *Exponuntur modi, quibus accipitur.*

4 *Definitur privilegium.*

5 *Lex non debet eſſe obſcura, & incerta.*

6 *Et ita privilegium.*

7 *Privilegium vel eſt divinum, vel humanum.*

8 *Reale, vel perſonale.*

9 *Perpetuum, aut temporale.*

10 *Affirmativum, vel negativum.*

11 *Clauſum in corpore juris, vel non*
12 *Publicum, & privatum.*
13 *Internum, ſeu externum.*
14 *Favorabile, & odioſum.*
15 *Privilegium, quando eſt purum beneficium, eſt late interpetrandum.*
16 *Beneficia Principis ſunt late interpetranda.*
17 *Privilegium contra jus commune eſt odioſum.*
18 *Simile privilegium eſt reſtringendum.*
19 *Dummodo maneat utile.*
20 *Fruſtra precibus impetratur, quod jure communi conceditur.*
21 *Privilegium purum non eſt reſtringendum.*
22 *Hoc varijs exemplis comprobatur*
23 *Privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis favorabilia ſunt.*
24 *Potius ſunt amplianda, quã reſtringenda.*
25 *In concurſu odij, & favoris, iſte, & non ille eſt præferendus.*
26 *Religionis ratio omnium ſumma.*
27 *Valet argumentum de militia armata, ad togata.*
28 *Et è contra.*
29 *Privilegium conceſſum militibus ſæcularibus ad cæleſtes extenditur.*
30 *Privilegiũ conceſſum militibus ſæcularibus eſt favorabile.*
31 *Privilegium ſcholaſticorum eſt favorabile.*
32 *Privilegia conceſſa familiaribus ſunt remuneratoria.*
33 *Privilegia conceſſa in remunerationem nomen privilegij amittunt.*

Cum ferè pre totum hunc tra- 1
ctatum de privilegiorũ materiâ agamus, non aberrabimus ſi in hoc capite de privilegio in genere aliqua prælibemus, imò potiùs, ut rem radicitùs inquiramus, neceſſariũ duximus ante definire, quid ſit privilegium, ut intelligatur, quid ſit id, de quo diſputatur, quod ita docet *Divus Ambroſius lib. 10. officiorum in proœmio.*

Privilegium tam apud utriuſ- 2
que juris, quàm latinæ linguæ authores, & in ſacris literis diverſimode accipitur, ſæpè enim pro prærogativâ ponitur, qua aliquis præ alijs potitur, ſeu pro jure prælationis, quo alios antecedit; ut in illo *Ruth. cap. 4. tu meo utere pri-*
vilegio; ideſt, cedo tibi jus pro- 3
pinquitatis; quod mihi juxta morem Iſrael, de quo *Deuter. cap.* 5. competebat ad ducendam uxorem propinqui ſine prole de mortui, ſic etiam *in tit. ff. de privilegijs creditorum* accipitur pro jure prælationis, quam unus creditor habet reſpectu alterius; accipitur etiam privilegium pro chartâ, ſeu inſtrumento, in quo gratia, beneficiũ, ſeu indulgẽtia cõtinetur; ut in *cap.*

cap.dilecta de conformatione utili; ſrebuentius tamen, & magis porpriè accipitur pro indulgentiâ ipſa, ſeu Principis conceſſione: & in hoc ſenſu dupliciter, vel latè, vel ſtrictè, priori modo omnem importat conceſſionem, quæ fit à Principe, vel alio ſuperiore alicui ſpecialiter concedente; poſteriori autem modo, ſcilicèt ſtrictè pro eâ, in qua aliquid cõtra jus commune indulgetur, de quo ſermo noſter erit.

4 Privilegium hoc modo ſumptum rectè definitur: *Quod ſit lex privata, ſeu jus ſingulare contra jus commune indultum; ex cap.ult. poſt medium* 25. *quæſt.* 1. ibi: *neque enim privilegia aliquibns concederentur, ſi præter ſpecialem legẽ nulli aliquid ſpecialiter indulgere-*
5 *tur*: ideò privilegia dicuntur, quaſi privata lex, eo, quod privatam legem ſingulis generent; *ex cap. Abbate* 25.*prope finem de verbor.ſign.* ibi: *quia cúm privilegium ſit lex*
6 *privata*, & lex non debeat eſſe obſcura, vel ocioſa, ſed certa, &manifeſta, nec eſſet privata, niſi aliquid ſpecialiter indulgeret cum pluribus, *Cardozo in praxi judicum verbo privilegium n.*10. *Barb. infinitis relatis ad rubricam de privilegÿs num.*5. *Suares de ligibus lib.* 8 *cap.*1.*n.*5.qui quidem *Barboſa*, *& Suares* locis citatis definitionem latiſſimè defendunt, & objectionibus ſatisfaciunt.

7 Diviſiones plurimas patitur privilegium: nam primum dividitur, in Divinũ, & Humanũ, illud enim eſt, quod à Deo ipſo conceditur, de quo agit *tx.in cap.gaudemus de divortÿs.tx.in cap.duæ ſunt* 29.92. de quo etiam aliqua dicemus: iſtud ſubdividitur in Civile, & Eccleſiaſticum, hoc eſt quod ab eccleſiaſtica poteſtate, illud, quod à ſæculari procedit, de uno, & altero agemus *capite ſequenti.*

Sequitur alia diviſio in perſonole, & reale. Perſonale vulgò dici- 8
tur illud, quod in perſonam. Reale, quod in rem dirigitur, de quorum congruentia, & differentiâ tractabimus à capite 8. uſque ad duodecimum.

Cui annectitur alia diviſio in per- 9
petuum, aut temporale: temporale eſt, qud cum temporis certi præfinitione conceditur, veluti ad luſtrum; perpetuum verò eſt, quod adhæret rei de ſe perpetua, vel ſine temporis præfinitione conceditur, etiam ad vitam concedentis, vel privilegiati; ut probat *tx.in.l.*2.*ff.pro ſocio* ibi: ſocietas conveniri poteſt, vel in perpetuum ideſt, dum vivunt; de utroque nobis eſt agendum in capite 9.

Alia datur in affirmativum, & 10
negativum, hæc quando aliquid omittendũ cõceditur, ne fiat, quod quis jure communi facere tenebatur; & illa ut fiat, quod jure communi vetitum eſt.

Eſt etiam altera in clauſum 11
in corpore juris, & non. Dicitur clauſum in corpore juris illud, quod

quod in volumine juris cæſarei continetur; non clauſum, quod non continetur.

Ulterius dividitur etiam privi-
12 legium in publicum, & privatum; publicum eſt, quod primario reſpicit publicam utilitatem, quamvis ſecundario reſpiciat etiam privatam; privatum eſt, quod primario reſpicit utilitatem privatam, quamvis ſecundario publicam reſpiciat.

Rurſus dividitur in internum,
13 ſive pro foro animæ, & in externum, ſive contentioſum, de quo agit *Suar. de legibus lib.* 8. *cap.* 6. *à n.* 1. *cum ſequent.*

Ultimo in favorabile, & odio-
14 ſum, de quibus in præſenti promittimus tractare. Favorabile eſt, quod ita uni prodeſt, ut nemini noceat, ut facultas audiendi miſſam tempore interdicti, comedendi lacticinia in tempore quadrageſimæ, laborandi, & piſcandi in die feſto. Odioſum eſt, quod ita uni prodeſt, ut alteri noceat.

Quando privilegium, quo ad
15 ſuos effectus, reſtringendum ſit, ut odioſum, vel ut favorabile ampliandum, tria conſideranda ſunt. Primum, quando eſt purum beneficium, favorabile eſt in ordine ad interpetrationẽ, ideſt amplè eſſe interpetrandum, quantum recta ratio, & prudentia permiſe-
16 rit: nam beneficium Principis amplè eſt interpetrandum; *ex l. beneficium ff. de conſtit. Principum*, & favores ampliandi, & non reſtringendi ſunt; *ex l. hoc modo ff. de conditionibus*, & *demonſtrat. l. cum quidam ff. de liberis*, & *poſthumis.*

Secundo quando privilegium 17
eſt derogans juri communi, odioſum reputandum eſt, quo ad interpetrationem, & ita reſtringendum eſt potiùs, quam ampliandum ex *cap. quod dilecto de conſanguinitate*, & *affinitate. Cardozo* 18
cum multis verbo privilegium numer. 33. *Suares de legibus lib.* 8. *cap.* 27. *n.* 5. *Salgado* 3. *parte de protectione regia cap.* 9. *numer.* 204. *ubi quando late*, & *labyrinto cap.* 8. *n.* 36. 1. *p. Pereyra de inſtrumentorum editione tit.* 2. *reſolut.* 6. *num.* 28. & 350. *Carleval de judit*ijs *tit.* 1. *diſp.* 8. *n.* 6. & *diſp.* 23. *num.* 41. *tit.* 3. *Maſcaroto lib.* 2. *variarum cap.* 85. ubi an ad bona adquirenda *Molin. de primogenit. lib.* 3. *cap.* 10. *num.* 76.

Intelligenda eſt ſuprà poſita 19
aſſertio primò de reſtrictione, quæ admittit aliquam utilitatem, & effectum privilegij; nam ſemper privilegium ſuſtinendum eſt, ut utile. *Suares dicto cap.* 27. *num.* 4. *Cardozo dicto n.* 33. *Barboſ. in cap. in his* 30. *de privilegijs num.* 2. *Alter de ſoluto in l.* 1. *parte* 1. *num.* 19. Et ratio eſt, quia privilegium dici non poteſt illud, quod nihil ſpecialiter concedit, ſed illud tantum, quod jure communi expreſſum eſt, ex illo vulgari princi- 20
pio; fruſtra præcibus impetratur, quòd jure communi conceditur deducto

deducto *ex text. in l.* 1.*cod. de theſauris lib.* 10. *text.in cap. ult.* 25. *quæſt.*1.

Præterea ſecundo intelligenda
21 eſt cæteris paribus, aliquando enim tam neceſſarius, & pius eſſe poteſt favor privilegij, ut ampliandus ſit etiam augendo derogationem juris communis. Ita ſumitur ex communi doctrinâ in varijs caſibus, & materiâ: ut attingit *Tiraquell. tract. de piâ cauſa num.* 160. patet hoc exemplo: privilegium conceſſum filijs legitimis contra jus commune reſtringitur ad verè, ac naturaliter legitimos juxta *tx. ult. cod. de his, qui veniam*, & nihilominus, ſi privilegium ſit in gratiam religionis, & piæ cauſæ, extenderetur ad legitimos ſictè ob privilegium legitimationis: ut docet *Barth. in.l.ſi conſtante ff. ſoluto numer.* 44. patet iterum exemplo illo exemptionis clericorũ à temporali jurisdictione, & religioſorum ab ordinariâ; qui licet deroget juri communi, ampliatur in favorem religionis, docet *Suares dicto cap.* 27.*n.*7.*per totum.*

22 Sequitur ex hoc privilegia Miniſtrorum familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis, quãvis derogatoria juris communis, non eſſe reputanda odioſa, ſed ut favorabilia amplè interpetranda. Probatur ex eo; quia quotiès pri-
23 vilegium derogans juri communi ex unâ parte eſt odioſum, & ex alia cenſetur eſſe neceſſarium bono communi Reipublicæ; iſta ſecunda ratio præponderat primæ, 24
& ex eâ debet privilegium ampliari contra commune jus. *Suares dicto num.*7. Ratio eſt; quia cum hæc privilegia habeãt mixtionem odij, nempè, quatenus derogant 25
juri communi, & favoris, nempè, quatenus reſpiciunt favorẽ religionis, & illius puritatẽ, indicat neceſſe, ut in effectu favoris, & odij illud vincat, quod ſecundum rectam prudentiam maioris ponderis fuerit, & maius pondus habere non poteſt odium reſpectu reſtrictionis juris, quam favor reſpectu religionis, cùm religionis ratio ſit ſumma ratio, ut agnovit Gentilis Papinianus in *l. ſunt* 26
perſonæ 43.*ff.de religioſis domibus, & ſumptibus* in fine ibi: *namſummam eſſe rationem, quæ pro religione facit.*

Probatur etiam ex eo; quia ne- 27
gari non poteſt valere argumentum de militia armata, vel togata ad celeſtem *ex Egidio ad l.* 1. *cod. de ſacroſanct.Eccleſijs* 2.*part.* §. 1. *n.* 16.*ubi n.* 22. idem aſſerit in exorbitantibus, *Barb. in principijs, & locis communibus liter. A.num.* 190.ubi plures invenies id ipſum affirmantes, quod in tantum procedit, quòd docet *Cardozo verbo privilegium num.* 9.privilegia con- 28
ceſſa militibus ſæcularibus extendi ad cæleſtes, ut multis ibi probat.

Sed privilegium cõceſſum mi- 29
litibus ſæcularibus eſt, ut favora-

bile, interpetrandum ; ut docet *Suares dicto cap.* 27.*n.*7.ergo privilegium miniſtrorum officialium, familiariumque, ut favorabile amplè interpetrandum, cum ſint militiæ cæleſtis milites; ut in capite ſequenti abundè videbis demonſtratum.

30 Accedit etiam; quia negari non poteſt valere argumentum de militiâ togatâ ad cæleſtem : ſed privilegium ſcholaſticorum, & ſtudioſorum eſt favorabile, & ad utilitatem reipublicæ chriſtianæ conceſſum ; ideò què latè, & amplè interpetrandum ; ut in terminis docet *Seraphinus deciſ.* 1492. *num.*1. ubi ex eâ ratione dicit facultatem eligendi Scholares ultra numerum, quando facultates collegij creſcunt, non eſſe coarctandam ad oriundos ex locis in privilegio ſpecificatis, ſed eos, quibus data eſt facultas eligendi, poſſe ex alijs locis oriundos eligere.

31 Urget magis quia privilegia officialium, familiariumque Sanctæ Inquiſitionis fuerunt conceſſa propter benemerita, & reverentiam, ac ſubmiſſionem debitam Inquiſitoribus ; ut ex illis patet: ſed privilegia conceſſa Univerſi-
32 tati ob benemerita, & ſubmiſſionem tranſeunt in beneficium, & perdunt nomen privilegiorum, ideòquè veniunt latè interpetranda; *ex l. fin. de conſtitutionibus Principum*, *in terminis Rolandus Valle tom.*3.*conſ.* 13. *num.*44. multis citatis : ergo privilegia familiarium, officialiumque latiſſimè interpetranda veniunt.

CAPUT III.

Quæ, & quanta ſint privilegia Familiarium, ſeu officialium?

SUMMARIUM.

1 *Privilegium concedere non poteſt, niſi qui legem condere valet.*

2 *Privilegium eſt lex privata.*

3 *A Principe inferiores privilegia non poſſunt concedere.*

4 *Judices Fiſcales privilegiatos efficere nequeunt.*

5 *Quando inferiores poſſunt concedere privilegium oſtenditur.*

6 *Inferior ſuperioris legem tolere non poteſt.*

7 *Inferiores à Principe privilegia condere valent, ſi id eis ſit conceſſum.*

8 *Illuſtriſſimi Inquiſitores Generales poſſunt privilegiatis facere.*

9 *Infantes privilegia concedere nequeunt.*

10 *Principis inferiores non poſſũt privilegia intrepetrare.*

11 *Multiplex eſt intrepetratio.*

12 *Una probabilis, & non neceſſaria.*

13 *Altera neceſſaria, ſed non generalis.*

14 *Alia probabilis, neceſſaria, & generalis.*

15 De-

15 *Denique probabilis, neceſſaria, & generalis in ſcriptis reddata.*
16 *Privilegia tot ſunt, quot in tenore eorum exponuntur.*
17 *Officialium familiariumque Sanctæ Inquiſitionis tot ſunt, quot ex privilegijs conſtat.*
18 *Privilegia non tantum ex verbis, ſed ex mente deducuntur.*
19 *Menti potius, quã verbis eſt adhærendum.*
20 *Per verba enunciativa privilegium non probatur.*
21 *Papa quamvis dicat Eccleſiam exemptam enunciative, ex hoc privilegium non probatur.*
22 *Confirmatur prædicta concluſio varijs exemplis.*
23 *Verba privilegij quando ſunt obſcura, illud non probant.*
24 *Niſi per uſum ſint declarata.*
25 *Privilegium non præſumitur.*
26 *Qui privilegium allegat, illud probare tenetur.*
27 *Privilegia probari non poteſt per teſtes, ſed per ſcripturam.*
28 *Niſi ſcriptura ſit deperdita.*
29 *Quomodo in tali caſu teſtes deponere teneantur.*
30 *Scriptura ſemel facta, & amiſſa probatur per teſtes.*
31 *Privilegium allegare non ſufficit, ſed eſt omnino oſtendendum.*
32 *Non totum, ſed capitulum tantum.*
33 *Privativi judices tenentur inſerere privilegium in requiſitorijs, & precatorijs.*
34 *Aliàs judices requiſiti obedire non tenentur.*
35 *Niſi de juriſdictione deprecantis conſtet.*
36 *Privilegium clauſum in corpore juris probare quis non tenetur, ſed ſufficit illud allegare.*
37 *Notoria allegatione, & probatione non indigent.*
38 *Privilegia notoria in titulo, & in poſſeſſione quis probare non tenetur.*
39 *Familiares, Officiales Sancti Officij privilegia ſua probare non tenetur.*
40 *Ad literam tranſcribuntur omnia privilegia familiarium, officialiumque noſtri regni.*

Certiſſimum eſt in jure noſtro principium privilegium concedere non poſſe, niſi Papa, Rex, aut Princeps; ſive Epiſcopus, aut ejus ſuperior cum conſenſu capituli, aut ille, qui conſtitutionem facere poteſt; quia ipſe poteſt privilegium conſtituere in his, quæ ſpectant ad ſuam conſtitutionem; ut notant omnes *in cap. cum olim de verbor. ſignificatione, Cardozo verbo privilegium n. 2.* Ratio cujus principij eſt; quia privilegium eſt lex privata, ut in ſecundo capite hujus libri manet demonſtratum, & ſolus ille poteſt privilegium dare, qui poteſt legem ferre. *Suares de legibus lib. 8. cap. 8. n. 2. Pereyra de inſtrumentorũ edictione tit. 6. reſolut. 3. n. 142.* Unde

3 Unde infertur primò: inferiores autem à Principe non poſſe concedere privilegia ſuis ſubditis; qui privilegia condere nequeunt; niſi, qui legem condere poſſunt; ut notat *Sebaſtianus Medic. in tract. de legibus, & ſtatutis part* 2.*q*.33.*n*.4.legem autem neminem, præpter Principem, condere poſſe, diſponit *text. in l. fin. cod. de legibus, in terminis, Cancer. var. cap*.3. *num*. 333. *&* 334. quapropter *in cap*. 46. non poſſe creare alios privilegiatos præter eos, qui ab Inquiſitoribus generalibus fuerunt creati: unde Scribæ, Depoſitarij, Procuratores fiſcales, & alij officiales terrarum à prædicto judice nominati, nullo alio fruuntur privilegio præter illud, quod de jure Ordinario ratione ſuorum officiorum competebat.

5 Illatio iſta duas ſuſtinet limitationes, quarum prima eſt; quod licet duces, marquiones, comites, Barones, Archiepiſcopi, Epiſcopi nequeant inter ſubditos legem condere, quã juri communi derogent in eorum præjudiciũ ipſis relutantibus, cum non ſit in poteſtate inferioris, legem ſuperioris tollere: *ex l. minor autem magiſtratus ff. de minoribus cap. cum inferior de maioritate, & obedientia. l. forma cod. de officio perfecti prætoris. cap. venientes de jure jurando*; *Morial. conſ*.73.*n*.8.*&* 10. *lib*. 1. *Cancer*. 3. *variarum cap*. 3. *à n*.333. *uſque ad n*.338.ubi dicit non poſſe ſtatui ab Epiſcopo, & Synodo diocæſana contra formam Canonum, quod ex cauſa limitat *Craveta conſ*. 314. *Mieres in tit. de novis officialibus non creandis collatione* 10.*n*.19.*&* *n*.340.etiam dicit inferiores à Principe non poſſe condere privilegium, vel condere ſtatutum contra conſuetudinem, quam ſuæ Univerſitates habent, ex eo, quod conſuetudo dicitur jus Civile à Principe approbatum, quod multis comprobat *Gaillus lib*.1.*obſervat*.36.*n*.13. *Gregorius Lopes in l*.22.*gloſſ*.7.*tit*. 13. *partit*.2.Attamen conſentientibus ſubditis bene poſſunt inferiores privilegia, & ſtatuta condere contra jus commune, *Federico de ſenis deciſ*.17. ubi dicit Civitatem poſſe condere ſtatutum derogatorium juris communis in præjudicium ſingulorum de civitate; quia præſumitur, quòd omnes de civitate conſentiunt, ex quo illi, per quos regitur, vel maior pars conſenſerit; *Rom. conſ*.428 *n*.12. *Cancer. var*. 3.*parte cap*.3.*n*. 268.quod cum grano ſalis accipiendum eſt; nempè forenſes non arctare ſimilibus privilegijs, ſeu ſtatutis contra jus commune de conſenſu Civium ſtabilitis.

Secunda eſt poſſe inferiores à Principe privilegia cõcedere, vel ſi ad id à Principe habeant expreſſam donationem, vel poteſtatem, prout habent ſereniſſimi Duces Bragantiæ nobilitandi intra ſuum regale palatium militantes; ex *Carvalho in cap. Raynald. de teſtamentis* 7

[Margin numbers 4 and 6 stand beside the lines "var. cap.3. num. 333." and "rioris tollere: ex l. minor autem ma-" respectively.]

mentis

mentis 1.*p.n.*385. quamvis jus nobilitandi ſit de regalibus; *ex Portug. de donationibus* 2.*p.cap.*17.

8 Infertur ſecundò: Inquiſitores generales poſſe creare privilegiatos, vel faciendo illos officiales, & familiares Sanctæ Inquiſitionis, vel officiales fiſci ex diſpoſitione dicti regiminis, *cap.*46. & ex alijs privilegijs, & conceſſionibus, quæ habent.

9 Infertur tertiò: Infantes, duces, & cæteri inferiores à Principe ad id à Principe non habentes ſpeciale privilegium, non poſſe aliquibus perſonis privilegia concedere ab oneribus, & ſervitutibus conciliorum, nec debitoribus moratorias concedere: neque reſtituere alicui famam, vel veniam delicti cõcedere, nec chartam emancipationis, vel aliam gratioſam, nec ad id muniri aliqua præſcriptione, etiam immemoriali *Portug. de donationibus regijs* 3.*p. cap.*44.*n.*48.49. *&* 50.

10 Infertur quarto: inferiores à Principe non poſſe interpetrare privilegia: quia ejus eſt interpetrare, cujus eſt condere; ut cũ *Deciano conſ.* 36. *n.* 5. tradit *Cancer. var.cap.*3.*num.*69.*cum ſequẽtibus*; *cum multis Cardozo in praxi verbo privilegium num.*36. *Larrea deciſ.* 99. *Pereyra de inſtrumentorum editione tit.* 2. *reſolut.* 6.*n* 301.*&* 307.*Gutierres lib.*3.*practicarum q.* 17.*n.*41.*& lib.* 4.*quæſt* .11.*Sanch. de matrimon. lib.*8.*diſp.*34.*l.*4.*tit.* 33.*& l.*28.*tit.*34.*part.*7.*Gregorius Lopes in l.*2. *gloſſ.* 10. *in l.* 2. *cum gloſſ.*2.*tit.* 18.*p.*3.

Adverte tamen interpetrationem multiplicẽ eſſe, unam probabilẽ, & non neceſſariam, quæ eſt 11 DD. & magiſtrorum; *in l.*1 *cod. de profeſſoribus.* Alteram eſſe neceſſariam, ſed non generalem, quæ eſt 12 judicum; *ex text.in l.nam,ut ait ff. de legibus*, qui habent poteſtatem 13 interpetrandi, declarãdi vè leges, canones, & ſtatuta. *Canc. var. cap.* 3.*n.*62. Tertiam eſſe probabilẽ, & 14 neceſſariam, ac generalẽ, ſed non in ſcriptis redigendam, quæ eſt cõſuetudinis; *ex tx.in l.ſi de interpetratione ff.de legibus*, & in hoc ſẽſu ſumẽda eſt illa cõmunis aſſertio DD. quod ex uſu, & obſervãtiâ interpetrãtur privilegia, de qua *Gratia de nobilitate gloſſ.*21.*n.*75. *Gutierres lib.*3.*practicarũ q.*16.*n.* 76. *Larrea alleg.* 92. *Pereyr. ſupr.citatos.* Quartam, & ultimã probabilẽ 15 neceſſariam, & generalẽ, & in ſcriptis redigendam, qualis eſt Principis; *ex l.* 1. *cod.de legibus*, & de hac tantum ultima eſt intelligenda quarta illatio: *Cancer. dicto cap.* 3. *num.*71.*&* 73.

Infertur quintò: privilegiũ tot, 16 & tanta eſſe, quantum in illo fuerit expreſſum, & quantum generaliter loquatur non probare, niſi in his, quæ in illo ſunt expreſſa; *ex cap. porro cap.recipimus cap.paſtoralis de privilegijs. Barboza in dicto cap.porro* 7. *numer.* 7. unde familiares, ac officiales Sanctæ Inquiſitionis, & Fiſci tot habent

privilegia ; quot continentur ; &
patet ex tenore ipſorum privilegi-
orum ; qui tenor ſemper attendē-
dus eſt , nec de illis judicandum ;
niſi ipſorū tenore inſpecto ; *ex tx.
in cap. recepimus 6. cap. ult. de privi-
legijs*; ſic in feudis tenor inſpicitur:
*ex cap. idē duobus fratribus in mai-
oratibus*; *ex Molin. de primog. lib. 1.
cap. 2. n. 27. Caſtilh. quotidianarum
lib. 2. cap. 20. n. 4.*

18 Intellige tamen tenorem privi-
legij inſpiciēdum non ſolum quo
ad verba , ſed etiam multo magis
19 quo ad mentem , ut ſi de illa appa-
reat ; à verbis recedamus , ut quod
cēſerit concedēs , potius ſequamur
*ex tx. in cap. quanto 26. ubi gloſ. ver-
bo ſola de privilegijs* ; & tempus
conceſſionis inſpiciendum, neque
de futuro cenſeri cogitatum , ad-
notata, *in l. ſi ita ff. de auro , & ar-
gento legato l. uxoris §. 1. l. nomen
debitoris §. ult. l. uxorem §. ex teſta-
mento ff. legatis 3. Cancer. var. cap.*
20 *3. n. 16.* & verba, & intentionē: nam
Principis verba enūtiativè prolata
licèt ſuper his, quæ à volūtate Prin-
cipis pendēt, nec privilegium indu-
cant, neque indultū probant; *ex tx.
in c. ſi Papa 10. de privileg. in* 6. ubi
21 ſi Papa enunciative dicat aliquam
eccleſiam eſſe iſentā , non porpter
hoc inducitur privilegium, & exēp-
tio, nec probatur exēptā ; ſecus , ſi
principaliter propter *Cancer. n. 7.*

22 Ex deciſione *tx. in cap. ſi Papa*
10. inferunt DD. de quibus , *Canc.
n. 89. & 9.* quod ſi Papa , vel Prin-
ceps in ſuis literis nominaret ali-
quem nobilē, Dominum domnū ;
vel ſub aliquâ nobilitate, vel digni-
tate, vel officio non ex hoc cēſere-
tur nobilitate nominatū , nec dig-
nitate illa illū decorare , vel appro-
bare dignitatē , vel officium , quo
fulget , niſi verba enuntiativa , ſeu
narrativa habeāt vim diſpoſitionis,
& veritatis , quando enim illis fun-
datur intentio : *Barb. in dicto cap.
n. fin. ut in extravaganti, qui ſint re-
belles* notat *Barth.* quando dicit ,
quod ſi Princeps vocat aliquam
Villam Civitatem, cenſeatur facere
civitatē , ſi illa nominatio eſſet fa-
cta principaliter propter ſe , ſecus
ſi cauſa demonſtrationis ; vel enū-
ciativè ; ad illud *Fabian. Diana
conſ. 66. n.* 47. ubi poſtquam reſol-
vit Regē ſolo verbo creare duces ,
comites, & Barones , dicit id pro-
cedere , ſi conſtaret Principem ex
certâ ſcientiâ , & principaliter id
velle: aliàs, ſecus.

Intellige etiam : ſi verba privi- 23
legiorum ſint clara , & intelligi-
bilia : nam ſi ita dubia ſunt, ut per
eorum tenorem , de mente con-
cedentis conſtare non poſſit, mini-
mè valere. *Barb. in cap. 1. de ſum-
ma Trinitate n.* 10. ubi numeris ſe-
quentibus concluſionem limitat , 24
quando uſitata , & obſervata ſunt ;
quia eo in caſu tantum probāt , va-
lent , ac tenent , quantum uſus, &
obſervantia eis præſtiterint.

Ulterius intellige privilegia nō 25
præſumi: *Barb. in cap. cum perſonæ
7. de privilegijs n. 3. in 6. & in cap.
porro 7. numer. 5. de privilegijs.*

Cabed.

Cabedo deciſ. 82.*n.* 3.*Seraphin. deciſ.* 1067.*n.*3. *Menoch. lib.* 6. *præſumpt.* 14.*n.*15.*Maſcard. concluſ.* 1200.*n.*37.ſed ab allegāte probari
26 debere; *ex l.quæcūque* §.*ff.de publiciana in rem actione.l.ſi emancipati cod.de collationibus.*

27 Intellige rurſus probationem privilegiorum fieri non poſſe per teſtes, ſed per ſcripturam; *ex cap. cum perſonæ* 7. *de privilegÿs in* 6. *ubi* Barboſ.*n.*6. *Cardozo verbo privilegium n.* 35. *licet Suares de legibus lib.* 8. *per totum cap.* 2. probet ſcripturam non eſſe de ſubſtantia privilegij, ſed ad melius eſſe, & certiorem probationem; quod veriùs putamus.

28 Suppoſita tamē opinione, quod privilegia per teſtes probare non poſſint, illam limitabis, quandò inſtrumentum eſt deperditum; quia tunc rectè probantur per teſtes; *ex cap. cum olim* 12.*de privilegÿs* dummodo teſtes deponant
29 de amiſſione inſtrumentorum, de illorum tenore, & geſtione, vitioque caruiſſe; *ex Barb.in dict. cap. cum olim n.*45. *&* 6. de die, anno, menſe, & à quo tabellione, ſeu ſecratario eſſe confecta, & ſub quo conſule, & tales teſtes debent eſſe periti; *ex Cancer. var.* 3.*p.cap.*3.*n.*
30 170.171.172.173.*&* 174.ubi dicit omnia acta, quæ ad ſui validitatē requirunt ſcripturam, ſi ſemel ſit facta, & ſint deperdita, poteſt ejus tenor probari per teſtes duos peritos. *Aflict. deciſ.* 14. *n.* 5. licet ſit ſcriptura, ſeu inſtrumentum, quod plures ad probationem requirat, prout in teſtamento docet *Cancer. dicto n.*174.*& nos de diviſionibus lib.* 7.*cap.*16.*latè.*

Intellige ultimò: non ſufficere 31
allegare privilegium, ſed illud oſtendere neceſſe eſt; *ex text.in dicto cap. perſonæ. ibi*: *ad legendum integraliter*, quod accipiendum eſt ſub diſtinctionis fædore: nempè ſi agatur de privilegio exhibendo, judici legatur, & judici petenti exhibeatur: *Barb. ibi n.* 4. *Covas prafticarum cap.*20.*n.*7.ſi verò agatur 32
de privilegio exhibendo parti, illud tantum capitulum, quod ad eam ſpectat, & ſubjectam tangit materiam, exhiberi oportet, juxta dictos DD.& *text.in cap.contingit de fide inſtrumentorum.*

Ex quo provenit, quod Con- 33
ſervator, ſeu delegatus debet inſerere in præcatorijs, ſeu requiſitorijs privilegium, cujus virtute intendit de lite, ſeu causâ cognoſcere in præjudicium jurisdictionis Ordinariæ; aliàs judices requiſiti, ſeu depræcati non tenentur litteras executioni mandare: *Cabedo* 2.*parte deciſ.* 39. *ubi poſtquam n.*1.*&* 2.docet judicem re-
quiſitum, tanquam merum exe- 34
cutorem teneatur illud implere remittēdo exceptiones, quibus executio inpeditur; dicit *n. fin. in fine*: hoc eſſe intelligendum, ſi de jurisdictione judicis depræcantis conſtet;ex eodē *Cabedo de-
ciſ.*41. 1.*parte Almeida allegati-* 35
one 6.*numer.*9.*cum multis Fluvius*

Pacianus de probationibus libr. 2. *cap.*27.*n.*141. *ubi infinitos citat.*

36 Verum enim verò hoc abſolutè non eſt verum, & limitatur, vel quandò privilegia ſunt clauſa in corpore juris: quia tũc notoria ſunt, & eorum ſcientia præſumitur, ſicut ipſarũ legum; *ex cap.*1.*de conſtitutionibus in* 6. *Barb. in l.*1.*ff.ſoluto* 1. *p. n.* 7. *Alter Barboſ. in dicto cap.* 1. *de conſtitutionibus n.*8. idem *in cap. porro* 7. *de privilegijs num.*6.

37 ſed tantum eorum allegatio neceſſaria eſt: nam licet eorum, quæ notoria ſunt, probatio neceſſaria non ſit; requiritur tamẽ allegatio: *ex l. ſi adulterium* §. *idem ff. ad legẽ Juliam de adulterijs. Maranta de ordine judiciorum parte* 6. *cap. de appellatione n.*241. *Barb. de ſoluto in l. ſiquis ex aliena n.*3. ex quo colliges veram non eſſe aſſertionem, *Maſcard. concluſione* 1109. *Rebuf. de privilegijs ſcholaſticorum privilegio* 154. *à num.*262. *&* aliorum DD. affirmantium, nec allegationem eſſe neceſſariam.

Vel quando ſunt notoria in titulo, & poſſeſſione; *Barb. in cap. cum perſonæ* 7. *de privilegijs in* 6. ex quo colliges non teneri Inquiſitores oſtendere privilegia ſuorũ officialium: nec judices fiſcales ſuorum officialium, & familiariũ, cùm ſint ſatis apertè notoria; præcipuè in locis ubi reſidet Tribunal Sanctæ Inquiſitionis, & Fiſci. *Almeida allegat.* 6. *num.* 9. Sed ut cunctis pateant officialium, familiariumque Sanctæ Inquiſitionis privilegia, tenor eorum ſequens eſt. 38 39

PRIVILEGIOS CONCEDIDOS AOS OFFICIAES, & Familiares do Santo Officio da Inquiſiçam deſtes Reynos, & Senhorios de Portugal.

DOM Sebaſtiam por graça de Deos Rey de Portugal, & dos Algarves, dàquem, & dàlem mar em Africa, Senhor de Guinè, & da conquiſta, navegaçaõ, & commercio de Ethiopia, Arabia, & Perſia, & da India, &c. Faço ſaber aos que eſta minha carta virem, que havendo reſpeito ao ſerviço, que os Officiaes, & Familiares do S. Officio da Inquiſiçam fazem a noſſo Senhor em ſeus officios, & á muita occupaçam, q̃ nelles tem, & para q̃ com melhoe vontade folguẽ de os ſervir, hei por bem, & me apraz de lhes conceder os privilegios, & liberdades abaixo declaradas, das quaes uſaràm, & goſaràm em quãto aſſi forem Officiaes, & Familiares do S. Officio, aquelles que tiverem, & moſtrarem proviſoẽs dos ditos officios, & cargos, aſſinadas pello Inquiſidor Mor de meus Reynos, & Senhorios. ¶ Primeiramen-

ramente hei por bem que ſejam daqui em diante privilegiados, & eſcuſos de pagarem em fintas, talhas, pedidos, empreſtimos, nem em outros alguns encargos, que pelos Conſelhos, ou lugares aonde forem moradores, forem lançados por qualquer modo, & maneira que ſejam; nem ſejam conſtrangidos a que vam com prezos; nem com dinheiro, nem ſejam tutores, nem curadores de peſſoa alguma, ſalvo ſe as tutorias forem limidas: nem hajam officios do Conſelho contra ſuas vontades, nem lhes tomem de apoſentadoria ſuas cazas de morada, adegas, nem cavalheriças, nem quaeſquer outras cazas, em que elles pouzarem, poſto que ſuas nam ſejam, antes lhas dem, & façam dar de aluguel pot ſeu dinheiro, ſe as elles nam tiverem, & houverẽ miſter: nem lhe tomem paõ, vinho, roupa, palha, cevada, lenha, galinhas, ovos, beſtas de ſela, nem albarda, ſalvo ſe trouxerem as ditas beſtas ao ganho, porque em tal caſo nam ſeràm eſcuzos: nem aſſi meſmo lhe tomem couſa alguma do ſeu contra ſuas vontades. Outroſi me praz que nam ſejam conſtrangidos, nem obrigados a irem ſervir por mar, nem por terra a nenhumas partes, em quanto aſſi forem Officiaes, & Familiares de S. Officio: nem ſejam iſſo meſmo conſtrangidos a terem gãchos às ſuas portas, poſto que em raſam de ſeus officios ſejam a iſſo obrigados. Item hei por bem que poſſam trazer armas offenſivas, & defenſivas, por todos meus Reynos, & Senhorios, ſ. as offenſivas eſpada, & punhal, ou adaga ſòmente, & as defenſivas todas as que quiſerem: nam ſendo achados com ellas em lugares ſoſpeitoſos, ou deshoneſtos, ou fazendo o que nam devem. E porèm quando cõprir haverẽ de hir fazer alguma prizam, ou qualquer outro acto de juſtiça, em que ſe requeira levarem mais armas offenſivas, poderàm levar todas as que quizerem, & lhes forem neceſſarias. Item me praz que elles, & ſuas molheres, & aſſi ſeus filhos, & filhas em quanto eſtiverem debaxo de ſeu poder, poſſam trazer em ſeus veſtidos aquella ſeda, que por bem de minhas Ordenaçoens podem trazer as peſſoas, que tem cavallos, poſto que os elles nam tenham, ſem embargo das ditas Ordenaçoens. E por tanto mando a todos meus Dezembargadores, Corregedores, Ouvidores, Juizes, Juſtiças, Officiaes, & peſſoas de meus Reynos, & Senhorios, a que eſta carta, ou traſlado della em publica forma for moſtrado, & o conhecimento della pertencer, que a cumpram, & guardem, & façaõ inteiramente cumprir, & guardar, como ſe nella contem, ſem niſſo porem duvida, nem embargo algum, porque aſſi he minha merce. E quem o contrario fizer, & aſſi o nam comprir, pagarà

rà ſeis mil reis ametade para os cattivos, & outra para quem o accuſar. E por firmeza delle lhe mandei eſta carta por mi aſſinada, & ſellada de meu ſello pendente para a terem para ſua guarda. Balthazar Ferraz a fez em Lisboa a 14. de Dezembro, anno do Naſcimento de Noſſo Senhor JESU Chriſto de 1562. annos
38 Fernaõ da Coſta a fez eſcrever. ¶ Poſtilla: ¶ E aſſi hei por bem que os ditos Officiaes, & Familiares do S. Officio ſejam privilegiados, & eſcuzos de pagarem no lançamento do ſerviço dos cem mil cruzados, que os povos de meus Reynos me fizeraõ nas Cortes, que fiz neſta Cidade de Lisboa no anno de 1562. & em quaesquer outros ſerviços deſta qualidade, que pelo tempo adiante forem concedidos por qualquer via que ſeja, poſto que jà foſſe determinado q̃ eſte privilegio os naõ eſcuzava de pagarem no dito ſerviço. E eſta poſtilla naõ paſſarà pella Chancellaria, ſem embargo da Ordenaçam em contrario. Fernaõ da Coſta a fez em Lisboa aos 20. de Março de 1566. E iſto aquelles que tiverem cartas, ou proviſoẽs dos ditos officios. E aſſi mando aos ditos Dezembargadores, Corregedores, & Ouvidores, Juizes, Juſtiças, Officiaes, & peſſoas deſtes Reynos, & Senhorios, que outroſi cumpraõ, & guardem, mandem comprir, & guardar a poſtilla acima, como ſe nella contém.

EU ElRey faço ſaber aos q̃ eſte meu alvarà virem, que pel- 39
lo grande dezejo que tenho de em tudo favorecer, & ajudar o S. Officio da Inquiſiçaõ, & para que os Miniſtros, Officiaes, & Familiares delle com mais diligencia, & vontade ſirvam ſeus carregos, hei por bem que àlem dos privilegios, que tem, & lhes foram concedidos por ElRey meu ſobrinho, que Deos tem, os quaes por eſte hei por confirmados, elles nam ſejam obrigados pagar a impoſiçaõ, que por cauſa da apoſentadoria foi poſta aos povos, & aſſi quero que ſe entenda o privilegio delRey meu ſobrinho, em que diz que os eſcuza da apoſentadoria, por quanto os hei por eſcuzos, & livres de pagar a dita impoſiçam em todo, & em parte, ſalvo daquellas couſas que comprarem, ou arrendarem para tornar a vender, porque deſtas vendas, pagaràm como as outras peſſoas que a iſſo ſam obrigadas. E bem aſſi ſeràm eſcuzos de pagar ſiza, ou cabeçam os officiaes que ſervem cõtinuamente na Inquiſiçaõ, como ſam Alcaide do carcere, Meirinho, Solicitadores, Porteiro, Deſpenſeiros, & Guardas, havendo reſpeito ao grande trabalho que tem em ſeus officios, & pouco que importa à minha fazenda o q̃ niſto ſe pode montar para o muito favor que por elle merecem. Pello que mando a todos meus Dezembargadores, Corregedores, Ouvidores

dores, Juizes, Juſtiças, Officiaes, & peſſoas de meus Reynos, & Senhorios, que aſſi o cumpraõ, & guardem, façam inteiramente conprir, & guardar, como neſte alvarà ſe contem, o qual hei por bem que valha como carta feita em meu nome, por mi aſſinada, & paſſada por minha Chancellaria, ſem embargo da Ordenaçam do 2. livro tit. XX. que diz, que as couſas, cujo effeito houver de durar mais de hum anno, paſſem per cartas, & paſſando por alvaràs, nam valham, & ſem embargo de nam paſſar pella Chancellaria. Em Almeirim aos 18. de Janeiro. Manoel Antunes o fez, de 1580. E ao traſlado deſte, feito por hum Notario, ou Eſcrivaõ publico, hei por bem que ſe dê inteira fè em juizo, & fòra delle, como ao proprio original. Manoel Antunes ofez.

R E Y.

40 EU ElRey faço ſaber aos q̃ eſte meu alvarà virem, que pella experiencia, que tenho dos negocios do Santo Officio da Inquiſiçam, em que por muitos annos entendi, ſendo Inquiſidor Geral neſtes Reynos de Portugal, antes de ſucceder na Coroa delles, me pareceo muito importante para conſervaçaõ de ſuas authoridade, & do reſpeito, que ſe lhe deve ter, que algumas cauſas dos ſeus Officiaes, & Miniſtros ſe trataſſem ante os Inquiſidores, & elles foſſem Juizes dellas, & as determinaſſem. E para ſe tomar reſoluçam àcerca do modo, & ordem, que niſſo ſe guardaria, mandei ver por peſſoas de virtude, letras, & experiencia, o que ſe poderia fazer, & com ſeu parecer, conformandome com o que em algumas partes de outros Reynos ſe uſa, & guarda, ordenei o ſeguinte. ¶ Primeiramente hei por bem, que nas cauſas crimes dos Officiaes de S. Officio, ou elles ſejam autores, ou reos: os Inquiſidores tenhaõ jurisdicçaõ ſobre elles, & ſejam ſeus juizes; & nas cauſas civeis ſendo os ditos officiaes reos ſómente. Nas cauſas crimes dos Familiares, ou ſejam autores, ou reos, ſeràm outro ſi os ditos Inquiſidores ſeus juizes, excepto nos cazos ſeguintes. ſ. crime de leſa Majeſtade humana, crime nefando contra natura, crime de alevantamento, ou motim de provincia, ou povo, crime de quebrantamento de minhas cartas, ou ſeguros: de rebelliaõ, ou deſobediencia a meus mandados; & em cazo de aleive, força de molher, ou roubo della, ou de roubador publico, ou de quebrantamento de caza, ou Igreja, ou Moſteiro, ou queima de caza com dolo: & em reſiſtencia, ou deſacato qualificado contra minhas juſtiças: & quando tiverem officios meus, ou publicos dos povos, & reſpublicas, & delinquirem nelles, & em couſas tocantes aos ditos ſeus officios, & cargos,

cargos, nos quaes cazos conhecerâm as juſtiças ſeculares contra os ditos Familiares, & naõ em outros por graves que ſejam. Nas cauſas crimes dos criados dos Deputados do Conſelho Gèral, dos Inquiſidores, Deputados, & Secretarios, ſeràm os ditos Inquiſidores juizes, ſendo os ditos criados reos ſòmente. E appellando alguma das partes da ſentença, que ſe dèr nas ſobreditas cauſas pelas Inquiſidores, ſerà para o Conſelho Gè ral, aonde a cauſa fenecerà ſem mais appellaçaõ nem aggravo. E acontecendo haver differença entre os Inquiſidores, & o Juiz de meus feitos, & quaesquer outros officiaes de juſtiça, ſobre a quem compete o conhecimento da cauſa, ſe enviarà informaçaõ della cõ os autos, que forem feitos pelo Inquiſidor, ou julgador outro qualquer, ao Conſelho Gèral, aonde dous do ditto Conſelho com dous Dezembargadores do Paço determinaràm aquem pertence. E o que ſe determinar por eſta maneira, iſſo ſe guardarà. E ſendo votos iguaes, ſe me darà conta diſſo para mandar o que me parecer no cazo. E entre tanto iſto ſe tratar ſe ſobeſtarà na ditta cauſa em que houver a tal duvida. E havendo prezo, eſtarà na prizaõ do Juiz que o mandar prender, & primeiro conhecer do cazo: & ſerá bem tratado com a ſegurãça neceſſaria. Pelo que mando aos meus Dezẽbargadores do Paço, Juiz dos meus feitos, & mais Dezẽbargadores das cazas, Corregedores, Ouvidores, Juizes, Juſtiças, Officiaes, & peſſoas de meus Reynos, q̃ aſſi o guardẽ, & cũpram, façaõ inteiramente cumprir, & guardar como ſe neſte contèm. E nenhum ſe intrometa em conhecer nos cazos aqui declarados, em que hei por bem que os ditos Inquiſidores ſejam juizes, & tenhaõ jurisdiçaõ, ſobpena de lhe ſer eſtranhado como o caſo merecer, & tudo o que ſe fizer contra a fòrma deſte, ſerà nullo, & de nenhũ vigor, por aſſi ſer minha merce. E eſte valerà como carta feita em meu nome por mi aſſinada, & paſſada pela Chancellaria, ſem embargo da Ordenaçaõ do *ſegundo livro tit XX.* que diz que as couſas, cujo effeito houver de durar mais de hum anno, paſſem por cartas, & paſſando por alvaràs naõ valhaõ. E poſto que nam paſſe pela Chancellaria, ſem embargo do Ordenaçaõ em contrario: E ao traſlado deſta em publica fòrma, feito por hum Notario Apoſtolico, ou Eſcrivaõ, & Tabelliaõ publico, hei por bem q̃ ſe dè inteira fé em juizo, & fóra delle, como ao proprio original. Em Almeirim aos 20. de Janeiro. Manoel Antunes o fez de 1580. Nas cauſas crimes dos Familiares naõ conheceraõ outroſi os Inquiſidores, àlem dos atraz exceptuados no cazo de homicidio qualificado; & de falſidade, & de moeda falſa, & de

& de tirar com bèſta, ou arcabuz. Manoel Antunes o fez.

R E Y.

41 EU ElRey faço ſaber aos que eſte meu alvarà virem, q̃ eu hei pro bem, & me praz, que os privilegios, que pelos Reys deſtes Reynos de Portugal meus anteceſſores ſam concedidos ao S. Officio da Inquiſiçaõ dos ditos Reynos, ſe cumpraõ, & guardem inteiramente, como ſe nelles contèm, em quanto eu naõ eſtiver no negocio das confirmaçoens. E mando a todas as juſtiças, & officiaes, a que o conhecimento diſto pertencer que cumpraõ, & façaõ comprir, & guardar eſte alvarà como ſe nelle contèm. O qual me praz, que valha, tenha força, & vigor, poſto que o effeito delle haja de durar mais de hum anno, ſem embargo da Ordenaçam de *ſegundo livro tit.* XX. que o cõtrario diſpoem. Joaõ da Coſta o fez em Lisboa a 31. de Dezembro de 1584.

R E Y.

Os quaes privilegios eu Bartholomeu Feenandes Notario por authoridade Apoſtolica, & Secretario do Conſelho Gèral do Santo Officio da Inquiſiçaõ traſladey bem, & fielmente dos proprios originaes, que eſtam ne ſecreto do dito Conſelho: com os quaes concordaõ de verbo ad verbum, & os fiz imprimir por mandado dos Senhores do dito Conſelho. E vaõ por mi aſſinados, & ſellados com o ſello do dito Santo Officio em Lisboa a 15. *de Dezembro de* 1608.

EU ElRey faço ſaber aos que eſte alvarà virem, que havẽdo reſpeito ao que me foy propoſto pelo Conſelho Geral do SãtoOfficio, ſobre nelle ſe paſſarem alvaràs de fiança a ſeus privilegiados. E por fazer merce ao Santo Officio, hei por bem, que guardando o Conſelho Gèral o Regimento do Deſembargo do Paço ſobre os alvaràs de fiança, os poſſa conceder aos prezos, que ſe livraõ no juizo de ſeu privilegio. Pelo que mando às juſtiças, officiaes, & peſſoas, a que o conhecimento diſto pertencer, que cumpraõ, & guardem eſte alvarà como nelle ſe contèm, o qual valerà, poſto que ſeu effeito haja de durar mais de hum anno, ſem embargo da Ordenaçaõ *livro ſegundo titulo* 40. em contrario; & ſe regiſtarà no livro do Deſembargo do Paço, & aonde mais for neceſſario, para todo o tempo conſtar como eu aſſim o houve por bem. Manoel do Couto o fez em Lisboa a 4. de Fevereiro de mil, & ſeis centos, & quarenta, & ſinco. Jacintho Fagundes Bezerra o fez eſcrever. 42

R E Y.

Em virtude do alvarà acima, ſe paſſaraõ dous de fiança a Domingos da Sylva reo, na cauſa crime, de que o accuſava Hieronymo Henriques da Veiga, & eſtes Autos foraõ por appelaçaõ haverà dous mezes, & ſe julgaraõ, & ficaraõ em poder do Secretario, & iſto a requerimento de Joſeph da Sylva Noronha tambem reo nelles.

43 EU ElRey faço ſaber aos que eſte alvarà virem, q̃ por juſtos reſpeitos de meu ſerviço hei por bem, q̃ daqui em diante nam venha mais em duvida ſe he, ou naõ he mayor o privilegio do S. Officio do deſtricto de Evora, & prezos dos carceres do S. Officio, q̃ o da Univerſidade da meſma Cidade, porq̃ de meu motu proprio, certa ſcientia, poder Real, & abſoluto, declaro, & mãdo, q̃ dos ditos Miniſtros preceda em tudo ao da Univerſidade, ſẽ embargo de quaeſquer duvidas, q̃ ſe poſſaõ mover em contrario, & de quaeſquer leys, & ordenaçoens, q̃ outroſi em contrario haja, ou poſſa haver: para o que ſendo neceſſario, lhes concedo de novo eſte privilegio, que em tudo ſe lhes comprirà taõ inteira, & irrevogavelmẽte, como nelle ſe contẽ; & aſſim eſte alvarà, que valerà, poſto que ſeu effeito haja de durar mais de hũ anno, ſem embargo da Ordenaçaõ *lib.* 2. *tit.* 40. em cõtrario. Manoel Gomes o fez em Lisboa a 28. de Mayo de 1643. Joaõ Pereyra Caſtello Branco o fez eſcrever.

R E Y.

Ad aliud ſummè advertendum, que os Officiaes, & Familiares da S. Inquiſiçaõ, atè nas cauſas civeis, ſaõ mais privilegiados que os Moedeiros, & naõ podem os Moedeiros uzar de ſeu privilegio, ainda que digaõ, que o tem incorporado na Ordenaçaõ, porque os Officiaes do S. Officio tambem o tem por ley eſpecial, & por decreto que ſe fez, aſſiſtindo a iſſo os Doutores Rui Pires da Veiga, o Doutor Bartholomeu de Affonſeca, Daputados do Conſelho Gèral da S. Inquiſiçaõ, com os Doutores Luis Machado de Gouvea, & o Doutor Antonio da Cunha Deſembargadores do Paço; & aſſim ſe julgou de proximo pelo Conſervador da Moeda o Doutor Julianes da Sylveira, & ſe confirmou em Relaçaõ na cauſa de Amador Fernandes, com Antonio Nunes; & jà de antes ſe tinha determinado em outro privilegiado do Juizo de Alfandega; & eſtas ſentenças, & decretos, tem o Eſcrivaõ da Moeda Joaõ de Palma.

O meſmo ſe determinou na Relaçam do Porto no anno de 1678. entre Joaõ Gomes da Coſta Official da Moeda, & Joaõ Antunes Barrozo Familiar do Santo Officio.

E no anno de 1684. houve duvida na pleito, que moveo Alvaro Ferreira de Macedo, a Diogo Soares Familiar do S. Officio, & o Conſervador da Moeda nam recebeo a exceiçaõ, & aggravando

o reo

o reo para a Relaçaõ, nam teve provimento: o Conſelho Gèral do S. Officio recorreo a ElRey com huma conſulta, & precedendo informaçaõ, & ouvido o Procurador da Coroa, & Dezembargo do Paço, reſolveo ſua Mageſtade a favor do Familiar, & deſta reſoluçaõ fez avizo o Secretario Pedro Sanches Farinha ao Arcebiſpo Inquiſidor Gèral na forma ſeguinte

Senhor Arcebiſpo Inquiſidor
44 Gèral, vendo S. Mageſtade, que Deos guarde, a conſulta que o Conſelho Gèral lhe fez ſobre a cauſa que corre entre Alvaro Ferreira Moedeiro author, & o reo Diogo Soares Familiar do S. Officio, foi ſervido reſolver, que os aſſentos tomados ſe obſervem, & os Juizes ſe abſtenhaõ de conhecerem das cauſas civeis dos Familiares, em que forem reos, nam querendo elles ſer demandados, ſenaõ no juizo de ſeu foro, que lhe toca pelo privilegio; & ao Cõſervador da Moeda tem ordenado, remetta os autos de Diogo Soares ao juizo do Fiſco, a quem legitimamente toca pelo ſeu privilegio, ſem embargo do acordaõ da Relaçaõ, de que da parte de ſua Mageſtade faço eſte avizo a Voſſa Illuſtriſſima. E guarde Deos a Voſſa Illuſtriſſima muitos annos, do Paço 28. de Julho de 1685. Pedro Sanches Farinha.

O Cõde Apoſentador Mòr, tenha entendido q̃ aos Familiares do S. Officio ha de dar apoſentadoria, quando lha pedirem na fòrma de ſeu privilegio, que ſuppoſto ſe nam ache confirmado, nam he por falta ſua, ſenaõ em razaõ de nam haver confirmaçoens geraes, que he ſò quando as communidades ſam obrigadas a confirmar, & o farà o Santo Officio nas primeiras confirmaçoens que houver. Lisboa o 1. de Janeiro de 1686. REY.

§. XI.

Reformationis juſtitiæ.

O Privilegio dos Officiaes, & Miniſtros do Sãto Officio da 46
Inquiſiçam, ſe guardarà inteiramente: com declaraçam, que ſe nam entenderà nas couſas tocantes à minha fazenda, porque eſtas ſe trataràm no juizo della.

THOM. VAS AD §. XI. IBI.

NEſte §. ſe trata, & manda, que os privilegios dos offici- 47
aes, & miniſtros do Santo Officio da Inquiſiçam ſe guardẽ inteiramente, com declaraçaõ, que ſe nam entenda nos caſos tocantes à fazenda de Sua Mageſtade, & deſte §. faz mençam *Barb. in remiſſ. ad Ord. lib. 2. tit. 3. n. 2.* aonde allega outros Doutores que tratam o meſmo, ſcilicet *Simanc. de Catholicis, tit. 41. n. 19. Gracian.*

*diſcept.forenſ.cap.*240.*n.*33.*&* 34. *Curia.Philip.*3.*p.*§.1.*n.*15.

48 Porque nos caſos da fazẽda de Sua Mageſtade ſe tratam no juizo della, ſem haver privilegio, que exima, & na dita remiſſaõ de *Barboſ.* faz mençam da ley de Dom Henrique feita no anno de 1580 em que ſe exceptuou eſte caſo, & outros, em que os Officiaes,& miniſtros do Santo Officio deviam reſponder no foro ſecular,& entre os mais tambem exceptuava,quando os taes miniſtros tiveſſem officios ſeus, ou dos povos, & reſpublicas, & delinquiſſem nelles em cazos tocantes aos meſmos officios, & encargos.

49 E na materia da fazenda o traz *Eſcobar de ratiociniys cap.* 7.*n.*10. *Cevalh.* 4. *tom. concluſione* 897.*n.* 112. & ſe confirma eſte intento pella doutrina de *Caballo centur.* 1.*caſu* 64.*& per Thom.Vaz.*1.*tom. alleg.* 21.*n.*74. Fica com tudo por duvida, ſe por razaõ deſta ley mandar que os privilegios ſe guardem inteiramente,com declaraçam, que ſe nam entenda nos caſos tocantes à fazenda de Sua Mageſtade, he viſto querer que nos mais caſos ſe guardem os privilegios,ſem embargo da dita ley delRey Dom Henrique.

50 A razaõ de duvidar he,porque o caſo exceptuado inclue os mais caſos, que nam ſam exceptuados, & faz a regra in contrarium: *l. quæ ſitum* 12. §. *idem reſpondi in domo inſtructâ*, *ff de fundo inſtructo* : *Bart. in l.non quod liquidè*, §.*final. ff.de pena legata.Dec. n.*23. *& Cagnol.n.*31. *in l.*1. *ff. de regul.juris.* E ſe confirma per *Bald.in l.*1. §.*ſed excipient,no fim,ff. de feriys* : em quanto diz, que quando o Eſtatuto procede fazendo algumas exceiçoens, nam tem lugar o direito commum, porque nos caſos que no tal Eſtatuto ſenam exceptuam, havemos de eſtar por elles; & nam pelo direito commũ, porque a exceiçam em alguns caſos como temos dito, firma a regra nos mais: *l.Tribun.* §. *fin ff. milit. teſtam.Azevedo in l.*1. *n.*63.*tom.*1. *lib.*6.*Barb. na l.*1.*ff.ſoluto matrim.* 3.*p.n.*53.*&* 161.

51 E a razam de decidir he, porq̃ eſta reformaçam manda guardar o privilegio inteiramente, que he o que concedeo ElRey Dom Henrique aos Officiaes, & miniſtros do Santo Officio com as cauſas exceptuadas, que ſam de conſideraçam, & quietaçam da republica, & delle ſe nam revogaram: o que parecia neceſſario : argumẽto *legis item apud Labeonẽ*,§.*ait prætor,verſ.ea enim,ff.de injuriys.*

Mas nam ceſſa a duvida; principalmente, porque no §. *final* deſta reformaçam ſe poem clauſula derrogatoria a todas as mais limitaçoens àcerca do conteudo nella, que os Reys paſſados fizeram, ſegundo as occaſioẽs, & tempos em diverſas leys, uſando Sua Mageſtade o ſeu poder Real,& abſoluto : pelo que Sua Mageſtade

o póde

o pode declarar, pella regra da *ley final. cod. de legibus*; *Burgo de Paz in proœmio legum tauri à n.* 307. *Dec. in l. Neraſſius, num.* 2. *ff. de regulis juris*: *Azeved. na ley* 3. *tit.* 1. *lib.* 2. *num.* 16. & ſerà bom conſultar S. Mageſtade, porque muita parte de ſua jurisdiçam ſe perde, havendo de entender, que pella dita exceiçam fica revogada a ley delRey Dom Henrique nos mais caſos, que exceptua.

52 E aconteceo in facto, que hum Familiar do Santo Officio de Vianna foi culpado na morte de hum homem de prepoſito: que era hum dos caſos exceptuados na ley de Dom Henrique, & paſſando os Inquiſidores de Coimbra carta de advocatoria para os autos lhe ſerem remetidos, o Juiz defirio ao comprimento de advocatoria; do que as partes aggravaram para a Relaçam do Porto, aonde foram providos, & ſendo os autos levados ao Tribunal da Inquiſiçam Gèral, ſe confirmou no dezembargo da Relaçam do Porto, & o Familiar ſe livrou perante o Juiz ſecular da terra: o que he contra eſta reformaçam, pois ſò exceptua na materia da fazenda, & revoga todas, & quaeſquer outras declaraçoens.

Copia do decreto porque S. Mageſtade reſolveo, que nam gozaſſem de privilegio mais, que certo numero de Familiares.

CONde das Galveas amigo eu ElRey vos envio muito ſaudar, como aquelle que amo 53
por ſer conveninte a boa adminiſtraçaõ da juſtiça que ſe evite os muitos privilegiados que ha neſte Reyno, & haver crecido exceſſivamente o numero dos Familiares ſobrando muitos para as diligencias do Santo Officio, que foi a cauſa porque os Senhores Reys deſte Reyno meus predeceſſores lhes concederam os privilegios, entendendo juſta, & piedozamẽtẽ que deviaõ ſer favorecidos, aquelles peſſoas que ſervem o Tribunal da fee, cujo ſanto miniſterio he conſervar a ſua pureza, & extirpar as hereſias, & communicãdo eſta materia com o Cardeal de Lancaſtro Inquiſidor Geral do meu Conſelho de Eſtado para que me diſſeſſe o ſeu parecer, & numero dos Familiares com que as Inquiſiçoens ficaràm bem ſervidas, por nam ſer a minha tençaõ tirar os privilegios, a quem ſerve o Santo Officio, mas ſòmente que as nam lograſſem aquelles Familiares, que naõ eram neceſſarios a ſeu ſerviço por ſerem odiozos tantos privilegios à republica. Hei por bem q̃ de hoje em diante nam logrem aquelles privilegios, ſenaõ aquelles Familiares que couberem na liſta, q̃ com eſta vos remeto, aſſinada pello meu Secretario de guerra Antonio Pereyra da Cunha, que he a copia que me deu o Cardeal, & em falta de huns lhe

iràm ſubrrogando outros que ſe lhes ſeguirem pellas ſuas antiguidades, & todos os Familiares que ouver alem deſte numero, Hei por bem, que nam gozem de privilegio algum em nenhuma materia, ou de juſtiça, fazenda, ou governança das terras: porque por eſta os hei todos por derrogados: mas nam he minha tençaõ derrogar algum dos que pertencer aos Inquiſidores, Deputados, Notarios, Secretarios, & outros quaeſquer Officiaes das Inquiſiçoẽs, de que me pareceo avizarvos deſta minha reſoluçaõ para aſſim a teres entendido, & a executares na parte que vos tòca pello que reſpeita às exempſoens que os ditos Familiares tenhaõ em ordem às obrigaçoens, & encargos militares, pera que ſòmente o lògrem aquelles a que ficaõ concedidas, & a copia deſta mandareis regiſtar nas Camaras Cabeças das Comarcas deſſa Provincia, & maĩs partes donde convenha, pera q̃ nellas haja tambẽ noticia deſta minha reſoluçam, eſcrita em Lisboa aos 30. de Abril de 699. Rey. Cõde de Atalaya, Miguel Carlos.

Liſta do numero dos Familiares,
45 *que hade aver nos deſtrictos das Inquiſiçoẽs deſte Reyno privilegiados.*

Deſtricto de Evora.

EVora ſincoenta, Beja des, Elvas vinte, Portalegre vinte, Faro quinze, Lagos dès, Tavira des, Avis ſeis, Eſtremoz des, Villa Viçoſa des, Campo Mayor ſeis, Moura ſeis, Serpa quatro, Monte Mòr o novo quatro.

LISBOA.

LIsboa cem, Guarda dezoito, Leiria vinte, Santarem des, Setuval quinze, Thomar ſeis, Torres Vedras ſeis, Caſtello Branco quatro, Ourem quatro, Palmella quatro.

COIMBRA.

COimbra ſincoẽta, Porto quarenta, Lamego vinte, Vizeu vinte, Torre de Moncorvo ſeis, Pinhel ſeis, Miranda des, Aveyro dezoito, Braga vinte, Viana vinte, Guimarans des, Bragança oito, Barcellos oito.

Nas mais Villas do Reyno ha de aver dous Familiares, ou hum ſòmente, conforme ao numero dos moradores. Lisboa 3. de Abril de 693.

Mendo de Foyos Pereyra.

CAPUT IV.

Familiares, cæteriquè Officiales Sanctæ Inquiſitionis, an privilegio renunciare poſſint?

SUMMARIUM.

1 *Unicuique liberum eſt favori ſuo renunciare.*
2 *Regulæ eſt ſtandum donec exceptio*

ceptio non probetur.

3 Privilegio Univerſitati conceſſo, quilibet renunciare non valet.

4 Clericus nec expreſſè, nec tacitè privilegio fori renunciare non poteſt.

5 Beneficio cap. Oduardus Clericus renunciare non valet.

6 Privilegio ob reverenciam conceſſo quis renunciare non poteſt.

7 Maritus non poteſt renunciare privilegio, ne conveniatur ab uxore, ultra quã facere poteſt.

8 Irrenunciabile eſt privilegium bonum publicum primario reſpiciens.

9 Privilegijs nobilibus conceſſis nobiles renunciare non valent.

10 Ægregiæ perſonæ poſſunt renunciare privilegio contento in l. Egregias.

11 Renunciatio privilegij in tertij prejudicium fieri non poteſt.

12 Juri quæſito nõ poſſunt in fraudẽ creditorum renunciare debitores.

13 Secus dicendum eſt de quærẽdo.

14 Creditores non fraudantur in non acquirendo, ſed in ommittendo.

15 Vaſſali invicto domino, & è contra privilegijs renunciare non poſſunt.

16 Familiares, officialeſque continui Sancti Officij minimè privilegijs renunciare poſſunt.

17 Privilegia prædictis conceſſa in favorẽ Sancti Officij conceſſa fuerunt.

18 Privilegium Eccleſiæ conceſſam ab ea renunciari non poteſt.

19 Privilegia Familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis in favorẽ Religionis fuerũt conceſſa.

20 Juriſdictio Inquiſitorum, & Judicum fiſcalium eſt privativa.

21 Juriſdictio privativa nec renunciari, nec prorrogari poteſt.

22 Quæ dicatur juriſdictio privativa.

23 Prorrogari non poteſt, quod renunciari non poteſt.

24 Maximè ſtante lege, pactiones litigantium irritante.

25 Quando dicatur legem prædictas pactiones annullare.

26 Clerici privilegio ſuo renunciare non valent.

27 Nec miſerabiles perſonæ.

28 Nec milites, neque Nepolitani, neque fiſcus.

29 Neque ſcholaſtici.

30 Neque viduæ.

31 Privilegium miſerationis cauſa conceſſum renunciari non poteſt.

32 Hujuſmodi renũciatio tollit miſericordiam.

33 Privilegium dignitati datum renunciari non poteſt.

34 Senatores, & Regij Conciliarij privilegijs non poſſunt renunciare.

35 Concluditur Familiares, officiales

ales quæ Sanctæ Inquiſitionis non poſſe renunciare privilegia.

36 *Referuntur DD. docentes oppoſitum.*

37 *Privilegia conceſſa Familiaribus, officialibuſque Sancti Officij non ob eorum favorem, ſed Religionis introducta ſunt.*

38 *Facultas renunciandi denegatur, quando jus alteri quæſitum læditur.*

39 *Et ob id ſcholaſtici, Clerici, Senatores, & alij non poſſunt renunciare.*

40 *Ex eâdem ratione non poteſt laicus ſe obligare ad reſpondendum coram Judice Eccleſiaſtico.*

41 *Nec Clericus, ut conveniatur coram alio Judice Eccleſiaſtico, non ſuo.*

42 *Nec legatum privilegio ſuo renunciare valet.*

43 *Nec milites Ordinum militarium in præjudicium ordinis.*

44 *Nec mulieres, ut pro debito civili carcerari valeant.*

45 *Privilegia dictorum realia ſunt.*

46 *Ad cognoſcendum, an privilegia ſint realia, vel perſonalia quatuor conſideranda veniunt.*

47 *Privilegium conceſſum Familiaribus, officialibuſque Sancti Officij non ut ſingulis, ſed ut univerſis, conceſſum eſt.*

48 *Privilegium conceſſum perſonæ fictæ renunciari non poteſt.*

49 *Perſona ficta perpetua eſt.*

50 *Sive privilegium ſit conceſſum ad uſum ſingulorum, ſive ad uſum totius.*

51 *Ratio privilegij quando eſt perpetua, privilegium eſt perpetuum.*

52 *Privilegia, quæ referuntur ad rē ſua natura perpetuam, ſunt perpetua.*

53 *Titulus quando ſit realis, vel perſonalis demonſtratur.*

54 *Genus perire nequit.*

55 *Privilegium conceſſum civitati, ſeu oppido ad quoſcũque habitatores tranſit.*

56 *Sententia lata contra habitatores unius omnibus nocet, ſi duret ratio.*

Liberum eſſe unicuique privilegio, conceſſioni, & favori ob ſe introducto renunciare apertiſſima proclamant univerſa jura de hac materiâ diſponentia; *ex l. cum pater §. libertis ff. legatis 2. l. penul. cod. de Epiſcopis, & clericis, l. ſi judex circumventus ff. de minoribus, l. poteſt ff. ad l. Falſidia, l. ſiquis in conſcribendo cod. de pactis, l. quoties cod. de fide inſtrumentorum, l. 2. cod. uti poſſidetis cap. ad apoſtolicam de regularibus cap. ſi de terra de privilegijs cap. tuis de teſtibus verſ. niſi, l. ſi judex 42. ff. de minoribus, l. ult. §. penult. ff. ad Veleanum*, plures alij, quos coacervat *Simon Vas Barb. in principijs, & locis cõmunibus litera F, n. 38. Auguſtinus Barb. in tract. de axiomat.* 1

axiomat. jur. axioma 135.*n.*13.*&*
14. cui regulæ eſt ſtandum, dum de
exceptione non conſtat: *ex l. illud*
2 *cod. de ſacroſanct. eccleſ. l. ult. cod.*
de hæredib. inſtituendis, *l. apud an-*
tiquos cod. de furtis l. ab ea parte
cod. de conjugio leproſorum: Simon
*Vas Barb. ubi ſupra litera R. n.*10.
Ægid. in l. 5. *ff. de juſtitia*, *& jure*
2.*p. cap.*13. *concluſione* 5. ubi tradit
hujus regulæ ſex limitationes.

3 Unam tamen accipies excep-
tionem, quando lex, ſeu privilegi-
um reſpicit utilitatem alicujus
communitatis, vel ordinis: quia
ſcilicet in favorem totius ordinis,
ſeu communitatis conceſſum eſt,
quia tunc jus, privilegium, & con-
4 ceſſio renunciari non poteſt: un-
de venit clericum non poſſe renun-
ciare foro, nec expreſſè, nec
tacitè: argumento *text. in cap. dili-*
genti de foro competenti tx. in cap.
1. *de ſententia excommunicationis*,
nec etiam privilegio *capitis*: *Odu-*
5 *ardus de ſolutionibus* ad hoc, ut
teneatur, ultra quam facere po-
teſt; quia etiam hoc caſu tale pri-
vilegium non fuit conceſſum cle-
rico; ſed toti ordini clericali, ne
in opprobium ſtatus cogantur men-
dicare: *Barb. in l. alias* 15. §. *ele-*
ganter ff. ſoluto à num. 18. *uſq. ad*
num. 23. ubi invenies fundamen-
tum, & reſponſiones ad ea, quæ
objici poſſunt *Delbene de immu-*
nitate tom. 1. *dubitatione* 2. *per*
tot. & dubitatione 14. *cap.* 1. *&*
cap. 4.

6 Aliam iterum recipies: quando
privilegium conceſſum eſt prop-
ter debitam reverentiam: quia
tunc nec per pactum renunciari
poteſt *Barboſ. proximè numer.* 1.
& colligitur *ex l. fin. cod. de bonis*
libertorum tx. in d. l. alias §. *elegan-*
ter ff. ſoluto. Ratio propter quam
maritus non poteſt renunciare pri-
vilegio, quod habet, ne à muli-
ere conveniatur ultra ea, quæ face-
re poteſt; *ex d. l.* quia mulier debet
reverentiam marito *per text. in l.*
unica §. *cum autem de rei uxoris*
actione; mulier verò poteſt, *ex eo-*
dem Barb.

Alteram tenere debes: quan- 8
do privilegium conceſſum ſin-
gularibus perſonis reſpicit pri-
mario, & principaliter bonum
publicum, quamvis ſecundario
reſpiciat eorum favorem; *ex Barb.*
in tract. de axiom. juris axiom. 235.
num. 14. ex qua ratione provenit
nobiles non poſſe renunciare pri-
vilegio, quod habent, ne propter
debita civilia in carcere detrudan- 9
tur, & nè executio in armis, e-
quis, & cæteris rebus ad ſuum
uſum neceſſarijs fiat; *ex Gom. in*
l. 79. *Taurin.* 3. *&* 2. *variar. cap.*
11. *numer.* 54. ubi plures cumulat
Aylon. Otalora de nobilitate 2. *par-*
te 3. *princip. quæſt.* 9. *n.* 8. *Gutter.*
de juramento confirmatorio 2. *p. cap.*
16. *num.* 61. Nobilis an poſſit re-
nunciare privilegio: latè *Portug. de*
donat. 2. *part. cap.* 17. *à num.* 97.
uſq. ad 100. *Phœb.* 1. *parte deciſ.*
5. tradit judicatum non poſſe, quod
intellige in illis regnis, in quibus

D talia

talia privilegia nobiles habuerint:
nam in noſtro regno illis carent:
ex Ordin. lib. 5. *tit.*67. contrarium
tamen tenet *Barboſ. in dicto* §. *ele-
ganter numer.* 13. *&* 14. qui qui-
10 dem *numero* 12. aſſerit egregias
perſonas poſſe renunciare pri-
vilegio, ut non cogantur com-
parere coram Judice ad ferendum
teſtimonium, ſed potius debeat ju-
dex ire ad eorum domos; *ex tx. in l.
ad egregias* 15. *ff. de jure jurando.*
11 Deinde aliam accipe limitati-
onem regulæ, quando renunci-
atio fuerit facta in præjudicium
tertij: quia tunc renunciari non
12 poteſt. Inde venit, quod de-
bitores non poſſunt renunciare ju-
ri quæſito, vel lege ordinaria, vel
privata in fraudem creditorum, ſed
tantum quærendo; *ex lege non
fraudantur* 19. *ff. quæ in fraudem
creditorum*, ubi conſtituitur regu-
13 la: quod creditores non fraudan-
tur in adquirendo, ſed in omitten-
14 do. Venit etiam, quod vaſſali alicu-
jus donatarij regiæ Coronæ nõ poſ-
ſunt invito donatario, ſeu domi-
no, nec donatarius invitis vaſſalis
renunciare juriſdictioni ordinariæ;
ex traditis *à Vicentio de Franch.
deciſ.* 541. *n.* 7. *& deciſ.* 417. *num.* 2.
Tondutus de præventione 1. *p. cap.*
11. *num.* 13. ita ut ipſe donatarius
petere poſſit remiſſionem cauſæ
ad Judices ſuarum terrarum.
Portug. de donationibus 3. *part. cap.*
44. *num.* 44.
15 Inferes ex dictis familiares, &
officiales continuos Sancti Officij
non poſſe renunciare foro tan in
civilibus, quàm in criminalibus.
Probatur illatio ex multis, &
primò probatur ex eo; quia certũ 16
eſt, ut dictum manet, privilegium
conceſſum ob reverentiã renunci-
ari non poteſt; *ex l. alias* 14. §. *ele-
ganter ff. ſoluto* ibi: *Quippe cum
contra receptam reverentiam, quæ
maritis exhibenda eſt, id eſſe appa-
ret*: ſed privilegium fori tam
in criminalibus, quàm civilibus
fuit conceſſum propter reverenti-
am Sancti Officij.
Patet minor ex conceſſione 17
Henriquiana prolata Almeirim
die vigeſſimo Januarij anno 1580.
ibi: *para conſervaçaõ de ſua autori-
dade, & do reſpeito, que ſe lhe deve
ter*: ergo familiaris, officiales
què continui Sanctæ Inquiſitionis
privilegio fori renunciare non
poſſunt.
Probatur ſecundò: privilegium 18
conceſſum in favorem eccleſiæ,
vel religionis non poteſt renun-
ciari, patet maior: *Delbene de
immunitate tom.* 1. *dubitatione* 14.
per totam.
Atqui privilegium officialium, 19
& familiarium fuit conceſſum
in favorem religionis, ut conſtat
ex conceſſione Sebaſtianea da-
tâ decimo quarto die Decem-
bris anno 1579. Ulyſippone,
& ex illa patet ibi: *Que avendo
reſpeito ao ſerviço, que os officiaes,
& familiares do Santo Officio fa-
zem a Noſſo Senhor em ſeus offi-
cios, & a muita occupaçam que
nelles*

nelles tem : ergo prædicti non poſſunt renunciare privilegium fori, cùm non ſit in utilitatem privatam, ſed in publicam fidei primario, & principaliter, in cujus damnum renunciatio minimè valere poteſt; *ex regula tx. in l. jus publicum ff. de pactis l.* 2. §. *ſi eo tempore ff. de adminiſtratione rerũ ad civitatẽ. l. nec ff. de regulis juris: Avilles in cap. prætorũ cap.* 1. *verbo tierra n.* 7. quamvis renunciatio firmetur jurando.

20 Probatur tertiò: juriſdictio Inquiſitorũ, quo ad Officiales continuos, & judicis Fiſci, quo ad cæteros Familiares eſt privativa; ſed ju-
21 riſdictio privativa, nec renũciari, nec prorogari poteſt: ergo privilegiũ fori nec ab Officialibus, nec à Familiaribus renunciari poteſt.

22 Maior probatur: quia juriſdictio privativa eſt illa, quæ privatas cauſas reſpicit: *Pereyra deciſ.* 29. *n.* 3. ſed juriſdictio Inquiſitorum, ſeu judicis Fiſci reſpicit privatas cauſas: ergo eſt privativa.

Minor patet, quo ad primam partem renunciationis, ex eo, quoties juriſdictio privativa eſt conceſſa non in favorem exemptarum perſonarum tantum, ſed aliarum perſonarum, ſeu miniſterij nõ poteſt renũciari. *Pereyra deciſ. proxima n.* 5. *Carleval. titul.* 1 *diſput.* 2. *num.* 1056. *Salgado in labyrinto* 1. *p. cap.* 7. *n.* 59. *Ægidius in l. ex hoc jure* 5. *ff. de juſtitia*, & *jure* 2. *p. cap.* 13. *clauſula* 5.

Deinde: quia hæc juriſdictio fuit conceſſa in favorẽ, & reverentiam Sancti Officij, ut ſuprà diximus: ergo renunciari non poteſt, cum renunciatio fori non admittatur cum præjudicio tertij, ex DD. allegatis.

Quoad ſecundam patet etiam 23
ex eo: quia perpetuum eſt; ut prorogari non poſſit; quod non poteſt renunciare, ut contra *Barboſ. in l.* 1. *ff. de judicijs articul.* 4. *num.* 67. tenet *Carleval titul.* 1. *diſput.* 2. *num.* 1061. & 1142. de hac re fuſius nobis agendum eſt *à cap.* 18. cum ſequentibus, ubi invenies multa, quæ his doctrinis cohæreunt.

Eo maximè cum adſit prohi- 24
bitio legis, ſeu privilegij pactiones litigantium annullans; *ex Pereyra dicto numero* 5. *Cabedo deciſ.* 22. *num.* 2. 1. *parte. Carleval titul.* 1. *diſput.* 2. *num.* 1186. & repetit *n.* 1193. & 2203. & 1100. *Giurba conſ.* 95. *n.* 7. exempli gra-
tia ſi diceretur talis judex cog- 25
noſcat de cauſis viduarum, & alius judex nõ ſe intromittat in cognitione illarũ ſub pænis nullitatis, prout habemus in præſenti ex verbis claris privilegij ibi: *& nenhum ſe entrometa a conhecer nos cazos aqui declarados em que hei por bem, que os ditos Inquiſidores ſejaõ ſeus juizes*, *& tenhaõ juriſdiçam ſob pena de lhe ſer eſtranhado, como o cazo mereçer*, *& tudo o que ſe fizer contra a forma deſte, ſer nullo, & de nenhum vigor por aſſim ſer minha merce.*

Probatur ultimò exẽplis: nam 26
inpri-

inprimis clerici non poſſunt re-
nũciare privilegium ; ex *Carleval.*
*tit.*1.*q.*9.*num.*403. neque religioſi
27 militares; *Pereyr. deciſ.* 58.*per tot.*
*& deciſ.*91. *n.* 32. *n.*4.52.neq̃ mi-
28 lites *n.*464.neque miſerabiles per-
ſonæ *n.*598.neq̃Napolitani *n.*675.
ueque Fiſcus *n.*702.& hos omnes
cõpletens *n.*1055.neq̃ ſcholaſtici;
29 *ex Ægidio in l. ex hoc jure cap.* 13.
*part.*2.*clauſula* 5.*num.* 14.qui qui-
30 dem ibi *num.* 22. injuſtè docet vi-
duas , & alias miſerabiles perſo-
nas , quibus cõmmiſerationis cau-
31 ſa conceſſum fuit privilegium fori
illud renunciare poſſe , quod eſt
32 falſum ſecundum dictum *à Barb.*
in dictâ l. cum tale 14. *n.* 15. quia
talis renunciatio toleret miſeri-
cordiam , quod non eſt ferendum :
33 *Canc.*2.*var.cap.* 2.*n.* 25.neque pri-
vilegium dignitati conceſsũ. *Por-*
tug.de donationibus 2.*p. lib.* 2 .*cap.*
34 17.*n.*100.neque Senatores,&regij
Conciliares: *Cortiada deciſ.* 10. *n.*
123.*Mattheu de regimine Valentiæ*
*tom.*1. *cap.* 2. *num.* 46. §.2.*Carle-*
*val tit.*1.*diſp.*2.*num.*112.&1233.
Maſtrilho de magiſtratibus lib. 5.
*cap.*6.*n.* 134. *Solorſano de jure In-*
*diar. tom.*2. *lib.*4.*cap.*4.*n.* 73.*& in*
politicâ lib. 5. *cap.* 4. *latè Pegas fo-*
*renſ.cap.*11.

35 His, & alijs fundamentis hanc
ſententiam tenet *Pegas forenſ. ca-*
pit. 11. *n.* 230. ubi ſic judicatum
vidiſſe teſtatur *Mendes à Caſtro*
in praxi parte 2.*lib.* 2.*cap.*1. *n.* 38.
ubi refert cauſam familiaris poſt-
quam in ſupremo juſtitiæ tribu-
nali determinatã fuiſſe remiſſam
judici familiaris. *Balmaceda de*
*collectis q.*52. *n.*10.

Quâ ſententiâ retentâ non ob- 36
ſtant fundamenta , quæ pro con-
tariâ ſententiâ , quam ſequitur
Cortiada deciſ. 30. *n.* 129.130.*&*
131. *Carleval de judicijs tit.*1. *diſ-*
put. num. 1100. *&* 1197.*Salgado*
in labyrinto creditorum 1. *p.cap* .7.
à n. 57.*Narbona gloſſ.*21.*num.*19.
*Barb.de judicijs l.*2.*art.*4. *Mattheu*
de regimine Valentiæ tom. 2. *cap.*7.
§.3.*ſect.*2.*n.* 36. *Pereyra de inſtru-*
*mentorum edictione tom.*1.*tit.*2.*re-*
*ſolut.*7.*n.* 204.*Cutellus in diſcurſu*
*pro concordiâ Siciliæ cap.*4. *numer.*
19. *& controverſ.* 10. *pro totam*
Seſſe diciſ. 438.*n.*42.*lib.*4.conſide-
rari poſſunt.

Non obſtat primò : liberum 37
eſſe unicuique privilegio , & fa-
vori ob ſe introducto renunci-
are : quia negamus privilegia fa-
miliarium in eorum tantum fa-
vorem eſſe conceſſa , ſed prin-
cipaliter , & primario in favorem
miniſterij Sancti Officij , & prop-
rer publicum favorem inducta , ne
ad alia vocati judicia , extra loca,
in quibus aptitudo ſerviendi San-
cto Officio non adſit , diſtrahan-
tur, nec nõ in reverẽtiam tanti mi-
niſterij,& graviſſimorum miniſtro-
rum, in cujus miniſterij , & miniſ-
trorum præjudicium renunciatio
ſubſiſtere non poteſt;ex communi
jurium , & DD. traditione , quod
quoties aliquod introducitur fa- 38
vore alicujus , non illi conceditur
facul-

facultas renunciandi, ſi ex tali re-
nũciatione jus alteri quæſitum læ-
datur; *Cancer.* 1.*var. cap.* 4.*n.* 29.
vel ſi offendatur publicus favor,
occaſione cujus privilegium fuit
conceſſum, ex qua ratione dicit
Ægidius in l. ex hoc jure 5. *ff. de*
juſt. & jure 2. *parte cap.* 13. *clau-*
39 *ſula* 5.*num.* 14. Scholaſticos privi-
legijs fori renunciare non poſſe,
& num. 15. ex eadem ratione de
Senatoribus idem affirmat. Cum
Cabedo 2.*parte deciſ.*25.*n* 9.*& n.*
40 16.propter præjudiciũ regiæ juris-
dictionis docet laicum non poſſe
paciſci, ut omiſſo judice ſuo co-
ram eccleſiaſtico conveniatur in
caſibus ad illum non ſpectantibus
quod etiam tradit *Cabedo deciſ.*
41 32. *n.*6. 1. *parte* ſicut clericus nec
de conſenſu Epiſcopi poteſt re-
nunciare ſuo foro; ut tradit *Sep-*
*ti lus deciſ.*125.*n.*70.*& deciſ.*104.
*num.*85.*deciſ.*13.*n.*68. *deciſ.*10. *n.*
40.*& Ægid. n.*13. nec ſine cõſen-
ſu proprij Epiſcopi ſubmittere ju-
riſdictioni alterius Epiſcopi; ut ibi
42 *n.* 13. ex eodem fonte fluit privi-
legium legato conceſſum, renun-
ciari non poſſe; *ex Phæbo* 2. *p. de-*
*ciſ.*46.*n.*15. *&* 16.*&* 1.*p.deciſ.*48
n. 30. privilegium conceſſum reſ-
pectu collectionis perſonarum re-
nunciari non poſſe, & quod pri-
43 vilegia fori equitibus ordinum
militarium, etiam ipſis conſenti-
entibus, renunciari non poſſe:qnia
privilegium, quod habent, ſuum
non eſt, ſed alterius ſuperioris,
cui ipſe ſubeſt, vel ordinis. cujus
ipſe membrum, vel ſubditus eſt.
Pereyra deciſ. 91.*n.*32.*Barb.in l.*2.
ff. de judiciis articul. 3.*num.* 148.
de quo eſt Ord. lib. 2.*titul.* 1.§. 14
& quod privilegium conceſsũ mu- 44
lieribus, ut pro debito civili car-
cerari non poſſint, ab illis nõ poſſe
renunciari, eo quod ob publicam
honeſtatem toti generi fæminarũ
fuit conceſſum: *Cancer.* 3. *varia-*
*rum cap.*8.*num.*69.*Scobar de racio-*
tinijs cap. 31.*n.*16.*l. alia* §. *elegan-*
ter ff. ſoluto.

Non relutat ſecundo privile- 45
gia Officialium, Familiarium-
que Sanctæ Inquiſitionis eſſe per-
ſonalia, & ut talia renunciari poſ-
ſe: quia negamus eſſe perſona-
lia cujuſcumque officialis, ſeu fa-
miliaris, ſed realia ipſius Sancti
Officij.

Probatur negatũ; nam ad cog- 46
noſcendum, an privilegium ſit
reale, vel perſonale, quatuor ſunt
attendenda, ſcilicet modus, per-
ſona,cui ſit gratia, rotio, ſeu cauſa,
quæ movet ad conceſſionem, res,
quæ ibi intervenit,circa quam ver-
ſatur immunitas, verba privilegij:
*Suar.de legibus lib.*8.*cap.*3.*n.*4.quæ
omnia conſiderata reddunt mani-
feſtè privilegium Sanctæ Inquiſiti-
onis eſſe realia, ut breviter oſten-
demus.

Eſſe realia: oſtenditur primò: 47
ex parte modi perſonæ, cui fuit
gratia elargira: nam privilegium
non fuit conceſſum perſonæ pro-
priæ, prout eſt Petrus v. g. ſed,
quæ unum corpus appellatur, ut

Civitas, ſeu Univerſitas, religio, collegium, Monaſterium, vel
48 communitas, ſed privilegium conceſſum perſonæ fictæ non eſt perſonale, ſed reale; *ex tx.in l.forma*
49 §.*quamquam ff.de cēſibus:* quia talis perſona ficta perpetua eſt: *ex tx.in l. proponebatur* 76.*ff. de judicijs*, quod procedit, ſive privilegi-
50 um concedatur corpori ad uſum totius corporis per modum univerſitatis ad unum congregatæ, vel concedatur eidem ad uſum ſingulorum, ſive è converſo detur ſingulis de tali corpore ad uſum totius, & ut ſunt membra talis corporis: ideſt, ut cives, familiares, vel religioſi: quia, ut ſumitur *in l.* 2.*ff.de rebus dubijs*, etiam hoc modo cenſetur privilegium per ſe primò concedi tali corpori myxtico, quod eſt res quædam perpetua per continuam ſucceſſionem, & ideò tale privilegium, reale eſt, & perpetuum: *Suares proxim. dicto n.*4. *Sanches in Decalog. lib.* 6. *cap.* 16. *num.*19.*Gomes in leg.*43.*tauri numer.*1. *&* 2.*Olea de ceſſione jurium tit.*33. *quæſt.*1.*n.*21. *& tit.* 6. *q.*2. *&* 3.*Gracia de nobilitate gloſſ.*1.§. 1.*à n.* 7.*gloſſ.*6.*num.*38.*Salgado de protectione regiâ* 3.*p.cap.* 10.*n.*55. *Pereyra deciſ.*91.*n.*13.ergo &c.

51 Realia eſſe ex parte rationis oſtenditur ſecundò: quia tota, quam præ occulis habuerunt noſtri invictiſſimi Reges, fuit favor religionis, & reverentia miniſtrorum, ut ex privilegijs patet, quæ ratio de ſe eſt perpetua, & omni tempore vigens: ſed cùm ratio, ſeu cauſa privilegij eſt perpetua, & omni tempore valitura, eſt privilegium reale, & perpetuum, ut dicunt DD. proximè citati: ergo, & cætera.

Ex parte rei, quæ intervenit 52
realia oſtenditur tertiò: quia quando privilegia referuntur ad rem ſua naturâ perpetuã, ſunt perpetua, docet *Suares dicto cap.* 3. *n.* 10. & probat *Olea tit.* 3. *quæſt.* 1.
*n.*28.*ubi* ad congnoſcendum an ti- 53
tulus Comitis, Marquionis, vel Ducis ſit ſucceſſibilis, vle trãſmiſſibilis ad hæredes, diſtinguit duos caſus: primus, quando dignitas Comitatûs, Ducatûs, vel Marquionatûs dirigitur ad perſonam: ſecundus, quando dirigitur ad rem, veluti ſi locum, vel terram ingerat in Comitatum: in primo, inquit privilegium eſſe perſonale titulum, & dignitatem ad illum non tranſire: cum *Cancer. Barboſ. Giurb. Montano, & alijs ibi citatis.* In ſecundo aſſerit *n.*29. cum eodem *Cancer. Barb. Nogueirol. Surdo Maſtrilho*, & alijs tenentibus dignitatem eſſe realem, & tranſire ad quemcumque loci poſſeſſorem, ſed verba privilegij non diriguntur ad perſonas familia-
rium, officialiumquè in indivi- 54
dum, ſed in genere, & genus perire inquit: quia, & ſi partes illius communitatis quotidiè mutentur, manet tamen ſemper idem populus, ſivè eadem communitas, ut habetur *in dicta l. proponebatur*

batur 76. ergo privilegia non ſunt perſonalia familiarium, officialiumque in individuo, ſed realia totius cōmunitatis in genere, cum res, quæ intervenit ſit de ſua natura perpetua. *Sanches in Decalog. lib.6.cap.* 16.*n.*19.*in fine. Aviles in cap. prætorum cap.*19. *gloſſa privi-*
55 *legios n.*3. ubi dicit, quod privilegium conceſſum Civitati, ſeu Villæ, ſeu loco eſſe reale, & tranſire ad quoſcumque Cives, ſeu habitatores in ſæculum ſæculi, & pertinere cuilibet de populo, & conceſſum Collegio, vel Univerſitati tranſire ad quoſcumque in eodem Collegio in poſterum ſuccedentes, & ſententia lata contra habi-
56 tatores alicujus loci; licet reperiatur lata centum annis, & lapſis, nocet habitatoribus modernis: quia ſucceſſores defuncti, etiam faciunt eundem populum. Idem *Avilles cap.*2.*gloſſa igualmente n.*8.

57 Ad authoritatem DD. quos citavimus *n.* 36. reſpondemus, quod nobis non officit: quia ex eo contrariam ſententiam tenent: quia ex concordia ſuper hanc materiam inita inter Reges, & Sacrum, ac Venerabile Sancti Officij Tribunal cautum fuit, ut familiares poſſint privilegio ſuo renunciare, ut apud illos patet, & cum in noſtor regno non habemus circa materiam nihil cautum, ſumus in depoſitione juris, ſecundum quam familiares, officialeſque non poſſunt privilegio renunciare, quod cognitum fuit in regnis, ubi fuerunt factæ dictæ concordiæ, ſiquidem ſi potuiſſent fruſtra fieri, deſiderarentur.

CAPUT V.

Mulieres Officialium, ſeu Familiarium, an gaudeant privilegio maritorum?

SUMMARIUM.

1 *Privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis ſunt perſonalia.*

2 *Privilegia perſonalia de perſona ad perſonam non extenduntur.*

3 *Nec ex edẽtitate per rationẽ ad* 49
ſimiles caſus pertrahuntur.

4 *Privilegium Regi conceſſum, nec ad Reginam, nec ad filios extenditur.*

5 *Militum priviligia ad eorum mulieres non extenditur.*

6 *Niſi militia dignitatem annexam habeant.*

7 *Mulieres clericorum militum trium ordinum militarium privilegio maritorum non muniuntur.*

8 *Princeps legibus ſolutus eſt, ſed non Regina.*

9 *Privilegium non ſolvendi pabullum marito conceſſum ad mulierem non portrabitur.*

10 *Niſi bona ſintcommunia, vel privilegir ob nobilitatem mariti conceſſa.*

11 *Correlativorum una eſt ratio, & diſcipli-*

diſciplina.
12 *Quod de uno diſponitur, de alio dicitur.*
13 *Et unum ſine alio eſſe non poteſt.*
14 *Vir, & uxor ſunt correlativi.*
15 *Lex, ſeu ſtatutum loquens de viro, de uxore loqui intelligitur.*
16 *Privilegia uxori conceſſa, viro non communicantur.*
17 *Uxor Regina Regem maritum non conſtituit.*
18 *Uxoris nobilitas maritum nobilem non reddit.*
19 *Aſſeveratur mulieres officialium, familiariumque Sanctæ Inquiſitionis privilegio maritorum gaudere.*
20 *Uxor etiam ad domum non traducta mariti forum ſortitur.*
21 *Uxor eſt ſocia humanæ, ac divinæ ſocietatis.*
22 *Viri pars corporis eſt, & una cum eo caro.*
23 *Unum corpus, & una anima jure divino in illis eſt.*
24 *Privilegium alicui, & ſuis deſcendentibus conceſſum, filias uxoratas non comprehendit.*
25 *Per matrimonium ſtatum, & ſolum mutant.*
26 *Fæminæ tranſeunt in familia viri.*
27 *Filij patris, non matris familiam ſequuntur.*
28 *In fæmina familia finitur.*
29 *Per matrimonium perdit uxor non minus forum, ac originem,*
30 *Uxor ejus ſoli eſt, de quo eſt vir.*
31 *Comprehenditur in ſtatutis loquentibus de civibus.*
32 *Per contrarium non comprehēditur in loquentibus de forenſibus.*
33 *Originem naturalem, & non tantum civilem per matrimonium accipit.*
34 *Mulier nobilis nubendo ignobili nobilitatem amiſit.*
35 *Mulier, quæ nupſit ignobili, quamvis nobiliſſima ſit, vocatione* de dona *uti non valet.*
36 *Filij, filiæ vè patris nobilitate florent.*
37 *Ignominioſum eſt matris, & non patris amplecti arma, & cognomina.*
38 *Filio, filiæ vè quo ad ſtatum tãtum matris conditionem ſequuntur.*
39 *Quod ſpeciali favore libertatis introductum eſt.*
40 *Mater filios, filias ve ſub poteſtate non habet.*
41 *Non valet ſtatutum, quod filij, filiæ ve ex matris progenie ſint.*
42 *Niſi ſtatum ſit approbatum.*
43 *Apud nos filij, filiæ ve armis maternis uti valent, & earũ nobilitate fruuntur.*
44 *Conceſſa viro in quacumque diſpoſitione etiam ſtricti juris, etiam uxori conceſſa intelliguntur.*
45 *Conceſſum capiti, membris conceſſum cenſetur.*
46 *Univerſis redditur, quod pro*

voto

voto omnium primatibus indulgetur.
47 Accuſantur DD. aſſerentes mulieres officialium, familiariũque Sanctæ Inquiſitionis privilegijs maritorum illuſtrari.
48 Id affirmatur de militibus equitum trium ordinum militarium ex multis, qui referuntur.
49 Procedit etiam in uxoribus equitum ordinum noſtri regni.
50 Ubi eſt individua vita, utilitas, & damnum, ibi eſſe debet individuum privilegium.
51 Privilegium unius ſuffragatur alteri, quando ſumus in re individua.
52 Sicut Æques militaris accuſari non poteſt in criminalibus niſi coram judice equitum, ita & uxor.
53 Procedit etiam quoad privilegium fori, & non Canonis in mulieribus clericorum.
54 Quæ requirantur, ut clerici conjugati privilegio fori gaudeant, expenduntur.
55 Militat etiam in mulieribus Scholaſticorum.
56 Traditur idem de mulieribus Senatorum.
57 De mulieribus nobilium eadem traditur reſolutio.
58 Et de militum uxoribus.
59 DD. agentes de materia affatim referuntur.
60 Privilegia de perſona ad perſonam, æquè extenduntur.
61 Maximè ex identitate rationis.
62 Tunc verius dicitur comprehenſio, quam extenſio.
63 Inutilia eſſent viris privilegia, quæ mulieres non tangerent.
64 Vir eſt ordo, & caput uxoris.
65 Privilegium minoribus conceſſum ad eorum hæredes extenditur.
66 Privilegium conceſſum marito, ne conveniatur, ultra quam facere poteſt, extenditur ad hæredem communem filium ejuſdem matrimonij.
67 Privilegium prælationis dotis mulieri conceſſum, extenditur ad filium ejuſdẽ matrimonij.
68 Privilegium conceſſum in plurali hæredibus, extenditur ad hæredes hæredum.
69 Secus ſi in ſingulari fiat mentio.
70 Privilegium litiganti conceſſum, collitiganti prodeſt.
71 Dilatio uni conceſſa, alteri prodeſt.
72 Uſus, ſeu habitatio relicta uni conjugi, cætero communicatur.
73 Privilegium conceſſum minoribus, ad cæteros, qui per adminiſtrationem reguntur, extenditur.
74 Privilegium militibus datum, aliquando ad perſonas magnificas extenditur.
75 Privilegium competens cedenti, in ceſſionarium tranſit.
76 Privilegium non ſolvendi tributa æquitibus Chriſti Domini conceſſum, ad cæteros milites extenditur.
77 Privilegium clericis conceſſum non hoſpitandi ad laicũ cum eo habi-

habitante protrahitur.

78 *De re ad rem multoties extenditur privilegium.*

79 *Privilegium conceſſum monaſterio, ſeu eccleſiæ, extenditur ad capellas illi ſubjectas.*

80 *Privilegium conceſſum eccleſijs unius Civitatis, extenditur ad eccleſias poſtea conſtructas.*

81 *Privilegium Civitati, ſeu oppido conceſſum, extenditur ad acceſſoria.*

82 *Privilegium de non ſolvendis decimis ex prædijs, extenditur ad futura prædia.*

83 *Privilegiũ, ut quis non teneatur ſolvere collectas de rebus ſuis, extenditur ad poſtea quæſitas.*

84 *Privilegia depoſiti regularis, ad irregulare extenditur.*

PRivilegium non eſſe extendẽdum de perſonis ad perſonas noſtra docent jura: pululat ergo quæſtio: Utrum privilegia officialium, ſeu familiarium Sanctæ Inquiſitionis extendantur ad eorum mulieres? Et videtur reſolvendam eſſe negativè ex ſequendis.

1 Primo: quia certum eſt privilegia prædictorum eſſe perſonalia: ſed perſonalia privilegia non extenduntur de perſona ad perſonam:
2 *ex l. in omnibus caſibus* 69. *l. privilegia* 137. *ff. de regulis juris, l.* 1. §. *permittitur ff. de aqua quotidiana*, *& æſtiva, l. quia tale ff. ſoluto matrimonio, l. ſordidorum cod. de excuſationibus munerum lib.* 10. *Barb. in*
3 *dict. l. quia tale*, nec ad ſimiles caſus pertrahuntur, neque ad conſequentia, neque ex identitate rationis patiuntur extenſionem, ut cum multis probat *Card. verb. privilegium n.* 5. ergo &c.

Patet hoc multis exemplis, & 4
primo patet, quod privilegium conceſſum Regi, non extenditur ad Reginam, nec ad ejus filios, niſi id exprimatur: *ex tx. in cap. ſanè de privilegijs, ubi Barb. n.* 6. *tx. in cap. ne aliquid* 5. *de privilegijs n.* 4. Se-
cundo patet exemplo militum, quo- 5
rum privilegia non pertinent ad eorum uxores: juxta regulam *l. ſemper* §. *immunitati ff. de jure immunitatis in ſpecie tx. in l.* 2. *à contrario ſenſu cod. uxoribus militum*; niſi talis ſit militia, qua habeat dignita-
tem annexam; quia tunc vivo mi- 6
lite tranſiret ad ejus uxorem, ac liberos, *Barboſ. in l. quia tale ff. ſoluto num.* 2. *cum alijs*. Tertio patet
exemplo clericorum conjugatorũ, 7
& equitum Chriſti Domini, Divi Benedicti, Divi Jacobi, Calatravæ, Alcantræ, & ſimilium, quorum privilegium ad eorum uxores non extenditur; *ex Sanch. de matrimon. lib.* 7. *diſp.* 47. *n.* 3. *in ſpecie Delbene de immunitate tom.* 2. *cap.* 4. *dubitatione* 23. *per totam.* Quarto patet *ex text. in l. quod Principi, ex tx. in l. auguſta* 57. *ff. legatis* 2. ubi privilegia ibi maritis conceſſa, ad uxo-
res non extenduntur. Quinto pa- 8
tet ex eo; quia Princeps eſt jure legibus ſolutus, non tamen Auguſta; *ex l. Princeps, ff. de legib.* Sexto patet, quia privilegium de non ſolven-

dâ

dâ gabella marito competens non communicatur uxori de jure or-
9 dinario, niſi omnia communicentur bona, prout in noſtro regno; *ex Ord. lib.* 4. *tit.* 7. vel quando maritus liberatur à ſolvenda gabella;
10 vel ſimili onere ratione nobilitatis: nam tunc, cum nobilitas viri communicetur uxori: *ex l. mulieres cod. de dignitatib. lib.* 2. *cap.* 21. qui §. *fin. de ſepulturis in* 6. neceſſario ad eam quoque debet pertinere privilegium ratione nobilitatis competens, eleganter *Barb. in l. cum tale n.* 30: *ff. ſoluto*, *Reynoſ. obſerv.* 3. *n.* 6. hoc indiſtinctè tenet, latè *Fermoſin. ad tx. in cap. ex tenore de foro competenti*; *Balmaſ. de collect. q.* 41. *n.* 7.

11 Secundo: quia certum eſt correlativorum eamdem eſſe rationem, judicium, & diſciplinam, & quod de uno diſpoſitum trahitur ad alte-
12 rum: *ex l. fin. ff. de acceptionibus*, *l. fin. cod. de indita viduitate*, *l. ſi quis ſervo cod. de furtis*, *l.* 2. *cod. de tranſactionib.* Unde valet argumentum de uno ex correlativis ad
13 aliud, Pinello *in l.* 2. *cod. de reſcindend.* 1. *p. cap.* 2. *à n.* 1. & quod correlativorum unum non poſſit eſſe ſine alio, *Surd. deciſ.* 218 *n.* 10. *&* *conſ.* 34. *n.* 26. *&* *conſ.* 140. *n.* 120. *& de alimentis tit.* 1. *q.* 19. *n.* 3. *&* 10. *n.* 4. 9. 18. *n.* 54. *& Lamparius ex l. Julia* §. *ſi procurator ff. de actionib. empti*, *Barb. infinitis relatis in tract. de axiomat. juris axioma* 61.

14 Certiſſimum etiam eſt virum, & uxorem eſſe correlativum, docet Portug. *de donationib.* 3. *p. cap.* 26. *n.* 41. ubi dicit, quod ſtatutum, quod 15
loquitur de viro, & uxore, loquutum videtur & contra: *Barb. in rub. ff. ſoluto* 2. *p. n.* 3. *&* 38. ubi ad varia: ſed privilegia conceſſa uxori, non communicantur marito: ergo privilegium marito conceſſum non communicatur uxori.

Minor probatur *ex tx. in l. Fiſcus* §. *fin. ff. de jure fiſci*: ibi: pri- 16
vilegia, quæ competunt Auguſto, communicantur Auguſtæ, ſed privilegia Auguſtæ non communicantur Auguſto. Et patet hoc etiam multis exemplis, & primo patet; quia maritus non habet privilegia de dignitate uxoris. Unde infert *Avilles in cap. prætorum cap.* 1. *n.* 7. non ſequi maritum eſſe Regem, 17
Ducem, Marquionem, Comitem, Baronem ex eo, quod mulier ſit Regina, Dux, Marquioniſſa, Comitiſſa. Secundo patet exem- 18
plo nobilitatis, quam non conſequitur vir humilis, quamvis mulier ſit nobilis, ſeu illuſtris, ſicut ipſa conſequitur, quamvis humilis, ſi maritus ſit nobilis, vel illuſtris, quod in tantum procedit, quod etiam ſi mulier non ſit curialis, nubendo curiali, efficitur curialis, & legitima: *tx in l. ſiquis cod. de naturalibus liberis*, *Avilles n.* 3. cum ſequentibus, *Portug. de donationib. reg. lib.* 1. 2. *p. cap.* 15. *à n.* 16. *uſq. ad* 24. 19

Sed his omnibus non obſtantibus, contraria ſententia eſt tenenda,

 nempe

nempe mulieres officialium, ſeu familiarium Sanctæ Inquiſitionis gaudere omnibus privilegijs maritorum, quæ cum illis convenire poſſunt.

20 Concluſio hæc probatur: quia mulier ſortitur forum, & conditionem viri, etiam ſi non ſit traducta ad domum viri, & litiget cum eo, & ſortitur etiam, quoad ſtatutum de dote lucranda, & quoad
21 jus ſepulchrorum. Eſtque pediſequa, ſociaque humanæ, divinæque ſocietatis. *Avilles in cap. prætor. cap. 1. n. 5. & 10. Bald. conſ. 418. & in conſ. 439. lib. 4.* dicit
22 quod mulier efficitur pars corporis viri, & quod in uxore, & viro datur una caro, & una ſubſtantia in duabus perſonis, & quod
23 unum corpus, & una anima jure divino in illis eſt; *Portug. de donationib. reg. 2. p. lib. 1. cap. 15. á n. 18. Balmaſſeda de collectis q. 41. á n. 4.*

24 Quapropter docet *Bathol. in l. quoties cod. de privileg. ſcholaſticorum lib. 12. n. 2. verſ. notat ſingulariter* privilegium conceſſum alicui, & ſuis deſcendentibus non comprehendere filias matrimonio
25 collatas, illa ratione; quia poſtquam virum aſſumunt in totum, dicuntur ad alium locum ſe transferre; & ſtatum ſuum mutare. Cui opinioni adhæret *Ramonius in conſ. 15. num. 20.* dum dicit, cum ad fæminas, & maſculos illorum filias bona erunt deventura, in quibus naturaliter nomen ſuum conſervare nequibat; quia fæminæ tranſeunt in familiam viri, & filij 26
patris, non matris familiam ſequuntur; *Gargiarco tom. 1. conſ. 45. n. 59.* quando ſcribit, quod in fæmi- 27
na nupta familiæ nomen, & agnationis finitur, tranſeunt enim ad alienas familias, & de externorum ma- 28
ritorum, non patris, familiæ tunc dicuntur; *Carlev. de judic. tit. 1. diſp. 2. n. 65. & 66. Portug. dicto cap. 15. n. 16.*

Tanta enim eſt vis, ac virtus 29
matrimonij, quæ facit uxorem perdere forum etiam originis, aliàs immutabile; *ex Cagnolo in l. cum quadam puella 19. ff. de juriſdiction. omnium judicum n. 3. ex l. 4. cod. de municipalibus, & origin. ibi:* origine propria neminem poſſe voluntate alia eximi, *ubi gloſ. excellens dicit*, hoc tamen facere pro- 30
pter matrimonium. Indè uxor ejus eſt civitatis, unde eſt vir ipſius adeò verè, & propriè, ut comprehendatur in ſtatutis loquentibus de civibus, ſivè de his, qui 31
ſunt alicujus civitatis: è contra non comprehenditur in ſtatutis loquentibus de forenſibus: quia quoad omnia mulier eximitur 32
propria origine, & in novam mariti transfunditur, ut *Barthol. & Bald.* tradit *Galeot. lib. 1. controv. 13. n. 9. & 10. Carlev. de judicijs tit. 1. diſp. 2. n. 682. & 683. Galeot.* qui quidem aſſerit duplicem eſſe civilitatem, quædam ſcilicet, quæ non poteſt induci, niſi per naturam, ut civilitas originalis, circa

quam ſtatutum, non vult fingere, & ſic ſtatutum non operatur; operatur aliquid circa iſtam civilitatem, quod tamen habet unicam, & ſingularem ſalentiam, quam lex operatur in nupta, quam rapit ad originem viri. *Portug. dicto capit.* 15.

33 Ex quibus doctrinis concludit *n.* 12. mutationem ſcilicet originis quam facit uxor, dum exuta propria transfertur in originem viri eſſe naturalem, non autem civilem, & ſic non eſſe inductam ſimpliciter à jure ex vi, & potentiâ legis humanæ, ſcilicet civilis, ut quæ tantum vim non habet, ſed aliunde ex virtute matrimonij, & propter eas, cum fuiſſet interrogatus: an vidua Principis *de Hoſtilla* ex eâ ratione, quod origine eſſet forenſis, teneretur ſolvere vigintiquinque pro centum annuum ſuorum redditum virtute prægmaticæ *Aragoniæ* ſtabilitæ ad hoc, ut omnes forenſes, non obſtantibus naturalibus, vel quibuſcunque alijs privilegijs, ſic ſolverent? Reſpondet minimè tenere, cùm non eſſet forenſis, ſed propriè naturalis.

34 Forum, originem, naturalitatem non tantum perdit, ſed & nobilitatem amittit nubendo ignobili: *ex l.* 1. *cod. de dignitatibus lib.* 12. *l. fœminæ in principio ff. de ſenatoribus*, *l. eum qui* 18. §. *& ſi nupta ff. de injurijs*, *l.* 1. *cod. de in jus vocando*, *l. cum te.* 10. *cod. de nuptijs*, *l.* 1. *&* 2. *cod. de uxoribus militium*, *l. unica*, *cod. mulieribus*, *in quo loco*, *l. mulieres cod. de incolis lib.* 10. quod meritò effectum eſt propter illam mutuam corporis traditionem, de quâ eſt *tx. in cap. quos Deus* 32. *q.* 4. & mutuam ſocietatem divini, humani juris, de quâ *in l. adverſus cod. de crimine expilatæ hæreditatis*. Unde aliqua utilia inferre poteſt; & primo inferre poteſt mulierem etiam illuſtriſſimam amittere vocationem *de* 35
Dom, & cætera alia nobilitatis privilegia nubendo ignobili, quidquid in contrarium judicatum tradat *Phœb.* 1. *p. deciſ.* 17. ubi deciſum refert mulierem non amittere vocationem *de Dom* nubendo ignobili, ſi vel à patre, vel à matre, vel à primo conjugio illam conſequeretur, cui ſine ratione adhæret *Additionatur Reynoſi obſerv.* 3. *ad n.* 3. Inferre ſecundo 36
poteſt: filios conditionem patris, & non matris, quoad nobilitatem, & privilegia nobilitatis accipere, indecoroſum, impoliticum illis eſſe nomina, cognomina, pronomina matrum accipere, patrum neglectis; ut tradit *Eſcob. de puritate ſan-* 37
guinis 2. *p. q.* 4. §. 7. *n.* 126. *cum pluribus*, quoad ſtatus tantum conditionem matrum ſequi; *ex l. ult.* 38
cod. de liberali cauſâ, *l. partum cod. de reivendicatione*, *l. partum ff. de uſuris*, *cap. ult. de jur. non ordinandis*, *l. unica de natis ex libero ventre*, quod ſpeciali favore libertatis 39
introductum eſſe; dicit *Pichard. in repetitione ad tx. in l.* 3. *de muri-*

legulis lib. 11. *n.* 91. *Sanch. lib.* 7. *de matrim*, *diſp.* 24. *n.* 5. Inferre tertiò poteſt: matrem non habere filios in poteſtate: *ex l. mulieres* 5. *cod. de adoptionib. l. nulla fœmina ff. de ſuis*, *& legitimis hæredib. principium*, *&* §. *ult. Inſtit. de patria poteſtate*: nam quomodo alios poteſt habere ſub ſuâ poteſtate, ſi ſemper ſubeſt alterius poteſtati, *Carvalh. in cap. Raynald. de teſtamentis* 1. *p. n.* 134. Inferre ultimo poteſt: non valere ſtatutum, ſeu conſuetudinem, quód quis cenſeatur nobilis, vel ignobilis ex progenie materna: *ex Avilles in cap. prætorum cap.* 1. *n.* 9. *Barth. in l. exemplo cod. de decurionib. lib.* 10.

40

41

42 Iſta ultima illatio limitatur in ſtatutis approbatis: *ex Avilles d. n.* 9. & ex pluribus alijs, quos citat, & ſequitur *Carvalho ubi proximé n.* 236. cum multis *Cortiada deciſ.* 8. *n.* 114. ex quo infert rectâ cum ratione ſtatutum eſſe in noſtrâ Ordinatione *lib.* 5. *tit.* 92. §. 4. nobiles poſſe aſſumere nomen, arma, gentilitia, & omnes honores, & dignitates ex ſanguine materno, quod idem valet, ac dicere filios nobilitate materna nobilitari: nam qui arma concedit, nobilitatem concedere intelligitur, *Eſcob. de puritate* 1. *p. q.* 16. §. 2. *n.* 7. cum multis.

43

44 Conceſſa viro in quacumque diſpoſitione, etiam ſtricti juris cenſetur conceſſa etiam uxori: *ex gloſ. in cap. admonere verbo partem* 33. *q.* 5. *Delbene de immunitate tit.* 1. *cap.* 1. *dubit.* 11. *ſect.* 4. *n.* 4. *maritus eſt cap. uxoris*; *tx. in cap. eundo cap. mulieres* 33. *q.* 5. *cap. duo pueri de diſpenſatione impuberum.* Ex eo: quia privilegium conceſſum capiti, omnibus ejus membris conceſſum intelligitur: *ex l. reſtituenda* 6. *cod. de advocatis diverſorum judicum*: nam univerſis redditur, quod pro voto omnium primatibus conceditur, *Pacheco in apoleta utriuſque juris verbo privilegium*, *Cabed. deciſ.* 114. *n.* 5. 45 46

Ita in ſpecie, quoad mulieres familiarium, officialiumque Sancti Officij tenet *Amaya in fin. à n.* 1. *cod. de incolis lib.* 10. *Barboſ. de jure eccleſiaſtico lib.* 2. *cap.* 39. §. 4. *n.* 26. *Narbona in dicta l.* 20. *gloſ.* 1. *n.* 75. *lib.* 4. *recopilat.* qui teſtatur de conſuetudine Hiſpaniæ. *Cortiad. deciſ.* 30. *n.* 168. *Eſcob. de pontific. & reg. juriſdict. in ſtudijs gener. cap.* 36. *à n.* 1. *ad* 11. *& à n.* 44. *ad* 52. *Cutellus in patrocinio pro regia juriſdictione controverſ.* 9. *à n.* 107. qui teſtatur de conſuetudine Siciliæ, *Delbene de immunitate tom.* 1. *cap.* 1. *dubit.* 11. *ſect.* 4. *à n.* 1. *uſq. ad* 7. *& tom.* 1. *cap.* 4. *dubit.* 25. *à n.* 1. *uſq. ad* 13. *Pereyra de inſtrumentor. editione tom.* 1. *tit.* 2. *reſolut.* 6. *ſpecie* 6. *à n.* 346. *ad* 410. *Paramo de origine Sanctæ Inquiſition. cap.* 3. *per tot.* ubi etiam teſtatur de conſuetudine regni Siciliæ, *Balmaſ. de collect. q.* 41. *per tot.* 47

Quoad mulieres equitum trium Ordinum militarium Hiſpaniæ, quorum 48

quorum privilegijs utuntur omnes equites militares noſtræ Luſitaniæ, ut dicit *Pereyra deciſ. 91. n. 6. 7. 8. 9. & 10.* docet *Mattheu de regimine Valentiæ tom. 2. cap. 7. §. 4. n. 51. & 52.* ubi ſic refert judicatum: *Barboſ. de poteſtate Epiſcop. 2. p. alleg. 23. n. 14. & 15. Giurb. obſerv. 90. n. 20. Cortiad. deciſ. 8. n. 108. Avilles in cap. prætorum in proœmio gloſ. 2. n. 28. Fermoſin. in cap. ex tenore que 8. & in cap. cum contingat de foro competentique 23. n. 1. & 2. Diana reſolut. p. 5. tract. 1. reſolut. 36. Sanches de matrimon. lib. 7. diſp. 47. n. 2.* & ſi contrarium teneat *n. 3.* ſe retractat, & hanc ſequitur in opuſculo *tom. 2. lib. 6. cap. 1. dubitatione 3. n. 2. Portug. de donation. 2. p. lib. 1. cap. 15. n. 22.*

49 Quamvis contrarium videbatur eſſe tenendum in mulieribus equitum trium ordinum militarium noſtri regni; ex his, quæ *Valaſc. in §. 7. reformationis juſtitiæ à n. 63. uſq. ad n. 68.* ubi quoad forum contrariam omninò tenet opinionem, & illam defendere graviter diſſudat: quia cum inter
50 virum, & uxorem ſit individua utilitas, & damnum, privilegium unius neceſſario alteri ſuffragari debet ex regula, quod privilegium unius ſuffragatur alteri; quan-
51 do ſumus in cauſis communibus, & individuis deducta; *ex cap. una ſententia 72. de appellationibus:* ubi appellatio unius prodeſt alijs litis conſortibus non appellantibus, quando cauſa communis eſt, & una, eademque omnium defenſio, & ſententia ſic appellata executioni mandari non poteſt adverſus deferentes, & non proſequentes, donec cauſa appellationis deciſa ſit: eſt etiam *text. in l. ſi commune fundum 10. ff. quemadmodum ſervitus amittatur, Ord. lib. 3. tit. 80. in princip. cum plurib. Barb. ad dictum cap. ſentent. á n. 1. uſq. ad 4.* ideó merito mulier ſortitur forum mariti, non ſolum quoad forum competens de jure communi, ſed etiam ex ſpeciali privilegio, & ita 52
ut commendatarius in criminalibus accuſari nequit coram alio judice, quàm equitum, ita nec uxor *Portug. ubi proximè n. 23. in fine. Balmaſſeda de collectis q. 41. n. 5.*

Quoad uxores clericorum conjugatorum, docet *Portug. ſuprà* 53
n. 24. ubi contra Barboſ. ad tx. in l. 2. cod. de Epiſcopis, & Clericis n. 9. inquit eſſe veriorem: *Mattheu, de regimine Valentiæ tom. 2. cap. 7. §. 4. n. 51. Delbene de immunitat. tom. 2. cap. 4. dubit. 22. n. ult. Sanches de matrimonio lib. 7. diſp. 47. n. 1. Avilles in cap. prætor. in proœmio gloſ. 1. n. 18. Cortiad. deciſ. 8. n. 109.* quod intellige de privilegio fori, & non Canonis juxta ſupra relatos de uxoribus clericorum conjugatorum, cum unica, & virgine, & qui de-
ferant tonſuram, & veſtes cleri- 54
cales, & inſimul, quod per Epiſcopum alicujus eccleſiæ ſervitio

ſint

ſint additi, & ita debet intelligi *Ord. lib.* 2. *tit.* 2. §. 17. quæ tria requirit, ut prædicti clerici gaudeant privilegio ſacrorum: *Conſ. Tridentin. ſeſſ.* 23. *cap.* 6. *de reformation. Thomè Vaz alleg.* 44. *n.* 3. *&* *allegat.* 39. *n.* 1. *Barb. in l. Titia ff. ſoluto n.* 36. *Oliva de foro eccleſiæ* 2. *p. q.* 18. *n.* 13. *& q.* 19. *n.* 2. noviſſimè *Parada in practica delegation. criminalium cap.* 5. *n.* 146. *&* 154.

55 Quoad mulieres ſcholaſticorum, & ſtudioſorum, *Eſcob. de pontificia, & reg. juriſdiction. in ſtudijs generalibus cap.* 36. *à n.* 1. *uſque ad n.* 12. *& à n.* 44. *uſq. ad num.* 52.

56 Quoad mulieres Senatorum, *Cabed.* 2. *p. deciſ.* 86. *Franches deciſ.* 416. *Eſcob. ſup. dicto* §. 36. *n.* 54. *Faber in ſuo codice lib.* 3. *tit.* 17. ubi Senatores, *vel clariſſimi definit.* 3. *verſ. quas rationes*, *Barb. in l. quia tale n.* 25. *Narbon. in l.* 9. *gloſ.* 9. *n.* 22. *tit.* 26. *lib.* 3. *recopilation. Cabed. deciſ.* 98. *n.* 30. *& deciſ.* 213. *n.* 16. *p.* 1. *Cortiad. deciſ.* 20. *n.* 121. cum ſequentibus, *Paſcal. de patria poteſtate p.* 4. *cap.* 2. *n.* 7. *Maſtrilb. de magiſtratib. lib.* 5. *cap.* 4. *n.* 70. ubi dicit uxores officialium juſtitiæ gaudere privilegijs maritorum.

57 Quoad uxores nobilium *Xamar. de officio judicis p.* 2. *n.* 57. 65. *&* 66. *Fontanella de pactis nuptialibus tom.* 2. *clauſula* 7. *gloſ.* 3. *p.* 5. *à n.* 40.

58 Quoad uxores militum militia bellicæ, *Amaya in l. fin. n.* 9. *cod. de incolis lib.* 10. *Tondutus de præventione judicum cap.* 29. *n.* 1. *&* 3. *Ciarlinus Forenſ. cap.* 156. *n.* 10. *p.* 2. *Diana p.* 6. *tract.* 1. *reſolut.* 36. *& tract.* 8. *reſolut.* 6. *& p.* 8. *tract.* 7. *reſolut.* 23. *Beluga in ſpeculo Principum rub.* 20. §. *quia n.* 20. *Rovitus pragmatica* 15. *n.* 20. *& pragmatica* 16. *n.* 4. *de militib. Acacius de privilegio juris Civilis lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 15. *n.* 16. cum ſequentibus.

Generaliter de hac materia 59
præter citatos agunt *Pichardus in tract. de communicatione nobilitatis prætorum*, *Narbon. gloſ.* 5. *l.* 28. *tit.* 1. *lib.* 4. *rccopilat. Riccius colectan.* 2140. *Fragoſ. de regimine reipublicæ* 1. *p. lib.* 3. *diſp.* 6. §. 10. *n.* 179. *Borel. in ſumma deciſ.* 1. *p. tit.* 8. *n.* 26. *Novar. in praxi eccleſiaſtica fori ſect.* 1. *q.* 47. *Faber in ſuo codice lib.* 9. *tit.* 20. *de dignitatibus defin.* 20. qui mille alios laudant tenentes privilegia maritorum, quæ mulieribus applicari poſſunt, ad illas extendi, quam ſententiam tene, quamvis contrarium doceant, quoad forum, *Barb. de jure eccleſiaſtico lib.* 1. *cap.* 39. §. 2. *n.* 62. *Delbene de immunitate tom.* 2. *cap.* 4. *dubit.* 23. *à n.* 2. *uſq. ad* 23. *Sanches de matrimonio lib.* 7. *diſp.* 47. *n.* 3. *Bonac. de leg. diſp.* 1. *q.* 3. *puncto* 8. §. 2. *n.* 9. *Trulench. in decalogum tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 22. *dubit.* 5. *n.* 16. *Caſtro Palao tom.* 1. *tract.* 3. *diſp.* 4. *puncto* 2. *n.* 2. *& tom.* 2. *tract.* 12. *diſp. unica p.* 2. *n.* 20.

latiſſimè

latiſſimè *Parexa contrarijs reſpondens de edictione inſtrumentorum tom. 2. tit. 2. reſolut. 6. ſpecie 6. á n. 346. uſq. ad 410. Donatus reſolut. quotidianar. cap. 58. n. 14.*

60 Sententia noſtra ſic firmata, non obſtant, quæ pro contraria communiter adduci ſolent: nam primo non obſtat privilegia perſonalia de perſona ad perſonam non extendi: quia reſpondemus, novum non eſſe privilegia, & leges etiam exorbitantes extendi ex identitate rationis, tametſi verba in ſua pro-
61 prietate locum non habeant, ut docuit *Barthol. in l. ſi conſtante matrimon. 25. ff. ſoluto á n. 37. Alexandr. ibi n. 5. Barb. ibi n. 94. & 95. Tiraquel. in l. ſi unquam verbo libertis n. 44. cod. de revocandis do-*
62 *nationib.* imò verò ubi in diverſis cauſis eadem ratio eſt, non dicitur extenſio, ſed comprehenſio. *Carlev. de judic. tit. 1. diſp. 2. n. 535. l. illud ff. ad l. Aquiliam, l. illud cod. de ſacroſanct. eccleſiis, l. poſtulaverit §. 2. ff. ad l. Juliam de adulterijs, l. quidam nummularios ff. de edendo §. pari ratione, Inſt. quib. mobis jus patriæ poteſtat. ſolvitur, Card. in prax. judicum verb. lex. n.* 24. ubi dicit cum multis idem procedere etiam in legibus pænalibus. Atqui ratio ob quam privilegia maritis conceduntur, invenitur in uxoribus: ergo nihil mirum, quod privilegia conceſſa viris extendantur ad ejus uxores.

63 Reſtat tantum veritatem minoris oſtendere, quod facilimè fit: nam privilegia ex ea ratione conceduntur viris; ne cum cæteris currant vias ordinarias juris, quod minimè illis contingere potuiſſet, ſi privilegia ſua ad eorum mulieres non extenderentur: quia cum vir ſit caput uxoris; *ex tx. in cap. eſt* 64
ordo cap. mulier. 33. q. 5. cap. duo pueri de diſpenſat. impuberum, & inter virum, & uxorem ſit individuum damnum, & lucrum, ſi patitur uxor, virum etiam pati neceſſe eſt, ſi mulier ad alia judicia, & tribunalia vocaretur, virum etiam vocari, ac cogi illa ſubire judicia dicendum eſt, cum vir, & uxor ſint individui ſocij, tam humanæ, quàm divinæ ſocietatis.

Maior verò probatur multis 65
in caſibus, in quibus privilegia perſonalia, & realia extenduntur ex identitate rationis de una perſona ad aliam, de una re ad aliam. De perſona ad perſonam extenditur privilegium; ut probatur *per tx. in l. interdum ff. de minor.* ubi privilegium reſtitutionis in integrum conceſſum minoribus propter læſionem extenditur ad eorum hæredes *tx. in l. etiam in princ. ff. de ſolut.* ubi privilegium conceſ-
ſum marito, nè conveniatur ultra 66
quam facere poteſt, extenditur ad hæredem, ideſt ad communem filiũ ejuſdem matrimonij *tx. in l. aſſiduis §. except. cod. qui potior. in pign. habeãt.* ubi privilegium prælationis do- 67
tis conceſſum mulieri tranſit ad filiũ ejuſdem matrimonij: *tx. in l. ſciend. ff. de verbor. ſign.* ex qua deducitur, 68

quod quando facta eſt mentio in pri-
vilegio de hæredibus in plurali, tran-
69 ſit ad hæredem hæredis, non verò
quando fit mentio in ſingulari; quia
tunc non tranſit ad hæredem hæ-
redis; *ex l. antiquitas cod. de uſu
fructu, tx. in l. fin. cod. de fructib.
& litium expenſis, l. in ſacris cod.
de proxim. Sacror. Scrin. §. quoni-*
70 *am lib.*12. ubi privilegium litigan-
ti prodeſt adverſario; *tx. in l. pe-
tendi cod. de temporibus in integrum*
71 *reſtit.* ibi privilegium dilationis uni
ex partibus conceſſum ad alteram
extenditur; *tx. in l. cæterum* 4. *§.
mulieri ff. de uſu, & habitatione*:
72 ubi uſus domus mulieri relictus
extenditur ad illius virum, qui po-
teſt cum ipſa habitatione *tx. in l.
unic. cod. quando imperat.* ubi privi-
legium conceſſum pupilli extendi-
tur ad omnes perſonas; quæ per ad-
miniſtratores reguntur: *ex l.* 2. *ibi
gloſ. verb. adoleſcent. cod. de cura-*
73 *tor. furioſi*, ad Univerſitates, Com-
munitates, pios locos, & cauſas,
quæ per adminiſtratores reguntur,
Carlev. de judic. tit. 1. *diſp.* 2. *n.* 532.
de quo latiùs ſuo loco *tx. in l.* licèt
74 *cod. de pact.* ubi ex privilegio mili-
tari pactum reciprocum inter mili-
tes factum, ut ad eum, qui ſuperſ-
tes fuiſſet res ejus, cujus finem vi-
tæ attuliſſet, pertinerent, licèt lo-
quatur de militibus, extenditur ad
perſonas magnificas: *ex Decio conſ.*
326. *n.* 3. *Roman. conſ.* 43. licèt
n. 45. *Octavio Cacher. in deciſ. Se-
nat. Pedamontan. deciſ.* 100. *n.* 45.
cum ſequentibus, *mult. relat.* con-
trarium teneat: *tx in l. ult. cod. de
mandat.* ubi dicunt DD. quod privi- 75
legium fori inhærens juri ceſſo tran-
ſit ad ceſſionarium, ſed non ſi inhæ-
reat cedenti, *Pacheco in apoleta
utriuſque juris verbo ceſſio*, & his,
quæ tradit *Reynoſ. obſ.* 2. *n.* 13. *Ca-
bed.* 2. *p. areſto* 83. *Pereir. deciſ.*
58. *n.* 27. latiſſimè *Additionator
Reynoſ. ad n.* 12. *&* 13. ubi pri-
vilegium per regiam *Ord. lib.* 2. 76
tit. 20. *§. ult.* conceſſum non ſol-
vendi tributa equitibus *Chriſti Do-
mini* militiæ extenditur ad milites
Divi Jacobi, & Benedicti: *tx. in l.*
1. *cod. de Epiſcop.* ubi privilegium,
nè Clerici ad hoſpitandum tenean-
tur, extenditur ad laicum cum ipſo 77
habitantem, & ad ejus ſervos per-
petuos, & mancipia; *ex Barb. ibi n.* 3.

De re ad rem ex identitate ra- 78
tionis extenditur etiam privilegi-
um, per *tx. in cap. ex ore, ubi Ab-
bas n.* 4. *de privilegijs*: ubi privi- 79
legium exemptionis, licèt non
extendatur ad Capellas iſemptas
extenditur ad ipſi Monaſterio ſub-
jectas. *Cardoſ. verbo privilegium
n.* 22. *tx. in cap. quia circa de pri-
legijs*: ubi privilegium generaliter,
& indefinitè conceſſum Eccleſijs 80
unius civitatis extenditur ad Ec-
cleſias poſteà conſtructas. *Car-
doſ. n.* 2. *tx. in cap. cum capillæ
cod. tit.* ubi privilegium conceſ-
ſum civitatibus habet locum in vil-
lis, & caſtris, quæ jure proprio 81
ipſis civitatibus ſunt acceſſoria,
Avilles in cap. prætorum cap. 6.
gloſ. tierra num. 4. *text. in*

cap.

cap. quia circa eodem tit. ubi privi-
82 legium de decimis non ſolvendis, de prædijs extenditur ad futura, *Avilles in proœmio gloſ. illas n.* 4. *tx. in l. incola ff. ad municipalem leg. certa §. hoc Senatus ff. legat.*1. *l. prædijs §. fin. ff. de legatis* 3. ubi deducunt Doctores, quod privilegium, ut quis non teneatur ſolvere collectas de rebus ſuis, extenditur ad poſtea quæſitas, *Avil. n.* 9. *ex*
83 *conſ.* 47. *tom.* 4. *Roland.n.*23. ubi privilegium veri depoſiti ſecundum communem locum extenditur ad depoſita, egredientes fines depoſiti veri, & *n.* 24. ubi privilegium depoſiti exenditur etiam ad depoſitum conceſſionatum, licèt idem *Roland. tom.*1.*conſ.* 17. *n.* 3. contrarium doceat, qui etiam eodem *conſ.* 17. *n.* 6. dicit privilegia depoſiti regularis militare in depoſito irregulari, *Balmaſſeda de collect. q.* 59. *n.* 5.

CAPUT VI.

Viduæ familiarium, officialiumque Sancti Officij, utrum gaudeant privilegio maritorum?

SUMMARIUM.

1 *Privilegia perſonalia perſonam non egrediuntur.*
2 *Privilegium alicui conceſſum mortuo ſpirat.*
3 *Ceſſante cauſa ceſſat effectus.*
4 *Privilegium ob dignitatem marito conceſſum, mortuo marito extinguitur.*
5 *Viduæ commendatorum á ſolvendis gabellis non excuſantur.*
6 *Similiter clericorum.*
7 *Viduæ in domo, & matrimonio maritorum durare præſumuntur, &* 9.
8 *Vidua dum ad aliud non tranſit matrimonium, conditionem, privilegium, & honorem mariti retinet.*
10 *Vidua non tenetur ad ſolutionem collectarum, ſi ejus maritus ad eum non tenebatur.*
11 *Nec ſimiliter palinodiam decantare ſicut non tenebatur.*
12 *Forum mariti retinet.*
13 *Privilegia maritorum perdurare in viduis multos docent.*
14 *Viduæ Senatorum privilegijs eorum potiuntur.*
15 *Privilegium conceſſum officialibus reipublicæ, ad eorum viduas tranſit.*
16 *Privilegium conceſſum intuitu perſonæ, ſeu officij viro, ad ejus viduam non extenditur.*
17 *Secus ſi privilegium ſit conceſſum reſpectu honoris, ſeu dignitatis.*
18 *Privilegium ceſſat ceſſante miniſterio, ob cujus reſpectum cōceſſum fuit.*
19 *Paupertatis privilegia advenientibus divitijs ceſſat.*
20 *Ceſſionis beneficium ſuperveniente pinguiore fortuna ceſſant.*

21 *Privilegium minoritati indultum, ſuperveniente maioritate expirat.*

22 *Privilegium agricolis datum ceſſante agricultura ceſſat.*

23 *Arti conceſſum privilegium gerenti artem, ſeu officium tantum conceſſum intelligitur.*

24 *Privilegium ob dignitatem, & honorem conceſſum ceſſante dignitate non deficere pulchre oſtenditur.*

25 *Mortuo viro adhuc dignitas viri in uxore reſplendet.*

26 *Vidua in viduitate perſiſtens eſt viva viri imago.*

27 *Privilegia ex mera gratia concedentis procedentia in viduis minimé perdurant.*

28 *Secus dicendum eſt de privilegijs ob ſervitia, & benemerita data.*

29 *Privilegium perſonis datum cum perſona extinguitur.*

30 *Datum vero rei, in ſucceſſores rei tranſit.*

31 *Privilegium gratis conceſſum ad libitum revocatur.*

32 *Privilegium in dubio potius reale, quam perſonale judicatur.*

33 *Privilegia, quæ competunt ratione nudi miniſterij, cum officio ſilent.*

34 *Aliter eſt aſſerendum de illis, quæ competunt honoris ratione.*

35 *Conceſſa ad tempus, tempore finito denegata cenſentur.*

36 *Uxores viri nobilitate, & radijs corruſcant.*

37 *Vir, & uxor æqua lance penduntur.*

38 *Ab uxore committente ſtuprum poſt reſtitutam dotem, dos repeti poteſt.*

39 *Viduas familiarium, officialiumque Sanctæ Iuquiſitionis privilegijs maritorum non gaudere tandem concluditur.*

DUbitari etiam poteſt utrum viduæ officialium, familiariumque Sanctæ Inquiſitionis gaudeant privilegio maritorum vita functorum?

1 Ratio dubitandi eſt in promptu: nam privilegium prædictorum eſt perſonale: ſed privilegium perſonale perſonam ſequitur, & cum illa extinguitur: *tx. in cap. privilegium de reg. juris lib. 6. Cardoſ. in prax. verb. privilegium n.4. Sanches Decalog. lib. 6. cap.* 16. *n.* 19. *Barb. in dicta l. quia tale ff. ſoluto matrimonio*, plures alij accuſati *á Barb. in locis communibus litera P. n.* 47. & ab altero *Barb. de axioma jur. axioma* 190. *n.* 5. *Sperel. deciſ.* 121. *n.* 61. ergo prædicto privilegio viduæ minimè gaudere debent.

2 Confirmatur primo ſupra poſita ratio dubitandi ex eo: quia privilegium conceſſum ratione officij, finito officio extinguitur. Probatur primo ratione, deinde authoritate, ultimo multis exemplis. Ratio eſt: quia cum marito principaliter concedatur privilegium

gium, & ab ejus perſona dirivetur ad perſonam uxoris, mortuo eo, cui principaliter fuit conceſſum, in conſequentiam extinguitur: ex regula ceſſante cauſa ceſſat effe-
3 ctus deducta; *ex cap. cum ceſſante de appellationib. cap. magnæ in fine de voto, leg. adigere* 6. *ff. de jure patronat. l. ſi pater ff. de hæredib. inſtituend. l. generalit. cod. de Epiſcopis, & Clericis, l. cum te cod. de pactis inter emptorem, Balmaſ. de collect. q.* 41.

Authoritas non deficit: nam ita tenet *Bald. in l.* 2. *cod. de Epiſcopis, & clericis, Decius in l. in omnib. caſibus ff. de reg. juris n.* 10. *Hipolitus in l. unica cod. de rapt. virgin. Roland. conſ.* 52. *n.* 40. *lib.* 2. proſequitur *Tiraquel. tractatu ceſſante cauſa* 1. *p. à n.* 11. *Barb. in dicta l. quia tale ff. de ſoluto n.* 31. *Reynoſ. obſervation.* 3. *n.*
4 13. ubi aſſerit privilegia, quæ competunt ratione officij, & dignitatis illi annexæ, mortuo marito, extingui, *Cabed.* 1. *p. deciſ.* 98. *n.* 3. *& areſto* 71. ſic judicatum refert, *&* 2. *p. deciſ.* 213. *n.* 5. *Delbene de immunitate tom.* 1. *dubit.* 23. *n.* 13. *cap.* 4.

5 Exempla multa in noſtro jure inveniuntur, quorum aliqua hîc breviter narrabimus: primum ſit viduarum commendatariorum, quæ ratione privilegij defunctorum maritorum non excuſantur à tributis; ut tradit *Reynoſ. dicta obſ.* 3. *n.* 15. *&* 16. *& n.* 17. *allegat Cabed.* 1. *p. deciſ.* 98. ubi nobis refert viduam, cujuſdam commendatarij ordinis Domini noſtri Jeſus Chriſti fuiſſe comdemnatam ad ſolvendam gabellam, non obſtante viri demortui privilegio, quo ſe munire intendebat, *Cortiad.*
deciſ. 8. *n.* 111. Sit ſecundum vi- 6
duarum Clericorum, quæ ſimili modo non liberantur à tributis, *Delbene de immunitat. tom.* 1. *dub.* 23. *n.* 13.

Sed privilegia officialium, familiariumque Sanctæ Inquiſitionis fuerunt illis conceſſa ratione officij, ut patet ex tenore privilegiorum: ergo viduæ illorum illis frui non poſſunt.

Confirmatur ſecundo ſupra poſita ratio dubitandi ex eo: quia ſi privilegia extenduntur ad viduas, daretur extenſio de perſonis ad perſonas: ſed ita non poteſt dari, ut multotiès diximus: ergo &c.

Pro parte affirmativa non mo- 7
dica exiſtunt fundamenta, quibus difficilis redditur deciſio præſentis
quæſtionis: nam primum, vi- 8
dua mariti præmortui conditionem, privilegium, & honorem ſequitur, dum aliud matrimonium non celebrat, *l. decurione* 14. *ff. de decurionib. l. filius* §. *vidua ff. ad municipalem, l. fœminæ ff. de Senatoribus*, tradit *cum Otolor. Gratia, Pichard. Reynoſ. dicta obſervatione n.* 1. *Cabed. dicta deciſ. n.* 1. ergo eo vita functo privilegijs uti debet, *Carlev. tit.* 1. *diſp.* 2. *n.* 63. *&* 66.

Confirmatur hujuſmodi fun-

F 3 damen-

damentum, etiam ratione, authoritate, & exemplis; ratione, quia
9 vidua abſtinens à ſecundis nuptijs videtur in præteriti viri conjugio perdurare; *ex l. in mulieres cod. incolis lib.* 10. *l. ultima cod. de bonis maternis*, *Ægidius de jure, & privilegio honeſtatis art.* 5. *n.* 12. ex quâ ratione inquit *Avil. in cap. prætorum cap.*1.*n.*19. viduam gaudere privilegio; *Sperello deciſ.* 157. *per tot. Carlev. de judic. tit.* 1. *diſp.* 2. *n.*683. & *Avillis* docet gaudere privilegio, & ſimiliter viri in ſolu-
10 tione collectarum, & tributorum *n.* 20. non tenere ſe deſdicere, nec cantare palinodiam, ſi maritus ejus
11 ad id non teneretur, *& n.* 30. retinere forum, & privilegia in favo-
12 rabilibus, & non ita in odioſis, *Carlev. ubi ſuprà n.* 682. cum ſequentibus, *Balmaſ. de collect. q.* 41. *per tot.*

13 Adeſt etiam authoritas: nam viduas retinere privilegia maritorum, & officij dignitatem non expirare eo finito in memoriam primi ſtatus, tenet *Souſa in l. fæminæ 2. p. n.* 38. *ff. de reg. juris*, *Carvalho ad capitul. Raynald. de teſtamentis 2. p. n.* 284. ubi loquitur in Bachalauro poſt depoſitum eorum officium; ad cujus probationem eſt textus apertus *in l.* 1. *cod. de advocatis diverſorum judicum*, & in ſpecie viduarum familiarium, ac officialium Sanctæ Inquiſitionis defendit *Cutellus allegatus à Cortiada deciſ.* 30. *numer.* 163.

Non deſunt etiam plurima exempla, quibus id ſuadetur. Et primo patet exemplo viduarum ſenatorum, quæ gaudent eiſdem privilegijs, quibus eorum mariti fruebantur; *ex regia Ord. lib.* 2. *tit.* 59. §. 15. *ibi Peg. tx. in l.* 1. *cod. de dignitatibus lib.* 10. *Reynoſ. dicta obſervat. n.* 9. *Barb. in d. l. quia tale n.* 29. Secundo patet *ex l.* 18. *tit.* 14
14. *lib.* 6. *Ordinamenti* ſecundum quam immunitas conceſſa officialibus regijs extenditur etiam ad eorum uxores viduas, *Reynoſ. Barb.* ubi proximè *Cortiada.* 15

His omnibus pro utraque parte maturè ponderatis ſub duplici diſtinctione præſens dubium reſolvendum eſſe putamus. 16

Diſtingue igitur primo inter eum caſum, quo privilegia competunt maritis ratione perſonæ, ſeu officij, & inter eum caſum, quo privilegia competunt maritis reſpectu honoris, ſeu dignitatis, ita ut in primo caſu aſſerendum ſit viduas non gaudere privilegio maritorum, in ſecundo affirmandum illis juvari poſſe. 17

Quoad primum diſtinctionis membrum, probatur aſſertum *ex l. ſemper* §. *negotiatores ff. de jure immunitatis*, quæ inquit negotiatores, qui annonam urbis juvant, etiam naviculanos, qui annonæ urbis ſerviunt immunitatem à muneribus publicis conſequi, quandiu in hujuſmodi actu ſunt, & generale eſt in omnibus actibus, artificijs, negotijs, muneribus, & officijs 18

officijs, ut privilegia illis conceſſa tandiu ſolùm durent, quandiu quis in illis ſe exercet, ut *in dicto §. negotiatores, & in §. ult. ejuſdem legis, & ibi Barthol. notabil.* 2. *& in l. atlete in principio* ibi: quod in prædu*c*tu ſunt, & ibi *gloſ. verbo gentium ff. de excuſatione tutorum*, & in magno jurium apparatu *Tiraquello de cauſa ceſſante p.* 1. *n.* 210. 213. *& n.* 227. *Surd. deciſ.* 224. *n.* 4. facit *l. qui ſub prætext. cod. de ſacroſanct. Eccleſijs, Barb. ad l.* 1. *ff. de ſolut. p.* 7. *n.* 62. cum ſequentibus, *Almeid. de numer. quinario cap.* 5. *n.* 6. probat etiam *tx. in l. cura §. deficientium ff. de*
19 *muneribus, & honorib.* ubi privilegium propter paupertatem conceſſum expirat auctis facultatibus: *tx. in l. fin. cod. qui bona cedere poſſunt*
20 ubi privilegium ceſſionis bonorum ceſſat ſuperveniente pinguiore fortuna; *tx. in l. Titia ſcio §. ceſſuras*
21 *ff. legatis* 2. ubi privilegium propter minorem ætatem inductum ſuperveniente ætate perfecta finitur; *tx. in authentica agriculator. cod. qui*
22 *res pignori obligari poſſunt*: ubi privilegium agricolis conceſſum eo tempore durat, quo agricolæ fuerint, & animalia aratoria habuerint: *tx. in l. neminem cod. de conſulib. lib.* 12.
23 ubi privilegium, quis non habet alicujus artis, ſeu officij, niſi, qui re ipſa gerit, *Roland. tom.* 3. *conſ.* 79. *n.* 41.

24 Quoad ſecundum diſtinctionis membrum probatur aſſertum ex eo: quia privilegium conceſſum ratione officij, cui annexa eſt dignitas, durat etiam finito officio; *ex tex. in l. unica cod. de magiſtris ſacroſ. Scrin. libr.* 12. ibi: *Viris ſpectabilibus magiſtris omnium ſacrorum ſcriniorum noſtræ benevolentiæ liberalitas tribuenda eſt, qui noſtræ quodammodo adſidere majeſtati videntur, ideóque poſt depoſitum etiam officium ab omni juriſdictionis onere, ſeu civilium, ſeu militarium judicium prorſus immunes eſſe præcipimus, ut nec ampliſſima quidem ſedetur culminis, eis nulla moleſtia ſuper ſuſpiciendo, quolibet gravamine, privato, vel publico penitus injungatur. Hoc beneficium ad proximos etiam ſacrorum ſcriniorũ, & ex proximis volumus prorogari. Et ex tx. in hac noſtra l.* 2. *cod. de præpoſitis ſacri cubiculi lib.* 12. ibi: *Hac noſtræ manſuetudinis æterna lege ſancimus; ut omnes cubiculari, qui de noſtro cubiculo exeũt, antequam primum locum obtineant, excepto caſtrenſe, & comiti domorum, his privilegijs perfruantur, id eſt neque poſſeſſiones ſuas angarias, ſive perangarias, vel etiam per avehendos in poſterum diſpoſitione tui culminis, vel alicujus calumnia dare coguntur, né ſordidis adſtricti muneribus, decus miniſterij, quod militando videbantur adepti, otij, temporis, & quietis amittant.* Unde cum 25
dignitas viri quodãmodó reſplendeat in uxore, & iſta, dum ſe abſtinet à ſecundis nuptijs, videatur in primo conjugio perdurare, reſtant aliquæ reliquiæ privilegij conceſſi,

quod

quod quandoque non ceſſat propter reliquias, quæ remanent: *ex l. fin. ff. decurionibus*, *l. etiam ubi Manſilius ff. de quæſtionibus*, *Roland. conſ.* 52. *n.* 52. cum ſequentibus, *Sperello deciſ.* 157. *per tot.*
26 ubi *n.* 17. dicit eſſe viduam veram, vivam viri imaginem, & retinere privilegia etiam exorbitantia.

27 Diſtingue ſecundo inter privilegia, quæ maritis competunt ex mera gratia concedentis, & inter privilegia, quæ maritis competunt,
28 vel ratione contractus, vel ratione ſolutionis ſervitiorum, ita ut in primo caſu verum ſit dicere viduas, & hæredes illis minimè favere poſſe, at verò in ſecundo è converſo.

29 Aſſertio quoad primam partem probatur *ex l.* 1. §. *permittitur ff. de aqua quotidiana* ibi: *& datur interdum prædijs, interdum perſonis, quod prædijs datur extincta per-*
30 *ſona, non extinguitur, quod datur perſonis, cum perſonis amittitur, ideoque nec ad alium dominum prædiorum, neque ad hæredem, vel qualemcumque ſucceſſorem tranſit*, *Roland. tom.* 3. *conſ.* 13. ubi dicit
31 privilegium conceſſum gratis à Principe ejus voluntate, & invicto privilegiato revocari poſſe. *Suares de legibus lib.* 8. *cap.* 3. *n.* 17. cum ſequentibus, & privilegij, & legis natura eſt, ut poſſit à concedente, ſeu legislatore revocari ſine cauſa, *Canc.* 3. *var. cap.* 3. *n.* 150. *in terminis*, *Oliva de foro eccleſiæ* 1. *p. cap.* 13. *per tot.*

Pars autem ſecundæ diſtinctionis prælibatur: quia quando privilegium conceditur viro, vel propter contractum, vel propter ſolutionem ſervitiorum, vel propter benemerita; tunc tale privilegium competit viduæ, & tranſit ad hæredes, ſi verba privilegij, & ſubjecta materia non reſiſtant: quia hujuſmodi privilegium eſt indifferens, & ſecundum contractum, vel benemerita, & verba concedentis eſt judicandum, vel reale, 32
vel perſonale, & in dubio potius reale, & traſmiſſibile ad hæredes, quam perſonale, *Canc.* 3. *var. cap.* 3. *à n.* 150. *uſq. ad n.* 155. *Barb. ad cap. ſanè* 9. *de privileg. n.* 8. *Oliva de foro eccleſiæ* 1. *part. quæſt.* 3. *per tot.*

Diſtingue tertio inter privile- 33
gia, quæ competunt maritis ratione nudi miniſterij, & inter privilegia, quæ competunt ratione nobilitatis: in primo caſu dic. privi- 34
legia non competere viduæ; in ſecundo contrarium tene. Quo ad primam partem probatur: quia conceſſum ad tempus determinatum durat illud tempus, quod in privilegio continetur, & tempore 35
illo tranſacto perditur privilegium: *l. quoties de precibus Imperatorib. offerendis*: *ubi Cynus*, *Barthol. & Bald. l. falſo cod. de diverſis reſcriptis*, quoniam conceſſio determinata operatur, ut quis non poſſit illa uti, niſi ſecundum formam limitatam: *l. is, qui duos ff. de ſervitutibus*

viutibus prædiorum, l. cum ſervo, ubi Bald. de contrahenda emptione; ideò privilegium conceſſum alicui ob aliam cauſam, ſeu propter aliquod publicum officium, vel miniſterium ceſſat ceſſante cauſa; officio, ſeu miniſterio: *ex cap. ſubjectum de decimis, l. generaliter cod. de Epiſcopis, & Clericis.*
36 Quoad ſecundam: quia uxores coruſcant nobilitate, & radijs maritorum: *ex Authent. de conſulibus* §. 1. *collect.* 4. *& ex leg. ultima cod. de nuptijs* ibi: *Non patimur in uno eodem connubio mariti felicitatem uxori fieri infortunium, ut quantum vir in altum
37 tolatur, tantum conjux decreſcat; abſit itaque noſtro tempore hujuſmodi aſperitas, ut firmum maneat matrimonium, & uxor marito concreſcat, & ſentiat ejus fulgorem*; quod etiam poſt mortem procedere ait *l. quoties* 3. *cod. de privilegijs, Scholar. lib.* 12. *ibi*: *Vel eorum conjuges, ſive adhuc viverent earum mariti, ſive poſt mortem eorum in viduitate conſtitutæ ſunt*; & merito: quia vidua durante viduitate videtur eſſe in primo matrimonio: *ex l. ult. cod. de bonis maternis*; quâ ratione tenet *Ozaſco deciſ.* 77. *n.* 13. 14. *&* 15. cum mul-
38 tis, quod vidua, cui dos fuit reſtituta per hæredes mariti, ſi deinde poſt talem reſtitutionem ſtuprum commiſerit, poſſunt hæredes dotem repetere: quamvis *Rolandus libr. conſ.* 87. contrariam habeat ſententiam, quam rejicit *Cald. forenſ.*

His ſic breviter diſtinctis ad plura ſcitu digniſſima in hac ma- 39
teria decurrere potes, quæ ex præcedentibus doctrinis ſe ſe offerunt ante oculos obſervari, & ex primo membro primæ diſtinctionis collige non gaudere privilegijs viduas omnium officialium, qui propter officia non nobilitantur, & ſic in noſtra quæſtione reſolve viduas familiarium eorum privilegijs non gaudere: cætera collige cum *Balmaſ. de collectis q.* 41. *per tot.*

CAPUT VII.

Filij an gaudeant privilegio patrum?

SUMMARIUM.

1 *Filios, filias vè, qui ſub ſacris paternis exiſtunt, patrum privilegijs muniri oſtenditur.*
2 *Sunt corporis patrum veræ partes.*
3 *Filij equitum trium ordinum patrum privilegijs fruuntur.*
4 *Similiter filij Clericorum conjugatorum.*
5 *Pariter Senatorum filij.*
6 *Incluſo patre includitur filius, & è contra.*
7 *Nobilitas patrum ad filios dirivatur.*
8 *Patrum privilegijs non potiuntur emancipati filij.*

9 *Privilegium cōceſſum filijs, filiabus, & deſcendentibus ad natos ex fœminis non extenditur.*
10 *Niſi ſit fœminis conceſſum.*
11 *Mortuis patribus filij, filiæ vè familiarium, & officialium Sanctæ Inquiſitionis eorum privilegijs non gaudent.*
12 *Filij ilegitimi privilegijs parentum non gaudent.*
13 *Nepotes etiam in noſtra ſpecie privilegij non fruuntur.*
14 *Jure communi attento aliquando poterunt.*
15 *Filij, qui in domo parentum non degunt, nec ejus expenſis aluntur, privilegijs non muniuntur.*
16 *Privilegium conceſſum Monaſterio, ut ejus Monachi excommunicari non poſſint, comprehendit tantum Monachos in illo exiſtentes.*
17 *Filij naturales plebeiorum in noſtro regno ejuſdem utuntur privilegijs, quibus legitimi potiuntur.*

1 FIlij, filiæ vè officialium, familiariumque Sanctæ Inquiſitionis gaudere ſuorum patrum privilegijs, extra dubium eſſe videbatur: quia filius, filiavè di-
2 citur pars corporis patris: *ex l. cum ſcimus §. fin. cod. de agricolis, & cenſ. lib.* 10. una, eademque perſona reputatur; *ex l. fin. cod. de impuberum, ibi non ſolum de jure, ſed naturaliter Almeid. de num. quinario alleg.* 20. *n.* 1. ita tenet *Fermoſin. in cap. cum contingat q.* 11. *n.* 6. *de foro competenti, Narlon. l.* 20. *gloſ.* 1. *à n.* 52. *tit.* 1. *lib.* 4. *recopilation. Cortiad. deciſ.* 8. *n.* 112. *& deciſ.* 30. *n.* 169.

Confirmatur primo ex eo: quia 3
filij equitum ordinum militarium gaudent privilegijs ſuorum parentum, *Delbene de immunitate Eccleſiaſtica tom.* 1. *cap.* 1. *dubitatione* 11. *ſect.* 4. *& cap.* 4. *dubitatione* 23. *n.* 24. *Diana* 3. *part. tractat.* 1. *reſolutione* 7. *Fermoſin. in cap.* 2. *quæſt.* 14. *n.* 1. *de judicijs, Squilante de privilegijs clericorum cap.* 7. *dubitatione* 1. *n.* 13. *& dubitatione* 2. *n.* 35. *Cortiad. deciſ.* 8. *n.* 113. licèt *Valaſc. ad §.* 6. reformatione juſtitiæ, contrarium teneat.

Confirmatur ſecundo ex eo; 4
quia filij clericorum conjugatorum gaudent privilegio ſuorum parentum, *Delbene in dicta dubitatione* 11. *n.* 9. *& dubitatione* 23. *n.* 14. cum ſequentibus, *Barb. de jure Eccleſiaſtico lib.* 1. *cap.* 39. *§.* 2. *n.* 62. in ſolutione gabellarum, cæterorumque privilegiorum, quæ cum illis conveniri poſſunt.

Confirmatur tertio: ex eo quia 5
filij Senatorum gaudent privilegio ſuorum parentum etiam demortuorum: *ex Cabedo deciſ.* 223. *n.* 11. licèt contrarium doceat *Cortiada deciſ.* 10. *num.* 121. *Barboſ. in l. quia tale* 25. *ff. ſoluto.*

Confirmatur quarto ex eo: quia 6
ſicut excluſus pater cenſetur excluſus

cluſus filius, ita è converſo: *ex Delbene dicto cap.* 1. *ſect.* 4. *n.* 8.

7 Confirmatur quinto ex eo: quia nobilitas patris, & privilegia ratione illius ad patrem expectantia extenduntur ad filios: *ex Barb. in l. quia tale ff. ſoluto n.* 23. *Paſcalio de viribus patriæ poteſtatis p.* 4. *cap.* 2. *n.* 1. *Balmaſ. de collectis q.* 39. *n.* 1.

8 Limita primo primam concluſionem, & ejus confirmationes, quando filij ſunt extra patriam poteſtatem, *ex Narbon. in dictâ l.*20. *gloſ.* 1. *n.* 52. *Scobar de punctis, & regiâ juriſdictione in ſtudijs generalibus cap.* 30. *n.* 61. *& cap.* 36. *n.* 52. qui ſpecificè loquuntur in filijs officialium, familiariumque Sanctæ Inquiſitionis, *Cortiad. deciſ.* 10. *n.* 12. *Barb. in l. quia tale ff. ſoluto n.* 25.

9 Meritò ergo colligere potes privilegium conceſſum filijs, & filiabus, & deſcendentibus ad natos ex fæminis non extendi: *ex Salone de pace conſ.* 23. *Garcia de nobilitate gloſ.* 1. §. *n.* 44. *Balmaſ. de collect. q.* 46. *n.* 20.

10 Limita tamen, quando fit à fæminis: *ex Rolando tom.* 3. *conſ.* 76. *n.* 12. & quando privilegium lædit publicam utilitatem, & honeſtatem: *ex Cancerio var.* 3. *p. cap.* 3. *à n.* 159. *uſq. ad n.* 164. *Barb. in cap. licèt* 4. *de cenſibus n.* 1. 2. *&* 3. *Reynoſ. obſerv.*14. *Avil. in cap. prætorum cap.* 2. *gloſ. igualmente, n.* 5.

11 Limita ſecundo: quando parentes ſunt demortui: quia tunc nec filij familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis gaudent privilegio, nec Clericorum, nec equitum: *ex Delbene in locis citatis, Cortiad. deciſ.* 8. *n.* 113. *& in ſpecie deciſ.* 30. *n.* 169. *Barb. de jure Eccleſiaſtico lib.* 2. *cap.* 39. §. 4. *n.* 26. *Barthol. in l.* 2. *cod. de Epiſcopis, & Clericis.*

Limita tertio: quando filij non ſunt legitimi; quia illegitimi non gaudent: *ex Scobar, Cortiada locis citatis, de quo Balmaſſeda q.* 39. *per tot.* 12

Limitatur quarto: in nepotibus, qui appellatione filiorum non veniunt in privilegijs, nec in teſtamentis, nec in datione tutelæ: *ex Barb. de appellativis verbis appellativum* 99. *n.* 98. niſi fuerint ſub poteſtate avorum: 13
Cortiada deciſ. 30. *n.* 170. in ſpecie, quod nec in regno Hiſpaniæ, nec in noſtra Luſitaniâ contingere poteſt, cum per matrimonium à patriâ poteſtate eximantur. 14

Limita quinto: quando filij non degunt in domo parentum, neque ipſorum expenſis vivunt, *Narbon. dicta gloſ.* 1. *in dictâ leg.* 20. *n.* 37. *Cortiad. dicta deciſ.* 30. 15
n. 169. Unde privilegium conceſſum Monaſterio, ut ejus Monachi excommunicari non poſſint, intelligitur de Monachis exiſtentibus in Monaſterio, vel in Eccleſijs ſibi utroque jure ſubjectis: *ex Barboſa.* 16

17 Utrum verò in noſtro regno filij naturales ignobilium gaudeant privilegijs ſuorum parentum; legitimè rogabis? Reſpondemus gaudere: quia filij naturales peditum ſuccedunt æqualiter cum filijs legitimis in bonis parentum; *ex Ord. lib. 4. tit. 92. Pereir. deciſ. 12. à princip. Gam. deciſ. 167. n. 7. & 312. n. 2. Pinel. in rubr. de bonis matern. cap. 2. n. 8. Cald. de nominationi. q. 12. n. 59. Molin. de juſtit. & jure diſp.* 166. poſſuntque querellare teſtamentum parentum de inofficioſo. Omnia malè alienata in fraudem legitimæ revocare: *ex Cald. ad Titium de inofficioſo §. tantum autem n. 4. & 63. in l. ſi curatorem verbo ſine curatore n. 94. cod. de in integrum reſtitutione, Pinel. lib. 2. ſelect. cap. 3. n. 13. & cap. 8. n. 23. Thomè Vaz alleg. 6. n. 28.* licet *Valaſc. tom. 1. conſ. 94. à n. 1. uſq. ad* 14. pro contraria pugnet, quam ſequitur *Ægidius de jure honeſtatis cap. 13. n.* 49. excludit ſubſtitutum ſub conditione ſi ſine liberis: *Coſta in cap. ſi pater verbo ſi abſque liber. n. 35. Valaſc. conſ. 94. n. 3.* ſuccedit in omnibus maioratibus, emphyteuſis, & quibuſvis alijs diſpoſitionibus: *ex Reynoſ. obſervation. 33. per tot. Carvalho in cap. Raynald. 1. p. à n. 133.* cum ſequentibus, nos latè *de Munere judicis orphanorum tractat. 2. de Diviſionibus lib. 1. cap. 3. per tot.*

CAPUT VIII.

Temporales famuli familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis ſtipendio conducti, utrum gaudeant privilegio dominorum?

SUMMARIUM.

1 *Famuli temporales, an gaudeant privilegijs dominorum.*

2 *Privilegium audiendi Miſſam in oratorio, ad famulos extenditur.*

3 *Et de loco ad locum transfunditur.*

4 *Privilegium audiendi Miſſam tempore generalis interdicti, ad famulos extenditur.*

5 *Niſi ſint familiares, qui cauſam interdicto dediſſent.*

6 *Privilegium recitandi Officium divinum brevius ad ſocium extenditur.*

7 *Similiter recitandi ante tempus.*

8 *Privilegium ſcholaſticorum ad famulos extenditur.*

9 *Exempta ab aliquo foro aliqua perſona, tota illius familia exempta dicitur.*

10 *Maximè ſi uſus privilegij inutilis eſſet.*

11 *Emptoris privilegium ad venditorem extenditur.*

12 *Privilegium fori extenditur ad famulos laicos Epiſcopi.*

13 *Privilegium Inquiſitorum in criminalibus ad famulos extenditur.*

14 *Privilegium conceſſum hominibus alicujus loci ad Clericos extenditur.*
15 *Privilegium litiganti datum ad conſortes protrahitur.*
16 *Privilegium ſcholaſticorum ad Grammaticos extenditur.*
17 *Verum eſt famulos temporales non gaudere in noſtra ſpecie.*
18 *Fundatur varijs hæc reſolutio.*
19 *Procedit noſtra reſolutio in famulis Clericorum.*
20 *Et in famulis conductis Religionum, & Eccleſiæ.*
21 *Et in famulis militum.*
22 *Et in famulis cujuſcumque perſonæ.*
23 *Limitatur in famulis perpetuis.*
24 *Et famulis ſcholáſticorum.*

1 Dubia ſanè eſt res: utrum famuli temporales, & conducti officialium, familiariumque Sanctæ Inquiſitionis gaudeant privilegio ſuorum dominorum?

Pars affirmativa ſequentibus nititur fundamentis, collectis ex exemplis referendis, in quibus ſervi conductitij gaudent privilegio ſuorum dominorum.

2 Demonſtratur primo: quia privilegium alicui conceſſum, audiendi Miſſas in oratorio domûs, vel celebrandi, extenditur ad ſocium, ad familiam, ad familiares, domeſticos, & ad quemcumque locum is domicilium tranſtulerit, & ibi cum licentiâ Ordinarij illud agere poteſt; etiam ſi fuerit expreſſus locus, præciſus: quia non ſtat diſpoſitivè in tali caſu, ſed demonſtrativè, *Diana p. 4. tract. 4. reſolution.* 208. & cùm tale privilegium non ſit locale, ſed perſonale, expirat per mortem illius, cui conceſſum eſt, *Delbene de immunitate tom.2.cap.3.dubitation.3.ſect.2. n.* 11. *Barb. ſtatim citandus.* 3

Demonſtratur ſecundo: privilegium audiendi, vel celebrandi Miſſam tempore interdicti generalis extenditur ad ſocium, ad familiam, & familiares, *Delbene n.* 6. *cap. licèt de privilegijs in 6. ibi Barb. n.* 1. qui *n.* 5. intelligit concluſionem de illis familiaribus, qui privilegiatum ſolent comitari, *& n.* 8. limitat in illis, qui cauſam interdicto dederunt. 4 5

Demonſtratur tertio: privilegium alicui conceſſum recitandi Officium tam Breviario brevi, vel ante tempus, extenditur ad ſocium cum ipſo recitante, *Portel de dubijs regularibus verbo horæ Canonicæ n.* 8. *Diana p.* 2. *tract.* 2. *reſol.* 35. *Delbene n.* 9. 6 7

Demonſtratur quarto: privilegium fori conceſſum ſcholaſticis, extenditur ad illorum famulos, qui etiam ad tempus ſerviunt: *ex Authent. habita cod. ne filius pro patre, Sperel. deciſ.* 128. *n.* 29. 8

Et privilegium conceſſum domino, extenditur ad ejus famulum *ex Alberico in l.* 1. *cod. de Epiſcopis, & Clericis n.* 4. ex eo, quia exempta ab alicujus foro perſona exempta, ab ejuſdem foro videtur 9

illius familia: *ex cap.* 1. *de privilegijs in 6. l. non aliter ff. de judicijs, l.* 2. *cod. de Epiſcopis, & Clericis, Delbene dicto tom.* 2. *cap.* 4. *dubitatione* 9. *ſectione* 1. *n.* 17. quod
10 magis locum habet, quando aliter redderetur dominis valdè incommodus uſus famulorum, & familiarium: *ex Oldrado conſ.* 192. *n.* 5. unde dicit *Barb. in dicto cap. licèt* 11. *n.* 5. privilegium alicui conceſſum ejus familiaribus prodeſſe, ſi aliàs inutile remaneret.

11 Demonſtratur quinto: privilegium conceſſum emptori, extenditur ad venditorem, & è contra; *ex Romano, Jazone,* quos citat *Delbene dicto tom.* 1. *cap.* 4. *diſp.* 9. *ſect.* 1. *n.* 23. cum ſequentibus.

12 Demonſtratur ſexto: privilegium fori extenditur ad famulos laicos Epiſcoporum, non de jure communi, ſed ex conſuetudine; *Delbene dicto tom.* 1. *cap.* 4. *dubitat.* 9. *ſect.* 1. *n.* 26. cum ſequentibus: ubi tradit non eſſe improbabile privilegium fori non extendi ad famulos pretio conductos Epiſcoporum, ad quod citat *Grat. Clar. Capicium, Graſis, Covas, Farinacius, Gutier. & alios Sperellus deciſ.* 127. *&* 228. *per totas*: ubi tractat: an incarcerantes familiares Epiſcoporum incurrant excommunicationem.

13 Demonſtratur ſeptimo: privilegium fori in criminalibus tantum extenditur ad famulos conductos Inquiſitorum, & Deputatorum Sancti Officij ex expreſſa conceſſione Henriquiana.

14 Demonſtratur octavo: privilegium conceſſum hominibus alicujus loci, comprehendit Clericos ejuſdem loci, ſi eo uti vellent, *Barboſ. ad jus Canonicum tom.* 1. *pag.* 382. *n.* 25.

15 Demonſtratur nono: privilegium litiganti conceſſum, extenditur ad omnes litis conſortes; ut pluribus docet *Carlev. de judic. tit.* 1. *diſp.* 2. *n.* 626.

16 Demonſtratur decimo: privilegium conceſſum omnibus ſcholaſticis, competunt etiam Grammaticis, & literarum ſtudioſis, *Barb. in proœmio ad lib.* 6. *decretalium n.* 6. ita videtur tenere *Sanches in morali tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 1. *dubit.* 20. *n.* 25. *Diana p.* 4. *tract.* 4. *reſolut.* 145. *Garana verbo gabella tom.* 3. *regul. n.* 145.

17 Contrariam tamen ſententiam tenent, ac defendunt *Cortiada deciſ.* 30. *n.* 172. *contra Narbon. in l.* 20. *gloſ.* 1. *à n.* 1. cum ſequentibus *tit.* 1. *lib.* 4. *recopilat. Daniel de nobilibus in additione ad diſp.* 63. *n.* 15. quia eſſet nimia extentio, quæ in privilegijs non admittitur, & ſicut homo hominis mei homo meus non eſt: *ex l. modeſtinus ubi gloſ. & DD. ff. de verborum* ſocius ſocij mei ſocius meus non eſt, *l.* 18
qui admittitur ff. pro ſocio vaſſallus vaſſalli mei, colonus coloni mei, meus non eſt vaſſallus, ac colonus, *l. conſilij §. ſocij mei ff. de regulis juris, ubi Decius, & Cagnolus*, domeſticus domeſtici mei, meus non eſt

eſt domeſticus, *Farinac. in praxi p.2.q.55.à n.29. Barb. in cap. in literis 24. de teſtibus*, ita familiaris familiaris mei, meus familiaris non eſt: *ex Maſcard. concluſion.* 757. *n.* 2. *Farin. dicta q.* 55. *n.* 128. & familiares familiarium Epiſcopi, & Inquiſitorum, non poſſunt dici familiares Epiſcopi, & Inquiſitorum: *Ciarlinus contr. for. cap.* 187. *n.* 19. cum id non reperiatur in jure cautum.

19 Extende primo dictam concluſionem ad famulos Clericorum, ut cum infinitis tradit *Cortiada deciſ.* 8.*n.*122. contra plurimos, quos citat *n. antecedenti*, *Canc.* 3. *part. cap.* 3. *num.* 4. *Barb. in l.*1. *cod. de Epiſcopis.*

20 Extende ſecundo ad famulos conductitios Eccleſiarum, & Religionum, ut etiam contra plures docet idem *Cortiada dicta deciſ. n.* 121. *Sperello deciſ.* 128. *n.* 7.

21 Extende tertio ad famulos conductitios militum, de quo remiſſivè *Canc.* 3. *var. cap.* 3. *n.* 426. *Menoch. de arbitrarijs centuria* 6. *caſu* 562. *Gratian. for. cap.* 340. *n.* 9. *Beluga in ſpeculo Principum rub.* 2. §. *quia n.* 20.

22 Extende quarto ad quoſcumque famulos conductitios, & temporales cujuſcumque perſonæ, ad id expreſſum privilegium, vel à jure, vel à particulari lege non habentis: *ex Capicio deciſ.* 12.*numer.* 2. *Fontanel. deciſ.* 366. *num.* 6. & 13. *p.*2. *ex Cortiada dicta deciſ.* 8. *num. Balmaſſeda de collectis q.* 63. *per tot.*

Limita primo in ſervis perpetuis: ex dictis in *cap. antecedenti*, & ex his, quæ *Cortiada deciſ.* 8. *n.* 118. *Barb. in dicta l.* 1. *cod. de Epiſcopis*: quia mancipia ſunt in bonis, & ita ſæpè judicavimus, & judicatum invenimus. 23

Limita ſecundo in ſervis ſcholaſticorum: *ex Authentica habita, cod. ne filios pro patre, Grat. deciſ.* 623. *n.* 12. 24

Limita tertio in ſervis temporalibus Senatorum, & colonis: *ex Ord. lib.* 2. *tit.* 43. §. 3. ibi latè *Peg.* qui quidem tenentur literas privilegiorum bullatas in Cancellaria habere, & illas præſentare; quod tamen limitandum eſt, quando Senator ipſe nomine proprio agit in judicio pro conſervatione privilegiorum ſuorum familiarium, & colonorum, tenentur etiam ſolvere ad refectionem pontium, & fontium, ſi modo reficiantur in loco, ſeu territorio, ubi tales degunt; ſecùs, ſi in loco non ſui domicilij, vel territorij; vel ſi ſuper hoc ſpeciale privilegium habuerint, *Cabedo* 1. *part. deciſ.* 213. *n.* 11. 12. & 13. *Balmaſſeda q.*43. & 63. 25

Limita in famulis, & colonis equitum de Malta, qui ex ſpeciali gratiâ fruuntur privilegijs ejuſdem Ordinis; ex reformatione juſtitiæ §. 6. & *ibi Valaſc.* 26

Limita quinto: quando inutile remaneret privilegium, ſi ad famulos non extenderetur: *ex Barb.* 27

jam

jam allegato. Sperello deciſ. 128. *num.* 17.

28 Limita ſexto in famulis miniſtrorum, qui privilegium habent portandi arma, quod extenditur ad famulos illorum: *Sperello deciſ.* 128. *num.* 63. *ubi tres DD.* citat id ipſum approbantes, dum aſſociant dominos ad diligentias faciendas.

Famuli, coloni, & inquilini equitum trium ordinum militarium, non excuſantur à gabellis, decimis, portorijs, alijsque tributis, prout excuſantur equites: *Valaſc. conſ.* 131. *à n.* 12. *Reynoſ. obſervat.* 2. *n. fin.* de quo videndus eſt *Souza deciſ.* 72. *n.* 7. *&* 8. *Valaſc. de jure emphyteutico quæſt.* 17. *Fermoſin. ad tx. in cap. ſi Clericus* 5. *de foro competenti q.* 7. *n.* 6. *Barb. de jure Eccleſiaſtico tom.* 1. *cap.* 39. *n.* 30.

CAPUT IX.

Utrum familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis uſus armorum ex privilegio competat, qualiter, & quomodo?

SUMMARIUM.

1 *Armorum uſus regulariter eſt prohibitus.*

2 *De familiaribus delinquentibus in armorum uſu.*

3 *Clerici comprehenduntur in ſtatutu loquente de uſu armorum.*

4 *Clerici non ſunt exempti à politica gubernatione reipublicæ.*

5 *Imó ſunt Cives, & partes reipublicæ.*

6 *In temporalibus debent eſſe ſubjecti gubernatori publico.*

7 *Judices ſeculares poſſunt ab Eccleſiaſticis ſummere arma.*

8 *Dummodo hoc non fiat in pœnam transſgreſſionis legis: ſed ne procedant in violationem legis.*

9 *Poſſuntque exigere pignus pro ſolutione præſtanda.*

10 *Arma ab Eccleſiaſticis ablatis, vel in ſe, vel in prætio ipſis ſunt reſtituenda.*

11 *Mulieres etiam comprehenduntur ſub ſtatuto prohibẽte arma.*

12 *Hoc de rigore, ſecus de juris æquitate.*

13 *Forenſes ſub tali ſtatuto comprehenduntur.*

14 *Forenſis ingrediens provinciam tenetur indagare de ſtatutis provinciæ.*

15 *Eſt tamen mitiùs puniendus.*

16 *Doctores, & Advocati comprehenduntur ex totius orbis conſuetudine.*

17 *Arma ſtatuto prohibita, neque domo quis impugnè habere poteſt.*

18 *In noſtro regno contra tenentes arma prohibita in domo per Inquiſitionem proceditur.*

19 *Familiaribus, officialibus vè Sanctæ Inquiſitionis in toto ferè orbe uſus armorum permittitur.*

20 *Apoſto-*

20 *Apoſtolici Inquiſitores poſſunt procedere contra judices ſeculares impedientes familiares, officialeſque ut armis in executione Sancti Officij.*

21 *Inquiſitores contra impedientes ſuam juriſditionem, vel privilegia, aut ſuorum procedere valent.*

22 *Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis pro crimine delationis armorum coram ſuo judice ſunt accuſandi.*

23 *Familiares, officialeſque Sancti Officij tam die, quam nocte armis uti valent.*

24 *Inquiſitores, ſicut Epiſcopi familiam armatam habere poſſunt.*

25 *Familiares, officialeſque Sancti Officij in actu exercito, & executione Sancti Officij armis prohibitis tantum uti poſſunt.*

26 *Hujuſmodi tamen etiam in perdicto caſu leges circa menſuram armorum ſervare.*

27 *Sicut familiares, Epiſcopi ſervare coguntur.*

28 *Et judices, officialeſque ſeculares juſtitiæ.*

29 *Milites extra beli conflictum, vel ejus exercitum armis prohibitis uti nequeunt.*

30 *Familiares, officialeſque in diligencijs poſſunt ferre ſolum, quæcumque arma voluerint.*

31 *Plenum, & liberum arbitrium liberam facultatem nullis obſtrictam regullis importat.*

32 *Verba denotancia liberum arbitrium ſemper arbitrio boni viri regulantur.*

33 *Maximè in materia privilegiorum.*

34 *Portantes arma prohibita etiã in executione juſtitiæ capi, & puniri poſſunt à judicibus ordinarijs.*

35 *Niſi de licencia Inquiſitorum arma deferant.*

36 *Idem de militibus eſt tenendum.*

37 *An credendum ſit ſupradictis aſſerentibus de licencia ſuperiorum ſe ſe arma deferre.*

38 *In materia privilegij aſſertioni partis fides non eſt præſtanda.*

39 *Fundans ſuam intentionem in aliqua poſitione qualificata eam probare tenetur.*

40 *Quando agens plene ſuam intentionem fundat, debet patiens exceptionem ſuam concludenter probare.*

41 *In propria cauſa nemini etiam jurato creditur.*

42 *Nec in ea, in qua intereſſe etiam modicum habere poteſt.*

43 *Creditor in cauſa ſui debitoris idoneus non eſt teſtis.*

44 *Agenti de ſe exonerando non creditur.*

45 *Aliás via delinquendi apperiretur.*

46 *Mandatum in arduis non præſumitur.*

47 *Seculares judices an poſſint cappere familiares Sancti Officij inventos cum armis prohibitis aſſerentes ſe ire in ſervitium*

vitium Sancti Officij.

48 *Nemini etiam Principi creditur quando agit de commodo ſuo.*

49 *Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis carceratos ob delationem armorum ſiunt excarcerandi ex ſola aſſertione Inquiſitorum deponentes de licentia ſua arma exportare.*

50 *Hujuſmodi carcerati an ſint remittendi ad ſuos judices, vel poſſunt puniri a judicibus capientibus.*

51 *Delatio armorum prohibitorum an ſit crimen exceptum.*

52 *Officiales, familiareſque Sanctæ Inquiſitionis tenentur regias permaticas coſtodire.*

53 *Referuntur, qui dixerunt non poſſe in hoc caſu ad ſuos judices ideclinare.*

54 *Privilegium omnino amittit, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate.*

55 *Caſus iſte non eſt exceptus.*

56 *Lex ſi volluiſſet, expriſſiſſet.*

57 *Quod ſpecialiter denegatur in uno caſu, in alijs prohibitum non cenſetur.*

58 *Reſpondetur contrarijs.*

59 *Familiares, officialeſque Sancti Officij inventi cum armis prohibitis, vel permiſſis abutentes ſunt remittendi ad ſuos judices.*

60 *Familiares, officialeſque Sancti Officij in criminibus non exceptis ſuos habent judices privativos.*

61 *De exceſſu, ſeu abuſu privilegij cognoſcit judex conſervator ipſius privilegij.*

62 *Monetarius inventus delinquens ad judicem monetæ eſt ferendus.*

63 *Judex monetæ eſt conſervator monetariorum.*

64 *Inquiſitores, & Judices Fiſci ſunt judices privativi officialium, familiariumque Sanctæ Inquiſitionis.*

65 *Milites inventi armis prohibitis per Auditores ſuos tantum puniri valent.*

66 *Arma ibi contenta poſſunt ferre familiares, officialeſque Sancti Officij tam die, quam nocte.*

67 *Tam ante ſonum campanæ quàm poſt.*

68 *Alias inutile eſſet illis privilegium.*

69 *Confirmatur reſolutio notabiliter.*

70 *Exceptio firmat regulam in contrarium.*

71 *Campana non tacta unuſquiſque armis permiſſis uti poteſt etiam extra horas, in quibus campana tangi ſolebat.*

72 *Vel ſi deferat arma cum lacerna etiam poſt ſonum campanæ.*

73 *Leges Hiſpaniæ deficientibus noſtris ſunt apud nos coſtudiendæ.*

74 *Non ex vi ipſarum, ſed ex vi rationum.*

75 *Officiales, familiareſque Sanctæ Inquiſitionis inventi etiam armis permiſſis in locis ſuſpectis*

pectis ſunt capiendi, & remittendi ad ſuos Judices.

76 *Aſociantes hujuſmodi ad executionem ſuorum officiorum eadem arma ferre poſſunt, quæ ipſi ſecum ferre valent.*

77 *Prædicti poſſunt conducere homines armatos ad ſe aſociendos.*

78 *Familiæ appellatione veniunt non tantum familiares, qui domum degunt, ſed & qui ab ea aluntur.*

79 *Effectus potius, quam verborum ſonus attenditur.*

80 *Tempore reſidentiæ, nec Judices, nec officiales arma deferre valent.*

81 *Armis prohibitis quis uti poteſt ad lædendos bannitos.*

82 *Et ſi arma venenata ſint.*

83 *Acommodans arma ad lædendum, vel vulnerandum eadem pœna punitur.*

84 *Niſi hoc fiat ad lædendos banitos.*

85 *Arma ligata ferre nemini interdicitur.*

86 *Dummodo ita ligata ſint, ut ad nocendum apta minimè ſint.*

87 *Deambulans per civitatem, vel oppidum arma prohibita etiam ligata ferre non valet.*

88 *Circa delationem armorum variæ, & novæ referuntur noſtri regni leges.*

ARmorum uſus regulariter eſt 1
de jure prohibitus, ut in rubro, & nigro *cod. ut armorum uſus lib.* 11. *& in authent. de armis, & notat Barth. in l.* 1. *ff. ad l. Julliam de vi publica*, & etiam nobilibus, ut poſt *Afflict.* notat *Farin. lib.* 3. *q.* 108. *n.* 25. cum ſequentibus, *Canc. var.* 3. *p. cap.* 3. *n.* 56. *Ord. lib.* 5. *tit.* 80. *Caren. de officio Sanctæ
Inquiſitionis tit.* 14. §. 4. *per tot.* ubi 2
agit de familiaribus delinquentibus in uſu armorum, *Farinac. in praxi crimin. q.* 108. *tom.* 3. *Peres ad tit. cod. ut armor. uſu Benedit. Pereir. in ſua academia lib.* 3. *q.* 13. *per tot.*

Ampliatur primo, hæc conclu- 3
ſio in Clericis, qui quidem ſtatuto ſeculari de armis ligantur, quando tale ſtatutum concernit publicã utilitatem, quia Eccleſiaſtici non
ſunt exempti à politicâ gubernatio- 4
ne reipublicæ neque de jure humano, neque de jure divino, imò cives, & partes civiles reipublicæ ſunt, &
ſic eſſe debent in temporalibus ſub- 5
jecti gubernatori publico reipublicæ, atque Regi, ſeu Principi ſecula-
ri: ex illis, quos citati *Delbene de im-* 6
munitat. tom. 1. *cap.* 9. *n.* 16. *&* 17. unde non eſt improbabile Judices
ſeculares poſſe ab Eccleſiaſticis au- 7
ferre arma, ſi hæc non tolantur in pænam tranſgreſſionis legis, ſed
potius, ne Clerici procedant in vio- 8
lationem legis, & poſſe ab Eccleſiaſticis exigere pænas de plano, & ſine controverſia aliquod in pig-
nus accipere pro ſolutione præſtan- 9
da, *Delbene d. cap.* 9. *dubit.* 2. *n.*

 35. *&*

35. & 36. *Avendanbus de manda-*
tis 2. *p. cap.* 14. *n.* 13. *Salzed. in*
practica cap. 55. cum multis *Barb.*
ad dictam Ord. n. 1. *Ord. lib.* 5. *tit.*
80. §. 11.

10 Arma autem ab Eccleſiaſticis
ablata, an ſint frangenda, vel ap-
plicanda juxta legem, vel traden-
da ipſis Eccleſiaſticis, rogabis? Reſ-
pondemus arma ſic ablata non
poſſe à Judicibus ſecularibus juxta
legem ſecularem applicari, ſed de-
bent, vel in ſe ipſis, vel in valore,
ſeu prætio ſuo reſtitui Eccleſiaſti-
cis, vel ipſorum Judici, niſi hic eos
comdemnet in dictorum armorum
perditionem, *Marta de juriſdi-*
ctione p. 4. *cent.* 1. *caſu* 7. *n.* 20.
Sperello deciſ. 122. & 123. & 124.
per totas, *Conciol. infra citandus*
reſolut. 24. *per tot.*

11 Ampliatur ſecundo in mulie-
ribus: *ex Gregorio Lopes in l.* 8. *tit.*
10. *p.* 7. *Farinac. in praxi crimi-*
nali tom. 3. *q.* 8. *n.* 15. *Vivio tom.*
1. *comm. lib.* 1. *tit.* 17. *n.* 208. *Barb.*
ad dictam Ord. n. 3. *Conciol. in ſuis*
reſolutionibus criminalibus litera
A. verbo arma, *reſolutione* 7. *n.*
1. & 2. ubi dicit habere locum
etiam in ſtatuto prohibente ire de
nocte ſine lumine poſt ſonum
12 campanæ, & *n.* 3. ubi inquit con-
prehendere etiam mulieres ſub
ſtatuto puniente violentiam cum
armis, & *n. ultimo* affirmat, quod
licèt ſtricto jure mulieres compre-
hendantur in ſtatuto prohibente de-
lationem armorum de æquitate;
tamen contrarium eſſe inſtituen-
dum; prout in contingentiâ facti
ſervatum fuiſſe teſtatur.

Ampliatur tertio in forenſibus: 13
ex Barboſ. n. 4. *Caballo caſu* 129.
n. 18. *Conciol.* ubi proximè *reſo-*
lut. 4. *n.* 1. qui *n.* 2. dicit hoc ex
eo procedere; quia forenſis ingre-
diens aliquam provinciam tene-
tur ſe informare de ſtatutis, & con-
ſuetudinibus dictæ provinciæ, 14
quod ſi non faciat, dicitur eſſe in
ſupina ignorantia, maximè cum
armorum delatio ſit prohibita de
jure communi, & *n.* 4. intelligit
hanc ampliationem in pæna levi, 15
puta pecuniaria, vel funis ictu,
ſecùs in gravi, puta triremium, vel
capitali, & ibi eum limitat in fo-
renſibus de longe venientibus, &
tantum per itinera arma prohibita
portantibus.

Ampliatur quarto in Docto- 16
ribus, & Advocatis, & eorum fa-
milia juxta praticam univerſalem,
ferè totius orbis; quamvis attento
jure contrarium videbatur dicen-
dum ex DD. quos laudat idem
Conciol. reſolut. 20. *per tot.* *Barb.*
ad dictam Ord. n. 6.

Ampliatur quinto in habenti- 17
bus arma in domibus, vel ſtanti-
bus in illis, armatis armis, quæ per
leges, vel ſtatuta, nec in domibus
quis habere poteſt; prout ſunt in
noſtro regno omnia arma ſulphu-
rea, quatuor palmis breviora: *ex*
dict. Ord. §. 13. cum multis. *Con-*
ciol. reſolut. 8. *per totam*; niſi conſu-
etudo, vel alia juxta cauſa excuſet
à delatione armorum: ex eodem

Conciol.

Conciol. reſolut. 21. *per totam*, de qua re *Peg. ad Ord. lib.* 1. *tit.* 65. §.53.78.§.23.

18 Ampliatur ſexto, ut poſſit, & debeat Judex procedere per Inquiſitionem contra arma portantes, vel in domo tenentes, licèt non ſint cum illis captis, vel inventis, maximè, ſi lex, vel ſtatutum jubeat Judicem procedere per Inquiſitionem; pro ut conceditur in noſtro regno contra portantes arcabuſeta brevis menſuræ, quæ vocamus *piſtollas*, latè multis citatis de materia *Conc.reſolut.*11. *per totam;* niſi armorum delatio ſit momentanea: ex eodem *Conciol. reſolut.* 16.*per totam. Pegas ad Ord, lib.*1.*tit.*65.§.31.*gloſa* 35. *numer.* 113.*&* 114.

19 Limitatur primo hæc regula, & generalis concluſio in noſtris officialibus, familiaribuſque Sanctæ Inquiſitionis virtute privilegij, quod habent in noſtro regno, & in toto ferè Chriſtiano orbe: *ex Clementiana* 2.§.*fin.ubi gloſ.de hæreticis. Menoch. caſu* 394. *n.* 6. *Decian.lib.*8.*cap.*3.*n.* 49. *Farinac. de varijs, ac extraord. crim.q.* 108. *num.* 101. *& in tract. de hæreſi q.* 382. *n.* 92. *Sperello deciſ.* 128. *numer.* 82. *Carena de officio Sanctæ Inquiſitionis p.* 1. *tit.* 14. *Manſ. de confiſcatione bonorum q.*8.*num.*40. *Barboſa in clementina* 2. *de hæreticis num.*9. *&* 10.*Ciarlinus forenſ.* 2.*p.cap.*120. *num.* 44. *Salzedo in practica criminali cap.* 140. *n.* 25. *Cenedo collect.* 7. *ad decretal.num.*2. *Solorzano de jure Indiarum tom.*2. *lib.*3.*cap.numer.*76.*Barboſ.de jure eccleſiaſtico lib.*1.*cap.*36.§.4. *n.*56. *Daniel de nobilib. diſput.*63.*n.*44. *& in additione n.* 9.*Conciol. reſolut.* 19.*num.* 3.*verbo arma*, *Cortiada deciſ.*30.*num.*102.*Narbon.in l.*20. *gloſ.* 18. *n.* 85. *tit.*1.*lib.*4. *Bobadilha*, qui plures laudat *lib.* 2. *politicorum cap.*17.*num.*88. *Barboſ. ad Ord.lib.*5. *tit.* 80. *n.* 4. *Simancas de catholicis inſtitutionibus cap.*34. *num.* 24. *& cap.*41. *num.* 15.*Penna in directorio Inquiſitorum parte* 3.*ſcholio* 214.

Quod in tantum procedit, quod poſſunt Inquiſitores procedere contra Judices ſeculares impedientes familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis pro armorum delatione in executionem juriſdictionis Santi Officij, illa eis auferendo, tamquam turbatores Sancti Officij: plures *Narbona gloſ.* 2. *n.* 85. cum aliis *Bobadilh.lib.*2.*politicorum cap.*17. *n.*88.*Solorzan.dict. cap.*24.*num.*77.*Dian. reſol. moral.* 4.*p.tract.*8.*reſolut.* 31. *& in ſumma* 2. *p. verbo Inquiſitorum juriſdictio num.*25.*Seſſe de inhibitionib. cap.*30.§.1.*n.*193. 20

Ratio hujuſmodi eſt; quia Inquiſitores procedere poſſunt contra impedientes, vel turbantes eorum juriſdictionem, vel privilegia, & immunitates ſibi, & ſuis miniſtris conceſſas: *ex Bulla ſi de protegendis à Pio V. prolata.Seſſe de inhibitionibus cap.*30.§. 1. *n.* 158. *Fermoſin.in cap.cum veniſſet de judicijs* 21

dicijs q. 10. n. 5. *Diana* 4. *p. tractat. 8. reſolut.* 65. *&* 104. *Narbon. in l.* 20. *gloſ.* 24. *Farin. dicta q.* 182. *n.* 74. *Barb. in cap. ut officium n.* 14. *& in cap. ut Inquiſitionibus* 18. *de hæreticis in* 6. *Solorzano d. cap.* 24. *n.* 14. *Cortiada deciſ.* 30. *n.* 107. *Enricus in derectorio p.* 2. *q.* 54. *Sperellus deciſ.* 128. *n.* 84.

22 Limitatio hæc ampliatur ad caſum, quo familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis delinquant cum armis illis conceſſis; quia tunc puniendi ſunt pro crimine tantum, non verò pro delatione armorum: *ex Caballo caſu* 63. *n.* 9. *centuria* 1. ubi dicit; numquam videſſe contrarium ſervari, *Deciano lib.* 8. *cap.* 3. *n.* 62. quod eſt generale in omnibus deferentibus arma cum ſuperioris licentia; niſi in interpetratione licentiæ promiſiſſent illis non abuti, latè *Conciliol. verbo arma*, *reſolut.* 3. *per tot.* ubi plures aducit pro contraria pugnantes *Maſtrilh. de magiſtratib. lib.* 5. *cap.* 8. *n.* 12.

23 Ulterius ampliatur eadem limitatio, ut poſſint familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis arma portare tam die quam nocte, etiam ſi ad hoc regiam conceſſionem non habuiſſent; quia Inquiſitores de jure poſſunt habere familiam ornatam,

24 ſicut & Epiſcopi, ut latè dicemus lib. hoc, & eodem modo, quo familia Epiſcopalis poteſt de jure portare arma, poteſt etiam familia Inquiſitorum, cum iſta non ſit de jure minus privilegiata, quàm illa; ut diximus *lib. hoc cap.* 16. *Sperellus d. deciſ.* 128. *n.* 81.

Eſt tamen primo intelligenda limitatio, quoad arma prohibita in actu exercito, & executione Sancti Officij; ut probat *tx. in dicta Clement.* 2. *§. fin. de hæreticis*, *Barb. de jure Eccleſiaſtico lib.* 1. *cap.* 36. *§.* 4. *n.* 61. *Daniel de nobilibus in aditione ad diſp.* 63. *n.* 10. *verſ. verum*, *Bobadilha lib.* 2. *politicorum cap.* 25. *n.* 9. *&* 28. *& cap.* 17. *n.* 88. *Farin. de hæreſi q.* 182. *n.* 90. *&* 93. *Aquila in allegat. pro familiaribus ſcripta concluſione* 1. *n.* 114. *Cortiada deciſ.* 30. *n.* 105. *&* 108. 25

26 Eſt ſecundo temperanda, quod familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis in actu, & exercitio ſervitij Sancti Officij poſſint arma prohibita portare, attamen obſervare tenentur regia edicta, & leges delationis armorum circa menſuram ipſorum, ita ut deferre non poſſint in executione mandatorum Sancti Officij arma minoris menſuræ illius, quam lex, ſeu permatica determinat, *Aquila d. concluſione* 2. *n.* 115. *Matheu de regimine Valentiæ tom.* 1. *cap.* 7. *§.* 3. *ſect.* 1. *n.* 44. *Cortiad. dicta deciſ.* 30. *n.* 109.

27 Videmus traditiones has ægrè eſſe ferendas, ideòque illas probare adſtringimur. Probatur primo; quia familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, quoad privilegia pari paſſu in jure currunt,

cum

cum familiaribus, officialibuſque Epiſcoporum,ut multoties dictum, ac probatum manet, ſed familia Epiſcopum non poteſt uti armis prohibitis; niſi in ſervitio, & executione mandatorum Epiſcoporum, & in executione tenetur portare arma juxta menſuram à legibus, ſeu præmaticis taxatas: *ex Farin. d. q.* 108. *n.* 104. *Manſinus confiſcationibus bonorum q.* 8. *n.* 39. *Conciol. verbo arma, reſol.* 29. *n.* 4. ergo ſimiliter familia Inquiſitorum.

28 Secundo; quia miniſtri, & officiales, ſive juſtitiæ, ſive ſubſtantiæ non poſſunt portare arma prohibita, niſi in exercitio, & in executione juſtitiæ, ſeu regiæ ſubſtantiæ, & tunc etiam tenentur ſervare legis menſuras; ex DD. proximè citatis, & ultra eos *Placa in praxi delictorum lib.* 1. *cap.* 8. *n.* 18. *Caballus caſu* 107. *n.* 2. *& ſequentibus, Dec. lib.* 8. *cap.* 3. *n.* 44. *&* 48. *Sperellus* 2. *p. deciſ.* 128. *n.* 63. *Andreolus contr.* 426. *n.* 2. ergo ſimiliter.

29 Tertio; quia milites militiæ bellicæ, licèt poſſint portare arma attamen prohibita non poſſunt, niſi in exercitio bellico, itaut ſi extra illud cum armis prohibitis capiantur, puniendi ſunt ex delatione armorum: *ex* §. 55. *regiminis auditoris generalis* de cujus juriſditione agit *Maſtrilh. de magiſtratibus lib.* 5. *cap.* 16. *per totum noſtre Mideirus in ſuo perfecto milite:* ergo eodem modo &c.

Nec adverſus hoc obſtant verba noſtri tx.ibi:*porem quando cumprir haverem de hir fazer alguma prizaõ, ou qualquer outro acto de juſtiça em que ſe requeira levarem mais armas offenſivas poderàm levar todas as que quizerem, & lhe forem neceſſarias*, ex quibus verbis videtur illis conceſſa ampla facultas ferendi arma ad libitum ſine ulla reſtrictione, & conſequenter videntur corruere proximè dicta, cum plenum, & liberum arbitrium importet, liberam facultatem, nullis adſtrictam regulis: *ex Bartholo in extravag. ad reprimendam in verbo videtur n.* 3. *quam refert Tuſcus litera A. concluſione* 476. *n.* 1. *Menochio de arbitrarijs q.*6. *lib.* 1. *Aymom conſ.* 190. *n.* 5. *Seraphinus de privilegio juramenti privilegio* 132. *n.* 13. *& n.* 81. *Rolando conſ.* 62. *n.* 18. *lib.* 1. *& conſ.* 59. *n.* 32. *& conſ.* 55. *n.* 15. *&* 47. *lib.* 3. *Lanzalotus de attentatis cap.* 12. *limitatione* 10. *n.* 8. 11. *&* 15. *Menoch. de arbitrarijs q.* 7. 8. 9. *&* 37. ubi ad ſaturitatem invenies; quando, & quibus verbis à lege, vel ab homine arbitrium liberum, ſeu regulatum dicatur, & melius *Barb. de clauſulis clauſula* 6. 30 31

Non inquam obſtant: nam ubicumque aliquid committitur per verba denotantia arbitrium, ſemper intelligitur regulatum arbitrio boni viri, & juris regulis: *ex Cravet. conſ.*612. *n.* 11. *&* 657. *n.* 56. *Menoch. conſ.* 67. *n.* 4. *&* 5. 32

& 5. *Tuſcus litera A. concluſione*
33 470. *n.* 2. & maximè in materiâ privilegiorum, quorum verba interpetranda ſunt, quominùs lædant jus commune.

34 Venit ex hoc, quod ſi familiares, & officiales Inquiſitorum, vel Epiſcoporum, vel juſtitiæ, aut ſubſtantiæ, vel milites extra actum, & exercitium ſuorum officiorum inveniantur cum armis prohibitis vel etiam in executione, & exercitio, ſi illa portent minoris menſuræ, quam lex permittit, capi poſſunt à miniſtris, & eorum officialibus abſque ullo metu; quia cum ad hoc non habeant privilegium, juriſditioni Ordinariæ ſubjiciuntur, *Aquila dicta concluſione* 2. *à n.* 106. *uſq. ad* 118. *Cortiad. dicta deciſ.* 30. *n.* 100. ubi dicit de hoc in regno Caſtellæ ſtare concordiam.

35 Temperabis tamen proximam reſolutionem eo in caſu, quo prædicti officiales, & familiares deferant licentiam Inquiſitorum: *ex Aquila dicta concluſione* 2. *n.* 115. *Cortiad. deciſ.* 30. *n.* 109. vel milites ſuorum ſuperiorum ex regi-
36 mine auditoris generalis *dicto* §. 55. ubi ad evadendam pænam delationis armorum prohibitorum militibus ſufficit licencia ſuperiorum, ſive in ſcriptis, ſive verbalis, & in caſu licentiæ verbalis eſt ſtandum *ex d.*§. 55. aſſertioni ſuperiorum militum, quod etiam ex paritate rationis extende ad Inquiſitores.

Hic aliqua non importunè rogabis, quæ quotidiè contingunt. 37
Primò rogare poteſt: Utrum judex, ſeu ejus officialis poſſit capere, & armis ſpoliare familiares, Officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, milites, & cæteros, qui arma prohibita deferre poſſunt in actu juriſditionis minoris menſuræ, cum licentiâ ſuperioris, ſi eam in ſcriptis non demonſtrent, & tantum verbaliter habere affirment, quam affirmativè reſolvimus.

Primo: quia circa qualitatem 38
privilegij non ſtatur aſſertioni partis, imò ejus qualitas probari debet, maximè quando exceptio, quæ contra illud opponitur, oritur ex ventre ipſius privilegij; ut latè probat *Seraphinus deciſ.* 332. *n.* 6. *&* 7. prout in præſenti *Narbona in l.* 60. *gloſ. unica á n.* 66. *tit.* 4. *lib.* 4. *recopilationis*, *Canc.* 3. *var. cap.* 3. *n.* 77. *&* 78. ubi dicit aſſertioni Principis ſtandum, quando, & quomodo.

Secundo: quia fundans inten- 39
tionem ſuam in aliqua depoſitione qualificata, debet probare qualitatem: *ex l.* 1. §. *de ſuo commodo* §. *quid autem ff. ne quid in flumine publico l. Prætor* 51. §. *cum ff. de vi bonorum*, *Phœb.* 2. *p. areſto* 30. *verſ. ſcias pluribus.*

Tertio: quia quando actor, 40
planè intentionem ſuam fundat, neceſſe eſt, quod reus exceptionem ſuam plenè probet, alioquin probatio actoris non confunditur, *Barthol. in l. admonendi* 5. *n.* 50.

& ibi

& ibi Ripa n.211. ff. de jure jurando, *Barthol. in l. non ſolum §. ſed ut probari ff. de novi operis numptiatione*, *Abbas in capit. dedum de electione col. fin. verſic. tertij facit.* At in iſto caſu intentio judicis, ſeu officialis plenè eſt probata ex juris communi diſpoſitione: ergo.

41 Quarto, quia in propriâ causâ nemo etiam juratus admittitur: *ex cap.* 6. 12. 20. 24. 39. 44. *&* 51.
42 *de teſtibus*, *Gom. var.* 3. *cap.* 9. *n.* 1. nec in eâ, in qua intereſſe, vel affectionem habere poteſt, *Valenſuela conſ.* 77. *n.* 5. *Carlev. tit.* 3. *diſp.* 4. *n.* 9. *Mattheu de re criminali controverſ.* 18. *n.*53. *& controv.* 61. *n.* 4. & ſi intereſſe ſint
43 modicum; *ex Riccio* 3. *p. collectan.* 527. & ideò creditor in debitoris cauſâ non poteſt eſſe teſtis: *ex Merlino lib.* 4. *de pignorib. tit.* 5. *quæſt.* 187.

44 Quinto, quia agenti de ſe exonerando non creditur: *ex Cyriaco controverſia* 487. *Giurb. obſervat.* 81. ubi de eo, qui remmiſſam alicui tradiſſe deponit, *Oldrado conſ.* 170. *Craveta conſ.* 5. *n.*5. *Roland. lib.* 2. *conſ.* 1. *n.* 58.

45 Stat ſexto, quia ſi crederetur illis, aperiretur via delinquendi; nam omnes ſiſi ſuæ aſſertioni eſſe ſtandum talia arma ſemper portarent impuniti, ſed via delictis non eſt aperienda, ſed potius evitanda.

46 Stat ſeptimo, quia mandatum non præſumitur, ſed eſt probandum: præcipuè in arbuis.

Secundo interrogare poteſt: 47
Utrum judex, ſeu ejus officialis poſſit capere familiares, ſeu officiales Inquiſitorum, Epiſcoporum, & aliorum inventos cum armis prohibitis, ſi dicant eſſe, vel ire in exercitio miniſterij ſuorum officiorum; quando de hoc non conſtat, niſi per ſuas aſſertiones? Reſpondemus affirmativè ex fundamentis in proximâ quæſtione expenſis, & illo præcipuo, quod áſſertioni alicujus non creditur, quando agit de commodo ſuo, etiam ſi aſſerens Princeps ſit: ex DD. in primo fundamento citatis, quibus adde *Bruno conſ.* 154. *Craveta de antiquitate temporum* 1. *p. n.*5. *&* 6. *Dician. conſ.* 445. *Moheda deciſ.* 3. *aliàs* 286. *de fuedis*, *Ancharran. conſ.* 398 *ad finem*: ubi dicit *Clementinam unicam de probationibus* non procedere, quam do Princeps aliquid aſſerit in tertij præjudicium, aut contra jura, & *Geminian. conſ.* 53. *Roland. dicto conſ.* 1. *n.* 58. *lib.* 2. *fuſè Maſcard. de probationib. concluſione* 1227. *per tot.* 48

Declara tamen has duas quæſtiones, quod ubi primum conſtiterit prædictos familiares portare arma cum licentia ſuorum ſuperiorum eſſe à carcere relegandos, & ad hoc ſufficere aſſertionem ſuperiorum. 49

Tertio interrogare poteſt: 50
Utrum prædicti familiares, ſeu officiales ſint poſt capturam remittendi ad ſuos judices, vel poſſet

Judex cognoſcere de delicto delationis armorum ordinariè, & illos
51 punire: pendit ſolutio hujus quæſtionis ab examine arterius; nempè crimen delationis armorum contra leges, vel præmaticas regias ſit crimen exceptuatum.

52 Affirmativa ſententia nititur primo; quia familiares, officialeſque Inquiſitorum, & Epiſcoporum tenentur regias præmaticas obſervare, tam circa delationem armorum, quàm circa præſcriptam normam, & menſuram, *Mattheu de regimine Valentiæ tom.* 2. *cap.* 7. §. 3. *ſect.* 1. *n.* 44. *Cortiada deciſ.* 30. *n.* 109. *&* 100. *Narbona l.* 20. *gloſ.* 21. *n.* 50. *tit.* 1. *lib.* 4. *recopilation.* ubi *n.* 51. agit de familiari ſedenti contra regias
53 præmaticas, *& n.* 52. de introducente, aut extrahente merces prohibitas aurum, vel argentum, & monetam, & omnes prædicti reſolvunt ſubjectos manere judicibus ordinarijs, & declinatoria fori non obſtante ab illis puniri poſſe, ad quorum ſententiam videntur inclinare, *Carlev. tit.* 1. *diſp.* 2. *n.* 522. *Vela deſert* 44. *n.* 46. *&* 47.

Unde *Mattheu dicta ſect.* 2. *n.* 38. *Merlin. forenſ. cap.* 125. *n.* 45. reſolvunt familiares, officialeſque SanctiOfficij non gaudere privilegio fori in delictis delationis tormentorum manualium.

54 Confirmatur: quia privilegium omnino videtur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate: *ex cap. privilegium* 63. *ibi gloſ.* 11. *quæſt.* 3. *capit. ubi iſta* 7. *deſtinet.* 74.

Negrativa firmatur ex eo; quia 55
caſus iſte non eſt exceptuatus in noſtro *tx.* & ſi lex noſtra voluiſſet illum exceptuare, & eximere, expræſiſſet: *ex l. ſi ſervum* §. *prætor* 56
ait verſ. non dixit prætor ff. de adquirenda hæreditate, *& l. ſi veró* 65. §. *de viro ff. ſoluto matrimonio* ibi: *nihil in leg. ſcriptum eſt*, *& hoc habeo quaſi amiſſum*, annotat *tx. in cap. ad audiendum de decimis.*

Juvat etiam regula, quæ habet; quod ſpecialiter denegatur 57
in uno caſu in alijs prohibitum non cenſetur: deducta *ex lege maritus cod. de procuratoribus*, *l. quod habeo ff. de compenſationibus DD. ad text. in lege cum prætor ff. de judicijs*, *& ex noſtro tx.* ibi: *em os quais cazos conhecerão as juſtiças ſeculares contra os ditos familiares*, *& nam em outros por graves que ſejaõ.*

Fundamenta: quæ in noſtro 58
regno concluduntur negativam ſententiam eſſe in illo amplectendam, & ſequendam, & retenta? Reſponde ad primum contrariæ fundamentum verum eſſe familiares teneri ſervare regias præmaticas, ſed ex hoc non ſequi privilegio fori non gaudere: nam etiam familiaris tenetur alterum non lædere, & tamen ſi alterum vulneraverit, ex hoc non colligitur privilegio fori non gaudere.

Similiter reſponde ad ſecundũ,

verum eſſe privilegium amittere, meritò, qui illo abutitur, ſed regulam hanc non pertinere ad hunc caſum cum in illo non ſtemus in caſu abuſionis privilegij, ſed in caſu: utrum familiaris utens armis prohibitis puniendus ſit à judice Ordinario.

59 His ſtantibus, jam patet familiares, officialeſque Inquiſitorum, Epiſcoporum, & aliorum, qui in criminibus foro privilegij gaudent inventi armis prohibitis, vel conceſſis abutentes ad illum finem, præter quem conceſſa ſunt, veluti in rixibus, in domibus meretritium, in lupinario publico, in tripudijs publicis, & cauponis, in locis ſuſpectis capiendos eſſe à judicibus Ordinarijs, & ab eorum officialibus, ſed illicò abſque eo, quod in carcerem publicum detrudantur ad ſuos privativos judices eſſe remittendos, ſi in loco adſint, ſi verò extra, quamprimum eſſe potuerit ſine ullo proceſſu, præter auctum inventionis.

60 Probatur concluſio primo; quia ut probatum manet delatio armorum prohibitorum, vel abuſus præmiſſorum non eſt crimen exceptũ: at in omnibus criminibus, non excluſis in privilegio ſunt judices, quoad Officiales Inquiſitores, & quoad familiares judices fiſcales privativè, cum denegatione eorum judicum: ergo &c.

61 Corroboratur ſecundo; quia de exceſſu, ſeu abuſu privilegij cognoſcit judex conſervator ipſius privilegij: ratio eſt; quia ipſe melius, quam alius ſcit, quouſque privilegia ſuorum privilegiatorum ſe extendant, & ob quam cauſam privilegia largiantur: *ex Caren. de officio Sanctæ Inquiſition. tit.* 14. §. 4. *n.* 15.

Corroboratur tertio ex expreſſa *Ord. lib.* 2. *tit.* 62. §. 4. ubi legiſlator noſter decidit, quod ſi aliquis officialis juſtitiæ, vel die, vel nocte propter quaſcunque cauſas apprehenderit Monetarium, illum teneatur ante incarcerationem coram judice, & conſervatore Monetæ ferre, qui quidẽ judex cognoſcere debet, an captus ſit de numero monetorũ, vel non; ita ut in primo illum jubeat ad carcerem monetorum: in ſecundo illum remittat ad judicem Ordinarium, & procedendo ad ulteriora, inquit quod *tx.* officialis contrarium faciens, incurrat viginti aureorum pænam. 62

Ratio hujus deciſionis præter alatam eſt; quia cum juriſdictio cõſervatoris monetorum ſit privativa, non poſſunt alij judices cognoſcere de illis cauſis, etiam ex prorogatione partis, ut tradit *Barb. ad dictam Ord. dicto* §. 2. ubi etiam remiſſivè, quando juriſdictio dicatur privativè conceſſa *Phœb.* 2. *p. areſto* 99. ubi ex eâ ratione judicatum refert arma cujuſdam famuli monetarij fuiſſe per ſententiam ei reſtituta, ex eâ ratione; quia per alium judicem, qui non erat conſervator monetæ, fuerunt condemnata.

Et multo fortius hoc procedit in officialibus, ac familiaribus Sanctæ 63

ctæ Inquiſitionis, tum quia juriſdictio, quoad illos Inquiſitoribus conceſſa, & quoad iſtos judicibus elargita eſt cum clauſulis abducativis, & irritantibus; tum quia privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis ſunt maiora monetariorum, & illi magis privilegiati, quam iſti: *ex Phœb. d. areſto* 99. *verſ. ad aliud*, & expreſſa deciſione regia, de qua *in cap.*3.

65 Corroboratur quarto *ex* §. 55. *regiminis auditoris generalis*: ubi milites capti, & inventi armis prohibitis ſunt puniendi per auditores generales, & minimè per Judices ordinarios, quod à fortiori dicendum eſt de militibus cæleſtis militiæ, quales ſunt officiales, familiareſque Sanctæ Inquiſitionis.

66 Redeundo iterum unde degreſſi ſumus. Limitatur ſecundo, prima, & generalis concluſio in noſtris officialibus, familiaribuſque, militibus, & familiaribus Epiſcoporum, quoad enſem, pugillem, & adagam, & quoad omnia alia arma defenſiva; quia hæc virtute
67 ſuorum privilegiorum poſſunt ferre, ſivè die, ſive nocte, vel ante ſonum campanæ, vel poſt illum, quoniam ſi illa portare minimè potuiſſent poſt ſonum campanæ, inutile illis remaneret prædictum privilegium, ſiquidem omnes prædicta arma ſecundum Ordinatio-
68 nem *lib.* 5. *tit.* 80. *in principio* deferre poſſunt, & privilegium ſemper intelligendum eſt, ut aliquid juri communi detrahat, vel addat; ut diximus *cap.* 2.

Deducitur hoc *ex Ord. lib.* 5. 69
tit. 80. §. 10. ubi inquit legiſlator privilegiatos in Civitate Ulyſipponenſi non poſſe portare arma virtute cujuſcunque privilegij, etiam quibuſcunque clauſulis nocte extra horas, aliàs adverſus illos procedatur, tamquam ſi privilegiati non eſſent, dummodo arma, quæ ſecundùm privilegia ferre poſſunt, illis minimè capiantur, & tantum pro delatione in quingentos condemnentur, ex qua exceptione curiæ regula in cæteris civitatibus, & oppidis in contrarium firmatur juxta regulam, quod exceptio alicujus firmat regulam in contrari-
um, deducta *ex l. quæſitum* §. *deni-* 70
que ff. de fundo inſtructo, *l. nam quod liquidè* §.*fin. ff. de pænu legat. cap.*2.*de conjugio ſponſorum*, *Barb. in principijs juris litera C. n.* 5. *&* *l.* 1. *n.* 17. 18. *&* 20. multis relatis alter *Barb. de axiomat. juris utriuſque axiom.*85.ubi latè de ampliatione, & limitatione ejuſdem reg. *Roland. tom.* 3. *conſ.*80.*n.*53. ubi dicit exceptionem firmare regulam in exceptuatis.

Facit etiam; quia in omnibus 71
regulare eſt, ut arma non prohibita ab illis non auferentur, etiam ſi nocte extra horas reperiantur, ſi illa nocte campana tacta non ſit, ut refert judicatum *Phœb.*2.*p. areſto* 131. & in Hiſpania eſt ſimilis *in l.* 5. *tit.* 6. *novæ recopilationis*, de qua agit *Bobadilha in politicis lib.* 2.*cap.*13.*Grat.forenſ. cap.*6.*n.* 22.

Vel

72 Vel ſi lucernam, & lumen ſecum ferat; quia etiam in iſto caſu regulare eſt arma ſic conceſſa nocte etiam poſt ſonum campanæ ferre poſſe, ut judicatum tradit *Phœb.* 1. *p. areſto* 166. ex ea ratione; quia ex lege Hiſpaniæ portantibus lumina, arma ſic conceſſa etiam poſt ſonum campanæ nocte non capiuntur, ut virtute dictæ *l.* 5. *tit.* 6. tradit *Bobadilha d. cap.* 13. *num.* 66. *Placa de delictis cap.*
73 8.

Quæ lex licèt in noſtro regno ſervanda non ſit ex vi ipſius, ſervari debet ex vi rationis, qua fundatur, & etiam quia regulare eſt, quod deficientibus legibus proprij regni, vel communibus recorrendum eſt ad leges regni vicinio-
74 ris: ex his, quæ congerit *Craveta conſ.* 206. *n.* 14. & *conſ.* 358. *n.* 8. *Boerio deciſ.* 263. *n.* 9. *Valaſc. conſ.* 51. *n.* 48. & 211. *n. fin. gloſ. in cap.* 3. *de cognitione ſpirituali verbo circum adjacentium.* Unde meritò ab iſtis regulis generalibus excipiendi ſunt noſtri officiales, familiareſque Sanctæ Inquiſitionis, & cæteri privilegiati portantes nocte ſine lumine, & poſt ſonum campanæ arma, quæ juxta ſua privilegia die ferre poſſunt.

75 Sublimitabis tamen iſtam limitationem, quando privilegiati ad arma ferenda inveniantur in locis ſuſpectis, vel operando aliquid, quod operari non debuiſſent: ex noſtro *tx.* ibi: *nam ſendo achados com ellas em lugares ſuſpeitoſos, ou deshoneſtos, ou fazendo o que naõ devem*: quia tunc capi poſſunt, ut ad ſuos Judices remittantur: nam privilegium datur ad uſum, non verò ad abuſum.

Limitatur tertio in famulis familiarium, officialiumque Sancti Officij, & cæterorum miniſtrorum illos aſſociantibus in executione, & exercitio ſuorum officiorum; quia tunc etiam poſſunt ſervata menſura legis ferre arma prohibita: *ex Caballo caſu* 107. *n.* 2. *cent.* 76
2. ubi dicit, quod poſſunt etiam ſecum ducere perſonas armatas pro eorum ſecuritate: *Manſinus de confiſcatione bonorum q.* 8. *n.* 37. *Corial controv.* 152. *n.* 11. ubi loquitur de curialibus, & officialibus Principis; *Ant. de Bella tract. crimin. lib.* 5. *de prægmatica regiâ tit.* 41. *n.* 3. *Andreol. controv.* 427. *n.* 2. ubi de curialibus Principis *Sperellus deciſ.* 128. *n.* 63. *p.* 2. 77

Intellige concluſionem, ut familia officialis appellatione ad effectum, de quo ſupra veniat, non ſolum, qui ſtat in eâdem domo ad panem officialis, ſed etiam illi, qui inſerviunt manendo extra domum recipiendo ab officiali mercedem in ſingulos dies, vel annum, ex quâ vivere poſſunt, cum adhuc dicatur cum eo ſtare ad panem conſiderato effectu, qui magis attenditur, quam verborum ſonus, *Berretus conſ.* 150. *per tot. Cabal. caſu* 290. *per tot. cent.* 3. *Barb. de appellat. verbo ſignificat, appellat.* 96. *in principio.* 78 79

80 Sequitur ex eâdem concluſione familiam officialium, nec ipſos officiales tempore ſindicatûs non poſſe ferre arma, cum non ſint in actu, & exercitatione officij: *ex Farinac. de varijs, ac diverſis criminibus*, *q.* 108. *n.* 12. licèt contrariam ſententiam teneat *Decianum lib.* 8. *cap.* 3. *n.* 45. ex eo; quia adhuc reliquiæ dignitatis durare dicuntur, & ideò idem honor eis debeatur.

81 Limitatur quarto in deferentibus arma prohibita pro occidendis bannitis: *ex Menoch. de arbitrarijs caſu* 294. *n.* 73. *& caſu* 574. *Farin. conſ.* 101. *n.* 26. *lib.* 1. *Manſ. d. q.* 8. *n.* 34. quia aliquo enim conceſſo cenſetur conceſſum omne id, per quod pervenitur ad illud: *ex tx. in l. ad rem mobilem* 56. *ff. de procuratoribus*, *l.* 2. *ff. de juriſdictione Barb. axioma* 178. *in fine.*

82 Extende limitationem ad arma venenata, quia licèt delictum commiſſum cum armis venenatis gravius puniatur; ut latè ampliat, & limitat *Conciol. verbo arma, concluſione* 9. *à n.* 1. *uſq. ad* 3. attamen illis uti poteſt ad bannitos occidendendos, ſicut arma minoris menſuræ, ut archibuſetum, & piſtola, *Urcillus in examine apum concluſione* 143. *n.* 79.

83 Extende iterum; quia licèt accommodans arma ad occidendum, & vulnerandum eâdem pæna tenetur, qua occiſans, vel vulnerans:
84 *ex Conciol. reſol.* 6. *per tot.* attamen hoc non procedit in accommodante ad occidendum bannitum.

Limitatur quinto in deferentibus arma ligata; ita ut cum illis 85
neminem offendere poſſint, *Bacard. ad clarum* §. *fin. q.* 82. *n.* 72. *Farin. d. q.* 108. *n.* 83. ubi dicit
concluſionem procedere, quando 86
arma ſunt ita ligata, ut ad offendendum apta non ſint, aut cum difficultate; ita ut non poſſint ad libitum deferentis diſſolvi, aliàs ſecus *Ant. de Bal. lib.* 4. *q.* 3. *n.* 50. ubi de portante arma ligata ſuper ſi liam *Conciol. reſolut.* 15. *per tot.* ubi quando arma ad nocendum non dicantur apta.

Non procedit in eo, qui defert 87
arma ligata permanente in civitate per eam deambulando, quia tunc propter contemptum non eflugit pænam extraordinariam: *ex Farinac. d. q.* 56. *Menoch. d. caſu* 394. *n.* 31. *in additione.*

Plures poſt *Ord. lib.* 5. *tit.* 80. circa delationem armorum in noſtro regno fuerunt promulgatæ leges, quas tranſcribere voluimus, nè propter earum ignorantiam in errorem aliqui miſerrimè incidant, quarum tenor ſequens eſt.

Ley ſobre as eſpingardas, piſtollas, & piſtoletes.

DOM João por graça de Deos Rey de Portugal, & dos Algarves dàquem, & dàlem mar, em Africa, Senhor de Guinè, da conquiſ-

quiſta, navegaçaõ, commercio de Ethiopia, Arabia, Perſia, & da India &c. Faço ſaber aos que eſta minha ley virem, que ſendo eu informado, que de noite uſaõ muitas peſſoas a trazer eſpingardas, piſtollas, & piſtoletes, de que rezultaõ taõ grandes inconvenientes, & que ſenaõ pódem atalhar pellos meyos Ordinarios do cuidado das juſtiças, pella facilidade, com que encontrandoſe com os Miniſtros della, as peſſoas, que trazem as tais armas, as deixaõ cahir no cham; & as tornaõ a cobrar deſpois, atrevendoſe por ellas a ſolturas, & couſas dignas de remediar, & prover nellas, como convem a meu ſerviço, bem, ſegurança & quietaçaõ de meus vaſſallos: Hey por bem, & mando, que daqui em diante ſe devaſſe das peſſoas, que de noite trazem eſpingarda, piſtolete, ou piſtolla contra à ley, que jà ſobre aprohibiçaõ de ſemelhantes armas mandei paſſar, & dos officiaes de juſtiça, que as achaõ, & as naõ acoutaõ, & que por tudo ſe pergunte nas devaſſas geraes, & nas reſidencias, que ſe tomarem aos julgadores, & officiaes de juſtiça; & porque da meſma maneira convem prover, para que naõ hajam, nem ſe tragaõ eſtoques, punhaes, ou facas de ponta de diamentes, aſſi pellas irremediaveis feridas, que fazem, como pella facilidade, com que as ditas armas ſe encobrem: hey outro ſi por bem, & mando, que nenhuma peſſoa traga faca, venda, concerte, nem alimpe nenhuma das ditas armas, ſob pena de dous annos de degredo para Africa, & ſincoenta cruſados para o accuſador, & cativos; & mando a todos os Corregedores, Ouvidores, Juizes, & mais juſtiças, cumpraõ, guardem, & executem eſta ley, ſem exceiçaõ de peſſoa alguma: & ao Doutor Andre Velho de Affonſeca de meu Dezembargo, & Corregedor do crime de minha Corte, que hora ſerve de Chanceller Môr, ou quem o dito cargo ſervir, a faça publicar logo na Chancellaria, & envie o treſlado della ſob meu ſello, & ſeu ſinal a todos os Corregedores, & Ouvidores deſtes Reynos, & Senhorios, para a fazerem publicar em ſuas juriſdiçoens, & a executarem como ſe nella conthem, a qual ſe traſladarà no livro da Meſa do Demſembargo do Paço, & nos das caſas da Supplicaçaõ, & Relaçaõ do Porto, em que ſe regiſtaram ſemelhantes leys. Dada na Cidade de Lisboa a vinte de Janeiro. Antonio de Moraes a fez &c. Antonio Sanches Farinha afez eſcrever.

REY.

Outra ley ſobre a meſma materia.

DOM Joaõ por graça de Deos Rey de Portugal, & dos Algarves dàquem, & dàlem mar em Africa, Senhor de Guinè, & da

& da conquiſta, navegaçaõ, commercio de Ethiopia, Arabia, Perſia, & da India &c. Faço ſaber aos que eſta minha ley virem, que pelos muitos delictos, & homicidios, que com as armas de fogo menos de marca (pella maior facilidade, com que ſe podem trazer, & encubrir) ordinariamente ſe cometem, foy por ley, & Ordenaçaõ do Reyno geralmente defezo, que nenhuma peſſoa trouxeſſe de dia, nem de noite, nem tiveſſe em ſua caſa arcabus de menos comprimento, que de dous, & deſpois de quatro palmos em cano, nem official algum os pudeſſe fazer, nem conſertar, & os que foſſem achados ſe quebraſſem perantes as juſtiças, que os tomaſſem, acreſcentando as penas dos crimes, que com elles ſe cometeſſem, & fazendo caſo de devaça o quebramento da dita ley, & Ordenaçaõ. Porèm ſuccedendo depois com minha legitima ſucceſſaõ, & reſtituiçaõ ficar o Reyno em guerra, & armas com o de Caſtella, ſe lançaraõ bandos, & ordens, porque ſe permitiraõ todas as armas de fogo com diverſas limitações, & declaraçoens, conforme as occaſioẽs, que ſuccederaõ, de que ſe ſeguiraõ duvidas ſobre o entendimento, uſo, & penas das ditas armas, & em particular das menos de marca, & crecerem juntamente os delitos, que com a impunidade delles ſe cometem. E querendo eu de modo prover no perjuizo da permiſſam da dita arma, que comtudo ſenaõ prive o Reyno do uſo della na marca, que para as occaſioens, que nos actos de guerra, & outros ſe conſideraõ. Hey por bem de mandar, & declarar, (como faço) que nenhuma peſſoa de qualquer qualidade, que ſeja poſſa trazer, nem ter em caſa arma de fogo, que tenha menos de palmo, & meyo de craveira em cano, nem ſe poſſa traſer de fora, nem meſtre, & official algum a poſſa fazer, nem concertar, porque a dita arma de menos deſta marca em todo, & por todo hey por defeza, & prohibida em meus Reynos, & Senhorios, & os tranſgreſſores, que contra a forma deſta ley forem comprehendidos incorreraõ nas meſmas penas, que por minhas Ordenaçoens eſtam jà impoſtas, & aſſi aos que com ellas atirarem, ferirem, ou matarem, & as que forem achadas, ou traſidas de fora ſe quebrem, conforme as ditas leys, & Ordenaçoens, as quaes para eſte caſo hey por eſtabelecidas, renovadas, & confirmadas. Porèm paſſando a dita arma de fogo da dita marca de palmo, & meyo athè quatro palmos de vara craveira em cano, havendo eu reſpeito a poder ſervir nos ditos actos, & occaſioens de guerra, & outras a diante neſta ley declaradas. Hey por bem, que as poſſaõ haver no Reyno, & ſe poſſaõ fazer, & concertar, & ter em caſa com declaraçaõ, que as peſſoas, que as tiverem

rem as naõ poſſam ter carregadas nem em caſa com polvora, nem pelouro, ou muniçaõ, nem peſſoa alguma as poſſa mandar concertar, nem levar ao official, nem trazer, ſenaõ deſpois do ſol ſahido, & antes de ſe pôr, & iſto com os fechos fóra da coronha, & nem o dito meſtre, & official as poderà aceitar, ou tornar a dar, ſenaõ no dito tempo, & na dita fórma, & o meſmo ſe entende mudandoſe de huma caſa, ou terra para outra: o que tudo ſe entenderà, ſalvo em occaſiaõ, & acto de guerra, como na fronteira, tocandoſe a rebate, ou a ſahir às Companhias nas levas de huns lugares para outros, & entradas, ou comboy, indo com ſeus Capitaens, ou Cabos, aos quaes os ditos actos, & facçoens forem commettidas, & encarregadas. Naõ ſe entendendo porèm eſta permiſſaõ nos lugares aonde os ſoldados eſtiverem alojados, ou forem viſinhos, & moradores nas fronteiras, nem nos das ordenanças, naõ ſendo nos actos, ou fórma referida; & outroſi os Miniſtros, & officiaes da juſtiça, Corregedores, Provedores, Ouvidores, Juizes de fóra, & que vaõ a commiſſoens, crimes de devaças, alçadas, & prizoens para que ſejaõ reſpeitados, & poſſaõ acudir ſeguramente às obrigaçoẽs de ſeus cargos, & diligencias, que lhes ſaõ commettidas, & pela confiança, que tenho, que uſaràõ deſta faculdade como devem. Hey por bem que poſſaõ ter, trazer, & levar durante os ditos cargos, & commiſſoens a dita arma de fogo de quatro palmos, atè tres, & meyo, carregada de dia, & de noite, & aſſi as peſſoas, a que elles as derem para os acompanharem em quanto forem em ſua companhia ſòmente; & naõ deſpois de ſe apartarem delles, ainda que digaõ, que vem chamados para os acompanhar, ou que ſe vem recolhendo, tendo-os acompanhado, porque a dita faculdade ſe lhe concede ſómente em quanto eſtiverem com os ditos officiaes de juſtiça. E tendo conſideraçaõ ao muito, que importa, que eſta ley, & defeza ſe guarde, & execute inviolavelmente com as penas na Ordenaçaõ eſtatuidas, & ao que para eſte fim eſtava ordenado por reſoluçaõ de vinte, & nove de Novembro do anno de ſeis centos, & quinze. Hey por bem de derrogar (como faço) para comprimento deſta ley todos, & quaeſquer privilegios dados por mim, & pelos Reys meus anteceſſores, poſto que incorporados ſejam em direito, & que por contrato concedaõ; que poſſaõ trazer quaeſquer armas defezas, porque todas hey por derrogadas para eſte fim, & que ſenaõ entendam neſtes caſos. E os ſoldados aliſtados, que gozarem do privilegio do foro, ſeraõ commettidos a ſeus ſuperiores prezos, para ſerem condemnados nas ditas penas deſta ley, &

K Orde-

Ordenaçaõ ; & outro ſi na conformidade da dita reſoluçaõ ; & ley feita deſpois da Ordenaçam. Hey por bem de fazer caſo de devaça todos os que ſe commetterem contra eſta prohibiçaõ , & que eſtas devaças tirem os Julgadores deſta Cidade de Lisboa , & perguntem por os tranſgreſſores nas devaças geraes , que tiraõ por ſeu regimento. E nas mais partes do Reyno os Juizes , & Corregedores das Comarcas , & os Provedores nos lugares , onde naõ entraõ por Correiçaõ nos tempos , em que tiraõ as mais devaças ordinarias ; & ſe accreſcentarà capitulo no Regimento dos Syndicantes, porque ſe pergunte , ſe cumprem os Syndicados com eſta obrigaçaõ. Ordeno mais, & mando,que as peſſoas, que por qualquer maneira forem comprehendidas neſta ley , & armas de huma marca , & outra neſta Corte , & cinco legoas ao redor , ſejaõ logo remettidas ſuas culpas , & livramento aos Corregedores da Corte do crime , & pela meſma maneira viraõ a elles direitamente todas as appellaçoens , & aggravos , que deſpacharàõ conforme aos caſos , com o numero de Deſembargadores , que requere a Ordenaçaõ , nam ſendo porèm neſtes caſos com menos , que dous adjunctos ; & nem no que toca às penas das armas ſe remetteraõ ao juizo da Coroa ; ſem embargo da Ordenaçam , porque ſe lhe commette em ſeu titulo , & nem aos comprehendidos, & culpados no caſo deſta ley ſe concederà Alvarà de fiança para ſe livrarem ſoltos , como por decreto de dezoito de Janeiro do anno de ſeis centos , & quarenta , & dous tenho ordenado ſem ſe me conſultar primeiro pelo Tribunal , a que pertencer ; o que tudo ſe cumprirà inteiramente , como nella ſe conthem , & ſe entenderà nas ditas armas das ditas duas marcas de menos de palmo , & meyo , & menos de quatro palmos , porque dahi para cima as mais armas defezas ſe regularàõ pelas outras leys, & Ordenaçam na permiſſaõ , ou prohibiçaõ , & penas dellas , & crimes com ellas commettidos , & tudo o mais no tocante a ellas ordenado , em quanto nam mandar o contrario ; & para que venha à noticia de todos , & ſe nam poſſa allegar ignorancia contra o contheudo neſta ley,mando ao meu Chanceller Môr a faça publicar na Chancellaria , & enviar a copia della impreſſa ſob meu ſello , & ſeu ſinal às Comarcas do Reyno para ſe executar , & cumprir inteiramente , & ſe regiſtarà nos livros do Deſembargo do Paço , & nos das Caſas da Supplicaçam ; & Relaçam do Porto ; onde ſemelhantes leys ſe coſtumaõ regiſtar. Dada na Cidade de Lisboa a quatro de Outubro. Antonio de Moraes a fez. Anno do Naſcimento

to de Noſſo Senhor Jeſu Chriſto de mil, & ſeis centos, & quarenta, & nove. Luiz de Abreu de Freytas a fez eſcrever. REY.
Dom Pedro Preſidente.

Ley ſobre as facas de ponta delRey Dom Pedro de 23. *de Julho de* 1689.

QUe nenhuma peſſoa de qualquer qualidade, ou condiçaõ, que ſeja uſe, ou traga comſigo faca aguda de ponta de diamante, ſovella, ou de ponta de oliveyra, ou quaeſquer outras, que ſejaõ agudas na ponta por qualquer modo, porque as hey por defezas, & prohibidas, excepto as que forem neceſſarias aos Carniceyros para ſeu uſo, com pena de dous annos de Africa, & ſincoenta cruzados para o accuſador, & cativos, & as meſmas penas teraõ os officiaes, que as fizerem, & ſómente poſſam uſar de facas cortadas na ponta, ou rombas, ou ſejaõ feitas no Reyno, ou fòra delle. &c.

Ley delRey Dom Pedro de 12. *de Septembro de* 1669. *que quem tiver arcabus de murraõ, poſſa tambem uſar de eſpingarda de pederneyra.*

QUe toda a peſſoa, que tiver arcabus de murraõ, poſſa tambem uſar de eſpingarda de pederneyra, & doutra maneira naõ, ſobpena, que achandoſe o contrario, pagarà qualquer peſſoa, que for achada com ella vinte cruzados, ametade para cativos, & a outra ametade para o accuſador, & irá degradado hum anno para Africa &c.

CAPUT X.

De privilegio activo, & paſſivo hoſpitalitatis, vulgò apoſentadorias, familiaribus, officialibuſque conpetenti?

SUMMARIUM.

1 *Jus hoſpitandi de Regalibus eſt.*
2 *Familiares Principis tenentur ſubditi hoſpitari.*
3 *Magiſtratus, cæteroſque milites militiæ togatæ.*
4 *Magiſtratus poſſunt compellere ſubditos ut ſibi domos ſolitas locari, locent.*
5 *Quando domos ſolitas locari non inveniunt, à quibuſcunque perſonis pro ſua habitatione capere valent.*
6 *Similiter cogere valent equos, mullos, curricula, & cætera ſibi locari.*
7 *Et ſi locare ſolitos non invenerint, poſſunt cogere dominos ad ea ſibi pretio locanda.*
8 *Ad victum, & veſtitum neceſſaria ſibi vendere dominos cogere poſſunt.*
9 *Privilegium conceſſum ad eundum, & redeundum conceſſum intelligitur.*

10 *Privilegia portandi arma ad eundum, ad redeundum conceſſa videntur.*
11 *Privilegium conceſſum doti dandæ, reſtituendæ conceſſum judicatur.*
12 *Jus hoſpitalitatis competens miniſtris, in quocumque loco juriſdictionis competit.*
13 *Dum ibi in Regio ſervitio detinentur.*
14 *Militibus militiæ armatæ jus hoſpitandi competit.*
15 *Demonſtratur quomodo hoſpitium ſit præſtandum.*
16 *Qui hoſpitandi jus habent, ſuis ſumptibus vivere debent.*
17 *Ultra hoſpitium nihil amplius debetur.*
18 *Suprà dictum ampliatur.*
19 *Nec ſponte donata accipere poſſunt.*
20 *Minori pretio eis vendere incolæ non tenentur.*
21 *Vim facientibus impunè reſiſti poteſt.*
22 *Et ſi militibus ſtipendia debito tempore non ſolvantur.*
23 *Fames nullis legibus coercetur.*
24 *Jus hoſpitandi etiam competit militantibus in ſacro palatio.*
25 *Privilegia militiæ togatæ, & armatæ competunt militiæ aulicæ.*
26 *Jus hoſpitandi tantum habent, quibus á Rege fuerit conceſſum.*
27 *Privilegium prius oſtendere tenentur.*
28 *Dantes hoſpitium non habentibus, officia ſua, ipſo jure, amittunt.*
29 *Probibitum eſt privilegium impetrare, ut ædes ſuæ ab onere hoſpitandi ſint immunes.*
30 *Exprimitur pæna, qua hujuſmodi coercentur.*
31 *Ab onere hoſpitandi nullus etiam privilegiatus cenſetur immunis.*
32 *In generali immunitatis conceſſione non comprehenditur privilegium non hoſpitandi.*
33 *Immunitas generaliter conceſſa de perſonalibus, & non de realibus eſt intelligenda.*
34 *Omnes Civitates, ſeu oppida cujuſcumque ſint, ad hoſpitium tenentur.*
35 *Non tamen tenentur expreſſè à Principe privilegiatæ.*
36 *Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis hoſpitare non tenentur.*
37 *Nec Judices, ſivè Ordinarij, ſivè Delegati.*
38 *Nec Medici ſacri palatij, & officiales.*
39 *Nec conductores, exactores, & executores rerum fiſcalium.*
40 *Nec forenſes.*
41 *Qui etiam à collectis pro onere hoſpitandi impoſitis ſunt immunes.*
42 *Medici, & DD. ſimiliter ſunt immunes.*
43 *Pariter, & Clerici cum declaratione, de qua ibi.*
44 *Nec non laici cum Clerico habitantes.*

45 *Laici*

45 *Laici à collectis non liberantur.*
46 *Milites trium Ordinum militarium hoſpitari non tenentur.*
47 *Similiter Civitates privilegiatæ.*
48 *Illuſtriſſima Civitas Eborenſis virtute contractus oneroſi ad hoſpitium non tenetur.*
49 *Neceſſitate urgente, etiam privilegiati tenentur.*
50 *Neceſſitas caret lege, & ipſa lex neceſſitati ſubjicitur.*
51 *Neceſſitatis caſus ſemper intelligitur exceptus.*
52 *Datâ neceſſitate poteſt Princeps rem à tertio auferre.*
53 *Subditos compellere ſine uſuris, pecunias mutuari.*
54 *Vaſa Eccleſiæ aſſumere.*
55 *Clericoſque ad tributa compellere.*
56 *Dummodò executio à Judice Eccleſiaſtico fiat.*
57 *Neceſſitate urgente à communibus regulis receditur.*
58 *Vaſſallus alienari poterit, qui aliter non poterat.*
59 *Tempore neceſſitatis plura expediri poſſunt, quæ ea ſecluſa fieri nequeunt.*
60 *Inſtante neceſſitate poteſt tutor inventario non confecto res pupilli adminiſtrare.*
61 *Epiſcopus res Eccleſiæ, aliàs ſine concenſu Summi Præſulis inalienabiles, poteſt alienare.*
62 *Statutum pœnale de non imponenda collecta ceſſat.*
63 *Examinatio teſtium ad perpetuam rei memoriam coram non Judice cauſæ fieri valet.*
64 *Silet diſpoſitio ſtatuti prohibentis aliquid fieri ſine juſta cauſa.*
65 *Tutor, & curator poſſunt paciſci etiam in caſibus prohibitis.*
66 *Pater poteſt vendere filium.*
67 *Ruſtici, & agricultores cogi valent venire ad Civitatem ad vendendum.*
68 *Plures alios effectus neceſſitatis remiſſivè referuntur.*
69 *Familiares, Officialeſque Sanctæ Inquiſitionis privilegium hoſpitalitatis activum habent.*
70 *Non tantùm ad ſuam habitationem, ſed etiam ad ſuorum famulorum.*
71 *Habitationem habere non dicitur, qui neceſſarium ad totam familiam non habet.*
72 *Tenor regiminis hoſpitatoris maioris tranſcribitur.*
73 *Quod quidem regimen eſt ſervandum quoad noſtros familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, quatenus eis accommodari poſſit.*
74 *Numerantur perſonæ, quæ in Curia hoſpitari debent.*
75 *Quomodò pretium conductionis ſit ſolvendum.*
76 *Amplius hoc declaratur.*
77 *Antequàm hoſpitium detur, quid priùs agendum.*
78 *Qua pœna ſint coercendi habitantes domus, ut eas vacuas relin-*

relinquant.
79 Quid requiratur, ut hoſpitium etiam famulis concedatur.
80 Quomodo ſunt coercendi, qui petunt hoſpitium, & illud non recipiunt.
81 Apoſentator hoſpitium dare non poteſt, niſi priùs conſulto hoſpitatore maiori.
82 Domus non ſunt dandæ maiori pretio, eo, quo locatæ à domino erant.
83 Et ſi pretium ſit exceſſivum, eſt taxandum.
84 Quomodo domus reparari debeant.
85 Pretium locationis augeri non poteſt in terminis, de quibus ibi.
86 Dominus ædium etiam ad ſuam habitationem non poteſt expellere intra annum eum, cui ad hoſpitium datæ fuerunt.
87 Agitur quomodo, & quando pretium hoſpitalitatis ſit ſolvendum.
88 Quomodo ſunt exigenda pretia locationis.
89 Pignora ad ſecuritatem ſolutionis quomodo ſunt ſervanda, & ſcribenda.
90 Intra triduum tenetur ſcriba ſcriptis dare apocham depoſitarij.
91 Quid ampliùs facere debeat ſcriba.
92 Receptores pignorum tenentur fideiuſſores dare.
93 Domini ædium quomodo pignora recipere poſſint.
94 Quomodò pignora recuperari debeant á deponentibus.
95 Depoſitarius quomodò ſe obligari poſſit ad ſolutionem pretij conductionis.
96 Soluto prætio, quomodo pignora ſint reſtituenda.
97 Executio in pignoribus qualiter facienda, non facta, tempore debito, ſolutione conductionis.
98 Scriba hoſpitalitatis quid ſingulis menſibus facere teneatur.
99 Qua pæna ſunt puniendi, qui ſibi hoſpitium petunt, & in alium transferunt.
100 Exprimitur caſus ſpecialis, in quo impunè quis hoc facere poteſt.
101 Traditur alia obligatio ſcribæ hoſpitalitatis.
102 Præter hoſpitatorem maiorem nullus alius in Curiâ poteſt hoſpitium concedere, niſi in caſu, de quo ibi.
103 Hoſpitator Curiæ perquirere tenetur, an domus hoſpitio dari poſſint.
104 Domus neceſſariæ domino ad ſuam, vel ſuorum habitationem hoſpicio dari nequeunt.
105 Domus, quæ ſolent locari, cujuſcumque ſint, hoſpitio dandæ ſunt.
106 Niſi domini in contrarium oſtendant privilegium.
107 Cui competit privilegium hoſpitalitatis ratione officij, denegatur hoſpitalitas, ſi vel officium non exerceat, vel ex numero non ſit.
108 Cathalogus hoſpitalitatis à quo fieri

fieri debeat.

109 *Salarium ſcribæ hoſpitalitatis quale ſit.*

110 *Regimen jubetur practicari Eboræ, & Santarem.*

111 *Quis ſit Scribæ Eboræ, & Santarem, & quod ſalarium eis debeatur.*

112 *In dictis locis apud quem ſint deponenda pignora.*

113 *Quid ſit faciendum, ſi curia ſit in locis, in quibus Curiales accommodari non poſſit.*

114 *Commendatur regiminis obſervantia.*

115 *Quando Princeps ſit conſulendus circa dubia orta reſpectu hoſpitalitatis.*

116 *De quibus gravaminibus debeat cognoſcere Apoſentator maior.*

117 *De Inquiſitione annuâ.*

118 *Injungitur omnibus judicibus hujus regiminis obſervantia.*

119 *Parochi in domibus ſolitis locari hoſpitalitatem habent cum præferentiâ.*

1 JUs hoſpitandi, & hoſpitio recipiendi à Vaſſallis gratis, & abſque ulla mercede eſt de juribus regalibus: *per tx. in l.* 3. §. *munus, ff. de munerib. & honoribus, l.* 2. *ubi Barth. & Platea cod. de metatis, & epimedicis lib.* 12. agit de materia *Portug. de don.* 3. *p. cap.* 42. *à n.* 6. *uſq. ad n.* 17. *Otero de officialibus Reipublic. cap.* 18. *per tot. Aviles in cap. Prætor.* 8. *cap.* 8. *in gloſ. verbo dineros, Maſtrilb. de magiſtratibus lib.* 3. *cap.* 10. *à n.* 178. *uſq. ad* 219. *Bobadilh. politicorum lib.* 2. *cap.* 16. *& lib.* 4. *cap.* 1. *n.* 13. *Canc. var.* 3. *p. cap.* 5. *n.* 67. *&* 68. agitur de iſta materia in legibus Hiſpaniæ: *in l.* 15. *tit.* 9. *p.* 2. *& in toto tit.* 21. *qui inſcribitur de los apoſentadores, lib.* 2. *Ordinamenti Regij, & in toto tit.* 15. *lib.* 3. *novæ recopilationis, Balmaſ. de collect. q.* 86. *per tot.* de materia agit *Ord. tit.* 1. §. 47. *tit.* 7. §. 36. *tit.* 21. §. 23. *tit.* 24. §. 38. *tit.* 68. §. 18. *lib.* 2. *tit.* 49. §. 2. *&* 6. *Benedict. Pereir. in ſua Academia, ſivè Republica literaria lib.* 3. *q.* 67. *&* 8. *per tot.*

Ampliatur jus hoc hoſpitandi Principibus debitum, & extenditur ad Principum familiares, quos etiam gratis Vaſſalli hoſpitare tenentur, *Portug.* ubi ſuprà, *Cancer.* 3. *var. cap.* 5. *n.* 66. *&* 67. *Ponte de poteſtate proregis tit. de proviſionibus fieri ſolitis* §. 6. *n.* 6. *Maſtrilb. dicto cap.* 10. *n.* 210. *Peg. ad Ord. lib.* 1. *tit.* 7. §. 36. *gloſ.* 38. *Cabed.* 2. *p. tit. apoſentadorias, & Ord. in locis ſup. allegat. & ibi Peg.* 2

Ampliatur ad Judices, & magiſtratus, cæteroſque milites militiæ togatæ, ad quorum hoſpitalitatem poſſunt cogi Vaſſalli ad locandum domus, locari ſolitas pro neceſſitate hoſpitandi Curiales magiſtratus, regioſque Senatores: *ex Craveta conſ.* 300. *Collect.* 9. *Reminald. conſ.* 640. *n.* 47. *volum.* 6. præſertim ſi pergere 3

gere

gere ad Regem, vel pro ejus ſervitio. *Ponte de proviſionibus fieri ſolitis* §.6.*n*.8. *Maſtrilb. dicto cap.* 10. *n.* 179. & 180. *Aviles ſupra Barb. in l. unic. cod. de contractib. judicum n.* 19. citans alios.

5 Et ſi eas, quæ locari ſolent, non invenerint, poſſunt ſoluto pretio ſibi capere domum neceſſariam pro ſua habitatione à quibuſcumque perſonis, etiam privilegiatis, *Bobadilha cap.* 1. *n.* 20. *Maſtrilb. de magiſtratibus lib.* 5. *cap.* 3. *n.* 72. requiſitis prius loci Rectoribus, & Decurionibus: *ex l.* 1. *cod. de officio Præfecti*, *Aviles dicto cap.* 8. *n.* 5. *verſ. tamen*, *Barb. dicto n.* 19. *Balmaſſeda de collectis quæſt.* 86.

6 Equos, mulos, curricula, & plauſtra poſſunt conducere ad vecturam ſuam, vel ſuorum officialium exactorum, & nunciorum pro comitatu incedentium, pro malefactoribus exquirendis, vel exactionibus collectarum, vel quibuſcunque alijs executionibus, & diligentijs juſtitiæ, & ſervitij Regis faciendis, & ſi equos, mulos, & cætera locari ſolita non in-

7 veniant, poſſunt cogere dominos ad ea pretio locanda: *ex Aviles ubi ſuprà*, *Canc. d. cap.* 5. *n.* 58. & 59. 60. & 61. *Maſtrilb. dicto cap.* 10. *n.* 202.

8 Panes, carnes, vinum, veſtes, cæteraque neceſſaria ad victum, & veſtitum ſibi ipſis vendere cogere valent à ſubditis, & illis recuſantibus, pretio ſoluto juſto auferre: in terminis *Aviles in cap. Prætor. cap.* 2. *gloſ. de mercadoria n.* 19. cum prælatione, cum in loco juriſdictionis, exceptis cæteris paribus, vel maioribus præferantur omnibus alijs in omnibus, & etiam incedendo: *ex Maſtrilbo dicto lib.* 5. *cap.* 3. *n.* 70.

Hîc legitimè interrogabis; 9
utrum privilegium hoſpitalitatis miniſtris, cæteriſque conceſſum habeat locum in eundo, & redeundo? Reſpondemus habere locum, quia cui conceditur privilegium in eundo, cenſetur etiam conceſſum in redeundo, vel è contrario, *Ord. lib.* 5. *tit.* 80. §. 1. & §. 11. ubi privilegium
portandi ultrà enſem, pugillum, 10
vel adagam conceſſum euntibus ad rura, ſeu Villas, & itenerantibus, extenditur ad redeuntes, *Roland. conſ.* 20. *n.* 20. ubi dicit, privilegium conceſſum doti dandæ, cenſetur etiam conceſſum doti reſtituendæ.

Rogabis etiam, utrum privi- 11
legium hoſpitalitatis, quod competit Gubernatoribus politicis, & militaribus, Præſidibus, & Proviſoribus, judicibus fiſcalibus, & ſuperintendentibus provinciarum, locum ſibi vendicet in quocumque loco Provinciæ, vel tantum in loco, qui Provinciæ caput
eſt? Reſpondemus, Gubernatores, 12
Præſides, & Proviſores teneri commorari in Civitate, vel Oppido, quod eſt caput Provinciæ; prout concludit *Almeida allegatione*

3. *per*

3. *per tot. à n.* 1. *uſq. ad n.* 20. & ibi præcipuam habitationem conficere; ideoque tantum hoſpi-
13 talitatem illis debere in cæteris Civitatibus, ſeu oppidis Provinciarum, in quantum per illas vagaverint, vel viſitando, vel corrigendo, dummodo in hoſpitijs ſuperfluam moram non faciant; *Maſtrilbus dicto cap.* 10. *n.* 182. *in fine.*

14 Ampliabis: milites etiam militiæ bellicæ habent privilegium hoſpitalitatis, tam in proficiendo ad bellum, quàm in redeundo, vel quando præſidij, aut hyemandi cauſa Civitatibus imponuntur: *ex l.* 3. §. *eos ff. de muneribus, & honoribus; Petrus Gregor. Syntagmatum juris p.* 2. *lib.* 19. *cap.* 8. *n.* 3. *Maſtrilbus dicto lib.* 3. *cap.* 10. *n.* 106. *Portug. dicto cap.* 42. *n.* 15. *Anton. Perez ad titul. cod. de metatis libr.* 12. *Ponte d.* §. 6. *n.* 20. *&* 30. *Menoch. conſ.* 1194. *num.* 7. *lib.* 12. *Bobadilha lib.* 4. *cap.* 2. *n.* 35. *Aviles d. cap.* 8. *n.* 8. ubi dicit
15 hoſpitari debere milites gratis, cùm acceſſerint ad locum cum Principe, dum militant, & tunc demùm dividi in tres partes, quarum unam, & primam partem per ſe eligere poſſe dominum, aliam ex alijs duabus eligere militem, quam maluerit, tertiam domino reſervandam eſſe.

16 Omnes verò, qui hoſpitandi ſunt, ſuis ſumptibus vivere debent: *ex Canc. lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 58. *&* 59. *Calicius de fiſco dubitatione* 8. *limitatione* 210. *Maſtrilbus dicto cap.* 10. *n.* 209. *Portug. dicto n.* 15. *Aviles n.* 9. *Ord. lib.* 1. *tit.* 58. §. 47. ubi latè *Barb. & Peg.*

Præter hoſpitium nihil ab 17
eo, qui hoſpitium præſtat poſſunt exigere: *ex l. devotum verſ. ſolam ſane hoſpitalitatem; cod. de metatis lib.* 12. *leg. unica cod. de ſalgam. hoſpit. lib.* 12. *ubi Antonius Peres, Ponte dicto* §. 6. *num.* 9. *Maſtrilbus dicto cap.* 10. *num.* 201. *&* 208. *Portug. d. n.* 15. *Cancer. d. cap.* 5. *Peres ad tit. cod. de ſalgamo.*

Et à dominis ædium non 18
debent balnea poſtulare, nec luminaria, nec res alias pro victu, vel aquas, *Aviles d. cap.* 8. *n.* 9. latè *Peres ad rubric. cod. de ſalgamo.*

Imò nec recipere ſponte do- 19
nata, aliàs puniuntur, & *ex dicta l. devotum, & in l. proſperum cod. de metatis, Aviles dicto n.* 9. *Perez ſup. n.* 1. *Bobadilha dicto lib.* 4. *politicorum cap.* 2. *n.* 35. *Ripa de peſte lib. de remedio præſentationis n.* 211. *Roland. conſ.* 76. *num.* 4. cum ſequentibus, *Ripol. de regalibus cap.* 47. *n.* 33. *&* 34. *Paſcal. de viribus patriæ poteſtatis*, 3. *p. cap.* 3. *n.* 3. *Gaſpar Theſaurus lib.* 2. *forenſ. q.* 93. *n.* 6. *Portug. d. n.* 15.

Neque incolæ, ſeu Univerſita- 20
tes tenentur victualia vendere mili-

tibus, & alijs, qui de jure hoſpitari debent minori, & viliori pretio, quo in publico venduntur foro, ut notat *Platea ad tx. in l. ſeptem diebus cod. de errogatione militari annonæ*, *Maſtrilbus dicto cap.* 10. *n.* 212. *Canc. dicto cap.* 5. *n.* 60. *Portug. d. cap.* 42. *n.* 16. *Peres in d. rubrica n.* 6.

21 Potius ſi milites per vim velint habere alimenta à provincialibus, poteſt eis de facto reſiſtere, ut tradit *Portug. dicto n.* 16. *Nata conſ.* 83. *n.* 12. *& conſ.* 84. *n.* 3. *Cancer. dicto cap. n.* 61. cum ſequentibus.

22 Quanvis militibus, ſtatuto tempore, ſtipendia non præſtentur, niſi fames urgeat, quæ nullis legibus poteſt coerceri, quia tunc ſibi neceſſaria poſſunt exigere, ſtipendio autem ſoluto, ſi aliquid extor-
23 queant, poſſunt puniri, *Antonius Peres ad tit. cod. de ſalgam. hoſpitibus non præbendo lib.* 12. *Portug. d. n.* 16.

24 Ampliatur quarto, ad eos omnes, qui militant in Sacro palatio, & Conſiliarios Regios, ſeu alios quoſcumque, qui in Regio ſervitio militant, eo tempore, quo vel eunt, vel redeunt, vel commorantur in ſervitio Regio, quia Juria, ſive communia, ſive municipalia de militaribus, ſeu de
25 brachio militari, & de privilegijs militaribus conceſſis loquentia de militia aulica ſunt intelligenda, ut habetur in *rubrica cod. de privilegijs eorum, qui in Sacro palatio militant*, *Cancer.* 3. *var. cap.* 7. *n.* 147. *Antonius Olibanus in repetitione Uſati alium namque cap.* 3. *n.* 71. *de jure fiſci.*

Ampliatur quinto ad eos omnes, qui ad id habuerint præceptum Regis, vel Papæ, qui tenentur judici demonſtrare, antequàm hoſpitium recipiant, nam judices non poſſunt ea dare alijs ſine præcepto Regis, aliàs ipſo jure officia perdunt jure Hiſpano: *ex l.* 1. 26 27
& 13. *tit.* 12. *lib.* 2. *Ordinamenti*, *Aviles in d. cap. Prætorum cap.* 8. *n.* 5. *Maſtrilbus dicto cap.* 10. *n.* 199. *Caſtald. de Imperatore q.* 110. *caſu* 252.

Ampliatur ſexto, ut nullus debeat impetrare privilegium, ut ſuæ domus ſint immunes à jure hoſpitandi, ut vicinorum domus graventur, aliàs contra faciens punitur, & caret impetratis, ut *in lege omnes cod. de metalis*, *ubi Platea*: ibi quoque dicit, qui excuſat ſe privilegio ab onere hoſpitandi, inveniet alios contra ſe eodem privilegio excuſatos, & ſic qui non vult dare de ſuo, non debet petere alienum, & ille, qui impetrat tale privilegium, vel immunitatem hoſpitis recipiendi, ponitur ad ſolvendam tertiam partem domus ejus hoſpitibus deputandæ, qui verò impetrat, ut etiam à ſolutione penſionis dictæ tertiæ partis non teneatur, punitur privilegio dignitatis, & ſi non ſit in dignitate, puni- 28 29 30

punitur in centum libris aureis, *Platea ſuprà*, & *Aviles n.* 15. & *n.* 16.

31 Ampliatur ſeptimo, ut nullæ perſonæ ab hoc onere hoſpitandi immunes reddantur, etiam ſi privilegium immunitatis habeant, tum quia in generali immunitatis conceſſione non com-
32 prehenditur, ut notant DD. *ad text. in l. fin.* §. *penultim. ff. de minoribus*, & *in leg.* 3. *cod. de muneribus patrimonialibus lib.* 10. ſecundum quam judicaſſe refert *Ponte in loco citato numer.* 5. *Maſtrilbus dicto cap.* 10. *n.* 200.
33 tum quia hoc onus eſt reale, & immunitas generaliter conceſſa de perſonalibus, & non realibus intelligenda, *Balmaſ. dict. q.* 86. *n.* 18.

34 Ampliatur octavo, ad quaſcumque Civitates, ſeu oppida, ſive ſint dominialia, ſive baronialia, quia omnes tenentur: *ex l.* 1. *cod. de Epiſcopis*, & *Clericis*, maximè tempore belli, ut notat *Chopinus deciſ.* 59. *n.* 27. *Maſtrilbus dicto cap.* 10. *n.* 185.

35 Atamen noſtra Concluſio nonnullas patitur limitationes, & primo eam limitabis in omnibus perſonis, quæ à Principe, vel ejus vices gerente fuerint à munere hoſpitandi expreſſè exemptæ, quia ab onere ſolus Princeps, vel ejus vices gerens, ad id ſpecialem poteſtatem habens, poteſt immunitatem concedere, ut cum *Cataldo loco citato* tenet *Maſtrilbus d. cap.* 10. *n.* 199. *Portug. d. cap.* 42. *n.* 9.

Limitatur ſecundo, ex prædi- 36
cta ratione in noſtris officialibus, familiaribuſque Sanctæ Inquiſitionis, quia ex ſpeciali privilegio, de quo in noſtro textu, hoſpites recipere non tenentur in noſtro regno, ejuſque dominio, nec in regnis Hiſpaniarum, teſte *Roxas de hæreticis p.* 2. *n.* 421. & *folio* 293. 1. *p. Maſtrilbus dicto cap.* 10. *n.* 189. & patet ex verbis privilegij.

Limitatur tertio, in judicibus, 37
& magiſtratibus ſive ordinarijs, ſive delegatis, quorum domus, dum ſunt ibi præſentes, excuſantur ab ipſa hoſpitalitate: *ex tx. in l. cunctos* 3. *de metatis*, *Aviles in d. cap.* 8. *n.* 16.

Limitatur quarto, in medicis 38
ſacri palatij, vel Urbis Romæ, in pictoribus, archiatris, artium profeſſoribus, pictoribus: *ex l. archiatis* 8. *eodem titulo lib.* 12. & *Aviles n.* 16.

Limitatur quinto, in fiſci con- 39
ductoribus, & rerum fiſcalium executoribus, *Lacerte de decimis cap.* 18. *n.* 11. *Gutter. de tutel.* 1. *p. cap.* 2. quod procedit in Regnis Hiſpaniæ: *ex l.* 14. *tit.* 16. *p.* 6. & in 40
noſtris regnis, & dominationibus: *ex Ord. lib.* 2. *tit.* 62. *in principio*, *Maſtrilbus de magiſtratibus lib.* 3. *cap.* 10. *n.* 195. latiſſimè proſequitur materiam noſter egregius *Peg. ad dictam Ordinationem.*

Limitatur ſexto, in forenſibus, 41
qui

qui non ſolum ab ipſo onere hoſpitandi, verum etiam à collectis pro ipſo onere impoſitis ſunt exempti, ut deciſum refert *Claper deciſ.* 37. quam refert, & ſequitur *Gaſpar Theſaurus in additione ad deciſ.* 149. *Antonij Theſauri verſ.* ſed quia dicendum, *Maſtrilbus n.* 196. *Balmaſ. q.* 62.

42 Limitatur ſeptimo, in medicis, & DD. *ex tx. in l. medicos, cod. de profeſſoribus, Canc.* 3. *var. cap.* 5. *n.* 73. *Garcia de nobilitate gloſ.* 35. *Azevedo lib.* 8. *tit.* 10. *Theſaur. quæſt. forenſ. quæſt.* 93. *Maſtrilh. n.* 190. *Portugal n.* 7. *Balmaſſeda de collectis quæſt.* 42. *n.* 8.

Limitatur octavo, in Clericis,
43 qui ab onere hoſpitandi ſunt exempti tam de jure canonico; *ex tx. in cap.* 1. *de immunitate Eccleſiarum*, quàm de jure civili; *ex tx. in l.* 1. *cod. de Epiſcopis Portug. n.* 9. *Aviles in d. cap.* 8. *n.* 16. in hoſpitalitate onoroſa; non verò in piâ, ad
44 quam tenere Clericos affirmat *Sperel. tom.* 1. *deciſ.* 19. *n.* 30. ubi dicit immunitate hoſpitandi potiri laicum propter Clericum cum ipſo habitantem, *Barb. in l.* 2. *cod. de*
45 *Epiſcopis*, ubi dicit, laicum cum Clerico habitantem ab hoſpitalitate liberari, non verò à tributis propter hoſpitalitates debitis.
46 Limitatur nono, in equitibus trium Ordinum militarium; quia cùm ſint Religioſi, ut videbis libro hoc cap. 14. non tenentur ad iſta onera; *Balmad. de collect. q.* 23.

Limitatur decimo, in perſonis, 47
civitatibus, locis per privilegium à Principe obtentum exemptis, prout in noſtro regno Civitas Eborenſis, cujus habitatores ad nul- 48
lam hoſpitalitatem tenentur virtute contractûs initi cum Rege noſtro.

Limitabis tamen omnes rela- 49
tas limitationes in caſu neceſſitatis, quia neceſſitas caret lege; imò ipſa 50
lex neceſſitati ſubjicitur, facitque licitum, quod aliàs erat illici- 51
tum; & caſus neceſſitatis ſemper cenſetur exceptus, & data ne- 52
ceſſitate publica poteſt Princeps 53
rem à tertio auferre, ſubditos compellere ſibi ad ſine uſuris pecunias mutuandas, & merca- 54
tores exteros aſſumere, vaſa, aurea, & argentea Eccleſiæ, Clericoſque ad tributa compelle- 55
re, dummodo executio à Judice Eccleſiaſtico fiat, ut multis doctrinis, & DD. comprobat, 56
& docet *Portugal de donat. reg. tom.* 1. *cap.* 2. *à n.* 16. *uſque ad n.* 30. *& cap.* 24. *à n.* 108. *uſq. ad n.* 119. *& cap.* 4. *à n.* 13. *& tom.* 2. *part.* 3. *cap.* 42. *num.* 9. *&* 10. ſiquidem neceſſitate urgen- 57
te à communi, & ſtatuta regulâ recedi poteſt, quia neceſſitas permittit, quod aliàs non permitteretur; unde Vaſſallus, vel ſub- 58
ditus, qui eo invito, non poteſt alienare, ex cauſa neceſſitatis alienat, actus tempore neceſſi- 59
tatis poteſt expediri ſine conſenſu illius, qui debet requiri, & tutor,

60 tutor, inventario non confecto, poteſt adminiſtrare bona pupilli,
61 & res Eccleſiarum Cathedralium poſſunt alienari per Epiſcopum, non obſtante juramento de non alienando, ſi neceſſitas immineat, & tanta, quæ ſuperiorem conſulere non patiatur, & ſtatutum pænale prohibens, nè quis
62 in Concilio proponat de imponendo collata, locum non habet quando eminet magna neceſſitas, examinatio teſtium ad perpetuam rei memoriam, licèt fieri debeat
63 coram judice, coram quo cauſa principalis venit ventilanda; attamen in caſu neceſſitatis poteſt fieri coram alio judice, & ſtatu-
64 tum prohibens aliquid fieri ſine certa ſolemnitate nunquàm includit actum de neceſſitate juris faciendum, & tutor, vel curator, et ſi non poſſit paciſci, nec com-
65 promiſſum facere, poterit tamen compromiſſum neceſſarium, & pater neceſſitatis tempore poteſt
66 vendere filium, & licèt quis vendere non cogatur, tamen urgente neceſſitate poteſt cogi etiam
67 ad vendendum viliori pretio, ideòque neceſſitatis tempore ruſtici, & agricultores poſſunt compelli venire ad Civitatem ad ven-
68 dendum; plura alia facit licita neceſſitas, quæ illa ceſſante prohibentur, de quibus *Balmaſſeda de collectis q.* 2. ferè *per tot. Peg.* cum infinitis *ad Ord. lib.* 2. *tit.* 26. §. 5. *n. ult. Harpetr. in* §. 2. *Inſt. de patria poteſtate.*

Hæc de privilegio hoſpitalitatis paſſivo dicta ſufficiant; 69
ſed cum privilegium noſtrorum familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis in paſſivo tantum non ſiſtat, ſed etiam activum habeant, nempè, ut teneantur incolæ, domus ſolitas locari, illis pretio conducere, ut patet *cap.* 3. *numer.* 49. *&* 77. aliqua de privilegio hoſpitalitatis activo dicere oportet, & breviſſimè tradimus officiales, familiareſque Sanctæ Inquiſitionis habere privilegium, ut illis hoſpitia dentur conſueto pretio ad ſuam, & ſuorum habitationem, ut diximus *cap.* 3. *n.* 47. *&* 77. ex privilegijs ibi relatis, de quibus debent uti prudenter familiares, officialeſque Sancti Officij, aliàs abutentes puniri debent ſecundùm ea, quæ traduntur in regimine hoſpitatoris maioris Curiæ, maximè *n.* 109. cujus regiminis tenorem hic tranſcribere voluimus, quia ab omnibus, qui ratione officij hoſpitium dare tenentur, practicari debet in omnibus illis caſibus, in quibus ejus reſolutio applicari poſſit, & ejus tenor talis eſt.

Regimento dos Officiaes da Apoſentadoria.

EU ElRey faço ſaber aos que eſte virem, que por ter informaçaõ, que convinha ao meu governo ordenaremſe as cauſas da apoſentadoria em modo que correſſem ſem duvida, nem com mais declaraçaõ da que atè agora houve nellas, mandey ver o Regimento antigo da dita apoſentadoria, & tomar algumas informaçoens, & deſpois de tudo bem conſiderado, aſſentey fazerſe de novo eſte Regimento, do qual ſe uſarà daqui em diante pela maneira abaixo declarada.

Porque ſeria carga, & oppreſſaõ ao povo daremſe caſas de apoſentadoria a todos os moradores de minha Caſa, que vencem moradia, como atè agora foy coſtume, pelo grande numero que delles hà, & por outros juſtos reſpeitos, que a iſto me movem, ordeno, & mando, que daqui em diante ſenaõ guarde o tal coſtume, nem ſe dem caſas de apoſentadoria mais que aos Officiaes de minha Caſa, & aos moradores della, que forem do numero, & aos Officiaes de minha fazenda, & aos Officiaes de juſtiça, & Caſa da Supplicaçaõ, & às peſſoas, que ſeguem a Corte por razaõ de ſeus officios; & parecendo ao Apoſentador Môr, que por alguns reſpeitos ſe devem de dar a alguma outra peſſoa, mo darà primeiro a ſaber, para niſſo mandar prover, como houver por ſeu ſerviço.

Todas as ditas peſſoas, a quem forem dadas as caſas de apoſentadoria ſeraõ obrigadas a pagar o aluguer dellas dos primeiros ſeis mezes ſeguintes, poſto que nellas naõ more, & ſe as naõ quizerem por outros ſeis mezes, as poderàõ deixar, fazendo primeiro ſaber aos donos das ditas caſas quinze dias antes que ſe dellas ſayam, para as alugarem a outrem, ou fazerem o que lhes bem vier; & no principio de cada ſeis mezes daraõ penhores baſtantes, para que eſteja ſeguro o aluguer das ditas caſas, ſalvo as peſſoas, que tem apoſentadoria à cuſta de minha fazenda, porque eſtas hey por bem que nam depoſitem, pois por ella eſtà ſeguro o aluguer das caſas; porem ſendo ellas de maior aluguer, do que minha fazenda lhe paga, em tal caſo ſeraõ obrigados a depoſitar penhores pela meſma quantia.

Porque a dita apoſentadoria eſtà em coſtume, & às peſſoas a que por ellas forem dadas caſas, as poderem largar todas as vezes, que quizerem, & pagarem ſoldo a livra o aluguer do tempo, que as tiverem ſòmente, & naõ do anno por inteiro: hey por bem, que o dito coſtume ſe guarde ao diante com as peſſoas, que forem continuas em meu ſerviço de qualquer

quali-

qualidade, que ſeja, & com os moços da Camera do numero, & que vencerem moradia, o que conſtarà por certidaõ do Eſcrivaõ da matricula, ou do ſeu Apoſentador do ſeu foro, no qual ſe declare ſe ſaõ apontados para meu ſerviço, & ſe ſaõ do numero, porque naõ parece razaõ que andando com a Corte pague as ditas caſas ſem viver nellas.

Quando as ditas peſſoas pedirem caſas de apoſentadoria, antes que lhes ſejaõ dadas, lhes ſerà dado juramento dos Santos Euangelhos pelo Apoſentador da Corte, que as pedem bem, & verdadeiramente para viverem em ellas, & que as naõ tem ſuas proprias, em que commodamente poſſa viver na Cidade, ou lugar onde ſe lhe houverem de dar, porque ſou informado que alguns Corteſaõs pedem algumas vezes caſas de apoſentadoria para as darem a outrem, de que ſe ſegue oppreſſaõ do povo, & deſſerviço de Deos, & meu.

E deſpois de conſtar pelo dito juramento, que os Corteſaõs, que pedirem caſas de apoſentadoria, as querem para ſi, & as nam tem ſuas proprias, o Apoſentador da Corte lhas moſtrarà, & ſendo dellas contente, lhas darà, conſtandolhe primeiro, como tem depoſitados penhores ao aluguer dellas na maneira, que dito he, & paſſarà mandados para os Alcaides, ou Meirinhos as fazerem deſpejar às peſſoas, que nellas eſtiverem em termo de tres dias ſob pena de dez cruzados, em que as ditas peſſoas ſeraõ executados, naõ as deſpejando no dito termo, ametade para cativos, & a outra ametade para o Alcaide, ou Meirinho, & ſeus homens, & o Eſcrivam, que fizer os ditos mandados ſerà advertido que os naõ paſſe, ſem primeiro ſer feito o depoſito dos penhores na maneira, que neſte Regimento ao diante ſerà declarado.

E ſendo caſo, que alguns Fidalgos, ou Deſembargadores, & peſſoas, que por razaõ de ſeus officios, foro, ou qualidade ſe lhes hajaõ de dar caſas de apoſentadoria, as peſſaõ tambem para ſeus criados, hey por bem que ſe lhe dem na fórma declarada neſte Regimento, & iſto parecendo bem ao dito Apoſentador môr, conſtando primeiro por ſeu aſſinado, em que juraràõ aos Santos Euangelhos, como os criados, para que pedem ſaõ ſeus familiares, & tem em ſuas caſas mantimento, & naõ ſendo os ditos criados pela maneira aſſima declarada, ſe lhe naõ daraõ caſas de apoſentadoria.

Porque ſou informado, que algumas peſſoas, a quem ſaõ dadas caſas de apoſentadoria muitas vezes deſpois de eſtarem acoitadas, ſenaõ vaõ para ellas, & as deixaõ em tempo, em que os donos recebem muita perda, & pedem outras, ſó a fim de lhe prejudicarem. Hey por bem, que tendo

do cada huma das ditas peſſoas aceitado as caſas que huma vez lhe forem dadas de apoſentadoria, poſto que nellas nam moraſſe, lhe naõ ſeraõ dadas outras ſem mandado do meu Apoſentador môr, o qual lhes nam mandarà dar ſem muito licita cauſa, & iſto meſmo mando que ſe cumpra, & entenda nas peſſoas continuas em meu ſerviço, em quando minha Corte eſtiver na Cidade de Lisboa.

O Apoſentador de minha Corte nam darà caſas de apoſentadoria a peſſoa alguma ſem ordem do meu Apoſentador môr, & quando as houver de dar neſta Cidade, fallarà com o Apoſentador, & Eſcrivaõ da Apoſentadoria della, & nam podendo elles ambos ſerem a iſſo preſentes por impedimento, que tenham, darà as ditas caſas a qualquer delles, que ſe achar, dando diſto conta ao Apoſentador môr, para fazer o que lhe ordenar, & em outra maneira nam, & o meſmo farà o Apoſentador da dita Cidade, nas caſas, em que póde apoſentar conforme a eſte Regimento, & aſſim os Apoſentadores da Cidade de Evora, & da Villa de Santarem, quando a ellas for minha Corte, guardando ſempre no apoſento a ordem, que lhe der o dito Apoſentador môr.

As caſas, que ſe tomarem de apoſentadoria, nam ſeraõ dadas em mayor preço do que eſtiver da maõ de ſeu dono à peſſoa, que nellas eſtava de aluguer, o que conſtarà por ſeu juramento, que para iſſo lhe ſerà dado pelo Apoſentador da Corte, & naõ querendo jurar, & declarar o dito preço, o dito Apoſentador o conſtrangerà a iſſo com penas, & nam andando atè entaõ as ditas caſas de aluguer, ſeraõ avaliadas pello Apoſentador da Corte, & pello da Cidade juntamente com o Eſcrivaõ da Apoſentadoria, os quaes ſob cargo de juramento de ſeus officios arbitraràõ o que as ditas caſas valem de aluguer, tendo niſto reſpeito ao que ſe paga de outras ſemelhantes, aſſim neſta Cidade de Lisboa, como em qualquer outra parte, em que eu eſtiver, ou minha Corte, para conforme a dita avaliaçam ſerem ſeus donos pagos, o que faraõ dando conta ao Apoſentador môr, & nam concordando todos tres no preço do dito aluguer, cumprirſe-hà o que por dous delles for aſſentado, & ſendo todos tres em deſvario, ficaràõ no preço, que pelo Apoſentador môr for determinado.

Sendo neceſſario concertaremſe as caſas que ſe daõ de apoſentadoria, & repairaremſe de algumas couſas, que forem neceſſarias, o dono dellas, ou quem tiver cargo de as alugar, ſerà requerido por mandado do Apoſentador da Corte, que as concerte, & repaire, para que o Corteſaõ poſſa viver nellas

las commodamente, & naõ o querendo fazer no termo que para iſſo lhe for aſſinado, poderà o tal Corteſam mandallas concertar à cuſta do aluguer com ordem do Apoſentador da Corte, que lhas deu, do qual farà de tudo auto, com declaraçaõ do que o dito Corteſam diſpendeo no concerto das ditas caſas, que elle declararà por juramento, para ſe ſaber que foy guardada a ordem contheuda neſte capitulo, & o dono della o naõ conſtrangerà pela dita quantia, & lha tomarà em pagamento.

E ſendo caſo, que algum Corteſam eſteje em caſas, que alugaſſe a ſeu dono, & deſpois que as deixou, as peſſa de apoſentadoria, lhe nam ſeraõ dadas, mas naõ as deixando, & querendo o dono dellas levantarlhe o aluguer, ſem ter feito nellas taes bemfeitorias, que bem mereçaõ ſer levantado, nam ſe poderà fazer, & ſó por eſſe reſpeito lhe ſeraõ tomadas de apoſentadoria no meſmo preço, em que de antes eſtavaõ alugadas para ſe darem ao Corteſam, que as tinha na maneira, que ſempre ſe coſtumou.

A peſſoa, que viver em caſas de apoſentadoria, naõ poderà ſer tirado dellas aquelle anno, em que as tem, ainda que ſejaõ para ſeu proprio dono, que as peſſa para morar nellas, & ſendo vendidas deſpois de as ter tomado de apoſentadoria, poſto que o comprador as queira para ſi, lhe nam ſeraõ dadas, por jà eſtarem tomadas ao tempo que as comprou.

Porque alèm dos moradores de minha Caſa, & peſſoas, que conforme eſte Regimento haõ de haver apoſentadoria, ha peſſoa, a que por juſtos reſpeitos a mando hora dar à cuſta de minha fazenda por minhas proviſoens particulares, mando ao Eſcrivam da Apoſentadoria, que tenha hum livro ſeparado, em que regiſte as ditas Proviſoens para que quando alguns dos nellas declarados, ſeja a quantia, que para a pagarem haõ de haver, & ſe algumas das ditas peſſoas, ou outras, ſe ao diante eu fizer merce de apoſentadoria quizerem caſas de mayor preço do que lhe tenho mandado, ou mandar limitar, pagarám a demaſia à ſua cuſta, depoſitando equivalente na fórma deſte Regimento.

O Apoſentador da Cidade de Lisboa ſerà obrigado a pôr em arrecadaçaõ os alugueres das caſas que nellas ſe tomarem de apoſentadoria, & ſerà depoſitario dos penhores, que pelos ditos alugueres ſe pozerem, o que ſe entenderà nas caſas dos abſentes, ou menores ſómente, porque nas mais peſſoas ſe guardarà a ordem, que ao diante ſerà declarada.

Para que conſte em todo o tempo dos ditos penhores, o Eſcrivaõ da apoſentadoria terà hum livro numerado, & aſſignado em cada folha pelo Apoſentador

da Corte, no qual livro ao tempo que ſe depoſitarem os ditos penhores na maõ do Apoſentador da Cidade depoſitario delles, farà diſſo termo aſſignado pelo dito depoſitario, em que declare diſtintamente cujas ſaõ as caſas, que tomam de apoſentadoria, & onde eſtaõ, & a quem ſe deram, & porque preço, & que penhor ſe depoſitou pelo aluguer dellas, & que valia, & aſſi o que mais tem, & a quem ſe hà de entregar o dito penhor, ao tempo que ſe houver de entregar, que ſerà quando ſe pagar o aluguer das caſas, porque ſe depoſitou, de maneira, que bem ſe conheça o de cada hum, & nam haja duvidas.

Quando o depoſitario paſſar alguns eſcritos ſeus de penhores, que receber, & lhe ficarem em ſua maõ com as declaraçoens aſſima ditas, ſerà advertido o Eſcrivam da apoſentadoria, que nam tenha em ſeu poder os ditos eſcritos, ſem os lançar por termo no dito livro, como dito he, & mais que atè tres dias, & dentro nelles farà aſſinar os ditos termos ao depoſitario, porque nos ditos tres dias ſe determinarà alguma duvida, ſe a houver ſobre o deſpejo das caſas; o que aſſi cumprirà o dito Eſcrivaõ ſob pena de ſuſpenſaõ de ſeu officio.

Paſſados os ditos tres dias, irà o depoſitario à caſa, em que ſe ajuntam os officiaes da apoſentadoria, em que ſe tratam os negocios della, aſſinar os termos de como tem recebido os penhores pelos ditos ſeus eſcritos, o que cumprirà ſob pena de ſuſpenſaõ de ſeu officio.

O qual Apoſentador, & depoſitario darà fiança ſegura baſtante, & abonada, de que o Apoſentador môr ſerà contente, porque ſe obrigue a dar conta de todos os penhores, & depoſitos, que em ſua maõ ſe fizerem por caſas, que ſe derem de apoſentadoria, & pagar às partes o aluguer daquellas, que elle ſobre ſi tomar ſem penhores, como ao diante ſerà declarado, para que a fazenda das partes eſteja ſegura, & o povo ſatisfeito, a qual fiança darà do dia, que lhe for mandado pelo Apoſentador môr a quinze dias primeiros ſeguintes, & naõ a dando dentro nelles, eſtarà ſuſpenſo de ſeu officio, atè com effeito ſatisfazer.

Quando as caſas, que ſe tomarem de apoſentadoria, forem de peſſoas, que forem moradores, ou preſentes na terra, que naõ forem orfaons, nem menores, & quizerem receber os penhores, que ſe derem pelo aluguer dellas, conforme ao contrato deſta Cidade de Lisboa, que mando ſe guarde, lhe ſeram entregues, & da entrega ſe farà termo no livro dos depoſitos da apoſentadoria com todas as declaraçoens neceſſarias, o qual ſerà aſſinado por elles, & ao tempo que houverem

de

de tornar os penhores a ſeus donos, & receberem os alugueis de ſuas caſas,ſe farà no dito livro termo de ſua cauſa, & outro por elle aſſinado, em que hum conſente receber o aluguer das caſas,& outro o ſeu penhor, para que a todo tempo conſte, como ambos eſtaõ ſatisfeitos, & ſe o dono da caſa naõ quizer aceitar o penhor,ou naõ for para iſſo achado, fazendoſe para iſſo diligencia,ſerà entregue ao dito depoſitario pela maneira atraz declarada.

Ao tempo, que os donos dos penhores, que eſtiverem depoſitados na maõ do depoſitario os quizerem receber, & pagarem o aluguer das caſas, porque eſtaõ poſtos,farà o Eſcrivaõ da apoſentadoria hum termo de deſcarga ao pè de outro, em que lhe eſtiver carregado o penhor, de como ſeu dono veyo a pagar o aluguer da caſa, porque o tinha dado,&que lhe foy entregue, & no dito termo farà logo declaraçam de como o dono da caſa, ou peſſoa, a que pertencia receber o aluguer della, o recebeo logo em dinheiro & ſe deu por pago, & farà aſſinar no dito termo o dono do penhor, em como o recebeo, & a peſſoa a que pertencer receber o aluguer da caſa,em como eſtà pago della, para a todo tempo conſtar de huma couſa, & outra.

Se o dito depoſitario quizer ſegurar aos donos das caſas o aluguer, tomando-o ſobre ſi ſem receber penhores, & obrigandoſe ao pagar ao tempo, o poderà fazer com conſentimento delles, fazendoſe primeiro termo pelo Eſcrivam da Apoſentadoria aſſinado por elle depoſitario, porque ſe obrigue a pagar o dito aluguer a ſeu dono dentro em quinze dias primeiros ſeguintes do dia, em que ſe fizer pagamento delle em diante, & nam ſatisfazendo com effeito, o Apoſentador mòr o ſuſpenderà de ſeu officio, atè ſatisfazer.

Quando alguma peſſoa, a que foram dadas caſas de Apoſentadoria quizer pagar o aluguer dellas para receber o ſeu penhor, ſendo cumprido o tempo, porque lhe foram dados, & elle era obrigado a viver nellas,conforme a eſte Regimento, o depoſitario ſerà obrigado a logo no meſmo dia lhe dar o ſeu penhor, pagando primeiro o aluguer, como aſſima hè declarado, & naõ lho dando no meſmo dia, & dandolho damnificado, ou differente, do que o recebeo com alguma quebra, incorrerà na pena de ſuſpenſam de ſeu officio atè minha merce, a qual pena o dito meu Apoſentador mòr farà dar a execuçaõ, quando lhe conſtar, que o dito depoſitario teve niſſo culpa.

Se a peſſoa, a que ſe derem caſas de Apoſentadoria nam pagar o aluguer dellas no tempo, que he obrigado, o Apoſentador da Corte o mandarà requerer, que o pague, aſſinandolhe pa-

ra iſſo termo de dez dias, ficando logo requerido para a venda, & arremataçaõ do penhor, que tiver dado, & paſſado o dito termo, & naõ ſatisfazendo o mandarà executar no dito penhor o Apoſentador mòr, por ſeu mandado, & ordem ſerà arrematado, a quem por elle mais der na fòrma da Ordenaçaõ, & ſe pagarà o dito aluguer.

O Eſcrivaõ da Apoſentadoria terà cuidado de correr todos os mezes as caſas, que por elles forem tomadas para ſe pagarem de minha fazenda, & ſaberà ſe eſtaõ nellas as peſſoas, a quem foraõ dadas, ou ſe eſtaõ deſpejadas, eu em que eſtado; com a meſma diligencia farà em todas as outras caſas, que ſe deraõ de apoſentadoria, poſto que o aluguer dellas nam haja de ſer pago de minha fazenda, & de tudo o que achar darà conta ao Apoſentador mòr.

Se por informaçaõ conſtar, que as peſſoas, a que foram dadas caſas de apoſentadoria nam eſtaõ nellas, & as treſpaſſaraõ a outras, o Apoſentador mòr as farà logo deſpejar, & entregar a ſeus donos, & ao Cortezaõ, que as treſpaſſar, nam ſeraõ mais dadas caſas de apoſentadoria, & ſe farà diſſo termo no livro della, para a todo o tempo conſtar como as naõ ha de haver mais, & àlem diſto ſerà prezo, & o Apoſentados mòr me darà conta do caſo, para eu mandar nelle o que houver por meu ſerviço.

Porèm ſe as peſſoas, a quem ſe derem caſas de apoſentadoria deſpois de eſtarem nellas algum tempo, ou poſto que nam eſtejam, lhe ſobrevier alguma juſta cauſa para as deſpejarem, & ſe paſſarem a outras, ou para ſe auſentarem da Corte, poderàm com licença do Apoſentador mòr, que primeiro terà informaçam de ſua razaõ alugallas de ſua maõ a outra peſſoa por o tempo, que lhe eſtiverem dadas de apoſentadoria, nam as querendo tomar o dono dellas, porque nam ſeria razam, que tendo legitima cauſa de largar as ditos caſas, paguem aluguer dellas de vazio.

O Eſcrivam da apoſentadoria ſerà obrigado de hir todos os dias pella manhan à caſa da apoſentadoria, aonde eſtarà pelo menos tres horas continuas, & terà ſeus livros, & deſpacharà as partes, que com elle tiverem negocios, na qual caſa o meu Apoſentador mòr farà ajuntar dous dias na ſemana, que ſeram os que lhe bem parecer, os Apoſentadores da Corte, & da Cidade, & o dito Eſcrivam, para que as peſſoas, que com elle tiverem requerimento os achem na dita caſa, & dellas iraõ todos juntos fazer os apoſentos, & mais diligencias, que lhes forem commettidos pelo dito Apoſentador mòr.

O Apoſentador deſta Cidade de Lisboa ſerà avſiado, que

nam

nam tome caſas de Apoſentadoria para peſſoa alguma, nem ſe intrometa niſſo, por nam ſer ſeu officio, ſenaõ o Apoſentador de minha Corte, ſalvo ſe elle algumas vezes o nam puder fazer por impedimento, que tenha, porque em tal caſo o farà o dito Apoſentador da Cidade com o Eſcrivaõ da Apoſentadoria, & ordem do Apoſentador mòr, & de outra maneira nam irà ſó ſem o dito Eſcrivam ver caſa alguma, em caſo que o poſſa fazer por impedimento de Apoſentador da Corte, como dito he, nem tambem entenderà no deſpejo das caſas, que ſe tomarem de apoſentadoria, por ſer officio do dito Apoſentador da Corte, como ſempre foy, & nam ſeu delle; & poſto que algumas caſas tomem com o dito Eſcrivaõ por impedimento do Apoſentador da Corte, nam ſeraõ feitos os mandados em ſeu nome, nem ſeraõ por elle aſſinados, ſenaõ por o Apoſentador da Corte.

O dito Apoſentador da Cidade terà cuidado de ver, ſe as caſas, que tomaõ de apoſentadoria, podem ſer tomadas, ou nam, & ſe devem eſcuſar, moſtrando razoens, que para iſſo o vença, & de procurar, & requerer, que ſe nam quebrem os privilegios, & contratos da dita Cidade, & povo della, moſtrando-os ao Apoſentador da Corte, para que os guarde, como nelles ſe contem.

Porque queria quanto for poſſivel, que o Apoſentador de minha Corte faça de tal maneira, que nem o povo receba moleſtia, nem ſe deixe de fazer meu ſerviço, como convem, mando que ſe nam tomem de apoſentadoria as caſas em que ſeus proprios donos viverem, porèm as caſas, que andarem de aluguer, ſe poderàm tomar de apoſentadoria, ſem exceiçam de peſſoas, cujas forem, ſalvo das que para lhe nam ſerem tomadas, moſtrarem expreſſos privilegios, que lhe ſeram guardados, como ſe nelles contem, porque aſſim o hey por meu ſerviço; & quando houver tal neceſſidade, que ſe nam poſſa eſcuſar tomaremſe algumas, em que ſeus donos viverem, o Apoſentador mòr o nam farà ſem primeiro me dar conta diſſo, para eu mandar o que eu houver por bem.

Porque ſou informado, que muitas peſſoas compraõ os ditos privilegios, convem a ſaber, de Moedeiros, Calafates, Carpinteiros da Ribeira, Bombardeiros, & dos Cativos, & outros para ſòmente gozarem das liberdades delles, & nem me ſervirem com os officios, a que ſam dados os taes privilegios, nem ſam do numero dos ditos officios. Hey por bem, que a todo o privilegiado, que houver neſta Cidade, em Evora, & em Santarem, que nam andarem em meu ſerviço no que he de ſeu officio, nem for do numero

delle, o que conſtarà por certidaõ do ſeu ſuperior,ou de qualquer outro meu official, a que pertencer, ſe lhe poſſam tomar de apoſentadoria as caſas, em que viver, naõ ſendo ſuas proprias, & as hey todas as mais, que tiver alugadas nas ditas Cidades, & Villas, porque nam he razaõ que goze dos ditos privilegios, quem os nam tem para mais, que para ſe privilegiar, & nam me ſervir com o officio, à que ſam dadas.

Havendo de ſe fazer rol do Apoſento de caſas neſta Cidade de Lisboa, ſerà feito pelo Eſcrivam da Apoſentadoria com o Apoſentador da Corte, & o da dita Cidade por ordem do Apoſentador mòr, & nam por outra peſſoa alguma, o qual rol ſerà entregue ao dito Apoſentador mòr, em cujo poder eſtarà ſempre, & na maõ dos officiaes da Apoſentadoria, porque aſſim cumpre a meu ſerviço, & bem do povo, & elle repartirà as caſas como lhe parecer, ou ſe farà pela ordem, que para iſſo der.

Dos mandados, que o Eſcrivam da Apoſentadoria houve para deſpejos das caſas, & dos termos da carga, & deſcarga dos penhores, que ſe devem pelo aluguer dellas, & de todas as mais diligencias, que fizer, & eſcrever por bem das partes a ſeu requerimento, levarà de ſeu ſallario outro tanto, como podem levar por ſeus regimentos os Eſcrivaens deſta Cidade, que ſervem ſemelhantes cargos, & ſerà de tudo pago à cuſta das meſmas partes, & ſerà aviſado que naõ leve mais ſob pena de ſuſpenſam de ſeu officio, & das mais,que por iſſo merecer.

Hey por bem,que as couſas conteudas neſte Regimento a tràz, & adiante declaradas ſe uſem, & coſtumem na Cidade de Evora, & Villa de Santarem, que ſam partes onde hà apoſentadoria, & ſe pagam as caſas a ſeus donos, quando minha Corte vay a cada huma dellas, o qual pagamento ſe farà havendo a dita Corte de eſtar na dita Cidade, ou Villa mais de hum mez, porque paſſado elle, ſe lançaràõ as ditas caſas em livro, & ſe pagaràm logo, & poràm os alugueres em arrecadaçam pela ordem da apoſentadoria, & Regimento della, para que os donos das caſas ſejam pagos delles.

Os apoſentos, que na dita Cidade de Evora, & Villa de Santarem ſe houverem de fazer, eſtando em cada huma dellas minha Corte, mais que o dito mez, ſerà feito pelo Apoſentador da Corte com o da dita Cidade, ou Villa, & com o Eſcrivam da apoſentadoria de cada huma dellas, o qual Eſcrivam eſcreverà em tudo o que a iſſo tocar, & nam o Eſcrivam da apoſentadoria da Corte, & levarà de ſeu ſallario outro tanto, como pòde levar por eſte Regimento o dito Eſcrivam da

Corte,

Corte, nam levarà mais ſob as penas nelle declaradas, & terà os livros neceſſarios para ſe carregarem as caſas, que ſe tomarem de apoſentadoria, eſpecialmente hum caderno numerado, & aſſinado pelo Apoſentador da Corte em cada folha, para nelle carregar, & deſcarregar os penhores, que haõ de dar pelos alugueres na fòrma, & maneira, que aſſima he declarado, que ſe faz neſta Cidade de Lisboa.

Naõ havendo na dita Cidade de Evora, ou Villa de Santarem depoſitario dos ditos penhores, o Apoſentador da Corte com o da dita Cidade, ou Villa elegeram huma peſſoa de confiança, a quem ſe entregue, o qual darà fiança para ſegurança delles na fòrma que eſtà provido por eſte Regimento, & que ha de dar o depoſitario deſta Cidade de Lisboa, & iſto, naõ havendo em qualquer dos ditos lugares alguns contratos em que à cerca de apoſentadoria eſteje dada outra ordem, porque havendo-a ſe guardarà, com declaraçaõ, que os penhores ſe poraõ em boa arrecadaçam, & ſe carregaràõ em livro, como dito he.

Acontecendo eſtar minha Corte em parte, em que naõ poſſam accomodarſe bem de caſas os Corteſaons, & outras peſſoas, que devem ter apoſentadoria, o Apoſentador môr as poderà mandar tomar nas Cidades, Villas, & lugares mais chegados a ellas, ou cinco legoas ao redor, & as farà pagar pela fòrma, & maneira neſte Regimento declarado.

Mando ao meu Apoſentador môr, que faça cumprir eſte meu Regimento como nelle ſe contèm, & quando lhe conſtar, que algumas peſſoas naõ deſpejam as caſas, conforme aos mandados do Apoſentador da Corte quando nelles ſe fizer mençaõ, que ſe daõ de apoſentadoria por ordem do Apoſentador môr, farà dar à execuçaõ as penas conteudas nos ditos mandados, & entregarà a parte, a que pertencer aos cativos, a quem tiver cuidado de a receber.

Porque ao Apoſentador môr pertence fazer cumprir eſte Regimento, & ſaber ſe os Officiaes da apoſentadoria fazem o que devem em ſeus officios: hey por bem que elle conheça de todas as duvidas, & demandas, que ſe moverem ſobre a dita apoſentadoria, aſſim no tomar das caſas, & fazellas deſpejar, como em outra qualquer couſa, que a ella tocar, & nenhumas das outras juſtiças poderàm tomar diſſo conhecimento, & aſſim meſmo conhecerà das duvidas, que houver entre os officiaes da apoſentadoria ſobre ſeus officios, ou entre elles, & as partes, no que a elle tocar.

E ſuccedendo algumas duvidas no negocio da apoſentadoria entre peſſoas de tanta qualidade, que pareça ao Apoſentador môr,

que

que convem nam dar nellas determinaçaõ, ſem me dar primeiro conta, aſſim o farà, para eu mandar o que houver por meu ſerviço.

E aſſim tomarà o Apoſentador môr conhecimento dos aggravos, que as partes tirarem do Apoſentador da Corte, ou do Apoſentador deſta Cidade de Lisboa, & nas caſas em que nam póde entender na Apoſentadoria, conforme a eſte Regimento, aſſim por lhe naõ ſerem guardados ſeus privilegios, como por qualquer outra via, & darà nelles determinaçam como for juſtiça, tomando primeiro informaçam do caſo, & pelo Eſcrivam da apoſentadoria, ſendo ouvidos os officiaes, de quem ſe aggravar, os quaes reſponderam por eſcritos aſſinados por elles.

O Apoſentador môr, que hora he, & ao diante for, tirarà huma vez cada anno devaça dos officiaes da apoſentadoria perguntando nella particularmente, ſe ſervem ſeus officios como devem, guardando meu ſerviço, & às partes ſeu direito, conforme a eſte Regimento, da qual devaça, & dos culpados nella, & da qualidade de ſuas culpas me darà conta, para eu mandar prover no livramento delles como for meu ſerviço; & poſto que aſſim tire a dita devaça por razam de ſeu officio, parecendome que convem a meu ſerviço mandar devaçar por outras peſſoas dos ditos officiaes, o farey ſem embargo delle ter tirada, ou houver de tirar a dita devaça.

Para que inteiramente ſe cumpra o que neſte Regimento ſe contèm, mando a todos os Corregedores, Juizes, Juſtiças, Officiaes, & peſſoas de meus Reynos, & Senhorios para onde minha Corte for, & eſtiver, que cumpraõ, & façaõ cumprir, & guardar com muita diligencia tudo o que meu Apoſentador môr lhes mandar requerer de minha parte, que convem a meu ſerviço, & bem do negocio de minha apoſentadoria, & nam o cumprindo aſſim, incorrerà por qualquer delles, que niſſo for negligente em pena de cincoenta cruzados para os cativos, & em ſuſpençaõ de ſeu officio athè minha merce, & na meſma pena incorreràõ os Meirinhos, Alcaides, Eſcrivaens, Porteiros, que nam cumprirem os mandados do Apoſentador de minha Corte no que tocar ao ſeu officio, & à dita apoſentadoria, & as ditas penas aſſim declaradas, o meu Apoſentador môr farà dar à execuçam nos que nelles incorrerem, dandolhe primeiro diſſo conta.

Mando a meu Apoſentador môr que hora he, & ao diante for, & aſſim aos ditos Apoſentadores de minha Corte, como deſta Cidade, & quaeſquer outros, que haja em contrario, de que hey por bem, que daqui em diante ſenam uſe, porque aſſim o hey por meu ſervi-

ſerviço. Gaſpar de Seixas o fez em Lisboa a ſete dias de Setembor de mil, & quinhentos, & noventa; eſte Regimento vai eſcrito em doze meas folhas como eſtam aſſignadas por Miguel de Moura do meu Conſelho de Eſtado, & meu Eſcrivam da Puridade. Eu Lopo Soares o fiz eſcrever. REY.

Parochi in domibus ſolitis locari jus hoſpitandi cum prælatione habent. *Balmaſſeda cum alijs de collectis numero* 11. *Novar. deciſ.*237.

CAPUT XI.

De libertate non ſerviendi nec per mare, nec per terram?

SUMMARIUM.

1 *Valet Princeps compellere ſubditos bellum ſubire.*

2 *Subditi tenentur obedire, quandiu de injuſta belli ſuſceptione certi non ſunt.*

3 *Excipiuntur ex privilegio noſtri familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis.*

4 *Niſi bellum ſit defenſivum, & neceſſitas extrema urgeat.*

5 *Pro defenſione patriæ militare nemo eximitur, quando patria eſt in evidenti periculo.*

6 *Bellum defenſivum non eſt proprié bellum; ſed propria defenſio.*

7 *Clericus etiam tenetur defendere patriam in extrema neceſſitate defenſionis poſitam.*

Juris noſtri certiſſima eſt regula poſſe Principem, aut populum, & Civitatem, cui inferendi bellum jus, & poteſtas eſt, invitos ſubditos ad militiam, & bellum cum hoſtibus in eundũ compellere, illoſque parere teneri, quandiu de injuſta belli ſuſceptione certi non ſint. *Ægid. in l. ex hoc jure* 5. *ff. de juſtitia, & jure cap.*1.*num* 22. *Portugal de donationibus Regijs tom.*1.*cap.*26.*numer.* 127.2.*p. Cabed.*2.*p. deciſ.*44.*n.*6. *&* 10. eſt *text. in l. nullus Cod.de curſu publico lib.*12.*l.* 3.4.*&* 5.*tit.* 19.*parte.* 2.*Ord.noſtra.lib.*2.*titul.* 27. §.5.ubi noviſſimè noſter egregius *Pegas* de more multos de hac materia agentes feliciſſimè citat. 1 2

Ab hac regula excipiuntur noſtri familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, quibus conceſſum eſt privilegium, ut cogi non poſſint ad bellum ire, ſive mari, ſive terrâ fiat, ut conſtat ex verbis privilegij relatis *cap.* 3. *numero* 48. 3

Quod quidem privilegium ſilere debet, quando bellum fuerit defenſivum, & regnum, ſeu patria in tam evidenti, & probabili periculo conſtituta ſit, 4

ut ad ſuam defenſionem illis indigeat, quia tempore belli defenſivi, in extrema neceſſitate defenſionis omnes tenentur militare; nam bellum defenſivum non eſt propriè bellum, ſed propria defenſio naturalis. *Oliva de foro Eccleſiæ quæſt.*21. *n.* 48.ad quam unuſquiſque tenetur, etiam Clericus, ut docent, quos citat *Cabed.*2.*p.deciſ.*44.

CAPUT XII.

De privilegio fori in criminalibus officialibus, familiaribusque competenti?

SUMMARIUM.

1 *Ratione delicti, in loco delicti, unuſquiſque forum ſortitur.*

2 *Quamvis ſit à Principe privilegiatus.*

3 *Procedit etiam in quaſi delictis.*

4 *Sive agatur accuſatione, ſive Judicis officio.*

5 *Militat etiam reſpectu loci, in quo continuatur delictum.*

6 *Et reſpectu diverſorum Judicũ.*

7 *Locum etiam vendicat in delictis cominiſſis extra territorium.*

8 *Vagabundus poteſt conveniri in quocumque loco, ubi fuerit inventus.*

9 *Tam in foro domicilij, quàm originis procedi poteſt contra delinquentem ſive præſentem, ſive abſentem.*

10 *Forum delicti præſtantius eſt, & potentius cæteris foris.*

11 *In foro interno in loco delicti nõ ſortitur quis forum, ſed coram proprio Parocho poſſunt peccata confiteri.*

12 *In præjudicium Baronum ratione delicti non ſortitur quis forum.*

13 *Familiares, officialesque Sanctæ Inquiſitionis in criminalibus privativum Judicẽ habent activè, & paſſivè.*

14 *In Regnõ Aragoniæ activè, & paſſivè habent privativum Judicem.*

15 *In cæteris verò Regnis Caſtellæ paſſivè tantum.*

16 *Stabilitur privilegium in favorem Religionis.*

17 *Epiſcopi, & Inquiſitores quo ad privilegia æquiparantur.*

18 *Non ſunt minora privilegia Inquiſitoribus conceſſa, quàm Epiſcopis.*

19 *Epiſcopi cognoſcunt tam in criminalibus, quàm in civilibus de cauſis ſuorum familiarium.*

20 *Ideo & Inquiſitores.*

21 *Suis ſtipendij militare nemo cogitur.*

22 *Loco ſtipẽdijs privilegia familiaribus, officialibusque Sanctæ Inquiſitionis fuerunt conceſſa.*

23 *In omnibus criminibus, in privilegijs non exceptis, illis gaudent.*

24 *Incluſio expreſſorum eſt excluſio non expreſſorum.*

25 *Excluſio ad tempus operatur incluſi-*

cluſionem poſt tempus.
26 Conceſſum ad tempus poſt illud denegatum cenſetur.
27 Exemptio conceſſa operatur, ut alij non ſint exempti.
28 Excluſio unius, ut judicet, eſt incluſio alterius, ut judicet.
29 Statutum diſponens de conſanguineis naturalibus excludit ſpurios.
30 Statutum excludens fæminas indotatas, dotatas non excludit.
31 Statutum includens certas perſonas, cæteras exludit.
32 Incluſio unius non eſt excluſio alterius, quando in utroque eadem viget ratio.
33 Expreſſio ratione frequentioris uſûs non eſt excluſio aliorum.
34 Incluſio per verba ampliativa non operatur excluſionem aliorum.
35 Excluſio certi illiciti alterius illiciti non operatur incluſionem.
36 In connexis, & individuis incluſio unius non eſt alterius excluſio.
37 Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis privilegio fori paſſivè gaudent, etiam ſi de criminibus cognoſcatur per delegationem Regiam.
38 Niſi crimina ſint in privilegijs excepta, vel privilegia expreſſé derogata.
39 Familiares Officiales artis mechanicæ delinquentes in officijs ſuis, in noſtro Regno privilegio utuntur.
40 Secùs in Regnis Caſtellæ.
41 Vel in noſtro, ſi delinquant in publicis officijs.
42 Familiares fraudantes annonam publicam privilegio fori gaudent.
43 Quo ad delicta commiſſa, antequam eſſent familiares, aut officiales privilegio juvari nõ poſſunt.
44 Privilegium ſuperveniens non eximit litigantem à judicio cæpto.
45 Poſt juriſdictionem præventam forus mutari non poteſt.
46 Milites trium Ordinum militarium noſtri Regni non gaudẽt privilegio quo ad cauſas ante ſuſceptam militiam ortas.
47 Idem procedit in varijs Regnis, de quibus ibi.
48 Clerici quo ad delicta commiſſa ante Clericatum non juvantur prædicto privilegio.
49 Hoc intelligendum eſt quando poſt realem, vel verbalem citationem Clerici facti ſunt.
50 Item declaratur quo ad pœnam pecuniariam tantum; non quo ad perſonam.
51 Relegatus, ſeu deportatus, ſi poſtea efficiatur Clericus, à judice ſæculari cogi non poteſt ad relegationem ire.
52 Quæ de Clericis tradimus, de militibus trium Ordinum militarium aſſeveramus.

53 *Scholaſtici quo ad delicta cõmiſſa, antequam ſcholaſtici eſſent, privilegio uti non valent.*
54 *De Senatoribus contrarium aſſeveratur.*
55 *Milites in delictis commiſſis, antequàm in matricula deſcribantur, privilegio non gaudent.*
56 *Nobilis non gaudet privilegio nobilitatis, quo ad ea, quæ facit ante adeptam nobilitatem.*
57 *Immó reputatur humilis.*
58 *Privilegium ſuperveniens juriſdictioni quæſitæ præjudiciũ afferre non poteſt.*
59 *Filius naturalis mechanici patri ſuccedit, licet poſteá nobilis efficiatur.*
60 *Socius criminis privilegio ſocij frui non poteſt.*
61 *In caſibus, in privilegijs exceptis non prodeſt privilegium.*

RAtione delicti ſortiri unumquemque forum in loco de-
1 licti præceptum affirmativum juris eſt; *ex l. hæres abſens* 19. §. *ſiquis tutelam*, & §. *proinde*, & §. *illud ſciendum*, *l. ſi fideicommiſſum* 50. §. *ſed & ſi reſcriptum eſt ff. de judicijs*, *l. ſi cui* 7. §. *idem*, *l. ultim. ff. de accuſatoribus*, *l.* 1. & *Authentica qua in provincia*, *Cod. ubi de criminibus agi oportet*, *tx. in cap. de illis ult.* 6. *q.* 3. & *in cap. licet ratione ultim. de foro competenti*, exornat cum octo viginti DD. *Carleval*
2 *de judicijs tit.* 1. *diſp.* 2. *q* 7. *de foro delicti n.* 716. *ubi* 717. ampliat cum 23. DD. ut etiam exemptus Principis privilegio poſſit conveniri in loca delicti, & apud judicem ejus ordinarium privilegio non obſ- 3
tante *n.* 718. declarat habere locum etiam in quaſi delictis *n.* 719. aſſerit procedere poſſe non tantum 4
petitione offenſi, ſeu via accuſationis, ſed etiam ex officio *n.* 720. extendit ad judicem loci, ubi de- 5
lictum continuatur *n.* 727. ad diverſos judices, cum delictum cõ- 6
mittitur in diverſis locis *n.* 735. ad delicta commiſſa extrà territori- 7
um judicis domicilij, & originis *n.* 746. docet vagabundum poſſe 8
puniri ratione delicti à judice cujuſcumque loci, in quo fuerit inventus *n.* 747. affirmat, quòd tam in loco delicti, quàm in foro ori- 9
ginis, vel domicilij delinquentis procedi poſſe non ſolum contrá præſentem, ſed etiam contra abſentem *n.* 782. cum 17. DD. adſtruit forum loci delicti in crimi- 10
nalibus præſtantius, potius, & magis privilegiatum, & maioris efficaciæ cæteris foris eſſe *n.* 784. limitat prædictam regulam in fo- 11
ro interiori conſcientiæ, quo attento non ſortitur quis forum in loco ubi delinquit, ac proinde debet peccatum confiteri coram proprio Parocho, & non coram Parocho loci delicti; & tandem *n.* 786. inquit, delinquentem in terra Baronum contra ipſos Ba- 12
rones non ſortiri forum in loco delicti.

Cõtra hoc juris præceptum affirma-

firmativum habent officiales; fa-
13 miliareſque Sanctæ Inquiſitionis
privilegium negativum, ut tam
activè, quàm paſſivè non poſſint
accuſare, nec accuſari, niſi coram
Inquiſitoribus, & Judicibus Fiſci
familiarium Conſervatoribus, pa-
tet expreſſis verbis privilegiorum,
quæ quidem juriſdictio Inquiſi-
torum circa officiales continuos,
& Judicum fiſci circa familiares
eſt privativa ad alios judices tam
ſæculares, quàm Eccleſiaſticos,
ut latè probat *Narbona in l.*20.*glo-
ſa* 21.*n.*15. *tit.*1. *lib.* 4.*recopilatio-
num, Fermoſinus poſt tit. de foro
competenti allegat.* 1.*pro Tribunali
Sancti Officij art.*1.*num.* 20.*Solor-
zano de jure Indiarum tom.*2.*lib.*3.
*cap.*24.*num.*32.*Diana reſolutionũ
moralium p.*4.*tract.*8.*reſolut* 2. *in
fine, & in ſumma p.*2.*verbo Inqui-
ſitorum juriſdictio num.*2.*Seſſe de-
ciſ.*438.*num*12 *tom.*4. *Giurb.conſ.*
96.*n.*7.*Porto Carrero in allegatione
pro juriſdictione Iuquiſitorum nu-
mer.*49. *Cortiada deciſ.*30.*n.n.*87.
Delbene de immunitate tomo 2.*cap.*
4.*dub.*24.*n.*1.

14 Eodem potiuntur privilegio in
Corona Aragonum activè, & paſ-
ſivè, ſive ſint rei, ſive actores; ſe-
cundum *Narbonam d.l.* 20. *gloſſa*
1.*num.*74. *Seſſe d. deciſ.*30. *n.* 91.
& in Regno Siciliæ, *Paramus de
origine Sanctæ Inquiſitionis lib.* 3.
q. 6.*num.*27.in Regno verò Valen-
15 tiæ, Maioricarum, Cathaloniæ,
& Caſtellæ paſſivè tantum in cri-
minalibus utuntur privilegio fori
*Carleval de judicijs tit.*1.*diſput.* 2.
*ſect.*6. *n.* 513. *Mattheu de regimi-
ne Valentiæ cap.* 7. §. 3. *n.* 33. &
34. *Cortiada d. deciſ.* 30. *Delbene
dicto n.*1.

Rationem autem hujuſmodi 16
exemptionis plurimas aſſignant
DD. quarum præcipua eſt favor
religionis, & bonum publicum
Reipublicæ, cujus baſis, & co-
lumna eſt fides. Secunda eſt, quã
aſſignat *Carleval ubi ſuprà n.*509. 17
ex eo quia Inquiſitores, & Epiſ-
copi, quo ad privilegia, æquiparã-
tur: *Gratian.cap.*340.*num.*35.&
*cap.*341.*n.*11.*Pilota in praxi Epiſ-
copali,* 1.*p. verbo Epiſcopus verſ.
decimo nono*; nec minora privile- 18
gia ſunt conceſſa Iuquiſitoribus,
quàm Epiſcopis: ex *Rovas de hæ-
reticis.*2.*p.n.*409.*Paramo,titul.*1.
cap. 4. Unde cùm Epiſcopi cog- 19
noſcant ex vi prærogativæ, & fa-
voris perſonarum illarum, quibus
ſerviunt, & de cauſis ſuorum fa-
miliarium laicorum tam in crimi-
nalibus, quam in civilibus: ex *Del-
bene dicto tom.*1.*cap.* 4.*dubitatione*
9.*ſect.*2. *n.* 13.non tam attento ju-
re, quàm conſuetudine: *Delbene
d.cap.*4.*num... dubit.* 15.*ſect.*2.*nu-
mer.*5. & 19. *ex Carleval ubi pro-
ximè.num.* 509.multos cumulante.
Meritò ſequitur Inquiſitores cog- 20
noſcere debere de criminibus ſu-
orum officialium, ac familiarium.
Tertia eſt ejuſdem *Carlev. num.*
510. videlicet cùm nemo cogatur
unquam ſuis expenſis militare; 2. 21
ad Corinth. cap. 9.& iſtis familiari-

bus

bus ſallaria non dentur, dum huic
22 muneri inſerviunt, non ſolum æ-
quum, & conveniens, ſed neceſ-
ſarium etium fuit, ut ſalarij loco
quædam ipſis privilegia concede-
rentur; inter alia autem unum fuit
hoc fori privilegium. *Simanch. de*
*Catholicis tit.*41.*n.*16.
23 Extende, officiales, familiares-
que Sanctæ Inquiſitionis gaudere
hoc privilegio in quibuſcumque
criminibus in privilegijs non ex-
ceptis, quamvis exceptis pravio-
ribus, ac atrocioribus, quia exclu-
ſio expreſſorum fuit incluſio non
expreſſorum: *ex l. cum Prætor ff.*
24 *de judicijs, l. cum maritus Cod. de*
procuratoribus, l. quamvis Cod. de
pignoribus, l. ait Prætor §. ſed quod
Papiniani ff. de muneribus. cap. non
ne de præſumptionibus, Barb. infi-
nitis relatis de axiomat. juris axio-
25 *ma* 120. *num.*1. qui quidem *n.* 2.
ampliat ad facultates, & privile-
gia aliquid faciendi, *num.*4. dicit,
quod excluſio ad tempus inducit
26 incluſionem poſt tempus, *num.* 5.
quod conceſſum ad tempus vide-
tur poſt tempus denegatum, *n.* 6.
27 quod exemptio conceſſa uni ope-
ratur, ut alij non ſint exempti, *n.*
7. quòd expreſſio unius cauſæ, vel
ſpeciei in reſcripto ne dum inclu-
28 dit, *n.* 8. quod incluſio unius, ut
judicet, eſt excluſio alterius, *n.* 12.
quod ſtatutum diſponens de con-
29 ſanguineis naturalibus, excludit
ſpurios, *n.*10. quod ſtatutum ex-
30 cludens fæminas poſtquam dota-
tæ fuerunt, cenſetur illas inclu-
dere ad ſucceſſionem, antequàm
dotentur, *num.* 11. quod ſtatutum 31
circa ſucceſſionem includens cer-
tas perſonas, cenſetur alias exclu-
dere, *n.*12. quod incluſio unius non 32
eſt excluſio alterius, quando ea-
dem ratio militat in incluſo, *n.* 13. 33
quod unum quando exprimitur
ratione frequentioris uſûs, non eſt
excluſio aliorum; *n.* 14. quod in- 34
cluſio, & numeratio unius quan-
do fit per verba ampliativa, non eſt
excluſio alterius; *n.* 15. quod ſta- 35
tutorum aliquorum excluſio non
includit, ut alia illicita cenſean-
tur approbata; *n. fin.* quòd inclu-
ſum, & excluſum quomodo ſunt 36
connexa, incluſio unius non eſt ex-
cluſio alterius.

Extende ſecundo ex dictis, of- 37
ficiales, familiareſque Sanctæ In-
quiſitionis prædicto privilegio
fori in criminalibus uti etiam in
delictis; ſuper quæ fuerunt for-
matæ ſpeciales Inquiſitiones ex
ſpeciali delegatione Principis,
vulgò *alçadas*, niſi crimina ſint ex-
ceptuata, & tenere judicem dele- 38
gationis remittere culpas officia-
lium ad Inquiſitores, familiarium
ad judices fiſcales, etiam non pe-
tentibus, ac deprecantibus, ex
his, quæ dicemus *lib.* 18. *cap.*29.
per totum, & ita vidi judicatum in
ſupremo Relationis Tribunali in
cauſa familiaris Antonij Penilli-
lho Oppidi Villa de Frades, cujus
culpas remittere recuſabat Audi-
tor Civitatis Pacenſis eo prætex-
tu, quòd fuiſſent formatæ ab eo
in

in Inquiſitione, quàm ex ſpeciali Regis delegatione in dicto Oppido deduxit.

39 Extende tertio ad familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, officiales, & artifices alicujus artis mechanicæ delinquentes, & fraudantes in officijs ſuis, ſcilicèt, in operibus, ponderibus, & menſuris, quia quamvis contrarium aſſerat *Matthеu de Regimine Valentiæ d. cap.* 7. §. 1. *ſect.* 3. *num.* 35. *Cortiada d. deciſ.* 30. *num.* 97. hoc

40 ex eo procedit in illis regnis, quia in illis datur, ut inquiunt, expreſſa concordia, quam cùm in regno noſtro non habeamus, manet comprehenſus in privilegijs, cùm illius non habeamus expreſſam excluſionem.

41 Sed contra hujuſmodi extenſionem videntur obſtare verba privilegij Henriquiani, ibi: *E quãdo tiverem officios meos, ou publicos dos povos, & Reſpublicas, & delinquirem nelles em couſas tocantes aos ditos ſeus officios, & cargos:* quæ verba, *& em couſas tocantes aos ditos ſeus officios, & cargos* clarè inſinuare videntur familiares, officialesque non uti poſſe privilegio in delictis commiſſis in ſuis officijs, ſed dicta verba attentius conſiderata, & maturius ponderata nihil obſtant, quia cùm illa dictio *ditos ſeus officios, & cargos* ſit relativa, & reſpectiva præcedentium, & ad illa referatur, quæ ſuperius dicta fuerunt cum omnibus ſuis qualitatibus: ex *Maſcardo de probationibus concluſ.* 1265. *Surd. conſ.* 63. *num.* 14. *& conſ.* 323. *n.* 4. *& conſ.* 325. *n.* 20. *& ex Barboſa cum pluribus de dictionibus dict.* 87. *à n.* 1. *uſque ad* 8. neceſſario intelligi debent de delictis commiſſis in officijs Regijs, vel Reipublicæ, in officijs familiarium, ſeu officialium Sanctæ Inquiſitionis, cùm non dentur alia officia in privilegijs nominata, ad quod illa verba referri poſſunt, & ſcriptura referens non probet, niſi relata producatur: ex *Cancer.* 3. *var. cap.* 3. *n.* 217. 223. *&* 231. ubi docet, quòd quis non ſolum exhibere tenetur inſtrumentum, quo ſe juvat, ſed in eo relata, *& n.* 228. affirmat, quòd ſi confiteor me tibi debere centũ, prout in tali inſtrumento continetur, ſi illud inſtrumentum relatum nihil contineat, confeſſio illa tamquam erronea nihil valebit, & numeris ſequentibus materiam proſequitur.

Extende quarto ad familiares, officialesque Sanctæ Inquiſitionis fraudantes victualia, & previſiones Reipublicæ, quamvis contrarium dicant *Matthеu, & Cortiada* locis ſuprà citatis, quia procedit etiam ex vi concordiæ, quã referunt, qualem in regno non obtinemus. 42

Concluſionem ſic extenſam limitabis primò, tam in familiaribus, quàm in officialibus Sanctæ Inquiſitionis, quandò delicta ante familiaturam, vel officium adeptum 43

ptum fuerunt perpetrata : *ex Rege. Udo ad praxim Sardaniæ lib.* 1.*tit.* 7.*cap.*18.*n.*9.*Narbona gloſſa* 21.*n.* 38. *Mattheu de regimine Valentiæ dicto cap.*7.§.*ſect.*1.*numer.*42.*Cortiada d. deciſ.*30.*n.* 100. *Cancer.*2. *var.n.*246.*cap.*2.

44 Ratio hujus limitationis eſt, quoniam privilegium fori ſuperveniens poſt cæptam litem non eximit litigantem, aut litem à foro, quia præventa eſt juriſdictio quo ad eam cauſam, in cujus præjudicium forũ mutari non poteſt. *l.ſi poſteaquam* 7.*l.ubi cæptum* 30. *ff.de judicijs*, *l. cum quædam puella* 19.*in principio ff.de juriſdict. omn. judicum*,*l. tutor petitus* 28.*in principio ff.de excuſatione tutorum*,*cap. propoſuiſti* 19. *de foro competenti. Barboſa in d.l. poſteaquam num.* 1. *& n.* 110. *Carleval de judicijs tit.* 1. *diſp.* 2.*n.* 635.

46 Inde venit, quòd milites trium Ordinum militarium noſtri regni, qui in illo potiuntur privilegio fori in criminalibus paſſivè tantum, numquam verò activè, quando habent perceptoriam militarem, vulgò Commendam, vel aliquam tenentiam cum habitu illius Ordinis, vulgò *tença*, ad minùs quindecim milium regalium : *ex Valaſco de privilegio paupertatis*.3. *p. q.*17.*n.*49.§. 5.*n.*27. *Barb.de poteſtate Epiſcopi parte* 2. *allegat.*12.*num.*45.*Coſta conſ.* 42. *num* 14. *Valaſco conſ.*131.*num.*5. *Pereira deciſ.* 58.*num.* 22. *&* 21. *Phæb.* 1.*parte deciſ.*85.*à n.* 6. *Cortiada deciſ.* 8. *n.* 99. non gaudent privilegio ſupervenienti fori ad avocandas cauſas criminales ante ſuſceptam militiam ortas, *Parada in praxi delegationum criminalium cap.* 5.*num.*264. *cum ſequentibus. Pegas ad Ord. lib.* 2. *tit.* 12. §.1.*à numer.* 9.

Hinc eſt etiam, quod milites Sancti Jacobi, & aliorum Ordinum militarium, qui in Regno Cathaloniæ, Aragoniæ, Valentiæ, gaudent privilegio fori tam in civilibus, quàm in criminalibus; *ex Cortiada cum pluribus deciſ.*8.*à n.*94.*uſque ad num.*96.& in Regna Sardaniæ, Siciliæ, Caſtellæ, in criminalibus tantum, ex eodem *Cortiada deciſ.* 8.*n.* 97.98. *&* 100.& in Regno Neapolis, ubi non poſſunt conveniri, niſi apud ſacrum Regium Conſilium : ex *Cortiada deciſ.* 8.*n.*100. illis privilegijs non gaudent, qui poſt delictum commiſſum effecti ſunt milites, cum pluribus idem *Cortiada deciſ.* 11.n. 27. & magis in terminis; *Giurba conſ.*59.*num.*73. *Cabal. reſolut. caſu* 65. *Carleval de judicijs tit.*1.*diſput.* 2.*num.*446. *Franchis. deciſ.*449. ubi de equite Sancti Joannis Hieroſolymitani id aſſerit. 47

Eodem privilegio procedit limitatio in Clericis, qui poſt commiſſum delictum in fraudem juriſdictionis Regiæ, ordines aſſumpeſerunt: unus cum omnibus *Cortiada d. deciſ.*11.*n.* 27. *Parada ubi proximè à n.* 136.*cum ſequentibus.* 84

Cortiada

*Cortiada deciſ.*271. *&* 272.*per totas*, quod tamen non ſimplicitèr,
49 & abſolutè intelligere debes, ſed quando poſt realem, vel verbalem citationem Clerici effecti ſunt: *Barboſa in d. l. poſteaquàm num.* 216. *Parada num.* 137. qui quidem *numer.* 138. *cum Barboſa suprà num.* 217. *Thomè Vas allegat.* 27.*n.* 14 dicit hoc procedere
50 in pænam pecuniariam, non in perſonam; unde *num.* 144. concludit, quod ſi relegatur ad tempus, ſi intra illud efficiatur Clericus, vel Religioſus, & extra exilium inventus ſit, non poterit à Judice laico capi, nec duplicari relegatio in forma, *Ordinat.*
51 *lib.*5. *tit.* 144. nec ab eo exigi pæna pecuniaria, ſed de hoc cognoſcit Judex Eccleſiaſticus. *Cabal. caſu* 108. *numer.* 3. *Giurba conſ. crimin.* 15. Idem dices de mili-
52 tibus Ordinum militarium: ex *Carleval tit.* 1.*diſput.* 2.*num.*452. *Pereyra deciſ.*58.*num.*25.*Pegas ad Ord. lib.*2. *tit.*1.§.21. latè *n.*30.*& tit.*12.§.1.*à n.*9.

53 In ſcholaſticis Univerſitatis Conimbricenſis, vel Eborenſis, qui in noſtro regno fruũtur in criminalibus privilegio fori activè, & paſſivè, ex ſtatutis Univerſitatis Conimbricenſiis *lib.* 2. *capit.* 27. fallit iſta prima limitatio favore ſcholaſticorum ex ſtatuto citato. *Barboſa in l. poſteaquã n.*112.*Carleval de judicijs tit.*2. *diſput.*2.*ſect.* 5.*n.* 487. *&* 488. *Salgado in labyrintho cap.*7.*n.*76.

In Senatoribus fallit etiã limitatio, nam eorum, & Reipublicæ 54
favore nec accuſari, neque accuſare poſſunt, niſi coram Prætore Curiali etiam in delictis ante Senatoriam dignitatem perpetratis. *Peg. ad Ord.lib.*2. *tit.*59.§.13.

Procedit tamẽ in militibus militiæ armatæ, qui quidem in uoſ- 55
tro regno, nec quando fiunt milites ad crimina perpetrata, ex eodẽ §.nõ gaudent privilegio fori in delictis cõmiſſis ab eis, vel contra eos antequam in matricula militum adſcripti reperiantur ex regimine generalis Auditoris, & particularis §.26. quod eſt de jure. *Barb. in d.l.poſteaquã n.*110. *Hyalla de jure belli lib.*3. *cap.*4.*à n.* 4. *Caball.caſu* 147.*à n.* 1. *& caſu* 294. *à n.* 256. *Carleval de judicijs lib.* 1. *diſp.* 2.*à n.*473.*uſque ad n.*478.*Reformatio juſtitiæ* §. 10.*ibi Valaſcus.*

Militat etiam in nobili effecto 56
poſt delictum commiſſum, nam quo ad judicium, & pænas reputatur humilis: ex *Dexarto ad regulam Sardaniæ cap.*20. *num.*9.*&*
10.quia nobilitas ſuperveniens nõ 57
poteſt præjudicium afferre jurisdictioni Judicis loci delicti, nec Reipublicæ offenſæ: propter quod etiam nobilitas ſuperveniens non tollit, quòd filij naturales ante nobilitatem, quæ ſupervenit patri ad ejus hæreditatem, non admittantur virtute Regiæ *Ordinat. lib.* 4.*titul.*92.§.1.

Limitabis ſecundo, quando Fa- 58
miliares, officialesque Sanctæ

Inquiſitionis delinquant cum alio non Familiari, quia iſte, qui non eſt Familiaris, ſed ſocius criminis ipſius Familiaris, ac officialis fori privilegio non gaudet; *ex Cortiada d.deciſ.*30. *n.*99. *Matth. d.c.*7.§.3. *ſect.*1.*n.*46. in ſũmario, nam in corpore dicti §. de hac re non loquitur.

Limitabis tertio, & ultimò in cauſis in privilegio exceptuatis.

CAPUT XIII.

In quibus caſibus, & criminibus Familiares, officialesque Sanctæ Inquiſitionis privilegio fori in criminalibus non gaudeant?

SUMMARIUM.

1 *Agitur de caſibus exceptis.*
2 *Excipitur crimen læſæ Majeſtatis.*
3 *De hoc crimine, qui agunt.*
4 *Secluditur crimen ſodomiæ.*
5 *De quo crimine qui agunt.*
6 *Crimen cum proditione perpetratum excipitur.*
7 *Similiter incendij doloſi crimen.*
8 *Agẽtes de hoc crimine referũtur.*
9 *Pari modo crimen elevationis.*
10 *Qui de hoc crimine agunt, expẽduntur.*
11 *Non minus crimen fractionum regiarum ſecuritatum.*
12 *Violentiæ, & furti mulieris crimen eximitur.*
13 *Recitantur de hoc crimine tractantes.*
14 *Inobedientia mandatorũ Regis crimen eſt exceptum.*
15 *Ingreſſus violẽtus Eccleſiæ, ſeu domûs crimen eſt exceptum.*
16 *Homicidium qualificatum etiã excipitur.*
17 *Quod ſit, & qui de illo agunt, recitantur.*
18 *Falſitatis crimen excipitur.*
19 *Agentes de illo plures numerantur.*
20 *Ictus armorum ſulphureorum privilegium excludit.*
21 *Monetæ falſæ crimen forum perdere facit.*
22 *Plures de materia agentes dantur.*
23 *Publicus latro privilegio fori nõ gaudet.*
24 *Crimen dueli, an ſit exceptum, controvertitur.*
25 *Traditur nova lex noſtri Regni circa hoc crimen.*
26 *Princeps cõmitendo alicui privativè cæteros inhibet.*
27 *In atrociſſimis criminibus familiares forum amittunt.*
28 *Tradentes hoc multi citantur.*
29 *Gravitas duelli cõmendatur.*
30 *Tamen exceptum non eſt.*
31 *Ad oppoſita reſpondetur.*
32 *Privilegium non cenſetur abrogatum ex clauſula, privilegijs non obſtantibus.*
33 *Prædicta clauſula nõ ſufficit ad deroganda privilegia conceſſa in Religionis favorem.*
34 *Familiaris, in criminalibus, an gaudeat privilegio fori, contra ſimilem inquiritur.*
35 *Privilegiatus cõtra æquè privilegi-*

legiatũ privilegio nõ munitur.
36 *Privilegia familiarium, officialiumque non ob eorum favorẽ, ſed Religionis fuerunt cõceſſa.*
37 *Dubitatur, an in crimine monopolij gaudeant.*
38 *Apud nos hoc crimen exceptum non reperitur.*
39 *Eſt tamen graviſſimum, & ſeveriſſimè puniendum.*
40 *Invehuntur DD. contra monopolium facientes.*
41 *Et adverſus Judices eos non punientes.*
42 *Tranſcribũtur leges crimen hoc de novo punientes.*
43 *Punitio hæc à legibus ſtrictiſſimè Judicibus commendatur.*
44 *Ventilatur probatio, quæ requiratur in dictis exceptis, ut Familiares forum amittant.*
45 *Referuntur DD. qui cum ſemiplena probatione tranſeunt.*
46 *Plenam probationem requiri fundatur.*
47 *Qualitas tribuens juriſdictionẽ concludentèr eſt probanda.*
48 *Familiares habẽt pro ſe regulã ut à judicio ſuo nõ extrahãtur.*
49 *Exceptionẽ regulæ concludẽtèr eſſe probandam jura docent.*
50 *Privilegia Familiarium, officialiumque utpote favorabilia non ſunt facilè evertenda.*

1 HÆc quæſtio à nobis ſummatim exponenda, & decidenda eſt decurſis varijs caſibus, in quibus Familiares, officialesque Sanctæ Inquiſitionis privilegio fori in criminalibus non gaudent: quorum quatuordecim ſunt expreſſè excepti in privilegijs: ut ex illis patet *cap.*3.*num.* 61.*&* 62. & alij etiam ſunt, de quibus eſt dubitatio, quos omnes breviter recẽſemus, ut in cæteris omnibus noſtra reſolutio, de qua in cap. antecedenti, firma maneat.

Primus eſt in crimine læſæ 2
Majeſtatis, in quo Familiares, officialeſque Sancti Officij privilegio fori non gaudent, de quo crimine apud nos agitur *in Ord. lib.* 5.*tit.* 6.*per totum, ubi Barboza* infi- 3
nitos citat, quibus adde, quos refert *Conciolus in ſuis reſolutionibus criminalibus verbo læſæ majeſtatis reſolutione unica. Gomes* 3. *var. capit.* 2. *ubi Aylon* infinitos citat *Farinacius de crimine læſæ majeſtatis q.* 116. *Clarus* §. *læſæ Majeſtatis, ubi Bajardus, & Harpetrus, DD. ad tx. in l. quiſquis.* §. *filij Cod ad legem Juliam Majeſtatis. Cortiada deciſ.*30. *n.*112. *Peg. ad Ord. lib.* 2.*tit.*1. §.23. *cap.*6. *Harpetrus in* §. *publica* 3. *Inſt. de publicis judicijs à n.*2. *uſque ad* 120.

Secundus eſt in crimine ne- 4
fando ſodomiæ, de quo apud nos agitur in *Ord. lib.* 5.*tit.*13.*ubi Barboſa* multos dat de materia agentes, quibus adde *Barboſa de poteſtate Epiſcopi allegat.*44. *num.*15. *&* 16. cum infinitis. *Conciolus ſu-* 5
prà verbo ſodomia reſolutione 123. *&* 4.*per totas. Manſinus de confiſcatione bonorum quæſt.* 9. *num.*18. *Cortiada in ſpecie cũ multis deciſ.*30. *n.* 116.

n. 116.*Pegas ſupra cap.*8.*per totũ.*
6 Tertius eſt in quocumque cri-
mine qualificato cum proditione,
quam *aleivoſiam* vocamus: ut pa-
tet ex eiſdẽ privilegijs *n.*61. & de
hoc crimine agitur apud nos in
Ord.lib. 5.*tit.* 37.ubi noſter *Barbo-
ſa* plures citat, quibus adde noviſ-
ſimè *Sarayva in praxi delegationis
criminalis cap.* 3. *per totum. Cor-
tiada deciſ.*30.*n.*112. *Harpetrus in
§.item* 5. *de publicis judicÿs à n.* 1.
7 *uſque ad* 44.
Quartus eſt in crimine incen-
dij dolo patrato, de quo apud
nos agitur in *Ord. lib.*5. *tit.*86.*ubi
Barboſa* multos citat *tx in cap.
peſſimam* 23. *quæſt.* 8. *ubi DD.* &
8 de crimine incendij agunt *Deci-
anus tract.criminali lib.* 6.*cap.* 28.
numer. 24. *Bobadilha lib.* 2. *politi-
corum cap.* 14. *n.* 78. *Giurba conſ.*
49.*num.*14. *Polidorus Ripa de no-
cturno tempore cap.*27.*n.*3. *Frago-
ſo de Regimine Reipublicæ tom.*
2.*lib.*8.*diſput.* 11.§. 2.*à.n.*6. *Que-
ſada Pilo controverſ. forenſ. cap.*
49. *Baſil. in deciſ. criminal. deciſ.*
18.*per totam.*
9 Quintus in crimine elevationis
provinciæ, aut populi ſublevatio-
nis, aut rebellionis, ut expreſſum
extat in privilegijs, de quibus in
*cap.*3. *num* 61. *Caſtejon. in Alpha-
betico juris verbo rebelles. Pacheco*
10 *in apolleta utriuſque juris verbo re-
bellis, tx. in l. omne delictum* 6.*ff.
de re militari, l. ſi quis aliquid* 38.
*ff. de pænis, l. amiſſiones §. qui
deficiunt ff. de capitis diminutione
extravagans qui ſint rebelles, quæ
alias dicitur collat.* 11.*tit.*2. de quâ
omninò videas per gloſſam, & Bar-
tholum ibidem. Latiſſimè *Cortia-
da deciſ.* 30. *numer.* 112. *Baſilius
deciſ.*16. 11
Sextus caſus eſt in crimine fra-
ctionis ſecuritatum Regiarum
epiſtolarum, de quibus agit *Ord.
lib.*5.*tit.* 129.*per totum, ubi Barbo-
ſa* plures citat. *Cortiada deciſ.* 30.
*num.*112. 12
Septimus caſus eſt in crimine
violentiæ factæ mulieri, aut furti
illius: ut patet *in d.cap.* 3.*num.*61. 13
de quibus criminibus agit, ſcilicet
de vi facta mulieri, *Ord. lib.* 5. *tit.*
18.*& ibi Barboſa cum multis*, qui-
bus addendus eſt cum alijs *Mat-
theu de re criminali cõtroverſia* 67.
*per totam. Pegas ad Ord. lib.*1. *tit.*
61.§.31.*n.*28. *Cortiada deciſ.* 30.
*numer.*112. *Baſilius deciſ.* 15. *per
totum.* 14
Octavus caſus eſt in crimine
inobedientiæ contra mandata
Regis commiſſa, ſivè per contra-
ventionem, ſeu oppugnationẽ, aut
commiſſionem, ſivè per omiſſio-
nem: ut patet *d. cap.* 3.*num.*61.*&*
agit *Ord. lib.* 5. *tit.*6. §.26. *&* 27.
Cortiada d. n. 112. de quo nos in
rubrica *de munere judicis Orpha-
norum* 2.*p.* 15
Nonus caſus eſt in crimine ef-
fractionis, ſivè ingreſſûs violenti
domûs, Eccleſiæ, aut monaſterij:
ut patet *d. cap.* 3. *n.* 61. de quibus
agit *Ord. noſtra lib.* 5. *tit.* 15. *ubi
Barb.* & de ingreſſu violento do-
mûs,

mûs, aut Eccleſiæ, *lib.* 1.*tit.*65.§. 31.*ibi Barboſa*, *Pegas*, *Cortiada dicto n.*112.

16 Decimus caſus eſt in crimine homicidij qualificati: ut patet *d. cap.* 3.*n.*67.de quo agit *Ord.noſtra lib.*1.*tit.*65.§.31.*&* *lib.*5.*tit.*35.*ibi Barboſa* homicidium qualificatum eſt homicidium voluntarium, homicidium proditorum, homicidium patris, quod dicitur parricidium, homicidium matris, quod vocatur matricidiũ, homicidium fratris, quod dicitur fratricicium, & homicidium per aſſaſſinum patratũ, ut videre eſt apud DD. quos citat *Barboſa in d. Ord. Gomes* 3.*var. cap.* 3.*ubi Aylon ferè infinitos. Conciolus in ſuis reſolutionibus criminalibus verbo homicidium à reſolutione* 1. *uſque ad* 14. referens innumeros. *Harpetrus in* §.*item* 5.*de publicis judicijs à num.* 1.*uſque ad* 404.

17 (margin)

18 Undecimus eſt in crimine falſitatis: ut patet *d. cap.* 3. *num.* 67. de quo crimine agit *Ord.lib.* 5. *tit.* 62.63.*&* 64.*ubi Barboſa* innumeros dat, quibus ſunt addendi *Conciolus ſuprà* referens penè infinitos *verbo falſum à reſolutione* 1 .*uſque* 22.*Pegas forenſ.per totum cap.*19. ubi nihil deſiderandum relinquit. *Pegas ſuprà.Harp.ſuprà in* §.*item* 7.*à n.*1.*uſque ad* 100.

19 (margin)

Duodecimus eſt in crimine
20 ictûs arcabuſij, aut beſtæ, ſeu alterorũ armorũ igniorũ: ut patet *d. cap.*3.*num.* 66. & de hoc crimine agit *Ord. lib.*5. *tit.* 8.*& ibi Barboſa ad* §.13.

Decimus tertius eſt in crimine falſæ monetæ:ut patet *d. cap.* 3. *n.* 66. de quo crimine agit *Ord.lib.*5. *tit.* 12. *ibi Barboſa* cum multis, quibus adde referentẽ ferè omnes, qui de materia egerũt, *Conciol.ſup. verbo moneta falſa à reſolutione* 1. *uſque ad* 6. *Farinac. de Inquiſitione q.*2. *num.* 22. *& de crimine læſæ majeſtatis q.*115.*à num.*8.*Gaſinus de defenſione reorum defenſ.* 4. *cap.*9.*à num.*4.*Ord. lib.* 1. *tit.* 65. §. 31. *ibi Barboſa*, *&* *Pegas ad Ordin.lib.* 2.*tit.*1.§. 23.*cap.* 7. *per totum.* 21

Decimus quartus, & ultimus eſt in crimine latrocinij publici: ut patet *d. cap.*3. *num.* 61. de quo agit *Ord. lib.*5. *tit.*60. *ubi Barboſa* multos citat, quibus adde, quos refert, & ſequitur *Conciolus ſuprà verbo furtum à concluſione* 7.*uſque ad* 11.ubi ferè omnes, qui de materia egerunt cumulavit in ſpecie *Cortiada deciſ.* 30.*n.*112. 22

Sunt etiam alij caſus, de quibus in cap.ſequentibus, his ſecluſis criminibus, in cæteris omnibus noſtri Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis in criminalibus activè, & paſſivè privilegio fori gaudent; & ad hoc, ut clarius hoc firmius permaneat de aliquibus criminibus, in quibus dubitatio eſſe poteſt, breviter agemus. 23

Primo dubitatur, an gaudeant privilegio fori in crimine duelli, quod vocamus *deſafio*: rationem dubitandi facit ſequens lex, 24

quæ poſt *Ord. lib.*5.*tit.* 43.gravioribus pænis delinquentes punivit, quæ talis eſt.

DOM Pedro por graça de Deos Principe de Portugal, & dos Algarves dàquem, & dàlem, Mar em Africa, & de Guinè, da Conquiſta, Navegaçaõ, Comercio de Ethiopia, Arabia, Perſia, & da India &c. Como Regente, & Governador dos ditos Reynos, & Senhorios faço ſaber a vòs

Que eu paſſey hora huma ley por mim aſſinada, & paſſada por minha Chãcellaria, da qual o treſlado he o ſeguinte:

DOM Pedro por graça de Deos Principe de Portugal, & dos Algarves dàquem, & dàlem Mar em Africa, & de Guinè, da Conquiſta, Navegaçam, Comercio de Ethiopia, Arabia,Perſia, & da India &c. Como Regente, & Governador do ditos Reynos; & Senhorios; faço ſaber aos que eſta minha ley de declaraçaõ virem, que ſendo eu informado como neſtes Reynos, ſem embargo de eſtarem prohibidos os deſafios pela Ordenaçam, & leys extravagantes com graves penas, de algum tempo a eſta parte ſe nam daõ à execuçaõ com o rigor devido, de que ſe tem ſeguido huma quaſi permiſſaõ de taõ eſcandaloſo crime com menos reſpeito das ditas leys, & grande damno, & prejuizo de meus Vaſſallos, & tanto contra o ſerviço de Deos, & meu; que chegaõ os mais nobres a fazer honra daquillo, que ella bem conſiderada, deviam antes condemnar;& aſſi mais conſiderando o que o Sagrado Concilio Tridentino diſpoem neſta materia, cuja obſervancia me he de novo recomendada neſtas Cortes pello Eſtado Eccleſiaſtico com grande zelo, & he obrigaçaõ minha cumprir no que toca, fazendo deſterrar deſtes Reynos tam abominavel introducçaõ; fuy ſervido fazer a preſente ley, & declaraçaõ, pela qual ordeno, & declaro, que as penas conteudas na dita Ordenaçaõ contra os tranſgreſſores della ſe haõ de executar inviolavelmente do dia da publicaçaõ deſta em diante, ſem exceiçaõ de peſſoa alguma de qualquer eſtado,& condiçaõ, que ſeja, ſem ſe admittirem mais entendimentos, ou interpretaçoens da dita Ordenaçaõ, & do que ha nellas declaradas: ſalvo, em quanto à pena de degredo contra os que ſaõ Authores no deſafio, porque ſeraõ condemnados para o Reyno de Angola por dez annos ſem remiſſaõ, ficando as mais em ſeu vigor; & àlem das ditas penas, ſendo caſo, que algumas peſſoas das de maior qualidade ſejam comprehendidas no dito crime, perderàõ de todo a minha graça, & as haverey por indignas della,& incapa-

incapazes de me ſervir delles de couza alguma, & tendo officios dequalquer qualidade, que ſejaõ, os hei logo por privados delles, ipſo jure, nam ſò para ſuas peſſoas, mas para ſeus filhos; & para que como exemplo deſta Corte ſe atalhem eſtes damnos em todos os lugares deſtes Reynos, ordeno, que o Corregedor da Corte mais antigo conheça nella privativamente deſte crime, & tanto que tiver noticia delle, faça auto em termo de hum dia, & com informaçam ſummaria pronunciarà, & prenderà logo os culpados, & farà ſequeſtro em ſeus bens, & procurando apurar a verdade pellas teſtemunhas, que lhe parecerem neceſſarias, farà os autos ſummarios, & em termo de dez dias os ſentenciarà com os adjuntos, que eu lhe hey de nomear, & naõ darà à execuçaõ as ſentenças ſem primeiro me dar conta. E os mais Julgadores do Crime deſta Cidade, tanto que lhe vier a noticia deſte crime nos ſeus bayrros, logo ſem dilaçaõ daraõ conta ao dito Corregedor do crime da Corte, ſob pena de ſe lhe dar em culpa de ſuas reſidencias, & nas mais Comarcas do Reyno os Corregedores, & Juizes de fòra tanto que lhe chegar a dita noticia, que ſe cõmetteo o dito crime faraõ a meſma diligencia, fazendo auto, prizam, & ſequeſtro, que remetteraõ ao Corregedor do Crime da Corte, ſendo no deſtricto della, & ſendo na do Porto, ao Corregedor do Crime, para que os ſentencee ſummariamente na forma referida com os adjuntos, que o Governador lhe nomear; & para que eſta ley ſe obſerve, & execute com o rigor, que convem, mando aos Corregedores, Ouvidores, Juizes, & Juſtiças deſtes Reynos, & Senhorios, que nas devaças geraes, que tirarem, perguntem por eſte caſo, & achando haverſe cometido, dem logo conta na Meſa do deſpacho dos Deſembargadores do Paço, & nas reſidencias, que derem, ſe perguntarà ſe deixaraõ de executar o diſpoſto neſta ley para ſe lhes dar em culpa, & particularmente lho mandar eſtranhar. E mando outroſi ao Regedor da Caſa da Supplicaçaõ, & ao Governador da Caſa do Porto, & aos Deſembargadores das ditas Caſas, & mais juſtiças deſtes Reynos, que a cumpraõ, & guardem, & façam inteiramente cumprir, & guardar como ſe nella conthem, & ao Chanceller mòr ordeno, que deſpois de publicada na Chancellaria, envie logo cartas com o traſlado della ſob meu ſello, & ſeu ſinal a todos os Corregedores, Ouvidores das Comarcas, & das terras dos Donatarios; onde os Corregedores nam entraõ por Correiçaõ, para que a todos ſeja notorio, a qual ſe regiſtarà nos livros do Deſembargo do Paço, Caſa da Supplicaçam, onde ſemelhantes

lhantes leys ſe coſtumaõ regiſtar. Dada neſta Cidade de Lisboa. Manoel da Sylva Collaço a fez a dezaſeis de Junho de ſeis centos, ſeſſenta, & oito. Luis Sanches de Baena a fez eſcrever. Principe. o Marques Mordomo mòr P.

26 Ex qua lege patet punitionem hujus criminis ad Prætorem criminalem Curiæ pertinere, & quando Princeps alicui Judici committit de aliqua cauſa cognoſcere, cæteris alijs interdicere cenſetur. *Pereyra in ſua Academia, ſeu Republica literaria lib.*3.*diſp.*1.*quæſt.*7.*n.* 302. *Mendes in praxi* 2.*p.lib.*1.*cap.*2.*num.* 84.*&* 89.*Cabed.*1.*p. deciſ.*22. *Barboſa in l.*1.*ff. de judicijs artic.*4.*num.*46.49.65.*&* 107. *Phœbus p.*2. *areſt.* 85. *Maranta de ordine judic.*4.*p. diſtinct.*2. *num.*2. & nos diximus *de munere Judicis Orphanorum tract.*1. *lib.*4.*cap.*14. *& tract.* 2.*lib.* 8.*cap. pen. & de recuſationibus lib.*5.*cap.* 5, ergo videtur dicendum, quòd hic caſus eſt exceptus.

27 Confirmatur hoc, quia Familiares, officialesque Sanctæ Inquiſitionis in gravioribus criminibus privilegio fori non gaudent. *Cortiada deciſ.* 30. *n.* 112.

28 *Simanchas de Catholicis tit.* 41.*numer.* 19. *Regens Vico ad pragmat. Regni Sardaniæ lib.*1.*tit.* 7.*cap.*17. *per totum. Delbene de immunitate, tom.*1.*cap.* 4.*dubitatione* 14. *num.* 13. *Pareja de inſtrumentorum editione tom.*1.*tit.*2. *reſolutione* 6.*Farinacius de hæreſi quæſt.* 186.*n.*38. *Solorſanus de jure Indiarum lib.*3. *cap.*24.*num.* 62. *Curia Philippica. p.*3.§.1.*num.*15.*Villadiego in politicis cap.*5.§.20.*num.*147. *Giurba conſ.*96. *Roxas ſingulari* 101. *Paramus de origine Sanctæ Inquiſitionis lib.* 3.*quæſt.* 5.*n.*27. *Ciarlinus controverſ.cap.*120.*num.*2.*parte* 2. *Caſtro Palao* 1.*p.tract.*4. *diſput.*8. *puncto* 12.§.2. *num.* 9. *Carleval de judicijs tit.* 1. *diſput.*2. *n.* 515.*Diana reſolut. moral.parte* 4.*tract.*8. *reſolutione* 55. Latiſſimè *Narbona in l.*20.*lib.*4.*novæ recopilat. tit.*1.*à gloſa* 7. *uſque ad* 20.

Sed ſic eſt, quòd duello gravius 29
crimen conſiderari non poteſt, ſiquidem ex duello prodeunt mortes repentinæ, animarum perditiones, nova inter adſtantes amicos pugnantium odia, & altercationes, Dei tentatio, & plura mala in humani generis detrimentum, ut habetur latius in Bulla Julij Secundi *conſtit.*19. *in Bulla. tom.*7.*in Sacro Concilio Tridentino de reformatione ſeſſ.*25.*cap.*19.*& ex DD.* quos ibi citat *Barboſa, & de poteſtate Epiſcopi allegat.*50.*num.*120. *Diana in ſumma verbo duellum. Conciolus in ſuis reſolutionibus criminalibus verbo duellum, reſolutione* 12.*&* 3. *Manſinus de confiscatione bonorum quæſt.*10. *Guaſin.de confiſcatione concluſione* 13. *ampliatione* 89.*n.*6.*Marinus reſolutione* 110.*n.*9.*Sanches in Decalogum lib.* 2. *cap.* 39. *num.* 28. *Antonellus de tempore legali lib.*1. *cap.* 29.*per totum:*

tum: ergo &c.

30 His tamen minimè reluctantibus firmitèr tenendum eſt, noſtros Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis gaudere privilegio fori, etiam in crimine duelli; quia crimen hoc non invenitur exceptum in ſuis privilegijs, immò in illis expreſſum, quòd prædicto privilegio gaudeant in omnibus criminibus, non exceptis etiam expreſſis gravioribus: ut patet in *cap.* 3. *numer.* 61. *&* 62. *&* 67. & excluſio expreſſorum eſt incluſio non expreſſorum: ut diximus in cap. antecedenti abundè.

31 Ex quo jam patet ſolutio ad contraria, eo maximè; quia ad derogandum privilegium alicui conceſſum, non ſufficit, quòd cognitio privativè concedatur alij judici, nam intelligitur quo ad non privilegiatos, prout non ſunt Familiares, officialesque Sanctæ Inquiſitionis: ut colligitur ex *Ordin.lib.* 3. *titul.*12. *per totum.*

32 Solutio hæc probatur, & confirmatur; quia etiam in fortioribus terminis privilegium non cenſetur abrogatum, prout quando Princeps commiſit cognitionem privativè, non obſtantihus quibuſcumque privilegijs in contrarium: ut docet *Benedictus Pereyra in ſua Academia, ſeu Republica literaria lib.*3. *diſput.* 1.*q.*6.*per totam*, qui licèt loquatur in privilegijs ſcholaſticorum, à fortiori procedit in privilegijs Familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis, quæ ſcholaſticorum antecellunt.

Magis corroboratur; quia privilegia officialium, Familiariumque Sanctæ Inquiſitionis ſunt conceſſa in favorem Religionis: ut diximus *capit.* 2. *& cap.* 4. & ut talia ad piam cauſam conceſſa dicuntur, & privilegium conceſſum ad pias cauſas non derogat clauſulam: *non obſtantibus quibuſcumque privilegijs in contrarium*, juxta tradita *in capite ſi propter ſua debita de reſcriptis in* 6. *ubi Barboſa* multos citat, *& clauſula* 83. *numer.*18. ubi infinitos citat. 33

Secundo dubitatur, an Familiaris, officialesque Sanctæ Inquiſitionis in criminalibus privilegio fori perfruatur contra alium Familiarem, officialemque? Ratio dubitandi conſiſtit, & oritur ex regula, quòd privilegiatus contra pariter privilegiatum privilegio non gaudet, deducta *ex lege ſed & milites ff. de excuſatione tutorum. leg. aſſiduis Cod. qui potiores in pignore habeantur, lege ſcire Cod. de Sacroſanct. Eccleſ. ubi Barboſa, & axiom.* 190. *numer.* 1. ubi infinitos citat; ſed in propoſito caſu datur æquale privilegium, & æquè favorabile: ergo in hoc caſu privilegium fori ceſſare debet. 34 35

Nihilominùs contraria ſententia docenda, & ſequenda eſt, quia

quia privilegium hoc Familiaribus, officialibusque non fuit
36 conceſſum ob ipſorum favorem, ſed ob Religionis favorem, prout jam diximus, & in manu, & poteſtate Familiaris non eſt per delictum ſuum alteri præjudicium in ſuo privilegio inferre, quod optimè comprobatur exemplo ſcholaſtici, qui ſi in alium ſcholaſticum delinquat, non ideò privilegium amittit, niſi quandò pæna amiſſionis fori expreſſè pro delicto imponitur: ut in terminis tradit *Benedictus Pereyra in ſua Academia, ſeu Republica literaria lib. 3. diſputat. 4. quæſt. 4. numero* 418. *cum Scobar capitul.* 56. *numero* 10. Zoezius *ad Decretal. in rubrica ad titulum de privilegijs.*

37 Tertiò dubitatur, an Familiaris, officialiſque Sanctæ Inquiſitionis in crimine fraudationis annonæ publicæ, ſeu monopolij gaudeat privilegio fori? Rationem dubitandi hujus criminis gravitas præſtat, quæ tanta eſt, ut monopolium puniatur pænâ exilij, & confiſcationis bonorum: ex *lege unic.Cod. de monopolijs: ibi Peres*, *&* Zoezius,*Gaito. de credito cap.* 2. *q. num.*2321. *Manſinus de confiſcatione quæſt.* 17.*numer.* 3. *Leſſius de juſtitia,& jure libr.* 2. *capitul.* 21. *dubitatione* 21. *per totam. Menoch. de arbitrarijs caſu* 569. *Conciolus in ſuis reſolutionibus criminalibus, verbo monopolium reſolutione* 1. *&* 2. *per totas*, ubi infinitos laudat, qui omnes declarant modos, in quibus dicitur committi monopolium, & ideò in Regno Caſtellæ famiares ex hujuſmodi crimine fori privilegio non gaudent: ut diximus *capite* 12.

Apud nos cùm hujuſmodi crimen in privilegijs non ſit exceptum, abſque dubio eſt, Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis privilegio fori frui: ut diximus *dicto capit.* 12. ſed advertant Conſervatores privilegiorum illorum, ut eos ſeveriſſimè puniant; quia graviſſimum eſt hoc crimen, & Reipublicæ maximè damnoſum, eo quod Cives emere cogantur carius merces, victualia, & cætera de manibus eorum, qui monopolium faciunt, cæterique Cives injuſtè impediantur commodè negotiari, benignioreſque eſſe in pretio.*Barb. in dicta l. unic.n.*4.*Molina de juſtitia tract.*2.*diſp.*345.*num.* 1. *Decianus tract. criminali lib.*3. *cap.*21. *à prio*,*Farinacius in fragmentis parte* 2.*litera M. num.*287. *Peres in d.l. unica num.*1. *Zoezius ibidem*, qui meritò invehuntur adverſus monopolium facientes; maximè contra eos, qui totam aliquam victûs ſpeciem emunt, puta, vinum, oleum, frumentum, ut illi ſoli poſſint carius certo tempore vendere, & ſimiliter in eos, qui per conſpirationem nolunt vendere intra certum tempus,

38 39 40 41

pus, aut non minoris, & contra judices negligentes procedere contra monopolia facientes, & pænas à jure inflictas exigere diſſimulantes, qui ultra quadraginta librarum auri puniri debent: ſecundum *Barboſam in d. l. unica numer.* 16.

Ad evitanda monopolia circa ſpeciem ad victum neceſſariam variæ pænæ ſtabilitæ ſunt in noſtra *Ordinatione lib.* 5. *titul.* 76. *&* 77. *ubi Barboſa* multa dat ad materiam concernentia, quæ poſteà aucta fuerunt per leges ſequentes.

Decreto contra os atraveſſadores do pam.

SEndo de tanta conſideraçam o prejuizo, que a ſaca do paõ pode fazer a eſte Reyno, & pelo que ſe atraveſſa nelle, & devendo-ſe-lhe applicar com todo o cuidado o remedio, impondo penas, & executando-as contra os que delinquirem, fuy ſervido reſolver, que aos que venderem trigo para fòra do Reyno, ſe lhe impozeſſe ao piaõ pena de açoutes beſtas, & paõ perdido, & a embarcaçam; & aos nobres cinco annos de degredo irremiſſivel para Africa, & quinhentos cruzados, ametade para o accuſador, & a outra ametade para a Camera Real. Os que atraveſſarem pam para dentro do Reyno hiram dous annos para Africa, beſtas, embarcaçam, & paõ perdido, & ſincoenta mil reis para o accuſador, & ſendo nobre dous annos para Caſtro Marim, & cem mil reis, cincoenta para o accuſador, & cincoenta para a Camera Real; & porque nam ſam as leys, as que refreaõ os delictos, ſenam a execuçam dellas, & a experiencia tem moſtrado, que os livramentos ordinarios ſam muito prejudiciaes, porque nam chega o caſtigo, ou chega à tempo, que jà nam aproveita o exemplo, reſolvi outro ſi, que todos os comprehendidos neſtes delictos ſejaõ ſentenceados em Relaçam breve, & ſummariamente dentro de oito dias peremptoriamente, & logo ſe executaſſem as ſentenças, porque ſó neſta fòrma ſe poderà refrear a ambiçam de hum tam grande intereſſe; & que os Clerigos, & mais Eccleſiaſticos, que fiados na ſua iſempçam, ſam os que mais ouſadamente vam contra as Leys, & ficaria fruſtrada eſta diſpoſiçam, ſe lhe ficaſſe aberta a porta para elles poderem atraveſſar, & mandar para fòra do Reyno o pam que quizerem, fuy ſervido declarar, que todo aquelle Eccleſiaſtico, que for achado, ou comprehendido em atraveſſar paõ, nam por via de juriſdiçam, mas por defenſa de meus Vaſſallos, & conſervaçam do Reyno, os mandaria lançar fòra delle, & aſſim o mandey eſcrever aos Prèlados para ſer notorio. E outro ſi reſolvi,

ſolvi, que aos que forem tranſgreſſores depois de publicadas as penas impoſtas, ſe nam conce-deſſem cartas de ſeguro. O Regedor da Caſa da Supplicaçam tendo entendido eſta minha reſoluçam, a faça executar taõ promptamente, como pede a importancia deſte negocio. Lisboa vinte, & cinco de Janeiro de mil, & ſeis centos, & ſetenta, & nove.

Mendo de Foyos Pereyra.

Outra ley ſobre a meſma materia.

JUiz de fòra da Villa de Ourique. Eu ElRey nos envio muito ſaudar. Por haver moſtrado a experiencia os grandes damnos que reſultam à Republica de haver atraveſſadores do pam neſte Reyno, nam baſtando a prohibiçam de taõ repetidas leys, & ordens para ſe evitar hum delicto de tam damnoſas conſequencias, o que procede, nam pela falta da diſpoſiçam das leys; mas pela omiſſam, & pouco cuidado dos executores dellas. Hey por bem, que neſſa Villa tireis huma exactiſſima devaça dos atraveſſadores de todo o genero de pam, a qual nam ſerrareis, mas deixareis em aberto, para que a poſſais continuar ao diante ſegundo entenderes que convem, & he neceſſario, & pronunciareis, & prendereis aos culpados, aos quaes ſe lhes nam ha de paſſar carta de ſeguro, nem Alvarà de fiança na fòrma do Decreto de ſeis centos, & ſetenta, & nove, de que com eſta vos mando remetter a copia, & aos prezos ſentencieareis breve, & ſummariamente na fòrma do meſmo Decreto, & tereis entendido, que conſtandome extrajudicialmente que houve algum atraveſſador de pam neſſa Villa, & ſeu termo, que nam foſſe por vòs pronunciado, ou prezo, & quando vos naõ conſtaſſe pela devaça, o nam ſaibais por informaçam particular, que vos hey de mandar privar, & riſcar do meu ſerviço, para que o exemplo do caſtigo deixa advertido aos mais miniſtros da fòrma, em que devem ſatisfazer a ſua obrigaçam em materia de tanta importancia, & conſequencia, como tambem ſe obrardes neſta diligencia, como eu de vòs eſpero, terey muy eſpecial attençam a eſte ſerviço para o voſſo melhoramento. Ao Conde das Galveas mando eſcrever, remettendolhe a copia das Ordens, que ſe paſſaõ a todos os miniſtros deſſa Provincia para que procure ſaber ſe algum falta à obſervancia dellas; & me de conta do que lhe conſtar, & lhe ordeno, que ſendolhe pedida ajuda, & favor por algum dos miniſtros para a execuçaõ deſtas ordens, lha dê pormptamente; & ao meſmo Conde encarrego que tome muito por ſua conta ſaber ſe hà algum atraveſſador neſſa Provincia, & que conſtandolhe,

dolhe, o mande prender, & fazer auto de traveſſia pelo miniſtro que lhe parecer, porque o Conde ha de ter eſta ſuperintendencia nas terras de ſua juriſdicçam; & porque ao meſmo paſſo, em que ſe devem prohibir, & evitar os atraveſſadores, ſe haõ de favorecer aquellas peſſoas, que com cartas de viſinhança paſſadas pelo Senado da Camera deſta Cidade forem a comprar pam para o ſeu provimento; vos ordeno, que lhe deis toda a ajuda, & favor, para que o conduzaõ com brevidade; & no caſo que haja algumas peſſoas neſſa Villa, que queiraõ comprar trigo aos Caſtelhanos, lhes mandareis paſſar carta, para que o poſſam comprar, & trazer com guias a eſta Corte; & porque ſou informado, que os officiaes das Cameras impedem muitas vezes a conducçam do pam para eſta Corte ſem juſta cauſa, ficareis advertido, que deſſa Villa ſò ſe nam deixarà ſahir aquelle, que for neceſſario para ſuſtento de ſeus moradores, & fareis, que todo o mais ſe conduza logo. E eſta diligencia vos hey por muito recomendada; & eſpero, que nella obreis de maneira, que tenha eu muito, que agradecervos, porque do contrario me darey por muito mal ſervido. Eſcrita em Lisboa a quatorze de Junho de mil, & ſeis centos, & noventa, & cinco. R E Y.

Carta ſobre a meſma materia.

JUiz de fòra da Villa de Ourique. Eu ElRey vos envio muito ſaudar. A mà intelligencia, que muitos miniſtros tem dado às minhas ordens, & ainda a ignorancia em que ſe acham alguns na diſpoſiçam da ley do Reyno ſobre os atraveſſadores do pam, me fez entender, que era neceſſario mandar ver as duvidas, que ſe tinhaõ offerecido por Miniſtros da Meſa do Deſembargo do Paço, & outros de mayor ſuppoſiçam; conformandome com o ſeu parecer, fuy ſervido reſolver, ſe vos fizeſſe huma nova declaraçam da fòrma em que havieis de tirar as devaſſas, de que vos encarreguey, para que ſe evitaſſe a confuſam, & embaraço, com que ſe achava eſte Reyno, ſervindolhe, pela mà intelligencia dos Miniſtros, o remedio de damno, & aſſim vos regulareis pelas declaraçoens, que com eſta minha carta ſe vos remettem aſſinadas pelo meu Secretario de Eſtado. Eſcrita em Lisboa a 11. de Agoſto de 1695. R E Y.

Declaraçoens, que ElRey noſſo Senhor manda fazer a todos os Julgadores das Cameras, a que foy ſervido mandar tirar devaſſas dos atraveſſadores de todo o genero de pam.

1 Que

1 QUe as devaças ſe nam haõ de tirar,ſenaõ das traveſſias feitas no anno paſſado de 694.

2 Que o Decreto de 679. de que ſe mandaraõ copias com as Cartas de ſua Mageſtade, ſe nam ha de praticar quanto ás penas nelle accreſcentadas, ſe nam nos delictos cõmettidos depois de ſua publicaçam, deſde o dia em que agora ſe publicou em cada Comarca, ou terra.

3 Que as cartas de ſeguro,que eſtiverem paſſadas aos atraveſſadores antes da referida publicaçaõ do dito Decreto, ſe haõ de guardar, & ter ſeu effeito.

4 Que depois da publicaçaõ do Decreto, que agora ſe mandou fazer,ſe nam haõ de conceder cartas de ſeguro aos atraveſſadores do paõ, ainda que foſſem culpados neſte delicto antes da publicaçam do dito Decreto.

5 Que nenhum Miniſtro hà de tirar devaças das traveſſias feitas fóra de ſua juriſdiçam, & das terras, em que Sua Mageſtade expreſſamente lhas mandar tirar.

6 Que todas as peſſoas, que tiverem dado, ou derem dinheiro para trigo a lavradores antes de o recolherem, ſam atraveſſadores; o que ſe nam entenderà quãdo derem o tal dinheiro, para lho pagarem em pam na quantidade, que lhe for neceſſaria para ſuſtento de ſua familia, & abiguarias na fòrma do §. 3.*do tit.* 76.*do livro* 5.*da Ord. do Reyno*; porque cada hum póde comprar paõ para ſua caſa, & familia em qualquer tempo.

7 Que havendo algumas peſſoas, que empreſtem trigo a lavradores para lho pagarem em o novo em a meſma eſpecie de trigo com a mayoria a reſpeito do preço, porque correr no mez de Mayo futuro, ſe ha de guardar o que diſpoem a *Ord.no livro* 4. *tit.* 20.

8 Que todos os Miniſtros devem entender, que he licito a qualquer peſſoa hir comprar pam a Caſtella, & vendello em toda a parte, quem quizer na fòrma da meſma ley, & que o regiſto, que ella manda fazer na primeira terra, a que o paõ de Caſtella chegar, nam he penal, mas sòmente neceſſario para ſe lhe conceder a liberdade da venda em toda a parte, & que aſſim quem nam regiſtar o dito paõ, nam faz delicto, & ſò ſe lhe poderà negar a licença para a venda livre na fòrma, que a ley declara.

9 Que em nenhum caſo ſe impida pelos Miniſtros das juſtiças às peſſoas, que tiverem rendas nas terras de ſua juriſdiçam, que tragaõ para eſta Cidade de Liſboa o pam, ficando o terço na terra, ſe for neceſſario, porque poderà haver muitas, que ſejam taõ pequenas, ou tenham tanto pam, que lhe ſòbre muito, ſe lhe ficar o terço de todo; em eſte particular ſe deve emtender a ley ſegũdo a nececidade, ante os Miniſtros

tros devem dar toda a ajuda, & favor, para que eſtas rendas ſe cõduzam à Corte, & que eſtes terços ſe haõ de entender nas terras, que ficarem fóra das dez legoas, & das duas do Tejo, que diz a *Ord. livro* 5.*tit.*76.

10 Que a nenhuma peſſoa, que comprar pam para trazer para Lisboa, tirando guia, & dando fiança a trazello no tempo, que ſe lhe aſſignar, ſe lhe impida o trazer paõ, antes ſe lhe dê toda a ajuda, & favor, & que neſta materia ſe nam admitta requerimento algũ dos officiaes da Camera, antes, que cada Miniſtro nas terras, em que tirar devaças, quando as tirarem, ſabendo que os officiaes das Cameras impedem por qualquer modo, ou caminho a conduçam do paõ para eſta Corte, procederàm logo contra elles, & dem conta a Sua Mageſtade, para tomar a reſoluçaõ, que o caſo pedir.

11 Que as peſſoas, que comprarem qualquer genero de pam para provimento das caſas particulares deſta Corte, tirando guia, & mandando certidam do terreiro deſta Cidade, porque conſte, era para a caſa, & familia da tal peſſoa, que o mandou comprar, ſe nam impida fazerſe a compra, nem ſe proceda contra o comprador.

12 Que nenhum Miniſtro ſe intrometa a examinar o paõ, que paſſa pelas terras da ſua juriſdiçam, nem obrigue a quem o conduz, a que lhe moſtre os deſpachos em ſe tome denunciaçam alguma ſobre o dito paõ, & ſe deixe vir livremente para eſta Corte, dandoſelhe toda a ajuda, & favor.

13 Que os Miniſtros em tudo guardem as diſpoſiçoens das leys, que eſtaõ bem claras.

14 Que eſtas declaraçoens ſe faraõ notorias nos lugares publicos, para que venham à noticia de todos, & ſaibaõ os povos, que póde qualquer peſſoa trazer trigo de Caſtella, & introduzillo livremente no Reyno, & conduzillo para eſta Cidade, ou para onde melhor lhe parecer, vendendo-o dentro do meſmo Reyno, & ſe evite a mà intelligencia, que ſe tem dado às Ordens de Sua Mageſtade ſobre eſte particular. Liſboa 11. de Agoſto de 1695.

Mendo de Foyos Pereyra.

Copia da carta do Secretario de Eſtado para o Juiz de Olivença ſobre a meſma materia.

O Conde das Galveas me eſcreveo remettẽdome a carta de V.M. ſobre as duvidas, que a V.M. ſe offereciam na execuçam da ordem, que ſe lhe namdou para devaſſar dos atraveſſadores do pam, & fazendo preſente a S. Mageſtade eſta materia, a mandou ver neſta Secretaria de Eſtado pelos Deſembargadores do Paço, preſente o ſeu Procurador da Coroa, & a todos pareceo, que ſe V. M. tivera viſto a *Ord. livro* 5.

vro 5. *tit.* 76. acharia nella reſolutas as meſmas duvidas da ſua carta, & ficaria conhecendo o que eram atraveſſadores, & traveſſias, & que os almocreves podem comprar pam para carregarem as ſuas beſtas, & o levarem a qualquer parte deſte Reyno ſem fiança, nem licença, & que de Caſtella ſe pòde trazer todo o pam, & venderſe livremente; & aſſim he Sua Mageſtade ſervido, que V. M. guarde a dita Ordenaçam com advertencia, que o manifeſto, que a ditr Ord. no §. 7. manda fazer na primeira Villa do trigo, que vem de Caſtella, he ſò para ſe lhe deixar levar, & vender adonde quizer, mas nam para ſer delicto punivel, ſe deixar de fazer o dito manifeſto; & aſſim mais ordena Sua Mageſtade a V. M. que todas as peſſoas, que por ordem do Conde das Galveas foram comprar trigo a Caſtella, ou o compraraõ neſte Reyno a Caſtelhanos, ou Portuguezes para o trazerem a eſta Corte, que ſe nam reputem por atraveſſadores, porque muito mais he a ordem do Conde, a quem Sua Mageſtade encarregou deſta ſuperintendencia, que a licença do Juiz, que manda a Ordenaçam, a qual em tudo ſe deve obſervar; porque pela meſma ley eſtà diſpoſto com toda a clareza o que he permittido, & o que he delicto.

42 Pro complemento hujus capitis inquirere oportet circa probationem, quæ requiritur in delictis exceptuatis, ut Familiares nõ gaudeant privilegio fori? Et ſemiplenam ſaltem eſte neceſſariam affirmant cum *Pareja de inſtrumentorum editione tom.* 1. *tit* 2. *reſolut.* 6. *à n.* 47. *Cortiada deciſione* 30. *n.* 174. *&* *deciſ.* 21. *à num.* 62. *uſque ad* 86. ad quod facit *Gama deciſione* 179. *&* 281. 43

At nos contrariam tenemus ſententiam; primò, quia qualitas tribuens juriſdictionem, non præſumptivè, & per indicia, ſed concludenter probari debet: *ex l.* 2. §. *ſi dubitetur ff. de judicijs. Paris de Puteo de ſindicatu, verbo judex cap.* 2. *numer.* 13. *Cortiada deciſ.* 21. *n.* 66. ubi alios citat. Secundo, quia Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis habent regulam pro ſe, ut à judice ſuo non extrahãtur in criminibus: patet ex privilegijs relatis *cap.* 3. *n.* 61. *& ex Ord. lib.* 3. *tit.* 12. ergo qui intendit caſum eſſe exceptum illum probare cogendus eſt: *ex l. finali ff. quod metus cauſa.* Tertio, quia ſimilia privilegia ſunt favorabilia, ut diximus *cap.* 2. & privilegia favorabilia quolibet quæſito colore non ſunt extirpanda: *Zoezius ad Decretales ad titulum de privilegijs*, maximè, cùm in dubio tanto maius eſt tanto minùs præſumitur: ut docuimus *de Recuſationibus lib.* 3. *cap.* 15. & ita tenent omnes, quos citat in ſimili *Cortiada deciſ.* 21. *n.* 62. 44 45 46 47

CAP. 14.

CAPUT XIV.

Utrum Familiares, officialesque Sanctæ Inquiſitionis gaudeant privilegio fori in crimine reſiſtentiæ, & an magiſtratui reſiſti poſſit, ſi injuſtè operetur, & an occidi, aut efringi carceres, & an vis vi repelli cum nece ſuperiorum, Rex ille ſit, aut Imperator, & an à litoribus poſſint impunè occidi, qui reſiſtunt?

SUMMARIUM.

1 *Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis in crimine reſiſtentiæ qualificatæ fori privilegio non utuntur.*
2 *Quæ iſta ſit.*
3 *Milites & ſimiliter.*
4 *Niſi reſiſtentia fuerit à jure permiſſa.*
5 *Proponitur an, & quando magiſtratui reſiſti liceat.*
6 *De jure naturali cuicumque defenſio competit.*
7 *Contra qualemcũque perſonam.*
8 *Iure etiam divino vim vi repellere licet.*
9 *Magiſtratui ultrà terminos ſuæ juriſdictionis procedenti obedire nemo cogitur.*
10 *Similes non Dei miniſtri, ſed diaboli ſunt.*
11 *Iudici volenti aliquem torquere contra jus armis, & amicis cõvocatis reſiſti poteſt.*
12 *Et quod magis eſt, impunè occidi, ſi alitèr evadere nõ poſſit.*
13 *Officialibus excedentibus Judicis mandatum reſiſti poteſt.*
14 *Reſiſti poteſt officialibus, ne quis capiatur, & injuſtè carceribus mandetur.*
15 *Et in prædicto caſu eximi à carceribus valet, convocatis amicis.*
16 *Injuſtè carceratus poteſt fugere, ſi non aufugit, puniri poteſt.*
17 *Poteſt hoc fieri ſine ſcrupulo peccati mortalis.*
18 *Carcer inter injurias numeratur, & ſervituti æquiparatur.*
19 *Qui ſuccurrit oppreſſo per vim, Deo gratificatur.*
20 *Peccat, qui non eripit, ſi poteſt commodè.*
21 *Iudex inferens vim prædoni, & latroni comparatur.*
22 *Iudici ſæculari injuſtè volenti reum ab Eccleſia extrahi, reſiſti poteſt.*
23 *Et Eccleſiaſtico.*
24 *Poteſt occidi Pontifex, & Imperator, ut propriæ ſaluti conſulatur.*
25 *Et pater.*
26 *Clericus in actu Miſſæ inſultatus poteſt inſultantẽ occidere, ſi alitèr ſe defendere non poſſit, & Miſſam continuare.*
27 *Proponitur contraria ſentẽtia.*
28 *Reſiſtere Magiſtratibus graviſſimum crimen eſt.*
29 *Iudici etiam violentiam faciẽti non poteſt reſiſti.*
30 *Magiſtratibus debetur reverentia.*

31 Loco Dei ſunt partes Principis, & illum repræſentant.
32 Pro mandatis Judicum jura præſumunt.
33 Ex reſiſtentia Judex poteſt non ſubditos coercere.
34 Ex reſiſtentia, ſecũdum aliquos, poteſt Judex ſæcularis Clericum punire.
35 Qui Magiſtratuũ poteſtati reſiſtit, Dei poteſtati opponitur.
36 Reſolvitur quæſtio propoſita ſub diſtinctione.
37 Media ſententia inter duo abſurda tutiſſima.
38 Abſurdum eſt perturbare Rempublicam prætextu violentiæ.
39 Abſurdum eſt defenſionem naturalem denegare.
40 Regulæ jurium more ovium non ſunt ſequendæ.
41 Non ex multitudine eſt judicandum.
42 Ea ſententia ſequenda eſt, ex qua minùs reſultat abſurdũ.
43 In obedientia ſuperiorum ſalus Reipublicæ conſiſtit.
44 Judices juſti præſumuntur.
45 Juſſa Judicum cum timore, & tremore excipienda ſunt.
46 Referuntur plura abſurda, quæ ſequuntur ex prima ſententia.
47 Efrangentes carceres, & fugientes etiam innocentes ſunt puniendi.
48 Reſiſtere magiſtratibus eſt cõtra Chriſti, Apoſtolorum, & Sanctorum Patrum præcepta.
49 De fugiente à carceribus, vel reſiſtente poſt ſententiam.
50 Potiùs ſubire mortem debemus, quã in neceſſariam, juſtamque defenſionẽ Papam, aut Principem occidere.
51 Cedere debemus juſtitiæ, ſi Princeps criminoſos nos punit, fortunæ, ſi ignoſcentes.
52 Privatus ſalutem Principis ſuæ anteponere tenetur, & mortẽ ex charitate perferre.
53 Bonus Princeps optandus, malus tolerandus eſt.
54 Filius ob ſuam, neceſſariamque defenſionem patrem occidere non poteſt.
55 Clericus inſultatus in actu Miſſa, ſi inſultantem occidat, Miſſam continuare non poteſt.
56 Magiſtratui procedenti, omiſſo ordine judiciali, reſiſti poteſt.
57 Nulla habita ratione damni reparabilis, aut irreparabilis.
58 Servi non poſſunt reſiſtere dominis.
59 Benè tamen in periculo gravi aufugere poterunt, & durãte periculo redire non tenentur.
60 Magiſtratus, & officiales reſiſtentes occidere poſſunt, quãdo aliter non poſſunt evadere.
61 Vel quando ad id habent mandatum.
62 Etiam quãdo reſiſtentia de jure toleratur, eſt faciẽda cum magna circunſpectione.
63 Magiſtratus, officialeſque juſtitiæ, homines verberare poſſunt, arcendo turbam.
64 In caſu reſiſtẽtiæ quomodò cõtra Eccleſiaſticos procededũ eſt.

Unus

UNus ex caſibus ſecluſis in
1 privilegijs Familiarium, of-
ficialiumque Sanctæ Inqui-
ſitionis eſt caſus reſiſtentiæ, ſeu in-
obedientiæ qualificatæ factæ Ju-
dici, aut officialibus juſtitiæ:
ut patet *capit.*3. *numer.* 61.de quo
crimine agitur in *Ordinat. libr.* 5.
tit. 49. *&* 50. *ibi Barboſa* multos
citat, quibus adde *Benedictum*
Pereyra inſua Academia, ſeu Re-
publica literaria libr 3. *diſput.* 4.
quæſt. 4. *num.*19. *Barboſa in votis*
libr. 1. *voto* 66. *ubi numer.* 7. *ait,*
quod reſiſtentia qualificata, ſeu
2 deſacatum qualificatum tunc di-
citur, quando ad manûs operatio-
nem deventum ſit cum Judice,
aut officialibus juſtitiæ in exer-
citio juſtitiæ: ex *lege milites* §.
inruentes ff. de re militari, Paris
de Puteo de Syndicatu, verbo re-
ſiſtentia cap. 2. *Farinac. quæſt.* 31.
numer. 45. *Cavalcanus de brachio*
*Regio p.*2. *n.*55. *Caballus reſol.cri-*
minalium caſu 111. *à numero* 11.
Giurba conſ. 29.*n.*26. *&* 28. *Bar-*
*boſa infrà n.*2. *Leitaõ de jure Luſita*
*no tract.*3.*q.*3.*n.*56.quod eſt valdè
memoriæ commendandum, quia
per ſolam reſiſtentiam, & deſaca-
tum qualificatum noſtri Familia-
res, officialeſque forum crimina-
lẽ perdunt; ſicut ſcholaſtici:ut do-
cet *Pereyra d.numer.* 119.& eſt a-
pud Hiſpanos, *l.* 27. *tit. lib.* 1. *re-*
copilationis, ibi Narbona, & fuſiùs
in l. 20.*tit.*1.*lib.*4.*gloſa* 18. *per to-*
3 *tam*, & milites, ut conſtat ex re-
gimine Gubernatorum armorum,
& auditoris Generalis §. 31. qui
omnes limitant, quando reſiſtentia 4
fuerit à jure permiſſa, prout eſt,
quando tales Judices, & officia-
les juſtitiæ ex abrupto procedunt
contra jus de facto, quibus tunc
impunè reſiſti poteſt. *Barboſa*
ad principium Ordin. lib. 5.*tit.*49.
*num.*2. *Farinacius in praxi crimi-*
*nali lib.*1. *tit.*4.*quæſt.* 32. *num.*45.
& 97. *Baſilico in ſuis deciſioni-*
bus criminalibus deciſ. 10. *per to-*
tam. Pegas ad principium Ord. lib.
2.*tit.* 47.*à n.*25.

Hic autem agitari poteſt illa 5
non vulgaris quæſtio, an ſcilicet
poſſit reſiſti Judici, vel magiſtra-
tui, lege id permittente, in eo ſci-
licet caſu, ſi detenſio in carceribus
ſit injuſta, ſi violenta appre-
henſio, ſi eadem ſit executio
officialium, ſi iniquum, & con-
tra jus Judicis mandatum, an in
iſtis caſibus eximi carceratum,
impediri apprehenſionem, vulne-
rari ſatelites, effringi carceres, vim
vi reppelli liceat: de qua *Almeyda*
allegatione 11. *Baſilico ſuprà dicta*
*q.*10. *per totam.*

Et ſanè id quidem fieri poſſe 6
commune, & vulgariſſimum
effectum eſt; cum oriatur ex na-
turali lege ſui ipſius defenſi-
onis, unde Romanæ eloquen-
tiæ pater pro Milone, inquit,
hoc, & ratio doctis, & neceſ-
ſitas barbaris, & mos gentibus,
& feris natura ipſa præſcripſit, ut
omnem ſemper vim quamcumque
ope poſſent à corpore, à capite,

à vita ſua propulſarent. Et in l.itaque ff.ad l.Aquil. habetur : itaque ſi ſervum tuum latronem inſidiantem mihi , occidere , ſecurus ero, nam adverſus periculum naturalis ratio permittit ſe defendere , & *l. qui cum maior §.ſi libertus , & l.* 1.§.*cum arietes ff.ſi quadrupes pauperiem feciſſe dicatur : & l.* 3. *ff. de juſtitia , & jure* , idem habetur , quæ lex cùm ſit univerſalis , tuetur pauperem contra divitem , ſervum contra dominum , filium contra patrem , particularem contra Magiſtratum , ſubditum contra Principem. *Leſſ. de juſtitia , & jure libr.* 2. *capit.* 9. *dubitatione* 8. *Berlich. concluſione* 12. *parte* 4. *numer.* 29. & 30. & qui hos refert , & ſequitur *Voet. de duello cap.*20.*fol.mihi* 142.defenſio enim ſui ipſius ab omni jure permittitur.

7 Nam & jure divino habetur, quòd vis vi repellatur : *Proverb. cap.*24.*verſ.* 11.*& Pſalm.* 82.*verſic.* 4. & de jure gentium id ipſum firmatur Livij teſtimonio *lib.* 42. *cap.*41. & aliorum , probat *David Cuſaten. in diſſertat. de protect.n.* 41.& quod Magiſtratui ſuæ juriſdictionis terminos excedenti, nullo modo obediendum ſit , jubet *tx.in l.finali ff. de officio Præfecti Urbis* , & ſic quodcumque agunt eo eſt irritum, *l.* 170. *ff. de regulis juris, & cap.ſi non à competenti judice* , ſed vim, atque injuriam inferunt, *l.*3. §.1.*ff.quod metus cauſa* , *& l.* 15. §.39. *ff.de injurijs* , & tenentur de vi publica *l.*7.*ff.ad legem Juliam de vi publica* , & habentur loco privatorum , *l.nec Magiſtratus* 32.*ff. de injurijs, l. qui fundum §.ſi tutor.ff.pro tempore* , apud pri- 8
vatos verò nulla eſt juriſdictio, *l.* 3. *Cod.de juriſdictione omnium judicum* , & quòd non ut Dei, ſed ut diaboli miniſtri operentur , dixerunt *Farin.in praxi criminali tom.* 4.*p.* 1. *quæſt.* 32.*n.*90. *Menoch. de præſumpt. præſumpt.* 62. *numer.* 16. *& alijs.*

9 Unde Judici , ſi pertinacitèr , & contra jus velit aliquem torquere, quòd non modo ei reſiſti poſſit ex diſpoſitione expreſſa *tx.in l.omnes Cod.de Decurionibus*: quoniam uti pertinaciæ Judicis ſui reſiſtat , liberam eidem contradicendi permittimus facultatem , ſed armis , & ſocijs convocatis , reum eximendum , dixerunt *Decius de officio delegati num.*3.*Barbat. conſ.* 47.*num.* 10.*vol.*1. *Gammat.* 10
*conſ.*23. *num.* 22. & alij , & quod Judex poſſit impunè occidi ab indebitè torto , voluit *Guaſin. ad defenſ.tom.* 2.*fol.*28.*& alij.*

11 Et quod executoribus, vel officialibus exequentibus ultrà mandatum reſiſti poſſit , & executio per vim impediri , concedunt plures textuum diſpoſitiones : ut in *lege prohibitum Cod.de jure fiſci* ubi : *Sancimus licere univerſis, quorum intereſt objicere manus ijs, qui ad capienda bona alicujus venerint , qui ſuccubuerit legibus* , ut etiam ſi *officiales auſi fuerint tenore*

dictæ

dictæ legis deſiſtere, *ipſis privatis reſiſtentibus* , *facienda injuria arceantur* , *& ibi Bartho.* & alij , qui eum ſequuntur, & ex *l.*1.*Cod.quãdo liceat unicuique* , *& l. quemad. modum ff. ad leg. Aquilam* , *& l. devolutum. Cod.de metatis. l.*12.*& l. adjectos Cod. de Epiſcopis* , *& l. contra noſtram* 5. *Cod. de execut. & exact.lib.* 12. ibi : Et *licebit provinciali*, *ſi probetur obnoxius executor contra vetitam exactionem ſibi vendicans temeritatem legitimè repellere* ; quem *tx.* exornant *Bald. Barth. Marſil. Puteus* , *& alij per Farinac. pract. criminali tom.* 1. *q.* 32. *n.*29. 69. *&* 88. quamvis executor ſit Principis , idem *Farinac. n.*29.*&* 30.*Narbona in l.*20.*tit.*1. *lib.*4.*n.*81.*&* 48.*fol.*523.

12 Et quod reſiſti poſſit officialibus nè quis capiatur , & Judici volenti injuſtè carcerare , & eximi à vinculis , & carceribus : voluerunt ex *tx. in l. ſed eximendi* §. *Prætor ait Cod. de exact.Gotophred.Lucas de Penha* , *Puteus de ſyndicatu* §. *an ſi Judex num.*3.*Marſil.in l.Cornel.* 78. *ff. ad legem Corneliam de ſicar* ; & alios referens *Salgado de protect. Regia parte* 1. *cap.* 1. *prælud.*3.*n.*85. *Farinac. d. q.*32.*n.*30. *Giurba conſ.* 29. *n.* 20. *Seraphinus in tract.de privilegio juramenti pri-*

13 *vilegio* 132.*n.*43. & ad id adducitur mirabilis *text. in cap. dilecto de ſententia excommunicationis lib.* 6. quod & fieri poſſe, & collectis hominibus , & parato exercitu , & omni armorũ genere , docuit *Bartbol.in d.l.probibitum n.* 3. *&* 4.*& l.*3.§. *eum*, *qui de vi*, *& vi armata. Ertmanus reſp.*29.*n.*510.

Et quòd carceratus injuſtè non modò poſſit impunè aufugere , 14
ſed ſi non aufugiat , quod ſit capite puniendus : voluit *Reminald. conſ.*135.*n.*4. *volumine* 2. *Guaſin. defenſ.* 5. *circa capturam cap.* 4.*n.* 24. *& alij* , & quod ruptis etiam carceribus dixit *Maſcard. de probat. concluſ.* 265. *num.* 16. Immò & ad hoc convocari poterunt amici , affines , & extranei ; ut auxilio præſto ſint , qui id impunè præſtabunt: voluit *Cavalcan. de brachio Regio parte* 2.*num.* 21.& multa ad rem adducens *Boer. de duellis cap.* 20. *per totum*, ubi quod etiam hoc poſſit fieri abſque ſcrupulo peccati mortalis , & citat *Obrecht. de neceſſ.defenſ.cap.*6.*num.*33.de quo plura *Muta ad cap. Regni tom.* 2. *& Regis Federici cap.* 7. *tom.*2. *numer.* 23. *&* 24. cum carcer inter injurias annumeretur: *ex Bald.in l.* 15
*per diverſa Cod.mandati Roland. conſ.*18. *num.*5.*lib.* 3. *& conſ.* 20. *num.*10. *lib.*1. immò & ſervituti , & tormento comparatur, *l. ſi apud* §. *quæſtionis* , *l. ſi hominem ff.depoſiti* , & quod producat præjudicium irreparabile. *Baſd. in l. ſi clericus column.*2. *Cod. de Epiſcop. audientia* , *& alij per Farin. q.* 27. *per totam.*

Unde quod , qui per vim op- 16
preſſo per vim ſuccurrit , rem corã Deo , & mundo juſtam facere dixit:*Angel.in d.*§.*Prætor ait n.* 1. *ff.*

ne quis eum, qui in jus ; proinde ex ſacris literis deducitur, quòd ſuccurramus oppreſſis : ut ex *Pſal.* 82. *verſ.*4. & quod liberemus eos, qui ad mortem trahuntur : *ex Proverb.* 24.2.*& ex alijs Scripturæ locis*, quæ eleganter congerit *Erneſt. loco citato n.*489.*per plures*,&
17 non ſolum eripiens non peccat, & non punitur, ſed etiam peccat, qui non eripit:*cap.non referenda* 23.*q.*
18 3.*cap.ſcire verſ.*23.*q.*8.*&* 92. proinde Judex non ſolum privatæ perſonæ, ſed homini vim inferenti, prædoni, & latroni comparatur à *Luca de Penha in l.* 1. *Cod. de commeat.lib.* 12.*Odofred. in d.l.ſed eximendi d.* §. *Prætor ait. Boſſ.in tit.*
19 *decap. n.* 4. *&* 5. & quod poſſit armis reſiſti Judici ſæculari volenti extrahere laicum ab Eccleſia, & etiam Eccleſiaſtico, ſi fuerit extractio facta, non ſervatâ forma
20 Gregorianæ Conſtitutionis; dixit *Marius Italia lib.*1.*cap.*6.*num.*50. §. 2. *de immunit. & longo ordine Eccleſiaſt. ex cap. non inferenda* 23.*q.*3.*& cap.error diſt.*83.*& cap. negligere* 2. *q.*7.

Cuilibet eſt hominum licitum ſua jura tueri.
Quodque reſiſto tibi, non poteſt inde queri.
21

Et demum, quòd non modò reſiſtere, & ſe defendere, ſed licitum ſit opprimere illum,qui velit offendere, Judex ille ſit, Magiſtratus, Imperator, Pontifex, quos impunè occidi poſſe, quando alitèr vitæ periculum ſalvari non poſſit : docuerunt argumento, *l. ſed & ſi quemcumque, & l. quēadmodum* §. *Magiſtratus ff.ad leg. Aquiliam. Farinac. in praxi criminali p.*4.*tit.*14.*q.*125.*n.*34.*Harpetrus de publicis judicijs tom.* 4. *fol.* 22
1260.*n.* 230. & alij ab his laudati longo numero, qui etiam defendit in patre, ut poſſit à filio ob ſuæ vitæ defenſionem occidi, & quod ſi Clericus in actu Miſſæ celebrationis fuerit inſultatus, poſſit inſultantem occidere, & deinde Miſſam proſequi : dixerunt *Clar.* 23
lib. 5. *ſententiarum* §. *homicidium num.* 76. *& alij adducti à Carpzov. prax. criminali parte* 1.*q.*32. *fol.*150.*num.*7.cum interfectus ab invaſo à ſe ipſo occiſus dicatur: ex *Panormitan.in cap.Calerici n.* 2. *de vita,& honeſt. Clericor. &alij apud eundem Carpzov.n.*8.*loco citato.*

Verùm contrariam alij docent 24
ſententiam, & audent contra tantum DD. agmen adverſam aciem ſuſtinere, quod laudi Decio datū legimus, cui ſolus ſemper contra omnes pugnam arripere animus fuit, ſuſtinent. Itaque, quòd reſiſtere Magiſtratibus magna atroci- 25
tas ſit : ex *l.Prætor edixit* 7.§.*atrocem ff.de injurijs*,& quòd debeatur omninoda obedientia, etiam ſi gravamen, & vim inferat Magiſtratus,& ita limitant legem ut vim *ff.de juſtit. & jure, ubi gloſſa* 1. *in principio, & verſ. ſi quid à poteſtate, & ibi Bologneto num.* 54. *&* 26
60. *in fine verſ. ex quibus*, ubi docet regulam generalem, quod Judici

dici reſiſti non poſſit, etiam facienti violentiam. *Bart. ibidem n.* 3. *Alberic. n.*6. *Angel. n.* 2. *Paul. Caſtrenſ. n.*6. *Fulgoſ. n.*1. *Jaſon. n.*19. *Cin. in l.* 1. *cap. unde vi tit.* 10. *& ibi Alberic. n.* 16. *Salicet. n.*13. *Soccin. regula* 442. *Duenb. regula* 192. *limit.* 4. *Placa de delict. cap.* 28. *n.* 19. *verſ. tamen ſi non deſunt. Maſcard. de probat. lib.*3. *conſ.* 1126. *n.* 57. *Carrer in pract. crimin. tract. de homicid. & aſſaſſin.* §. *circa ſecundum n.*7. *& à n.*14. *Farin. q.*32. *n.*
27 86. Ratio eſt, quia Magiſtratibus debetur reverentia, cùm loco Dei ſint. *Apoſtol. ad Roman.* 13. *cap. non ſolum* 37. *& cap. qui malos* 29. *q.*5. *cauſ.* 23. *n.* 90. *Menoch.*
28 *de præſumpt.* Principem etenim repræſentant, & ſunt pars ejus corporis, *l. quisquis, Cod. ad leg. Jul. Mageſt.* & nos latè *de Recuſationibus lib.*3. *cap.* 15. *noſter Senator Almeyda alleg.* 11. *per totam. Cortiada deciſ.*236. *per totam.*

29 Et quod ſemper præſumendũ ſit pro Magiſtratu, & juſtitiâ ejus mandatorum; *gloſſa in l.* 2. *verbo quod non arbitramur. Cod. de offic. civil. jud. l. fin. Cod. ad l. Jul. repetundarum, cap.*16. *in fine de ſententia, & re judicata. Alciat. de præſumpt. regul.*3. *præſumpt.*9. *in principio. Harpret.* §.11. *n.*63. *&* §.13.
30 *num.*165. *de injurijs*, & quòd ex reſiſtentia judex poteſt non ſubditos coercere: *Bart. in l.*4. *ad l. Jul. Gratian. regul.* 406. & quòd Cleri-
31 cus in reſiſtentia punitur à Judice ſæculari. *Clar. lib.*7. §. *fin. q.* 36. *n.* 27. ad quod facit *tx. in cap. perpẽdimus de ſententia excommunicationis*, & teſtatur de hac practica *Guill. de Bened. in cap. Raynuntius, verbo, & uxorem n.* 16. unde illud *Apoſtol. ad Romanos*: *qui poteſtati reſiſtit Dei ordinationibus, qui autem reſiſtunt ipſi ſibi damnationem reſiſtunt. Cortiada deciſ.* 236. *per totam.*

Tertia inter has acceſſit ſentẽtia, & diſtinctio, quæ eſt *Baldi in l. ut vim n.* 21. *ff. de juſtitia, & jure* docens, quòd ſi vis illata à Magiſtratu, vel Judice contineat damnum irreparabile, licitè reſiſti poſſit: *arg. l.*1. *Cod. quando unicuique licet, & l. licet Cod. ad l. Cornel. de ſicarijs, & in l.* 33. *Cod. de Decurionib.* aut verò contineat dãnum reparabile, & tunc recurri poterit ad remedia à jure in his caſibus diſpoſita: ut in *leg.* 3. §.1. *ff. quod metus cauſa, & l.*5. §.4. *Cod. de pœnis judicum*, *qui malè judicant*, vel ſi non conſtet, & dubitari poſſit de notoria injuſtitia, & *Bald.* ſequuntur *Maranta diſput.* 1. *n.*35. *Clar.* §. *fin. q.*29. *n.*2. *Seyſell. in d. l. ut vim n.*21. *ff. de juſtitia, & jure, & alij per Farin. d. quæſt.* 32. *num.*93. 32

Quæ ſententia mihi ſummoperè arridet, & moveor ad eam ſequendam, quia media ſententia eſt, quæ tutiſſima eſt, quando duæ æqualia continent abſurda: *argum.* §. *ultim. Inſt. quibus ex cauſis manumittere non licet.* §. *cum ex eo alieno Inſt. de rerum diviſione. Georg.*

org. Federic. in Decad. Theſ. per ſaturam theſ. 6. apud Baſilienſes.

33 Prima enim continet irreverẽtiam Magiſtratûs, & licentiam perturbaudi Rempublicam ſub prætextu vis, & violentiæ à Magiſtratibus, & Judicibus illatæ, & ſic aperiretur janua licentioſiùs agendi contra ſuperiores, quod non eſt permittendum, & eſt abſurdiſſimum, *l.* 38.*ff. de rei vendicat. Frideric. Mendan. de mandat. Judic. lib.* 2. *cap.* 13.*n.*33.*&* 34.

34 Secunda verò repugnat legi naturalis defenſionis, qua quis, & jure Divino, & humano ad propriam ſalutis tutelam etiam inimici cæde admittitur: unde in *l.* 45. *penult. ff. ad legem Aquiliam* nullam calumniam ob homicidium ad ſui defenſionem factum mereri dicitur, & clariùs exprimitur in *l.* 3. *Cod. ad legem Corneliam de ſicariys* ibi: *quia defenſor propriæ ſalutis in nullo peccaſſe videtur.*

35 Et ſic media inter has diſſentientes opiniones melior eſt; neque enim vulgares juris regulæ ſemper ſequendæ ſunt more avium, quæ una trans aliam tranſvolat. *Faber in juriſprudentia Papinianea tit.* 6. *princip. quæſt. illatione* 2.

36 neque melior opinio cenſenda eſt ex multitudine Authorum, qui illam ſequantur, non enim multitudo errantium facit errori patrocinium, nec facit jus *l.* 1. §. *ſed neque Cod. de veteri jure enucleando* ibi: *Non ex multitudine, ſed quod æquius, melius vè eſt judicatote. L. ob carmen* 21. §. *fin. de teſtibus, l. ſed licet* 12. *ff. de officio Præſidis, & ibi Bart.* ea enim ſequenda eſt, ex qua minus ſequitur adſurdi, *l. ſalvius ff. de legatis præſtandis, & l. quamvis de in jus vocando.*

Sencundo me movet firmum illud fundamentum tranquilitatis, ac quietis vitæ civilis, quod ſtabilitur, & innititur in illo ordine ſuperiorum, & inferiorum, mandantium, & parentium, in quo veluti in gemino aſſe totius Reipublicæ ſalutem conſiſtere docuit *Ariſtotel. in Politic. cap.* 1. aſſerens idem in hominibus eſſe imperium, ac in viventibus harmoniam, in qua benè regulata, & ſervata partium diviſio concentum operetur; proinde inquit *Tacitus*: *Principibus ſummum jus Dij dedere, ſubditis obſequij gloria relicta eſt*: Qua quidem imperandi, & parendi ordinatione, & ſubjectione coaleſcit, & continetur ille ſpiritus, quo millia populorum agmina trahuntur, ac reguntur, aliás non futura, niſi onus, & præda; quod eſſe Divinæ providentiæ in Conſervatione Civilis Societatis Univerſi admirabile arcanum, & prodigium ex pluribus Scripturæ locis probat, & docet *Vaſquius illuſtr.* 1. *cap.* 1.*n.*23. *& capit.* 21. *numero eodem*, & alios ad id referens *Jacobus Vinter. differt. politica de Republica tom.* 6. *in diſp. Baſilienſ. num.* 7. *litera* 5555. *à num.* 3. *&* 8. 37

Proinde

Proindè ſemper pro juſtitia mandatorum Judicis jura præſumunt, *l. in fine ff. de officio Præſidis, lege* 2. §. *publicanus ff. de vi bonorum raptor. lege nimis Cod. de acquirend. poſſeſſ. capit. in præſentia de renunciatione.* Præſumitur enim juxta jus pronunciare, *l. miles* §. *Decem ff. de re judicata*, & pro Magiſtratu. *lege* 2. *in verbo quod non arbitramur Cod. de offic. civil. judicum*, *& lege fin. Cod. ad legem Juliam repetundarum*, proinde Ægiptij credebant cum his judicantibus Angelos aſſidere, & proinde poſt eos non nullas vacuas ſedes relinquebant, quod ab Hæbreis acceptum refert *Joan. Bodin in De-*
38 *monomantia*, & ſic eorun Judicia, & decreta cum timore, & tremore excipienda eſſe docent Sancti Patres, quod ſi quis ſe gravatum ſentiat, ad ſuperiorem recurrat, ſi non detur ad Deum, non enim licet inferiori contra factum ſuperioris venire. *lege penult.* §. *penult. ff. de aqua pulv. arcend. argum. l. Herennius* §. 1. *ff. de evict.*

Tertio, quia ſequeretur, quòd quilibet eſſet Judex in cauſa propria, quod nemini permittendum jubet *tx. in leg.* 1. *Cod. nè quis jus ſibi ipſi cicat*, *& lege nulli* 10. *Cod. de judic. l. extat* 13. *ff. de eo quod metus cauſa. lege penult. ff. ad legem Jul. de vi privata*, non enim ſingulis eſt permittendum, quod eſt proprium Magiſtratûs, ne remedium ſit gravius malo. *lege non eſt ſingulis* 176. *ff. de regulis juris*, & ſequerentur ſcandala, & tumultus, & civitates roplerentur confuſionibus, cædibus, ac delictis; num frangerentur carceres, impunè vulnerarentur ſatelites, reſiſteretur, & manus inferrentur Judicibus, & Magiſtratibus, & vi, & armata manu quiſque ſe defenderet, quod eſſet malum quorumvis malorum graviſſimum, mali exempli, & ſcandali, & quod facilè ad alios ſerperet; nec eſtet Reſpublica ſub uno capite, ſed tot eſſent, quot Principes, quòd eſſet evertere inſtitutum vitæ civilis de *Lugo de juſtitia tom.* 1. *diſp.* 10. *ſect.* 2. *n.* 65. *fol.* 267.

Quarto expreſſa diſpoſitione juris effringenties carceres, & ab ijs aufugientes etiam ſi innocentes ex crimine fuerint ſunt puniendi. *lege* 13. *ff. de cuſtodia, & exhibitione reorum* ibi: *in eos, qui cùm recepti eſſent in carcerem conſpiraverint, ut eruptis vinculis, & effracto carcere evadant ampliùs, quam cauſa, ex qua recepti ſunt repoſcit conſtituendum eſt, quamvis innocentes inveniantur ex eo crimine, propter quod impacti ſunt, in carceri tamen pumendi ſunt.* Undè, quod fugiens à carceribus etiam ſi ſe ad ſuperiorem contulerit dignus ſit punitione defendit *Caballus reſolut. crim. caſu* 42. *per totum*, idque probat

bat: *ex text. in lege non omnes in principio cum gloſſa in verbo ſortis*, *& in* §. *qui in deſertione ff. de re militari*, *& lege non omnes in principio cum gloſſa*, *& in* §. qui in deſertione, aſſerens, quòd in juſtitia capturæ operatur minorem punitionem, & ita in cauſa fugæ à carceribus ipſum decidiſſe, ejuſdemque ſententiæ eſt *Fachineus libr. 9. capit. 72. & Boer. deciſ. 215. num. 22.* quos *ſequitur Mattheu. de crimin. titulo de Carcere*, *& carcerat. num. 4. fol. 284. & in lege milites* §. *irreverentèr ff. de re militari*; miles, qui dum caſtigare velit Centurio ei vitam tenuerit, militiam mutat ſi fregerit ex propoſito, vel manum intulerit, capite punitur, nulla habitâ ratione diſtinctionis, juſtè, ne, an injuſtè id proceſſerit. Unde apud Ariſtotelem ſi Magiſtratus aliquem verberavit, non eſt verberibus afficiendus, cujus verba ex Græco tranſcripſit *Grot. de jure belli lib. 1. cap. 4. n. 2.*

Demùm hæc reſiſtentia adverſaretur præceptis Chriſti, Apoſtolorum, & omnium Sanctorũ Patrum, & nihil prius in Euangelio, aut ab ejus præconijs, ac Magiſtris Apoſtolis nobis Chriſtianis vehementiùs in culcatur, quàm obedientia Magiſtratuum ſuperiorum, Principum; proinde Dominus Chriſtus dari juſſit Cæſari, quæ erant Cæſaris, & tiranis perſequentibus juſſit cedere, & diſcuſſo calcorum pulvere ad alium locum pertranſire, & Paulus: *qui obſiſtit poteſtati Dei Ordinationi obſiſtit*; ea ratione: *Dei enim miniſter eſt, qui poteſtate fungitur*; & Divus Petrus Epiſtola 11. & 12. *Regem honorate, ſervi, ſubditi eſtote cum omni timore Dominis non ſolùm bonis, & æquis, ſed etiam duris*; & addit: *Quæ enim gloria eſt ſi peccantes, & colaphis cæſi ſubſiſtitis, ſed ſi benè agentes, & tamen malè habiti ſubſiſtitis, hoc cedit vobis gratiæ apud Deum*; & iterum Paulus: *Servi, obedite dominis carnalibus cum timore, & termore in ſimplicitate cordis veſtri, ſicut Chriſto, non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed ut ſervi Chriſti facientes voluntatem Dei ex animo cum bona voluntate ſervientes ſicut Domino, & non hominibus.* Apud verò Sanctos Patres triumphat in hoc argumento eloquentia, & zelus Chriſtianæ obedientiæ, & humilitatis. Unde Ambroſius *libr. 5. oration. in Auxeat. Dolere potero, potero flere, potero gemere adverſus arma, milites, Gotos quoque lacrimæ mea arma ſunt*, & Divus Auguſtinus de Civitate Dei *libr.* 22. de eodem argumento ſcribit: *Neque tunc Civitas Chriſti, quamvis adhuc peregrinaretur in terris, & haberet tam magna agmina populorum adver ſus iniquos perſequutore pro temporali* 39

porali ſalute pugnavit, ſed potiùs ut obtineret æternam, non repugnavit; ligabantur, includebantur, & multiplicabantur, non erat eis pro ſalute pugnare, ſed ſalutem pro ſalute contemnere. Quod idem pluribus Sanctorum

39 Patrum adductis authoritatibus exornat *Grotius de jure belli lib.* 1. *capit.* 4. *per totum*, addens, quod vim vi repellere licet, fuerit axioma Ethnicorum, non autèm Euangelij, vel Chriſtianorum adverſus Magiſtratum, & in caſui, quo Magiſtratus aliquid etiam contra Dei legem præcipiat, quod non ſit parendum, ſed nec armis reſiſtendum, ſed vel ab ejus dominio diſcedendum, vel quo alio dulciori modo reparandum ſuſtinet in *Colleg. polit. exercitio* 15. *n.* 1. *quæſt.* 1. *Chriſtianus Marchicus.* Unde *Scribanus Inſtit. Politica Chriſtiana cap.* 7. *fol.* 130. ita ſcribit: *Verum quid ſi impium nactus Principem fueris? Vis non timere poteſtatem? Bonum fac, & laudem habebis ex illo, Dei enim miniſter eſt tibi in bonum, & ſi impia imperaverit, nemo dixerit ſequendam impietatem.* Verum: *quis vetet armata manu impia imperia pellere?* Non docemur arma à Martyribus, nec evocavit cæleſtes legiones Chriſtus noſter, cùm poſſet in Herodem Pilatum Judæos: pati Chriſtianum eſt numquam nè arma? Pro Principe arma contra illum nulla; & mox quid ſi vim amoveat? Admovit. Nero Domitianus, Diocletianus, Decius, Julianus, reliquique Neronis de impietate ſucceſſores, nec Chriſtianorum quiſquam ferrum ferro repulit, & monet Apoſtolus: *nulli malum pro malo reddente, maximè Principi, & quid vis vindictam?* Audi Dominum mihi vindictam, & poſt diſcuſſum pleniſſimè argumentum, ſubdit: Quod de Principe dixi, de omni ſuperiore dictum velim.

40 De fugiente verò à carceribus, vel ſe defendere poſt ſententiam condemnationis, & ante, videas *Lugo tomo* 1. *diſputatione* 40. *ſect.* 4. *per totam fol.* 673.

41 Ad illud verò, quod poſſim occidere Principem, Papam, Imperatorem volentes me occidere, melior mihi videtur contraria ſententia, quòd immò in iſtis caſibus mors ſubeunda ſit ex præceptis *Salvatoris noſtri, & Apoſtolorum*, & favore publicæ quietis, quæ licèt videatur habere aliquid iniquitatis, tamen his reſpectibus propriæ defenſioni anteferenda eſt: *lege ad ea* 200. *ff. de regulis juris.* Unde *in lege non omne*, habemus, quòd non omne, quod licet, honeſtum eſt: Quis enim in eum manus injiciat, qui in omnes vitæ, neciſque jus habet? Quem loco ſui Deus propoſuit? Qui ſuprà legem eſt? Unde Seneca: *Rex eſt, ſi nocentem*

tem punit cæde juſtitiæ, ſi in-
42 *nocentem cæde fortunæ*. Quem locum ad idem adducit *Matheu de crimin. id ipſum defendendo titulo* 16. *Sicar. capit.* 3. *mumer.* 6. Ratio eſt, quia privatus
43 ſalutem Principis ſuæ anteponere tenetur, & mortem ex charitate perferre; argumento *leg.* 1. §. *juxta hoc* 28. *ff. de Senat. Conſult. Syllan.* etiam ſi vim inferat, & occidat: ex *Soto lib.* 5. *de juſtitia, & jure art.* 8. *quæſt.* 1. quem allegat *Obrecht. defenſ. cap.* 6. *num.* 1. Unde exempla etiam homicidij involuntarij in Reges Mageſtatis pœnis vindicati adducit *D. Thom.* 2. *ſentent. diſtinct.* 46. *quæſt.* 2. *articul.* 2. *& opuſculo* 20. *de regimine Principum capit.* 6. & qui hos citat, & ſequitur alios adducens de ſecuritate. *Becthius n.* 144. *tom.* 2. *p.* 1.

44 Unde *Tacitus* docet, *Bonos Principes voto optandos, qualeſcumque tolerandos*. De patre verò
45 mihi arridet opinio prohibens filio ob ſui defenſionem patris cædem, quidquid in contrarium defendat *Hapet. loco ſuprà citato*, prout eam docent *Bodin. de Republica lib.* 1. *cap.* 4. *& alij per eumdem Harpet. citati.* De Clerico verò Miſ-
46 ſam celebrante idem dicendum eſt, cum quo, modò poſſe homicidium, & peccatum mortale, poterit Miſſam proſequi? Homicidium enim, quod fit lege non jubente, ſed excuſante, & permittente eſſe peccatum mortale, particulari, de hoc, quæſtione probavimus ex Groſio, & Harpreto.

Ad diſpoſitionem verò textuum in contraria ſententia loquentium reſponderi poterit, quòd reſiſtentia licita ſit, quando Judex, aut Magiſtratus, omiſſa ordine judiciali vim inferat, in hoc enim caſu, cum operetur ut privatus, reſiſtentia erit licita: ex *tx. in l.* 5. *&* 7. *Cod. de jure fiſci, l. fin.* §. *neque Cod. de diſcuſſor. & l.* 33. *Cod. de Decurionibus lib.* 10. *& leg.* 5. *Cod. qui milit. poſſunt, & l.* 5. *Cod. de metat. & l.* 5. *Cod. de executoribus, & exactionibus libr.* 12. *Novel.* 8. *cap.* 10. nulla habita ratione damni reparabilis, vel irreparabilis. *Peregrin. de jure Fiſci, Alciat. & alij per Farinac. quæſt.* 32. *numer.* 23. de quo plura apud *Becthium de ſecuritate in diſputat. Baſilienſi num.* 171. ſecùs verò in alio caſu. 47 48

Quod ſi quæratur, an ſervi licitè poſſint dominis reſiſtere? 49 Dicendum eſt ex antecedentibus nullo modo eſſe permiſſam. Ratio eſt, quia ſi non poteſt reſiſti Magiſtratui, neque dominis, qui ſub tutela Magiſtratuum ſunt, ita idem *Grotius lib.* 3. *cap.* 7. *de jure in captivos num.* 7. benè verum, quod in caſu metûs, occiſionis, 50 vel mutilationis, aut gravis damni poterunt aufugere, nec redire, durante periculo; ita *Molina, Rebell. Sanches lib.* 1. *conſil. capit.* 1. *dubitatione* 9. & alij laudati à *Delugo diſput.* 3. *ſect.* 2. *de juſtitia,* &

*& jure tom.*1.*num.*21.

51 Quæram etiam, ſi reſiſtatur officialibus juſtè exequentibus, an iſti poſſint impunè reſiſtentes occidere? Et negativè reſpondendum eſt, & pæna extraordinariâ puniendos, niſi de hoc haberent ſpeciale mandatum, vel ſi delictum ſit atrox, vel ſi reſiſtens nullo alio modo, quàm occidendo officiales poſſit evadere, quam ſen-

52 tentiam defendit *Harpet.de public. judicijs* §. *item lex* 5. *num.* 232. & cum eo alij. Hactenus Hieronymus Baſilicus in *deciſ. crimin.* Curiæ Regni Siciliæ *deciſ.*10. quã totam hic tranſcripſimus, quia mullum Doctorem adhuc invenimus, qui de materia hac quotidiana tam benè, ac clarè ſcripſiſſet,

53 licèt *Almeyda allegat.* 11. *per tot.* de ea egiſſet; qui *n.* 15. advertit magna cum circunſpectione reſiſtendum eſſe Judici, officialibuſque juſtitiæ, etiam in caſibus, quibus de jure reſiſtentia toleratur, & *n.* 17. docet, ac refert plurès caſus, in quibus Judici, vel officiali licet homines verberare, videlicèt, arcendo turbam, quos omnes congeſſit *gloſſa in capit. ſi quis ſuadente* 17.*q.*4.*& in l. quemadmodum* §. *& Magiſtratus ff. ad legem Aquiliam. Platea in l. nemo carcerem.*

54 Quæram poſtremò, an Judex ſæcularis poſſit punire Clericos, & Monachos ſibi reſiſtentes? In hac quæſtione duæ ſunt ſententiæ, alia affirmativa, pro qua infinitos citat *Pegas ad Ord. lib.* 2. *tit.* 1. §. 23. *cap.* 4. *num.*111. *&* 112. alia negativa, pro qua etiam citat infinitos *n.* 114. *&* 115. ubi docet, quòd tantum poteſt Judex eos capere, & captos remittere ad ſuum Judicem. Vide, quæ diximus de *Recuſationibus lib.* 3. *capit.* 15.*per totum*, & circa materiam in terminis *Cortiada deciſ.* 236. *per totam.*

CAPUT XV.

Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis delinquentes in officijs publicis, an gaudeant privilegio fori?

SUMMARIUM.

1 *Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis in delictis cõmiſſis in publicis officijs privilegio fori non gaudent.*

2 *Hoc in toto Orbe Chriſtiano practicatur.*

3 *Qui officia publica ſubeunt ad ſcientiam, ad illorum exercitiũ neceſſarium tenentur.*

4 *Alias ſunt in culpa.*

5 *Medicus per imperitiam occidens puniendus eſt.*

6 *Judex peccat mortalitèr accipiens officium, adverſus potentes procedere, ſe eſſe incapacem agnoſcit.*

7 *Accipiens officium ex imperitia, & malitia eſt puniendus.*

8 *Æquè punitur committens; aut.*

aut omittens.
9 *Qualitèr puniendus injuſtè operans contra partes.*
10 *Qualitèr teneantur ex imperitiâ.*
11 *Qualitèr ex decidia.*
12 *Qui munera publica ſubeunt, peritè, & fidelitèr exercere tenentur.*
13 *Quandò, quis dicatur in officio delinquere, remiſſivè traditur.*
14 *Familiares, officialesque Sanctæ Inquiſitionis, ſivé delinquant per commiſſionem, ſivè per omiſſionem, privilegio fori non gaudent.*
15 *Clericus eſt exemptus à juriſdictione ſæculari.*
16 *Attamen delinquens in officio publico ſæculari à Judice ſæculari puniri poteſt.*
17 *In tali caſu quomodò ſit puniendus?*
18 *Traditur ratio.*
19 *Clerici ſèqueſtres, depoſitarij, tutores, & curatores coram Judice ſæculari conveniri poſſunt.*
20 *Referuntur, qui contrarium docuerunt.*
21 *Ubi Judex ſæcularis poteſt cognoſcere contra Clericum, ſententiam per ſe executioni mandare poteſt.*
22 *Plures in contrarium numerantur.*
23 *In quibus bonis executio fieri debeat.*
24 *Monetarij delinquentes in officijs publicis fori privilegio non gaudent.*

OB errores, & delicta commiſſa in publicis officijs poſſunt Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis cõveniri coram Judice illo, ad quem de jure pertineret punitio delictorum, ſeu errorum, ſi Familiares, officialeſque non eſſent; quia tam in hoc regno, ex expreſſo privilegij tenore, quàm in toto ferè Orbe Chriſtiano, non gaudent privilegio. *Narbona in l.20.gloſſa 2.num. 109.tit. 1. lib. 4. recopilationis*; *Solorzano de jure Indiarum tomo 2. lib.3.cap.24.num.75.*latè *Carleval de judicijs tit.1.diſp.2.à num.516. uſque ad num. 522. Cortiada deciſ.30.num.95. Mattheu de regimine Valentiæ cap.7.§. 3.num. 37.& 38. Oter. de officialibus Reipublic. cap.12. num.21. Villadiego in politica cap.5.§.20. num.147. Giurba conſ. 96. Cævalh. de cognitione per viam violentiæ 1. parte gloſſa 15. num. 17.& 18.& q.23. num.9. & 10. Simanch. de Catholic. inſtitutionibus tit.41.n.19.* 1 2

Ratio hujus exceptionis eſt; quia qui officia Reipublicæ ſubeunt, tenentur ſui officij ſcientiam habere: quoniam qui ſe imperitos, & inſipientes, agnoſcentes ingerunt, aut ingeri patiuntur negocio, cujus artem ignorant, ſunt in culpa: ex *tx. in l. Julianus 13. qui tamen ſi ignoraverit quidem furem eſſe, aſſeveraverit autem* 3 4

tem bonæ frugi, *& fidum*, *& caro vendit*, *videamus*, *an exempto teneatur*, *& putem teneri*; *Atqui ignoravit*, *ſed non debuit facilè*, *quæ ignorabat adſeverare*, (*inter hunc igitur*, *& qui ſcit intereſt*) *qui ſcit*, *præmonere debet furem eſſe*, *hic non debet facilis eſſe ad temerariam indicationem*, *l. ſi ſervus ſervum* 27. §. *penult. ff. ad legem Aquiliam*, *l.* 2. §. *ſervus ff. de origine juris*, ubi turpe reputatur ignorantia juris in quo verſatur *tx. in* §. *imperitia Inſt. lib.* 4. *tit.* 3. *de lege Aquilia* §. 8. ibi: imperitia quoque culpæ adnumeratur, veluti ſi medicus ideò ſervum tuum occiderit, quia malè eum ſecuerit, aut perperam ei medicamentum dederit, hinc eſt quòd qui indignè ſuſcipiunt munus, peccato ſimiliter ſubrecipiũtur: *ex capit. non eſt putanda.* 1. *quæſt.* 1. *Innoc. in capite cum in cunctis de elect. & ſequitur Panormitanus ibi numer.* 4. *Cævallus in directorio judicum Eccleſiaſtici fori cap.* 3. *num.* 16. ubi ponit exemplum in eo, qui noſcens ſe contra potentes ſententiam ferre non auſurum Judex efficitur contra illud Eccleſiaſ. *cap.* 7. ibi: *noli quærere fieri Judex*, *niſi valeas virtute iniquitates interrumpere*; ejuſque obligationes diligentiſſimè adimplere: *ex l. diligenter* 5. *ff. mandati*: nam ſi officia ſua malè gererent vel ex malitia, vel ex imperitia, vel ex diſidia, rei criminales, & civiles effecti ſunt, ut diximus in *rubric. de munere Judicis Orphanorum* 2. *parte*, & *tractat.* 1. *lib.* 2. *capit.* 5.

Malitia ex commiſſis, vel neglectis doloſè odio, prece, pertio, vel amore; tunc enim tam committens, quàm negligens non ſolum ad intereſſe partis, & veram litis æſtimationem tenebitur, verum etiam criminaliter conveniri & accuſari poteſt juxta malitiam, & exceſſus qualitatem juxta gloſam *in cap. hoc etiam* 2. *q.* 6. & comprobatur: *ex cap. cùm æterni tribunal.* 1. *de re judicata in* 6. *ubi latè Barboſa à num.* 1. *uſque ad* 10. *numer.* 14. *nos* latè *de munere Judicis Orphanorum in rubrica* 2. *parte*. Et ſimiliter condemnandus ad litis æſtimationem parti læſæ reſarciendam, quam non poteſt repetere à parte, in cujus favorem injuſtè operatus fuit *Barboſa n.* 12. *Aviles in cap. Prætorum verbo ſi el num.* 74. Jure Authenticorum etiam condemnatur in triplum, ſi Civilis cauſa ſit, ſi autem ſit criminalis, confiſcatione omnium bonorum, ac in exilium mittitur, ut in *Authentic. ut litig. in exort. litis jur.* §. *ſi quis autem*, *&* §. *hoc quoque collatione* 9. *& in Authent. novo jure. Cod. de pæn. jud. qui malè judicavit*, jure autem Codicis pecunia corruptus punitur: ex *lege Julia repetund. ut in l.* 2. *Cod. eodẽ tit.* ſin autem abſque pecunia corrum patur, pæna falſi punitur; 5

Imperitiâ, ex commiſſis, & neglectis per imperitiam partes lædentes, quia tenentur in quantum 6

bono

bono viro æquum videtur, *l. ſi filius* 15. *ff. de judicijs, l. ex maleficijs §. ſi Judex ff. de actionibus, & obligationibus. Menoch. de arbitrarijs caſu* 339. *per totum.* Verumtamen ſi imperitia fuerit ſupina, & craſſa, veluti ſi erraverit in rebus certis, & à jure determinatis, quia tunc dolo æquiparatur, & tenetur negligens ad veram litis æſtimationem, vel boni vire arbitrio relinquitur: ex *gloſſa in principio Inſtit. obligationibus, quæ ex quaſi delicto. Aviles in capit. Prætorum cap.* 1. *gloſſa nolo ſupieren à numer.* 1. *uſque ad* 14. *& gloſſa ni conſentiran à num.* 1. *uſque ad numer.* 28.

7 Deſidia ex omiſſione circa adminiſtrandas res, vel juſtitiam veluti quando potuit de facto ſupleri, & omiſit, quia tunc ſi ex hac negligentia, vel omiſſionis ſpecie aliqua pars lædatur, vel gravamen aliquod illi inferatur, quotieſcumque de eo liquido conſtiterit, illud reſarciendum, quia officiales, qui maleficia diſſimulatione non vindicarunt, acritèr ſunt puniendi: ex *l.* 1. *Cod. de deſert. libr.* 12. & tamquàm ſocij criminis plectendi: ex *l. ſi quis in hoc genus. Cod. de Epiſcopis, & Clericis, leg. fin. Cod. ne ſacr. bap. iteretur. Aviles ſuprà n.* 12.

8 Unde cùm qui munera publica adminiſtranda ſuſcipiunt teneantur peritè, fidelitèr, & diligenter ea adminiſtrare, meritò ſi vel ex malitia, vel ex imperitia, vel ex deſidia Rempublicam fallerent, privilegijs non gaudent quando in officijs delinquunt, vel commiſſione, vel umiſſione.

Quando verò dicantur in officijs delinquere agit *Valenſuela conſ.* 35. *num.* 3. *& conſ.* 91. *n.* 28. *&* 49. *Maſtrilho de indulto capit.* 4. *n.* 9. *&* 10. *Thoro in compendio deciſ. verb. officialis delempuns* 1. *parte. Grat. forenſ. cap.* 184. *n.* 35. *&* 36. *Bajard. ad Clar. §. fin. quæſt.* 35. *n.* 13. *& q.* 73. *n.* 1. *&* 2. *Seſſe de inhibitione capit.* 1. *§.* 3. *numer.* 1. Narbona *in l.* 20. *gloſſa* 20. *num.* 55. *Capicio Latro conſ.* 67. *lib.* 1. *Menoch. de arbitrar. caſu* 394. *n.* 99. *&* 122. *Riccius deciſ.* 289. *numer.* 5. *p.* 2. *Ludovic. deciſ.* 225. *num.* 6. *Bobadilha lib.* 2. *pulit. cap.* 2. *n.* 68. *& cap.* 8. *num.* 5. *& cap.* 21. *num.* 118. *Suelves conſ.* 22. *num.* 45. *lib.* 3. *Giurba conſ.* 44. *&* 95. *n.* 47. *& conſ.* 72. *&* 76. *Gamma deciſ.* 35. *Rota diverſ. deciſ.* 754. *&* 812. 1. *parte. Farinac. in praxi* 1. *p. q.* 19. *à num.* 43. *Mattheu de re criminali controverſia* 71. *numero* 11. ubi pro regula tradit delicta in officio commiſſa dici omnia, quæ fiunt authoritate, prætextu, vel colore officij. *Tolero in praxi verbo audiuntur numero* 140. *in puncto Paramo de defenſione juriſdictionis Sanctæ Inquiſitionis cap.* 7. *num.* 16. *cum ſequentibus.* 9

10 Vel enim Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis in officijs delinquant per commiſſionem, ſive per amiſſionem, utroque in caſu

caſu privilegio non gaudent, quamvis in delictis omiſſionis contrarium adſeveravit *Narbona dicta gloſſa* 20. *numer.* 2. quia contraria ſententia eſt verior: ex *Carleval dicto tit.*1.*diſput.*2.*n.*515. qui quidem *num.* 516. *uſque ad* 521. *Narbona fundamenta diluit. Cortiada deciſ.*30.*num.* 95. *Solorzano de jure Indiarum libr.*3.*cap.* 24.*num.*75.

11 Confirmatur primò ex eo, quia Clerici ſunt exempti à juriſdictione ſæculari, quæ reſpectu illorum non ſolùm eſt in conpetens, ſed incapax, & tamen ſi delinquunt in officijs publicis à Judice ſæculari ſunt puniendi pro criminibus commiſſis in officijs pæna pecuniaria, aut ſuſpenſionis, vel privationis ab officio, exceptâ corporali, quam illis infligere debet Judex Eccleſiaſticus; ad quem remittẽdi ſunt. *Pereyr. deciſ.*58.*n.*26. ubi agit de Clerico, qui Principi ſæculari inſervit in aliquo tirbunali qua de re *latiſſimè Cortiada deciſ.*224 *per totam.*

12 Rationem iſtiuſmodi aſſertionis tradit *Cancer.var.* 3.*p. capit.*8. *n.*109.*&* 110. quia tunc Judex ſæcularis non dicitur procedere contra Clericum per modũ juriſdictionis ſed executivè in conſequentiam officij ſuſcepti, quam etiam tradit *Afflictiſ. deciſ.* 24. *n.* 3. *& ibi latiùs per Urſilium*, ubi dicit, quòd Clericus ratione artis, ſeu officij poteſt coram Judice laico conveniri, & allegat *Caſſaneum in conſuetudine Burgundiæ rubrica* 2. §.1. *num.* 62. *tit. des juſtices. Marſil. ſingulari* 694. *& eſt apud Cathelanos deciſ.*10. *quam refert Mich. Ferr.* 3. *p. obſ. cap.* 220. ubi habetur deciſum fuiſſe Clericum negotiatorem ratione negotiationis poſſe conveniri coram Judice ſæculari, & cauſæ cognitionem ad eum pertinere; detẽtionem verò ſuæ perſonæ ad Eccleſiaſticum, & ſic Clericum delinquentem in officio Regio poſſe puniri civilitèr, privatione nempè officij, & pœnâ pecuniaria per Judicem ſæcularem, tradit *Hyeronimus Portel ad Molinam in* §. *Clericus poſt principium*, *Garcia de nobilitate gloſſa* 9. *num.* 33. *Carleval judicijs tit.* 2. *diſp.* 2. *n.* 453. ubi docet Clericos officia Regia exercentes puniri poſſe in Syndicatu, quod eſt ſervandum apud nos ex *Ord.lib.* 2. *tit.* 7. *Cortiada deciſ.* 223. *& melius deciſ.* 236. *per totam.*

Sed aſſerendum eſt in Clericis ſequeſtris, vel depoſitarijs, 13
tutoribus, curatoribus, vel adminiſtratoribus bonorum laicorum, qui ad reſtitutionem depoſiti, ſeu conſignationem ſequeſtri, vel pro reddendis ratonibus tutellæ, ſeu curæ, & alterius adminiſtrationis bonorũ laici coram Judice ſæculari conveniendi ſunt, ut latè diximus, & probavimus in noſtro opere *de munere Judicis Orphanorum tom.*4.*tract.* 4.*lib.*5. *cap.*3. *Cutellus de immunitate lib.*2. *quæſt.*22. *ubi*

mille alios laudat Capicius Latro deciſ. 123.*numer.*10.*lib.*2.*& conſ.* 103.*num.* 2. *Saravia de juriſdictione adjunctorum. quæſt.*3. *ſub.n.*2. *Eſquilante de privileg. Clericorum cap.*7.*n.*82. *Fontanella deciſ.* 309. *n.*19. 2.*p. Hermoſilh. ad Greg.Lopes tom.*1.*fol.*191.*num.*7.*Faber in ſuo Codice lib.* 1. *tit.* 3. *de Epiſcopis, & Clericis differẽtia* 55. *Regẽs Vico ad pragmaticas Regni Sardaniæ lib.*1.*tit.* 7.*cap.*15.§. 31.*Cened.ad Decretum* 37. *in collectaneo n.*1. *Portel* §.*Clericum n.*52.*Bobadilha cap.* 18. *n.* 130.*lib.* 2.*Graſis de effectibus Clericorum effectu* 1. *num.* 858.*Gutierr.de tutel. part.*3. *cap.*1. *n.*9. *in fine. Seſſe de inhibitionibus cap.*9.§. 1.*n.* 16.*&* 17. *Carocis de ſequeſtro,* 1. *p. de perſona q.* 1.*& de repoſito p.*1. *q.*121. *Salgado de Regia protect.p.*4.*cap.*14.*à n.* 46.*Marcus deciſ.*1037.*Cortiad. deciſ.*10.*n.*114.*Gail.lib.*1.*obſervat* 37.*n.*6.*Grat. forenſ.cap.*8.*n.*18.*&* 19.*Cancer. var.p.* 1.*cap.*7. *n.*159. ubi de Clerico tutore, & *p.*3.*cap.* 8.*n.*105. ubi de Clerico depoſitario *Avil.in.cap. Prætorũ gloſ.uſurpan.num.*10.*Azeved.in l.*10. *tit.*1. *lib.*4. *recopillationum. Maranta de ordine judiciorum. p.*4. *diſtinct.*11. *n.*62. *Pegas ad Ordin. lib.*2. *titulo* 1.§.20. *gloſſa* 22. *num.* 18.*&* 19. *Cortiada deciſ.*223. *referens infinitos per totam.*

14 Quorum ſententia in praxi noſtri Regni recepta eſt, & uti talis tenenda, licèt pro contraria ſententia pugnent *Thoro in compendio.*2.§.*remiſſio cauſæ fol.* 579. *& part.* 3.*ſeſſ.*1. *verbo Clericus adminiſtrator fol.* 166. *& in ſuplemento, verbo Clericus qui tutelam fol.* 89. *Barboſa de jure Eccleſiaſtico lib.*1.*cap.*39. §.2.*n.*126. *Carpio de executoribus lib.*3.*cap.*10.*n.* 40. *Tondutus de præventione judicum* 2.*p.cap.*29.*num.*52. *Fermoſinus in cap.qualitèr q.* 7. *à n.* 5. *de judiciјs. Scobar de ratiociniјs cap.* 7.*Delbene de immunitate tomo* 1. *capit.*9. *dubitatione* 21. *& de parlamentis dubitatione* 14.*ſeſſ.*19.*ſubſ.* 15.*Diana reſolut.moral.p.*2.*tract.*2.*reſol.* 21. *& in ſumma p.*2.*verbo Judex Laicus Ambroſinus de immunitate Eccleſiæ cap.*2.*num.* 53.*Julius Clarus de officialibus Clericis libr.* 5. §.*fin. q.*36. *n.*15. *Giurba conſ.*96. *n.*22. *Marta de juriſdictione p.* 4. *centur.*2 *caſu* 127.*Franch. deciſ.*479. *Caballus centuria* 1. *caſu* 64. *Narbona in d.leg.*20. *gloſ.*20. *n.*34.*Covas pract.cap.*33.*num.*6. *& plures aliј apud Cortiadã d. deciſ.*223.

Non tantùm procedit ſententia quo ad cognitionem cauſæ, ſed etiam quò ad executionem ſẽtentiæ: ex *Ordin.lib.*2.*tit.*7. *Cald. de emptione, & venditione cap.* 33. *n.* 39. *Barb. in l.qui prior ff. de judiciјs n.*93. *Cabed.* 2.*p.areſt.*74.*Bobadilha politicorum lib.*2. *cap.* 18. *n.*209.*Graſſ.tom.*1.*cõmunium opinionum lib.*3.*tit.*1.*num.*117. *Barboſa ad Ordin. ubi num.* 2. docet, quòd condẽnatus Clericus ut Reus in cauſa hujus *Ord.* tenebitur ſolvere decimam ſi cauſa tracte- 15

tur

tur coram aliquo Judice, de cujus ſententia illa debet ſolvi, non alitèr, quàm ſi fuiſſet laicus; & ita teſtatur vidiſſe judicatum noviſſimè, ac latiſſimè infinitis relatis *noſter egregius Pegas ad dictam Ordinat. in principio à numer.* 1. *uſque ad* 27. *Cortiada deciſ.* 26. *n.* 21. ubi cum alijs ſic obſervari in Regno Aragoniæ adſerverat latiſſimè *Oliva de foro Eccleſiæ* 2. *parte q.* 7. *per totam*, *& Cortiada deciſ.* 131. *per totam.*

Contrarium tamen attento jure communi, quod ſcilicet dictum procedit quo ad cognitionem cauſarum, non vero quo ad executionem alijs relatis tenent *Dian. reſolut. moral.* 1. *parte tract.* 2. *reſolut.* 21. *in fine*, *& in ſumma.* 2. *p. verbo Judex Laicus. numer.* 23. latè *Vela diſert.* 45. *à n.* 63. *&* 85. *qui numer.* 92. *&* 94. *deciſiones ſenatûs Hiſpalenſis refert tomo* 2. *Marta de jnriſdict.* 4. *p. caſu* 104. *n.* 8. *&* 9. *& caſu* 124. *n.* 4. *&* 5. *Fermoſin. in d. cap. qualitèr q.* 7. *num.* 8. *Cævalh. d. q.* 76. *num.* 16. *Delbene de immunitate tomo* 1. *capit.* 9. *dubitatione* 21. *per totam. Cortiada deciſ.* 26. *n.* 26. teſtatur, quòd executio ſententiæ à Judice ſæculari latæ in Regno Aragoniæ committitur Judici Eccleſiaſtico: ex *n.* 29. uſque ad 33. dicit, idem antiquitùs practicari in Regno Cathaloniæ, ſed hodierno tempore obſervari, quòd executio taxationis expenſarum, & condemnationis factæ per Judices ſæculares contra Eccleſiaſticos, ſit facienda in mobilibus per Judices Eccleſiaſticos ad requiſitionem judicum ſæcularium, & immobilibus per judicem ſæcularem cum aſſiſtentia Judicis Eccleſiaſtici, *& n.* 21. in fine affirmat, quòd in Regno Valentiæ executio facienda eſt per judicem Eccleſiaſticum; *& melius d. deciſ.* 231.

Caveante verò judices in his executionibus, nè illas conficiant in rebus ad uſum Clericorum ſpectantibus, vel in fructibus beneficiorum collectis in horreo communi Eccelſiæ, quia in his fieri non poteſt executio; illud ex jure honeſtatis, hoc, quia fructus dum ſunt in horreo communi Eccleſiæ; Eccleſiæ, & non Clerici ſunt *Pegas adi Ordin. lib.* 2. *tit.* 7. *gloſſa* 2. *num.* 17.

Monetarij etiam delinquentes in ſuo officio privilegio non gaudent: ut docet *Peg. ad principium Ord. lib.* 2. *tit.* 62. *à n.* 1.

CAPUT XVI.

Utum Familiares, officialeſque Sãctæ Inquiſitionis in criminibus poſſint petere ad Inqiſitoribus chartas ſecuritatis, & in quibus caſibus, nec nõ diploma fideijuſſionis à ſupremo Concilio, & quando, & in quibus caſibus?

SUMMARIUM.

1 *Judex fiſcalis poteſt cõcedere ſecurita-*

curitatem familiaribus in omnibus caſibus, in quibus Preſidcs provinciarum.
2 Judex fiſcalis poteſt concedere ſecuritatem in omnibus criminibus, de quibus cognoſcere poteſt.
3 Dubitatur in caſu homicidij.
4 Præſides provinciarum in caſu homicidij ſecuritatem concedere non poſſunt.
5 Refertur nova lex ſic prohibens.
6 In caſu homicidij concedere ſecuritatem privatiuè pertinet ad Præſidem criminalem Curiæ.
7 Juriſdictio privativa omnem aliam excludit.
8 Judex fiſci in caſu homicidij non qualificati ſecuritatem cõcedere valet.
9 Homicidium non qualificatum non eſt exceptum
10 Conſervatores Univerſitatis Conimbricenſis, & Eborenſis in caſu homicidij ſecuritatem concedunt.
11 Familiares intenſivè potentiùs privilegium habent, quàm Academici.
12 Praxis eſt, ut in caſu homicidij non qualificati Judices fiſcales concedant ſecuritatem.
13 Ex uſu acquiritur privilegiũ.
14 Deciſio in caſu refertur.
15 Privilegia Sancti Officij abrogata non cenſentur per clauſulas generales derogatorias in contrarium.
16 Reſpondetur ad argumentum in contrarium.
17 Quid teneantur facere Judices fiſcales antequam concedant ſecuritates.
18 Securitas conceſſa etiam in caſu excepto prodeſt, ut reus capi non poſſit, niſi præviâ monitione.
19 Abſtinere ſe debent Judices à concedendis ſecuritatibus in caſibus exceptis.
20 Referẽtur reſolutiones duæ ſpectantes ad materiam.
21 Judices fiſcales non poſſunt concedere ſecuritatem ementibus frumentum ad revendũdum cariús.
22 Poſt primam ſecuritatem, ſecundam concedere non poſſunt, etiam in caſibus non exceptis.
23 Tranſcribitur lex noviſſima hãc poteſtatem denegans.
24 Dubitatur, an in caſu delegationis poſſint Judices fiſci concedere ſecuritatem.
25 Reſolvitur negativè, & traditur ratio.
26 Princeps committendo cognitionem, & ſecuritatem alicujus caſûs Delegato privativé, à cæteris judicibus juriſdictionem auferre cenſetur.
27 Principium cujus cumque rei eſt attendendum.
28 Refertur caſus, in quo valet ſecuritas in caſu delegationis.
29 Sacrum, & Supremum Concilium

cilium Sancta Inquiſitionis poteſt concedere diploma fideijuſſionis.

30 *Et in quibus criminibus.*

DIſponit fiſcale regimen §. 49. Judices fiſcales poſſe cõcedere ſecuritates Familiaribus criminoſis in omnibus illis caſibus in quibus Præſides provinciarum illas concedere poſſunt, ut patet ex verbis dicti §. ibi (de quo §. meminit *Leitaõ de jure luſit. tract.* 2. *q.* 4. *n.* 17. ubi pro regula tradit, quòd Judex fiſci poteſt concedere ſecuritates in criminibus, de quibus cognoſcere poteſt, & in caſibus, de quibus Correctores ſecuritates concedere poſſunt) ibi.

Os Juizes do Fiſco nos crimes, que ſe houverem de tratar perante elles, poderaõ paſſar Cartas de ſeguro nos caſos em que as paſſam os Corregedores das Comarcas.

2 Ex quo infertur primo, quòd Judices fiſci poſſunt concedere ſecuritates in omnibus criminibus, quorum cognitio eis non ſit interdicta, qualia ſunt relata in tribus capitibus antecedentibus.

3 Infertur 2. Judices fiſci nõ poſſe cõcedere chartam ſecuritatis in caſu mortis, quia (ut dictum eſt) Judices fiſcales tantummodò poſſunt concedere ſecuritates in caſibus, in quibus Præſides provinciarum concedere valent; ſed ſic eſt, quòd Præſides provinciarum non poſſunt concedere ſecuritatem in caſu mortis: ut reſolvit *Leitaõ d. q.* 4. *n.* 8. & probatur expreſſè ex *Ord. lib.* 1. *titul.* 58. §. 40. *ibi Pegas gloſſa* 42. *n.* 2. & *proviſione*, cujus tenor ſequens eſt.

Proviſaõ para que os Corregedores nam paſſem cartas de ſeguro em cazo de morte.

DOM Pedro por graça de Deos Rey de Portugal, & dos Algarves dàquem, & dàlem Mar em Africa Senhor de Guinè &c. Faço ſaber avòs Corregedor da Comarca da Cidade de Coimbra, que por quanto por juſtos reſpeitos, que a iſſo me moveram fui ſervido reſolver, & ordenar aos Corregedores do Crime da Corte nam paſſaſſem cartas de ſeguro em caſos de morte, ſenam em Relaçaõ com cinco adjuntos, vendo, & examinando as devaças, & ao Juiz dos Cavaleiros na meſa da Conſciencia, & a meſma razaõ, que houve para ſe tirar eſta juriſdiçam aos ditos Miniſtros, concorrem para os mais Julgadores, que por ſim paſſavam cartas de ſeguro no dito caſo de morte, vos mando, que aſſim o tenhais entẽdido, & naõ paſſeis as ditas cartas no caſo referido, dando comprimento a eſta minha reſoluçaõ, & fazendoa regiſtar onde for neceſſario, para a todo o tempo conſtar a voſſos ſucceſſores. ElRey noſſo Senhor o mandou por ſeu eſpecial mandado pellos Doutores

Joaõ de Azevedo, & Bras Ribeiro da Fonſeca ambos do ſeu Conſelho, & ſeus Deſembargadores do Paço. Jozeph Vieyra a fez em Lisboa aos tres de Septembro de 1686. Franciſco Pereyra de Caſtello branco a fez eſcrever. Joaõ de Azevedo. Bras Ribeiro da Fonſeca. Ergo ſimiliter Judices fiſci ſecuritates in caſu mortis concedere non poſſonr.

4 Probatur etiam illatio, quia cõceſſio ſecuritatis in caſu mortis ad Præſidem Curiæ criminalem privative pertinet: ut probatur ex *Ord.lib.*1.*tit.* 7.§.10. *ubi* latè *Peg. gloſ.* 12.*& dicta gloſſa* 42. *num.*2. *Leitaõ d. q.* 4. *n.* 8. Atqui privativa juriſdictio, omnium aliorum judicum poteſtatem excludit: ut probatur ex *Ordin.lib.*1.*tit* 3.§. 1. *tit.*6.§.4.*tit* 14.§.1.*tit.*51.*in principio*, *&* §.33.*tit.*7.§.11.*ibi. Peg. gloſſa* 13.*num.*2. Ergo Judices fiſcales in caſu mortis chartas ſecuritatis concedere non poſſunt.

5 His tamen minimè refragantibus, dicendum eſt, Judices fiſcales poſſe concedere ſecuritatem Familiaribus Sanctæ Inquiſitionis in caſu homicidij non qualificati: ut tenet *Leitaõ de jure Luſitano tract.*2. *q.*4. *n.* 17. *Thome Vàs ad* §. 11. *reformationis juſtitiæ*, tum
6 quia Judices fiſci poſſunt cognoſcere de homicidio non qualificato, quia tale crimen in privilegijs exceptum non reperitur, ut ex illis patet, & Judices fiſci poſſunt concedere ſecuritatem quo ad crimina, de quibus cognoſcere poſſunt ut jam diximus, tum quia Conſervatores Univerſitatis Conimbricenſis, & Eborenſis, etiam in caſu homicidij poſſunt ſecuritates concedere: ut patet ex ſtatuto *lib.* 2. *tit.*27. §.2. *Leitaõ d. q.* 4.*n.* 15. & Familiares potentiores ſunt privilegijs, quàm ſcholaſtici: 7
ut jam diximus, & Deo dante latè dicemus; tum quia praxis ita ſe habet, tam in Eborenſi Inquiſitione, quàm Conimbricenſi, prout nos ipſi atteſtamur ex experientia decem annorum, per quod ſpatium in utraque Inquiſitione judicis fiſcalis munus exercuimus, & teſtatur *Leitaõ d. num.* 17. & uſu, ac praxi concedendi ſecuritates, poteſtas concedendi acquiritur: ut probatur ex his, quæ tradit *Pegas ad Ord.lib.* 2.*tit.* 1.§.22.*gloſſa* 24.*per totam*, & uſu acquiritur privilegium, ut in capite ſequenti videbis, & ita vidimus judicatum in noſtro ſupremo Senatu ad favorem cujuſdam Familiares Oppidi de Alvito, & ita reſolutum fuit in ſequenti caſu, ubi juſſum fuit teneri Conſervatorem hujus Univerſitatis remettere reum culpatum in homicidio ad Inquiſitores Apoſtolicos; ex quo colligitur, quòd ſi reus antequàm carceribus mandaretur, ſecuritatem habuiſſet, illa uteretur, & roſoultionis tenor ſequens eſt.

Aſſento, que ſe tomou ſobre os prilegios em razaõ de huma morte.

Aos

AOs oito dias do mes de Novembro de mil, & ſeis centos, & trinta, & quatro annos, nos Eſtados, & caſa do deſpacho do Cõſelho geral ſe ajuntaram os Doutores Franciſco Barreto, & Manoel da Cunha do meſmo Conſelho, & os Doutores Fernaõ Cabral, & Joaõ de Frias Salazar Deſembargadores do Paço ſobre a duvida da competencia de juriſdiçaõ entre os Inquiſidores da Inquiſiçaõ da Cidade de Coimbra, & Joaõ do Paõ Sanches, ſervindo de Conſervador da Univerſidade da dita Cidade, no caſo de Domingos Joaõ homem do Meyrinho da dita Inquiſiçaõ hora prezo na cadea da dita Cidade pela culpa da morte de Manoel de Oliveyra, ſem o querer remeter ao juizo dos ditos Inquiſidores, dizendo, que nam gozava de privilegio da Inquiſiçaõ, & viſto o caſo no dito Conſelho ſe aſſentou por todos os votos, que viſto a qualidade da dita culpa, & a fòrma do privilegio do Sancto Officio, devia o dito prezo ſer remetido ao juizo dos Inquiſidores, para nelle ſe livrar ordinariamente de ſuas culpas, por ſer dos caſos, em que goza do privilegio do Sancto Officio, o que pareceo ſer conforme à direito, de que tudo os ditos Senhores mandaraõ fazer eſte aſſento, declarando, que o privilegio do Sancto Officio he mayor, & como tal precede ao da Univerſidade, & aſſignaraõ; Antonio Monteyro Secretario do Conſelho geral o eſcrevi. Franciſco Barreto. Manoel da Cunha. Fernaõ Cabral. Joaõ de Frias Salazar,

Outro aſſento ſobre ſe guardarem os privilegios.

HAvendoſe tomado neſte Conſelho o aſſento lançado atras a *fol.*9.verſo na cõformidade do Alvará do Senhor Dom Henrique paſſado em Almeirim de 20.de Janeiro de 1580. & determinandoſe por elle, que os Inquiſidores entaõ, & em conſequencia agora o Juiz do Fiſco, a quem pelo novo regimento das Conficaçoens feito no anno de 1626. paſſou aquella juriſdicçam, eraõ Juizes competentes privativè a todos os do Reyno, & de todos os caſos civeis de ſeus Familiares, ſendo elles Reos, & continuandoſe na obſervancia deſte privilegio por diſcurſo de tantos annos, ainda em cauſas, em que os Authores o impugnaraõ, por ſe haver aſſim julgado por Acordaõ da Relaçam; ſe duvidou agora em algumas cauſas, em que os Familiares nam houveram provimento na meſma Relaçaõ para onde aggravaram ſem outro fundamento, ao que parece, mais que por ſe naõ achar o tal privilegio taõ expreſſo no dito Alvarà, & recorrendo os Familiares ao Conſelho, pareceo, que ſe devia dar

conta deſta duvida a Sua Mageſtade, como ſe fez por conſulta de 14. de Agoſto do anno paſſado de 646. em a qual ſe lhe enviou a copia do Alvarà, & aſſentos referidos, & do aſſento lançado atraz fol. 20. confirmarà o primeiro, tomados hum, & outro em virtude do meſmo Alvarà, apontandoſe a Sua Mageſtade as rezoens, que havia para ſe continuar na obſervancia do que com taõ juſto fundamento eſtava determinado, & pedindoſelhe em concluſaõ foſſe Sua Mageſtade ſervido mandar, que ſe tornaſſe a ver eſta meſma duvida, & que ſe determinaſſe pela meſma fòrma, que o Senhor Rey Dom Henrique por ſeu Alvarà havia dado, & que o aſſento, que ſe tomaſſe ſe mandaſſe regiſtar nas Caſas da Supplicaçam, & do Porto, para que ſe guardaſſe como ley, & ceſſaſſem as contendas, que ſobre a materia ſe moviam, & podiam mover ao diante. Sua Mageſtade por reſoluçam de 19. de Outubro o houve aſſim por bem, nomeando para eſta conferencia aos Doutores Joaõ Pinheiro, & Dom Rodirgo de Menezes ambos do ſeu Conſelho, & ſeus Deſembargadores do Paço, os quaes deſpois de haverem viſto a propria conſulta, & copias a ella juntas, & varios autos, em que por Acordaõ da Relaçam ſe mandou guardar os privilegios dos Familiares, fundado nos ditos aſſentos, & remeter as cauſas, de que nos tais autos ſe tratava ao juizo do Fiſco, ſe juntaram na caſa do Deſpacho do Conſelho geral com os Doutores Pantaliaõ Rodrigues Pacheco, & Diogo de Souza ambos do Conſelho de Sua Mageſtade, & do Geral do Sancto Officio nomeados para eſte effeito pelo Illuſtriſſimo Senhor Biſpo Inquizidor Geral em 30. de Janeiro de 1647. & deſpois de conferir ſobre a materia, & ſe haver conſiderado à fòrma do dito Alvarà, & aſſentos em virtude delle tomados, ſe aſſentou por todos os votos, que os aſſentos referidos ſe deviam guardar ſem duvida, porque a naõ havia; ſuppoſtos elles, de gozarem os Familiares nas cauſas civeis, ſendo Reos do privilegio do foro, & que ſe devia dar razaõ a Sua Mageſtade, pedindolhe mandaſſe regiſtar eſte, & os mais aſſentos nas Caſas da Supplicaçam, & do Porto, porque ſò por falta de ſe ter clara noticia delles; ſe podia julgar o contrario, & de tudo ſe fez eſte aſſento, que aſſignaram os ditos Doutores, Diogo Velho, que o eſcrevi. Pantaleaõ Rodrigues Pacheco. Diogo de Souza. Joaõ Pinhero. Dom Rodrigo de Menezes.

Decreto de Sua Mageſtade ſobre a meſma materia.

PElo papel, que ſerà com eſte Decreto aſſignado por Diogo Velho Secretario do Conſelho

ſelho Geral do Sancto officio, entenderà o Regedor da Caſa da Supplicaçam o que ſe reſolveo, & aſſentou ſobre o cumprimento dos privilegios dos familiares pelos Miniſtros, que nomeey; & para o meſmo effeito por ordem minha nomeou o Biſpo Inquiſidor Geral; & porque fui ſervido conformarme com o que por todos ſe reſolveo, & aſſentou. Hey por bem, & mando, que o Regedor faça regiſtar o dito aſſento nos livros da dita Caſa, para que daqui em diante ſe cumpraõ, & guardem aos ditos familiares ſeus privilegios naquella parte taõ inteira, & pontualmente, como nelles ſe contèm, & ceſſem as duvidas, que hà ſobre elles. Lisboa aos 27. de Fevereiro de 1647. REY. Ao Regedor. Regiſte-ſe non livros da Relaçaõ, como Sua Mageſtade manda. Lisboa 8. de Março de 1547. o Regedor.

Regiſtada no livro 9. *das extravagantes da Relaçaõ fol.* 360.

NEc obſtant ſententiæ contrariæ fundamenta, nam licèt Præſides Provinciarum ex Ordinatione, non poſſunt in caſu homicidij concedere ſecuritatẽ, & judices fiſcales tantùm eas concedere valeant in caſibus, in quibus ipſi poſſunt, tamen hoc non procedit in judicibus fiſcalibus, quibus ex conſuetudine in contrarium legis prohibentis approbata in judicio contradictorio ſimilis poteſtas competit nec in hoc privilegium ex praxi acquiſitum abrogavit lex noviſſima renovans Præſidibus provinciarum prohibitionem concedendi ſecuritates in caſu mortis, nam cùm hoc privilegium tendat in favorem fidei, non cenſetur abrogatum per legem noviſſimam non facientem de illo expreſſam mentionem ex his, quæ cum infinitis tradit, *Cortiad. deciſ.* 90. *n.* 7. & nos jam diximus *in cap.* 13.

8 Deinde ad illud, quod ad Præſidem Curiæ criminalem, tammodo eſt conceſſa privativè facultas concedendi ſecuritatem in caſu homicidij reſpondemus, quod adverſus hoc ex praxi, & conſuetudine in contrarium, acquiſiverunt ſibi Inquiſitores Apoſtolici facultatem illam concedendi officialibus continuis Sancti Officij, judices fiſci, familiaribus, nec non iſti, & illi privilegium petendi eas ab Inquiſitoribus, & judicibus fiſcalibus, quod non repugnat, nam ex conſuetudine acquiritur privilegium contra leges, & juriſdictio. *Peg. ad Ord. lib.* 2. *tit.* 1. §. 2. *n.* 19. *&* 20. & latè *cap.* 19. infrà.

9 His, & alijs rationibus defendi poteſt praxis adverſus leges in contrarium, quam ſequendam eſſe aſſeveramus; licèt inſpecto juris rigore oppoſitum verius cenſeamus; ſed advertant hujuſmodi Conſervatores, quod in caſu homicidij antequàm ſecuritates

T conce-

concedant, videant inquiſitiones, & querelas ad effectum, de quo *Leitaõ de ſecuritatibus q. 4. n. 18.* quando ab eis petitur confeſſativa in caſu homicidij, vel negativa coarctata, & eas denegare jubent, ſi defenſio denegetur in Inquiſitione *Leitaõ d. n.* 18.

10 Ulteriùs advertant, quòd in caſibus exceptis, ſecuritates non concedant, nam licèt Rei, quibus conceſſæ fuerint, etiam in caſu excepto, carcerari non debent, quia ſub fide publicâ non debet quis carcerari *Giurb. conſ.* 80. *à n.* 10. *Leitaõ de ſecuritatibus q.* 10. *n.* 8. *&* 40. *Peg. ad Ord. lib.* 2. *tit.* 1. §. 22. *gloſ.* 24. *n.* 3. tamen judices
11 non tenentur ſervare ſecuritatem in caſibus exceptis, ſed admonere debent Reos, ut intra quinque dies eam legitimam tollat, aſſumatque, ut de praxi teſtatur *Pegas d. n.* 3. *Coſta de ſtylis domus Supplicationis annotatione* 6. *n.* 30. quibus tranſactis, non obſtante ſecuritate, Reos carceri mandare poſſunt, & ita invenimus judicatum contra Michaelem Cabral de Quadros Judicem Fiſcalem Inquiſitionis Eborenſis, cui Inquiſitores ejuſdem Inquiſitionis ſecuritatem conceſſerunt in caſu homicidij voluntarij facti genero ſuo anno 1657. & in judicio Coronæ fuit judicata nulla; penes quod judicium ſunt acta *Almeyda de numero quinario cap.* 30. *n.* 6.

12 Infertur 3. Inquiſitores, & Judices Fiſci non poſſe concedere ſecuritatem officialibus, familiaribusque Sanctæ Inquiſitionis ementibus frumentum ad cariùs revendendum, quia culpatis in hoc crimine à nullo judice ſecuritas concedi poteſt ex decreto relato *in cap.* 13. *n.* 57.

Infertur 4. Inquiſitores, & Ju- 13
dices Fiſcales etiam in caſibus non exceptis, poſt primam ſecuritatem ſecundam concedere non poſſe ex prohibitione noviſſimæ legis, cujus tenor ſequens eſt.

Ley noviſſima ſobre as Cartas de ſeguro.

DOM Pedro por graça de Deos Rey de Portugal, & dos Algarves dàquem, & dàlem, Mar em Africa, Senhor de Guinè, & da Conquiſta, Navegaçaõ, Comercio de Ethiopia, Arabia, Perſia, & da India &c. Faço ſaber a quantos eſta minha ley virem; que ſendo-me preſentes as muitas, & repetidas queixas de meus Vaſſallos ſobre os varios, & extraordinarios crimes, que de poucos annos a eſta parte ſe tem comettido neſtes meus Reynos, & Senhorios, naõ baſtando para os prohibir, nem a ſeveridade das penas eſtabelicidas pelas leys, nem ainda o remedio, que fui ſervido dar nas cartas de ſeguro, mandando novamente, que nos caſos de morte aſſi como pela ley ſe deferia aos Reos em Relaçaõ, quando pe-

diaõ

diaõ cartas de ſeguro confeſſativas com defeſa aſſi,& do meſmo modo ſe lhes defiriſſe quando as pediaõ ſimpleſmente negativas, vendoſe, & examinandoſe primeiro as devaças,no que me pareceo reſtringir, & derogar neſta parte a juriſdiçaõ dos Corregedores do crime da Corte,que,em virtude da ley athè aquelle tempo, paſſavaõ per ſi sòs as ditas cartas de ſeguro negativas como tambem outros Miniſtros, aquem por eſpecial merce minha, tinha concedido a meſma faculdade,ſendo o meu principal intento à ſatisfaçaõ da juſtiça no caſtigo dos delinquentes,por ſenaõ dar occaſiaõ, a que eſtando elles convencidos pellas devaças, lhes ſerviſſem as taes cartas de ſeguro, como ſe foſſem ſentenças de abſolviçam contra o direito das partes offendidas, que ou deixavaõ as accuſaçoẽs eſcandaliſadas de verem os Reos em ſuas liberdades,ou lhes perdoavaõ obrigadas do poder,& negociaçoẽs,que com ellas ſe faziaõ,que tudo encontrava o fim principal da juſtiça,pois naõ tratando mais os Reos de ſeus livramentos, ficavaõ por eſte modo ſem caſtigo,& as partes, & Republica ſem ſatisfaçaõ. E porque athegora naõ foi baſtante, nem o diſpoſto nas leys,nem o que ſobre eſſe particular mandei obſervar na minha ultima reſoluſaõ de vinte, & quatro de Setembro de mil, & ſeis centos, & ſetenta, & oito, & ter moſtrado a experiencia,que pella calamidade dos tempos, ou corrupçaõ dos coſtumes, pervertida à natureza, creſceo mais a malicia, & ouſadia dos delinquentes, animandoſe com tanto eſcandalo acometer taõ extraordinarios crimes, roubos, & homicidios,os quais valendoſe ainda dos coutos, que neſtes meus Reynos, & Senhorios foraõ concedidos com taõ honeſtos fins pelos Senhores Reys meus Anteceſſores, ſe tem experimentado ſerem hoje muito prejudiciaes à boa adminiſtraçam da juſtiça,aſſim por ſenaõ guardar nelles o que diſpoem as leys,como por terem ceſſado com o curſo do tempo aquellas cauſas, porque foraõ concedidos, & deſejando eu evitar todos os damnos, que da qui ſe ſeguem, pela preciſa obrigaçaõ, em que Deos me poz de manter, & conſervar meus Vaſſallos em paz, & quietaçaõ a ſe lhes fazer juſtiça, & caſtigar os delinquentes, como merecerem por ſuas culpas, & applicarlhes para eſſe fim todos os meyos neceſſarios, mandando ver eſta materia por Miniſtros doutos, & timoratos, fui ſervido reſolver com os do meu Conſelho, que nam ſomente ſe obſervaſſe por ley a dita minha reſoluçaõ de vinte, & quatro de Setembro de mil, & ſeis centos, & ſetenta, & oito, para ſenaõ paſſarem mais cartas de ſeguro negativas ſimples em caſos de morte, ſenaõ nas minhas Relaçoens, vendoſe, & examinandoſe as devaças, mas tambem ſou ſervido mandar,

que daqui em diante ſenaõ poſſam admittir ſegundas petiçoens para cartas de ſeguro, porque ſendo huma vez denegadas na Relaçam naõ poderàm ſer ja mais concedidas; & para que nos crimes ſenam perpetuem os livramentos, ficando com as cartas de ſeguro os delictos ſem caſtigo, & os delinquentes na preſença da juſtiça, & das partes offendidas. Hey por bem que nenhuma carta de ſeguro em qualquer caſo que ſeja dure mais que hum anno, & paſſado elle ſeram os Reos prezos, & quando tiverem juſtas cauſas, que lhes impidaõ acabar ſeus livramentos no dito anno, recorreràm ao Deſembargo do Paço; que lhes poderà prorogar mais outro anno por huma vez ſòmente, ou por partes, precedendo primeiro as informaçoens neceſſarias com denegaçam de mais tempo, para o que hey por derogada neſta parte a *Ordenaçaõ lib. 5. tit.* 130. §. 2. *&* §. *ultimo*. E outro ſi mando, que naõ haja mais couto algum neſtes meus Reynos, & Senhorios, porque todos os ſeus privilegios, conceſſoens, & doaçoẽs, por mais eſpeciaes, que ſejaõ, & por mais condiçoẽs, & clauſulas exuberantes, que tenhaõ, hey por expreſſamente derogadas, por qualquer cauſa, ou titulo, que foſſem concedidas, aſſi a peſſoas ſeculares, como Eccleſiaſticas, por naõ ſer juſto, que ſe conſervem aquelles privilegios, que ſe fizeraõ odioſos, & prejudiciaes à Republica, & que difficultando o caſtigo dos delinquentes, facilitaõ mais os delictos, para o que tambem hey por derogadas as *Ordd. do livro* 5. *tit.* 123. *& a do livro* 2. *tit.* 48. *no principio, &* §. *ultim.* E mando ao Preſidente do Deſembargo do Paço, Regedor da Caſa da ſupplicaçaõ, Governadar da caſa do Porto, & a todos os Deſembargadores das minhas Relaçoẽs, Corregedores, Provedores Ouvidores, Juizes, Juſtiças, officiaes, & peſſoas deſtes meus Reynos, & Senhorios cumpram, & guardem, & façaõ inteiramente cumprir, & guardar a minha ley, como nella ſe contem, ſem embargo de quaeſquer leys, Regimentos, capitulos de Cortes, Alvaràs, Proviſoens, cartas particulares, ou geraes, que o contrario diſponhaõ, porque todas derogo, & hey por derogadas de minha certa ſciencia, & poder Real, ainda que dellas ſe houveſſe de fazer expreſſa, & declarada mençaõ. E para que venha à noticia de todos, mando ao Doutor Joaõ de Roxas de Aſevedo do meu Conſelho, & Chanceller Mòr deſtes Reynos, & Senhorios a faça logo publicar na Chancellaria, & envie cartas com o treſlado della ſob meu ſello, & ſeu ſinal a todos os Corregedores das Comarcas deſtes Reynos, & aos Ouvidores das terras dos Donatarios, em que os Corregedores nam entraõ por Correiçam; aos quaes mando, que

a publi-

a publiquem logo nos lugares onde eſtiverem, & a façam logo publicar em todos os de ſuas Comarcas, & Ouvidorias, para que a todos ſeja notorio, a qual ſe traſladarà no livro da meſa dos meus Deſembargadores do Paço, & no das caſas da Supplicaçam, & Relaçam do Porto, & mais Relaçoens dos Eſtados do Braſil, & da India, onde ſe coſtumaõ, & devem regiſtar ſemelhantes leys, & eſta propria ſe lançarà na Torre do Tombo. Franciſco de Sequeira a fez em Lisboa a dez de Janeiro de ſeis centos, & noventa, & dous. Franciſco Galvaõ a fez eſcrever. Rey.o Monteyro Môr. Preſidente. Hanc, & alias vide apud *Peg. ad Ord. lib.* 2. *tit.* 51. §. 6. *n.* 4. 5. *&* 6. *& lib.* 1. *tit.* 4. *in principio n.* 2.

14 Infertur quinto, judices fiſcales non poſſe concedere ſecuritatem quando Princeps contra aliquem procedere jubet per delegationem criminalem cum alçada; quia non datur judex, qui juriſdictionem habeat ad illam concedendam, nam eo ipſo, quòd Rex à principio cauſas ſibi affectavit, & eas delegato commiſit, ſtatim ceſſat eorum juriſdictio, ſiquidem inhibitio extinguit omnem aliam juriſdictionem, *Bobadilha lib.* 2. *politicorum cap.* 21. *n.* 22. *novit. Sarayva in praxi delegationum cap.* 6. *n.* 6. *& cap.* 22. *n.* 7.

15 Duobus tamen in caſibus etiam in caſu Delegationis cum alçada valere poteſt ſecuritas. Primus quando reus ante delegationem obtinuit chartam ſecuritatis validè impetratam, & cum ea ſe appræſentavit coram legitimo judice, quia tunc valet, non principium cujuſcumque rei inſpiciendum eſt, *ex l. Pomponius ff. de negotijs geſtis. Sarayva d. cap.* 22. *n.* 12. & Princeps quando cauſam ſibi affectat, eam affectare cenſetur cum omnibus ſuis qualitatibus, *ex l. nam ad rem mobilem, l. ad legatum ff. de procuratoribus*; *Sarayva n.* 8. Secundus quando poſt primam Inquiſitionem Princeps jubet aliam de novo facere, & reos in alçada judicare, quo in caſu ſi rei habeant chartas ſecuritatis validè impetratas, quoad primam inquiſitionem, illis uti valent quoad ſecundam, *Sarayva n.* 15. *&* 16. ubi ſic refert judicatum.

Poſt carcerationem poſſunt familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis petere à Concilio Generali Inquiſitionis diploma fideijuſſionis, quia habet poteſtatem eam concedendi in omnibus caſibus, in quibus Senatores Palatini eam concedere poſſunt: ut patet, *ex cap.* 3. *n.* 42. & ex ſequenti Alvarà.

EU ElRey faço ſaber aos que eſte Alvarà virem, que havendo reſpeito ao que me foi propoſto pelo Conſelho Geral do Santo Officio ſobre nelle ſe haverem de paſſar Alvaràs de fiança

 aos

aos privilegiados; & por fazer merce ao Santo Officio: hey por bem, que guardando o Conſelho Geral o Regimento do Deſembargo do Paço ſobre os Alvarás de fiança os poſſa conceder aos prezos, que ſe livram no juiſo do ſeu privilegio; pelo que mando às juſtiças, officiaes, & peſſoas a que o conhecimento diſſo pertencer, que cumpraõ,& guardem eſte Alvarà, como nelle ſe contem, o qual valerà, poſto que ſeu effeito haja de durar mais de hum anno, ſem embargo da *Ord. lib.* 2. *tit.* 40. em contrario, & ſe regiſtarà no livro do Deſembargo do Paço, & onde for mais neceſſario, para a todo tempo conſtar de como eu aſſi o houve por bem. Manoel de Couto a fez em Lisboa aos quatro de Fevereiro de mil,& ſeis centos, & quarenta & cinco. Jacintho Fagundes Beſerra a fez eſcrever. REY.

Unde infertur, quòd ſupremum Concilium poteſt concedere diploma fideijuſſionis in caſibus in regimine novo, Senatûs Palatini, §. 24. de quo multa tradit *Peg. ad Ord. lib.* 1. *tit.* 3. §. 24.*& in ſpecie ad Ord. lib.* 2. *tit.* 6.

CAPUT XVII.

Familiares Tribunalis Sanctiſſimæ Inquiſitionis pro tentato delicto de exceptis, an gaudeant foro, & an filiusfamilias familiaris, & officialis, an uxor, an vidua, an familiaris, an ſervi gaudeant fori privilegio in criminalibus?

SUMMARIUM.

1 *Facti ſpecies.*
2 *Objecta Fiſci M. R. C. ibidem.*
3 *Argumenta in contrarium adducta per Fiſcum Tribunalis Sanctiſſimæ Inquiſitionis.*
Statutum imponens pœnam delicto non intelligit de attentato, ſed de perfecto, ibidem.
An filiusfamilias gaudeat foro patris.
Argumenta Fiſci M. R. C. quod non gaudeat.
4 *In filiumfamilias datur actio, quæ deſcendit, vel ex delicto, vel ex contractu, ibidem.*
5 *Sequitur originem patris, non verò quoad domicilium.*
6 *Privilegium patri conceſſum non extenditur ad filios.*
7 *Argumenta pro reo ad obtinendam remiſſionem.*
Forum quis ſortitur ratione domicilij, ibidem.
8 *Mulier conſequitur forum ſui viri.*
Familiares Inquiſitorum, & domeſtici, ibidem.
Filius, vivente patre Rege dicitur Rex, & Comite Comes, ibidem.
Famuli Scholarium, Doctorum, Clericorum, Epiſcoporum, Cardinalium, militum, privilegio dominorum fruuntur, ibidem

ibidem.
9 *Ita alias deciſum.*
Obſervantia in judicijs vim legis obtinet, ibidem.
10 *Regula, quòd filiusfamilias convenitur ex actione, & delicto, non procedit in habente particulare privilegium.*
Adducuntur exempla de clariſſimis, de militibus, de libris in ſacris Scrinijs, ibidem.
11 *Neceſſaria eſt expreſſa renuntiatio in renuntiatione privilegij.*
12 *Diſtinctio inter privilegia, quæ tendunt in tertij præjudicium, & inter illa, quæ nullum continent.*
Juriſdictio conceſſa Tribunali Sanctiſſimæ Inquiſitionis eſt favorabilis Catholicæ Chriſtianæ Religionis, ibidem.
Laus Tribunalis Sanctiſſimæ Inquiſitionis, ibidem.
Laudatur D. Joſeph Ribeyra à Sanctiſſimæ Inquiſitionis ſecretis, ibidem.
13 *Deciſio quæſtionis.*
14 *Stylus, quo utitur M. R.C. in probando quod ſit commenſalis filius.*
15 *An poſſit fieri perquiſitio in domo familiaris à Miniſtris M. R. C.*
16 *An auxiliator homicidiæ gaudet, ibidem.*
17 *Diſpoſitio, & obſervantia Regni in familiares apportantes breves ſelopos rotatos.*
18 *An familiares officialium gaudeant.*
Omnis familia officialium gaudet foro ex perſona Dominorum, ibidem.
Diſtinctio inter officiales, quorũ familiares gaudeant, ibidem.
19 *Capitula adducuntur cõcordiæ.*
20 *Vidua an gaudeat privilegio mariti præmortui.*
Affirmans ſententia, ibidem.
21 *Negans.*
22 *An uxores familiarium gaudeant conſtante matrimonio.*
Affirmativa opinio, ibidem.
23 *Contraria.*
Quæſtio de ſervo.
Rationes pro ſententia affirmativa.
Contrariæ rationes adductæ à Fiſco.
Deciſiones in puncto ſervorum, ibidem.
Reſponſa objecta.
Servi Inquiſitorum, & officialium gaudent, ſi ſunt commenſales.

IN hac materia nihil noſtrum dicere animus eſt, ſed ea, quæ ſcripſit Hyeronimus Baſilicus in deciſionibus criminalibus magnæ Regiæ Curiæ Regni Siciliæ deciſ. 17. fideliter tranſcribere, quia ſecuriùs, & meliùs eſt aliena dare, quàm propria temerè effutire. 1

Petrus Pariſi die 16. Januarij fuit carceribus mancipatus á M.R. C. pro nefando tentato in puerum, & cum M. R. C. receſſiſſet Panormum, cauſa remanſit in Curia 2

ria Stracotiali, in qua iſte petiit remiſſionem ad forum, uti familiaris Sanctiſſimæ Inquiſitionis. Fiſcus inſtabat nullo modo poſſe concedi ob atrocitatem criminis. Et *ex capit. concordiæ* ultimæ in anno 1597. & literis Summi Pontificis per Cardinalem Sanctæ Severinæ anno 1599. datis Romæ die primo Aprilis, notificatis Inquiſitoribus die decimo Maij 1599. ut patet ex libro inhibitoriarum conſervato penes M. R. C fol. 176.

Ex parte verò Fiſci Tribunalis Sanctiſſimæ Inquiſitionis replicabatur id verum eſſe in crimine nefando, ſecùs intentato, ſtatutum enim, quod imponit certam pœnam delicto, & de eo loquitur, non extenditur ad illud delictum tentatum, nec de eo debet intelligi, ita *Bald. conſ.* 356. *de ſtatu Placentiæ lib.* 1. *& idem Bald. conſ.* 27. *& conſ.* 30. *n.* 14. *Phœb.* 2. *p. areſto* 191. debet enim intelligi quominùs lædat, & proinde ut odioſum debet reſtringi, *l. cum quidam ff. de liberis, & poſth.* dumque hæc agitabantur venerunt litteræ Excel. ſuæ datæ Panormi die 26. Martij 1632. per viam Secretariæ, in quibus mandabatur remiſſio, & ita executum.

3 In diſputationem hîc vocabo illam quæſtionem quàm pluries ventilatam, & diſcuſſam: An filius gaudeat foro patris ſui, qui inter familiares, vel officiales Tribunalis annumeretur.

Et à Fiſco petitum in his caſibus fuit, quòd non gauderet. Primò, quia datur in filium familias actio, quæ deſcendat ex contractu, vel ex delicto, *l. tam ex contract. lib.* 57. *de judiciis*, in his enim tamquàm partes filiusfamilias habetur, *l. filiusfamilias* 30. *ff. de obligationibus, & actionib.* Unde ex contractu, vel ex delicto conveniendus eſt, ubi contraxit, vel ubi deliquit, *l.* 2. *§. omnes autem*, *l. hæres abſens §. ſiquis tutelam*, *l. interdum §. fin. l. argentarium ff. de judiciis*, *l. neque fœmina §. fin. ff. de procuratorib. l.* 1. *&* 2. *cod. ubi de ratiotin. agi oportet. Fab. lib.* 1. *ſemeſtr. cap.* 12. *Donel lib.* 2. *comentar. civil. cap.* 25. *circa finem, & Anton. Fab. juris prud. pragmat. in tit.* 8. *princ.* 5. *illat.* 5. 4

5 Secundo, quia filiusfamilias ſequitur originem patris, quod Civitatem domicilium non ſequitur, *ex l. adſumptio §.* 1. *ff. ad municipalem* ubi *Ulpianus ibi: Civitatem, ex qua pater ejus naturalem originem ducit, non domicilium ſequitur.*

Tertio, quia privilegium conceſſum patri ad alios non extenditur, *l.* 1. *§.* 1. *l. ſemper* 5. *§. immunitati* 5. *ff. de jure immunitatis*, *l. forma*, *l. quamquam* 3. *ff. de cenſibus gloſ. in cap. cum veniſſent de inſtitutionibus*, *& in l. ſordidorum*, *cod. de excuſat. immunitat. lib.* 10. Privilegium enim perſonale ultrà eam non dilatatur, & cum ea extinguitur, *cap. privilegium de regul. jur. lib.* 6. *leg. privilegia* 96. *ff. de regulis juris, Menoch. conſilio*

ſilio 136.*n.*2.*& conſ.*1107. *à n.*9. *volum.* 2. *& de præſumpt.lib.* 3. *q.* 103.*n.* 45. *Barb. in l.quia tale per totam ff. ſoluto matrimonio Suares de legibus lib.* 8. *cap.* 10. *&* 11. *Surd. conſilio* 10. *n.* 14. *& conſ.* 127. *n.* 67. *& conſ.* 444.*n.* 1. *Roland. a Valle conſ.*62.*n.* 10.*& ſeq. lib.*4. *diximus cap.* 5. 7. *&* 8.

6 Verum ad obtinendam remiſſionem ad favorem rei replicabitur. Primo, inter alia, quibus quis ſortitur forum, illud eſſe ratione domicilij, *l.*2.*cod.de juriſdictione omnium judicum,l. actor* 3.*in princip. cod. ubi in rem actio*, *l. unica cod. ubi de hæreditat. agitur* ibi: *Ubi autem domicilium*, *l. in poſſeſſione* 3.*cod.ubi cauſa ſtatus agi oporteat. cap. ſiquiſquam verſic. quem ordinem* 11. *q.* 1. ſicut enim filiusfamilias patris originem ſequitur, ita & filius patris domicilium, *l. non utique* 4. *juncta gloſ. ff. ad municip. leg.aſſumptio* §. *filius ff.eodem Baldus in l.* 1. §. *illud cod. de manumiſ.Caſſanet.conſ.*54.*n.* 13. *Guillel. de Benedict.in cap. Raynunt. verbo mortuos itaque teſtatore, numer.* 44. *de teſtament.*ſi enim aliud expreſſè non elegit, paternum forum, & domicilium ſequi videtur, *l. placet cum legibus ſequentibus dicto* §. *filius libertus,*§.*patris, junctis gloſ. ff. ad municipalem*, *Bald. conſilio* 207.*quæritur utrum domicilium in principio lib.* 1. *Federicus de ſenis conſilio* 254. *n.* 4. *Ugolin. de officio,& poteſtat. Epiſcopi* 2. *part. cap.* 26. §. 2. *n.* 3. *in fine Thuſcus practicar. concluſ. tom.* 2. *litera d. concluſ.* 594. *n.* 3. *&* 5.

Secundo, quia ſi mulier conſequitur forum ſui viri, *ex l. mulieres cod. de incolis lib.* 10. ibi: *Mulieres ad honorem maritorum erigimus*, *& genere nobilitamus*, *& forum ex eorum perſona ſtatuimus*, diximus *cap.* 5. 7

Et ſi Familiares, & Inquiſitorum domeſtici eodem privilegio gaudent ex rationibus adductis per *Narb. in l.* 20. *gloſ.* 1. *à n.* 10. *tit.* 1. *lib.* 4. *tom.* 3. *recopil.* quare non debet filius gaudere patris foro, qui cùm patre eadem perſona reputatur cùm ſit caro patris, *cap. contradicimus* 21. §. *hac authoritate* 35. *q.*3.*l. ult. cod. de impuber. & aliis ſubſtit.*§.*ſiquis alij* 5. *verſ. & vero inſtit. de inutilib. ſtipulat. Cavalcan. deciſ.* 55. *n.* 17.*p.* 2. *Vivius deciſ.*322.*n.*2.*lib.*2. unde, vivente patre, filius fruitur prærogativis, & præminentiis patris, & Rex dicitur filius Regis, *cap. fin.* ibi: *Cæpit Hermeneigildus Rex juvenis, & cæt. & ibi gloſ. verb. Rex* 24. *q.* 1. *cap.* 1. ibi, *& filius ejus Rex Auguſtus de pace conſt. l.* 1.*&* 9. *tit.*7. *l.* 2. *tit.* 15. *p.* 2. *Tiraquel. de pragmat.q.*33.*à n.* 1. *Anna in repetit. conſtit.terminum vitæ n.* 27. *Corſetus de poteſtate*, *& excel. Reg. q.* 25. *Oldrad. conſ.* 94. nam & filius Comitis, vivente patre Comes etiam dicitur, *l.emancipatum ff. de Senatorib. Tiraquel. & Anna* loco ſupra citato.

Et ſi famuli Scholarium, Doctorum, Clericorum, Epiſcoporum, Cardinalium, Militum privilegio Dominorum fruuntur: *ex Narbon. gloſ.* 1. *à n.* 14. cum multis ſequentibus, quare, & admitti non debeant filij familiarium, qui maiori vinculo, & neceſſitate conjunguntur; eadem enim ratio eandem operari debet diſpoſitionem, *l. illud ff. ad l. Aquiliam, l. ſi poſtulaverit* §. 2. *ff ad leg. Juliam de adulter. l. quidam numular. ff. de edendo.*

Et demum ita aliàs deciſum, & obſervatum in eadem facti quæſtione, quæ obſervantia vim legis obtinet, *l. de quibus* 32. §. *inveterata, l. ſed ea* 35. *cum ſequenti ff. de legib. l.* 1. *& l. reges* 3. *cod. quæ ſit nova conſuetudo*, imò tranſit in privilegium, *Baldus conſ.* 289. *lib.* 4. *Oldrad. conſ.* 172. *n.* 1. *Grat. diſcept. forenſ. cap.* 801. *n.* 11. *&* 12. *& cap.* 892. *n.* 17. *tom.* 3. *Giurb. in conſuetud. in proœm. n.* 12. *Bellet. diſquiſ. Cleric. p.* 1. *tit. de favor. cler. perſon.* §. 3. *n.* 10. *Guido Papa ſingul.* 803. imò, & plus valet quàm privilegium *Surd.* 465. *n.* 11. *in princ. volum.* 4. *DD. in capit. cum contingat de foro compet.* ea enim eſt optima legum interpres, *l. minimè ſi de interpretatione ff. de legibus, Menoch. conſ.* 32. *n.* 34. *& conſ.* 390. *n.* 21. *& conſ.* 577. *n.* 2. *&* 3. *volum.* 3. *Maſcard. de probation. concl.* 1415. *n.* 10. *Brunor à ſole in loco communi, verbo conſuetudo.* Optima enim eſt illa ratio ad ſimiliter decidendum *in l. filiusfamilias* 14. *ff. ad l. Cornel. de falſis* ibi: *ſic enim inveni Senatum cenſuiſſe, l.* 1. §. *hoc autem* ibi: *Et ait Senatus ſic eſſe ſæpè judicatum ff. de Senat. Conſult. Syllaniano Afflict. deciſ.* 169. *in fine, Gam. deciſ.* 33. *n.* 2. *& deciſ.* 228. *n.* 2. *Vivius deciſ.* 41. & in terminis propoſitæ quæſtionis *Paramus in defenſione jurisdictionis Sancti Officii cap.* 14. *n.* 20. 21. *&* 23. *Narbon. in l.* 20. *gloſ.* 1. *in tranſcurſu num.* 61. & plures alij citati *cap.* 7.

Non obſtant ex adverſo adducta. Reſpondebatur enim, quòd regula, quòd contra filium familias datur actio tàm ex contractibus quàm ex delictis, & quòd ibi conveniri, & accuſari debent, ubi vel deliquerunt, vel contraxerunt, non procedit quando adeſt peculiare privilegium, quod cognitio delictorum, vel contractuum filij pertineat ad certam, deſignatamque alicujus Tribunalis juriſdictionem prout de Senatoribus, qui ſolùm conveniri poſſunt coram Imperatore, vel ejus Delegatis, licèt alibì deliquerint, vel contraxerint, *l. quoties* 3. *cod. ubi Senatores, vel Clariſſimi*; prout de certo genere Mercatorum, aut nationis, quòd tantùm poſſunt conveniri coram ſuo deſignato judice, *l. per iniquum* 7. *cod. de juriſdictione omnium judicum, & de Decurione, vel cohortali loquitur, lege* 1. *cod. de Curialibus Urbis Romæ lib.* 11. *Novel.* 151. & de milite 9

conve-

conveniendo apud ſuum ſuperiorem eſt, *l. 6. cod. de juriſdict. omn. judicum, & l. 1. cod. de exhib. reis, & l. de militibus 8. cod. de cuſtodia reor. & l. qui cum uno 4. §. ſi reus ff. de re militari, & de liberis in ſacris Scrin. militantib. l. in ſacris 12. in princ. cod. de proxim. ſacror. Scrinior. lib. 12. & de filio Fabricenſ. ſacræ fabricæ, l. eos qui 6. cod. de Fabricenſ. lib. 11.*

10 Ad ſecundum verò objectum, quòd ſit in poteſtate filij familias mutare, aut renunciare fori privilegio ex domicilio paterno ad ſe pervenienti, quo caſu non ſequi patris domicilium, reſpondetur, quòd hoc procedit quando expreſſè renunciat, & expreſſè mutat domicilium, quod ſi id non fecerit in patris domicilium perſeveraſſe intelligitur, & ſic in patris foro conveniendus eſt. Juri autem ſuo in dubio nemo renunciare præſumitur vulgatis juribus.

Ad tertium verò, quòd privilegium perſonale patris ad filios non extenditur, reſpondetur diſtinguendo inter privilegia, quæ tendunt in tertij præjudicium, & inter illa, quæ nullum continent. Primo caſu liberi non fruuntur, quia cæteri gravarentur, *Menoch. conſ. 297. n. 6. volum. 3. Decian. conſ. 2. n. 14. 15. & 16. volum. 4.* Secundo verò caſu quando ſcilicet privilegia tertij jus non lædunt, latiſſimè, & contra Principem concedentem interpretanda ſunt, *l. ſi quando Cod. de bonis vacantibus lib. 10. cap. ex p. 1. de verborum ſignificatione Innocentius in capit. cum dilecti de donat. Oldradus conſ. 50. in fine verſ. non obſtat. Abbas conſ. 70. in fin. lib. 2. Federic. de Senis conſ. 61. n. 2. verſ. non obſtat, Ancharranus conſ. 161. in princip. Imola conſ. 121. num. 2. Alexandre conſ. 110. n. 10. verſ. quia privilegium lib. 6. & conſ. 215. n. 4. & ſequenti lib. 7. Surd. conſ. 140. n. 73. volum. 1.* cum autèm juriſdictio Inquiſitionis fuerit conceſſa ad favorem Catholicæ Religionis, & Tribunalis, in quo cauſæ Dei dijudicantur adverſus impias Hæreticorum blaſfemias, & perſonas Domini devotas, ea utique amplianda eſt, *l. in his de condit. & demonſtr. cap. 2. de regul. jur. Menoch. de arbitrariis caſu 199. n. 46. Thomacet. regul. 154.* & ſic filij in foro ubi patres conveniuntur, conveniri debent: ut *in d. l. ſacris 12. in princip. cod. de prox. ſacror. Scriniorum lib. 12. & l. eos qui cod. de Fabricenſ. lib. 11.* Magis quando delicta non ſunt de exceptis in concordia: *ex Narbon. gloſ. 17. n. 5.* Undè meritò Hiſpani Reges in Conſervatione hujus Tribunalis Catholicæ Religionis per totum Hiſpanum Orbem repoſitum putant tutamen, & firmamentum; & verè in eo præſident tot illuſtres, Heroicique viri, & Inquiſitores, ut verè Tribunal cauſarum Deique videatur inter quos hîc Matriti à ſecretis Tribunali in ſervit D. Joſeph

ſeph Ribeira, qui ſplendore natalium, notitia linguarum, profunditate prudentiæ, excellentia ingenij virtutum demum omnium cumulo, & Hiſpanijs, & Sanctiſſimo Tribunali ſplendorem auget.

11 Hæc quæſtio fuit diſcuſſa anno 1628. die 8. Julij inter Michaelem Calubro, ejuſque filium, & fuit dictum, remittatur, ex quo erat commenſalis, & ſtylus, quo utitur M.R.C. in his caſibus eſt, ut non ſufficiat ſola probatio facta in Sancto Officio, quod talis ſit commenſalis, ſed fiunt literæ in partibus officialibus Regis, quòd ſe informent, ſi verè tempore delicti ille talis erat commenſalis advenientibus literis; quæ ſummuntur cum proceſſu fit remiſſio.

12 Verùm anno 1629. die 28. Junij Cirino Caſtelli cuſtodi carcerum Civitatis Neti fuit perquiſita domus de ordine M.R.C. & ipſe conjectus in carcerem, & cum peteret remiſſionem ad forum uti familiaris fuit denegata ex determinatione, & juncta, ut dicitur omnium Præſidum, Blaſei, Denti, & Corfetto, & illuſtris Conſultoris, & M. R. C. criminalis, & civilis, advocatorum Fiſcalium. M. R. C. & Patrimonii.

13 Primo, quia perquiſitio domûs poterat fieri ab officialibus Regis, quia hòc poteſt ad delictum fieri. Secundo, quia hæc diligencia erat ad inſtantiam patris exquirentis necem Baronis Margi, & reus iſte ereat cuſtos Carcerum, & impediebat Carceratos, ne deponerent. Tertio, quia erat teſtis vocatus in cauſa illius necis, & ſic poterit utitalis cogi a Regijs officialibus.

Verùm anno 1628. die 8. Julij cum Michael Calabro eſſet inquiſitus de nece Vincentij Beneventani Baronis nemoris animo præmeditato, & ictibus Scopi, & cum eo Thomas de Arena Magiſter Notarius Tribunalis Sancti Officij in Civitate Leontini, & Didacus ejus filius uti auxiliatores ante in ipſo, & poſt delictum, fuit dubitatum, an hîc auxiliator homicidæ cum ictibus Sclopili gaudere foro, *ex cap.* 4. concordiæ, & fuit determinatum affirmativè, & ſic eſſe remittendum, prout fuit executum, & cum eò filius, eo quòd eſſet patris commenſalis.

Ex noviſſimâ verò concordiâ ſub die 29 Auguſti 1635. ſtatuitur quòd pro apportatione brevis Sclopli rotati quo ad perſonas de foro Sancti Officij, ſerventur pragmaticæ Regni, & quòd iſte caſus ſit ad inſtar caſuum mixti fori, & datur præventio declarandi, quòd qui prævenit in captura rei dicitur prævenire; excipitur tamen quando de ordine Illuſtrium Inquiſitorum in ſcriptis eſſet aliquis de foro miſſus ad peragenda negotia fidei. Et proinde Sabaſtianus Civello, cui dum in ſequerentur Miniſtri Regij cecidit brevis 14

Sclplus

Scloplus rotatus fuit remiſſum, eo quòd per ſcriptum Secretarij Sancti Officij de Ordine omnium trium Illuſtrium Inquiſitorum apparuit, quòd ordinem habuerit peragendi negotium Tribunalis.

Quæſtio autem pluriès agitata fuit in Regno, an Familiares Officialium Sancti Officij gaudeant etiam privilegio fori. Sunt enim familiares, & domeſtici ex familia Inquiſitorum, vel Officialium, ſunt, & familiares, ac domeſtici eorum, quos proprio nomine familiares appellamus, hoc eſt, eos, qui ab Inquiſitoribus deſtinantur ad capiendos hæreticos, ſceleſtoſque homines de fide ſuſpectos, & ad exequenda mandata, quæ ab Inquiſitoribus imponuntur, & de his ſub nomine familiarium loquuntur quaſi omnes concordiæ Regni Siciliæ, *Narb. lib.* 4. *tit.* 1. *l.* 2. *glaſ.* 1. *à principio uſque ad n.*10. Et iſti ex propria perſona ratione muneris in juncti privilegium fori Sancti Officij, ne alibì, quam coram Inquiſitoribus conveniri poſſint, conſequuntur.

15 Et quoad primos nullum dubium eſt, quòd familiares, & domeſtici officialium gaudent ex perſonâ dominorum, quibus inſerviunt; ita *Narb. loco citato n.* 12. quo ad iſtos enim omnis familia gaudet foro, & privilegio uxores, patres, filii, & fratres domeſtici, nec non etiam, & continui, commenſales, & non nulli alij. E ſecundis verò familiaribus nemo gaudet, ita expreſſim loquitur concordia Valliſoleti die 4. Junij 1580. ibi in 4. capitulo: *Generalmente, indiſtintamente los dichos Inquiſidores conoſcan de todas las dichas cauſas, y caſos, por graves, y atrozes, que ſean, aſſi de los officiales ſalariados, y ordinarios, que tienen, y huvieren titulo del Inquiſidor general, y de todos ſus criados, y familias, como de ſus Tenientes, y los de mas officiales del Santo Officio, con que en lo tocante à las familias de los dichos Tenientes de officiales, goſen ſolamente del dicho fuero, y privilegio, ſus mugeres, padres, hijos, y hermanos, ſiendo verdaderos, domeſticos, y continuos commenſales, y no outros algunos.*

Item, & in capit. 5. ejuſdem concordiæ habetur: *Que todos los dichos caſos, y cauſas civiles, y mixtas gozen uniforme, y indiſtintamente del fuero, y privilegio del Santo Officio, y juriſdicion de los Inquiſidores, todos los dichos officiales, y ſus familias, y los dichos ſus Tenientes, y los familiares, y las familias de los dichos Tenientes en la forma ſuſodicha*; Eſt iterum in cap. 9. ibi: *Pero la execucion, y conocimiento de ello perteneſca ſolamente in ſolidum à los dichos Inquiſidores contra los dichos officiales, y ſus familias de los dichos Tenientes en la maneira, que dicho es.* Eſt iterum in capit. 10. in principio. *Item que los dichos Inquiſidores puedam proceder por cenſuras en los dichos caſos, y cauſas civiles, y criminales, y*

mixtas tocantes à la juriſdicion de los dichos officiales, y ſus Tenientes, y familias, ſegun dicho es, y de los dichos familiares del Santo Officio. Et in eodem capite in fine ibi: *Generalmente hà de pertencer el conocimento de todas las dichas cauſas civiles, y criminales, mixtas contra los dichos officiales, ſegun dicho es.* Et ſic videtur, quòd concordia loquitur diſcretivè, & nullibi legitur, quòd famuli familiarium gaudent foro, & privilegio, & ſic expreſſione unius ſpeciei altera videtur excluſa. Vulgato axiomate de regulis juris.

16 Ex quibus orta fuit controverſia, an ex quo non fuit facta menſio de vidua gaudeat ipſa privilegio viri præmortui.

Et affirmativam ſententiam defendit *Paramus de officio Sancti Officii cap.* 1.

17 Contrarium determinavit M. R. C. *ex Bal. lib.* 4. *tit. de mero, & mixto imperio quæſt.* 2. *n.* 11. ubi mentionem facit. Jo. Baptiſtæ de Ballis ejus fratris tunc Judicis M. R. C. defendentis partes fiſci Regi juriſdictionis. Inter hæc acceſſit concordia data Matriti die 20. Martij 1597. cap. 14. qua diſpoſitum fuit ibi: *Las mugeres viudas de officiales del Santo Officio, en quanto nò mudaren de eſtado, gozen del fuero de la Inquiſicion, que gozaran, ſi fueran ſus maridos vivos, y las mugures viudas de los Tenientes de officiales, y familiares nó gozen, & Bal. d. q.* 2. benè dicit reſpectu viduarum Tenentium officialium, & viduarum familiarium, ſed non benè reſpectu viduarum officialium, quæ debent gaudere juxta formam concordiæ, & ſic ex prædictis concordijs colligimus uxores tenentium officialium gaudere tamquam de viri familia, & expreſſè legitur *in d. cap. concordiæ* ibi: *Que a lo tocante à las familias de los dichos Tenientes de officiales gozen ſolamente del dicho fuero, y privilegio ſus mugeres, &c. Ita Cutel. controverſia* 9. *inter Inquiſit. & Magiſtratus Ordinar. num.* 101. *&* 106. *& ſequentibus.*

Fuit etiam quandoque controverſum, an uxores familiarium gauderent privilegio fori conſtante matrimonio. Et affirmativè reſpondet *Paramus dict. cap.* 3. *per tot. à DD. Narbona d. gloſ.* 1. *n.* 41. cum pluribus ſequentibus ea ratione, quia uxores gaudere debent foro, & privilegijs mariti, *l. fœminæ, & l. nuptiæ ff. de Senatoribus, l. cum te* 10. *cod. de privileg. Scholar. lib.* 12. *l.* 1. *& l. mulieres de dignit. lib.* 12. *Aſin. de execut.* §. 1. *cap.* 52. *n.* 16. 17. *&* 18. *Craſ. de effect.* 1. *n.* 156. qui teſtatur de praxi in Regno. *Dian. de immunit. Eccleſ. cap.* 45. *tract.* 1. *n.* 2. *& confirmatur ex dicto cap.* 14. in ſecunda concordia ibi: *Las viudas de los Tenientes de officiales, y familiares nó gozen;* quaſi per neceſſarium antecedens ſupponatur, quòd conſtante matrimonio 18

monio gaudeant ad inſtar uxorem Tenentium officialium, quæ foro mariti fruuntur, *Barb. de jure Eccleſiaſtico univ. lib.* 1. *de privileg. cler. cap.* 39. *n.* 25. *& ſeq.* §. 4. *Amaya in l. fin. de incolis lib.* 10.

19 Licèt contrarium defendat *Cutel. d. controv.* 9. *à n.* 104. *uſq. ad num.* 109. *qui contrariis reſpondet.*

20 Verùm anno 1636. menſe Aprilis non levis controverſia fuit inter M. R. C. & illuſtriſſimos Inquiſitores, cui cauſam dedit ſervus Franciſci Xirotta Magiſtri rationalis, & familiaris Sancti Officij detentus in carceribus ejuſdem Tribunalis pro vulnere illato Piſcatori in rixa, an ſcilicet ſervus gauderet foro domini ſui in delictis perſonalibus? Et pro affirmativa ſententia adducebatur Paramus, qui pro obtinenda ſecunda concordia anno 1597. dum in Hiſpanijs moraretur, infra ſcriptis utitur argumentis *cap.* 14. *n.* 41.

21 Primo *ex cap. Eccleſiarum ſervus* 12. *q.* 2. *gloſ. & Foler.* dicentibus ſervos foro Dominorum potiri, quos ſequitur, *Narbon. d. gloſ.* 1. *n.* 30. *& poſt. Menoch. & Carol. de Gras. Diana reſol.* 47. *tract.* 1. *Marta de juriſdict. caſu* 30. *à n.* 2. *& alij per Dançam cap.* 1. *n.* 19. *& ſeq.*

Secundo, quòd appellatione mobilium venit ſervus, mobilia autem familiaris ratione dominij forum ſortiuntur: *ex l. quod attinet de regulis juris, Bald. & Mantic. Add. Tiraquel. de retract. cap.* 6. *n.* 4. *Corras. in l. frater à fratre ex n.* 40. *de cond. indebiti, & Caſtilh.* nullum eorum allegans *deciſ.* 128. *n.* 1.

Tertio, quia cùm ſervus non poſſit ſtare in judicio ſine Domino, & Dominus non debeat occaſione ſervi avelli à ſuo foro, ſequi videtur ſervum in foro domini conveniendum, *Bartol. & Salicet. in Authent. ſi qua in provincia cod. ubi de crimine agi oportet, Blanc. in pract. n.* 59. *Gregor. Lop. l.* 10. *p.* 7. *tit.* 5. *reſpondet Intrigliolus ſingul.* 50. *lib.* 1.

Quibus tamen reſpondebatur à Fiſco M. R. C. Inquiſitores tamquàm Delegatos ad certum genus perſonarum non habere juriſdictionem ad alias perſonas, niſi ad contentas in conceſſionibus Regijs, ad quas tantùm juriſdictio extendatur, ita *text. in l. à Divo Pio* §. *ſententiam de re judicata, & ex Bobadilha, & aliis dixit Cutel. controv.* 14. *n.* 165. Unde cum ſervi non ſint comprehenſi in ijs: ergo ſervi non gaudent fori privilegio. Minor autem patet, nam in concordijs numquam de ſervis fit menſio, & loquendo de familiaribus, & tenentibus exprimunt uxores, filios, patres, atque alios excludunt, forum enim propriè ultra perſonam ipſius familiaris non egreditur, ita ut nec in uxorem tranſeat: *ex Cutel. d. controv. n.* 102. *&* 104. *& ex concordatis anni* 1580. *in cap.* 4. 5. 9. *&* 10. clarè 22

legitur

legitur, quod ſervi familiarium, & eorum familia non gaudet foro, & privilegio, cùm loquendo diſcretivè de familia Tenentium primo diſponit, & deinde de familiaribus, de quibus dicit, quod ex his ultimis nullus de eorum familia gaudet.

23 Secundo, quia de jure in delictis, ſicuti alii in judicio ſuſtinent perſonam liberam, *l. ſi criminis cod. ad l. Jul. de vi publica. Petrono deciſ.* 267. *n.* 4. *Farinac. q.* 24. *per tot.* in delictis enim perſonalibus nemo tenetur ex facto alterius, nec Dominus pro ſervo poterit conveniri: ut *tot. tit. & l.* 5. ubi DD. *cod. nè filius pro patre.*

Tertio, quia forum conceſſum ratione alicujus exercitij, ſemper cenſetur perſonale, nec ultrà eum extenditur *Franc. deciſ.* 363. *Milan. deciſ. 9. p.* 1. *Cutel. de controv. n.* 106. *Franc. deciſ.* 175. Datum enim eſt ad comprehendendos hæreticos, & opem præſtandam in eorum comprehenſione: *ex Paramo in primo reſponſo, cap.* 1. *de origin. Inquiſitionis, & alii per Cutel. in ejus patrocinio pro Rege juriſdict. n.* 146.

24 Verùm quia ita ex concordia anni 1597. elicitur, nam cùm hæc dubitatio inſurrexiſſet, ad quam ſcripſit *Paramo integ. cap.* 14. primi reſponſ. nihilominus ex ipſa concordia videtur ſublata dubitatio, dum *in cap.* 15. fuit dictum quod nulli alij, præter famulos Inquiſitorum, ac officialium gaudeant foro, quæ diſpoſitio contra Inquiſitores, & officiales data, fortiùs, & familiares comprehendit, quorum familia nullo foro gaudet, & ita in contradictorio judicio fuit deciſum contra ſervum Don Vincentii Ruſſo V. J. D. Conſultoris Sancti Officij anno 1630. menſe Februario, & in ſervo militis Hyeroſolymitani fuit in M. R. C. deciſum, & in ſervo Clerici per eandem M. R. C. & per eandem contra ſervum D. Joannis Villacani Familiaris Sancti Officij Civitate Saccæ, non obſtante Monitorio Commiſſarij in partibus. Et iterum contra ſervum Philippi Bellacera Familiaris Sancti Officij, & à Tribunali Sancti Officij fuit Commiſſario in partibus reſcriptum in hæc verba: *Que conſtandole realmente que el delicto ſea perſonal, el Santo Officio nô le defenderà*, ut in lib. inhibit. M. R. C. videre eſt fol. 272. & idem ſervatum anno 1606. & iterùm in alio ſervo D. Alexandri Milone anno 1603. Et iterùm annò 1628. & 1629. & in Curia Straticotiali contra ſervum Joannis Salvi Balſamo, Equitis Hyeroſolymitani menſe Februario 1625. & de obſervantia in Regno Neapolis, ut ſervi Clericorum non gaudeant privilegio Dominorum poſt *Apont.* teſtatur *Dança de pugn. DD. titul. de Cler. cap.* 1. *numer.* 22. *& ſequent.*

Neque obſtat Oppoſitio de ſervis Clericorum, nam in criminalibus non attenditur intereſſe ſecun-

ſecundarium Domini, ſeu in conſequentiam: ut ipſe Paramus agnoſcit, & expreſſè docet ex multis, *Maſtrilh. deciſ.* 267. *num.* 6. Unde nullo jure Clericus opponet fori declinatoriam in intereſſe ſecundario, prout quando Clericus citatur, *quatenùs* ex DD. conſenſu, & eodem, *Maſtrilhus deciſ.* 79. Et in hoc reſpectu Clerici in criminalibus in Regno non eſt difficultas. Magis, quòd Clericus nullo modo æquiparari poteſt familiari, nam juriſdictio Inquiſitorum eſt ſæcularis à Rege conceſſa, & eſt ſubjecta revocationi: ut probat *Cutel. de patr. cap.* 4. *n.* 127. cum multis ſequent. & ante eum *Baſil. Ponc. tractat. de matrimon. lib.* 5. *cap.* 12. §. *unic. fol.* 337. qui eſt etiam preſſus per ipſummet *Cutel. in ejus gloſ. ad cap.* 23. *ult. concord. Amat. reſol. tom.* 2. *cap.* 25. *n.* 4. *à n.* 138. Et apparet per litteras Ferdinandi anno 1501. ubi expreſſè dicitur de juriſdictione: *Todo es nueſtro.* Et ex diſpoſitionibus Caroli Quinti, & Philippi ſecundi, & litteris teſtantibus ſuam eſſe juriſdictionem, de quibus latè idem *Cutellus*, ubi ſuprà. Magis, quòd ex præcitato *text.* nihil alliud colligitur, quàm quòd Concilium Toletanum petijt à Rege, ut ſervos Clerico ab Angarijs relevaret: quod priùs fuerat diſpoſitum, *ex l.* 2. *cod. de Epiſcop.* Quod autem pro delictis foro Eccleſiaſtico ſubgerit nullus legitur.

Neque obſtat quod ſervi in bonis noſtris ſint, & inter mobilia numerentur, hoc enim procedit quo ad civilia, non autem quo ad criminalia; & ſi ſervus ſit culpæ reus Dominus pœnam non patiatur; *l. ſi is cum quo*, & *l. naturaliter* 13. & *l. ſi id quod* 64. *ff. de condit. in debit.* ea enim, quæ naturalia ſunt reus retinet, ut velle, ac nolle; delinquere benefacere, & ſimilla, *leg.* 3. *ubi gloſ. verbo potuit cod. de hæredibus inſtit. l. Atilius Regulus*, ubi Scrib. de donationibus, *Cutel. de donationib. remunerat.* Naturalia enim jure civili mutari non poſſunt. 26

Nam homo ratione eminentis dignitatis ſuprà animalia inter mobilia non venit, *ex lege juſtiſſimè*, *ff. de ædilitio edict. Bald. in leg.* 1. *de ſtatu hominum*, *Afflict. deciſ.* 106. *num.* 11. ac proinde non comprehenditur in diſpoſitione mobilium, niſi ad evitandum abſurdum. 27

Ad tertium ſatis reſpondet *Maſtrilh. dicta deciſ.* 267. ubi tradit deciſum ſervum poſſe in judicio ſtare, de quo amplius non dubitatur, quia DD. in tertio argumento de foro domicilij loquuntur, non autem de foro principalis, cujus natura eſt, nè ad perſonas alias præter quàm in privilegio contentas extendatur. 28

Licèt ſervi Inquiſitorum, & officialium cum ſallario probatâ commenſalitate remittun- 29

tur, *ex Narbona in d. gloſ.* 1. *per tot.*& ita pluriès,& perſertim menſe Aprilis 1636. M. R. C. remiſit ſervum D. Antonij de Roxas officialis cum ſallario inquiſitum de furto probato priùs ex fide, & teſtibus, & Dominum eſſe officialem cum ſallario, & ſervum commenſalem, de quo latè agimus *capit.*8.

CAPUT XVIII.

Familiares, officialeſque Sancti Officij, coram quo judice in civilibus conveniri debeant, & quomodò in civilibus privilegio fori gaudeant, vel non?

SUMMARIUM.

1 *Judex domicilij Rei competens judex eſt.*
2 *Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis coram ſuis Conſervatoribus conveniri debent.*
3 *In varijs Regnis hoc militare demonſtratur.*
4 *Similitèr, & uxores eorum.*
5 *Nec non filij.*
6 *Refertur decretum Regium ſuper hanc materiam.*
7 *Intelligitur decretum.*
8 *Privilegium in re individuâ cæteris correis communicatur.*
9 *Privilegium fori Clerici in re individuâ laico communicatur.*
10 *Corri familiarium, officialiumque in re individuâ eodem foro fruuntur.*
11 *Privilegium miſerabilium perſonarum correis communicatur.*
12 *Contutores in adminiſtratione individuâ coram Eccleſiaſtico judice conveniri poſſunt, ſi aliquis eorum ſit Clericus.*
13 *In cauſa ſpolij familiares, officialeſque privilegio fori gaudent.*
14 *Clerici, & Monachi in cauſa ſpolij coram judice ſæculari reſpondere tenentur.*
15 *Jura, & DD. de hoc referuntur.*
16 *Viduæ, & orphani habent privilegium trahendi adverſarios ſuos ad Curiam.*
17 *Non procedit in cauſis ſpolij.*
18 *Familiares, officialeſque in civilibus paſſivè foro utuntur.*
19 *In criminalibus activé, & paſſivè.*
20 *Et in cauſis mixtis.*
21 *Reſpondetur ad oppoſita.*
22 *Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis aliquando fori privilegio gaudent provocantes ad judicium.*
23 *Reus decitur, qui in voluntarius ſubit judicium.*
24 *Diffamantes ad ſuum judicium trahunt.*
25 *Ad ceſſionem bonorum ad ſuum judicium creditores trahunt.*
26 *Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis opponentes ſe executioni tamquam tertij poſſe-*

poſſeſſores poſſunt declinare ad ſuum judicem.

27 *Tales poſſunt coram ſuo judice petere ſecuritatem damni futuri.*

28 *Hujuſmodi ſpoliati poſſunt intentare interdictum* Unde vi *coram ſuis judicibus.*

29 *Judex procedens contra jus ſpolium committit.*

30 *Ut quis dicatur actor, vel reus, quæ conſideranda ſint.*

31 *Novi operis interdicto agere valent coram ſuis judicibus.*

32 *Pari modo utentes remedio legis* ſi contendat.

33 *Et ſimiliter interdicto recuperandæ, ſeu renitendæ.*

34 *In hoc caſu cauſa eſt mixta.*

35 *Vis turbativa cauſam civilem, & criminalem continet.*

36 *Turbare aliquem à ſua poſſeſſione, vel eum ab ea deijcere crimen eſt.*

37 *Poſſeſſor in loco rei ſitæ conveniri poteſt.*

38 *Hæc regula limitatur in familiaribus, officialibuſque.*

39 *Sive ſummariè, ſive ordinariè conveniatur.*

40 *Proponitur contra reſolutionem difficultas.*

41 *Solvitur.*

42 *Ratione contractùs in loco illius conveniri quis poteſt.*

43 *Non militat in familiaribus, officialibuſque.*

44 *Senatores, familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis coram ſuis judicibus conveniri tenentur.*

45 *Refertur notabilis cauſus in materia.*

46 *Senatores viduas, cæteraſque perſonas miſerabiles ad ſuum forum trahunt.*

47 *Familiares, officialeſque tamen ad ſuum forum non trahunt.*

48 *Utiliores ſunt iſti, quàm illi Reipublicæ.*

49 *Reſpondetur ad Ord.*

50 *Dictiones* qualecũque, & qualitercũque *univerſales ſunt, & omnia comprehendunt.*

51 *Tamen privilegia in favorem Religionis conceſſa comprehendere non valent.*

52 *Credibile non eſt Principem Chrriſtianum privilegijs conceſſis Religioni alia anteponere voluiſſe.*

53 *Quod non eſt credibile non eſt præſumendum.*

54 *Tempore conditæ Ordinationis familiares officialeſque non erant.*

55 *Lex futura non præviſa comprehendere dici non poteſt.*

56 *Non obſtare, quòd aliquandò pro Senatoribus fuiſſe judicatum, oſtenditur.*

57 *Senatores in caſu partes ſuas agunt.*

58 *Non quod judicatum eſt, ſed quod judicandum erat eſt quærendum.*

59 *Scholaſtici, familiares, officialeſque à ſuo foro amovere non poſſunt.*

60 *Hujuſmodi, magis privilegiati intenſivè ſunt, quam illi.*

 61 *Sic*

61 *Sic traditur judicatum.*

62 *Milites, familiares, officialeſque à ſuo foro avellere non poſſunt.*

63 *Milites magis privilegiati ſunt quàm viduæ, ac cæteræ miſerabiles perſonæ.*

64 *Privilegia Scholaſticorum potentiora ſunt militum privilegijs.*

65 *Vincens vincentem te multo magis vincit te.*

66 *Monetarij habent privilegium fori activum, & paſſivum.*

67 *Familiares, officialeſque coram ſuo judice convenire coguntur.*

68 *Eodemmodo viduas, & orphanos.*

69 *Ubi actor, & reus ſunt æquè priuilegiati actor forum rei ſequi tenetur.*

70 *Viduæ, orphani, & fœminæ cælibes honeſtè viventes, adverſarios ſuos activè, & paſſivè ad ſuum forum trahunt.*

71 *Non tamen familiares, officialeſque.*

72 *Neque ſcholaſticos, & militis.*

73 *Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis non coguntur jurare in animam coram alio judice.*

74 *Deferre juramentum eſt actus juriſdictionis.*

75 *Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, qui foro ſuo renunciarunt, poſſunt conveniri coram non ſuo judice ſecundum aliquos.*

76 *Et juxta hanc ſententiam non ſolùm quandò expreſſè, ſed quando tacitè.*

77 *Qui dicunt hoc procedere tam in civilibus, quàm in criminalibus.*

78 *Familiares, officialeſque citati pro evictione declinare non poſſunt.*

79 *Procedit hæc reſolutio etiam in privilegiato, qui foro ſuo renunciare non poteſt.*

80 *Clerici in hoc caſu forum declinare non poſſunt.*

81 *Nec Senatores, viduæ, & orphani, cæterique quicumque privilegiati.*

82 *Privilegia clauſa in corpore juris ab ipſo jure recipiunt ampliationes, & limitationes.*

83 *Familiares, officialeſque ſuccedentes in bonis litigioſis in eodem judicio litem continuare tenentur.*

84 *Militat enim in ſcholaſticos.*

85 *Proponitur, an forum declinare poſſint, quando conveniuntur ut hæredes.*

86 *Solvitur diſtinctione.*

87 *Sub eadem quo ad Senatores reſolvitur.*

88 *Quo ad ſcholaſticos.*

89 *Et quo ad Clericos.*

90 *Quo ad lites anteà cæptas privilegio fori non utuntur.*

91 *Vincuntur in hoc à viduis, cæteriſque perſonis miſerabilibus.*

92 *Judicium ubi cæptum eſt ibi finiri debet.*

93 *Forum etiam declinare non poſ-*

ſunt

ſunt quandò conveniuntur ex inſtrumento, in quo partes originales foro renunciarunt.

84 *Idem procedit in minore.*

95 *Mulier, quæ, vivo marito, cum eo foro renunciavit, eo mortuo, declinare poteſt.*

96 *In inventariјs, & partitionis materiâ familiares, officialeſque non poſſunt declinare.*

97 *Similiter nec Senatores, nec Scholaſtici, & quicunque aliј.*

98 *Pari modo nec monetariј.*

99 *De vidua dubitatur, & pro parte negativa reſolvitur.*

100 *Familiares, officialeſque Regis debitoris privilegio fori non gaudent.*

101 *Similiter nec Senatores, nec monetariј.*

102 *Nec etiam Clerici.*

103 *Familiares, officialeſque in reddenda ratione fori, privilegio uti non valent.*

104 *Nullum eſt privilegium, per quod adminiſtrator liberetur à reddenda ratione in loco adminiſtrationis.*

105 *In reconventione privilegio fori nemo protegitur.*

106 *Reconventio eſt diſcutienda coram judice actionis.*

107 *Senatores in judicio, in quo agunt reconveniri poſſunt.*

108 *De monetariјs idem affirmatur.*

109 *Similiter de Clericis aſſeverandum.*

110 *Proponitur, & reſolvitur, an ad effugiendam reconventionem poſſit agens á lite recedere.*

111 *In cauſis pertinentibus ad judicium Indiæ, & Minæ familiares, officialeſque declinare non poſſunt.*

112 *Procedit quando agitur circa jura Regalia.*

113 *Non verò ſi agatur cum privilegiatis ejuſdem judiciј.*

114 *Reſolvendum idem eſt circa privilegiatos judicii Baſilicæ Regiæ.*

115 *In judicio Reſiduorum, & Cappellarum declinare non poſſunt familiares, officialeſque.*

116 *Nec in executione, in qua neque monetarii.*

117 *Regula eſt quòd privilegiatus in executione non poſſit forum declinare.*

118 *Quæ regula viduam, & orphanum comprehendit.*

119 *Oppoſitum refertur.*

120 *In liquidatione declinatio locum habet cum declaratione, de qua ibi.*

121 *In cauſis cuſtodiæ, depoſiti, & Jallariј in terminis, de quibus ibi privilegium fori non prodeſt.*

122 *Nemo in cauſa multarum, ſeu ædilitia gaudet privilegio.*

123 *Tranſcribitur lex circa materiam.*

124 *Clerici in cauſis, de quibus ſuprà coram ſæculari judice reſpondere tenentur.*

125 *Clerici animalia, ſi damna inferant*

ferant poſſunt retineri donec parti læſæ ſatisfiat, & ſolvat multam.
126 Et in tali caſu poteſt judex laicus contra Clericum ſententiam executioni mandare.
127 Familiares reus etiam conventus ab altero reſpondere non cogitur, niſi coram ſuo Conſervatore.
128 Senator agens contra Senatorem, eum convenire debet coram judice ſui privilegij.
128 De monetario agente contra monetarium pariter eſt aſſerendum.
129 Et de ſcholaſtico contra ſcholaſticum.
130 Nec de omnibus æquè privilegiatis.
131 In pari privilegio reus cauſam potiorem habet.
132 Fiſcus agens contra fiſcum, fiſcus reus præfertur in foro.
133 Quando duo habent duos Conſervatores, adeundus rei Conſervator.
134 Miſerabiles perſonæ ab ſcholaſtico à ſuo foro avelli non poſſunt.
135 Ubi cuncurrunt duo æquè privilegiati conquaſſantur privilegia.
136 Familiares familiarium, ac uiduæ privilegio fori non gaudent.
137 Plura referuntur Regna, in quibus familiares nec paſſivè in civilibus privilegio fori potiuntur.
138 Familiares actores forum rei ſequi tenentur.
139 Officiales verò activè, & paſſivè.
140 Contraria ſententia traditur.
141 In qua quæſtione remittendum eſt ad varias Regnorum conſuetudines.
142 Apud nos officiales in civilibus activé privilegio fori non gaudent.
143 Fideijuſſor familiaris, officialeſque privilegio fori non fruitur.
144 Nec Clerici fideijuſſor privilegio Clerici gaudet.
145 Niſi fideijuſſor fidei jubeat apud Eccleſiaſticum judicem.
146 Fideijubens pro officialibus apud Inquiſitores apud eos conveniendus eſt.
147 Cauſa ſpolij ad intereſſe, & pœnam intentatam, eſt mixta
148 Et in ea activè, & paſſivè familiares privilegio fori utuntur.
149 Cauſa damni cum injuria, & violentia dati eſt criminalis.
150 Et in ea familiares, officialeſque activè, & paſſivè privilegio fori potiuntur.
151 Cauſa, in qua agitur de pœna conventionali ob fractam pacem eſt criminalis.
152 Et in ea foro activo, & paſſivo ſimiliter perfruuntur.
153 Cauſa contra banni, & fraudem duanæ, pedagij, & gabellarum eſt criminalis.
154 Sed in ea nec activè, nec paſſivè

vè familiares, officialeſque privilegio fori gaudent.

155 *Cauſa, in qua agitur ad pœnam ex contractu illicito applicanda parti, eſt civilis.*

156 *Et tunc gaudent privilegis fori paſſivo.*

157 *Criminalis eſt, ſi agatur ad vindictam, & ad pœnam fiſco aplicandam.*

158 *Tunc nec activé, nec paſſivè gaudent.*

159 *Cauſa ruptæ ſalvæ Guardiæ eſt criminalis, & in ea non gaudent privilegijs.*

160 *In tali caſu Rex poteſt procedere contra Clericos.*

161 *Prout procedere poteſt, ſi committant crimen læſæ Majeſtatis.*

162 *Cauſa, in qua agitur de habilitatione, ſeu inhabilitatione officij, eſt civilis.*

163 *Et in ea gaudent privilegio fori paſſivo cum diſtinctione, de qua ſuprà.*

164 *Familiares, officialeſque Sancti Officij cogi poſſunt ad ferendũ teſtimonium, ſivè cauſa ſit civilis, ſivè criminalis.*

165 *Quid faciendum, quando privilegia ſunt oppoſita.*

166 *In concurſu privilegij attendenda eſt qualitas privilegij.*

167 *Speciale derogat generale.*

168 *Maius minus vincit.*

169 *Cauſa in concurſu privilegij eſt attendenda.*

170 *DD. tractantes de concurſu privilegiorum referuntur.*

CONcluſio, & regula genera- 1
lis eſt in materia, quòd reus
conveniri debet coram judice Ordinario domicilij ipſius rei, & quòd ille judex eſt competens, & legitimus in omnibus cauſis eorum, qui domicilia habent in territorio ſubdito ipſius juriſdictioni,
tam in civilibus, quam criminali- 2
bus, ex *l. hæres abſens* 19. *§. ſiquis tutelam*, *&* *§. proinde*, *l. illud ſciendum*, *l. ſi fideicommiſſum* 50. *§. ſed ſcriptum*, *ff. de judicijs*, *cap. licèt ratione ultimo de foro competenti*, *Gomes* 3. *var. cap.* 1. *n.* 87. *ibi Aylon* cum multis, latiſſimè *Carleval de judicijs tit.* 1. *diſput.* 2. *q.* 1. *Barb. in d. l. hæres abſens de judicijs.*

Ad hac certiſſima juris regula excipiuntur familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis; qui in noſtro regno privilegio fori in civilibus gaudent, quando ſunt Rei, & niſi coram ſuo judice, illis ſaltem invitis conveniri poſſunt: ut patet ex privilegio relato *cap.* 3. *n.* 61. *& cap.* 16. *n.* 14. & eodem foro gau-
dent in Principatu Cataloniæ in 3
regnis Aragonum, Valentiæ, Sardaniæ, & Maioricarum, teſtibus *Cortiada deciſ.* 30. *n.* 125. *Diana reſolut. moral. p.* 4. *tract.* 8. *reſolut.* 55. *& in ſumma verbo Inquiſitorum juriſdictio. n.* 26. *Carleval de judic. tit.* 1. *diſp.* 2. *ſect.* 6. *n.* 513. *Roxas de privilegio Inquiſitorum n.* 422. *Narbona in l.* 20. *gloſ.* 1. *n.* 74. *& gloſ.* 6. *n.* 2. *tit.* 1. *lib.* 4. *recopilat. Solorſanus de jure Indiar. tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 24. *n.* 59. *& in politicis*

*liticis lib.4.cap.24.Carena de offic. Sanctæ Inquiſitionis p.1. tit. 14.§. 5.ſub.n.17.Paramo de origin. Sanctæ Inquiſitionis lib.3.q.6.n.27.ubi idem dicit practicari in Regno Siciliæ, Suelves lib. 1. conſ. 19.n.8. Mattheu de regimine Valentiæ tom. 2.cap.7.§.1.ſect. 3.n. 35.Balmaſſeda de collectis q.52.*ferè *per totum. Thomè Vaz ad §. 11. Reformationis juſtitiæ, Peg. ad Ord. lib.2.tit. 2.in principio n.26.& Forenſ.cap. 11. n. 229.& ad Ord.lib.1.tit.35. §. 8. litera F. n. 355.*

4 Exceptio hæc regulæ ſuprà poſitæ erit regula in hoc capite exponenda, nempé, quòd familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis in civilibus privilegio fori gaudent, quæ regula ampliatur primò, ut non tantùm ipſi, ſed etiam eorum uxores privilegio fori in civilibus paſſivè fruantur, ut latè probavimus *cap. 5. per tot. & cap.* 17.

5 Ampliatur ſecundo, ut non tantùm ipſi, ſed eorum filij dicto privilegio muniantur, ut etiam latè diximus *cap. 7. per totum, & cap.* 17. *contrarium tradit Pegas d. n.* 355. de quo infrà.

6 Suprà poſita ampliatio attento jure communi, vel nullam, vel ſaltem tenuem patitur defficultatem, ſed attento noſtro jure non poſſe ſuſtineri videtur ex Regio Decreto, cujus tenor ſequens eſt.

Decreto ſobre os filhos dos familiares.

NA cauſa, em que Domingos Dias Villa Real familiar do Santo Officio pertende, que ſeu filho ſeja admitido ao juizo do Fiſco, por ſer filho de familiar: fui ſervido reſolver; ouvidos os Miniſtros do Conſelho geral do Santo Officio, que os filhos dos familiares naõ goſaõ dos privilegios de ſeus pais para ſuas cauſas haverem de correr no juiſo do Fiſco, & que naõ devia de ſer remetido a elle o dito Domingos Dias, antes ſua cauſa devia de correr no juiſo Ordinario onde pertence. O Regedor da Caſa da Supplicaçaõ aſſim o tenha entendido, & o farà executar neſta conformidade. Lisboa 17. de Março de 1654. REY.

Pegas ad Ord. lib. 1. tit. 35. §. 8. litera F. n. 355.

Decretum hoc, ſtante privilegio Patrum eſt valdè reſtrictivum juris communis, ſecundum cujus diſpoſitionem filij familiarium officialiumque Sanctæ Inquiſitionis patrum privilegio fruuntur, ut latè probavimus *dict. cap. 7. & 17.* quare practicari non ſolet, niſi in caſibus, in quibus filij familiarium officialiumque Sanctæ Inquiſitionis conveniuntur ratione rei, in qua eorum patres uſum fructum non habent, & ita ſæpiſſimé judicavimus, & ſententias noſtras obſervavimus placitu ſupremi Conſilij Sanctæ Inquiſitionis confirmatas, & optima cum ratione, quia cùm patres in tali caſu habeant intereſſe in cauſa, né ſuum uſum 7

uſum fructum amittant Correi cum filijs in cauſa individua quo ad judicium ſaltem ſunt; & ideò patrum privilegia fori filijs communicatur ex regula ſatis nota, quòd privilegium in re individua cæteris correis, ac conſortibus litis communicatur: ut latè diximus
8 in noſtro opere *de Munere Judicis Orphanorum tract.*1.*de Inventario lib.*3.*cap.*13.*& tractat.*2. *de Diviſionibus lib.*6.*cap.* 1. *& in tractat. de Recuſationibus lib.*3.*cap.*3.*&* 5. *& lib.* 5. *cap.* 4.*docetque latè Valeron de tranſactionibus tit.* 2.*q.*7.*n.*
9 11. ideoque privilegium fori Clerici in cauſa individuâ laico communicatur *Valeron. n.* 13. *Carpio de executoribus teſtamentorum lib.* 1.*cap.*2.*n.*3. *Gutter. practicar. lib.* 1.*q.*6.*n.*9.*Caſtilho tom.*6. *controv. cap.* 165. *n.* 47. *Covas practicar. cap.* 34. *n.* 2. *ibi Faria* cum multis. Vide quæ diximus *de Munere Judicis Orphanorum tract.*3.*lib.*2. *cap.*1. *à n.* 61.

10 Ampliatur tertio, ex ratione, de qua proximè, ut non tantùm ipſi familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis privilegio fori in civilibus paſſivè fruantur, ſed & correi, & conſortes ejuſdem litis circa rem individuam gaudeant, tum quia ſtudioſi forus conſortibus ejuſdem litis in cauſis individuis, & connexis proſit. *Scobar de Pontificia, & Regia juriſdictione capit.* 54. *per totum*, *Mendo de jure Academico. Butilierius de ſucceſſionibus ab inteſtato capit.* 1. *theorema* 36. *per totum*: tum quia privilegium 11
miſerabilium perſonarum, quod poſſint alios ad Curiam trahere: *ex lege unica cod. quando Imperator inter viduam, & pupillum. Ordinatio lib.* 3. *titul.* 5. *§.* 3. *&* 5. communicatur cõſortibus ejuſdem litis in re individua, & in connexis *Poſth. de ſubbaſt. tom.* 1. *deciſ.* 34. *à n.* 7. *Valeron de tranſact. tit.* 2. *q.* 7. *n.* 17. tum quia, ſi 12
inter plures tutores laicus unus ſit Clericus, Clerici privilegium fori, laicis contutoribus ita communicatur, ut coram judice Eccleſiaſtico omnes conveniri debeant. *Gratianus capit.* 641. *per totum. Salgado de ſupplicatione ad Santiſſimum* 2. *p. cap.*14. *à num.* 5. de quo latè agimus in noſtro opere *Munere Judicis Orphanorum tom.* 4. *tractat.* 4.*de tutelæ rationibus diſtrahendis lib.* 1. *cap.* 2.

Ampliatur quarto, ut familia- 13
res, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis privilegio fori in civilibus potiuntur, etiam quando ſunt conventi ratione ſpolij ab eis commiſſi, quæ quidem ampliatio vera non videtur; primo, quia officiales, familiareſque Sanctæ Inquiſitionis quo ad forum in civilibus non ſunt æquè privilegiati,
quàm ſunt Clerici, & Monachi; ſed 14
Clerici, & Monachi privilegio fori in cauſa ſpolij paſſivè non fruuntur, imò rei conventi tenentur comparere, & reſpõdere coram judice ſæ-

 culari

culari in cauſa ſpolij ab ipſis commiſſi, dummodò intra annum, & di-
15 em conveniantur ex expreſſa *Ord. lib.* 2. *tit.* 1. §. 2. *ibi Barb.* & latiſſimè *Pegas à num.* 1. *uſque ad* 78. *Barboſ. in leg. Titia ff. ſoluto n.*28. *& in l. hæres abſens* §. *proinde ff. de judic. n.*22. *Cabed.* 1. *p. deciſ.* 76. *n.* 4. *&* 2. *p. deciſ.* 71. *n.* 3. *&* 82. *Portugal de donat. Reg. p.* 2. *lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 121. *Souſa deciſ.* 46. *per tot. Oliva de foro Eccleſ. p.* 1. *q.* 8. *n.* 55. *&* 58. *Themud. deciſ.* 2. *n.* 17. *& deciſ.* 24. *& deciſ.* 94. *&* 316. *Barboſ. de poteſtate Epiſcop. alleg.* 78. *n.* 14. *Cunha in decretum diſtinct.* 96. *cap.* 1. *n.* 6. *Cald. forenſ. lib.* 1. *q.* 25. *n.* 19. *& conſ.* 11. *n.* 20. *Coſta annot.* 8. *n.* 48. *& annot.* 32. *Pereira deciſ.* 22. *n.* 5. *&* 7. *Leitaõ in praxi finium regund. cap.* 11. *n.* 76. *& cap.* 12. *Mendes in praxi lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 14. *Peg. forenſ. cap.* 11. *n.* 174. *Valaſc. conſ.* 93. *n.* 3. *&* 5. *Pereira de manu Reg.* 2. *parte cap.* 24. *n.* 2. *Fragoſ. de Regimine Reipublic. tom.* 1. *lib.* 2. *diſp.* 4. *à n.* 363. cum infinitis *Cortiada deciſ.* 241. *per totam*, & ſi ſpoliatus, & ſpolians ſint Clerici: ergo multo minùs debent gaudere privilegio fori etiam paſſivo familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis minùs privilegiati.

16 Secundo, quia viduæ, ac orphani habent privilegium trahendi ad Curiam litis ſuas, ſive ſint actores, ſive Rei, ut ſuprà diximus: Atqui Vidua, ac Orphani conventi in cauſa ſpolij non poſſunt declinare ad Curi-
am cauſam ſpolij: ut probatur, *ex* 17
Ord. lib. 3. *tit.* 12. §. 1. *ibi Barboſ.* ergo ſimilitèr familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis non poterunt declinare ad ſuos Conſervatores in cauſa ſpolij.

Nihilomnus legitima eſt noſ- 18
tra ampliatio, quia vel cauſa ſpolij eſt civilis, vel criminalis, vel mixta. Si civilis nihil obſtat familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis, ut privilegio ſuo fori paſſivi in civilibus perfruantur, cùm in civilibus nullus caſus inveniatur exceptus, præter infrà referendos: ut patet ex privi-
legijs relatis *cap.* 3. *& ex* §. 11. re- 19
formationis juſtitiæ, ſi criminalis, ut potè procedens ex quaſi delicto quid eis impedit privilegio fori frui, cum in criminalibus, ſive ſint rei, ſive actores privilegio fori muniantur, latè diximus *cap.* 12. cum ſequentibus. Si mixta, nihil etiam conſiderari poteſt, quod impediat uſum privilegij, *Pareja de inſtrumentorum editione tom.* 1. *tit.* 2. *reſolut.* 6. *n.* 46. *Cortiada deciſ.* 30. *n.* 173. *& deciſ.* 35. *n.* 66. *Solorſano de jure Indiar. lib.* 3. *cap.* 24. *n.* 33. ubi refert diploma Regis reſolventis, officiales, familiareſque Sanctæ Inquiſitionis gaudere privilegio fori in cauſa ſpolij, *Salgado de Regia poteſt. lib.* 1. *cap.* 2. §. 5. *n.* 5. & ita multotiès judicavimus, & invenimus judicatum, ad favorem fratris mei Colendiſſimi Andreæ

Guer-

Guerreyro Camacho familiaris Sanctæ Inquiſitionis Eborenſis, & Oppidi de Ourique Ducis mayoris, qui jam meliori fruitur ævo.

20 Fundamenta contra noſtram ampliationem ponderata nihil oſtant; non primum, quia procedit ex vi concordiæ, de qua *Pegas cum alijs in d.* §. 2. *in principio.* Non ſecundum, quia quoad viduas, & orphanos caſus ſpolij inveniuntur, excepti *in dicto* §. 1. qui non inveniuntur quo ad familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, qui magis privilegiati intenſivè ſunt, quàm orphani, viduæque, ut ſtatim apparebit.

21 Ampliatur quinto, ut ſufficiat ad hoc, ut familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis privilegio fori paſſivo in civilibus gaudeant, quòd veniant ad judicium coacti, quamvis priùs alio ad judicium provocent, quia rigoroſus reus dicitur is, qui ad judicium involuntarius venit, *ex l. interdum, ff. de re judicata, l. in tribus cum lege ſequenti de judicijs*, licèt primùm ad judicium veniat ſine citatione: dummodo ex cauſa ſibi data, & non accepta judicium ſubeat, nam tunc dicitur cauſativè vocatus, & ideò ut rigoroſus reus, non ut actor voluntarius judicium aſcendit, quod ſufficit, ut privilegio ſuo uti valeat, *Salgado in labyrint. creditor. part.* 6. *cap.* 6. *à n.* 18. *Cortiada deciſ.* 259. *num.* 42. ibi multos citat.

Ex quo infero primo familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis diffamatos poſſunt trahere ad ſuos Conſervatores diffamantes, quia ſuppoſita diffamatione non veniuntur ad judicium ut voluntarij actores, ſed ut rigoroſi Rei cauſativè ad judicium vocati: ut probatur *in l. diffamari* 5. *cod. de ingenuis, & manumiſſis, & ibi notant DD. Ordin. lib.* 3. *tit.* 11. §. 4. *ubi Barb. n.* 5. *plures dat, quibus adde, quos referunt, & ſequuntur, Covas pract. cap.* 18. *per totum, & ejus additionator Faria, Barboſ. in l. ſiquis poſteaquam ff. de judicijs à n.* 68. *Valaſc. conſult.* 184. *n.* 6. latè *Cortiada deciſ.* 238. *per totam.* 22

Infero ſecundo, familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis volentes cedere bonis creditoribus ſuis, poſſe eos vocare ad concurſum formandum coram ſuis Conſervatoribus, quia cum remedio ceſſionis ante concurſum uti non valeant, ut latè diximus in noſtro opere *de Munere Judicis Orphanorum tract.* 1. *lib.* 4. *cap.* 11. coacti cenſentur Creditores ad judicium vocare, & ab ipſis cauſativè vocati præſumuntur; qua de cauſa Creditores actores reputantur, *Salgado ſuprà n.* 14. *Giurba deciſ.* 44. *n.* 1. *Ciarlinus controv. cap.* 4. *per totum.* 23

Infero tertio, familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis opponentes ſe executioni ſententiæ inter

inter alios lata, tamquam poſſeſſores, aut domini probata prius poſſeſſione aut dominio ſaltem apparenter poſſe declinare ad ſuos Cõſervatores, & ad illos teneri judicem executionis acta remittere, quia quantumvis in hoc caſu familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis non cogantur ex vi citationis ad judicium venire, coguntur tamen illud ſubire cauſativè ex vi executionis, quæ in re, cujus poſſeſſionem habent fieri intenditur, quod ſufficit, ut non cenſeantur ad judicium venire tamquàm voluntarij actores, ſed ut neceſſarij Rei, *Salgado in labyrint. p.* 6. *cap.* 5. *n.* 18. *& p.*4. *cap.* 8. *à n.*32. *& à n.*80. *Nogueirol. alleg.* 16. *n.* 32.

24 Infero quarto, familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis poſſe recurrere ad ſuos Conſervatores, ut faciant notificare partes, à quibus lædi timent, vel in perſonis aut in bonis juxta terminos *Ord. lib.* 3. *tit.* 78. §. 5. *&* 6. quia ſuppoſito juſto timore, non veniunt ad judicium voluntarij, ſed coacti cauſativè ex timore, ideoque potiùs tamquam Rei, quam tamquam actores veniunt.

25 Infero quinto, poſſe familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis ſpoliatos à judice, comparendo coram illo ejus juriſdictionem declinare ad ſuos Conſervatores, citando partem, ad cujus favorem judex ſpolium commiſit, ut coram prædictis appareat ad defendendum ſpolium à judice commiſſum; quia judex procedens contra jus, ſpolium comittit: *ex cap. conquerente* 7. *de reſtitut. ſpoliator*, ibi cum multis *Barboſ. Salgad. de protect. p.* 4. *cap.* 8. *n.* 39.

Quo ſuppoſito ſpolio, familiares officialeſque non veniunt voluntariè ad judicium, ſed neceſſarij ad defendendum ſpolium, licèt non citati veniant; quia ut quis dicatur actor, vel reus, non inſpicitur quis ad judicium vocatus ſit, ſed petitionis cauſa originaria eſt inſpicienda, & non accidentalis, nec citatio, *Ciarlinus ſup. cap.* 34. *per totum*, *Salgado* 1. *p. cap.* 2. §. 2. *n.* 13. *Craveta conſ.* 182. *n.* 2 *Guſman veritate* 7. *n.* 29. *Fontanella deciſ.* 327. *cum duabus ſeq.* 26

Infero ſexto, familiares officialeſque Sanctæ Inquiſitionis poſſe coram ſuis Conſervatoribus interdicto novi operis agere contra facientes novum opus in ſuum præjudicium, nam licet primum ad judicium provocent, conſiderato, & ſpectato effectu rei potiùs ſunt, ut judicatum refert *San Filicius deciſ.* 379. *docetque* Deluca *in praxi judiciaria capit.* 1. *n.* 6. *& obſ.* 657. *per totam*, *Marines* 2. *variar. cap.* 6. *n.* 4. *Afflictiſ. deciſ.* 268. *Pratus obſ.* 98. *eleganter Cortiada deciſ.* 259. *per totam.* 27

Infero ſeptimo, familiares officialeſque Sanctæ Inquiſitionis utentes remedio legis *ſi contendat ff. de fideijuſſoribus* poſſe eo uti coram ſuis Conſervatoribus, quia 28

Rei

Rei cenſentur, *Deluca ſuprà dicto cap.* 1. *n.* 5. *Fontanella in terminis deciſ.* 329. *à n.* 15. *Cortiada ſup.*

29 Infero octavo, familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis ſpoliatos, vel turbatos in ſua poſſeſſione, poſſe adverſus ſpoliantes, ſeu turbantes intentare interdicta poſſeſſoria recuperandæ, & retinendæ coram ſuis Conſervatoribus, quia licèt primum judicium ſubeant, veniunt coacti ex ſpolio, ſeu turbatione ad recuperandam ſuam poſſeſſionem, vel ad eam retinendam; & ita ad judicium non veniunt voluntarij, ſed coacti; quarè potiùs rigoroſi rei nuncupari debent, quàm actores vocari, & ut rei ſuo privilegio fori uti pro hiberi non poſſunt ex dictis à prima illatione uſque ad præſentem; quibus accedit, quod hæc cauſa mixta eſt, & in cauſis mixtis familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis ſuo privilegio fori utuntur, ut jam diximus.

30 Vim ſpoliativam, aut turbativam continere in ſe cauſam mixtam, nempè, civilem, & criminalem, patet *ex leg. ſiquis tantam cod. unde vi*, *Ord. lib.* 4. *tit.* 57. *per totum*; quia turbare aliquem in ſua poſſeſſione, vel ipſum ab ea ſpoliare delictum eſt, pro quo datur actio injuriarum, quæ criminalis eſt, ut tradunt *Menoch. de retinenda poſſeſſione remedio* 3. *n.* 594. *& de arbitrariis caſu* 320. *Farinac. in praxi p.* 3. *q.* 100. *à n.* 38. *Canc.* 2. *var. cap.* 7. *n.* 3. *& p.* 3. *cap.* 4. *n.* 254. *Fontanella de pactis nuptiar. clauſula* 4. *gloſ.* 22. *n.* 48. *& deciſ.* 81. *n.* 12. & pro qua competit etiam actio civilis ad commodum, & intereſſe partis, & ideò, licèt non ſufficeret quatenus civilis eſt, quatinus criminalis eſt, rectè intentatur coram Conſervatoribus familiarium, officialiumque, ſiquidem indubium eſt privilegio fori gaudere activè, & paſſivè in criminalis, ut diximus *à capit.* 12. *cum ſequentibus.*

Ampliatur ſexto, ut adeò vera ſit noſtra concluſio à principio poſita, quòd licèt regula ſit, quòd poſſeſſor alicujus rei ſitæ ibi conveniri poſſit, ut probatur *ex l. ſed & ſi ſuſceperit* 52. *§. ult. ff. de judicijs*, *l. actor ult. cod. in rem actio*, *ibi Auguſt. Barb. latè Carleval de judicijs tit.* 1. *diſp.* 2. *q.* 3. *à n.* 143. *uſque ad* 159. *Barb. in l. hæres abſens* 29. *§. proinde articul. de foro rei ſitæ à n.* 1. *uſq. ad* 24. *Ord. lib.* 3. *tit.* 11. *§.* 5. *&* 6. *ibi Barb. n.* 1. *& Auguſt. Barb. in d. §. proinde n.* 15. Tamen ab hac regula excipiuntur familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, qui ratione rei ſitæ in loco rei ſitæ conveniri non poſſunt, ſive conveniantur intra annum actione ſpolij, vel reivindicatione juxta terminos *Ordinationis lib.* 3. *tit.* 11. *§.* 5. ſive poſt annum juxta terminos *Ordinationis ibidem §.* 6. quia familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis in civilibus privilegio fori paſſivo gaudent, etiam ſi conveniantur inter-

31

32

interdictis poſſeſſorijs *Fontanella deciſ.* 329.*à n.*15.*uſque ad* 20.

33 Hæc ampliatio dubia redditur ex diſpoſitione *tx. in cap.*1.*de privilegiis lib.*6.*juncta gloſ.ibi*, & ex communioni traditione DD. qui per illum *tx.*& gloſſam aſſerunt in foro rei ſitæ reum conveniendum eſſe coram Ordinario, quamvis ſit exemptus, niſi in privilegio exemptionis aliter ſit expreſſum, ut docet *Carleval ſuprà n.* 144. *Barboſ.in d.articulo de foro rei ſitæ n.* 3. unde cum noſtri familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis hoc expreſſum non habeant in privilegijs, videtur dicendum poſſe conveniri in loco rei ſitæ.

Verùm hac ratione dubitandi minimè refragante, ampliatio ſuſtinenda eſt,quia reſolutio, de qua ſuprà intelligitur ſecundum *Covas practicar.cap.* 11.*n.*5.*Barb. in d. cap.* 1.*n.* 3. quando privilegium exemptionis certo loco circunſcriptum eſt, quo caſu,ſi exemptus extra illum locum delinquat, vel contrahat, poterit in loco delicti, vel contractus conveniri, non ita ſi tale privilegium ratione perſonæ conceſſum ſit abſque illius loci præfinitione,quia tunc ubicumque deliquerit, vel contraxerit eodem privilegio potietur, ut neque in loco delicti, vel contractus valeat conveniri, vel ſecundum alios procedit ubi exemptio ita ampla, & abſoluta non eſt,ut in omnibus, & per omnia conceſſa dicatur, & quæ conjecturam admittat, quæ reſtrictionem aliquam concludat.

Ampliatur ſeptimo, ut quamvis regula ſit, quòd ratione contractus ſortitur quis forum,ut poſſit conveniri apud judicem loci contractus,ſive agatur actione perſonali, ſive reali:*ex l. hæres abſens* 19. §. *proinde ff. de judiciis* §. *hæc conſiderantes* §.*ſi igitur in Authentica ut omnes obediant judicibus collat.*5.*tit.*24. *tx. in cap. ult. de foro compet. ibi latè Barboſ. & Fermonſin. fuſiſſimè Carleval de judicijs tit.* 1. *diſp.*2. *p.*4.*à n.*160.*uſq. ad* 287. *Ord. lib.* 3. *tit.* 11.§.3.*ibi Barb.* Tamen ab hac regula excipiuntur officiales, familiareſque Sanctæ Inquiſitionis, quia ex privilegio ſuo ſunt omnino exempti ab omni judicum juriſdictione, & virtute privilegij conveniri non poſſunt ex quacumque obligatione, niſi coram ſuis Conſervatoribus, quibus data eſt juriſdictio privativa, quæ omnium aliorum judicum excludit. 34 35

36 Ampliatur octavo,ut adeò vera ſit noſtra ſupra poſita reſolutio, ut etiam Senatores, officiales, familiareſque Sanctæ Inquiſitionis ad ſuum forum trahere non poſſunt,ſed eos convenire debent coram ſuis Conſervatoribus, ad cujus rei confirmationem materno ediomate caſum huic materiæ pertinentem referre libet, qui talis fuit.

37 Por mandado do Doutor Antonio

tonio Lobo do Torneo Corregedor do Civel da Corte à inſtancia do Deſembargador Joaõ Monteyro de Faria foy citado Eſtevaõ Dias Official de liteyras, & familiar do Santo Officio, para reſponder naquelle juiſo a hum libello, porque o dito Deſembargador o queria obrigar à ſatisfaçaõ de huma liteyra, que lhe entregara; & com effeito apreſentou o libelo, em audiencia, & à revelia lhe foy recebido. Acudio o dito Eſtevaõ Dias a juiſo, por ſeu procurador veyo com excepçaõ declinaioria fori, que por familiar tinha ſeu Juiz competente o Juiz do Fiſco, a cujo juiſo devia de ſer remettida, offerecendo com a excepçaõ a copia authentica da Carta de familiar. O Corregedor da Corte deſpois de ouvir as partes defirio por ſeu deſpacho, que naõ recebia a excepçaõ, & mandou, que ſem embargo della contrariaſſe a parte o libello, & condenou o ſeu advogado em dous mil reis. Aggravou o familiar para a Relaçaõ, & nam foy provido, antes foy ſegunda vez condenado em outros dous mil reis. Neſtes termos recorreo o familiar por ſua petiçam ao Conſelho Geral, onde ſendo viſta, pareceo ſe devia pedir a ſua Alteſa mandaſſe reſolver eſta duvida na forma, que o Senhor Rey Dom Henrique ordena no Alvarà da Conceſſaõ dos privilegios do Santo Officio, & conformandoſe ſua Alteza com o eſtillo, nomeou para eſte negocio os Doutores Rodrigo Rodrigues de Lemos, & Joaõ Carneiro de Moraes, ambos do ſeu Conſelho, & ſeus Deſembargadores do Porto; & do Conſelho geral nomeou Diogo de Souſa, & Alexandre da Sylva ambos do meſmo Conſelho geral, onde todos quatro, havendo cada hum em particular viſtos os autos ſe ajuntaraõ na meſa do deſpacho do Conſelho em 27. de Setembro de 1670. & havendoſe propoſto o caſo na forma referida ſobre a materia, ſe aſſentou pelos mais votos, que ſendo eſte o primeiro caſo, em que ſe tratou da incompetencia entre os Deſembargadores, & Familiares, a reſpeito do privilegio do foro de huns, & outros, devia o Corregedor da Corte de proceder com mais conſideraçaõ do que o fez, ſem dar lugar a que as partes em termo conveniente ſe valeſſem dos documentos, que podiaõ fazer o bem de ſua juſtiça. pelo que eram de parecer, & aſſentaraõ, que por ora ſe nam tomaſſe no caſo a ultima reſoluçaõ, & ſe mandaſſe ao Corregedor da Corte, que recebeſſe a excepçaõ do Reo, & o admitiſſe à prova para que valendoſe das reſoens, que podem fazer o bem de ſeu privilegio, ſe poſſa com mais clareza, & ſatisfaçaõ julgar a dita excepçaõ; E no caſo que ſe julgaſſe contra o ſeu privilegio, entaõ ſe tornaria a conferir neſte coſelho ſobre a ultima reſolu-

çam

çam, acreſcentado, que por eſte modo ficava tambem por hora ſuſpença a ſentença ſobre o aggravo do Reo, & a condenaçam, que aſſim a Relaçaõ, como o Corregedor impuzeram ao procurador do Reo, pela excepçam, & aggravo. De todo o ſuberdito ſe fez eſte aſſento, que aſſignaraõ. E eu Diogo Velho o fiz eſcrever. Diogo de Souſa. Alexandre da Sylva. Rodrigo Rodrigues de Lemos. Joam Carneiro de Moraes.

Em audiencia de 4. de Julho de 1672. ſe requereo ao Corregedor da Corte por parte do Reo, que na forma deſte aſſento mandaſſe hir os actos concluſos para deferir ao recebimento da excepçaõ, & fazendo-lhos concluſos, poz o deſpacho ſeguinte.

Naõ ha que deferir ao requerimento da audiencia a fol. por eſtar deferido à excepçaõ, de que nelle ſe trata no deſpacho a fol. confirmado pelo Acordam da Relaçaõ, que ſò conheco por meu Superior; deve o ſupplicante recorrer aos termos dos actos, ſe lhe parecer. Lisboa 9. de Julho de 1672. Torneo.

Naõ ſe decidio eſte caſo, porque as partes ſe concertaram, ou por outro reſpeito; eſtaõ os actos no Cartorio de Manoel Ribeiro de Faria Eſcrivaõ ante os Corregedores da Corte.

38 Tamen hæc cauſa videbatur decidenda pro familiare contra Senatorem, nam licèt Senatores habeant privilegium activum fori etiam contra viduas, cæteraſque perſonas miſerabiles contra ſcholaſticos, & quaſcumque alias privilegiatas perſonas: ut probatur, *ex l. Ord.lib.2.tit.*59.§.13.*ubi Pegas gloſ.* 15. *per totam, Pereira deciſ.*2.*n.* 17. *Arouca alleg.*21.*per totam. Oliva de foro Eccleſ.*3.*p. q.* 24.*n.*31.*Cabed.deciſ.*86.24.*&* 25. *p.*1. Tamen contra famaliares privilegium tale practicari non debet, nam privilegium familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis mayus privilegio Senatorum cenſeri debet; ſiquidem nobilitas, perfectio, & neceſſitas privilegij ab operatione, & fine ipſius privilegij ſumi debet, & dubitare privilegium familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis utilius, & magis neceſſarium eſſe Reipublicæ privilegio Senatorum ſacrilegium reputamus, ſive ad operationem attendamus, ſive ad finem reſpiciamus, ſiquidem operatio familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis varſatur adverſus impias hæreticorum blaſfemias, & perſonas demoni devotas: ut diximus *cap. antecedenti n.* 12. finis verò officij eorum eſt conſervationem puram, noſtræ Catholicæ Religionis. Operatio autem Senatorum eſt unicuique ſuum reddere: finis Rempublicam in pace conſervare. Quis igitur dubitavit præferendam eſſe religionem quibuſcumque alijs Reipu-

Reipublicæ commodis, & eum ipſe Gentil Panianus faſſus fuit ſummam eſſe rationem, quæ pro Religione facit, ut diximus *cap.* 2. & alijs in locis.

40 Nec nobis obſtant verba *tx. in d.* §. 13. ibi: *ou outras quaſquer peſſoas*, nam quamvis hæ dictiones: *qualecumque, & qualitercumque*, quibus utitur Ordinatio, univerſales ſint, omniaque comprehendant, quæ excogitari poſſunt, etiam expreſſis maiora: ut tradit *Barb. de dictionib. dictione* 299. *&*
41 300. tamen non comprehendit privilegia data in favorem Religionis, cùm incredibile ſit Principem Chriſtianum privilegijs in favorem Religionis conceſſis alia anteponere voluiſſe, & quod credibile, ac voroſimile non eſt, præſumi non poteſt: *ex lege fin. ff. quod metus cauſa*, & ex multis, quos refert, & ſequitur *Barboſa axiom.* 223. *à n.* 5. nos diximus *de Munere Judicis Orphanorum tract.* 2. *lib.* 1. *cap.* 4. *à n.* 52. *cum ſequentib.* maximè cum tempore cõditæ Ordinationis, quæ compilata fuit tempore Regis Joannis Secundi, Princeps non potuiſſet cogitare de familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis, qui tempore Regis Joannis tertij cum miniſterio Sanctæ Inquiſitionis in noſtro Regno feliciter orti fuerunt, & circa futura non eſt determinata veritas, *l. venter ff. de acquirendis hæredit*, cum alijs, de quibus *Barb. axiom.* 104.

Rurſus nobis non officit, quód 42
hæc quæſtio deciſa fuit pro privilegio Senatorum contra familiarium, officialiumque privilegia, ad favorem Præclariſſimi Domini *Mendo de Foyos Pereyra* conſanguinei filiorum meorum ex lineâ materna à Conſilijs noſtri Sereniſſimi Regis, ac ejus Statûs Secretarij contra Sebeſtianum de Abreu apud notarium Emmanuelem Ribeiro de Faria, teſte *Peg. in d.* §. 13. *num.* 15. quia 43
primum reſpondemus, quod quæſtio fuit deciſa ab ipſis met Senatoribus, qui, ut ſuas partes agant, pro ſe, & non contra ſe judicare debent. Secundò reſpondemus, quòd non quærimus, quid judicatum ſit, ſed quid judicandum eſt, ad quod conducunt pulchra, quæ tradidimus in noſtro opere *de Munere Judicis Orphanorum tract.* 1. *lib.* 1. *cap.* 12. *& in* 3. *parte Rubricæ.*

Ampliatur nono, ut adeò vera 44
ſit noſtra concluſio, ut etiam Scholaſtici non poſſint avertere familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis à ſuo foro, ut eos conveniant coram ſuis Conſervatoribus, ſiquidem extra dubium hodie eſt in noſtro Regno maius eſſe privilegium intenſivè, quam ſcholaſticorum, ex Regio Decreto à nobis fideliter tranſlato *cap.* 3. *n.* in cujus Decreti executionem ſequens ſententia in ſenatu lata fuit: Acordei &c.

Aggravado he o agravante 45
pelo

pelo Conſervador da Univerſidade de Coimbra em lhe naõ receber, & julgar por provada ſua excepçaõ. Provendo em ſeu aggravo, viſtos os actos, & como ſe moſtra ſer o aggravante familiar do Santo Officio da Inquiſiçam, & como tal privilegiado della, & ter ſeu Juiz privativo, perante o qual, ſendo Reo, deve ſer demandado, por ſe naõ moſtrar, que o privilegio, de que o aggravado ſe quer valer derogue o tal privilegio; mando, que o Conſervador receba, & julgue por provada a dita excepçaõ, & remeta os actos ao juiſo do Fiſco para onde ſe declina. Lisboa 6. de Abril de 1668. Cardoſo. Abreu. Veio o Reo com embargos à Chancellaria, naõ lhe foraõ recebidos. Eſtaõ os actos no juiſo do Fiſco da Corte: & ita vidimus judicatum ad favorem conſanguinei, ac affinis fratris Phellippe Rodrigues Camacho familiaris Sanctæ Inquiſitionis, ac Oppidorum de Cazevel, Entradas, & Padroens Ducis maioris contra quendam Scholaſticum Univerſitatis Eborenſis, & ita conſtantèr, & uniformitèr obſervatur in Academia, tam Eborenſi, quàm Conimbricenſi, de quo teſtes oculares ſumus.

46 Ampliatur decimo, ut adeò vera ſit, quod milites non poſſint cogere familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis ad reſpondendum coram ſuis auditoribus, etiam in caſibus, in quibus privilegio militari perfruuntur, nam licèt milites potentiùs privilegium habeant in caſibus privilegiatis, quam viduæ, ac orphani, cæteræque perſonæ miſerabiles: ut patet, *ex* §. 29. *regiminis Gubernatorum armorum*, tamen privilegium familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis potentius eſt privilegio militum, nam privilegia ſcholaſticorum prævalent militaribus privilegijs: ut laté probat *Benedictus Pereira in ſua Academiâ, ſive Reipublica literaria lib.* 1. *diſp.* 4. *q.* 2. *n.* 138. *& lib.* 3. *diſp.* 2. *q.* 2. *n.* 316. *Mendo de jure academico.* Sed ſic eſt, quod privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ 47 Inquiſitionis prævalent privilegijs Scholaſticorum, ut ſuprà probatum manet: ergo à fortiori prævalere debent privilegijs militaribus ex regula, quod vincens vincentem te, multo magis vincit te deducta, *ex lege de acceſſionibus, ff. de diverſis, & temporalibus preſcriptionibus, leg. æquiſſimum, ff. ad Turtulian. Tuſcus tomo* 8. *litera U. concluſ.* 208. *Simon Vas. Barboſ. in principijs, & locis comunibus litera U. n.* 57. *ubi infinitos citat.*

48 Ampliatur undecimo, noſtra ſuprà poſita concluſio, ut adeò vera ſit, quòd licèt Monetarij habeant privilegium fori activum, & paſſivum trahendi ad ſuum Conſervatorem quoſcunque, qui cum eis litigant, vel cum quibus litigare intendunt, *ex Ord. lib.* 2. *tit.* 62. per totum,

tum, tamen cogere non valent officiales, familiareſque Sanctæ Inquiſitionis paſſivè reſpondere coram ſuo Conſervatore, ſed eos convenire tenentur coram ſuis Conſervatoribus; de quo nullum poteſt eſſe dubium poſt Decretum noſtri Sereniſſimi Regis; quod dedimus *cap.* 3. *n.* & ita docet *Peg. ad Ord.lib.*2.*tit.*62. *in principio n.*
49 8. *qui n.* 9. decretum per formalia refert, *&* *n.* 10. judicatum tradit. Nec etiam anteà adeſſe debebat, nam ſicut Monetarij non poterant cogere viduas, orphanos, cæteraſque perſonas miſerabiles coram ſuo Conſervatore reſpondere *ex Ord.d.tit.*62.§.1.*&lib.* 3. *tit.* 12. §.1.nec etiam ſcholaſticos:ut probatur, *ex Ord.d.tit.*12.*d.* §. 1. & docet *Peg. d. tit.* 62. §. 1. *gloſ.* 3. ubi ſic judicatum ſe vidiſſe teſtatur. Similiter non poterant cogere familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, qui fortiora habebant privilegia, ſed in hoc caſu forum rei ſequi debebant: *ex Ord. lib.* 3. *tit.* 5.§.3. ubi diſponitur, quod ubi actores, & rei ſunt æquè privilegiati, actor forum rei ſequi tenetur ibi *Barb. n.* 28. ubi infinitos citat.

50 Ampliatur duodecimo, ut adeò vera ſit noſtra reſolutio, quòd licet orphani, ac viduæ honeſtæ,nec non ſolutæ,honeſta,quæ numquam nupſit, poſſint cogere perſonas, cum quibus litigare intendunt, ut coram Prætore Curiæ civili reſpondeant: ut probatur, *ex Ord.lib.* 3. *tit.* 5. §.3. *cum ſequentibus ubi Barboſ. infinitos citat*, *&* *ex lege unic. cod. quando Imperator inter pupillos*, *&* *viduas*, *ubi Auguſt. Barb.* infinitos enumerat, quibus adde pleno calamo tractantem *Carlev. de judicijs tit.*1. *diſp.* 2.*q.*1.*ſect.*1.*q.*7. *per totam* ubi in numeros coacervat; 51
tamen non poſſunt cogere familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, ut coram Prætore Curiæ civili, vel judice loci inviti paſſivè reſpondeant; ſed eos convenire debent coram ſuis Conſervatoribus ex regula, quòd privilegiatus contra æquè, vel magis privilegiatum non utitur privilegio ſuo, ſed forum rei ſequi tenetur, deducta, *ex tx. in dicto* §. 3. *&* *ex dicto tit.*12.ſicut ſcholaſticos, milites, alioſque ſimiles privilegiatos tenentur convenire in ſuo foro.

Ampliatur decimotertio, ut 52
adeò vera ſit noſtra reſolutio, ut non poſſint familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis inviti cogi ſubire juramentum in animam, quia licèt controverſum ſit, an in hac juriſdictione in animam poſſit declinari juriſdictio, teſte *Mendes in praxi* 1.*p. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 11. ubi ait ſe vidiſſe diverſimodè practicari, modo pro parte negativa, *ex lege tutor* §.*ult. ff. de jure jurando.* Pro affirmativa modo, *ex Barthol. in leg.* 1. *ff. de confeſſis*, cujus Bartholi opinionem veriorem eſſe autumamus

ſiquidem deferre juramentum citato in animam, vel eum condemnare in contumaciam actus juriſdictionis eſt, & familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis omnino exempti ſunt paſſivè in civilibus à juriſdictione Ordinaria, vel delegata cujuſcumque judicis, qui non fuerint ſui Conſervatores: ut patet ex privilegijs relatis *cap.* 3

53 Limitatur primo, noſtra reſolutio, ſi familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis expreſſè foro ſuo proprio renunciaverint, ſecutâ opinione eorum, qui aſſerunt eos poſſe foro ſuo renunciare, quos retulimus *cap.* 4. & quorum ſententia videtur confirmari, ex Regio Decreto, de quo *dicto cap.* 3. *num.* ad illa verba ibi: *Naõ querendo elles ſer demandados, ſenam no Juiſo do ſeu foro*, quæ verba liberam facultatem important, cui non aſſentimus.

54 Limitatur ſecundò, ſecuta eadem opinione in caſu renunciationis tacitæ, videlicèt, quando familiares, & officiales Sanctæ Inquiſitionis conſentiunt judicio judicis ſæcularis, prorogando ejus juriſdictionem dicta concordia anni 1568. Cardinalis *Spinoſa cap.* 26. *de qua Dixarat. ad capit. Reg.Sard.fol.* 679. *Mattheu de regimine Reg. Valent. tom.* 2. *cap.*7. §.3.*ſect.* 1. *n.* 36. *Seſſe deciſ.* 438. *n.* 42.*lib.*4. latè *Rege vico ad pragmat.Reg.Surd. lib.*1.*tit.*7.*cap.*18. *à n.* 1. *jure* latè *Narbona*, *l.* 20. *gloſ.* 21. *à n.* 19. *tit.* 1. *lib.* 4. *recopilat.Barb. in l.* 1. *art.*4.*à n.* 51. *ff. de judic. Carlev. de judic. lib.* 1. *diſp.* 2.*n.* 1100. *&* 1197. *Salgad. in labyrint.p.*1.*cap.*7.*à n.*5.*Cortiada deciſ.* 30.*n.* 131.

Idque ne dum in civilibus, ſed etiam in criminalibus, ſi familiares, & officiales Sancti officij per actum expreſſum, ſeu renunciaverint ſeu tacitum foro proprio, conveniri poſſunt coram judice ſæculari, & nullactenus Inquiſitores illos defendere valent: ut habetur *in d. cap.* 26. *de jure videndi ſunt Barb.in l.*1.*art.*4.*ff. de judicijs Gail. de pace publica lib.* 1.*cap.* 12. *à n.* 10. *Narbon. l.* 20. *gloſ.* 21. *n.*25.*tit.*1.*lib.* 4. *recopilat. Carlev. de judicijs lib.* 1. *diſp.* 2.*à n.* 1216. *Xamar de Officio judicis part.* 1. *quæſt.* 12. 55

Limitatur tertiò, quando familiaris, officialiſque Sanctæ Inquiſitionis ad inſtantiam emptoris pro evictione citantur, quia ejus judicium ſubire tenentur, nec poſſunt illius forum declinare, *Guſman de eviction.q.*10.*n.* 62. *remiſſivè Baron de citat. q.* 25.*n.*11. & probatur ex generalitate *l. venditor ff. de judicijs ubi Barb. à n.* 132. *Pereira de empt. & vendit. cap.* 31. *à n.* 82. Alitèr *Barboſ. in cap. fin.n.*15.*de empt. & vend.cum relatis per Hermoſilham ad Gregor. Lopes tom.* 1. *n.* 15. *&* 16. *& fol.* 175. *Cancer.p.*2. *var. cap.* 16. *n.* 40. *plures Giurba deciſ.* 8. *numer.* 48. *Cortiada deciſ.*30.*n.*148. 56

&

& probatur expreſſè, *ex Ord. lib.* 3.*tit.*46.§.*ult. ubi Barboſ. num.* 2. affirmat in tantùm hoc procedere, ut militet etiam ſi privilegium tale ſit,cui ipſe renunciare non poteſt *Cald. d. cap.* 31. *n.* 82.

57 Cæterum, & ſi hæc limitatio veriſſima ſit, non tamen caret difficultate, attento jure communi propter varias opiniones, quas DD. ſcripſerunt in quæſtione illa: Utrùm Clericus pro evictione citatus ad inſtantiam emptoris per judicem ſæcularem, ut eum defendat, condemneturque in caſu adverſi calculi, ſit remittendus ad judicem Eccleſiaſticum, an verò teneatur ſubire judicium coram judice ſæculari? Nam alij tenentur pro juriſdictione Eccleſiaſtica, quos referunt *Barboſ. & Peg. ad Ord. lib.* 2. *tit.* 1. §. 11. Alij pro ſæculari, quorum ſententia verior eſt, etiam attento jure cummuni cum ampliationibus, & limitationibus, de quibus *Pegas d.* §. 11. *gloſ.* 13. *à n.* 1. *uſque ad* 11.ubi infinitos citat *Barb.ad Ord. lib.*3.*tit.*45.§.*ult.n.* 2.

58 Infero ex dictis,Senatores, viduas, orphanos, cæteraſque perſonas miſerabiles, & alios quoſcumque privilegiatos non poſſe in prædicto caſu declinare à juriſdictione, quia talis caſus eſt exceptus in *Ordinatione libr.*3.*tit.* 45. §. *ult.* & privilegia omnia ſive ſint clauſa in corpore juris, ſive non, recipiunt interpretationem, ampliationem, & limitationem ex eodem jure, ſiquidem leges, & Ordinationes noſtræ eaſdem ampliationes, & interpretationes recipiunt, quas leges civiles patiuntur, *Valaſc.conſ.*38.*n.*1.*& de partitionib.cap.*13.*n.*8. *Pereira.de Reviſionibus cap.*10.*n.*5.

Limitatur quarto, quando familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis ſuccedunt in bonis litigioſis, quia tunc non gaudent privilegio fori, ſed litem continuare tenentur coram judice, in cujus judicio lis vertitur, *Cortiada deciſ.*30. *n.* 158. Quod non ſolùm procedit in familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis, ſed & in ſcholaſtico, *Cortiada dicto n.* 158. *Scobar de Pontificia, & Regia juriſdict. cap.*51.*à n.*5.*Benedictus Pereyra in ſua Academia lib.* 3. *diſp.* 4.*q.*3. & in Clerico ut plenè docet *Cortiada deciſ.* 275. *ubi per totam de alienatione rei letigioſæ.* 59

Limitatur quinto, quando familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis tamquàm hæredes, vel ex teſtamento conveniuntur, quia tunc privilegio fori non gaudent, ſed tenetur reſpondere in defuncti domicilio, quia idem procedit in Clerico, legato, ut videre eſt apud *Petrum Barb. dict.l.hæres abſens* 19.*in principio de judicijs à num.*99. *uſque ad n.*103.in Fiſco, & fundamentis ſententiæ oppoſitæ ſatisfaci *n.* 125. *uſque ad* 126. *& à n.* 140. *reſpondet ad l. ſi conſtante* §. *fin. & n.* 156. *interpretatur* 60

tur d. l. cum quidam §. *ſi debitores de uſuris*, & pro eadem ſententia videtur facere ejuſdem legis §. *Fiſcus verſ. cum autem in loco privati ubi gloſ. in legato idem Barb. n.* 96. in Clerico *à n.* 104. *uſque ad* 113. vide quos affert *Bobadilha lib.2.polit.cap.* 18. pro hac ſententia afferri, ac explicari ſolet *lex Caſtellæ* 57.*tit.*6.*partit.*6.an rectè? Inferiùs dicemus, & apud nos videtur probari, *ex Ord.lib.*3.*tit.*11. §. 2. de qua re latiſſimè *Cortiada deciſ.*270.

61 Verùm in hac re eſt diſtinguendum inter caſum, quo familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis citantur ad continuandam litem, ſeu cauſam cæptam cum defuncto, & inter caſum,quo ad novam actionem citantur; in primo caſu dicendum eſt non poſſe judicium declinare, ſive actio ſit perſonalis, ſive realis, ſive mixta; exemplo Clericorum, qui in tali caſu forum ſæculare evitare non poſſunt; ut docent omnes, quos refert, & ſequitur *Pegas ad Ordin. lib.*2.*tit.*1.§.8. *à n.*1. *uſque ad* 27.
62 *ibidem Barb.* & exemplo Senatorum, qui ſimilitèr in tali caſu fori privilegio non gaudent, ut deciſum tradit *Peg. d. gloſ.* 10. *n.* 10.
63 & exemplo ſcholaſticorum, qui paritèr in tali caſu privilegio fori non utuntur, ut docet pleno calamo *Benedictus Pereira ſuprà lib.* 3.
64 *diſp.*4.*quæſt.*3. *à n.* 419. In ſecundo contrarium eſt aſſerendum, prout de Clerico, Senatore, & Scholaſtico tradunt Doctores ſuprà citati *Cortiada d. deciſ.* 270.

Limitatur ſexto,ut non procedat quo ad lites cæptas antequàm eſſent familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis; prout de criminibus diximus *cap.* 12. nam licèt viduæ, orphani, cæteræque perſonæ miſerabiles habeant privilegium fori, etiam quo ad lites anteà inchoatas, *ex Ord. lib.*3. *tit.* 5.§. 3. *ibi Barb. n.* 23. *Mendes in praxi lib.* 1.*cap.*3.*n.*4.*Valaſc. conſ.* 136. *per tot. Barb. in d.l. hæres abſens in principio à n.* 136. *& alter Barb. in l. unic. cod. quando Imperator cum infinitis n.* 11. & Senatores, & Scholaſtici eodem potiantur privilegio, *Cabed.* 1. *part. deciſ.* 25. *Peg. ad Ord. lib.* 2. *tit.* 59. §. 11. *gloſ.* 13. *n.* 1. *&* §. 13. *gloſ.* 15. *n.* 3. Tamen hoc eſt expreſſum in privilegijs eorum,quod non invenitur in privilegijs familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis. Unde ſuccedit regula, quòd ubi cæptum eſt judicium ibi finiri debet, deducta, *ex l. ubi cæptum ff. de judicijs*;*à qua non inveniuntur excepti*, *Barb. axiom.* 132. *per totum*,circa Clericos vide *Cortiada deciſ.* 274. 65

Limitatur ſeptimo, quando familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis conveniuntur ex obligatione, in cujus inſtrumento partes orginales privilegio fori renunciarunt; prout minor, in tali caſu non fruitur privilegio, teſte *Phæb.* 1. *p. areſt.* 54. *Barb. ad* 66

Ord.

67 *Ord. lib.* 3. *tit.* 11. §. 3. *n.* 26. vel quando ipſi familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis antequam tales eſſent ſe obligarunt coram certo judice reſpondere; quod ſecùs eſt in muliere, quæ mortuo marito poteſt declinare judicem, coram quo eo vivente ſe obligavit reſpondere, *Barb. ſuprà n.* 27. *Cabed.* 1. *p. deciſ.* 173. *&* *areſto* 31. de effecto poſteà Clerico idem eſt dicendum *Cortiada d. deciſ.* 274.

68 Limitatur octavo, in Inventarij aut partitionis materia, in qua non habet locum fori allegatio, ut nos diximus in noſtro opere *de Munere Judicis Orphanorum tract.* 1. *de Inventario lib.* 1. *cap.* 3. quod procedit etiam in Senatoribus, monetarijs, ſcholaſticis, & alijs quibuſcumque privilegiatis, ut ibidem diximus, docetque *Peg. ad Rubricam Ord. lib.* 1. *tit.* 86. *n.* 6. *&* §. 4. *n.* 20. *&* 26. *& ad Ord. lib.* 2. *tit.* 62. *n.* 6. ubi ſic judicatum tradit contra monetarios.

69 De vidua dubitatur, an in judicio diviſorio poſſit forum declinare; & pro parte affirmativa tradit judicatum *Cabed.* 1. *part. deciſ.* 173. *& areſto* 31. cum quo tranſeunt *Barb. ad Ordin. lib.* 3. *tit.* 5. §. 3. *n.* 27. *Mend. in praxi* 2. *p. lib.* 4. *cap.* 3. *n.* 7. quando judicium diviſorium non invenitur cæptum; at nos contrarium exiſtimamus; nam ſi privilegium Senatorium hoc operari non poteſt, quomodo viduarum hoc efficere valeat, cùm ſit debilius; & à Senatorio evincatur, *ex Ord. lib.* 2. *tit.* 59. §. 13. *ibi Pegas, & Barboſ. & diximus de Munere Judicis Orphanorum tractat.* 1. *lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 13.

70 Limitatur nono, quando familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis ſunt debitores Regis; quia tunc coram judicibus, quibus mandata eſt juriſdictio conveniri debent, ac reſpondere tenentur, ut probatur, *ex* §. 11. *reformationis juſtitiæ*, junctis his, quæ ibi dedit *Thomè Vas* tranſcriptus *cap.* 3. quia numquàm Reges adverſus ſe privilegia concedere cenſentur, nec privilegia quamvis ampliſſima hanc caſum comprehendunt; ideoque Senatores debitores Regis privilegio Senatorio non gaudent, nec Monetarij, *Peg. ad Ordin. lib.* 2. *tit.* 62. *in principio n.* 7. *&* 52. §. 9.

71 Neque viduæ, orphani, cæteræque perſonæ miſerabiles *Ord. lib.* 3. *tit.* 5. §. 5. *ibi Barb. n.* 1. *Thomè Vas alleg.* 65. *n.* 32. *Cancer.* 2. *var. cap.* 2. *n.* 26. *Barboſ. in l. unica cod. quando Imperator n.* 25. & quod magis eſt, neque Clerici, aut Monachi debitores Regis privilegio fruuntur fori: ut patet, *ex Ord. lib.* 2. *tit.* 1. §. 19. & ex his, quæ ibi, infinitis relatis docet *Peg. gloſ.* 21. *à n.* 1. *uſque ad* 34. de qua materia ſunt videndi *Bolero de decoctione debitorum tit.* 1. *q.* 9. *n.* 10. *& tit.* 2. *q.* 5. *& tit.* 5. *q.* 27. *n.* 24. *Thomè Vas alleg.* 28. *&* 33. latiſſimè *Cortiada deciſ.* 252. *per totam. &* 256. *per totam, &* 257. *per totam.*

Limita-

72 Limitatur decimo, in familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis, tutoribus, curatoribus, vel alio quoqumque titulo bonorum adminiſtratoribus, quia in petenda, ſeu reddenda ratione adminiſtrationis non habet locum privilegium, quanvis ampliſſimum, & quacumque verborum figura conceptum, ſed ratio eſt petenda, & reddenda omnimodo in loco adminiſtrationis, non obſtante quocumque privilegio, ut pleno calamo docent *Salgado in labyrint. creditorum*, 1. *p. cap.* 7. *n.* 64. *&* 93. *Boler. de decoctione debitorum fiſcalium tit.* 2. *q.* 1.*n.*12. *Ord. lib.* 3. *tit.* 11. §. 3. *ibi Barb.* & contra Monetarios ita judicatum tradit *Peg. ad principium Ord. lib.* 2. *tit.* 62. *gloſ.* 2. *n.* 11. & agit de materia *Forenſ. cap.* 3. *n.* 720. & circa Clericos adminiſtratores diximus *cap.* 15. & latiùs de materia egimus in noſtro opere *de Munere Judicis Orphanorum tom.* 4. *& tract.* 4. *lib.* 1. *cap.* 1. *& de Senatoribus tradit Peg. ad Ord. lib.* 2. *tit.* 59. §. 13. *&* §. 10.

73 Limitatur undecimo, in reconventione, nam ſi familiares, officialeſque Sanctæ inquiſitionis adverſus aliquem in judicio agant, ibidem reconveniri poſſunt, & minimè forum declinare valent, quia reconventio in eodem judicio agitari debet, in quo actio movetur: *ex gloſ.* 2. *verſ. ſed ſi in cap. at ſi Clerici de judicijs, & ex Clementina diſpendioſam verſ. reus quo que de reſcript. in* 6. ideoque licèt 74
Senatores non poſſint renunciare privilegio, *ex Phœb.* 2. *p. areſt.* 146. *Peg. ad Ord. lib.*2.*tit.* 59. §. 10. *n.* 5. tamen ſi coram alio judi- 75
ce agant ibi reconveniri poſſunt *Peg. d. n.* 5. *Oliva de foro Eccleſ.* 3. *p. q.* 28. *à n.* 50. & ſimiliter licèt 76
monetarij non poſſint foro renunciare nec activè, nec paſſivè, tamen ſi coram alio judice agant, ibidem conveniri poſſunt, teſte *Peg. ad principium Ord. lib.* 2. *tit.* 62. Eo- 77
demmodo licèt Clerici fori privilegio renunciare non valeant, ut latè diximus *cap.* 4. agentes tamen coram judice ſæculari ibidem valent reconveniri, *ex Ord. lib.* 2. *tit.* 1. §. 1. *ubi Barb. & latiùs Peg. gloſ.* 3. *à n.* 1. *uſque ad* 14. & eſt regula generalis, quæ comprehendit omnes privilegiatos, ut videre eſt apud *Peg. in d.* §. 1. *n.* 1. *& ad Ord. lib.* 1. *tit.* 50. §. 15. *& Forenſ. cap.* 11. *n.* 142. *Oliva de foro Eccleſ. p.* 1. *q.* 7. *n.* 25. *Cabed. deciſ.* 21. *n.* 6. *&* 32. *n.* 6. *Caldas forenſ. q.* 15. *n.* 16. *& q.* 51. *Mendes in praxi p.* 1. *lib.* 3. *cap.* 8. *& p.* 2. *lib.* 2. *cap.* 4. *Pereyra deciſ.* 43. *n.* 11. *&* 58. *n.* 27. *Thomè Vas alleg.* 16. *Barb. in l. qui prior ff. de judicijs n.* 79. *Cunha ſuper Decretum p.* 1. *cap.* 1. *n.* 6. *Barb. in cap.* 1. *de mutuis petitionibus n.* 5. *referens infinitos Themud.* 2. *p. deciſ.* 205. *&* 208. *Cancer.* 2. *var. cap.* 3. *n.* 54. *Larrea deciſ.* 4. *&* 6. *n.* 16. *& quamplurimi alij infiniti, de qua re copioſiſſimè Cortiada deciſ.* 262. *à n.* 1. *uſque*

uſque ad 96. *ubi infinitos citat.*

78 Dubitari poteſt, an familiaris, officialiſque Sanctæ Inquiſitionis ad evitandam reconventionem poſſit à lite deſiſtere? Sed hoc dubium facilè ſolvitur facta diſtinctione inter caſum, quo juſtitia ſit perpetuata, vel non In primo caſu,in vitâ parte, judicio ſuæ reconventionis renunciare non poteſt, in ſecundo verò rectè valet, prout de Clerico aſſerit *Pegas ad Ord. lib.* 2. *tit.* 1. §. 1. *gloſ.* 3. *n.* 9. *Barboſ. ibi n.* 4. *Themud.* 2. *p. deciſ.* 205. *n.* 4. *Pereir. de manu Reg. cap.* 23. *n.* 9.

79 Limitatur decimoſecundo, ut non procedat, quando familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis conveniuntur in cauſis pertinentibus ad judicium Indiæ, & Minæ, quia in tali caſu nullus privilegiatus gaudet privilegio, nec partes alibi conveniri poſſunt: ut probatur, *ex Ord. lib.* 1. *tit.* 51. §. 3. *ibi Peg. gloſ.* 5. *numer.* 1. *&* 2. *Salzedo ad leges recopilationis pag.* 203. *&* 204. *Barb.*

80 *dicto* §. 3. *n.* 1. 2. *&* 3. Sed hæc limitatio nobis non placet, ſicut *Ord. in dicto* §. 3. non loquitur de privilegiatis, & ita per ejus diſpoſitionem abrogata non debent cenſeri privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis, ſicut non cenſentur abrogata privilegia Senatorum, qui etiam in prædictis cauſis ratione ſui privilegij poſſunt eas deducere ad ſuum judicem, ut continuentur coram illo, *ex Peg. ad Ord. lib.* 2. *tit.* 59. §. 10. *n.* 5. *Oliva de foro Eccleſiæ* 3. *p. q.* 28. *n.*

50. eo vel maximè, quia etiam 81
Auditor baſilicæ Regis eſt judex privativus de omnibus cauſis contentis *in Ord. lib.* 1. *tit.* 52. & tamen Auditor baſilicæ Regis cogere non poteſt privilegiatos coram ſe reſpondere in cauſis non tangentibus jura Regalia, *ex Ord. lib.* 1. *tit.* 52. §. 3. nec etiam officiales baſilicæ Regis, qui ex diſ-

poſitione ejuſdem *Ord.* §. 10. fo- 82
ri privilegio tam activè,quàm paſſivè gaudent in civilibus, & criminalibus, eo fruuntur contra Senatores, & monetarios, ut ipſa met *Ord.* ſe ipſam limitat in fine dicti §. 10. *ibi Peg. num.* 6. & conſequentèr contra familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, qui conveniri non poſſunt; niſi coram ſuo Conſervatore, ſive conveniantur à Senatoribus, ſive à monetarijs, ut ſuprà expendimus.

Limitatur decimotertio, in 83
cauſis pertinentibus ad judicem Reſiduorum, & Capellarum, de quibus agit *Ordinatio lib.* 1. *tit.* 50. in quibus nec etiam Senatores privilegio fori gaudent; teſte *Pegas ad Ord. lib.* 2. *tit.* 59. §. 10. *n.* 5. *&* §. 13. *n.* 16.

Limitatur decimoquarto, ut 84
non procedat in executione ſententiæ, in qua familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis forum declinare non poſſunt, ſicut

ſicut nec monetarij : ut judicatum refert *Pegas ad principium*
85 *Ord.lib.2.tit.62.n.5.* nam regulare eſt, quòd privilegiatus in executivis non poſſit forum declinare, *Cabedo. deciſ.* 210. *p.* 1. *Mendes in praxi* 2. *p. lib.* 3. *cap.* 3. *n.* 7. *& cap.* 21. *n.* 82. & probatur, *ex l.cum quædam puella, ff.de juriſ-*
86 *dict.omnium jud.* quæ regula etiam comprehendit viduam : *ex Mend. dict. cap.* 3.*dict.n.*7.*qui cap.*21. *n.* 82.inquit, quòd vidua, ſeu orphanus habebit in executione judicem, quem ipſa vidua, ſeu orphanus elegerit, & ſi executio fuerit cæpta cum marito, ſeu patre.

87 In liquidatione verò ſententiæ benè poſſunt noſtri familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis forum declinare, non obſtante regula, quòd liquidatio fieri debeat in loco domicilij condemnati, quantumvis ſententia in alio judicio ſit prolata, quia hæc regula limitatur, quando condemnatus eſt privilegiatus, & ad ſuum judicem declinat, tunc enim coram judice privilegij liquidatio facienda eſt, *Cabedo* 1. *p. areſto* 28.*Mendes in praxi part.*1. *lib.* 3. *cap.* 21. *n.* 8. niſi liquidatio proveniat ex cauſa, quæ de ſua natura impediat forum declinare; nam ſi in cauſa principali declinationis exceptio locum habere non potuiſſet, ſimilitèr locum non haberet in liquidatione ipſius cauſæ, niſi privilegium ſuperveniat, & tale ſit, quod proſit ad lites cæptas, ut eſt Senatorium, viduarum, & ſimilium.

Limitatur decimoquinto, in 88
cauſis cuſtodiæ, depoſiti, & fallariorum, quia in dictis caſibus familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis poſſunt conveniri coram Præſide Curiæ Civili, ſi in Curia degant, vel intra quinque leucas; prout conveniri poſſunt in predictis caſibus vidua, & orphanus, ac ſcholaſticus; ex diſpoſitione *Ord. lib.* 3. *tit.*12. §. 1. quæ licèt tantùm de vidua, orphano, & ſcolaſtico meminit, ad familiares officialeſque extendenda venit, non ex vi extentionis, ſed ex vi comprehenſionis, nam ratio, cur lex excepit prodictos caſus eſt privilegium ipſorum, quæ etiam comprehendit familiares, officialeſque.

Limitatur decimoſexto, in cau- 89
ſis multarum, vulgo coimas, & in cauſis pertinentibus ad ædiles, ſiquidem in hujuſmodi cauſis neque Senator, neque vidua, neque monetarius, neque quicumque alius privilegiatus fori privilegio gaudet, ut de Senatoribus tradit *Peg. ad Ordinat. lib.* 2. *titul.* 59. §. 13. *n.* 16. & de monetarij idem *Peg. ad Ord. lib.* 2. *tit.* 62. §. 2. *gloſ.* 4. §. 2. *n.* 1. *& ad Ordinat. lib.*1.*tit.*66.§.27. *n.* 46. *&* 47.ubi adducit legem noviſſimam, omnia dicta comprehendentem, cujus tenorem hic referre libet, tum quia valdè pertinens eſt ad noſtrum intentum; tum quia Pegas

gas non apud omnes facilè invenitur, & verba legis ſequentia ſunt.

Ley porque ſe manda, que naõ haja algum privilegiado na materia de Coimas, & Almotaçaria.

90 EU ElRey faço ſaber aos que eſte Alvarà virem, que Diogo Fernandes Penſo, & Simaõ Ferreira Louſano, Contratadores das Terças deſtes Reynos me apreſentaram o regiſto de huma ley, paſſada em tempo del-Rey Filippe III. de que o treſlado he o ſeguinte: Faço ſaber aos que eſta ley virem, que poſto que conforme as minhas Ordenaçoens todas as peſſoas de qualquer qualidade, & condiçaõ, que ſejam ſaõ obrigadas nos caſos da almotaçaria reſponder perante os Almotacès; algumas peſſoas, que por privilegio tem Juiz particular, para haver de conhecer de todas ſuas cauſas, pertendem que tambem tomem conhecimento das que tocaõ à almotaçaria, de que ſe ſegùem grandes inconvenientes, & damno contra o bom governo, & adminiſtraçaõ da juſtiça de todas as Cidades, Villas, & Lugares deſtes Reynos, eſpecialmente deſta Cidade de Liſboa, pelo grande numero de Privilegiados, que nella hà: E querendo eu ora niſſo prover, como convem a meu ſerviço, & ao bem commum, & bom governo das ditas Cidades, & Villas, depois de tomar todas as informaçoens neceſſarias, & mandar ouvir todos os privilegiados comparecer dos do meu Conſelho para ceſſarem todas as duvidas. Hey por bem declarar, como por eſta ley declaro, que todas as peſſoas, poſto que privilegiadas ſejam, nas materias da almotaçaria ſaõ obrigadas reſponder perante o Almotacè de ſeu foro, conforme as leys & Ordenaçoens deſte Reyno, & que a Ordenaçaõ do terceiro livro titulo quinto, ſe entende, & comprehende nam ſómente os privilegiados declarados no meſmo titulo, mas todos os outros privilegiados, inda que ſejam dos Deſembargadores de minhas Relaçoens, & de quaſquer outros Tribunaes & das peſſoas, que por minhas Cartas, ou Proviſoens, ou dos Reys antepaſſados tem privilegios de Deſembargadores, poſto que o nam ſejaõ, & de todos os mais privilegios concedidos às peſſoas, que por rezaõ de ſeus officios, podem trazer ſeus contendores à Corte, & de todos outros quaeſquer privilegios por mim, & pellos Reys meus anteceſſores concedidos aos Colleitores, que ora ſam, & ao diante forem neſtes Reynos, & ao Santo Officio da Inquiſiçaõ delles, & aos Cavalleiros da Religiaõ de S. Joaõ, & aos Moedeiros, Lavradores, & Valladores das minhas lizirias, & paùs, & Mampoſteiros dos Cattivos, & aos que ſervem na meſa da Miſeri-

ſericordia deſta Cidade, & das mais do Reyno, & aos Alemeans, & Bombardeyros, & de quaeſquer outros, poſto que ſejam incorporados em direito, ou tenhaõ clauſulas expreſſas, & derogatorias dos caſos da almotaçaria, ou ſejaõ concedidos por contrato, ou por qualquer outra materia, confirmados por ſentenças das minhas Relaçoens, porque todos os privilegios acima declarados, ou quaeſquer outros, que ſe acharem, revogo, & hey por revogados, eſpecialmente a Ordenaçam do livro ſegundo titulo ſeſſenta, & dous; que concede aos Moedeyros deſta Cidade, que nos feitos da almotaçaria, ſendo demandados, reſpondaõ perante o ſeu Conſervador da Moeda; os quaes privilegios todos hey por bem ſenaõ guardem, nem tenham lugar nas materias da almotaçaria, & que ſem embargo delles as peſſoas, que os tem, & ao diante tiverem, reſpondam diante dos Almotacès deſta Cidade, & das mais Cidades, Villas, & Lugares deſtes Reynos: & aſſim me pràs, que os Regatoens, & Marchantes da Corte, & quaeſque outros Officiaes conteudos no Regimento do Almotacè Mòr, ou outros quaeſquer, de que por proviſoens particulares podem conhecer, reſpondam em todas as materias da almotaçaria perante os Almotacès deſta Cidade, ſem embargo das raſoens, que o Almotacè Mòr allega, para ſenaõ haver de entender eſta ley nos officiaes de ſeu officio, & de quaeſquer Alvaràs, & ſentenças, que elle, & os ditos Regatoens, & Marchantes, & mais Officiaes da almotaçaria mòr tenhaõ em ſeu favor, porque todas, & o que diſpoem o ſeu Regimento, no que toca ao dito Almotacè Mòr haver de conhecer de ſuas culpas nas materia da almotaçaria, revogo, & mando, que naõ ſejaõ de effeito algum, nem tenham força, nem vigior, em quanto forem contra a tençam, & declaraçaõ deſta ley, havendo reſpeito ao bom governo, & regimento deſta Cidade, & a como eſtando a Corte de aſſento nella ceſſa a raſaõ, que moveo a ElRey Dom Manoel, que ſanta Gloria haja na carta, porque mandou, que o Almotacè Mor tomaſſe conhecimento das culpas dos ditos Regatoens. E eſta ley mando, que ſe guarde, & cumpra como nella ſe contem, & ao Regedor da caſa da Supplicaçaõ, & ao Governador da caſa do Porto, & aos Deſembargadores dellas, & aos Corregedores de minha Corte, & aos mais Corregedores, Ouvidores Juiſes, & Officiaes de Juſtiça; a que o conhecimento diſto pertencer, a cumpraõ, guardem, & façam inteiramente cumprir, & guardar, & ao Chanceller Mòr, que a publique na Chancellaria, & envie logo cartas com o traſlado della ſob meu ſello, & ſeu ſinal

aos

aos ditos Corregedores, & Ouvidores das Comarcas, para que a publiquem nos lugares onde eſtiverem, para que a todos ſeja notorio, & a façaõ publicar em todos os outros de ſuas Comarcas, & Ouvidorias, & eſta ley ſe regiſtarà no livro da Caſa do Deſpacho do Deſembargo do Paço, & no das ditas Relaçoens da Caſa da Supplicaçaõ, & do Porto, & no da Camera deſta Cidade, & nas de mais Camaras das Cidades, Villas, & Lugares deſtes Reynos. Dada na Cidade de Lisboa a vinte, & tres de Outubro. Sebaſtiaõ Pereira a fez de mil, & ſeis centos, & quatro. Joam da Coſta o fez eſcrever. ElRey. Pedindome os ditos Diogo Fernandes Penſo, & Simaõ Ferreyra Louſano, que por quanto em todas as Cidades, Villas, & Lugares deſtes Reynos havia muitas poſſoas privilegiadas de diverſos privilegios, os quaes procuravaõ para effeito de nam pagarem coimas, poſturas das Camaras, & Almotaçaria, ſendo muitos delles Creadores de gado, Lavradores, & Marchantes, & ſe os Almotacès, & minhas juſtiças os condenavam, ſe valiam de excommunhoẽs, precatorios, & ſentenças de ſeus Conſervadores, pellas quaes eram abſolutos nas ditas coimas, & poſturas das Camaras, ſendo contra a dita ley, & ſentenças dadas no caſo ſobre os ditos privilegiados no juiſo dos feitos de minha fazenda, pelo qual reſpeito as rendas dos Conſelhos de meu Reyno hiaõ em muita deminuiçam, & nam havia quem nellas quizeſſe lançar, pertencendo a terça parte das ditas condenaçoens, & rendas dos ditos Concelhos ao rendimento das Terças, que eſtà applicado para as obras das fortificaçoẽs do Reyno, lhe fizeſſe merce mandar paſſar proviſam, para que nenhum privilegiado de qualquer condiçam, que foſſe, ſeja eſcuzo de pagar as ditas coimas, & poſturas das Camaras, & Almotaçaria, & para que ſenam guardem nenhumas ſentenças, nem precatorios de ſeus Conſervadores, ſem embargo de quaeſque Proviſoens, Leys, Ordenaçoens, Regimentos, & ſentenças, que haja em contrario, & da que ſe paſſou em quatorze de Abril de ſeis centos, & doze. E viſto no Conſelho de minha fazenda ſeu requerimento, informaçaõ, que ſobre iſſo ſe houve, ley acima treſladada, & ſentenças, de que fazem mençaõ, & condiçoens de ſeu contrato. Hey por bem, & mando pelos ditos reſpeitos ſe de à execuçaõ o que ſe contèm na dita ley, & ſe cumpra, & guarde inteiramente, nam ſe eſcuzando nenhum privilegiado de pagar as coimas, & poſturas das Camaras, & Almotaçaria, em que forem condenados, nem ſeus Conſervadores ſe intrometaõ mais em tomar conhecimento de couſa alguma tocante às

ditas coimas, poſturas das Camaras; & almotaçaria, ſem embargo de quaeſquer Proviſoens, Leys, Ordenaçoens, ſentenças, & Regimentos, que haja em contrario; porque todas para eſtes caſos hey por derogadas, & que ſenam uſe dellas, poſto que aqui naõ ſejaõ expreſſas, nem declaradas, & da Ordenaçaõ do livro 3. tit. 12. & das mais Ordenaçoens que hà em contrario, que todas hey aqui por expreſſas, & da que ordena, que ſenaõ entenda derogada Ordenaçaõ, ſem que da ſubſtancia della ſe faça expreſſa mençaõ. Pelo que mando a todos os Corregedores, Provedores, Juiſes, & mais Juſtiças, a que eſte for apreſentado, que aſſim o cumpraõ; & façam inteiramente cumprir, & guardar, como ſe nelle contèm; & para a todos ſer notorio ſe regiſtarà no livro das Comarcas das Cidades, Villas, & Lugares, & Concelhos de meus Reynos, & ſe apregoarà nas praças publicas, & ao treſlado deſtè aſſinado pelo Eſcrivaõ de minha fazenda da repartiçaõ das Terças ſe darà taõ inteira fè, & credito, como a eſte proprio, que valerà como carta, & naõ paſſarà pela Chancellaria, ſem embargo das Ordenaçoens do ſegundo livro em contrario; & os Provedores enviaràm os treſlados delle pelos lugares de ſuas Comarcas. Bartholomeu de Souſa o fez em Lisboa a ſeis de agoſto de mil, & ſeis centos; & quarenta, & dous. Gaſpar de Abreu o fez eſcrever. REY. Henrique Correa da Sylva.

Mirum non eſt, quod in materia, de qua agit lex ſuprà relata, nullus in noſtro Regno gaudeat privilegio, cùm etiam in illo ex vi concordiæ Regiæ, & Pontificiæ nec Clerici gaudent privilegio fori ſed reſpondere tenentur coram judice ſæculari, *ex Ord. lib.2. tit.* 1. §. 20. *ibi Peg. gloſ.* 21. *à n.* 1. *uſq. ad* 16. *Ord. lib.* 3. *tit.* 5. §. 9. *Peg. ad Ord. lib.* 1. *tit.* 9. §. 12. *&* *Forenſ. cap.*11.*n.*132. *Carleval de judicijs tit.*1.*diſp.*2.*à n.*159. *Fragoſ. de Regimine Reipublicæ tom.*1. *lib.* 1.*diſp.*4.§.4.*membr.* 1. *Fermoſin. in cap. quia de judiciis q.* 9. *&* *in cap. Eccleſia Sanctæ Mariæ de conſtitutionibus q.* 40. *&* 47.*n.* 30. *Pereira de manu Regia*, 2. *p. cap.* 39. *per totum.* 91

Unde ſi animalia Clericorum damnum dederint, à judice ſæculari capi poſſunt, & damnari pænâ ſtatuti, vel aliâ, retinerique, donec parti læſæ, & pænæ incurſæ fuerit ſatisfactum, *ex l. jubemus, cod. de navibus non excuſandis lib.* 11. & judicatum refert *Peg. in d.* §. 20. *n.* 3. qui *n.* 4. multos citat, 92
& *n.* 13. aſſerit, quòd in his caſibus non ſolùm poſſet laicus contra Clericum ſententiam ferre, ſed eam executioni mandare; & ex vi *Ord. lib.*2.*tit.*7. & ex his, quæ diximus *cap.*15. *qua de re copioſè Cortiada deciſ.*214.*per tot.* 93

Limi-

94 Limitatur decimoſeptimo, quando familiaris, officialiſque Sanctæ Inquiſitionis ageret contra alium familiarem, officialemque, quia tunc videtur ceſſare privilegium, reumque poſſe conveniri coram judice ſui domicilij, nam, cùm tam actor, quàm reus ſint æquè privilegiati, videtur reum non poſſe uti privilegio fori contra actorem æquè privilegiatum: ex regula, quòd privilegiatus contra paritèr privilegiatum non utitur privilegio, ſed limitatio hæc vera non eſt, at oppoſitum certiſſimum, ſiquidem familiares in civilibus non gaudent privilegio fori activo, ſed paſſivo, ut ſtatim dicemus; ſuccedit ergo, quòd familiares, ſeu officiales Sanctæ Inquiſitionis actor nullum in civilibus quo ad forum habet privilegium; & quod familiaris, ſeu officialis reus in civilibus gaudet privilegio ac per conſequens, quòd familiaris, ſeu officialis non privilegiatus forum rei privilegiati ſequi tenetur, in terminis *Benedictus Pereira in ſua Academia lib.*3.*diſput.* 2.*q.*3.*n.*325.*&* 326. ubi de Scholaſtico idem tradit; *& cap.* 23. *à n.* 56. latè *Arouca allegat.* 101. *per totam.*

95 Patet hoc, & urgentius, ac fortioribus in terminis demonſtratur primo exemplo Senatorum, qui tàm Ulyſiponenſis, quàm Portuenſes, tàm Braſilienſes, quàm Indiani privilegio fori activo, & paſſivo ſine diſcrimine gaudent, ut docet *Pegas*, traditque judicatum *ad Rubricam Ord.lib.*2.*tit.*59. *n.* 3. *&* 4. & tamen ſi lis vertatur inter duos Senatores diverſi Senatus, v. g. ſi contendat Senator Ulyſiponenſis cum Senatore Portuenſe, ille actor, & iſte reus, tunc cauſa eſt agitanda coram Præſide Civili Senatus Portuenſis, & actor forum rei ſequi tenetur, ut in terminis reſolvit *Ord. lib.* 3. *tit.* 5. §. 1. *& ibi Barboſ. Pegas ad Ordin. lib.* 2. *tit.* 59. §. 13. *n.* 19. *&* *ait Ord. lib.* 3.*tit.*12. §. 1. *Conciolus alleg.*79.*n.*41.43.*&*44.*Cortiada deciſ.*246.*n.*55.*&* 59.

Patet etiam exemplo Monetariorum Ulyſiponenſium, & Portuenſium, qui ſimilitèr utrique habent privilegium fori activum, & paſſivum: *ex Ord. lib.* 2. *tit.*62. *ibi Pegas ad Rubricam à n.* 126. & tamen ſi unus diverſi fori contra alium alterius fori litem moveat, actor forum rei ſequi tenentur: ex pluribus ſuprà allegatis *Conciolus ſuprà.*

Patet ulterius exemplo Scholaſticorum Eborenſium, & Conimbricenſium, qui ſimiliter privilegio fori tàm activo, quàm paſſivo, tàm in civilibus, quàm in criminalibus potiuntur, & tamen ſi unus litem moveat, cauſa, ſeu lis coram Conſervatore illius erit diſcutienda, qui fuerit reus: ut in terminis docet *Benedictus Pereira in ſua Academia, ſeu Republica litteraria lib.*3. *diſput.*2.*q.* 3.*n.* 327. quod regulare eſt, quo ad omnes æquè

æquè privilegiatos, tum quia reus
in foro prefertur per jus commu-
ne. *Covas practicar. cap.7.n.4. ibi
Faria, Scobar de Pontificia, &
Regia juriſdictione cap. 55. n. 9.*
96 ubi affirmat inſpiciendum eſſe in-
ter prædictas perſonas, quis ſit
reus, quis actor, & reum in foro
ſuo conveniendum, ut potè con-
quaſſato privilegio inter privile-
gio pares. Probatur, quia in pari
privilegio reus habet cauſam po-
tiorem, ut ſumitur, *ex lege verum
§. item quæritur, l. ſi minor de mi-
noribus, ubi Cujac. & Anton. Fa-
ber. l. ſi mater. cod. ne de ſtatu de-*
97 *funct.* ubi, & ſi actor tractet de
damno vitando, adhuc conditio
rei paritèr privilegiati potior eſt.
Unde *Peregrinus de jure fiſci lib.*
98 7. *tit.*3.*n.*24.aſſerit, quando fiſcus
agi contra fiſcum, reum præferri
in foro; & *Moneta de Conſervat.
cap.* 7. *n.* 345. docet, ſi duo ha-
beant ſuos diverſos Conſervato-
res, adeundem eſſe Conſervato-
rem rei; Atqui omnes prædictæ
perſonæ ſunt in privilegio pares,
ut cum *Covar.* citato contra *Bal-
dum, Decium, & Collantes* pro-
99 bat *Scobar n.* 10. *&* 11. nam ju-
re cummuni attento prædictæ om-
nes perſonæ id tantùm privile-
gium habent, ne à proprio foro
extrahi poſſint, inter quas etiam
eſt ſtudioſus, qui actor reum non
trahit jure cummuni, ſed ex Con-
ſervatorijs, ut alibi oſtendemus.
Addo, quòd licèt aliquæ ex dictis
perſonis id fori privilegium ven-
dicent, ut à ſuo foro non extrahan-
tur, & ut reus ad ſuum forum tra-
here poſſint, ſicut miſerabiles: *ex
l. unica cod.quando Imperator in-
ter pupil. adhuc Covar. cit. cap.*7.
n. 4. *& Decius citat. cap.* 8. *num.*
81. ſubtilitèr notant ſtudioſos pa-
res eſſe in privilegio; qui ſic illa
habent, ut reos regularitèr trahe-
re poſſint, ſtudioſus habet, ne ab
aliquo extrahi poſſit; Atqui par
adeò vis unicuique privilegio in-
eſt: ergo adhuc in hoc caſu præ-
valebit reus in foro.

Confirmantur dicta, & ex illis 100
ſimul deducitur interpretatio, ac
decidendi ratio, *l.* 2. *verſ. quod ſi
à fiſco cum lege ſequenti de rebus
eorum*, ubi proponitur pupillum
rem emiſſe, eamque conditionis
tempore venditori pignori obli-
gaſſe, quo ad pretium ſolveretur.
Quæſitum fuit de jure pignoris?
Reſpondit Conſultus pignus non
tenere Nam ibi dominium quæ-
ſitum eſt minori, cæpit non poſſe
obligari; ſed quid ſi à fiſco fundum
pupillus emat, vel ex alterius pu-
pilli pecuniâ alteri pupillo ema-
tur, an pignoris conſtitutio per
pupillum in favorem fiſci, vel al-
terius pupilli facta valeat? Reſ-
pondit valere. Hujus deciſionis
ratio eruitur optimè ex regula de
pariter privilegiatis: nam concur-
rentibus fiſco, & pupillo, vel du-
obus pupillis, ſcilicèt paritèr pri-
vilegiatis, conquaſſantur privile-
gia, & perinde ratio habetur, at-
que ſi à duobus non privilegiatis

jure

jure communi pignus conſtitutum foret: ergo in noſtro ſuperiori caſu de pariter privilegiatis in foro idem ſimiliter dicendum eſt, ideoque reus actori prævalebit, *Benedictus Pereira*, *ubi ſuprà n.* 327.*&* 328.

101 Limitatur decimooctavo, in familiaribus familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis, qui privilegium fori non gaudent: ut diximus *capit.* 8. & in viduis familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis: ut diximus *cap.* 6. *&* 17.

102 Limitatur decimonono, in Regnis Caſtellæ, Indiarum, & alijs Regnis, ubi familiares Sancti Officij in cauſis Civilibus non gaudent privilegio fori, ſed conveniendi ſunt apud ſuos judices Ordinarios, nulla obſtante fori declinatoria: ut ſtatuitur *in l.* 20. *tit.* 1. *lib.*4.*recopilat. ubi Narbona gloſa* 1. *num.* 73. *& gloſ.* 6. *num.* 1. *Simanch. de Cathol. inſtit. capit.* 41.*n.* 18. *Pareja de inſtrum. edit. tom.* 1. *tit.* 2. *reſol.* 6.*n.* 40. *Solorzan. de jure Indiarum tom.*2. *lib.*3. *cap.* 24. *n.* 59. *&* 60. *Carleval de judicijs lib.* 1. *diſput.* 2. *num.* 512. *Thomas Delbene de immunit. Eccleſiaſt. tom.* 1. *capit.*4. *dubit.* 14. *n.* 16. *in fine*, *Caſtro Pal. in opere morali parte* 1. *tract.*4.*diſp.* 8. *punct.* 12. §. 2. *n.* 9. *Diana reſolut. moral p.*4.*tract.*8. *reſol.*55.*& in ſumma p.* 2. *verbo Inquiſitorum juriſdictio n.* 26. *Fermoſ. in capit. cum contingat quæſt.*11. *num.* 5. *de foro compet. Ciarlin. controverſ. capit.* 120. *num.* 24.*p.* 2.*Mattheu de Regimine Regni Valent.tom.* 2. *cap.*7. §. 3. *ſect.* 1. *num.* 33. & idem hodie ſervatur in Regno Aragonum, nam illud privilegium, quod anteà obſervabatur in cauſis familiarium, limitatum fuit in Curijs anni 1646. ad cauſas criminales tantùm: ut tradit *Mattheu de Regimine Regni Valentiæ tom.* 2. *cap.* 7.§.3.*ſect.*1.*n.*34.

Limitatur vigeſimo, quando familiares ſunt actores, quo caſu forum rei ſequi tenentur: ut patet ex privilegijs relatis *capit.* 3. *Dexart. ad cap. Regni Sard. fol.*679. *&* 680.*cap.*27.*&* 32. *capit.*4. *per totum de Inquiſit.fol.*727.*Mattheu de Regimine Regni Valentiæ tom.* 2. *capit.* 7. §. 5.*ſect.*3.*num* 33. *&* 34. 103

Sublimita, ut limitatio procedat, prout loquitur in ſolis familiaribus, non autem in cæteris officialibus Sancti Officij, ut Secretarijs, fiſcalibus, cuſtodibus carcerum,& ſimilibus, nam iſti ſive rei ſint, ſive actores fori privilegio gaudent in Civilibus, ita ut ſolùm conveniri, & convenire debitores poſſint coram Inquiſitoribus, ea ratione, nè officiales, qui continuo Sancti Officij miniſterio incumbunt, per extranea Tribunalia proprijs litibus occupati divagari cogantur, & ab expeditione cauſarum fidei avocentur, ita *Narbona l.* 20.*gloſ.* 6. *n.* 4. *& gloſ.* 19. *n.* 2. *& gloſ.* 104

22. n. 15. tit.1.lib. 4. recopil. Carleval de judicijs lib. 1. diſp. 2. n. 514. Solorzan. de jure Indiarum tom. 2. lib. 3. cap.24.n. 59.Amat. reſolut. 52. n. 4. lib. 2. Fontanella deciſ.329. n.16.& 17. p.2.Thom. Delbene de immunitate Eccleſ.tom. 1. capit. 4. dubit. 14.n.13.in fine, Diana reſolut.moral p. 4. tract. 8. reſolut.55. Ciarlin.controverſ. cap. 120. n. 4.p.2.

105 Sed contrarium, quòd officiales Sancti Officij in civilibus non gaudeant privilegio fori activé, noviſſimè ſcripſit reſpondendo contrarijs *Cuttellus in cod.leg.ſicul. ad legem Martini poſt capit. 21. de concordia inter inquiſitores, & officiales Regios cap.2.à n.12. benè Dexart. in cap. 4.per totum de Inquiſitoribus fol.727.Fontanella deciſ.329.n.18. & 19. p. 2.*

106 Verum eſt,quod præcitati DD. in hac controverſia ſe remittunt ad varias diverſorum locorum,& Provinciarum conſuetudines, in praxi receptas ut *Narbona, l. 20.gloſ. 6. n. 6. tit. 1. lib. 4. recopil. Carleval de judic. lib.1.diſp.2.n.514.in fine, Font.deciſ.329. n. 20. p. 2.*

107 Apud nos,& in Corona Aragonum officiales Sanctæ Inquiſitionis non poſſunt alios trahere activè ad ſuum forum: ut patet ex privilegijs relatis *cap.* 3. & idem eſt concordia anni 1512. in corona Aragonum *cap. 3.& 19. de qua in pragm. 1. tit. de la Sanctæ Inquiſicion.Fontanel.deciſ. 329. n. 21. & 22. p.2.Cortiada deciſ. 30. n.128.*

Limitatur vigeſimoprimo, in fideijuſſore familiares, qui fori privilegio Sancti Officij non gaudet, nec coram Inquiſitoribus conveniri debet: ut latè probat *Cenedo pract. q.12.Narbona l.20. gloſ. 21.n.61.tit.1.lib.4. recopilat.* ut in laico fideijuſſore Clerici, qui non gaudet privilegio fori Eccleſiaſtici, & in fideijuſſore ſtudioſi, qui non gaudet privilegio fori ſtudioſorum *Cortiada deciſ.30.n. 143.* 108 109

Sublimita hanc limitationem, ut procedat,quando laicus fideijuſſit pro familiari,Clerico,ſeu ſtudioſo non penes acta judicis. Eccleſiaſtici Inquiſitorum hæreticæ pravitatis, vel magiſtri ſcholarum, nam tunc judici ſeculari ſubeſt,ſecùs verò ſi laicus fideijubet pro Clerico, familiari, ſeu ſtudioſo penes acta judicis Eccleſiaſtici Inquiſitorum, vel magiſtri ſcholæ, quo caſu de jure communi ad obſervantiam promiſſionis competentes eſſe judicem Eccleſiaſticum, Inquiſitores, vel magiſtrum ſcholæ reſpective *Cortiada deciſ.30.n. 145.* 110

Familiaris verò fideijuſſor laici coram Inquiſitoribus eſt conveniendus, ut in Clerico fideijuſſore laici, qui non poteſt conveniri coram judice ſæculari,ſed eſt conveniendus coram Eccleſiaſtico, *Cortiada deciſ.30.n.147.* 111

Sunt quamplurimæ cauſæ controverſæ,an ſint civiles, vel criminales, quas examinare oportet, ut cognoſcamus, an familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis gaude- 112

gaudeant privilegio fori activo, & paſſivo, aut paſſivo tantùm, nam ſi criminales fuerint, utroque foro muniuntur, ſi civiles verò ſint, paſivo tantùm potiuntur.

113 Et primò dubitatur, an cauſa ſpolij ſit Civilis, vel Criminalis, aut mixta? Quam facilimè reſolvimus facta differentiâ inter caſum, quo agitur tantùm de reſtitutione rei ſpoliatæ, vel de reſtitutione, & pœna ſpolij ſimùl. In primo caſu, cùm ſit Civilis, eſt conveniendus reus vel in loco ſpolij, vel in loco domicilij. In ſecundo caſu cùm ſit mixta, nempè, Civilis, & Criminalis, ſive familiaris, officialiſque agat, ſive conveniatur, ſuo foro uti poteſt, ut diximus ſuprà.

114 Secundò dubitatur, an cauſa damni dati ſit Civilis, vel Criminalis. Quam ſub diſtinctione breviſſimè reſolvemus, vel damnum datum eſt cum injuria, & violentia, vel nulla interveniente violentiâ. In primo caſu eſt criminalis: *ex Farinac. in praxi p.* 3. *q.* 100. *n.* 37. *Cancer.* 2. *var.cap.* 7.*n.*3. *Cortiada deciſ.* 30. *num.* 79. *Portelles verbo*
115 *damnum n.* 16. & in hoc caſu ſive familiares, officialeſque ſint actores, ſive rei, privilegio fori activo, & paſſivo fruuntur. In ſecundo caſu actio eſt Civilis ex DD. ſuprà relatis, ideoquè familiares, officialeſque privilegio fori no gaudent, niſi paſſivè.

116 Tertiò dubitatur, an cauſa in in qua agitur ad pœnam conventionalem propter fractam pacem, & treugam, an ſit civilis, vel criminalis? Et criminalem eſſe reſolvunt *Addition. ad Clar.* §. *fin.q.* 1. *litera B. verſ. item ſi pœnæ pars in fine*: *Scacia de judicijs lib.* 1. *capit.* 1. *n.* 6. *verſ. ſed tu. Foler. in pract. criminali tit. audiantur excuſatores. n.* 91. *in fine*, *quos & alios citat Farinac. in praxi p.*3. *q.* 100.*n.*33. *Gail. de pace publica lib.* 1.*cap.*9. *Gauſin. de pace p.*1. *cap.*8. *n.*16. *Navar. gravam.* 130. *lib.* 2. *ex noſtris Capicius de pace, & treuga dubio* 9.*verſ. item quia*, *Ferrer. p.*3.*obſ.cap.*144. *verſ. ſimile ſervatur*, *& latè cap.*145. *Cancer. p.*2. *var.cap.*8.*n.*16. *Fontanel. de pactis nupt. tom.*1. *clauſula* 4. *gloſſa* 15. *n.*111.*&* 113. Ideoquè in tali caſu familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis fori privilegio paſſivo tantùm gaudent.

Quarto dubitatur: cauſa 117
contrabanni, & frauduanæ, pedagij, ſeu gabellarum ſit civilis, aut criminalis? Et licet criminalis ſit: ut ex multis tradit *Cortiada deciſ.* 35. *num.* 89. familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis nullo privilegio fori gaudent, quia agitur de juribus Regalibus, ubi nullus privilegiatus invenitur, ut jam diximus.

Quinto dubitatur, an cauſa, 118
in qua agitur ad pœnam provenientem ex contractu illicito, etiam fiſco applicandam ſit civilis, vel criminalis? In qua rectè diſtingunt *Scacia de judicijs q.* 6. *n.* 1.

*Farinac. in praxi p.*3.*q.*100.*n.*34. *Cortiada deciſ.* 35. *n.* 90. *Xamar de officio judicis p.*1.*quæſt.*11.*num.*
119 91. inter caſum, quo agitur ad inſtantiam partis ad pœnam ſibi applicandam, & inter caſum, quo agitur ad vindictam ad inſtantiam fiſci. In primo dicunt eſſe civilem, ac per conſequens, familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis in ea gaudent privilegio
120 fori paſſivo. In ſecundo eſſe criminalem contendunt, & in ea non gaudent privilegio fori neque activè, neque paſſivè; quia ubi fiſcus vel agit, vel defendit, privilegium fori familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis caſſatur.

121 Sexto dubitatur, an cauſa ruptæ ſalvæ Guardiæ ſit civilis, vel criminalis? Et quamvis criminalem eſſe docent omnes, de quibus *Olivanus de jure fiſci cap.* 14. *n.* 142. *Cortiada deciſ.* 35. *n.*91. *&* 92.*Farinac.in praxi p.* 1.*quæſt.*29. *à n.*12.*Decian. tract.criminali lib.*
122 7. *cap.* 16. tamen familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis nec activè, nec paſſivè privilegio fori gaudent, cùm etiam adverſus Clericos rumpentes ſalvam guardiam Rex procedere poſſit: *Cortiada ſuprà n.* 93. *Ripol. de Regal. cap.* 21. *à n.* 82. *Cancer.*3. *var. cap.* 14.*n.* 11.*Bobadilh.lib.*2.
123 *politicor.cap.*18. *n.*73.quia eſt crimen læſæMajeſtatis,ob quod Princeps ſæcularis valet precedere cõtra Clericos ſervata forma, de qua *Pegas cum infinitis ad Ord. lib.* 1. *tit.* 1.§.23.*cap.6.per tot.*

Dubitatur ſeptimo, an cauſa, 124
in qua agitur de habilitatione, ſeu inhabilitatione officij, ſit civilis, vel criminalis? In qua communitèr diſtingui ſolet inter caſum, quo officium eſt publicum, ſeu privatum: ſed in diſtinctè dicendum eſt, quod cauſa eſt civilis; niſi privatio veniat imponenda in pœnam delicti, *Cancer.*3.*var.cap.* 17. *n.* 485. *Clar.* §. *fin. quæſt.* 1.
Cortiada deciſ. 35. *num.*82. Ideo- 125
que familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis privilegio fori paſſivo in illa perfruuntur.

Limitatur vigeſimoſecundo, 126
quando familiares, officialeſque Sancti Officij non vocantur coram judice tamquam rei ſed ad deferendum teſtimonium in aliqua cauſa criminali, vel civili: nam tunc compelli poſſunt ad teſtimonium ferendum, *Cortiada deciſ.* 30. *n.* 114. *Mattheu de regimine Valentiæ tom.* 2.*cap.*7.§.3. *ſect.*1.*n.*43.

Difficultas verò erit, quando 127
privilegia ſunt oppoſita in ordine ad uſum, ut ſi quis habeat privilegium incarcerandi quemcumque debitorem propter debita, & alter, ut non incarceretur propter debita. Item ſiquis habeat privilegium exigendi decimas ab omnibus, & alter non ſolvendi; communis reſolutio de ſumpta, *ex Authentica de Sanctiſſimis Epiſcopis* §.*ſed hæc preſenti*, *&* *ibi Barboza* eſt,

128 eſt, privilegiatum non gaudere ſuo privilegio contra parem privilegiatum, quando datur omnimoda æqualitas, & par reſiſtentia, ex parte uniuſcujuſque, quia actio ſemper eſt à vincente, ſeu prævalente: in poſito autem eventu utrumque privilegium æqualitèr reſiſtit, & pugnat: ergo neutrum prævalere poteſt; ſi verò non detur iſta æqualis reſiſtentia, & contrarietas, attendenda eſt qualitas privilegij, ſit nè generale, an ſpeciale, ſit novum, an antiquum: nam ſi unum ſit generale, aliud ſpeciale, ſpeciale prævalet, quia

129 generi derogatur per ſpeciem: *ex regula* 34.*de regul. juris in* 6. *& l. Sanctio ff. de pœnis*, *Menoch.conſ.* 141. *n.* 24. *Surd. de alimentis tit.* 2. *q.* 15. *n.* 130. *& Gutierr. practic. lib.* 3. *q.* 24. *n.* 6. quòd intelligitur, niſi generale per ſpecialem clauſulam ſpeciali derogaverit; ſi autem utrumque ſit generale, vel ſpeciale, & neutrum deroget alteri, attendi debet, quod ſit antiquius, vel à maiori poteſtate egre-

130 diens, & adjudicabitur prævalere. *Ita Rodericus tom.* 1. *quæſt. regul. q.* 9. *à n.* 11.*Salas diſput.*17. *deleg. ſect.*14. *& Suar. tract.eodem lib.*8.*cap.*23.

131 Univerſam hanc doctrinam traditam *Scobar de Pontificia*, *& Regia juriſdictione cap.* 55. *n.* 32. exponit, & amplectitur ea moderatione, niſi ratione profeſſionis, negociationis, aut exercitij, cauſæ vè, potentius ſit alterutrius privilegium, ſi enim ſtudioſo ſint cauſæ, & litis, quæ Cathedram, & quomodolibet profeſſionem literariam reſpiciant, vel contractum cauſa ſtudij initum, tunc nullo alio privilegio obſtante ſcholæ Magiſter (& idem dic de quocumque ſimili Conſervatore) adeundus erit, ſive reus, ſive actor ſit ſtudioſus (actor ſcilicèt intra diætas, aut in caſibus exceptis ultra eas) niſi tale privilegium oppoſitum exhibeatur, quod & harum cauſarum ſpecialem derogationem habeat. Similitèr ſi ſtudioſo lis ſit cum Cardinali, vel Epiſcopo, vel Clerico in cauſa reſpiciente dignitatem Cardinalitiam aut Epiſcopalem, aut curam animarum ab eiſdem ſtudioſo commiſſam, quicumque agat, vel conveniatur, Pontifex adeundus eſt, vel judex aliàs ſpecialis ratione cauſæ. Si cum equite, vel alio Religioſo in cauſa ipſius Religionis profeſſionem, & regulam ſpectante, tunc ſemper adeundus eſt Prælatus Religionis, ſive loquamur de reo, ſive de actore. Si cum pupillo, vel alia miſerabili perſona ſuper tutela, vel alia adminiſtratione, vel officio certo loco geſtis, judex loci adeundus. Hæc expoſitio, & moderatio deſumitur, *ex l. fin. cod. de juriſdict.* Item ex duabus moderationibus, quæ communitèr adhiberi ſolent regulæ. Quod privilegiatus contra privilegiatum non utitur ſuo privilegio; nempè, quando unum privi-

legium potentius eſt altero, vel ſpeciale, quæ duæ limitationes in unam confluunt, aut ſaltem compelectuntur genus, & ſpeciem. Vi-
132 deantur *Decius cap.in præſentia n. 51.Covar. citat. n.4. & Grat.tom. 4.diſcept. forenſ.cap. 661.Accacius de privileg. juris Civilis lib.2. cap. 5. ubi per tot. de concurſu, & comparatione privilegiorum, Covas pract.cap.7.n.4. Franchiſ.deciſ.16. ubi Amenda num. 5. Gregorius in lege 25.gloſſ.5.tit. 22.partita 3.& in l.4.gloſ.1.tit. 15.pratita 6.Fontanella deciſ. 100. Carleval de judicijs tit. 1. diſput. 2. num. 635. & tit.3. diſput. 31.n.2. Hermoſ. in l. 5. gloſ. 1.n. 4. tit. 1.p. 5. Salgad. in labyrint.1. p.cap.7. à n.46. Riccius p.2.collect. 348. & p.6.collect. 2308.&2305.Parlador lib.1.quotidianarum cap.17.à.n.28. Scobar de Pontificia, & Reg. juriſdiction. cap.55. Sanches lib. 6. conſ. cap.9. dubit.9. Barboſ. axiom. 190.num. 12.& 3. & 4.Arouca allegat. 101. per totum.*

133 Quæro, an privilegiatus contra æquè privilegiatum privilegio uti poſſit? Regula eſt, quod privilegiatos non gaudet privilegio contra paritèr privilegiatum, *l. ſed & milites §.1.ff.de excuſat. tutorum, l. verum §. pen.& fin. & l. ſeq.ff. de minorib. l. privilegia ubi Fran. à Rip.in 1.not.ff.de privileg.credit. l. aſſiduis cod. qui pot in pign. habean.Bal. in authent. perpetua cod. de Sacroſ.Eccleſ.Phi.Fran. in cap. ſi pater ante n. 109. de teſtament. lib. 6. Alex. in leg. 1. §.numeratio col. 2. verſ. item tene. menti ff. de novi oper. nunciatio, Corn. conſ. 140. circa hanc conſultationem n. 9.lib.1.Dec. conſ. 221.non patitur n. 6. conſ. 484. æquitati ad finem Jac. de S. Greorg. in l.1.in princip. cod. ſi adverſus fiſc. Paris de Puteo in tractat.de lud.n. 16.Maria Jun. conſ. 74. viſo teſtamento n. 21.lib. 1. Hyeron. Grat. reſponſo 129. viſis in fin. lib. 2. Stephan. Bertran. conſ. 152. punctus quæſtionis n. 9. n. 1. in novel. Rober. Maran. in tractat. de ord. jud. in 6. diſt.princip. n. 34. Barboſ. ad axiom.190. n. 2. & 3.*

Fallit tamen hæc regula, quando privilegiatus habet privilegi- 134
um, quod eſt potentius privilegio alterius, vel alter tractaret de damno vitando, alter verò de lucro captando, quia qui potentius privilegium habet, & tractat de damno vitando contra æquè privilegiatum privilegio uti poteſt: ut ſcribit *Bart.in d. l. verum §. fin. ff. de minor. in Authent. quas actiones n. 3. ubi etiam Jaſ. num 11. cod. de Sacroſ. Eccleſ.Bal. in d.authent. perpetua cod. eod. Pet. de Anch. conſ. 37. contra Joannem ante medium verſ. nam cùm dictus Laurentius, Paul. de Caſtr.conſ. 213. ut benè attingatur ante fin.Ludovicus Rom. conſ. 179.ampliſſimè doctor, ante n. 17. And. Barba. conſ. 20. clementiſſimum ad fin.lib. 4.Angel. Aret.in §.rurſus colum.2.ubi etiam Lud. Gomes poſt num.27. verſ. &*

ideo

ideo, mihi efficacior videtur, *Inſt. de action. Jaſon. in l. ſed & cætera* §. *ſed & quis n.* 4. *ff. de legat.* 1. *Philip. Dec. in l. non debet.* §. *in re obſcura ff. de regul. jur. in Authent. qui rem col. pe. cod. de Sacroſ. Eccleſ. in cap. in præſentia poſt, num.* 51. *verſ. non obſtant jura, de probatio, in cap. dilecti ante n.* 8. *de exception. conſ.* 328. *in caſu propoſito ante fin. verſ. tertio reſponderi poteſt conſ.* 410. *in cauſa mota n.* 4. *Franc. à Rip. d. l. privilegia num.* 2. *ff. de privileg. credit. Maria Sozzi. Jun. conſ.* 127. *viſo themate n.* 7. *lib.* 1. *Paris conſ.* 53. *Dominus Hyeronymus n.* 64. *Andr. Tiraquel. in tract. de pia cauſ. in* 26. *privil. car. pen. verſ. nec obſtat d. lex ult.*

135 Et quando, quis dicatur habere potentius privilegium, tradit ultrà alios *Dec. in d. cap. in præſentia de probatio.*

136 Prorſus regula ante dicta non habet locum, niſi quando uterque privilegiatus habet privilegium in ſpecie reſpectu cauſæ, de qua agitur, & privilegia utriuſque in exercitio concurrerent; ſecùs tamen eſſe; quando alter tantùm ex privilegiatis in caſu, de quo quæreretum, ſpeciale privilegium haberet, tunc enim non impeditur, qui ſpeciale privilegium habet contra privilegiatum, privilegio uti. Nam licèt omnes Eccleſiæ privilegium reſtitutionis in integrum habeant, etiam non obſtante lapſu quadriennij, nihilominus Eccleſia contra Eccleſiam reſtitui palam eſt, quia licet utraque ſit in hoc privilegiata, ut in integrum reſtituatur, tamen Eccleſia reſtitutionem petens habet in hoc privilegium particulare reſpectu caſus, de quo agitur, altera verò Eccleſia, adverſas quam petitur reſtitutio, non habet in hoc privilegium, quod cum alio in ſpecie concurrat, ſicque hoc caſu privilegiatus gaudet privilegio contra privilegiatum, prout etiam dicimus de Clerico alterum Clericum percutiente, qui non ſecùs, ac ſi ipſe percutiens laicus fuiſſet, incidit in excommunicationem *cap. ſiquis ſuadente*, non obſtante, quod uterque Clericus gauderet privilegio dicti Canonis, quia percutiens, hoc caſu, non habebat privilegium in ſpecie, cujus exercitium cum privilegio percuſſi concurreret, ad quod poſſunt, & alia exempla adduci,
ex his, quæ tradunt *Bar. & alijs in* 137
d. Authen. quas actiones per tx. in l. ult. cod. ex quibus cauſis maior. Salicet. in d. Authen. qui rem circa medum verſ. item quia privilegium, Abbas in cap. fin. n. 2. *de ord. cognit. in cap. auditis, n.* 8. *de reſtit. in integr. in cap. cum pro cauſa in* 2. *nota, de ſenten. excommun. in cap. ad aures in* 2. *nota, de præſumptio, Lud. Rom. in Auth. ſimilitèr in* 44. *previleg. cod. ad legem Falci. Phi. Franc. in d. cap. ſi pater ante n.* 108. *de teſta. lib.* 6. *And. Barboſ. conſ.* 28. *difficile col.* 6. *verſ. ſexto faciat, vol.* 3. *Fel. in d. cap. in præſentia n.*

30. *de probation. Jaſ. in l. ſi domum §. evictione n. 33. ff. de legat.* 1. *in d. §. rurſus n. 56. Inſt. de action. Phi. Dec. in cap. cauſam quia ante fin. verſ. ſed tamen reſponderi poteſt de jud. Lud. Gomes ſuper regul. Cancel. de impetra. benefic. vocant. per obi. fami. Cardi. quæſt.* 12. *ante fin.*

138 Et hæc eſt communis opinio, licèt aliter loquatur *Philip. Dec. in d. cap. in præſentia*, *cujus dicta refert Andr. Tiraquel. in d. tract. de pia cauſa in* 26. *privileg.*

CAPUT XIX.

Familiares officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, an poſſint, neglecta declinatoriæ exceptione petere avocatorias literas à ſuis Conſervatoribus, & an iſti eas dare teneantur, & illis non petentibus illas mittere, judiceſque Ordinarios inhibere, & quando, & quomodo dirimenda ſit contentio inter Conſervatores, & alios judices?

SUMMARIUM.

1 *Jus avocandi de Regalibus eſt.*
2 *A' Principe prævia juſta cauſa uti debet.*
3 *Inferiores à Principe avocare non poſſunt.*
4 *Niſi hæc poteſtas eis ſit expreſſè conceſſa.*
5 *Dubitatur, an Inquiſitoribus Apoſtolicis, judicibuſque fiſcalibus hoc ſit conceſſum.*
6 *Affirmativè reſolvitur.*
7 *Verba conceſſionis referuntur.*
8 *Per hujuſmodi verba privativè in eos transfuſa eſt juriſdictio.*
9 *Clauſula* nullus ſe intromittat *ejus eſt naturæ, ut reddat cauſam ſimilem cauſæ Clericali.*
10 *Dictio* nullus *omnium eſt excluſiva.*
11 *Habet vim implicitam negativam aliorum.*
12 *Etiam non expreſſorum.*
13 *Ex verbo* nemo alius *juriſdictio privativa data cenſetur.*
14 *Clauſulæ* nullus ſe inſtromittat *ea eſt natura, ut ea derogatum ſit cujuſcumque juriſdictioni.*
15 *Prorogatione partium non obſtante.*
16 *Clauſula irritans geſta in contrarium, juriſdictionem privativam reddit.*
17 *Geſta in tali caſu ſunt nulla, etiam parte non opponente.*
18 *Licèt partes milliès conſentiant.*
19 *Conſuetudinem in præterium, & futurum tollit.*
20 *Dictionis nullius momenti ea eſt natura, ut ipſo jure importet nullitatem.*
21 *Clauſulæ* ex noſtra liberalitate *ea eſt natura, ut reddat privilegium favorabile, & operetur vim clauſulæ non obſtantibus.*
22 *Judex privativus poteſt inhibere;*

bere, procedereque contra uſurpantes ſuam juriſdictionem.
23 *Conceſſâ juriſdictione, omnia conceſſa cenſentur, ſine quibus juriſdictio exerceri non poteſt.*
24 *Armis legalibus, & materialibus poteſt judex defendere ſuam juriſdictionem.*
25 *Praxis conſtans eſt, ut Inquiſitores Apoſtolici, judiceſque fiſcales avocatorias concedant.*
26 *Conſuetudo privilegij vim habet tituli.*
27 *Utriuſque par virtus eſt.*
28 *Nec contrarium admittit probationem.*
29 *Neque populli conſenſum probare eſt neceſſe.*
30 *Optima legis, & privilegij eſt interpres.*
31 *Privilegia in eo prævalent, in quo obſervata ſunt.*
32 *Juriſdictionem retinet, eamque tribuit, auget, & minuit.*
33 *Non tantùm ante conteſtationem litis, ſed poſt avocare poſſunt.*
34 *Nulli alij judices habent juriſdictionem in familiaribus, officialibuſque.*
35 *Conteſtatio facta apud nõn judicem nullos operatur effectus.*
36 *Nullum effectum validum producere non poteſt.*
37 *Juriſdictio Inquiſitorum, & quo ad intentum, ſegregata, & ſeparata ab ordinaria omninò eſt.*
38 *Familiares non ſunt cauſa proxima privilegiorum, ſed Religio, & Sacroſanctum Tribunal.*
39 *Juriſdictio data, ad favorem domini, à ſubditis prorogari non poteſt.*
40 *Juriſdictio Ordinaria ampliſſima eſt, habetque intentionem fundatã adverſus quoſcunq.*
41 *Aſſerentibus ſe eſſe exemptos onus probandi incumbit.*
42 *Omnis juriſdictio eſt penès Principem, & ab eo tamquam à fonte dimanat.*
43 *Poteſt eam ut voluerit, communicare.*
44 *Judices nullam aliam juriſdictionem habent, quàm à Principe communicatam.*
45 *Regularitèr juriſdictio eſt prorogabilis.*
46 *Regula hæc limitatur in privativa.*
47 *Favori ſuo unuſquiſque renunciare poteſt.*
48 *Regula hæc non procedit, ſi tertius lædatur.*
49 *In præjudicium tertij alienæ juriſdictioni nemo ſe ſubmittere poteſt.*
50 *Privilegium non eſt conceſſum familiaribus, officialibuſque, ſed Religioni, & Sancto Officio.*
51 *Et in regaliam tanti miniſterij.*
52 *Prorogare, & renunciare ſynonima ſunt.*
53 *Vaſſallus in præjudicium domini, nec foro renunciare, ne juriſdictionem prorogare valet.*

54 *Argumentum à contrario ſenſu validum eſt.*
55 *Dummodò contra jus non ſit.*
56 *Judices, quibus à Principe denegata eſt juriſdictio.*
57 *Sententiæ latæ à judice prorſus incompetente nullæ ſunt.*
58 *Ubi juriſdictio non eſt prorogabilis, etiam poſt ſententias exceptio opponi poteſt.*
59 *Refertur areſtum, & Regium decretum.*
60 *Ubi prohibetur prorogatio partium, conſenſus nihil operatur*
61 *Contumax juriſdictionem prorogare non poteſt.*
62 *Ad prorogationem requiritur conſenſus.*
63 *Et non ſufficit fictus, ſeu interpretativus.*
64 *Per proceſſum contra contumacem non acquiritur juriſdictio.*
65 *Et ſi ad ſententiam ſit deventum.*
66 *Judex prorſus incompetens ſe competentem declare non poteſt.*
67 *Contumax omnes exceptiones declinatorias, & dilatorias amittit.*
68 *Contumacia alterius juriſdictionem prorogat.*
69 *Privatus conſenſus facit judicem eum, qui juriſdictioni præeſt.*
70 *Contra contumacem peſſima fit interpretatio.*
71 *Foro ſuo ſine ſuperioris conſenſu poteſt quis renunciare.*
72 *Juriſdictionem judicis prorſus incompetentis prorogare quis nequit.*
73 *Conceſſio tribuens privativam juriſdictionem prorogationem non impedit.*
74 *Prohibente Principe prorogationem, hoc non procedit.*
75 *Specialiter prorogationem prohibere Princeps cenſetur, quando eam conceſſit cum clauſulis abdicativis, & decreto irritante.*
76 *Prout in noſtris terminis.*
77 *In criminalibus regularitèr prorogatio locum non habet.*
78 *Etiam non petentibus, & reluctantibus familiaribus, officialibuſque poſſunt Inquiſitores, & judices fiſcales cauſas, & lites avocare.*
79 *Privilegij effectus, licèt extendatur ad familiares, domino conceſſum intelligitur.*
80 *Inquiſitoribus, judicibuſque fiſcalibus juriſdictio conceſſa eſt privativè cum clauſulis abdicativis, & decreto irritanti.*
81 *In his terminis ſubditi in præjudicium ſuperioris alienam juriſdictionem prorogare non poſſunt, imò ſuperior ex officio poteſt avocare, illis invitis.*
82 *De baronibus idem eſt tenendũ.*
83 *In dubio ſuo velle privilegio renunciare nemo præſumitur.*
84 *Nec ex actu renunciationi proximo.*
85 *Quare ad excludendam renunciationem omnis conjectura toleratur.*

86 Pro-

86 *Procurator ſine ſpiciali manda- to jurisdictionem prorogare non poteſt.*
87 *Proteſtatio proteſtantis jus con- ſervat.*
88 *Poſt avocationem intimatam ad ulteriora procedere judex non poteſt.*
89 *Et attentatum eſt, quid poſteà fecerit.*
90 *Sive avocatio ſit juſta, ſive in- juſta.*
91 *Per avocationem judex manet inhibitus.*
92 *Inhibitio ſive juſta, ſive in juſta attentatum cauſat.*
93 *Seperior in materia avocatio- nis, & inhibitionis cenſetur is, qui eſt ſuperior in eodem gene- re juriſdictionis.*
94 *Inquiſitores, judiceſque fiſca- les ſunt privativè judices de- legati ad certam Univerſita- tem cauſarum.*
95 *Et in hujuſmodi cauſis maio- res, & ſuperiores quocumque Ordinario.*
96 *Si caſus ſi dubius, Inquiſitores, vel judices fiſcales cognoſcere debent, an ſua ſit juriſdi- ctio.*
97 *Quando inter delegatum, & Ordinarium vertitur dubium ſuper juriſdictione, ille, & non iſte cognoſcit, an ſit ſua.*
98 *Exceptiones, partibus citatis, remitti debent ad judicem avo- cantem.*
99 *Quando contentio eſt inter du- os Conſervatores, ille cognoſ- cere debet, qui habentium po- tiora privilegia Conſervator fuerit.*
100 *Conſervator ſcholaſticorum, & omnis alius eorum, quo- rum privilegia vincuntur à familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis, tenen- tur remittere.*
101 *Intelliguntur, & declarantur proximè dicta.*
102 *In caſu à jure deciſo, vel à Doctoribus fatuitas eſt con- ſulere Principem.*
103 *Orta contentione, ſuper ſeden- dum eſt in cauſa principali.*
104 *Acta ſunt remittenda ad Sa- crum, & Supremum Inqui- ſitionis conſilium.*
105 *Pendente reſolutione nihil in- novandum.*
106 *Dum pendet contentio, judices neſciunt, quis eorum judex ſit.*
107 *Cauſa competentiæ alteri eſt præjudicabilis.*
108 *In cauſa principali ſuper ſe- dendum eſt, dum præjudica- bilis non reſolvitur.*
109 *Quomodo in caſu dirimenda eſt contentio.*
110 *Senatores Palatini tenentur ire ad Conſilium.*
111 *Ubi Inquiſitor antiquior pri- mum votum dat.*
112 *Eadem forma cuſtoditur in alijs Regnis, de quibus ibi.*
113 *Eadem ſervanda eſt, quo ad omnes alios caſus.*
114 *Redditur ratio.*
115 *Ratio ubi eſt eadem, debet eſſe*

eadem juris diſpoſitio.
116 *Quomodo formanda.*
117 *Judex, & notarius tenentur remittere proceſſum originalem.*
118 *Niſi contineat alios reos, quia tunc ſufficit exemplum.*
119 *Proponitur, an ſacrum, ac venerandum Concilium poſſit procedere contra judicem, & notarium renuentes remittere proceſſum.*
120 *Ad defenſionem juriſdictionis poſſunt Inquiſitores procedere per cenſuras Eccleſiaſticas.*
121 *Inquiſitores, quo ad familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, Eccleſiaſtici judices ſunt ſecundum multos.*
122 *Judices ſæculares non poſſunt formare Inquiſitiones ſpeciales contra familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis.*
123 *Et ſi eos capiant, eos ſtatim remittere tenentur.*
124 *Epiſcopi, & Inquiſitores quo ad privilegia æquiparantur.*
125 *Qui veniant appellatione familiæ Inquiſitorum.*
126 *Familia, & Officiales Epiſcopi gaudent tam in civilibus, quam in criminalibus privilegio fori.*
127 *Inquiſitores poſſunt procedere contra turbantes, aut impedientes miniſterium Sancti Officij.*
128 *Hujuſmodi ipſo jure manent excommunicati.*
129 *Privilegia conceſſa Sancto Officio, licèt ſæcularia ſint quo ad originem, quo ad effectum Eccleſiaſtica ſunt.*
130 *Acceſſoria induunt naturam principalis.*
131 *Referuntur DD. aſſerentes juriſdictionem Inquiſitorum, quoad præſentem materiam, eſſe ſæcularem.*
132 *Relinquitur quæſtio lectoribus, & judicibus reſolvenda.*
133 *Et conſuetudini, ſecundum quam vel affirmativè, vel negativà reſolvitur.*
134 *Epiſcopi familia, & officiales ſæculares privilegio fori non gaudent.*
135 *Admonentur judices, ut pareant fidei Miniſtris.*
136 *Qualitas tribuens juriſdictionem ante omnia eſt probanda.*
137 *Qualitas cauſæ, & tenor privilegij, ac conſuetudo.*
138 *Concordiæ aliquorum Regnorum tranſcribuntur, & numeris ſequentibus.*

JUs avocandi non competere jure civili, ſed ſolius Principis eſſe, qui libere poteſt quacumque in parte litis juriſdictionem judicis tollere, & revocare, apud omnes eſt in confeſſo: ut videre eſt apud *Benedictum Pereira in ſua Academia, ſeu Republica literaria lib. 3. diſput. 4. q. 2. n.* 401. *Covas pract.* 1

pract. cap.9.per totum, *ibi Faria*,
Lancellot. de attentat. 2. *p. cap.*10.
per totum, *Gregor. Lopes in l.* 47.
tit. 18. *partit.* 3. *Magon. deciſ.* 9.
*Cavalcan.deciſ.*45.*lib.*1.*& deciſ.*4.
*lib.*2.*præſumpt.*28.*n.* 36. *Surd. lib*
5.*conſ.*56.*Scobar.de pontificia*, *&*
*Reg.juriſdictione cap.*25. *& proba-*
tur ex Ord. lib. 1. *tit.* 58. §.22. *&*
23. *ubi latè Pegas gloſ.* 24. *&* 25.
& lib. 1. *tit.* 7. §. 1. *&* 31. *& lib.*
3. *tit.* 5. §. 10. *Avendan. de exe-*
quend. mandat. 1. *p. cap.* 19.*num.*
2. *Bertachin. de poteſtate Epiſcopi*
2 *lib.* 5. *p.* 5. *n.* 41. qui dicunt hoc
etiam minimè fieri debere à Prin-
cipe ſine cauſa; *Paulus Caſtrenſis*
in Auth. quia in provincia, *cod.*
ubi de crimine agi oportet. Pegas
*ad Ordinat. lib.*1.*tit.*3. §. 45. *gloſ.*
106. *num.* 18. *Maſtrilh. de Ma-*
giſtrat. lib. 5. *cap.* 7. *n.* 5. *&* 6. *&*
*deciſ.*127.*Solorzan.de jure Indiar.*
tom. 2. *lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 4.
Creſpo obſerv. 15. *Valenſuel. conſ.*
85. *per totum*, *&* 171. *n.* 12. *Pe-*
gas ad Ord. lib. 1. *tit.*2.§.13.*gloſ.*
52. *n.* 14. ubi de damno avoca-
tionis *Themudo deciſ.* 10.latiſſimè,
& noviſſimè *Stephanus*, *Nathen*
de juſtitia vulnerata Chriſtiane ju-
ridice, *& politice curata* 2. *parte*
*tit.*1.*de juſtitia in juriſdictione vul-*
nerata cap. 11. *per totum.*

3 Ideoque judices non poſſe a-
vocare cauſas ad ſuum judicium,
niſi hoc ſpecialitèr eis ſit conceſ-
4 ſum, probatur *ex Ordinationibus*
ſupra allegatis, *& ex l. ſolent.* §.
ſicut ff.de officio proconſulis ibi:*non*
autem debent in conſulto Principe
hoc facere, docentque DD. ſuprà
citati, & infrà referendi.

His ſuppoſitis, totus cardo rei 5
eſt, an Inquiſitoribus Apoſtoli-
cis conceſſum ſit jus avocandi cau-
ſas, & lites familiarium, officia-
liumque Sanctæ Inquiſitionibus ad
forum Sancti Officij, & hanc po-
teſtatem eis eſſe conceſſam; & in-
conſequentiam judicibus fiſcali-
bus; probatur *ex verbis privilegij* 6
relati cap. 3. *num.* ibi: *E nenhum*
ſe entrometa em conhecer nos caſos
aqui declarados,*em que hei por bem*
que os ditos Inquiſidores ſejaõ Jui-
ſes, *& tenhaõ juriſdiçaõ ſob pena*
de lhe ſer eſtranhado como o caſo me-
recer, *& tudo o que ſe fizer contra*
a forma deſte, *ſer nullo*, *& de ne-*
nhum vigor, *por aſſim ſer minha*
merce: per quam verba abdicavit 7
Rex omnem juriſdictionem Or-
dinariam, à judicibus Ordinarijs,
& illam tranſtulit privativè cum
inhibitione cæterorum judicum:
ex Capicio deciſ. 122. *n.* 6. *Anna*
conſ. 107. *n.* 4. *Rovitus tit. de mi-*
litibus pragm. 15. *n.* 10. *Giurba*
conſ. 95. *n.* 7. loquens in termi- 8
nis præſentis clauſulæ, cujus ea
eſt natura, ut cauſam reddat quo-
dammodo ſimilem cauſæ Cleri-
cali *Capicius ſuprà n.* 6. *Anna*
n. 6. *Franco deciſ.* 417. *num.* 8.
& deciſ. 722. *n.* 7. *Giurba dicto n.*
7. *Barboſ. clauſula* 91. *&* 92. *per*
totas, & juriſdictionem alijs de-
negare *Giurba conſ.* 59. *num.* 24.
Barboſ. dict. 229. *per totam*, ubi

 de

de vi dictionis *nullus*, *Capicius deciſ. 9. Foler. in praxi gloſ. audiantur n. 68. Gram. deciſ. 30. num. 1. Franc. deciſ. 723. n. 8. Riccius deciſ. 96. n. 11. Rovitus pragmat. 15. n. 10. Giurba conſ. 59. n. 24. optimè Carleval de judicijs tit. 1. diſp. 2. à n. 1203. Pegas ad Ord. lib. 1. tit. 3. §. 39. gloſ. 100. n. 2. & tit. 5. §. 4. gloſ. 6. n. 17.* ubi multos citat.

9 Etenim dictio nullus, de qua utitur Rex omnium eſt excluſiva: *ex l. adverſus cod. ſi adverſus tranſactionem, l. his ſolis cod. de revocandis donationibus, Felinus in cap. paſtoralis, n. 2. Decius conſ. 479. n. 2. Tuſcus concluſ. 556. à n. 10. Decianus conſ. 29. n. 45. Giurba d. n. 24. Gratian. deciſ. 78. n. 28. ibi Scopa, Barboſ. dictione 229. Seraphinus deciſ. 820. n. 6. Cabedo 1. p. deciſ. 22. n. 1. Carleval d. n. 1203. omninò videndus Pegas ad Ord. lib. 1. tit. 3. §. 39. gloſ. 100. n. 2. ubi dat alios.*

10 Habet enim implicitam negativam reſpectu aliorum, *Decianus conſ. 29. n. 45. Hondenda conſ. 8. n. 28. Giurba conſ. 59. n. 24. Barboſ. dictione 229. à n. 1. uſque ad*
11 *ultim.* quæ expreſſa non ſunt, *Giurba dicto n. 24.* & ex illo verbo *alius nemo* juriſdictio privativè
12 data cenſetur: *Rom. conſ. 393. n. 11. Roinus conſ. 7. n. 6. tom. 4. Capicius deciſ. 9. n. 15. Gram. deciſ. 30. num. 8. & 9. Decianus conſ. 35. n. 60. Millanenſis deciſ. 5. n. 3. & 4. p. 2. Giurba conſ. 59. num. 25. Grat. deciſ. 145. n. 2. ibi Scoppa, Plotus conſ. 133. n. 29. volum. 1. Cartara deciſ. 68. num. 4. Borrellus in ſumma deciſ. tit. 41. n. 75. & 77. Menoch. lib. 2. præſumpt. 18. n. 11. & de arbitrarijs q. 40. num. 7.* eo maximè juncta 13
clauſula *nullus ſe intromittat*, qua utitur Rex, quæ clauſula privativam juriſdictionem ita tribuit, ut derogatum ſit cuicumque juriſdictioni, partium prorogatione non obſtante: *ex l. dominicis ultim.* 14
cod. ubi cauſa fiſcalis, ibi Barboſ. num. 3. Menoch. lib. 1. præſumpt. 18. n. 13. Gracia de nobilitate gloſ. 1. n. 5. Fulvius Pacianus de probationibus lib. 1. cap. 31. n. 56. Barboſ. in leg. 1. ff. de judicijs art. 4. à n. 99. Giurb. conſ. 59. n. 25. Bald. in l. teſtamenta cod. de teſtamentis, Felinus in d. cap. paſtoralis, Gratian. deciſ. 78. & Forenſ. cap. 569. n. 29. Carleval de judic. tit. 1. diſp. 2. n. 1061. & 1100.

Addit Rex Decretum irritans 15
omnium, quæ in contrarium facta fuerint, ibi: *E tudo o que ſe fizer contra a forma deſte ſer nullo*, cujus clauſulæ ea eſt natura, & effectus, ut irritet, ſeu annullet omnia, quæ in contrarium fiunt: *ex cap. ſi eo tempore de electione lib. 6. cap. 1. verſ. adjiciabatur de conceſſione præbendæ eodem lib. Covas prácticar. cap. 9. n. 7. Solorſanus de jure Indiar. tom. 2. lib. 2. cap. 4. n. 23. Mariſcotus variar. lib. 2. cap. 38. Gratianus cap. 283. n. 3. 574. num. 5. & 9. 591. num. 13.*

Phæb.

Phæb.2.p. deciſ. 237. *n.* 5. *cum infinitis Barboſ. de clauſulis clauſula* 40. *n.* 2. *Carleval de judicijs tit.* 1. *diſp.* 2. *à n.* 1102. *Pegas ſupra , & infrà.*

16 Ipſo jure etiam parte non opponente : *Barboſ. d. clauſula* 40. *n.* 3. *Caldas forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 6. *n.* 29. *Tuſcus practicar. concluſionum tom.* 2. *litera D. concluſione* 115. *Marta de clauſulis clauſula* 191. *n.* 6. *Moneta de commutatione ultimar.voluntat.cap.* 7. *n.* 230. *Gracia de beneficijs parte* 5. *cap.*1.§.9. *Valenſuel. conſ.* 228. *n.* 91. & eſt conſtans apud omnes, de quibus *Carleval in locis ſupra citatis* , *Pegas ad Ord.lib.*1. *tit.* 3. §. 39. *gloſ.* 100. *n.*2. *& tit.* 5. §. 4. *gloſ.* 6. *n.* 17.

17 Quamvis partes millies conſentiant,quia formam inducit, qua non ſervata actus corruit, *Gutierr. pract.lib.* 3. *quæſt.*15.*Marta de juriſdict.parte* 4. *centur.*1.*caſu* 49.*n.* 19. *cum infinitis Barb. d. clauſula* 40. *n.* 32. *Zevallos q.* 900. *n.* 13. *Gracia de nobilitate gloſ.* 15. *n.* 9. & diſpoſitioni , cui adjuctum eſt , licèt facta ſit ad commodum partis , non poteſt ipſa pars renunciare , poſtquam uti incepti , ſive expreſſè, ſive tacitè , ut cum communi calculo DD. reſolvit *Barboſa dicta clauſula* 40. *n.* 5. *& melius n.* 33.*Carleval ſupra n.*1100. *n.* 1130. *&* 1142. *Themudo* 1. *p. deciſ.* 44.

18 Conſuetudinem ne dum in præteritum , ſed etiam in futurum tollit : *Marta ſupra num.* 9. *cum alijs Barboſ. d. clauſula* 40. *num.* 35. ubi ait contra decretum irritans allegari non poſſe non uſum , contrarium vè uſum.

Procedit Rex addendo dictionem , quod facta in contrarium ſint nullius momenti, cujus dictionis ea eſt natura , & is eſt effectus, ut importet ipſo jure nullitatem actus in contrarium geſtis : *ex l. ſiquis Sempronium ff. de hæredibus inſtituend. Scobar in tract. de utroque foro art.* 5. *n.* 210. *cum infinitis Barboſ. de dictionibvs dictione* 227. 19

Concludit itaque Rex ſimile privilegium conceſſiſſe ex ſua liberalitate , cujus clauſulæ ea eſt natura , ut reddat privilegium favorabile , & latè interpretandum , *Barb. cæteris relatis clauſula* 79. *n.* 26. & habeat vim clauſulæ non obſtantibus *Barb. n.* 13. ubi multos dat concordantes. 20

Ex quibus omnibus , & infrà dicendis apertè conſtat Inquiſitores , quo ad officiales continuos Sanctæ Inquiſitionis , & judices fiſci, quo ad familiares eſſe judices ita privativos , ut nullus alius in Regno eorum judex dici poſſit. Atqui judex privativus poteſt inibere , & procedere contra alios quoſcumque judices uſurpantes ſuam privativam juriſdictionem tamquàm privatos : *ex l.* 1. *in principio ff. ſiquis jus dicenti non ob temper. l. obſervandum ff. de officio Præſid. cap.* 1. *cap. præstereà cap. ſignificaſti* 21

caſti. cap. ex literis, *cap. de cauſis*
de officio, *& poteſtate judicis dele-*
gat.junctis gloſſis ibi,*& Barb.capit.*
dilecto de ſentent. excommunicat.
in 6. *cap.* 1. *gloſ. verbo punire de*
pœnis in 6. *Barboſ. in d. cap. dilecto*
de ſent.excommunicat.in 6. *Cortia-*
da deciſ. 27. *n.* 8. *&* 9. *Fontanel-*
la deciſ. 318. *num.* 9. *&* 319. *nu-*
mer. 20. *Menoch. conſ.* 230. *à n.*
80.*Marta de juriſdictione p.*3.*cap.*
1. *à n.* 4. *& p.* 4. *cap.* 128. *n.* 4.
Pareja de inſtrum.edict. tom. 1. *tit.*
2. *reſolut.* 6. *n.* 29. *Bobadilha lib.*
2. *politicor. cap.* 18. *n.* 85. quibus
adde, quos citavimus in noſtro
opere *de Munere Judicis Orpha-*
*norum tract.*1.*lib.*4.*cap.*14.*&tract.*
22 5.*lib.*1. *capit.* 6. quia conceſſa ju-
riſdictione, omnia cenſentur con-
ceſſa, ſine quibus juriſdictio ex-
erceri non poteſt, *ex l.* 2.*ff. de ju-*
riſdict. omnium judic. & nos latè
diximus *d. cap.*14.*Seſſe de inibitio-*
23 *ne tit.* 9. §. 1. *num.* 18.ubi tradit,
quòd judex poteſt armis materia-
libus, & legalibus reſiſtere, tur-
bantibus uti ſua juriſdictione: er-
go Inquiſitores, Judiceſque fiſca-
cales poſſunt cauſas avocare à quo-
cumque judice, eumque inibere,
nè ulteriùs procedat, *Pegas ad*
Ord. lib. 2. *tit.* 14. *& tit.* 47. *in*
principio n. 31.

24 Confirmatur noſtra reſolu-
tio, quia ita practicatur ab Apoſ-
tolicis Inquiſitoribus, Judicibuſ-
que fiſcalibus ex conſuetudine
immemoriali, ut ipſe teſtor, qui
ita vidi fieri ab Inquiſitoribus E-
borenſibus, quorum hodie eſt pri-
mus frater meus utrinque conjun-
ctus valdè colendus Domus *Em-*
manuel Guerreiro Camacho Algra-
bienſis Sedis Decanus, & à Co-
nimbricenſibus, quorum primus
eſt egregius vir, tum literis, tum
virtute, tum nobilitate, ac cæ-
teris animi dotibus præclariſſimus
Dominus Doctor *Joannes Du-*
ardus Ribeiro amicus meus valdè 25
dilectus, & ab Ulyſiponenſibus,
quorum primus eſt Dominus Do-
ctor *Petrus Haſſe de Bellem* vir
ſane eximiæ virtutis, & letiratiſ-
ſimus, ac omnibus titulis colen-
diſſimus, clariſſimus,amicus meus
ſummè amabilis, & ita practica-
vi tam in Eborenſi fiſco, quam in
hoc Conimbricenſi, & accepi ob-
ſervatum ab omnibus meis ante-
ceſſoribus, quæ quidem conſue-
tudo privilegij vim habet tituli:
ex capit. ſuper quibuſdam §. præ-
ter de verborum ſignificat, *ibi Bar-*
boſ. Felin.in cap.accedentes de præſ-
cription. Giurba conſ. 59.*n.*7. *Ale-*
xander conſ. 24. *n.* 14. *in Ruinum*
conſ. 103. *n.* 4. *in* 5. *conſ.* 115.
n. 24. *Roland. conſ.* 89. *n.* 32. *in*
2. *Gabr. in titul. de præſcript. con-*
*cluſ.*12.*Peregrinus de jure fiſci lib.*
7. *tit.* 3. *n.* 22.*Gratian. cap.* 492.
n. 1. *&* 461. *n.* 13. *Sixtinus lib.*
1. *de Regalibus cap.* 5. *à n.* 132.
Tuſcus litera C. concluſ. 873. *n.*
1.*Balmaſſeda de collectis q.* 119.*n.*
8. *& quæſt.* 126. *n.* 9. etiam in ca-
ſibus reſervatis, *Gratian. cap.*
492. *n.* 4.*Giurba cum alijs n.*7. &
utriuſ-

utriuſque par virtus eſt ; *cap. no-*
vit. de judicijs , *cap. conqueſtus* 11.
27 *q.* 3. ut nec contraria admittatur
probatio : *Giurba dict. numer.* 7.
Bobadilha lib. 5. *politicor. cap.*10.
28 *n.* 11. *&* 12. quin neque populi
conſenſum probare neceſſe eſt *Tuſ-*
cus litera C. concluſ. 873. *n.* 4. *Gi-*
urba dicto n. 7. nec certam Princi-
pis ſcientiam *Tuſc. d. n.* 5. *Giurba*
d. n. 7. *Sextinus de regalibus lib.* 2.
cap. 12. *n.* 159. *Surd. conſ.* 335.
n. 68.
29 Optima legum , & privilegij
eſt interpres *Giurba conſ.* 19. *n.*
42. 54. *&* 65. *& conſ.* 39. *num.*
68. *Valenſuela conſ.* 8. *numer.* 4.
Afflict. deciſ. 136. *tx. in lege mini-*
mè , *ff. de ligibus* , *Barboſ. axiom.*
56. *n.* 8. *Molina de primogenit.*
lib. 2. *cap.* 6. *n.* 57. *Gutierr. pract. lib.*
3. *q.* 62. *n.* 26. *Molina de juſtitia*,
30 *& jure tomo* 3. *diſputat.* 590. Im-
mò & privilegia in eo prævalent ,
in quo obſervata fuerunt : *ex ca-*
pit. ſi de terra de privileg. ibi Bar-
boſ. cap. cùm acceſſiſſent de conſti-
tutionibus , leg. 1. *ff. de nundinis* ,
Molina de primogenit. lib. 2. *cap.*
7. *n.* 71. *Bobadilha d. cap.*10. *n.*10.
cum alijs , *Giurba conſ.* 59. *n.* 30.
31 qui *n.* 6. ait , quòd conſuetudo
juriſdictionem retinet , eamque
tribuit , auget , minuit, ac merum ,
mixtumque imperium , *ex l. viros*
cod. de diverſis officijs lib. 12. *cap.*
conqueſtus 9. *quæſt.* 3. *cap. irrefra-*
gabili. §. 1. *cap. dilectus de officio*
Ordinarij. capit. cùm contingat de
foro compet. cap. 2. *de except. Can-*
cer. 3. *var. cap.* 2. *num.* 63.
Unde firma permanet noſtra 32
reſolutio , dum tenet , Inquiſito-
res , Judiceſque fiſcales poſſe avo-
care cauſas , & lites officialium ,
familiariumque Sanctæ Inquiſitio-
nis à quocumque judice , ſive Or-
dinario , ſive Delegato , quam am-
pliamus primo , ut procedat etiam ,
quamvis lis , ſeu cauſa ſit jam
conteſtata apud quemcumque ju-
dicem, & probamus primo amplia-
tionem noſtram , quia ſuppoſito
privilegio , & clauſulis abdicati-
vis illius , cæteri alij judices regni
non poſſunt cognoſcere de cau-
ſis familiarium , officialiumque
Sanctæ Inquiſitionis ex defectu ju-
riſdictionis , ut hactenùs probavi- 33
mus in præſenti cap. & abundè in
antecedenti , *&* *cap.* 4. Atqui con-
teſtatio facta in cauſa , in qua ju-
dex nullam poteſt habere juriſdi-
ctionem nullos conteſtationis pro-
ducit effectus , ut notant *Doctores*
ad titulum de litis conteſtatione, ubi
Zoeſius & Valenſ. ad titulum cod.
de litis conteſtatione, & ad noſtram
Ord. lib. 3. *tit.* 51. quia omnia
geſta coram non judice nulla ſunt, 34
& quod nullum eſt effectum va-
lidum producere non poteſt : *ex*
leg. 3. §. *condemnatum ff. de re ju-*
dicata , *cum alijs* , *de quibus Bar-*
boſ. axiom. 164. *per totum* : ergo
etiam poſt conteſtationem litis va-
lidè avocantur cauſæ , ſeu lites, *Ca-*
bedo 1. *parte deciſ.* 22. *num.* 4. *&*
10. *Ord. lib.* 3. *tit.* 37. §. 2. *ibi*
Barboſ.

Dd Secun-

35 Secundò probamus, quia juriſdictio Inquiſitorum, & judicum fiſcalium ex privilegio ſeparata fuit in favorem Religionis, & in debitam Inquiſitorum reverentiam:
36 ut probavimus *cap.* 4. & patet ex privilegijs relatis *cap.* 3. & hæc fuit cauſa finalis proxima hujus conceſſionis, & non ipſi familiares, qui ad plurimum ut cauſa remota conſiderari poſſunt; Atqui ubi juriſdictio data eſt in favorem alicujus communitatis privativè, non poterunt alijs judices cognoſcere de illis cauſis, etiam ex prorogatione partium,
37 ut tradit noſter inſignis *Barboza ad text. in lege* 1. *ff. de judicijs artic.* 4. *num.* 49. *&* 50. ibi: *Ex quibus colligitur valde notanda concluſio in hac materia, quod ubi ex verbis conceſſionis colligitur juriſdictionem datam fuiſſe privativè, ut in caſibus, quos congerit Felinus in capit. cæterum de judicijs, Ruinus conſ.* 7. *numer.* 6. *lib.* 4. *non poterunt alij judices cognoſcere de illis cauſis, etiam ex prorogatione partium*, tradunt etiam *Cabedo deciſ.* 22. *n.* 2. *Giurba in noſtris terminis conſil.* 95. *n.* 7. *Carleval de judicijs diſp.* 2. *n.* 1100. *Pereira deciſ.* 29. *Cortiada deciſ.* 10. *n.*237. *Gratian. deciſ.* 78. *n.*25. *ibi Scopa, Salorzan. in politicis lib.* 6. *cap.* 14. *Cinus in l.* 1. *cod. de juriſdict. omnium judic. n.* 2. *Gutierr. de juram. confirmat. p.* 3. *cap.* 5. *n.* 20. *Amat. reſoltut.* 33. *num.* 19. *Fermoſin. in cap. ſignificaſti* 18. *de foro compet. q.* 1. *n.* 19. *ibi Felician. de Veiga n.* 24. *infinitis relatis Carleval de judicijs diſputat.* 2. *numer.* 1169. *Salzed. in l.* 1. *tit.* 13. *lib.* 3. *recopilat. à n.* 13. *uſque ad* 25. *Mattheu de regimine Valentiæ tom.* 1. *cap.* 4. §. 10. *n.* 8. *&* 7. *Barboſ. in leg.* 1. *cod. de juriſdict. omnium judic. à num.* 1. *uſque ad* 13. *Maranta de ordine judicior. parte* 4. *diſtinct.* 12. *Menchaca illuſtrium parte* 2. *cap.* 13. *per totum*: ergo etiam poſt litem conteſtatam cauſæ, ſeu lites avocari poſſunt.

Nec obſtat primo, quòd ampliſſima ſit juriſdictio Ordinaria, habeatque intentionem fundatam contra omnes, & quocumque in ſuo territorio exiſtentes adeò, ut contrarium aſſerentibus incumbat onus probandi privilegium exemptionis: *ex lege* 1. §. *cum Urbem ff. de officio Præfecti Urbis, cap. cùm perſonæ de privileg. in* 6. *l. ſi quos ex aliena ff. de judicijs, Barboſ. in lege Titia ff. ſoluto num.* 31. *Cortiada deciſ.* 13. *infinitos referens n.* 4. *&* 5. *Valenſuel. conſ.* 57. *à n.* 1. *Seſſe de inhibitione, cap.* 5. §. 10. *à num.* 5. *Menoch. conſ.* 195. *n.* 3. ubi quinquaginta quatuor Doctores congerit, quibus adde, quos citavimus *de Munere Judicis Orphanorum lib.* 4. *cap.* 14. *Peg. ad principium Ord. lib.* 2. *tit.* 47. *n.* 31. 38 39

Quia respondemus: quod cùm omnis juriſdictio penès Principem dumtaxat ſit, & ab eo tam

tamquàm à fonte procedat, ut in-
finitis relatis docet *Giurba conſ.*
59. *n.* 34. *Cortiada deciſ.* 38. *n.*
40 25. ubi infinitos comulat, poteſt
illam, prout voluerit, alteri com-
municare, proindèque omnes ju-
dices nullam aliam juriſdictio-
nem habent, niſi quatenùs à Prin-
cipe, vel ſtatuto eis fuerit commu-
41 nicata: *gloſ. verbo in criminali-
bus titul. de pact. conſtant. Bald. in
Authentic. decernimus cod. de Sa-
croſanct. Eccleſ. n.* 2. *Ruginel pra-
ctic.q.*42.*n.* 4. *Maſcard. de probat.
concluſ.* 1050. *num.* 7. *Maſtrilb.
de magiſtrat. lib.* 5. *capit.* 5. *num.*
2.*Peregrin.de jure fiſci lib.* 1. *tit.*1.
n. 12. *cum alijs*, *Giurba dicto conſ.*
59. *n.* 35. Unde cum Princeps fa-
miliares, officialeſque Sanctæ In-
quiſitionis, quo ad caſus privilegia-
tos à juriſdictione Ordinaria, exem-
ptos fecit, nullam reſpectu illorum
habent juriſdictionem, ac per con-
ſequens rectè ab eis cauſæ, ſeu li-
tes avocantur.

42 Non obſtat ſecundo, quòd
juriſdictio judicum Ordinario-
rum eſt prorogabilis: ut docet
Barboſ. in lege 1. *cod. de juriſdict.
omnium judicum*, *n.* 1. cum infini-
tis, *Cortiada deciſ.* 35. *num.* 5.
& 31. latiſſimè *Barboſ. in l.* 1. *ff.
de judic. art.* 1. *per totum*, *Pereir.
deciſ.* 29. *per totam*, *Cabedo* 1. *p.
deciſ.* 22. *per totam*, *Carleval de
judicijs tit.* 1. *diſputat.* 2. *à num.*
969. *uſque ad* 1253. *Pegas ad Or-
dinat. lib.* 2. *titul.* 47. *in principio
n.* 31.

Quia reſpondemus, quod hoc 43
non procedit quando Princeps ju-
riſdictionem privativè conceſſit
alicui judici, tunc enim adverſus
eum prorogari non poteſt, qui
clauſulam habet abdicativam, *Ab-
bas in capit. ex tranſmiſſa de foro
compet. notabili* 1. *Capicius deciſ.*
9. *n.* 15. *Franc. deciſ.* 417. *n.* 2.
Boer. deciſ. 114. *Ruginel pract. q.*
47. *num.* 26. *in terminis Giurba
conſ.* 95. *n.* 14. ubi alios citat *Peg.
ad principium Ordin. lib.* 2. *tit.*63.
n. 14. *&* 15.

Non obſtat tertio, quod re- 44
nunciare quiſque poſſit fori ſuo
privilegio à lege, vel Principe
conceſſo, quia id verum eſt, ſi
fori privilegium renunciantis fa-
vorem concernat, ſecùs ſi ſupe-
rioris: *ex lege* 1. *&* 2. *ff. de judi-* 45
cijs, *l.*1.§. *& poſt operis ff. de novi
operis nunciation. ibi Jaſon. num.*
11. *Clar.* §. *fin. quæſt.* 42. *Can-
cer.* 2. *variar. cap.* 2. *n.* 194. *Gi-
urba conſ.* 59. *n.* 40. *&* 41. *&
conſ.* 95. *n.* 13. quo in caſu abſque
ejus conſenſu renunciatio facta
non ſubſiſtit, *Roman conſ.* 369.
n. 18. *Giurba dicto num.* 13. *Affli-
ctiſ. deciſ.* 137. *Gratian. deciſ.*78.
n. 58. *ibi Scopa*, *Coſta de ſcientia,
& ignorantia centur.* 2. *diſt.* 66.
n. 15. *Rovitus pragm.* 2. *numer.*
25. *Peres in lege* 2. *tit.* 1. *lib.* 3. *Or-
dinamenti. Cenelo q.* 12. *n.* 8. *&* 9.
Tuſcus practicar. litera C. concluſ.
1027. *n.* 3. *Gail lib.* 1. *obſerv.*40.
neque enim procedit *tx. in l. ſiquis
in conſcribendo cod. de pactis cum*

ſimilibus, ſi de alterius renunciantis agatur præjudicio, *Franc.deciſ.* 540. *n.* 20. *Menoch. conſ.* 1261. *num.* 25. *& conſ.* 1129. *num.* 2. *Giurba conſ.* 59. *n.* 40. *Otalor. de nobilitate parte* 2. *cap.* 9. *n.* 13. *Trentacinq. var. lib.* 1. *tit. de reſcriptis, & privileg. reſolut.* 9. *n.* 5. *&* 6. *& reſolut.* 10. *n.* 4. Proinde, alienæ juriſdictioni, & ſi poſſit quilibet ſe ſubmittere, in præjudicium tamen tertij non poteſt *Seſſe de inibitione cap.* 26. §. 1. *n.* 5. *Ozaſc. deciſ.* 78. *per totam, Azeved. in l.* 11. *n.* 15. *&* 16. *tit.* 1. *lib.* 4. *recopilat.*

46 Unde cùm privilegium conceſſum familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis non ſit conceſſum ob eorum primarium favorem, ſed Religionis: ut patet ex privilegio Regis Sabaſtiani ibi: *Que havendo reſpeito ao ſerviço que os Officiaes, & Familiares do Santo Officio fazem a noſſo Senhor em ſeu officio*, & ex primo privilegio Henriquiano ibi: *Pelo grande dezejo que tenho de em tudo ajudar, & favorecer o Santo Officio da Inquiſiçam*, docetque *Fermoſin. in alleg. poſt titul. de foro compet. num.* 34. *&* 35. *& in capit. cum contingat de foro compet. quæſt.* 11. *& in allegationibus fiſcalibus alleg.* 1. *per totam, & alleg.* 13. *n.* 37. *Carleval de judicijs tit.* 1. *diſput.* 2. *ſect.* 6. *n.* 509. benè ſequitur, quòd familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis privilegijs conceſſis miniſterio Sancti Officij renunciare non poſſunt: ut concludimus *cap.* 4. *per totum*, & ita judicatum fuit ad favorem *Nicolai da Rocha* apud Notarium *Rodericum da Coſta de Almeyda*, ac per conſequens non obſtante renunciatione, ſeu prorogatione legitimè avocantur cauſæ, & lites, etiam poſt conteſtationem litis: diximus *cap.* 4.

Deinde reſpondemus, privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis, non ipſis, ſed miniſterio Sancti Officij in ejus reverentiam, authoritatem, regaliamque fuerunt conceſſa: ut patet ex ſecundo privilegio Henriquiano ibi: *Para conſervaçam da ſua authoridade, & do reſpeito, que ſe lhe deve ter*, & privilegia conceſſa in regaliam, & venerationem alicujus renunciari non poſſunt, ut in terminis docet *Giurba d. conſ.* 95. *n.* 8. *Carleval ſuprà n.* 814. *& n.* 1058. *& n.* 1093. 47

& 1100. Indè colligitur evidentèr, familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis juriſdictionem prorogare non poſſe, aut privilegio fori renunciare, quod idem eſt, ſiquidem prorogare, & renunciare verba ſynonima ſunt, *Carleval d. diſput.* 2. *n.* 1061. & diximus *cap.* 4. 48

Hinc venit, ut Vaſſallus Baronis, renunciata exceptione declinatoriâ, quocumque modo ſive tacitè, ſive expreſſè, poteſt Baro in quacumque parte litis petere remiſſionem cauſæ ſui Vaſſalli, eamque obtinere debebit, *Carleval dicto* 49

dicto tit. 1. *n.* 808. 858. *& num.* 1059. *& n.* 110. *Giurba conſ.* 59. *n.* 42. *&* 95. *n.* 8. *&* 14. in quibus locis infinitos citat, aliàs eſſet in manu Vaſſalli fraudare dominum in manuque familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis privilegia Sancti Officij evertere, vagareque per aliena judicia, deficiendo muneri ſuo in detrimentum Sancti Officij, quod minimè admitti debet, maximè hodie, cum numerus eorum ſit reſtrictus & neceſſarij tantùm privilegijs gaudent.

50 Inſtabis *ex l. noviſſima*, de qua *cap.* 3. ubi Sereniſſimus Rex noſter reſolvit, familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis invitos cogi non poſſe coram non ſuo judice litigare: ex verbis ibi: *Nam querendo elles ſer demandados*, ex quibus verbis à contrario ſenſu colligitur poſſe conveniri coram non judice ſui privilegij, ſi eo uti noluerint, quod quidem argumentum validiſſimum eſt in jure: *ex l.* 1. *§. hujus rei cum alijs, de quibus Barboſ. loco* 27. *à n.* 1. ſed reſpondemus, quod argumentum à contrario ſenſu non valet, quando ex tali argumento ſequitur correctio juris: ut cum infinitis docet *Barboſ. dicto loco* 27. *num.* 29. & probatur *ex cap. ſignificaſti de foro competenti*, quæ correctio ſequeretur, ſi à contrario ſenſu argumentum in præſenti caſu admitteremus, nam pullularet correctio Henriquiani privilegij prohibentis cum decreto irritanti cognitionem alijs judicibus, non eſſentque privilegia conceſſa primario in Religionis favorem, reverentiamque, & regaliam tanti, ac Sanctiſſimi miniſterij, quod non eſt dicendum, ſed reſpicerent primariò favorem officialium, familiariumque Sanctæ Inquiſitionis, non publicum, ſed privatum, quod non eſt ferendum.

Ampliamus ſecundo, ut procedat etiam poſt ſententiam, & probamus, quia totiès quotiès juriſdictio ita denegata eſt alijs judicibus; ut eorum juriſdictio prorogari non poſſit, nec fori renunciatione, tales judices, non tantum ſunt incompetentes, ſed prorſus incompetentes ad cognoſcendum de cauſis, & litibus exceptis *Carleval d. diſp.* 2. *n.* 1203. *&* 1193. *&* 1100. *&* 1186. *Barb. in l.* 1. *art.* 1. *n.* 105. *ff. de judic. Cap. Plant. in pragm.* 8. *p.* 1. *n.* 113. *de Baronibus, Gam. deciſ.* 219. *Foler. in pract. criminali* 1. *p.* 2. *q. verbo audiantur executores, num.* 63. *Giurba dicto conſ.* 95. *n.* 8. *Carleval d. diſput.* 2. *n.* 814. ubi vide; Sed ſententiæ latæ à judice incompetenti, & contra non ſubditum nullos juris producunt effectus, ut probat *tx in l.* 4. *§. condemnatum ff. de re jud. Ord. lib.* 3. *tit.* 75. *in principio. ibi Barb. & tit.* 87. *§.* 1. *ibi Barboſ.* latè *Bayo in praxi Eccleſiaſtica p.* 3. *lib.* 1. *cap.* 21. & nos diximus latè *de Munere Judicis Orphanorum tract.* 2. *lib.* 8. *cap.* 3. 51

Giurba conſ. 21. *n.* 5. *& 6. ubi plu-*
52 *res dat concordantes*: ergo non obſtante ſententia, rectè cauſa avocatur, nam ſi jurisdictio non eſt prorogabilis, etiam poſt tres ſententias exceptio opponi poteſt,
53 docente *Cabedo p.* 1. *deciſ.* 22. *n.* 10. *& ita judicatum fuit in cauſa familiaris Roderici de Ceupta; teſte Mendes in praxi* 2. *p. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 38. & ita decrevit noſter Sereniſſimus Rex in cauſa familiaris *Didaci Soares* contra Monetarium *Alvarum Ferreyra de Macedo*: ut patet ex decreto relato *cap.* 3.

54 Neque dicas, quòd ideò poſt ſententiam cauſæ ſupra dictæ remiſſæ fuerunt ad judicem fiſcalem qui familiares ibi numquam in judices conſenſerunt, ſed ſemper proteſtaverunt ſe non conſenſiſſe, ac ad ſuum judicem tenacitèr declinaverunt, quod ſecùs foret, ſi vel ipſi familiares reſpondere minimé recuſaverint, vel adverſus eos in contumaciam uſque ad ſententiam procederetur, quia reſpondemus quod nec conſenſus in primo caſu, nec contumacia in ſecundo illis officeret, quin poſſent poſt ſententias etiam vel excipere de nullitate, & declinare ad ſuum judicem, vel petere avocatoriam, quo ad primum, quia cum lex, ſeu privilegium, quod idem eſt, tollat jurisdictionem, impediatque prorogationem, & renunciationem, ut ſatis, ſupèrque abundè demonſtratum eſt, docetque *Carleval de judicijs tit.* 1. infinitis propemodùm relatis *diſput.* 2. *à n.* 1093. *& à n.* 1102. parum prodeſt conſenſus litigantis, cui lex reſiſtit, ſiquidem nullus eſt conſenſus contra legem illum irritantem, ut in eſpecie docuimus ſuprà *n.* 18. multis relatis, & nos diximus *de Munere Judicis Orphanorum tract.* 2. *lib.* 6. *cap.* 2. *Carleval de judicijs tit.* 1. *diſp.* 2. *ſect.* 2. *à n.* 978. *& in ſpecie à n.* 1012. *&* 1203. *&* 1204.

Qúo ad ſecundum, quia con- 55
tumatia judicis prorſus incompetentis jurisdictionem prorogare non poteſt, *Innocent. in cap. innotuit ad medium de eo, qui furtim ordines ſuſcepit. Marcus deciſ.* 120. *parte* 2. *cum infinitis*, *Giurba conſ.* 95. *n.* 9. *Carleval de judicijs tit.* 1.
diſp. 2. *n.* 1000. quia ad prorogatio- 56
nem requiritur conſenſus: ut docet *Carleval à num.* 979. & non
ſufficit fictus, ſeu interpretativus, 57
ex eodem *Carleval num.* 1000. *&* 1001. *Immò ſcripſit Bald. in cap.* 1. §. *Sacramentum n.* 17. *de conſuetudine recta feudorum*, *Giurba d.*
conſ. 95. *num.* 10. per proceſſum 58
contra contumacem non acquiri jurisdictionem: *ex Innocentio in*
cap. olim 3. *de reſtit. ſpoliat.* qui & 59
fortiùs id verum addit, etiam ſi ad ſententiam fuerit adventum, dùm non conſtet de obſervantia ſententiæ: *Bald. conſ.* 332. *volumin.* 3. *Rovitus pragm.* 1. *n.* 22. *&* 23. *Tuſcus litera C. concluſ.* 1027. *n.* 4.
licèt judex incompetens ſe com- 60
peten-

petentem contra contumacem pronunciaret, quia etiam in hoc caſu juriſdictio non prorogatur, quia eſt improrogabilis, *Carleval n.* 1002.*in fine. Decius conſ.*18.*n.* 5. *& ita reſolvit Giurba conſ.* 95. ubi per totum probat, familiarem Sanctæ Inquiſitionis in contumaciam banitum, non obſtante tali ſententiâ ad forum Sancti Officij eſſe remittendum; *Barboſ. in cap. cum ordinem* 6.*de reſcriptis* ubi cum multis docet, quod privilegiatus reſpectu fori adeò incompetentis non tenetur citatus venire ad alegandum.

61 Nec obſtabit, ſi dicas, quod inter plures in contumacem pœnas in jure ſtabelitas, ea præcipua eſt, ut omnes exceptiones dilatorias præſertim, & declinatorias amittat, *Afflictiſ. deciſ.* 113. *Carleval de judicijs tit.* 1. *diſp.* 2. *n.* 1001. *Giurba conſ.* 95. *Coſta conſ.* 46.*n.* 3.4.*Anna ſingu.*120. *Tuſcus litera C. concluſione* 1027. *n.* 1. *concluſ.* 244. *Carpa Mediol. ſtat.*10. *num.*

62 137. *Theſaur. deciſ.* 265.*n.*2.contumacia alterius juriſdictionem prorogat, *l.* 1. *&* 2. *ff. de judicijs;* eamque tribuit non habenti, *Angel.& Imola, l. ſi finita*, §.*item videamus ff. de damn. infecto*, *Alexand. l. quidam conſulebant ad fin. ff. de re judicata. Neviz conſ.* 18. *n.* 14. *Coſta conſ.* 46. *n.* 5. *Burſ. conſ.*74. *n.* 48. Privatus conſenſus

63 facit judicem eum, qui juriſdictioni præeſt, *l.* 1. *l. privatorum*, *cod. de juriſdict. omnium judicum*, *Cened. Canon. q.* 12. *n.* 10. & interpretatur in id, quod eſt deterius 64

contumaci; *Barthol. l. quandiu ff. de acquir. hæredit. ex Marant. & Rebuf. tradit Coſta d. conſ.* 46. *n.* 65

7. cum poſſit quiſque fori ſui privilegio renunciare, *l. ſiquis in conſcribendo cod. de pact. l.* 1. *ff. ſiquis in jus vocatus*, *l. ſi conveniret ff. de juriſdict. omnium judic.* niſi Clericus, *cap. ſignificaſti. cap. diligenti de foro compet. Gail. lib.* 1. *obſ.*40. *n.* 7. *Gutierr. de juramento p.* 2. *cap.* 16. *à n.* 37. Superioris ſui conſenſu nec requiſito; *Abbas d. cap. ſignificaſti n.* 4.*Cened. d. quæſt.* 12. *n.* 6. qui de Sancti Officij familiari loquitur *à n.* 1. *& infra.* Præſertim, quòd renunciata fori exemptione ſubjicitur Regi ad priſtinum juris ſtatum regrediens.

Quia reſpondemus primo, quòd contumax coram judice, ipſo jure, incompetenti non prorogat ejus juriſdictionem, *Carleval de judicijs tit.* 1. *diſp.* 2. *n.* 1001. Secundò quod licèt conceſſio, quæ tribuit juriſdictionem privativam, non impediat prorogationem cùm caſum illius non comprehendat: *ex l. in ſacris* 13.§.*modum. juncta gloſ. ibi verbo eos cod. de proximis ſacrorum Scriniorum lib.* 22. *& notat Iſernia in conſtit. ſtatuimus in fine, & ibidem Afflict. n.* 43. *de officio Magiſt. juſtitiar. Barboſ. in d. l.* 1. *art.* 4. *num.*60. *ff. de judicijs*, idque confirmatur ex *doctrina Joannis de Imola* in ſimili caſu, *in d. cap. P. & G. n.*47. *in fine*

fine de officio delegati, *& mirabili doctrina Saliceti in l. certa* 5. *n.* 2. *in fine. cod. quando provocar. non eſt neceſſe*, *quos refert*, *& ſequitur Carleval ſuprà n.* 1100. Tamen hoc non procedit, quando Princeps ſpecialiter prohibet prorogationem: *Salicet. ſupra*, *Carlev. ſupra*, *Barboſ. ſupra n.* 111. *&*
68 112. *cum ſequentibus*, *& à n.* 152. quam quidem ſpacialiter prohibere cenſetur, quando in conceſſione inſeruntur clauſulæ abdicativæ, & decreti irritantis: ut cum multis docet *Carleval d. n.* 1100. *Foler. in pract. criminali* 1. *p. ſecundæ partis verbo audiantur excuſatores n.* 63. & eleganter explicat, & proſequitur in *conſtit. juſtitiar. nomin. n.* 112. 113. *&* 115. quod ante *notaverat Capicius d. deciſ.* 9. *n.* 15. *&* 16. *& ſequenti*
69 & ad eum notavit *Petra ibi additione ultima verbo clauſula annullativa*, *Maranta in praxi* 4. *p. diſt.* 12. *n.* 26. *Barboſ. in dicta l.* 1. *art.* 3. *n.* 153. *cum ſequent. & art.* 4. *ex n.* 48. *&* 51. *ſequiturque Capiblancus in pragm.* 8. *p.* 1. *ex n.* 73. latiſſimè, *& n.* 118. *&* 119. de Baronibus, prout in præſenti, ut patet *à n.* 7. cum ſequentibus.

70 Quoad criminales cauſas ultrà datas reſponſiones, aliam addimus, nempè, regulam eſſe, quòd in criminalibus non admittitur prorogatio, *Marſ. in praxi* §. *expedita n.* 67. *Aldovin. conſ.* 20. *n.* 21. *Cancer.* 2. *reſolut. cap.* 2. *de juriſdict. n.* 194. *Farin. q.* 81. *n.* 190. latè *Carleval de judic. tit.* 1. *diſput.* 2. *à n.* 1016. *Giurba conſ.* 95. *n.* 14.

Ampliamus tertio, ut etiam 71
non petentibus, immò reluctantibus familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis, poſſint Inquiſitores, Judiceſque fiſcales avocare cauſas, tam civiles, quàm criminales, in quocumque ſtatu ipſæ ſint, ex ſola petitione Promotoris Sancti Officij, vel fiſcalis promotoris; tum, quia licèt privilegium Sancto Officio conceſſum extendatur ad familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, non tamen dicitur ipſis conceſſum, ſed Sancto Officio, licet effectus privilegij illos comprehendat; nam regulare eſt, quod privilegium conceſſum domino ad id communicandum ſuis familiaribus, officialeſque, non iſtis, ſed illi conceſſum dicitur: ut docet *Dominicus in conſ.* 74. *columna fin. qui allegat tx. in cap. ſi cui* §. 1. *de præbendis in* 6. *& in capit. dudum in principio eod. tit. Decius in l. in omnibus ff. de regul. juris n.* 10. Unde nihil obſtat contrarius conſenſus, & voluntas familiarium, officialiumque, ut Sanctum Officium ſuo privilegio non utatur, ſiquidem familiares, officialeſque ipſius domino ſuo præjudicare non poſſunt.

Tum, quia juriſdictio Inqui- 72
ſitoribus, judicibuſque fiſcalibus conceſſa eſt privativè cum clau-

ſulis

ſulis abdicativis, & cum Decreto irritanti ad cognoſcendum de cauſis, & litibus familiarium, officialiumque: ut diximus ſuprà *n.* 7.
73 Atqui quando juriſdictio eſt privativé conceſſa cum clauſulis abdicativis, & decreto irritante, non poſſunt ſubditi in fraudem juriſdictionis judicis, cui ſubjiciuntur, privilegio fori renunciare, & neque juriſdictionem ejus quocumque modò prorogare, imò valet ipſe judex prorogatione ſui, renunciatione minimè refragante, ipſos met ſubditos renunciantes, & prorogantes invitos cogere, coram ſe reſpondere, judiceſque nullitèr prorogatos, in quocumque ſtatu litis, ex officio proprio inhibere, ut infinitis relatis tenet *Carleval de judicijs tit.* 1. *diſp.* 2. *q.* 8. *ſect.* 4. *n.* 1203. 1204. *&* 1205. *&* 1206. *Barb. in l.* 1. *ff. de judic. art.* 4. *n.* 30. *& in l. ſiquis poſteà* 7. *ff. eod. n.* 219. *& in l.* 1. *art.* 1. *areſt.* 105. *Capiblancus in pragm.* 8. *p.* 1. *n.* 113. *de Baronibus Cancer.* 2. *var. c.* 2. *n.* 189. *Barboſ. in d. art.* 4. *n.* 73. *Carleval ſup. ſect.* 5. *n.* 223. Ergo contrario fami-
74 liarium, officialiumque conſenſu non obſtante, valent Inquiſitores Judiceſque fiſcales eorum cauſas & lites avocare, ſuoque nomine petere remiſſionem: ut in terminis docet *Giurba conſ.* 95. *per totum*, *& maximè n.* 7. *&* 8. ut de Barone Vaſſalli remiſſionem petenti ſcripſit *Capicius deciſ.* 9. *limit.* 1. *Franco deciſ.* 417. *n.* 2. quod procedere inquit in quocumque Baroni Vaſſallo, ne dùm feudi ratione, ſed ex gravi quavis cauſa *Aponte*, & alij, quos citat *Ann. conſ.* 107. *n.* 12. & agnovit priùs *Bart. Jaſon. & reliqui in lege* 1. §. *& poſt operis ff. de nov. oper. nunc. Jacob. de fued. gloſ. dictique Vaſſali column.* 9. *verſ. ad Afflict. deciſ.* 155. *num.* 3. *Bellug. de princip. rubrica* 15. §. *ſed quod dices num.* 6. *Ruginel pract. quæſt.* 43. *n.* 11. *Gail lib.* 1. *obſ.* 4. *n.* 6. *Tuſc. litera P. concluſ.* 927. *n.* 8. *Cravet. rit.* 231. *n.* 2. *Ozaſc. deciſ.* 78. *n.* 7. *Ann. ſing.* 120.
Cumque non ipſe contumax judecium declinet, ſed Sancti Officij Pormotor fiſcalis, ut à competente judice puniri debet, ſi deliquiſſet: *Giurba conſ.* 95. *num.* 8. *& num.* 14. quibus adde infinitos, quos refert, & ſequitur *Carleval de judicijs, tit.* 1. *diſput.* 2. *q.* 8. *ſect.* 2. *n.* 1059. *Seſſe de inhibitione cap.* 26. *n.* 10. *Portugal de donationibus* 3. *p. cap.* 44. *n.* 44. 75

Ampliamus quarto, ut fortiori procedat, & ſine aliqua dubitatione, quando familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis coram non judice agerent actus dubios prorogationis, ſeu renunciationis privilegij, quia nemo præſumitur ſuo velle renunciare privilegio, *cap. ſup. hoc, cap. veniens de renunciat. Butr. in cap. acedentibus column.* 2. *de privileg. Felin. cap. cum acceſſiſſent*, *n.* 29. *de conſtit. Bald. in l. generaliter*, *n.* 14. *cod de non mumer. pecun. Jaſon in prælud. feudor. numer.* 12. *&* 76

in l. ſi fundum per fideicomiſſum num. 15.*ff. de legat.* 1.*Decian. conſ.* 308. *n.* 8.*Menoch. lib.* 3. *præſumpt.* 8. *n.* 14. *præſumpt.* 17. *num.* 7. *præſumpt.* 45.*n.* 11.*Schrader conſ.* 3. *n.* 25. *Sextin. de regalibus lib.*
77 1. *capit.* 6.*n.* 29. qui poſt *Cardinal.* addunt, hoc adeò verum, ut nec ex actu quidem proximo renunciatio præſumatur, evitanda idcirco eſt conjectura renunciati privi-
78 legij, *Jaſon. n.* 58.*D. Carol. Tapp. parte* 2. *cap.* 2. *n.* 24. *in l. fin. ff. de conſtit. Princip. Feder. de ſin. conſ.* 233. *n.* 3. *Azeved. l.* 1. *n.* 46. *tit.* 1. *lib. recopilat. Tuſcus litera P. concluſ.* 756.*n.* 22. *late Decian. conſ.* 43. *n.* 31. *vol.* 3. *Cravet. conſ.* 21. *numer.* 14. *Trentacinq. var. lib.* 1. *tit. de reſcript. & privileg. reſolut.* 10. *n.* 6. *Menoch. conſ.* 2. *n.* 135. *lib.* 6. *præſumpt.* 41. *à n.* 1. *Giurba conſ.* 59. *n.* 39. quæ optimè confirmantur ex his, quæ diximus *de Munere Judicis Orphanorum tractat.* 1. *lib.* 3. *cap.* 12. *& in tract. de recuſat. lib.* 4. *cap.* 1.

79 Ampliamus quinto, ut eo magis locum habeat, quando familiaris, officialiſque Sanctæ Inquiſitionis per procuratorem litigavit; quia prorogatio non poteſt fieri per procuratorem, cùm ſit de tempore ad tempus, niſi habeat ſpeciale mandatum, vel generale cum libera, ita docet, & probat *Innocentius in dicto capit. de cauſis à n.* 1. *in fine de officio delegati. Panormitan. in capit. cum olim. Abb.* 32. *num.* 10. *per text. ibi eodem tit. Marianus in dicto capit. ſignificaſti numer.* 20. *de foro compet.* In cæte- 80
ris autem prorogationum generibus procurator non prorogat ſine ſpeciali mandato, eo quòd judicis novi conſtitutio, & electio videatur res magni momenti, quàm procurator ſine ſpeciali mandato expedire non poteſt, *cap. qui ad agendum* 4. *ubi gloſſa verbo vel paciſci, & capit. qui generalitèr* 5. *de procurator in* 6. ſentiunt *Marianus dicto num.* 20. *Angel. in lege* 1. *num.* 7. *cod. de juriſdict. omnium judic. Guid Papa deciſ.* 285.*n.* 2. *& deciſ.* 462.*n.* 2. *Lanfrancus, Baldus deciſ.* 66. *Franciſcus Marcus deciſ.* 313. *num.* 4. 2. *parte, Antonius de Mathe. de prorogatione juriſdictionis numer.* 11. *Didacus Peres in lege* 1. *titulo* 4. *lib.* 3. *Ordinamenti columnn.* 885. *verſ. dubitatur præterea. Ita Carleval de judic. tit.* 1. *diſp.* 2. *q.* 8. *ſect.* 3. *n.* 1143.

Ampliamus ſexto, ut eo ma- 81
gis procedat, quando familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis proteſtaverint ſe non conſentire in judicem, quoniam proteſtatio conſervat jus proteſtantis, & ita docet *Bald. in lege licèt* 24. *num.* 6. *cod. de procurat. Alexander. in lege quidam conſulebat* 57. *n.* 27. *ff. de re judicata, Carleval de judic. tit.* 1. *diſput.* 2. *num.* 995. *Barb. in l.* 1. *art.* 3. *n.* 16. *ff. de judic. quibus adde, quos citavimus in tractat. de Recuſationibus*

lib. 4.

lib. 4. *cap.* 1.

82 Ampliamus ſeptimò, ut, poſt avocationem intimatam judici, non poſſit judex ampliùs in cauſa procedere, immò quidquid poſteà fecerit, erit attentatum adeò rigoroſum, quàm ea, quæ fiunt relatione, vel appellatione pendente, ut
83 docet *Lancelotus de attentatis* 2. *p. cap.*10.*n.*2.*&* 10. ubi reddit rationem, quia cùm avocatio conſiſtat in facto; ſive juſta, ſive injuſta,
84 ſuum operatur effectum: *ex tx. in cap. paſtoralis de officio, & poteſtate Judicis delegati*, ideoquè poſt illam factam nullam ſunt ipſo jure, *Lancelot. ſupra n.* 11. & ſi fiant partium conſenſu, *Lancelot. cum alijs n.*4. *Peg. ad Ord. lib.* 2. *tit.* 14. *per totum.*

85 Per eam que judex manet inhibitus *Lancelot. de attentat.* 2. *p. cap.*10.*n.*14. quæ quidem inhibitio ſive juſta, ſive injuſta ſemper cauſat attentum, *Cortiada deciſ.* 22.
86 *numer.* 66. *Poſt. de manutentione obſerv.* 6.*n.* 40. *Xamar p.*1. *de finit.* 13. *Lancelot. de attentatis p.* 2. *cap.* 20. *ampliatione* 11. *Ripol. ad Peguerain in pract. Civili rubr.* 27. *à n.*188. *Farinac. in fragm. litera* I. *à n.* 318. *p.* 2. *Benedictus Pereyra in ſua Academia, ſive Republica literaria lib.* 3. *diſp.*4. *q.*2. *n.* 405. *Scobar de Pontificia, & Regia juriſdictione cap.* 25. *n.* 33. *Seſſe in tract. de inhibitione cap.* 10. §. 2. *n.* 12. qui per totum agit de pænis imponendis judicibus, inhibitionibus non parentibus, *Pegas d. titulo* 19. *ubi infinitos citat.*

Neque dicas judices non tenere parere avocationibus, & inhibitionibus, quia avocatio, & inhibitio procedit de ſuperiore ad inferiorem, & cum judices Ordinarij non ſint inferiores Inquiſitorum, & Judicum fiſcalium, quo ad intentum, nec iſti eorum ſuperiores, rectè ſequitur poſſe non parere; quia reſpondemus, quod ſuperior in materia avocationis, & inhibitionis cenſetur is, qui eſt ſuperior in eodem genere juriſdictionis: *ex Lancelot. de attentatis dicto cap.* 10. *n.*47. & cùm Inquiſitores Apoſtoli- 88
ci, Judiceſque, fiſcales ſint quo ad cauſas, & lites familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis, judices privativè delegati ad hanc Univerſitatem cauſarum, ut nemo ambigere poteſt, & judices delegati in cauſis delegatis ſint maiores quocumque alio judice Ordinario: ut latè diximus *de Munere Judicis* 89
Orphanorum tract. 1. *lib.* 4. *cap.* 14. dubitari fas non eſt eſſe ſuperiores quocumque alio judice Ordinario; ac per conſequens quòd judices Ordinarij ſuis avocationibus, & inhibitionibus parere tenentur.

Verum hoc adeò eſt, ut ſi dubi- 90
tetur, an juriſdictio ſit judicis avocantis, vel judicis, à quo cauſa avocatur, Inquiſitores, & Judices fiſcales avocantes, ſeu inhibentes cognoſcere debent, an ſua ſit juriſdictio, non judex, à quo avocatur, quia illi ſunt delegati,

 &

& iſte Ordinarius, & quando contentio eſt inter Delegatum, & Ordinarium, ille uti maior, & non
91 iſte uti minor cognoſcit, an ſua ſit juriſdictio, ex pluribus, quos refert, & ſequitur *Cortiad. deciſ.* 34. *n.* 1. *& deciſ.* 38. *n.* 9. *Cancer.* 3. *var. cap.* 10. *n.* 88. *& nos latè diximus d. cap.* 14. *infinitis relatis*, & rationem dedimus, & ideò ſi excipiatur contra avocationem, & inhibitionem partibus citatis, exceptiones ad judices avocantes ſunt remittendæ, ut ab eo decidantur, ut latè diximus *d.cap.*14.

92 Maius dubium poteſt eſſe quando tam judex avocans, quàm judex, à quo avocatur, ſint delegati, ac Conſervatores, ut Conſervator familiarium, & Conſervator ſcholaſticorum, an in tali caſu Conſervator, ſeu delegatus teneatur parere avocationi alterius delegantis, avocanti, & remittere acta, & ſuum privilegiatum ad litigandum coram Conſervatore avocante, in quo dubio, ſi avocans ſit judex illorum, qui potentiora privilegia habent, ad illum remittenda eſt cauſa; ſi vero judex, à quo avocatur, ſit Conſervator habentium fortiora privilegia, tunc remittere non tenetur, ſed ipſe cognoſcit, an ſua ſit juriſdictio, ut judicatum tradit *Pegas ad Ordin. lib.* 2. *tit.* 59.

93 Unde colligimus Conſervatorem ſcholaſticorum teneri remittere ad Conſervatores familiarium, officialiumque, & cæteros Conſervatores, quorum privilegiati vincuntur à familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis, ad quod in memoriam revocanda ſunt, quæ diximus cap. antecedenti, & dicemus.

Quæ dicta ſunt intelligenda 94
veniunt, quandò quæſtio vertitur circa factum; v. g. quando dubitatur, an cauſa ſit excepta; vel an familiaris, officialiſque amiſiſſet privilegium, non verò quando dubitatur de ſenſu privilegij; aut de mente Principis concedentis, quia in ſecundo caſu Princeps eſt adeundus, ut in terminis docet *Cancer.* 3. *var. cap.* 3. *n.* 145. *&*
146. cum ſequentibus, dummodò 95
dubitatio non ſit à jure reſoluta, vel à Doctoribus ex probabiliori opinione deciſa, quia tunc fatuitas eſt Principem adire, ut latè diximus, & probavimus in noſtro opere *de Munere Judicis Orphanorum tract.* 1. *lib.* 4. *cap.*14. ubi latè quando Princeps ſit adeundus, & in quibus caſibus.

Orta dubitationem circa men- 96
tem privilegiorum, & ſenſum Principis nec à jure, nec à probabiliori opinione deciſa, in iſto caſu poſunt, & debent partes, vel ipſi judices, avocans nempè, & à quo avocatur acta remittere ad Sacrum, & Supremum Inquiſitionis Concilium, ut ipſum, ſervatâ formâ, de qua in privilegio tranſcripto
cap. 3. *n.* 64. quæſtionem ſolvat, 97
& interim contentione pendente, uterque ſuperſedere tenetur: *Cortiada*

tiada deciſ. 30. *n.* 51. *Mattheu de regimin. Valentiæ tom.* 2. *cap.* 7. §. 3. *ſect.* 1. *n.* 29. eo quòd contentione pendente nihil eſt innovandum; *Cortiada deciſ.* 22. *à n.* 1.
98 *uſque ad* 121. & apud nos eſt expreſſum in privilegio, de quo *cap.*
99 3. *n.* 64. & ratio eſt, quia dum pendet contentio, judices neſciunt quis eorum judex: *Cortiada diciſ.* 22. *n.* 7. & in articulo competentiæ juriſdictionis pendet quæſtio præjudicialis: *Cortiada cum*
100 *alijs numer.* 13. & quando causa eſt una alteri præjudicialis, priùs cognoſcendum de præjudiciali, & in terim in principali ſuperſedendum eſt, *Larrea deciſ.* 8. *num.*
101 23. *Giurba deciſ.* 33. *n.* 7. *Lancelot. de attentat.* 2. *p. cap.* 12. *ampliat.* 19. *cum infinitis*, *Cortiada deciſ.* 22. *n.* 13. *&* 14.

102 Forma, quæ ſit ſervanda in caſu contentionis, eſt tradita in privilegio relato *cap.* 3. *n.* 64. & talis eſt: Ortâ contentione inter Inquiſitores, Judiceſque fiſcales, & quoſcumque judices, vel maiores, vel inferiores, contentionis, informatio cum actis remittenda eſt ad Sacrum Generale Inquiſitionis Concilium, ubi duo ſupremi Deputati ejuſdem Concilij cum duobus Senatoribus Palatinis cauſam contentionis decidere debent, quorum deciſio eſt ſervanda, & ſi pares in voce exiſtunt, adeundus eſt Princeps ad dirimendam contentionem, & interim ſuperſedetur in cauſa, & capti ſub cuſtodiâ jubentis judicis carcere cuſtodiuntur, neceſſaria ſecuritate, & ſine moleſtia: ut patet ex verbis ejuſdem privilegij.

Ex quibus verbis patet Senato- 103
res Palatinos teneri ad Concilium generale ire ad degladiandas, & dirimendas has controverſias, & docet *Mattheu de regimine Valentiæ tom.* 2. *cap.* 7. §. 3. *ſect.* 1. *n.* 21. *Cortiada deciſ.* 30. *n.* 50. &
ita de conſuetudine apud nos ob- 104
ſervatur, & ibidem præcedit, & votum primum profert Inquiſitor ſeu Deputatus antiquior Sacri, ac venerandi Concilij, quod etiam eſt receptum, & ex conſuetudine obſervatum apud tota dominia Hiſpaniæ, ut teſtantur *Mattheus ſupra n.* 21. *Crotiada n.* 48. 49. *&* 50. *Solorzan. de jure Indiar. tomo* 2. *lib.* 3. *cap.* 24. *à n.* 63. *& in politicis lib.* 4. *cap.* 24.

Quaſi eadem forma, quæ apud 105
nos obſervatur, cuſtoditur etiam apud Cathelanos: *ex Fontanella deciſ.* 329. *n.* 23. *p.* 2. *Mattheu ſupra ſect.* 3. *per tot. Cortiada ſupra num.* 46. *& in Regno Caſtellæ ex l.* 20. *cap.* 8. *tit.* 1. *lib.* 4. *recop. ibi Narbon. gloſ.* 23. *&* 24. *& gloſ.* 1. *n.* 64. *Delben. de immun. Eccleſ. tom.* 1. *cap.* 4. *dubit.* 14. *n.* 1. *Pontius de matrimonio lib.* 5. *tit.* 15. §. *unico n.* 15. *Fermoſin. in cap. cum contingat de foro compet. quæſt.* 11. *n.* 5. *& in cap. fin. quæſt.* 4. §. 24. *n.* 3. *de libelli oblatione*, *Cortiada ſuprà n.* 54. *Zevalh. de cognitione per viam violentiæ gloſ.* 15. *à num.* 15. *Si-*

mancb. de Catholicis tit. 41. *n.* 21. *Paramo de origine Sanctæ Inquiſitionis lib.* 2. *cap.* 11. *n.* 17. *Solorzanus ſupra. Diana reſolut. moral. p.*1. *tract.*2. *reſolut.* 193. & Regnis Indiarum; teſte *Solorzano tomo* 2. *de jure Indiarum lib.*4. *cap.* 24. *n.* 62. & 63. & *in politicis lib.* 4. *cap.* 24. & in Regno Siciliæ; teſte *Pontio* ſuprà citato *num.* 54. qui tradunt formam, & concordatas circa materiam, quæ ibi videri poſſunt; & latè in *Cortiada deciſ.* 30. *à num.* 44. *uſque ad num.* 86. ubi ad longum refert praxim, quæ in hac materia obſervatur in dominijs Hiſpaniæ.

106 Quia quidem procedendi modus, ſeu forma non ſolum cuſtodienda eſt, quando vertitur dubium circa competentiam fori, ſed etiam quando adeſt contentio circa quæcumque alia privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis, nam licèt forma hæc tantùm ſit præſtita in competentijs ortis circa forum, ad alios etiam caſus extendenda venit,
107 quia ratio, ob quam foruma hæc data fuit circa forum, eſt ad ſedanda plurima dubia, quæ indiès oriebantur inter Conſervatores familiarium, officialiumque, & ſæ-
108 culares miniſtros *Cortiada deciſ.* 30. *num.* 44. Et hæc eadem ratio militat etiam, quo ad alias cauſas, & ita ejuſdem privilegij diſpoſitio ex ſatis nota regula, quòd ratio ubi eſt eadem, debet eſſe eadem juris diſpoſitio: *ex l. illud* 32. *ff. ad l. Aquil. l. illud cod. de ſacroſanct. Eccleſ.* §. *pari ratione Inſt. quibus modis ſolvitur patria poteſtas*, & ita in terminis nos docet *Matheus ſupra ſect.*1. *num.* 28. *Cortiada ſupra num.* 47. *Cutellus controverſia* 1. *num.*17. & ita reſolutum tradit *Solorzan. in politicis, d. cap.* 24. & *fuſè Narbona in l.* 20. *golſ.* 23. *à num.*13. *uſque ad* 21. *tit.*1. *lib.* 4. *recopilat.* & apud nos ita ſæpè eſſe obſervatum accepimus.

Praxis, quæ obſervatur apud 109
nos, eſt, quod petita, vel à partibus, vel à judicibus contentione juxta formam prædicti privilegij, ſupplicatur ad Sacrum, & venerandum Sancta Inquiſitionis generale Concilium, relato facto in ſupplicatione, & controverſia illius, ut ille jubeat judici, corum quo de privilegij obſervantia controverſia movetur, & notario, ut ipſi mittant proceſſum ad Secretarium Sacri, ac venerandi Concilij, quæ etiam cuſtoditur in Regnis Hiſpaniæ: *ex Narbona in lege* 20. *tit.* 1. *lib.* 4. *recopilat. gloſ.* 23. *n.* 8. *Cortiad. deciſ.* 30. *à n.* 60. 110
qui cum alijs reſolvunt originalem proceſſum eſſe remittendum, niſi in illo proceſſu aliqui complices delicti exiſtant, quia tunc ſolùm exemplum exhibendum, quod adverſus familiarem reſultat, & tabellionem cogi non poſſe, in tali caſu, proceſſum originalem remittere.

Sed quid, ſi judex, & tabellio 111
nollint acta remittere ex juſſu ſa-

cri,

cri, ac venerandi Concilij, tali enim in caſu videtur poſſe ſacros venerandi Concilij miniſtros adverſus judices, & notarios renuentes parere, per cenſuras Eccleſiaſticas procedere, quia ad defenſionem juriſdictionis poſſunt Inquiſitores per cenſuras adverſus regios miniſtros, etiam ſi ſint Re-
112 gis Conciliarij, procedere, ut tenent, docentque *Cortiada deciſ.* 27. *num.* 45. *& deciſ.* 30. *à n.* 107. *Fermoſin. in cap.* 2. *de judicijs q.* 17. *à n.* 5. *Seſſe de inhibitione cap.* 30. §. 1. *n.* 158. *Fermoſin. in cap. cum veniſſent de judicijs, quæſt.* 10. *à n.* 5. *Barboſ. in cap. ut officium num.* 14. *& cap. ut Inquiſitionis n.* 10. *de hæreticis in* 6. *Solorzan. tomo* 2. *de jure Indiarum lib.* 3. *cap.* 24. *à n.* 14. *Narbona in dicta l.* 20. *gloſ.* 22. *tit.* 1. *Farinac. de hæreſi. quæſt.* 142. *num.* 74. *Delbenè de parlamentis dubitat.* 4. *ſed.* 19. *ſubſect.* 20. *num.* 9. *& de immunit. Eccleſiaſt. tom.* 2. *cap.* 9. *dubit.* 26. *ſect.* 2. *n.* 4. *Diana reſolut. moral. p.* 3. *tract.* 1. *reſolut.* 9. *Porto Carreiro in allegat. ſuper competentijs inter Inquiſitores, & miniſtros Regios, num.* 46. *&* 47. & patet ex concordatis cum Inquiſitione Regni Siciliæ apud *Paramum de origine Inquiſitionis lib.* 2. *tit.* 2. *cap.* 11. *n.* 24. & ex quarto concordato cum Inquiſitione Regni Sardaniæ *cap.* 7. *apud Dexart. ad caput Regni Sard. fol.* 699. & ex concordia cum Inquiſitione Regni Caſtellæ apud *Fermoſin. in allegat. poſt. titulum de foro compet. n.* 62.

Atqui Inquiſitores in cauſis 113
miniſtrorum, officialium, & familiarium ſuorum ſunt judices Eccleſiaſtici, & ut tales procedere poſſunt per cenſuras contra turbantes, vel impedientes juriſdictionem ſuam, *Porto Carreiro ſup. Saſſellis de Tribunali Sanctæ Inquiſitionis prolegom.* 7. *n.* 16. *Solorzan. de jure Indiarum tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 25. *n.* 30. *Fermoſin. in dict. alleg. poſt titul. de foro compet. alleg.* 1. *n.* 4. *& à num.* 15. *Delbene de immunitat. Eccleſ. tom.* 1. *cap.* 4. *dubit.* 14. *Suelves conſ.* 19. *num.* 8. *lib.* 1. *Narbona in dicta l.* 20. *gloſ.* 22. *Diana reſolut. moral. parte* 1. *tract.* 2. *reſolut.* 135. *& tom.* 4. *tractat.* 1. *reſolut.* 82. *& in ſumma p.* 2. *verbo Inquiſitorum juriſdictio n.* 27. ergo videtur dicendum, quòd in tali caſu rectè valent Sanctæ Inquiſitionis Supremi Conciliarij procedere adverſus Regios miniſtros.

Facit etiam pro hac parte, quia 114
ſi hæc juriſdictio fuiſſet ſæcularis, & non Eccleſiaſtica, potuiſſent Regij miniſtri formare Inquiſitiones ſpeciales contra familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis; ſed non poſſunt, aſſerentibus *Diana parte* 4. *tract.* 8. *reſolut.* 55. *Delbene de officio Inquiſitionis tom.* 2. *dubit.* 195. *ſect.* 16. *n.* 5. qui aſſerunt nullas eſſe: Ergo Eccleſiaſtica, & non ſecularis eſt; quæ conſequentia optimè firmatur ex doctrina *Carleval de judicijs tit.* 1. *diſp.*

diſp. 2. *n.* 523. *Narbona in dicta l.* 20. *gloſ.* 3. *n.* 11. aſſerentium ſæculares judices capientes familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis teneri eos illicò remittere ad ſuos Conſervatores.

115 Quibus accedit, quod pari jure, quo Epiſcopi habent familiam ſuam, & officiales privilegiatos, quo ad forum, habent etiam Inquiſitores: *Carol. de Graſ. de effect. clericat, effectu* 1. *n.* 130. *Barboſ. de poteſt. Epiſcopi part.* 3. *allegat.* 107. *n.* 6. *Farin. de hæreſi. quæſt.* 182. *n.* 9. *Maceraten. lib.* 3. *reſolut.* 14. *num.* 1. *Diana reſolut. moral. p.* 1. *tract.* 2. *reſolut.* 135. *verſ. ſed contrariam*, *& p.* 4. *tract.* 8. *reſolut.* 31. *& in ſumma, p.* 2. *verbo Inquiſitorum juriſdictio num.* 25. *Thomas Delbene de immunit. Ecclеſ. tom.* 1. *cap.* 4. *dubit.* 14. *n.* 4. *Narbona l.* 20. *gloſ.* 11. *num.* 85. *tit.* 1. *lib.* 4. *recopilat. Solorzan. de jure Indiarum tom.* 2. *lib.* 3. *capit.* 24. *n.* 77. *Bobadilha in politica lib.* 2. *cap.* 15. *n.* 9. *&* 29. *Barboſ. in Clem.* 2. *n.* 8. *de hæret*, *& de jure Eccleſ. univerſ. lib.* 1. *cap.* 39. §. 4. *n.* 27. latè *Carena de officio Sanctæ Inquiſitionis*, *p.* 1. *tit.*

116 14. §. 4. *à n.* 10. *uſque ad* 17. ſub cujus nomine veniunt Notarij, Actuarij, Scribæ, Commiſſarij, Conſultores, Advocati, Procuratores fiſcales, Carcerarij, Baruarij, & Familiares omnes, ut ſubdunt *Salzed. in pract. criminali numer.* 140. *num.* 25. *Diana reſolut. moralium p.* 1. *tract.* 1. *reſolut.* 135. *verſ. ſed contrariam*, *& p.* 4. *tractat.* 8. *reſolut.* 31. *Thomas Delbene de immunit. Eccleſiaſt. tom.* 1. *cap.* 4. *dubit.* 14. *n.* 5. *Solorzan. de jure Indiarum tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 24. *num.* 77. *Barboſ. de jure Eccleſ. univerſ. lib.* 1. *cap.* 39. §. 4. *numer.* 28.

Sed ſic eſt, quòd tota familia, 117 & officiales Epiſcopi tam in Civilibus, quàm Criminalibus de jure Canonico ſunt exempti à juriſdictione ſæculari, & pertinent ad juriſdictionem Eccleſiaſticam: *ex cap. fin. de Officio Archidiaconi. cap. Eccleſiarum ſervos* 11. *q.* 2. *Barboſa de poteſtate Epiſcopi alleg.* 107. *n.* 9. *Marta de juriſdictione* 4. *p. caſu* 111. *num.* 3. & plures alij, quos citat *Pegas ad Ord. lib.* 2. *tit.* 1. §. 27. *gloſ.* 29. *num.* 15. 16. *&* 17. *& ad Ordinat. lib.* 2. *tit.* 2. *in principio gloſ.* 2. *num.* 9. *Delbene de immunitat. cap.* 4. *dubit.* 16. *Barboſ. de jure Eccleſiaſtico lib.* 1. *cap.* 39. §. 3. *à n.* 34. *Giurba conſ.* 88. *Ciarlin. forenſ. cap.* 2. *n.* 14. *&* 28. *Marines quotidianar. cap.* 117. *n.* 1. *Gratian. cap.* 340. *&* 341. *Fontanella deciſ.* 336. 337. *&* 338. Ergo ſimiliter juriſdictio Inqui- 118 ſitorum Ecclaſiaſtica, quo ad intentum, & non ſæcularis eſt; ac per conſequens videtur dicendum poſſe in præſenti caſu procedere per cenſuras Eccleſiaſticas.

Deindè, abſque dubio eſt In- 119 quiſitores Apoſtolicos poſſe procedere gladio Eccleſiæ per cenſuras Eccleſiaſticas contra Regios Miniſ-

Miniſtros , etiam Conciliarios
turbantes, vel impedientes directè,
vel indirectè miniſterium San-
cti Officij ex DD. ſuprà citatis ,
120 & ex *Bulla ſi de protegendis* , &
regulare eſt , quod quicumque
judex Eccleſiaſticus ad conſer-
vandam ſuam juriſdictionem con-
tra illam turbantes poteſt uti gla-
dio ſpirituali , & materiali , *capit.*
dilecto de ſententia excommuni-
cat. in 6. Sbroz. de Vicar. Epiſc.
l. 2. cap. 191. num. 13. Jul. Char-
tar. deciſ. 72. n. 100. ſpirituali ;
pœna ſcilicet excommunicatio-
nis , *cap. 1. ubi communitèr DD. de*
Officio Delegati , *Capicius deciſ.*
124. n. 1. Farin. in praxi parte
4. q. 114. num. 26. Martha de ju-
riſdict. p. 3. cap. 1. à n. 2. Novar.
in Rubrica de juriſdict. non tur-
band. collect. 1. num. 3. Salzed. de
lege politica , l. 1. cap. 10. n. 22.
Regens vico ad pragmat. Reg. Sar-
dan. l. 1. tit. 7. cap. 2. n. 5. Barb.
in cap. 2. n. 4. de Officio Delegati,
Jul. Chartar. deciſ. 89. n. 32. &
deciſ. 96. num. 22. Fontanella de-
ciſ. 318. n. 9. & deciſ. 319. n. 20. p.
2. Fermoſin. in cum veniſſent. q.
10. num. 4. de judicijs , & poſt ti-
tulum de foro competent. allegat. 1.
pro Tribunali Sancti Officij , artic.
121 *3. n. 77.* quinimò iſti perturba-
tores Eccleſiaſticæ juriſdictionis
ipſo jure in ſententiam excom-
municationis incidunt : *capit. con-*
queſtus de foro competent. cap. quo-
niam de immunit. Eccleſ. in 6. Jul.
Chartar. deciſ. 72. n. 101. & deciſ.
89. *num. 33. & hoc ipſum ſtatu-*
tum eſt in Bulla Cœnæ Domini ca-
pit. 16. Jul. Chartar. deciſ. 72.
num. 102. & deciſ. 89. n. 34. Fon-
tanella deciſ. 312. num. 8. par-
te 2. & adhuc ſine aliqua moniti-
one ; declarando incurſum cen-
ſurarum : ut probat *Martha de*
juriſdict. parte 3. capit. 1. Fonta-
nella deciſ. 318. n. 20. p. 2. &
alij infrà num. 68. Materiali ve-
rò , pœna pecuniariâ , & mul-
ta ex communi Doctorum ſen-
tentia in *capit. 1. de Officio Dele-*
gati , *quos refert* , *& ſequitur Fa-*
rin. in praxi p. 1. quæſt. 114. num.
28. & præter eos notavit *Barboſ.*
in capit. 1. num. 4. de Officio De-
legati : Ergo &c. Demùm pri- 122
vilegia hæc licèt à Rege conceſſa
ſint rei Eccleſiaſticæ ; nempè ,
miniſterio Sancti Officij conceſſa
fuerunt , quod quidem Eccleſiaſti-
cum eſſe negare audebit nemo :
ergo ſimilitèr privilegia poſt con-
ceſſionem, naturam Eccleſiaſticam
induerunt , ſiquidem acceſſoria na-
turam ſui principalis veſtire reſol- 123
vunt jura *in leg. etiam cod. de jure*
dotium. regula acceſſorium de regul.
jur. in 6. & alij de quibus *Barboſ.*
axiom. 4. per totum.

His , & alijs fundamentis mini- 124
mè refragantibus , contrarium do-
cent *Salzedo de lege polit. lib. 2. cap.*
6. n. 55. Mattheu ſuprà ſect. 1.
num. 9. & 10. Paramo de origine
Sanctæ Inquiſitionis lib. 3. q. 2. n.
114. & 121. Cortiada deciſ. 30.
n. 43. Pareja de inſtrumentorum

Ff *editio-*

editione tom. 1. *tit.* 5. *reſolut.* 9. *n.* 72. *Marius Cutellus in diſcurſu pro concordijs Siciliæ capit.* 4. *per totum*, *& de immunit. Eccleſ. lib.* 2. *q.* 136. *Regens. vico ad pragm. Regn. Sard. lib.* 1. *tit.* 7. *cap.* 7. *n.* 26. *Regens Leon. deciſ.* 2. *n.* 29. *lib.* 1. *Solorzanus de jure Indiarum tom.* 2. *cap.* 24. *n.* 65. *& in politicis lib.* 4. *cap.* 24. *Bazilius Ponce de Leon de matrimon. lib.* 5. *cap.* 12. *n.* 15. qui cum alijs aſſerunt juriſdictionem Inquiſitorum in præſenti caſu non eſſe Eccleſiaſticam, ſed Regalem, ac per conſequens non poſſe Inquiſitores procedere per cenſuras, & contrarijs reſpondent.

125 Nos autem inter ſaxum, & ſacrum poſiti eam lectoribus, ac judicibus reſolvendam relinquimus, & conſuetudini, quæ inſpicienda eſt in materia: nam ſi Inquiſitores fuerint in poſſeſſione procedendi; in tali caſu contra inobedientes Eccleſiaſtica poteſtate, ea uti debent, quia Inquiſitores exiſtentes in quaſi poſſeſſione procedendi contra eos, qui offendunt, officiales conſervandi ſunt, ut cum infinitis tradit *Seſſe de inhibitione capit.* 30. §. 1. *nu-*

126 *mer.* 202. Si verò non ſint in quaſi poſſeſſione procedendi per cenſuras Eccleſiaſticas, tunc non poterunt poteſtate Eccleſiaſtica uti, ut non poſſunt Epiſcopi, qui non fuerint in poſſeſſione, ut familia ſua, & officiales foro Eccleſiaſtico gaudeant tam in Civilibus, quàm in Criminalibus, prout in noſtro Regno non ſunt; teſte *Peg. ad Ord. lib.* 2. *tit.* 1. §. 27. *n.* 16. *& tit.* 2. *in principio num.* 9. & in his terminis debent Inquiſi- 127
tores ſupremi Concilij recurrere ad Principem, ut renuentes judices, & notarios cogat obedire, & ſeveriſſimè puniat, vel ipſummet Sacrum, ac venerandum Concilium adverſus illos procedat, eos multando propter irreverentiam, audaciam, decorem proprium, & reſpectum amiſſum, *Salgado de Reg. protect.* 1. *p. cap.* 7. *n.* 35. *Narbona in dicta l.* 20. *gloſ.* 23. *n.* 9. latiſſimè *Seſſe de inhibitione cap.* 10. §. 2. *à n.* 1. *uſque ad* 54. ubi per totum, quomodo procedendum ſi contra fractores inhibitionum.

Advertant verò judices qui- 128
cumque illi ſint ſive maiores, ſive inferiores, quòd Inquiſitoris ad officium non vulgares homines eliguntur, ſed qui doctrinâ, prudentiâ, magniſque virtutibus fulgent, ut nos ipſi videmus, & teſtatur *Seſſe ſupra cap.* 30. *num.* 98. referens alios ad hoc, ut mandatis eorum ſine examine pareant, pro eis injungitur in *Ordinat. lib.* 2. *titulo* 6. *ibi Peg.* cum alijs, & nè vanam integritatis ſuæ jactantiam in eo oſtendere conentur, in quo potius ſe Religioni, & puritati Catholicæ fidei parùm affectos, & pios demonſtrant, quam juſtitiam, pacemque dilligere, cùm ſe opponunt miniſtris fidei, quibus jure omni

inſpecto

inſpecto ſumma laus; ſumma gratitudo, ſumma reverentia, ſummus honor ab omnibus fidei Chriſtianæ profeſſoribus debetur, & pro quorum authoritate conſervanda, & augenda clamitat ipſa fides, pro qua totis viribus dimicare, ac pugnare debemus.

129 Concluſo proceſſu contentionis in Sacro Concilio ſequentia animadvertere debent Supremi Concilij Inquiſitores, ac Senatores Palatini. Primum, qualitatem tribuens juriſdictionem. Secundò qualitatem cauſæ. In primo videndum eſt, an ſint familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, & an ſint de numero, ſiquidem agens aliqua lege, vel ſtatuto, ante omnia probare debet qualitatem ab ipſa lege, ſeu ſtatuto

130 requiſitam: *ex l. 2. §. ſi dubitetur, l. ſiquis aliena ff. de judicijs, l. 1. §. ait Prætor ff. ne quid in loco publico, Valenſuela conſ. 191. per totum, Narbona in dicta l. 20. gloſ. 19. per totum, Pareja ſuprà tom. 1. tit. 2. reſolut. 6. n. 3. Cortiada deciſ. 30. à num.* 76. In ſecundo attendenda eſt qualitas cauſæ, & inſpiciendus eſt tenor privilegij, & qualis ejus obſervantia, *Diana tomo 9. reſolut.* 14. §. 7. & 8. *Riccius*

131 *parte 5. collect.* 1125. quæ anteà debent conſiderare judices, ante quã forment contentionem circa juriſdictionem, & cùm ad dirimendas contentiones plurimùm valeant, & conducant concordiæ alienorum Regnorum ad caſus non prævíſos in privilegio, & ad privilegia interpretanda in ea parte, in qua conſuetudo, ea adhuc non in- 132
terpretata ſequentia Regni Cathaloniæ hic tranſcribere non ineptè exiſtimamus, quarum tenor ſequens eſt.

Concordia Cardinalis Don Didaci Spinoza Inquiſitoris Generalis, de qua in hoc capite plures memini, eſt tenoris ſequentis.

NOS Don Felippe por la gracia de Dios Rey de Caſtilla, de Aragon, de Leon, de las dos Sicilias, de Hieruſulem, de Ungria, de Dalmacia, de Croacia, de Navarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Gallicia, de Mollorca, de Sevilla, de Cerdaña; de Cordova, de Corſega, de Murcia, de Jaen, de los Algarbes, de Algezira, de Gibraltar, de las Iſlas, de Canaria, de las Indias, y tierra firme del Mar Oceano, Archiduque de Auſtria, Duque de Borgoña, de Brabante, y de Milan, Conde de Barcelona, de Atandes, y de Tirol, Senhor de Biſcaya, y de Molina, Duque de Athenas, y Neopatria, Conde Roſſellon, y Cerdaña, Marques de Oriſtan, y Conde de Gociano. A los Illuſtre, y muy Reverendo, Reverendos em Chriſto Padres lugartiniente, y Capitan General en el nueſtro Principado de Cataluña, y Condados de Roſſellon, y Cer-

y Cerdaña, Archobiſpo, Obiſpo, Abbades, Priores, Capitulos, y Canonigos, y otras qualeſquier Eccleſiaſticas perſonas, Regente nueſtra Real Cancellaria, y Doctores de nueſtra Real Audiencia, y Concejo criminal, Portant vezes de nueſtro General Governador, o Lugartiniente de aquel, Maeſtre Racional, Rayle General, Abogados, y Procuradores, fiſcales, Vegueres, Sotſvegueres, Porteros, y aqualeſquier Officiales, y ſubditos nueſtros aſſi maiores, como menores, y a las Univerſidades de qualeſquier Ciudades, Villas, y Lugares en los dichos nueſtro Principado, y Condados conſtituydos, y Conſtituydores, al qual, ò a los quales las prezentes pervendran, ò ſeran prezentadas, ò del negocio juſo ſcrito ſereis requeridos en qualquier manera, ſalud, y dileccion. Por quanto el muy Reverendo en Chriſto Padre Don Diego de Spinoza Cardenal de la Santa Igleſia de Roma, electo Obiſpo de Siguença, Prezidente de nueſtro Concejo Real de Caſtilla, y Inquiſidor General en nueſtro Reynos, y Señorios con acuerdo de los del Concejo de la General Inquizicion, y Conſultado por Nos proveyo: que el Licenciado Franciſco de Soto Salaçar del dicho Concejo vizitaſſe las Inquiziciones, y Inquizidores, y Miniſtros del Santo Officio de la Inquizicion de los nueſtros Reynos de Aragon, y Valencia, y deſſe Principado, y Condados, y aviendoſe dado ante nos por parte de los Braſſos, y Stamentos del en las Cortes, que celebramos en la Villa de Monçon en el año paſſado de 1564. ciertos apuntamientos, y cabos, en que ſe quexavan de la orden, que los dichos Inquizidores deſſe dicho Principado, y Condados tenian en el proceder, y conecer de las cauzas Civiles, y Criminales fuera de la Fé, y dependientes dellas, tocantes à los Officiales, Familiares, y Miniſtros del Santo Officio de la Inquizicion, y ſus familias, ſe le ordenò: q̃ acerca de los dichos apuntamientos, y cabos, informaſſe, y ſiendo neceſſario, y le pareccieſſe, dieſſe noticia de lo ſobre dicho a vos otros los dichos nueſtros Officiales, y Miniſtros, y à los Deputados, Univerſidades, y otras perſonas particulares deſſe dicho Principado, y Condados, para que ſe tuvieſſen otras cozas de que advertir àlen de lo ſobre dicho, lo pudieſſen hazer, y el Nos trouxeſſe de todo entera relacion, y informacion, ſobre lo qual os mandamos eſcrivir. Y en execucion, y comprimiento deſto el dicho Licenciado Franciſco de Soto Salaçar fue a eſſe Principado, y viſto la Inquizicion, y Inquizidores, y Miniſtros dellos, y cerca los dichos apuntamientos, y cabos, y de otros, que de nuevo por vosotros, y otras perſonas particulares ſe dieron a pedi-

pedimiento dellos, y de officio, hizo las diligencias, que parecieron neceſſarias para enterar la verdad, y traxo de todo muy baſtante relacion, la qual viſta por el dicho Inquizidor General, y Concejo de Inquizicion, y acordado, y decretado lo que acerca dello ſe devia proveher, y aviendo deſpues conferido, y platicado ſobre dello con los del nueſtro Concejo ſupremo de Aragon, y conſultado con Nos, el dicho Inquizidor General hà dado una provizion, en la qual van incorporados los Capitulos, y Decretos, que cerca de lo ſuſodicho ſe pidieron, y devieron proveher, cuyo tenor es el, que ſe ſigue:

Nos Don Diego de Spinoza; por la Divina miſeracion Cardenal de la Sancta Igleſia de Roma, electo Obiſpo de Siguença, Prezidente en el Concejo de ſu Mageſtad, que por authoridad Apoſtolica exercemos el Officio de Inquizidor General contra la heretica pravedad, y apoſtacia en ſus Reynos, y Señorios. A vos los Inquizidores de la Inquizicion del Principado de Cataluña, y Condados de Roſſellon, y Cerdaña, que reſide en la Cuidad de Barcelona, ſalud, y gracia. Bien ſabeis, como por commiſſion nueſtra con acuerdo del Concejo de ſu Mageſtad de la General Inquizicion aviendo lo conſultado con ſu Mageſtad el Licenciado Franciſco de Soto Salaçar del dicho Concejo, fue avizitar eſſa Inquizicion, y por averſe dado a ſu Mageſtad en las Cortes, que tuvo en Monçon el año paſſado de 1564. por parte de los tres braços, y Stamentos deſſe dicho Principado ciertos apuntamientos, y querella contra el Santo Officio de la Sancta Inquizicion, y ſus Miniſtros, diziendo: que cerca del conocimiento de las cauſas Civiles, y Criminales, de que fuera de las del crimen de heregia, y dependientes della, en ſua Inquizicion ſe conoce de los officiales della, y ſus familiares, y de los familiares, ſe excedia, los quales ſe entregaron, para que llegado aì, haziendo la dicha vizita ſe informaſſe de la verdad de lo en ellos contenido, y para que cerca dello, ſi fuere neceſſario trataſſe, y confirieſſe con el Lugartiniente de ſu Mageſtad, Regente, Concejo, y audiencia deſſo Principado, y Condados de Roſſellon, y Cerdaña, ſu Mageſtad eſcrivio à los dichos Lugartiniente, Regente, Concejo, y Audiencia, dandoles noticia de todo lo ſuſodicho, para que ſi de màs de los dichos apuntamientos tenian otra coza, que dizir la trataſſen con el. Y en complimiento de lo ſuſodicho, fue a eſſa dicha Cuidad, y Principado, y llegado aì dio las dichas cartas al Lugatiniente de ſu Mageſtad, Regente, Concejo, y Audiencia deſſa dicha Ciudad, con los quales, y con los Deputados tratò, y confi-

confirio el dicho negocio. Y el dicho Lugartiniente de ſu Mageſtad, y Regiente dieron de nuevo otros apuntamientos, y para comprobacion dellos prezentaron algunos teſtigos, eſcrituras, y de màs de aquello, hizo otras diligencias, y aviriguaciones, que parecieron ſer neceſſarias para ſaber, y entender la verdad de lo ſuſodicho, lo qual por nos, y por el Concejo de ſu Mageſtad de la General Inquizicion, viſto, y decretado, y acordado cerca dello; lo que ſe devia proveher, y haviendolo deſpues conferido, y platicado con el Concejo de Aragon, que cabe ſu Mageſtad rezide, y conſultado con ſu Mageſtad, fue acordado, que en eſſa Inquizicion del Principado de Cataluña, y Condados de Roſſellon, y Cerdaña, y ſu diſtricto ſe devia proveher, y mandar guardar los decretos, y capitulos ſiguientes:

1 Primeramente, que en la dicha Ciudad de Barcelona los Inquizidores recojan todas las familiaturas, que huvieren dado en la dicha Ciudad, y ſu diſtricto, y an ſi recogidas nombren, y crien en la dicha Ciudad de Barcelona cincoenta Familiares, y fuera de la dicha Ciudad de Barcelona en las Ciudades, Villas, y Lugares de haſta mil vizinos, ò donde arriba, nombren ocho Familiares, y en los de quatrocientos vizinos haſta duzientos, quatro Familiares, y de alli aboxo uno, ò dos Familiares: ſalvo en los pueblos maritimos, ò de frontera, que alli podran los Inquizidores dichos nombrar en cada pueblo otros dòs Familiares màs, de los que pudieren proveher, ſi los dichos pueblos no fueſſen maritimos, ò de frontera, y que antes que ſe les den las cedulas de ſus familiaturas, ſe hagan informaciones en eſcrito por los dichos Inquizidores, ò por ſu Commiſſario de la limpieza de los dichos familiares, y ſus mugeres, y calidades de ſus perſonas, y que ſean quietos, pacificos, y llanos y nò poderoſos, frailes, ni clerigos, ni homicidas, ni bandoleros, ni proceſſados, ni facinoroſos, ni que eſten prezos por cazos enormes, y graves, ni hombres inquietos, y que ſe de en Barcelona liſta de los dichos familiares al Lugartiniente de ſu Mageſtad Regiente, Concejo, y Audiencia Real, y en el diſtricto de los dichos Familiares ſean obligados à prezentar ſus cedulas de familiaturas ante el Jues Ordinario de la Ciudad, Villa, ò lugar donde fuere el tal familiar, y ſacarà teſtimonio authentico de Eſcrivano publico, de como prezentò la dicha cedula, y que los Familiares, que nò huvieren hecho la dicha diligencia; nò gozen privilegio alguno del Santo Officio de la Inquizicion, y avizinos de Barcelona nò los hagan familiares de otros lugares, viviendo en la dicha Ciudad, y ſi los huviere, los

quiten

quiten luego.

Item, que en los negocios, que no ſon de fé, ni dependientes dellos, y en los cazos, que conforme al direcho, y cuſtumbre ha lugar la immunidad de la Igleſia, los Inquizidores deſſa dicha Ciudad, y Principado no ſequen della los familiares delinquentes, ni a otros mal hechiores, que a ella ſe recogeran.

Item, que las juſticias ſeglares, fuera de la Ciudad de Barcelona, puedan conocer en las cauſas civiles de los familiares, ſiendo haſta quantidad de doze libras.

Item, que los familiares, que fueren de arte mecanica, ſi delinquiren en cazos de fraudes cometidos en ſus officios, obras, pezos, y meſura, ſean caſtigados por los Juezes Reales, y ſeglares, y lo miſmo los familiares tratantes, que cometieren fraude en vituallas, y proviziones, y en los derechos de la Generalidad del dicho principado, que en eſſe cazo conoceran los Juezes deputados de la Generalidad, ó otros Juezes ſeglares, aquiens reſpectivamente tocare, y nò los Inquizidores. Y lo miſmo ſe haga en qualquier otra perſona Official, ò Familiar del Santo Officio publico, ò Real, ò de Univerſidad, que ſi en el officio, que adminiſtraren delinquiren, que por razon de ſer tal official, ó familiar nò goze del privilegio de la Inquizicion.

Item, que en la Cuidad de Barcelona ninguno de los Conſultores, ni official nò goze del privilegio del fuero, ni de otra coza alguna como official del Santo Officio, ſi nò ſolamente los que tuvieren titulo del Inquizidor General, y un Diſpenſero, dos Abogados de los prezos por el crimen de la heregia, ò dependientes della, y un Chirurjano, y un Barbero, Alguazil, Receptor, y Medico ſe les permitirà a cada uno dellos, que tenga un Tiniente.

Item, que el, que fuere familiar do otro diſtricto nò puede gozar del fuero deſſe Santo Officio deſſa Inquizicion, haviendo mudado el domicilio, y nó le haviendo mudado, ſi nò viviendo alli para rezidir por algun tiempo para negocios, ò otras cozas, aya de gozar del dicho fuero.

Item, quando los Inquizidores conocieren de las cauſas criminales, ò civiles, que conforme al eſtilo de aquella Inquizicion pueden, y deven conocer de los officiales, y Miniſtros y Familiares del Santo Officio, y fuere neceſſario inhibir à las juſticias Eccleſiaſticas, ò ſeglares, ò dar algun mandamiento inhibitorio contra ellos, uſan de las cenſuras con todo miramiento, guardando el orden de derecho, dandoles mandamientos con audiencias, y termino competente, y citacion de parte, ſegun la qualidad del negocio, que occorriere, y quando en ſemejantes cazos ſe huviere de

dar

dar inhibitoria contra el Lugartiniente de ſu Mageſtad, Capitan General, Regente, Concejo, y Audiencia Real, los Inquizidores antes de dar la inhibitoria embien un Notario del Secreto a dar noticia del cazo, que occurre, y relacion del negocio, porque ſe remitta à la Inquizicion, y hecha eſta diligencia, ſi toda via ſe huviere de dar la inhibitoria, la aya de notificar uno de los Notarios del Secreto; y en ſemejantes cazos nò mandaran venir à la Audiencia del Santo Officio al Regente, ni à los Juizes de la Audiencia Real.

Item, que los Familiares deſſa dicha Ciudad de Barcelona, y diſtricto deſſa dicha Inquizicion ſean obligados de ir por ſu turno, y orden a guardar la mar con los otros de la dicha Ciudad, y lugares del diſtricto, y ſo color de ſer Familiares nò ſe eximiran de la dicha guarda, y los Inquizidores nò les ampararan, ni defenderan.

Item, de aqui a delante nò ſe ternan por Comenſales, ni de las familias de los Inquizidores, y officiales ſalariados, ſi no aquellos, que actualmente fueren continuados comenſales ſuyos, y llevaren ſu ſallario, para gozar del privilegio del fuero de la Inquizicion, y los Inquizidores no ampararan, ni defenderan a otros algunos.

Item, que los dichos Inquizidores de aqui delante tenga mucho miramiento, y advertencia en proceder contra los Alguaziles Reales, y nò les prendan, ſi no en cazos graves, y notorios, en que huvieren excedido contra el Santo Officio, y que los Inquizidores no prohiban à los familiares, que teſtifiquen en qualeſquier cauſas ante los Juezes Reales, ſin que ſea neceſſaria licencia ſuya.

Item, que los Inquizidores de aqui adelante no ſe intrometan a conocer, y proceder de cauſas matrimoniales ſobre el vinculo del matrimonio, ni dezimales, aun que ſean de officiales, y familiares del Santo Officio.

Item, que en las cedulas de las familiaturas, que de aqui a delante los Inquizidores dieren, guarden la forma, y orden, que del Concejo de la General Inquizicion ſe les embiarà, y nò añadiran, ni pondran en las cedulas, que dieren, otras palabras algumas.

Item, que los Familiares en lo traer las armas cerca de la medida guardem las pragmaticas del dicho Principado de Cataluña, y Condados de Roſſellon, y Cerdaña, y los Inquizidores contra eſto no les amparen, ſalvo, quando fueſſen en execucion del Santo Officio, que entonces llevaran las que por los Inquizidores ſe les ordenare.

Item, que los Inquizidores fuera de los cazos del crimen de la heregia, ò dependientes della, no impidan à los Juezes Reales la execucion de ſu juſticia contra perſonas,

ſonas, que nò ſean de la juriſdicion del Santo Officio con ocaſion, que los dichos Inquizidores digan, que los tales delinquentes han cometido delictos, cuyo conocimiento les pertenece, ſinò, que liberalmente ocurriendo ſemejantes caſos, y aviendo prevenido la juſticia ſeglar en la priſion, dexen à los Juezes Reales hazer juſticia, pues podran ellos diſpues proveher de caſtigo, y punicion de los tales delinquentes.

Item, ſi acaeciere, que alguna perſona, que eſtè preza en las carceles Reales fuere repetida por los Inquizidores por coſas tocantes al crimen de la heregia, ò dependientes della en caſos, q̃ las dichas perſonas no ayan de ſer relaxadas à la juſticia, ò Braço Real, en tal caſo los Inquizidores, acabadas, y fenecidas las cauſas de los que anſi huvieren repetido, los remitan, y tornen à la carcel, de donde fueron trahidos à la Inquizicion.

Item q̃ los Inquizidores en los caſos, y cauſas criminales, de que pueden conocer fuera del crimen de la heregia, ò eſpecie della, ò de ella dependientes, nò ſaquen los delinquentes al acto publico de la Fè, y que quando huviere de haver en ſemejantes cauſas relaxacion al braço ſeglar, llamen por Conſultor, ò Conſultores para la determinacion à los juezes, aquien ſe huviere de hazer la tal relaxacion.

Item, q̃ los Inquizidores nò defenderã en lo dicho Principado, y Cõdados de Roſſellõ, y Cerdaña, y ſu diſtricto, ni ampararã à los familiares, que agavillaran los granos, trigos, y cevada, y otros mantinimientos contra las Ordenanſas del dicho Principado, y Condados de Roſſellon, y Cerdaña. Ni menos en tiempo de peſte ampararan, ni defenderan à los dichos familiares, para que dexen de guardar la orden, q̃ eſtuviere dada para evitar la contagion de la dicha peſte, y dexen, y permitan, que las ropas, y otra hazienda, que los dichos familiares metierem en la dicha Ciudad, y otros lugares del diſtricto, ſean reconocidas, y que en eſto nò impidan à las juſticias Reales la execucion de las penas contenidas en las pragmaticas, y ordenes Reales, que cerca deſto diſponen.

Item, que en Tarragona, Gerona, Seo de Urgel, y Maureſa, Viche, Elna, y Perpiñan, y en los pueblos maritimos, y de Frõtera aya Cõmiſſarios del Santo Officio de la Inquizicion, y nò en otras, y q̃ ſe llamen, y nombren Cõmiſſarios, Deputados, y eſtos tales nò conoſcan de cauſa alguna para la determinar, mas de recibir in formaciones, y remitirlas à los Inquizidores ſin capturas, ſalvo, quando ſe temiere de fuga de las perſonas, contra quien ſe recibieren las dichas informaciones, y

los dichos Commiſſarios nò daran patentes, ni bollatines para traer, ò ſacar baſtimentos, ni otras cozas, ni daran inhibitorias, ni formaran competencias con ningun Jues Eccleſiaſtico, ni ſeglar; porq̃ occurriendo ſemejãte caſos hã de conocer dellos los Inquizidores por ſus perſonas, y cada uno de los dichos Cõmiſſarios podrã tener un Aſſeſſor, y un Notario, y eſtos tã ſolamẽte goſaran como familiares, y ſi huvieren meneſter Alguazil, nõbrarã un familiar del numero del lugar dõde reſidiere, el qual nò trayga vara, ſalvo, quãdo huviere, ò ſucediere coſa, en q̃ aya de executar ſu officio, exceto en Tarragona, Gerona, Perpiñan, Seo de Urgel, Manreſa, y Viche, que en eſtas Ciudades, y tierras las podran traer de ordinario, como lo han hecho haſta agorà. Y los dichos Alguaziles, q̃ anſi ha de haver en los dichos pueblos nò goſaran del fuero, y privilegio del Santo Officio, ſinò ſus perſonas como Familiares. Y q̃ los demàs officiales, y los demàs Cõmiſſarios, y Aſſeſſores, y los que llamã diſcretos fuera de la dicha Ciudad de Barcelona, en la qual podra haver dòs perſonas, que ſirvan dicho officio, ſe quiten, y revoquen los titulos, y poderes, y de aqui a delante nò goſen de privilegio alguno del Santo Officio, ni los Inquizidores los ampararã, ni abrà nomina dellos en la Inquizicion.

Item, q̃ los dichos Inquizidores fuera del numero de officiales, y familiares, q̃ de ſuſo va declarado, no tegã otros, aquiẽ llamã, Cõmiſſarios ſocolor de cometerles priſiones de algunas perſonas, q̃ por ellos eſtuvieſſẽ mãdados prẽder, ſinò que quãdo ſe hiſieren las dichas capturas, ò ſe devã de hazer, ſe hagã por los dichos familiares, ò officiales, y ſi pareciere cometellas a otras perſonas, las tales perſonas, aquien ſe cometieren las dichas priſiones por razon de aquello, nò gozen de privilegio alguno del Sãto Officio, y ſi algunos deſtos eſtuvieren provehidos, los quiten, y revoquẽ luego, y ſe recojan ſus cedulas.

Item, las mugeres viudas de los officiales ſalariados del Santo Officio nò mudando eſtado goſaran del privilegio del fuero de la Inquizicion en las cauſas civiles, y criminales, ellas tan ſollamẽte, y nò ſus hijos, y familias. E quanto à las mugeres viudas de los familiares, y ſus hijos, y familias de ninguna manera gozen del dicho privilegio de fuero, ni los Inquizidores les defendeeran en coſa alguna.

Item mandamos, que de aqui a delãte los Inquizidores nò amparẽ los familiares en el repartimiento de aguas, guardas, y daños de panes y de heſas, y viñas, mõtes, y paſtos, entendimientos de lumbres, licẽcias de edificar, aderezar calles, y lugares publicos, mandamiẽtos de limpiar lagunas, reedificar caminos,

ños, ordẽ de proveher mãtenimiẽtos, anſi en la entrada, como en la ſalida dellos, y orden, que ſe dà a carniceros, peſcadores, y otros officiales, que tienen obligacion de baſtecer.

Item, los Inquizidores por ſi, y por ſus Commiſſarios eſtaran mui advertidos de nò dar edictos con cẽſuras para deſcubrir robos, hurtos, deudas, y otros delictos ocultos, q̃ ſe huvieren cometido cõtra los Conſultores, officiales, ò familiares del Santo Officio, ò contra las perſonas, q̃ le huvieren hecho alguno daños, ni menos llamaran por edictos con las dichas cẽſuras, que huvieren delinquido, nò ſiendo cauſas del delicto de la heregia ò dependientes della.

Item, de aqui a delante a los reos, que los dichos Inquizidores mandaren prender fuera del crimen de la heregia, ò de pendientes della, nò los pondran en las carceles ſecretas, que eſtan deputadas para los que cometen el dicho crimen, ſinò en carceles publicas adonde puedan tratar ſus cauzas, y negocios con ſus Letrados, y procuradores por el orden, y forma, que lo tratan los otros, que eſtan prezos en las carceles publicas del dicho Principado, y ſe de orden por los dichos prezos, que eſtuvieren en las dichas carceles publicas del dicho Principado, y ſe les pueda dizir miſſa, y ſe les adminiſtren los Sacramentos.

Item, ſi algun Familiar del Santo Officio ſiendo official del General, ò de otra qualquier manera cometiere fraude en ſu officio en los derechos de la Generalidad del dicho Principado, los dichos Inquizidores nò los defiendan, antes dexen à los Deputados de dicha Generalidad hazer juſticia libremente.

Item, que los Inquizidores de aqui a delante nò daran carta de guiage, para que algunos delinquentes delados, oblandidos por las juſticias Reales vengan ante ellos, ſinò fuere en cazo de la Fé, ò depẽdiẽtes dellos, y en aquel caſo los daran tan ſolamente por el tiẽpo, que fuere neceſſario.

Item, que los Inquizidores cada, y quando, que algun official, ò familiar en las cauzas criminales, ò civiles fuera de la Fè, ò dependientes della huviere conſentido pro auto tacito, ò expreſſo en la juriſdicion del jues ſeglar, ò ſe huviere llamado à la Corona, nò los ampararan, ni inhibiran à los juezes ſeglares. Y lo miſmo guardaran, algun official, ò familiar ſucediere en bienes litigiozos, ſerà obligado a ſeguir el fuero donde pendiere lecauza, y lite antes, y al tiempo que ſucedieſſe en los dichos bienes, ò derecho, y accion a ellos.

Item, que nò tiniendo, como los familiares de la Inquizicion nò tienen, enlas cauſas civiles privilegio del fuero como actores, ſi nò como reos las han acuſtumbra-

 do

do intentar criminalmẽte por via de interdictos, y remedios poſſeſſorios, los Inquizidores nò admitiran ſemejantes cauſas, ni remedios, ni daran lugar a cautelas, ſinò que los familiares quando fueren actores convendran à los Reos ante ſus Juezes, y fueros en las cauſas civiles.

Item los Inquizidores, quando los familiares cometieren algun delicto grave, ò otra perſona contra dellos, ò contra los officiales, nò embiaran Juezes peſquizidores, que vayan a recibir informaciones, ni caſtigar os delinquentes con dietas, ni ſallarios, ni de otra manera, ſinò que quando ſe offerecieren ſemejantes negocios, los Inquizidores cometan las informaciones à los Commiſſarios de la Inquizicion, que en eſtò evitaran coſtas, y daños à las partes.

Item los Inquizidores nò executaran de aqui a delante contratos hechos ſobre pàs, y tregua, ſalvo los que fueren atorgados ante ellos, y por ſu mandado.

Item los Inquizidores nò mandaran executar contratos en virtud de la clauſula general de ſumiſſion de fuero entre perſonas, que nò fueren officiales, ò familiares del Santo Officio, ni conoceran de las cauſas, en que alguno hiziere donacion, ò ceſſion a los Familiares, ò Officiales del Santo Officio con occaſion de mudar el fuero, antes les remitiran à los Juezes ſeglares, que dellas puedan, y devan conocer, para que hagan juſticia en ellas.

Item, que las mugeres viudas de los officiales, y familiares no las defiendan los Inquizidores, para que dexen de pagar los derechos, y contribuciones, como las pagan las otras mugeres viudas del dicho Principado, y Condados de Reſſellon, y Cerdaña.

Item, que los Inquizidores, quando huvieren de llamar a ſu Audiencia a alguno de los Juezes de la Audiencia Real, an ſi del civil, como del criminal, lo hagan en los caſos, que nò lo pudieren eſcuzar, y entonces con mucha conſideracion.

Item, quando algun Mercader, ò otra preſona ſe alçare, ò quebrare en ſu credito, los dichos Inquizidores nò ſe intromietan a conocer de ſemejantes cauſas, ò color, que el dicho Mercader, que anſi ſe alçò devia alguna deuda a algun official, ò familiar del Santo Officio, ſinò que dexen las ſemejantes cauſas à los Juezes ſeglares, ſalvo, ſi al tal alçado fueſſe Familiar del Santo Officio de la Inquizicion, que en tal cazo los Inquizidores haran juſticia.

Item, que cada, y quando, que ante los Juezes ſeglares del dicho Principado ſe huvieren tratado algunos pleytos entre perſonas, que ninguna dellas ſerà familiar, ò official del Santo Officio ſobre algunos bienes, y deudas, y haviendo

do pronunciado ſentencia en ellas, y dãdoſe executoria por los dichos juezes ſeglares : ſi algun official, ò familiar, que a los dichos bienes,ſobre que ſe hà litigado ſocolor que eſtavan en ſu poder, ò parte alguna dellos, pretendiere con authoridad del Santo Officio inhibir los juezes ſeglares, y impedir la execucion de las dichas ſentencias, los Inquizidores no les amparen en manera alguna, ni ſe entremeteran a conocer de ſemejantes cauſas, ſinò que dexen hazer libremente juſticia en ellas à los juezes ſeglares.

Item, los Inquizidores, quando alguno, que nò fuere official, ni Familiar del Santo Officio, cometiere algun delicto en compañia de algun Official, ò Familiar del Santo Officio, ò dandole favor, ò ayuda, conoſcan, ni procedan, contra los que nò fueren familiares, ò officiales del Santo Officio, por razon de ſer el delicto commun, y complices, ſinò que ellos ſolamente conoſcan contra los que fueren officiales, y familiares del Santo Officio.

Item, que ninguno de los Inquizidores de aqui a delante ſea Commiſſario de la Santa Cruzada, ſin tener para ello expreſſa licencia nueſtra, ò del Inquizidor General; que por tiempo fuere.

Item, los Inquizidores nò procedan contra los Priores del Collegio de los Notarios Reales del dicho Principado, y Condados de Roſſellon, y Cerdaña, quando los dichos Priores mandaren executar algun Notario, q̃ es Familiar del Santo Officio por algunos derechos, ò coza, que deve, conforme à las Ordenanças del dicho Collegio; y lo miſmo guarden en otros quales derechos, que los Familiares deven, por ſer de alguna Confradria, ò Collegio, ò Hermandad, ò que tuvieren Mayordomia, ò adminiſtracion de alguna Igleſia, ò Hermita, ò manda pia por deudas, que devan, ò contribuciones à los tales Cabildos, ò Congregaciones, ni los eſcuzaran de pagar contribucion, ò impoſicion, repartimiento de derechos, que contribuyen, y pagan los otros vizinos de las Ciudades, Villas, y Lugares donde fueran tales Familiares.

Item, los Inquizidores nò defenderan, ni ampararan los familiares de la Inquizicion, para que hechandoles huespedes los dexen de recibir, nò haviendo otras cazas, en que ſe puedan apozentar las perſonas a quien conforme la orden del dicho Principado, y Condados de Roſſellon, y Cerdaña, deve dar apozento.

Item los Inquzidores de la dicha Inquizicion por ſus perſonas conoceran de las cauſas civiles, y criminales, de que huvieren de conocer de los Officiales, y Familiares de la dicha Inquizicion, ſin cometer coſa alguna dellas a perſona alguna, anſi en el ordenar de

los proceſſos, como en las ſentencias definitivas, y execucion dellas, ni otra coſa alguna, excepto la examinacion, y recepcion de los teſtigos de las dichas cauſas, à Aſſeſſor, ni Commiſſario alguno, oyendo las fuera de las ſeys horas de la Audiencia por ſu turno, ſin llevar derechos algunos ſocolor de Aſſeſſorias, averias, ni de otra manera ellos, ni otro por ellos, y las cauſas civiles paſſaran ante el Notario, que hà ſido, y ès dellas, y las criminales ante los Notarios del Secreto, y los dichos Notarios en las dichas cauſas civiles, y criminales, llevaran los derechos conforme al aranzel de la Audiencia Eccleſiaſtica de la dicha Ciudade de Barcelona, y los dichos Inquizidores proveheran como el dicho aranzel ſe ponga en una tabla colgada en la ſala de la Audiencia, donde ſe han de tratar las dichas cauſas, y el Notario, que anſi nò lo guardare, y llevare derechos demaziados lo buelva con el quatro tanto, y ſo la dicha pena, los dichos Notarios aſſentaran al cabo de los dichos proceſſos los derechos, que llevaron dellos, ſin faltar coſa alguna, y los Inquizidores tendran mucho cuidado, que anſi ſe guarde, y cumpla, los quales eſtaran mui advertidos, que las cauſas civiles, y criminales, que ſegun ſu calidad ſe pudieren deſpachar verbalmente ſin hazer proceſſos, ſe deſpachen de manera, que quanto fuere poſſible ſe eſcuzen coſtas, y dilaciones à las partes.

Item, los Inquizidores en las cauſas, y negocios del crimen nefando hagan juſticia conforme à los breves concedidos por ſu Santidad.

Item nò gozaran del privilegio del fuero de la Inquizicion del dicho Principado de Cataluña, y Condados de Roſſellon, y Cerdaña los que el dia del Auto leen las ſentencias, y edictos, ni los Procuradores, que huviere en las cauſas civiles, y criminales, que ſe trataren en el Santo Officio, ſolamente gozarà el Procurador del Fiſco de la dicha Iquizicion, y ſi alguno de los Letrados, ò Procuradores tuvieren titulo de los Inquizidores, ſe les quitarà, y daqui a de lante nò ſe daran ſemejantes titulos, ni los ampararan los Inquizidores en ſu fuero, pues ſi à los Inquizidores pareciere podran meter a eſtos en el numero delos cinquenta familiares.

Item, que los Familiares en la dicha Ciudad de Barcelona, ni fuera della por el diſtricto no prẽdan perſona alguna, ni hagan otra execucion de juſticia, ſin preceder mandamiento de los Inquizidores.

Item, los dichos Inquizidores nò recibiran pro ordinario, ni Cõſultor, ni en otro officio de la Inquizicion, ſinò fuere precediendo informacion in ſcriptis de la limpieza de ſu perſona, y ſu muger,

ger, y de ſus calidades.

Item, los Inquizidores en los cazos, que de derecho ſon del Jues Ordinario Eccleſiaſtico ſolo, nò ſe entrometeràn a conocer dellos ſin ſu voluntad.

Item, los Inquizidores de aqui a delante nò amparen à los Familiares en los delictos, que huvieren cometido antes de ſer tales familiares de la Inquizicion.

Item, pro eſcuzar toda manera de competencia, y contencion entre los dichos Inquizidores, y el Lugartiniente de Su Mageſtad, y Regente, y Juezes del Concejo, y Audiencia Real, y Concejo criminal, y otros Officiales ſeglares ſobre el conocimiento de las cauſas civiles, y criminales de los Familiares, fuera de las cauſas de la heregia, y dependientes della, y que ſe conſerve entre ellos toda buena pàs, y correſpondencia, ordenamos, que de aqui a delante cada, y quando que ſe offereciere en las dichas cauſas la dicha competencia, el Regente de la Audiencia Real del dicho Principado de Cataluña ſe junte con el Inquizidor màs antigo de la dicha Inquizicion, y ambos juntos confieran, y traten el dicho negocio, ſobre que huviere la dicha competencia, y procuren de concordarla por la via, y orden, que mejor les pareciere: y nò ſe concordando el dicho Inquizidor, y Regente, ſobre ſe an en proceder en la dicha cauſa, ſobre que huviere la dicha competencia, dexandola en el punto, y eſtado, en que eſtuviere, quando la dicha competencia començò, y los dichos Inquizidores embiaran el proceſſo al Concejo de la General Inquizicion, y el Regente al Concejo de Aragon, porque venidos los dichos proceſſos à la Corte, Su Mageſtad mandarà dar, y Nos daremos orden como ſe vea la dicha competencia, y ſe provea, y declare a quien de los dichos Juezes pertenecerà la dicha cauſa. Y en todo lo demàs pedido por parte de los dichos Braços Reales, y Eſtamentos, y que de la dicha vizita hà reſultado, nò conviene hazer novedade, ſinò que ſe guarde en eſſa Inquizicion lo que haſta a ora ſe hà uzado, y guardado conforme al buen uzo, y cuſtumbre dello. Porende mandamos a vòs los dichos Inquizidores, y todos los demàs Miniſtros de la dicha Inquizicion, que veays los dichos Capitulos, y Decretos de ſuſo incorporados, y agora, y de aqui a delãte los guardès, y hagays guardar, y cũplays, y hagays cũplir ſegun, y como en ellos ſe contiene, y contra el tenor, y forma dellos no vayays, ni paſſeis, ni coſintais paſſar en manera alguna. Dat. en la Villa de Madrid a 10. dias del mes de Julio 1568. años. D. Cardinnalis Spinoza con las Señales de los del Concejo de la General Inquizicion por mandado de ſu Señoria Illuſtriſſima Mattheu Vaſquez.

quez. Y porque por lo que conviene al ſervicio de Dios, y nueſtro, y à la quietud, y ſoſiego de nueſtros ſubditos, y Vaſſallos, y à buena, y recta adminiſtracion de la juſticia, y al bueno, libre, y recto exercicio del Santo Officio de la Inquizicion, nueſtra voluntad es, que lo contenido en la preinſerta proviſion tenga ſu devido effecto. Porende cotenor de las prezentes de nueſtra cierta ſciencia deliberadamente, y conſulta a vos otros, y à qualquier de vos, a quien eſto tocare, es aſaber, a los que devamos requirir, requirimos, y exortamos, y à los demàs dizimos, encarregamos, y mandamos ſo incorrimiento de nueſtra ira, indignacion, y pena de mil flrorines de oro de Aragon a nueſtros Reales cofres aplicadores, que la dicha, y preinſerta proviſion del dicho Cardenal Inquizidor General, y todas, y cada una coſas en ella contenidas tengays, guardeys, executeys, y cumplays tener, guardar, executar, effectuar, y cumplir hagais juxta ſu mente, ſerie, y tenor, y en todo lo que ocurriere honreis, accepteis, reverencieys, y favoreſcays el Santo Officio de la Inquizicion, Inquizidores, y Miniſtros Officiales, y perſonas de quel aimpartiendoles el auxilio, y Braço Real en todo aquello que fuere neceſſario, como es de vueſtra cuſtumbre, guardandoles, y mandando les guardar, y emparandoles en los privilegios, y libertades, que los Summos Pontifices, y Sede Apoſtolica, los Reyes Catholicos nueſtros biſahuelos, y el Emperador mi Señor, y Pader, y nos les havemos concedido, y en todo lo demàs, que conforme a derecho, y buena cuſtumbre pueden, y deven gozar, nò ſiendo contrario, ò ſocontenido a eſta proviſion, y nò hagays, ni permitais, que ſe haga deſto el contrario en manera alguna, pro quanto las dichas perſonas Eccleſiaſticas nos deſeamos complacer, y las demas allende de nueſtra ira, y indignacion en la pena ſobredicha deſeays nò incurrir. Dat. en la nueſtra Villa de Madrid a los 17. dias del mes de Julio de 1568. Yo El-Rey. V. Don Bernardo Vice-Cancellarius. V. Comes Generalis Theſaurarius. V. Loris Regens. V. Sentis Regens. V. Sora Regens. V. Sapena Regens. Dominus Rex mandavit mihi Hyeronymo Gaſſol, viſa per Don Bernardum Vice-Cancellarium, Comitem Generalem, Theſaurarium, Loris, Sentis, Sora, & Sapena Regentes Cancellarian.

Concordia Anni 1631. *Cardinalis D. Antonij C,apata Inquiſitoris Generalis, eſt tenoris ſequentis.* ElREY.

MUy Illuſtre Duque de Cardona, y Segorbe, charo Primo

Primo de mi Concejo de Eſtado, mi Lugartiniẽte, y Capitã general Para evitar diferẽcias, y encuẽtros de juriſdiciones en materias de conferencias entre los Tribunales Reales, y de la Inquizicion de los Reynos de la Corona de Aragõ, ſe ha reſuelto cõ particular acuerdo de ambos Cõcejos de Aragõ, y del de la Santa General Inquizicion lo que vereis por la commiſſion, que el de la General Inquizicion hà dado a eſte mi Concejo Supremo de Aragon, cuyo tenor es el, que ſe ſigue, en igualdad de la que por el de Aragon ſe hà dado al de la General Inquizicion.

Don Antonio Sapata por la gracia de Dios, y de la Santa Sede Apoſtolica Presbitero Cardenal de la Santa Igleſia de Roma del titulo de Santa Balbina, Protector de Eſpaña, Inquizidor General en todos los Reynos, y Señorios de Su Mageſtad, y de ſu Cõcejo de Eſtado &c. Por quanto entre otras cozas, que con acuerdo de los dòs Concejos de Aragõ, y de la Santa General Inquizicion ſe han reſuelto ſobre las diferencias, y encuentros de juriſdicion, que ſe han movido, y movieren entre los Tribunales de la Santa Inquizicion, y Reales Audiencias de los Reynos de la Corona de Aragon, una dellas es poner pena de quinientos ducados a qualquiera de los Juezes, ò Tribunales, a quien tocare el conferir, q̃ ſi haviendo pedido conferencias el uno dellos no la admitiere, el otro en qualquier cazo (por claro q̃ ſea) ſuſpendiendo luego todos, y qualeſquier procedimiẽtos, y dãdo libertad, y ſoltura à los prezos, ſi los huviere (de qualquiera de los Tribunales con fianças ſeguras para entrambas Curias, en cazo q̃ no aya peligro de ſuga, y que conforme a derecho haya lugar) ſe incurra en la dicha pena ipſo facto, y ſe haya de cobrar de los ſalarios, y bienes de los q̃ nò quieren admitir la cõferencia, y q̃ eſto ſe entiẽda por la primera ves, q̃ no ſe admitiere, aplicando la pena referida la mitad della al Fiſco Real, y del Sãto Officio de la q̃ por el ſe executare, y la otra a los pobres de las carceles de entrãbos Tribunales por mitad, y por la ſegunda ves que ſiendo requeridos los Miniſtros de qualquier de los dichos Tribunales nò admitieren la miſma conferencia, de màs de la pena referida de los quinientos ducados, queden ſuſpẽdidos ipſo facto de ſus officios à arbitrio de Su Mageſtad los officiales Reales, y los de la Santa Inquizicion al nueſtro, cõſultandolo cõ Su Mageſtad, y que la execucion de la pena de los dichos quinientos ducados en ſu cazo toque al Cõcejo Supremo de Aragon, ſiẽpre q̃ el Inquizidor, ò Inquizidores incurrieren en ella cobrãdo de ſu ſalario, ò bienes, para lo qual deſde luego ſe de, y deſpache cõmiſſion nuſtra, y del Cõ-

cejo de Su Mageſtad, de la Santa General Inquiziciõ al Supremo de Aragon, ò a la perſona, que por el dichos Cõcejo fuere nombrada para la execucion, y cobrança, y q̃ lo miſmo ſe guarde, y obſerve quãdo incurriere el official Real en la dicha pena, la qual ha de executar, y cobrar el Cõcejo de la Santa general Inquiziciõ en la forma referida, haviẽdo en todo igual execuciõ; y para q̃ cõ maior brevedad tengan fin las competencias, y nò padeſcan las partes con la dilaciõ, que ſuelen tener los Tribunales en embiar los papeles, tengan obligaciõ entrãbos Tribunales anſi dela Inquiziciõ, como los Reales en los Reynos de Aragõ, Valẽcia, y Principado de Cataluña de remitir los papeles de la competencia, ò cõpetencias a los Cõcejos, aquienes eſtan ſubordinados reſidentes en la Corte de Su Mageſtad dentro de quinze dias deſde el, q̃ ſe huviere votada allà por las perſonas aquienes toca, pues parece tiempo; y termino competente; y en los Reynos ultramarinos de Cerdeña, y Mallorca tengã dos mezes de termino para la dicha remiſſiõ de papeles, deſpues de haver votado alà la competencia, y notificado el paſſaje del Navio, ò Vaxel, q̃ partiere de qualquiera deſtas Iſlas para venir a Eſpaña al Fiſcal del otro Tribunal, ò al que exerciere ſu oficio, dentro del qual tiempo ayan de remitir, y remitã los papeles de las dichas cõpetencias à los dichos Cõcejos, a quienes eſtã ſubordinados, y nò los embiãdo dẽtro del dicho tiempo ſe ayan de determinar, y determinen cõ los papeles, q̃ de qualquier de los dichos Tribunales huvieren venido tan ſolamẽte, dando, como ſe dan eſtos terminos por peremptorios, y preciſos, aſſi para los Reynos ultramarinos, como para los Mediterraneos de la Corona de Aragon. Por tanto, por la authoridad Apoſtolica, y Real, de que en eſta parte nos es concedida, y podemos, y devemos hazer, y uzar cõ parecer, y acuerdo del Concejo de Su Mageſtad de la Santa general Inquizicion, por evitar los graves inconvenientes, y embaraços, que de nò admitirſe las dichas conferencias reſultan, en cumplimiento de lo aſſi acordado, y reſuelto, haviemos por bien mandar deſpachar eſta nueſtra cõmiſſion, en cuya virtud, mandamos, que la execucion, y cobranſa de la pena contenida en ella de los quinientos ducados, en que incurrieren los Inquizidores de la Corona de Aragon en los cazos, que por ſu parte no cumplieren lo que como arriba ſe ha dicho, aſſi lo acordado por los dichos Concejos Supremo de Aragon, y de la Santa general Inquizicion, corra, y ſe haga, como queda referido por el dicho Cõſejo de Aragõ, ò por la perſona, perſonas, que nombrare, y huviere poder ſuyo para ello, con que ſiempre que huviere de haver declaracion del incurſo de la pena

ſe

ſe juntem los Miniſtros, que cnſtumbran de ambos Concejos haverlo, y determinarlo, que para execucion, y cobrança de la dicha pena le damos, y cometemos en virtud de la preſente cõmiſſion en forma todas nueſtras vezes, vozes, y poder tan baſtante, y cumplido como ſe requiere, y mandamos a todos los Inquizidores de la corona de Aragon, q̃ al prezente, ò a delante fueren, q̃ den todo el favor, y ayuda, que por parte de los officiales Reales ſe les pediere, y fuere meneſter para la execucion, y combrança de los dichos quinientos ducados, y execucion de lo referido pena de mil florines de oro de Aragon de los bienes del que lo contrario hiziere. En teſtimonio de lo qual mandamos dar, y damos la prezente firmada de nueſtro nombre, ſellada con nueſtro ſello, y referenda del Secretario delRey nueſtro Señor, y del Concejo infrà ſcripto. Dada en Madrid a 24. dias del mes de Dezembre de 1630. años. El Cardenal Sapata. Por mandado de ſu Eminencia Reverendiſſima el Licenciado Sebaſtian de Huerta. Señalada de los Señores del Concejo, Cifontes. Ortiz. Carrilho. Chacon. Pacheco.

Y porque lapreinſerta commiſſion ſe le dà a eſte Supremo Concejo de Aragon, el de la Inquiziciõ, ò a la perſona, q̃ nombrarà, para q̃ en la conformidad, q̃ en ella ſe declara, cumpla, y execute ſu tenor, y conviene nombrar perſona, que ſi ſe ofereciere el caſo ponga en execucion lo que contiene la dicha commiſſion, con que ſiempre que huviere de haver declaracion del incurſo de la pena, ſe junten los Miniſtros, que acuſtumbran de ambos Concejos a verlo, y determinarlo, en virtud de la prezente os havemos nombrado, ſegum que os eligimos, ſubſtituimos, y nombramos, para que cũplays, y hagays cumplir en nueſtro nombre la dicha inſerta commiſſion, como en ella ſe contiene, que para todo, y lo anexo, y dependiente della os damos, como ſe requiere, y ès meneſter, y dareys orden, que eſta carta ſe regiſtre en las acordadas deſſa mi Real Audiencia, para que en todo tiempo conſte de lo que ſe ordena, y ſea muy Illuſtre Duque, Charo Primo, nueſtro Señor en vueſtra protection, y guarda. Dat. en Madrid a 6. de Março 1631. Yo ElRey. Vidit Epiſcopus Præſes. Vidit Dom Franciſcus de Caſtellui Regens. Vidit Don Franciſcus Leo Regens. Vidit Don Franciſcus de Vico Regens. Vidit Magarola Regens. Vidit Don Bernardus Navarro de Arroyta Regens. Vidit Bayetola Cavallina Regens. Don Laurentius de Villa-nueva Secretarius.

In confirmationem eorum, quæ tradidi n. 75. adde Regiam Epoiſtolam

lam recentiſſimè receptam tenoris ſequentis.

ElREY.

ILluſtre Marques de Olias, y Mortara, Primo, demi Concejo de Eſtado, mi Lugartiniente,y Capitan General. He entendido por vueſtra carta de 18.de Junio, como en execucion de mi orden 11. del miſmo, ſe puſieron en libertad los Miniſtros del Santo Officio, que ſe havian prezo, por eſtarlo de ſu orden el Doctor Antonio Gomes a cauſa de los procedimientos contra Hyacinto Beltran Familiar, que dize ſer del Santo Officio, y guardando la informacion, que ſe dava haziendo, como os mandè. Y en quanto à lo demas que me reprezentais de la duda, en que ſe alla la audiencia, y forma, que ſe ha de obſervar en los caſos que procederen de hecho los Inquizidores, reſpeto de tener ya mandado, que en lugar de la citacion al bancho Regio ſe uze de la conferencia; ha parecido deziros, que nò por eſto ſe entiende haver yo prohibido el remedio de citar al banco Regio, ni uzar de los demàs que ſe le ſiguen, en cazo que nò admitan la conferencia, ſinò fuere en los que declaren los Inquizidores, que proceden por cauſa de Fé, ò dependiente della, ſegun lo qual obrareis en eſta conformidad con eſſa mi Real Audiencia en eſte, y en los demàs caſos, que ſe ofrecieren, como os lo encargo, y mando. Dat. en Madrid a 2. de Julio 1661. Yo ElRey. V. D. Chriſtophorus Chriſpi Vice-Cancellarius. V. Comes de Robres Regens. V. Don Petrus Villa Campa Regens V. Don Georgius de Caſtellui. V. Don. Vincentius Maſcozo. V. Don Joſephus Pueyo Regens. V. Ex ea Regens. V. Don Joſephus Romeu Regens. Don Didacus de Sada Secretarius.

CAPUT XX.

Familiares, Officialeſque Sanctæ Inquiſitionis an ſint immunes à collectis, & gabellis, & à quibus?

SUMMARIUM.

1 *Collecta definitur.*
2 *Unde dicatur.*
3 *In quo à tributo differat.*
4 *Jus collectandi de Regalibus eſt.*
5 *Princeps, populo conſulto poteſt collectas imponere.*
6 *Dummodò tria inveniunt requiſita.*
7 *Neceſſitas publica reſpiciens totum Regnum requiritur.*
8 *Quæ neceſſitas debet eſſe eminẽs & inevitabilis.*
9 *Redditus Regni debent eſſe conſumpti.*
10 *Principes priùs ſibi, quàm populo tributa imponere debẽt.*
11 *Tributa ſunt conceſſa ad defendendum*

dendum Regnum.

12 *Tributum neceſſitatis eſt adæquandum.*

13 *Concurrentibus his per ſe tributa imponere valet.*

14 *Subditi etiam in foro animæ tũc ſolvere tenentur.*

15 *Deficientibus, irrequiſito populi conſenſu tributa non valet imponere.*

16 *Nec ſubditi ſolvere tenentur.*

17 *Tranſcribitur Epiſtola Regia circa collectas.*

18 *Doctores agentes de origine Regia, & de eorum poteſtate referuntur.*

19 *Princeps ſubditis reverentiam non debet.*

20 *De Regalibus eſt comitia convocare. Quid ſit curia, & de poteſtate Curialium remiſſivè ibidem traditur.*

21 *Totum Regnum in tres ſtatus dividitur.*

22 *Semel ſoluta quantitas in Comitijs, ſemel promiſſa ampliùs non debetur.*

23 *Tributum ad certum tempus cõceſſum, eo elapſo, non debetur*

Subditi, propria authoritate, tunc tributum tollere valent; ibidem.

24 *Niſi perſeveret eadem neceſſitas, & concurrant dicta tria requiſita.*

25 *Eo vel maximè ſi periculum ſit in mora.*

26 *Tributa ad certum uſum conceſſa, ad alium, applicari non poſſunt.*

27 *Niſi dicta tria requiſita concurrant.*

28 *Procuratores in comitijs neceſſitatem examinare tenentur.*

29 *Ad eam indagãdam veluti judices conſtituuntur.*

30 *Ex ſola Regis aſſertione Regni neceſſitas probatur. Multotiès ad tempus intereſt cauſam neceſſitatis occultare; ibidem.*

31 *Princeps non tenetur præciſé reſolutionem comitiarum amplecti, ſed de honeſtate.*

32 *Verbum* cenſus *quid ſignificet. & qui de ejus materia agunt.*

34 *De Commendarum materia, qui agunt.*

35 *De ſalariorum materia, qui agunt, & an collectari poſſint.*

36 *Verbum* & mais beins, *quæ bona comprehendat.*

37 *De vi clauſulæ ſini exceptione perſonarum.*

38 *De vi clauſulæ,* ou de peſſoas que pertendaõ ter qualquer privilegio.

Excluſio certarum perſonarum eſt incluſion aliarum; ibid.

39 *Diviſio tributorum facienda cum æqualitate, & æquitate.*

40 *Tributa neceſſitate commenſuranda ſunt.*

41 *Pretia rerum quotidiè creſcunt, & decreſcunt.*

42 *Errare non poteſt Princeps, qui judicio plurimorum acquieſcit.*

43 *Parùm intereſt recta jubere, ſi executio deficiat.*

44 Ablativum abſolutum conditionem importat.

45 Collecta, de qua in præſenti, imponenda eſt ſervato regimine decimarum.

46 Commendatores, an ſolvere debeant collectas.

47 Judices, quibus hæc diligentia commiſſa fuit, omnem habent juriſdictionem, quam habebãt ſuperintendentes decimarum.

48 Subrogati induunt naturam eorum, in quorum locum ſubrogantur cum omnibus qualitatibus, & 49.

50 Commendatur omnimoda diligentia.

51 Quandò perſonalitèr facienda committitur diligentia, alteri committi non poteſt.

52 Terrarum dominorum conſenſus non requiritur ad collectãdos ſubditos.

53 Per æquatores in Camera ſunt eligendi, & qua forma.

54 In noſtro Regno expreſſum privilegium nullus habet ad hoc, ut peræquator eligi non poſſit.

55 Dictio ſalvo eſt limitativa, & taxativa.

56 Per clauſulum ad hoc ex certa ſcientia, & poteſtate abſoluta revoco omnia privilegia, tamquam ſi illorum experſſam facerem mentionem, ſatis colligitur voluiſſe Principem omnia derogare privilegia, & num. 56.

57 Jus non cenſetur derogatum, niſi de eo fiat ſpecialis mentio.

58 Privilegia clauſa in corpore juris leges ſunt.

59 Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis in præſenti privilegio ſuo muniri non poſſunt.

60 Per æquatores juramentum ſumere debent.

61 Secluſis paſſionibus collectare debent.

62 Recuſari an poſſint.

63 An ab illis detur appellatio.

64 Et an à judice confirmante.

65 In cauſa diſcordiæ judex reſolvere debet.

66 Princeps an ſit conſulendus.

67 Collecta, de qua in preſentis, quomodò imponenda.

68 Begninè, & non rigoroſè facienda.

69 Princeps tuta conſcientiâ maiora tributa ferre non debet.

Non eſt licitum fraudibus uti ad imperanda maiora tributa; ibidem.

70 Relatum eſt in referente cum omnibus ſuis qualitatibus, & num. 71.

72 Pauperes à ſolvendis collectis ſunt immunes. jornaleiros, qui dicantur; ibidem.

73 Senatores à collectis ſunt immunes.

Licèt imponantur, non obſtantibus quibuſcumque privilegÿs.

74 Inſpecta tamem epiſtola, de qua in præſenti collectari debent.

75 Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis à collectis ſũt immunes.

76 Quam-

76 *Quamvis imponatur nullo excepto, vel quibuſcumque privilegij non obſtantibus; ibidem.*
77 *Et etiam ſi imponantur per legem generalem.*
78 *In terminis tamen immunes nō ſunt,& de ratione; ibid.*
79 *Privilegia immunitatis ex titulo oneroſo acquiſita per generalem revocationem non cenſentur abrogata.*
80 *In præſenti nihil verò pro ſunt.*
81 *Regij Miniſtri literati à collectis ſunt immunes, ſeà non in præſenti.*
82 *Academici, & omnes, qui eorum privilegio muniuntur, à preſonalibus collectis ſunt immunes.*
83 *Non verò de præſentibus.*
84 *Milites à perſonalibus collectis ſunt immunes, ſed non in præſenti.*
85 *Milites trium Ordinum militarium an teneantur ad collectas.*
86 *Conductores commendarū ſunt collectandi.*
87 *Negociatur nullum in jure ab onere collectarum eſt immunis, ſive ſit Clericus, ſive Religioſus.*
88 *Salaria per viam regulæ nō collectantur, ſed in præſenti hæc regula fallit.*
89 *Exercentes quācumque artem ſive liberalem; ſive mechanicam in præſeni ſunt collectandi.*
90 *Negotiatores ſive originarij, ſive exteri ſunt collectandi.*
91 *Ratione emolumenti, quod ex negocio recipiunt.*
92 *Agricolæ ſunt collectandi, & quomodò.*
93 *Familiares Epiſcopi ſunt collectadi.*
94 *Famuli agricolarum ſun collectandi.*
95 *Et magiſtri cujuſcumque artis mechanicæ.*
96 *Collecta etiam reſpectu domûs, in qua dominus vivet, eſt imponenda.*
97 *In loco rei ſitæ ratione rei quis collectari debet.*
98 *Præſens collecta, quomodò imponenda.*
99 *Bona hoſpitalium, & domus Miſericordiæ non ſunt collectanda.*
100 *Bona Eccleſiaſtica nō poſſunt collectari.*
101 *Tempore neceſſitatis fallit, ſed executio ab Eccleſiaſticis eſt facienda.*
102 *Princeps tempore urgentis neceſſitatis etiam vaſa Eccleſiæ ſumere poteſt, ſed eâ ceſſante reſtituere tenetur.*
103 *Conductores bonorum Eccleſiæ reſpectu lucri ſunt collectandi.*
104 *Eccleſiaſtici omnes intuitu negocij poſſunt collectari.*
105 *Et reſpectu bonorum, quæ emerunt poſt impoſitam in illis collectam.*
106 *Circa redditus commendarum* eſt

eſt facienda relatio, & numer. 107.
108 Requiſitoria, ſeu precatoria ſunt cuſtodienda.
109 Quomodò in præſenti eſt procedendum contra non cuſtodientes. n. 110.
111 Expenſæ neceſſariæ in præſenti ex redditibus Conſiliorum ſunt ſolvendæ.
112 Collectæ quomodò diſcribi debent.
113 Ex apud quem acta cuſtodiri debent.
114 Bona, quæ in partibus nõ ſunt collectanda, ſed in Curia referuntur.
115 Judices Fiſcales, & Conſervatores, Officialeſque Sanctæ Inquiſitionis reſpectu ſalariorum ſunt collectandi, ſed quomodò, & academici.
116 Eſt facienda relatio judicum territorij, & ad quid.
117 Hujuſmodi diligentia delegari poteſt.
118 Brevitas in omnibus negotijs eſt opportuna.
119 Ex bonis maioratûs, aut Cappellæ, deductis oneribus, eſt ſolvenda collecta.
120 Locus, annus, & dies in quocumque inſtrumento ſunt apponenda.
121 Subſcriptio omni modo requiritur.
122 Multa ex conſulto circa materiam omittuntur.
123 Officiales, familiareſque Sanctæ Inquiſitionis ſunt immunes à collectis ratione ſubſidij impoſitis.
124 Et ſi, nemine excepto, jubeat Princeps collectare.
125 Non ſolum quo ad præſens, ſed quo ad futurum.
126 Privilegium collectarũ ad futura non extenditur.
127 Immunes ſunt, & ſi cauſa belli imponantur.
128 Niſi Princeps contrarium jubeat.
129 Tempore belli, peſtis, famis, aut magnæ neceſſitatis omnia ſilent privilegia.
130 Privilegium immunitatis collectarum non extenditur ad collectas extraordinarias.
131 Familiares, officialeſque Sancta Inquiſitionis cauſa negotij non habent privilegium.
132 Privilegium de collectis nõ ſolvendis ad collectus, quæ proveniunt ex negotio, non extenditur.
133 Privilegivm ad res venditas non extenditur ad res mercimonij cauſa venditas.
134 Privilegium, de non ſolvendis certis collectis, ad alias non extenditur.
135 Conceſſum ad res uſuales ad merces non extenditur.
136 Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, annovam impoſitionẽ vinorum ſolvere teneantur.
137 Privilegij verba, & concedentis intentio, quo ad ejus inter-

interpetrationem ſunt inſpicienda.
138 *Familiares à gabellis non ſunt immunes.*
139 *Officiales verò continui immunes ſunt.*
140 *Niſi cauſa negotiationis emãt, vel vendant.*

1 UT à difinitione incipiamus collecta dicitur proprie : *Onus illud, quod imponitur preſonis ſuper æſtimatione omnium bonorum ſimul, non tantum prædicta æſtimanda, ſed omnia bona, quæ*
2 *quis habet. Balmaſſeda de collectis quæſt.* 1. *n.* 3. qui *n.* 4. *docet*, *collectam dici à colligendo : ex lege hac lege Cod. de aquæ ductu lib.* 11. & ex varijs DD. quos citat, qui etiam
3 *num.* 21. differentiam inter tributum, & collectam eam eſſe dicit, quòd collecta provenit ab æſtimato, & bona reſpicit, tributum verò perſonas potiùs reſpicere cenſetur quod dicitur à tribuendo.

4 Inter ea, quæ ſpeciali jure cõpetunt Principibus, ac Regibus eſt jus imponendi collectas, gabellas, vectigalia, & quæcumque alia tributa : *ex cap.* 1. *quæ ſint regalia in uſibus feudorum. capit. ſuper quibuſdam* §. *præterea de verborum ſignificat. l.* 1. *&* 2. *Cod. nova vectig. imponi non poſſ. l.* 1. *Cod. de fundis lintrophis*, *l. vectigalia* 6. *Cod. de publicanis*, *& vectigalibus*, *Maſtrilbus de Magiſtratibus lib.* 3. *cap.* 10. *à n.* 219. *Caſtilbo de tertijs cap.* 41. *numer.* 78. *Ripol. de Regalibus capit.* 7. *Balmaſſeda de collectis quæſt.* 2. *per totam*, *Petra de poteſtate Principis cap.* 4. *Pegas ad Ordinat. lib.* 2. *tit.* 26. §. 4. *gloſ.* 6. *n.* 8. *Ord. lib.* 2. *tit.* 26. §. 5. *ibi Barb. Cab. p.* 2. *deciſ.* 49. *Portug. de donat. Regijs* 3. *p. cap.* 1. *per tot. Molin. diſput.* 666. *Peg. ad Ord. lib.* 1. *tit.* 66. §. 41. *cum ſequentibus.*

Quod quidem per ſe facere poſſunt nullo interveniẽte populi conſenſu, *Balmaſſeda de collectis q.* 3. *n.* 4. *Caſtilbo de tertijs cap.* 9. *n.* 26. qui contra *Delbene de Comitijs*, *& Parlamentis dubitat.* 17. *&* 18. *Marques de gubernatione Chriſtiana lib.* 1. *cap.* 16. §. 2. populi conſenſum non requiri de neceſſitate, ſed de honeſtate concludunt. 5

Quibus noſtrum addimus calculum, dummodò concurrant illa tria requiſita, quæ juſtificant novorum tributorum impoſitionem. Primum, quod interveniat neceſſitas publica, quæ reſpiciat totum Regnum : *Otalora de nobilitate capit.* 3. *num.* 10. *Pegas ad Ordin. lib.* 2. *tit.* 26. §. 4. *gloſ.* 6. *num.* 7. *Avendanho de exequend. mandat. cap.* 4. *num.* 4. *Aviles in cap. Prætorum cap.* 28. *n.* 3. *Caſtilbo de tertijs cap.* 41. *à n.* 29. *Maſtrilbus de Magiſtratibus lib.* 3. *cap.* 10. *à n.* 244. *Larrea alleg.* 69. *à n.* 7. *&* 8. *Solorzano de jure Indiarum tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 18. *à n.* 3. *Fermoſin. in cap. Eccleſiæ Sanctæ Mariæ de conſtitutionibus*, *q.* 6. *per tot. Portugal dicto capit.* 6 7

8 1. *per totum*, quæ neceſſitas debet eſſe eminens, & inevitabilis *Medina de reſtitutione q.13.Cab.deciſ. 49. n. ultim. 2.p. Pegas d. n. 7.*
9 Secundum, quòd redditus regales ſint conſumpti, & non ſufficiant ad ſublevandam eminētem neceſſitatem, *Bald. in cap.conquerente de officio Ordinarij. Molina diſputat.*
10 667. *per totam*, quia priùs ſibi Reges debent imponere tributa; *Pegas d. n. 7. Molina d. diſput.*
11 667. & quia redditus regales Regibus fuerunt conceſſi ad defendendum Regnum, ut communibus tributis non vexarētur populi. *Otalora ſupra cap. 3. 1. p. n. 6.*
12 *Cab. ſupra Peg. ſuprà n.3.* tertium, quod tributum debeat adæquari neceſſitati, ob quam imponitur, & poſſibilitati Vaſſallorum, *Sotto de juſtitia, & jure lib. 3. q. ult. art. ultimo, Molina diſput.668. per totam, Salzed. de lege politica lib. 1. cap. 1. Diana tom.7. tract 6. reſolut. 2. cum ſequentibus. Mena variar. lib.2.q. 21.§.3. Fontanella diciſ.217. Navarr. in manuali cap. 25. Bobadilha lib. 5. politicor. cap. 5. à n. 1. Marques ſuprà d. cap. 16. & 29. Molina ſuprà, & diſp.* 669. hinc Publicus dixit.

Neceſſitas quod poſcit, ni das eripit.
Neceſſitas dat legem non accipit.
Neceſſitatem ferre, non flere decet.

13 Concurrentibus his tribus requiſitis non convocatis comitijs, ipſe Rex imponere per ſe tantùm poteſt, ut ultrà ſuprà citatos docent *Larrea allegat. 56. & 59. Amaya in l. 3. Cod. de anonis, & tributis n. 3. Portugal de donationibus, 2. p. cap. 24. & 3. p. cap. 1. Araujo de ſtatu Civili diſputat. 12. difficultate 2. Valenſuella conſil. 99. per totum, Bobadilha libr. 5. cap. 5.* & omnes ſubditi ſolvere tenentur aliàs mortalitèr peccant: 14
Navarrus in cap. fraternitatis 11. quæſt. 2. n. 42. tom. 2. & in manuali cap. 17. à n. 200. Covas in capit. peccatum de regulis juris in 6. p. 2. §. 5. Marques lib. 1. de gubernatione cap. 16. Molina de juſtitia tract. 2. diſput. 674. Bobadilha lib. 5. cap. 5. n. 4. Solorzano de jure Indiarum tom. 2. lib. 1. cap. 20. & lib. 5. cap. unico à n. 79. & lib. 6. politicorum cap. 1. & cap. 8. & 9. Diana tom. 6. tract. 1. reſolut. 75. & 76. & tom. 8. tract. 7. reſolut. 60. Sanch. lib. 2. Conſiliorum cap. 4. dub. 10. cum ſequentibus, Menoch. de arbitrarijs lib. 2. caſu 397.

Deficientibus verò, ſine populi conſenſu tributa imponere non poſſunt, & ſi cōtrà faciunt, tyrani dicuntur, *Portugal dicto cap. 1. Cabedo d. deciſ. 49. n. 2. Pegas ſupra num. 6. Navarrus in manuali cap. 25. n. 6. Azor moralium part. 2. lib. 11. cap. 6. §. deteſtabilis, Molina diſput. 667. Caſtro de lege pænali lib. 1. cap. 5. & 10.* nec 15
16 ſubditi ſolvere tenentur; immò ſine peccato poſſunt, ceſſant ſcādalo, a ſolutione ceſſare, ut docet omes ſuprà citati. Unde prædictis ceſſantibus, ſi ex populi conſenſu collectas, ſeu tributa imponant,

nant, donativa, & tributa propriè dicuntur, quia ex liberalitate, & non ex obligatione populorum procedunt.

Sed quia tempore, quo hæc ſcribere deſtinavimus, ad manus noſtras prævenit epiſtola Regia, per quam collecta omnibus imponitur, eam inſerere libuit, totam que breviſſimè gloſare, ut cunctis in futurum pateat, quæ in ſimili fieri debent, & tenor illus per formalia ſequens eſt.

EU ElRey vos envio muito ſaudar: Nas Cortes, q̃ hora mandei celebrar neſta Cidade ſe offereceraõ uniformemẽte os tres Eſtados do Reyno a me ſervir com ſeis centos mil cruzados por huma ves ſomente para ajuda das deſpezas, que neſte anno prezente he neceſſario fazerſe com a Infantaria, & Cavalaria, que tenho mandado levantar de novo, & pareceo preciſa para defenſa do Reyno; & por reſoluçaõ de 28. de Abril deſte anno em Conſulta do Eſtado dos povos, fui ſervido, conformandome com o ſeu parecer, reſolver, ſe pagaſſem os ditos ſeis centos mil cruzados na forma, que ſe pagou o Milhaõ do anno de mil, & ſeis centos, & outenta, dos juros, tenças, commendas, & ordenados, & mais bens ſem excepçaõ alguma delles, ou de peſſoas, que pretendaõ ter qualquer privilegio, ſendo ſò exceptuados os miſeraveis de qualquer ſexo, que nam tendo bens alguns vivérem de ſeu jornal, & trabalhos, & que ſe fizeſſe eſta repartiçaõ com aſſiſtencia dos Procuradores das Cabeças das Comarças na junta dos tres Eſtados. E porque nas Conferencias, que ſe fizeram na dita junta com os Procuradores mais velhos de cada Cabeça de Comarca, ſe venceo a mais votos, que para a dita repartiçaõ dos ſeis centos mil cruzados, ſe fizeſſe primeiro lançamento a quatro por cento em todas as fazendas, para ſe ver o que produziaõ neſta Cidade, Reynos, & Ilhas, & nos juros, tenças, ordenados, Almoxarifados, & Alfandegas, & nas Commendas, & bens das Ordens Militares, & a eſte reſpeito ſe repartir a cada Comarca a quantia, que direitamente lhe tocar para eſtes ſeis centos mil cruzados, abatido primeiro aquella quantia, que produzir, o que voluntariamente vaõ entregando os Biſpos, Arcebiſpos, & Religioẽns, por nam ſer poſſivel fazerlhe eſta repartiçam pollos computos, que ſe deram deſpois das pazes, aſſim para os quinhentos mil cruzados da nova contribuiçam, como para os que ſe deraõ para os uſuais, pellas queixas, que ſe eſtaõ ouvindo de muitas Comarcas de deſigualdade, que nellés houve, nem menos pellos lançamentos do Milhaõ do anno de mil, & ſeis centos, & outenta, por terem creſcido do dito anno a eſta parte os rendi-

rendimentos das fazendas em humas Comarcas mais, & em outras menos, fui ſervido por reſoluçam de 16. do prezente mes de Mayo, na conſulta, que pela junta dos tres Eſtados me fes ſobre eſte particular conformarme com os ditos mais votos, & que logo pela meſma junta ſe paſſaſſem as ordens neceſſarias para ſe fazerem os ditos lançamentos a quatro por cento, guardandoſe a forma, que eſtava dada no regimento das Deſimas para por elle ſe ver o que produs em todo o Reyno, & depois ſe liquidar com igualdade quantos por cento baſtaõ para eſte ſubſidio, & entaõ ſe repartir por cada Comarca o computo, que dereitamente lhe couber; & que pelo que reſpeita às Commendas ſe ſoubeſſe por noticia o que produziram em cada Comarca nos meſmos quatro por cento, & que ſabido mandarei pela Secretaria de Eſtado entender a forma, em que os Commendadores me ſerviram; pelo que me pareceo encarregarvos na ſuperintendencia deſte negocio neſſa Comarca con todo o mando, & juriſdiçaõ, que tiveraõ os ſuperintendentes das Dizimas, que houve nos ultimos annos da Guerra. E vos ordeno, que logo que eſta receberdes ſem perder hora alguma de tempo, & deſocupandovos de todo outro negocio, faſſais eſſe lançamento neſſa Comarca pela maneira, & forma ſeguinte:

Ireis peſſoalmente pelas terras da Comarca, & fareis o lançamento em cada huma dellas com todo o cuidado, & para o dardes de todo findo vos limito otermo de dous mezes, & ainda que eſtejais no fim de voſſo triennio, tendo sò dous mezes de tempo, nelle fareis eſta diligencia, advirtindo quem faltaſſe vos nam hà de paſſar certidaõ para voſſos deſpachos; & tambem entrareis nas terras dos Donatarios a fazer eſta diligencia porque para ſe lançarem, & cobraren os tributos offerecidos em Cortes, nam he neceſſario conſentimento ſeu para ſe fazer eſte lançamento com igualdade, & ſe eſcuzarem queixas, elegeraõ officiaes das Comarcas, de cada huma das terras deſſa Comarca duas peſſoas, que lhes parecerem mais praticas com conhecimento, experiencia, & noticia das peſſoas, fazendas, & tratos, & de boa, & ſam conſciencia, as quaes ſeram approvadas por vos, & nam ſendo capazes, faraõ nova eleiçaõ, athè que vos ſatisfaçais dos nomeados, & os approveis, & nam o fazendo os officiaes das Comarcas na forma,que convem,(o que delles naõ eſpero,) fareis vòs a nomeaçaõ, as ditas peſſoas nomeadas para Lançadores ſe nam poderaõ eſcuzar de o ſer com pertexto de privilegio algum, ſalvo ſe o dito privilegio por palavras expreſſas o eſcuzar particularmente deſte encargo, para o que de certa ſciencia,& poder

poder abſoluto revogo todos os privilegios, como ſe de cada hum fizeſſe expreſſa derrogaçam por palavras expreſſas, ſem embargo da *Ord. do livro* 2. *tit.* 44. & deſpois de eleitas lhes dareis o juramento dos Santos Evangelhos, fazendo termo, de que lançaram conforme ſuas conſciencias ſem odio, nem affeiçaõ, ſob pena de ſe proceder contra elles com todo o rigor, alem de pagarem à fazenda Real, ou às partes o damno, que conſtar, lhe deram com malicia. Os lançamentos ſe haõ de fazer por votos de dous lançadores, & havendo empate, ficarà vencido pella parte ò que vos acomodares, para ſe ſeguir, quando ſuceda algum cazo, em que vos pareça neceſſario reſoluçaõ minha, dareis conta na junta dos tres Eſtados, para ſe vos ordenar o que deveis ſeguir. Fareis os lançamentos a quatro por cento, para que vendoſe na junta dos tres Eſtados as reſoluçoẽs de todos, & ſua importancia, excedendo a quantia offrecida, ſe abata na cobrança a maioria repartidamente. Os bens, tratos, & maneyos, a que ſe haõ de lançar os ditos quatro por cento, ſam aquelles, a que no tempo da Guerra ſe fazia lançamento, & os que deſta qualidade mais houver, para oque vereis o Regimento das Deſimas, que ſe vos remete, & ſe faraõ os lançamentos na forma, que nelle ſe diſpoem, excepto as peſſoas mizeraveis de qualquer ſexo, que nam tendo bens alguns viverem do ſeu jornal, ou trabalho; ficando pro eſte modo a obrigaçaõ deſte tributo, em quem tem poſſibilidades para o pagar, ſem vexaçaõ dos pobres, por nam ſer rezaõ que paguem os que nam podem; & porque de alguns bens no tempo da Guerra ſe nam fazia lançamento, por pagarem por cõputos, como eram os da caza de Aveyro, & outros, tambem ſe hà de fazer a eſtes lançamento, porque para eſte ſubſidio naõ tem lugar os computos, & haõ de pagar como os mais. Os bens de Capellas, de Miſſas, Mizericordias, Hoſpitais, Abergarias, & Obrar pias, naõ haõ de pagar eſtes quatro por cento; aos bens, & penſoens Eccleſiaſticos, & applicados a Communidades lhes nam fareis lançamentos, por quanto vaõ pagando por outra via; porèm aos lucros dos Rendeiros ſe farà o lançamento, por ſerem ſeculares, & tambem aos lucros de peſſoas Eccleſiaſticas, quando tenhaõ tratos, & contratos, & trouxerem dinheiro aò ganho em maõs de ſeculares, & aos bens, & fazendas, que as peſſoas Eccleſiaſticas comprarem deſpois de lançados nelles os quatro por cento, ſecobrarà tambem: as Commendas, & bens das tres Ordens Militares, ſabereis por noticia, o que produziraõ em cada terra deſſa Comarca nos meſmos quatro por cento, & tambem fareis lançamento aos lucros dos

Rendeiros das ditas Commendas, quando eſtejam arrendadas, & do que tocar aos Commendadores, haveis de tomar a noticia ſeparada, & remeterme della relaçaõ à parte da do lançamento, q̃ fizerdes; para as fazendas ſeculares, & aos precatorios, & mandados, que paſſardes para bem deſta diligencia, daraõ todos os Miniſtros de juſtiça, & fazenda, Officiaes das Cameras, & mais peſſoas, a que tocar inteiro comprimento, & aos que faltarem, a elle podereis emprazar para a junta dos tres Eſtados, & ſendo Miniſtro actual, como Provedor, Juiz de fòra, & de outros lugares de letras, dareis primeiro conta na dita junta, & aos mais officiaes de juſtiça, aquem mandardes ſuſpendereis, & procedereis contra elles conforme a culpa, & omiſſaõ, dando appellaçam, & aggravo para a meſma junta, no cazo, em que nam couber em voſſa alçada; as deſpezas neceſſarias de Caminheiros, livros, papel, tinta, & penas para o expediente deſte negocio, que ſeram com toda a moderaçaõ, ſe faraõ dos bens dos Concelhos, & aos mandados, que vòs paſſardes ſobre eſtas deſpezas faraõ os officiaes das Cameras dar comprimento. E ao Provedor da Comarca mando por eſta carta, que por elles leve em conta aos Thezoureiros as quantias, que importarem. Os lançamentos ſeraõ eſcritos em livros de cada terra, rubricados por vòs, lançados os termos pellos Eſcrivaens das Cameras, que o haõ de ſer dos lançamentos com toda a clareza, & diſtinçam, aſſignados por vòs, & pellos lançadores, dos quais livros ſe haõ de tirar relaçaõ de todos os lançamentos deſſa Comarca, & reſumo delles com diſtinçaõ do que toca a cada terra, & tambem ſe hà de fazer ſeparaçaõ com a meſma diſtinçaõ da noticia, que tirardes dos quatro por cento dos Commendadores declarando o que toca a cada hum, do que fareis outra Relaçaõ, as quaes Relaçoens aſſignadas por vòs remetereis à junta dos tres Eſtados no dito termo de dous mezes, & antes, ſe vos for poſſivel, ficando os livros dos lançamentos nos Cartorios das Cameras em poder dos Eſcrivaens dellas a bom recado, para por elles ſe tirarem os por onde ſe hà de fazer a cobrança, na forma, que eu ordenar dos quatro por cento, dos juros, tenças, & ordenados impoſtos nas Alfandegas, & Almoxarifados do Reyno tenho mandado fazer relaçaõ, & lançamento pellos Cadernos do aſſentamento da minha fazenda, & pella dita relaçaõ ſe hà de acreſcentar ao lançamento, que vier deſſa Comarca a quantia, que tocar aos Almoxarifados, ou Alfandegas, que lhe pertencerem; & aſſim vos eſcuzo de fazerdes eſte lançamento no Almoxarifado deſſa Comarca aos filhos da folha della. Na Relaçaõ,

çaõ, que haveis de remeter dos lãçamentos, declarareis com toda a diſtinçaõ os lugares, que tocaõ à repartiçaõ dos Julgadores deſſa Comarca, porque a cobrança ſe hà de fazer por todos na meſma forma, que ſe fazia no tempo das Deſimas, & parecendovos, que os ditos Julgadores nas terras, em que lhe tocar a cobrança façam tambem eſtes lançamentos, para mais brevidade deſta diligencia os podereis encarregar dellas na meſma forma, que ſe vos ordena, indo incluida na Ordem, que lhe paſſardes a copia deſta, & declarandolhes, que ſem certidaõ voſſa, de como lhe deraõ cumprimẽto, ſenaõ poram correntes ſuas rezidencias. Abrevidade, & effeito deſta diligencia vos hei por muito encarregada. E eſpero me remetais relaçoens dos lançamentos com tal promptidaõ, que tenha, que vos agradecer; & ſe vos adverte, que dos bens applicados a Capellas de Miſſas, & obras pias no que ficar livre para os adminiſtradores ſe haõ de lançar os quatro por cento. Eſcrita em Lisboa em 28. de Mayo de mil, & ſeis cẽtos, & noventa, & oito.

REY.

17 Nota primò verba ibi: *Eu El-Rey*. De poteſtate Regis circa propoſitam materiam in mentem revoca, quæ ſuprà diximus *à num.* 4.*uſque ad* 16.& crica omnem aliam quamcumque materiam; vide *Covas* 3.*variarum cap.*6. *ibi Faria Belluga in ſpeculo Principis, Eſcobar de Pontificia, & Regia juriſdictione, & plures alios apud Caſtejon in Alphabetico juris verbo Imperator. n.* 58. *Portug. de donat.*2.*p. cap.*8. *Peg. in proœmio ad Ord. lib.* 1. *gloſa* 5.*Salzedo in theatro honoris gloſ.* 2. *à n.* 1. *uſque ad* 77. *& melius gloſ.* 4. *à n.* 1. *uſque ad* 40.

18 Nota ſecundò ad illa verba ibi: *Vos envio muito ſaudar*, procedere ex humanitate, & benevolentia Principis, quia licet Principi omnis debeatur reverentia: *ex Valenſuela conſ.*163.*cum ſequentibus, Scacia de ſententia, & re judicata cap.* 1. *gloſ.* 1. *quæſt.* 1. *num.* 257. *Robertus lib.* 2. *rerum judicatarum cap.*11. *Salzedo ſupra* non tamen ipſe Princeps ſubditis reverentiam debet.

19 Nota tertiò ad illa verba ibi: *Nas Cortes que hora mandei celebrar neſta Cidade*, ſolum Regibus competere jus convocandi populum ad Curiam, *Ripol. de Regalib. cap.* 4. *Balmaſſeda de collectis q.* 3. *n.* 7. *Delbene in tractat. de Comitijs, & Parlamentis, Portugal de donat.* 2. *p. cap.* 24. *Matheu de re criminali controverſia* 4. *Covas practicar. cap.* 4. *n.* 10. ubi quid ſit Curia, & quomodò eligendi ſunt Curiales, & de eorum poteſtate, & privilegijs, *Diana tomo* 7.*tract.*6. *reſolut.*14.*cum ſequentibus, Caſtejon verbo Corte, Portug. dicto cap.* 24. *per tot. Pegas ad Ord.*

*Ord.lib.*1.*tit.*7.§.3. *Salzedo in theatro honoris gloſ.* 46. *à numer.* 1. *uſque ad* 56.

20 Nota quarto ad verba ibi: *Se offereceraõ uniformemente os tres Eſtados do Reyno a me ſervir com ſeis centos mil cruzados*; primò, totam Rempublicam, & Regnum in tres dividi ſtatus; primus eſt Eccleſiaticorum, ſecundus nobilium, cujus appellatione veniunt tantùm in materia titulares Regni, & domini terrarum; tertius populorum, cujus appellatione cæteri omnes Regni ſeculares ſubditi tam maſculi, quàm fæminæ, *Portugal de donationibus* 2. *p. cap.*
21 24. *num.* 9. Secundò verbum offerre, quo utitur epiſtola voluntariam oblationem, & non coactã continere.

22 Nota quinto ad verba ibi: *Por huma ves ſómente*; ſemel ſolutam prædictam quantitatem non poſſe Principem ampliùs petere, nec ſubditos ampliùs ſolvere teneri, quia tributum in comitijs conceſ-
23 ſum ad certum tempus, tranſacto tempore non debetur, & eo finito poſſunt ſubditi propria authoritate tributum tollere *Portugal dicto cap.* 24. *n.* 87. ubi ſic multotiès obſervatum eſſe dixit.

Limitabimus reſolutionem hanc, quandò concurrentibus tribus requiſitis, de quibus *à num.* 6. adhuc ſubſiſteret eadem neceſſitas; quia ſi, ut diximus *num.* 5. *&*
24 15. concurrentibus prædictis requiſitis valet Princeps per ſe inconſulto populo tributa præciſa, & nullo modo evitabilia noviter imponere, multò magis exigere poterit antiqua, interveniente populi conſenſu, impoſita, eo vel ma- 25
ximè, ſi neceſſitas urgeat, ità ut comitia convocari non poſſint, vel periculum ſit in mora, prout teſtantur omnes, quos refert, & ſequitur *Portugal ſuprà n.*108.109. *&* 110.

Nota ſextò ad illa verba ibi: *Para ajuda da deſpeza, que neſte* 26
anno preſente he neceſſario fazerſe com a Infantaria, & Cavalaria, que tenho mãdado levãtar de novo; non poſſe Principem tributa à po- 27
pulo conceſſa ad certam neceſſitatem, ad aliam ſublevandam applicare, niſi in ea concurrant tria requiſita, de quibus ſuprà *à num.* 6. *Salzedo de lege politica, cap.* 2. *Fontanell.deciſ.*217. *& plures alij, de quibus ſup. n.* 15. *&* 16. *Portugal ſuprà, Fermoſinus in cap.*10. *q.* 8. *p.* 2.*cap.* 1.*de conſtitutionibus, Solorzano lib.*2.*polit.cap.*17.

Nota ſeptimò ad illa verba ibi: 28
Que pareſſe preciſa para a defeza do Reyno; Procuratores in comitijs conſiderare debere Reipublicæ neceſſitatem, ut tributa vel augeantur, vel diminuantur pro temporum viciſſitudine, *Portugal de donationibus Regijs,*2.*p.cap.* 24. *n.* 98. *Larrea alleg.* 3. *num.* 18. *&* 19. *Ciriacus controverſia* 156.*n.* 5. *l. omne territoriũ Cod. de cenſibus lib.* 12. quia procurato- 29
res in comitijs conſtituuntur veluti

luti judices, ut examinent publicam neceſſitatem, *Portugal ſuprà n.* 96. *&* 97.

30 An verò regni neceſſitas ex ſola aſſertione Regis abſolutè credatur, ut collectandi cauſa juſta dicatur, tradunt *Delbene de Comitijs, & Parlamentis dubitatione* 2. *Salzedo in theatro honoris gloſ.*47.*per totam*,qui abſolutè negant, quos tamen non ſequimur, quia poteſt eminere bellum ſubditis ignoratum, & convenire publicæ utilitati, ut cauſa timoris futuri belli ſubditis non reveletur ob conſequentias Reipublicæ dannoſas, quæ indè ſequi valent, *Portug. ſup. n.* 118.

31 Nota octavo ad illa verba ibi: *E pro reſoluçaõ de vinte, & outo de Abril de eſte Anno em Conſulta do Eſtado dos povos fui ſevido, conformandome com o ſeu parecer, reſolver ſe pagaſſem os ditos ſeis centos mil cruzados, na forma que ſe pagou o milhaõ do Anno de mil, & ſeis centos, & outenta*; Principem non tenere ſequi præciſè reſolutionem confirmatam in Comitijs, quia Comitia non ſunt ſuprà Pricipem, ſed Princeps eſt ſuper Comitia, ut contrarijs reſpondendo reſolvit cum multis *Portug. dicto cap.* 24. *à numer.*17.*cum pluiribus ſequentibus*; ſed de honeſtate, & benevolentia tenetur Princeps imponere tributa ſecundum Conſultationes factas in Comitijs, tum quia æquum eſt, ut ferentes onera modum præſtent, tum quia populi non debent gravari tributis, & in forma ſolvendi, ſed hæc quærenda eſt, quæ illis ſuavior ſit, & nulla levior eſſe poteſt ea, quam ipſi eligunt, *Portug. de donationibus.*3.*p. cap.* 1. *num.* 42.

Nota nonò ad illa verba ibi: *Dos juros*, Verbum juros latino idiamate vocari cenſus, cujus appellatione, quid redditus veniant, & in quas ſpecies dividātur, tradunt *Pinheiro in integro tractat.de cenſu, Rodrigues de annuis redditibus, Mariſcotus* 3. *variar. cap.* 10. *Covas* 3. *var. capit.* 7. *&* 8. *& ibi latè Faria, Molina de juſtitia tract.*2.*diſputat.*381. *cum ſequentibus, & quam plurimi alij.* 32

Nota decimo ad illa verba ibi: *Tenças*. Verbum tenças apud latinos annonā dici, de cujus materia plenè ſcripſit *Mendes à Caſtro ad titulum Cod. de annonis, libr.* 11. *& multa dedit Peg. ad Ordinationem lib.* 2. *tit.*35. *Balmaſſeda quæſt.*85. 33

Nota undecimo ad illa verba ibi: *Commendas*, de quarum materia videndi ſunt *Barboſa de poteſtate Epiſcopi allegat.* 59. *& de juri univerſo Eccleſiaſtico capit.* 9. *Garcia de benefic.* 1. *p. cap* 4. *& p.*4. *cap* 4. *Cancer.*3. *variar. cap.* 8. *Peg. ad Ord. lib.* 2. *tit.* 35. de quo infrà. 34

Nota decimoſecundo ad illa verba ibi:*E ordenados*,De quorum materia integrum tractatum ſcri- 35

pſit *Zachias de ſallario* ubi in quæſtione 110. per totam agit, an, & quando collectari poſſit.

36 Nota decimo tertio ad illa verba ibi: *E mais bens*, collectam, de qua ibi, ſolvi debere ex omnibus quibuſcũque bonis, quæ collectari poſſunt, quia dictio cætera bona bervitatis cauſa apponitur, & ejus virtute alia repetita cenſentur, quæ ex natura rei, cui adjungitur regulantur, *Barboſa in lege quæ dotis ff. ſoluto num.* 11. *cum multis*, *Barboſa dictione* 52.

37 Nota 14. ad illa verba ibi: *Sem excepçaõ alguma delles*; hanc clauſulam ſine aliqua exceptione, omnem excludere; quæ non proveniat ex natura rei, de qua agitur, *Barboſa cum infinitis clauſula* 156. *à n.* 1. *uſque ad* 10. ſed per illam non intelligitur voluiſſe Principem comprehendere habentes privilegium immunitatis, *Barboſa voto* 90. *num.* 8. *Portugal dicto cap.* 1. *n.* 22.

38 Nota 15. ad illa verba ibi: *Ou de peſſoas, que pretendam ter qualquer privilegio, ſendo ſò exceptuados os mizeraveis, que nam tendo bens alguns viverem do ſeu jornal, & trabalho*; per hanc clauſulam derrogata eſſe omnia privilegia exemptionis tributorum, quibuſcumque conceſſa, etiam incorporata in corpore juris, quia ea eſt natura calusulæ *ſine ulla exceptione*, ut omniem excludat: ut diximus *numer.* 37. & quamvis virtute hujus clauſulæ non cenſeantur remotæ exceptiones, quæ proveniunt ex natura rei, juncta clauſula, qua utitur textus, exceptis pauperibus, qui nihil de ſuo habent, & ex ſudore, & labore ſuo vivunt, etiam prædictæ exceptiones remotæ cenſentur ex regula, quòd excluſio certarum perſonarum eſt incluſio aliarum, de qua latè *cap.* 12. de qua re multa hic omittimus, quia infrà aptiori loco tradere nobis eſt animus; *Portugal dicto capite* 1. *num.* 23.

Nota 16. ad illa verba ibi: 39
E que ſe fizeſſe eſta repartiçaõ com aſſiſtencia dos Procuradores das Cabeſſas das Comarcas na junta dos tres Eſtados; & porque nas cõferencias, que ſe fizeram na dita junta com os Procuradores mais velhos de cada cabaſſa de Comarca ſe venceo a mais votos, que para a dita repartiçam dos ſeis centos mil cruzados ſe fizeſſe primeiro lançamento a quatro pro cento em todas as fazẽdas, para ſe ver o que produziaõ neſta Cidade, Reyno, Ilhas, & nos juros, tenças, Almoxarifados, & Alfandegas, & nas Commendas, & bens das Ordens Militares, & a eſte reſpeito ſe repartir a cada Comarca a quantia, que dereitamente lhe tocar, para eſtes ſeis centos mil cruzados, abatido primeiro aquella quantia, que produzir o que voluntariamente vaõ entregando os Biſpos, Arcebiſpos, & Religioſos;

primò

primò juſtum, & rationabile eſſe ut diviſio tributorum fiat cum aſſiſtentia procuratorum capitum Provinciarum, ut unicuique Provinciæ ea imponantur tributa, quæ ſecundum capacitatem eorũ ſolvere valente, ſecundò, bonum eſſe arbitrium, ut priùs vires Regni ponderentur, antequàm unicuique collecta imponatur, ne plus à quolibet extorqueatur, quã præſens neceſſitas à capacitate cujuslibet expoſtulat, nam Princeps maiora tributa tuta conſcientia exigere non poteſt, quàm neceſſitas publica urgeat, & alis irremediabilis, *Portug. d. cap.*24. *n.*91. 92.*&* 93. *&* 96.

40 Nota 17. ad illa verba ibi: *Por naõ ſer poſſivel fazerlhe eſta repartiçaõ pelos computos, que ſe deraõ deſpois das pazes para os quinhentos mil cruzados da nova contribuiçaõ, como pelos que ſe deraõ para os uzuais, pelas queixas, que ſe eſtaõ ouvindo de muitas Comarcas da deſigualdade, que nellas houve, nem menos pelos lançamentos do milhaõ do anno de mil, & ſeis centos, & oitenta, por terem creſcido do dito anno a eſta parte os rendimentos das fazendas em humas Comarcas mais*

41 *& em outras menos*; optimas rationes, quas præſtat noſter Sereniſſimus Rex, ob quas à conſuetudine præteritâ exigendi tributa, & collectandi receſſit, nam tributa cum facultatibus regulata ſunt imponendo, latè *Balmaſſeda de collectis quæſt.* 13. *per totam*, & propter temporum varietatem, in qua omnes res, vel creſcunt, vel decreſcunt: ut latè diximus *de Munere Judicis Orphanorum, tract.*1. *lib.* 1.*cap.*12. forma in ſingulis permanere non debet, vel augi, vel minui, ſecundum auctas, aut diminutas facultates.

Nota 18. ad illa verba ibi: *Fui ſervido por reſoluçaõ de dezaſeis do prezente mez de Mayo na conſulta, que pela junta dos tres Eſtados ſe me fes ſobre eſte particular, conformarme com os ditos mais votos*, tũc benè valere Rempublicam, quandò Princeps negotia ardua priuſquàm audiat populum, & proceres, non expedit; *Portugal in materia d. cap.* 24. *n.* 89. & quandò Princeps ſententiam plurimorum amplectitur, quia quod à maiori parte conſulitur, rectius judicatur apoſitè, *Solorzanus emblema* 45. *per totum.* 42

Nota 19. ad illa verba ibi: *E que logo pela meſma junta ſe paſſaſſem as ordens neceſſarias para ſe fazerem os lançamentos a quatro por cento*; decreta, & leges, cæteraſque reſolutiones promptas deſiderare executionem, parum enim intereſt recta decernere, ac jubere, ſi executioni non mandentur, *Portugal* 1.*p. cap.*10. *Solorzanus ſuprà emblema* 20. *per tot.* 43

Nota 20. ad illa verba ibi: *Guardandoſe a forma, que eſtava dada no Regimento das Deſimas, para por ella ſe ver o que pordus em todo o Reyno, & depois ſe liquidar* 44

com igualdade quãtos por cento baſtaõ para eſte ſubſidio, & entaõ ſe repartir por cada Comarca o computo, que dereitamente lhe couber; imponendam eſſe hanc collectam ſervatâ forma regiminis decimarum, aliàs nulliter imponi, nam illud ablativum abſolutum, *guar-*
45 *dandoſe a forma dos regimentos das decimas*, facit conditionem, quæ in ſpecifica forma debet adimpleri, *Barboſa in rubrica ff. ſoluto, p. 1. à n. 23. Caſtilho lib. 4. controverſiar. cap. 57. Salgado de Regia protect. 3. p. cap. 3. n. 30. & 4. p. cap. 13. à n. 29. Vela diſſertatione 38. numer. 70. Ciriacus 424. & 449.*

46 Nota 21. ad illa verba ibi: *E pelo que reſpeita às Commendas ſe ſoubeſſe por noticia o que produziraõ em cada Comarca nos meſmos quatro pro cento, & que ſabido mandarei pela Secretaria de Eſtado entender a forma, em que os Commendadores me ſerviraõ*; non jubere Regem collectare Commendas, ſed tantùm de earum redditibus relationes fecere, ut poſteà ponderetur forma, qua Commendatores ſolvere debent.

47 Nota 22. ad illa verba ibi: *Pelo que me pareceo encarregarvos a ſuperintendencia deſte negocio neſſa Comarca com todo o mando, & juriſdiçaõ, que tinhaõ os ſuperintendentes das decimas, que houve nos*
48 *ultimos annos da guerra*, habere Præſidem omnem juriſdictionem quam habebant ſuperintendentes decimarum, quia eorum loco ſubrogati ſunt, & ſubrogatus ſepit naturam ejus, in cujus locum ſubrogatur: *ex l. ſi eum, §. qui injuriarum ff. ſi quis cautionibus cum alijs, de quibus Barboſ. axiom. 213. per totum.*

Nota 23. ad illa verba ibi: *E vos ordeno, que logo, que eſta recebe*rdes, *ſem perder hora alguma de tempo, deſocupandovos de todo outro negocio, façais eſte lançamento neſſa Comarca pela maneira, & forma ſeguinte*; mandare Principem, ut Præſes, ſecluſis omnibus impedimentis, & neglectis omnibus negotijs ſine ulla cunctatione hujuſmodi collectas imponat. 49

Nota 24. ibi: *Ireis peſſoalmente pelas teras, & fareis os lançamentos em cada huma dellas com todo o cuidado, & para o dardes de todo feito, vos limito o termo de dous mezes, & ainda que eſtejais no fim de voſſo triennio, tendo ſò dous mezes de tempo, nelles fareis eſta diligencia, advertindo, ſe faltares, ſe vos naõ ha de paſſar certidaõ para os voſſos deſpachos*; non poſſe præſidẽ committere alijs hanc diligentiam, quia dictio preſonalitèr, qua utitur textus delegationem, & commiſſionem excludit: ut latè diximus in *tract. de Recuſationibus lib. 5. capit. 5.* 50 51

Nota 25. ad illa verbo ibi: *E tambem entrareis nas terras dos donatarios a fazer eſta diligencia, porque para ſe lançarem, & cobrarem os tirbutos offerecidos em Cortes, naõ* 52

naõ he neceſſario conſentimento ſeu; poſſe Præſidem in hoc caſu ingredi terras dominorum abſque eorum placitu,ex quo *Portug.de donationibus* 3. *p. cap.* 44.

53 Nota 26. ad illa verba ibi:*Para ſe fazer eſte lançamento com igualdade, & ſe eſcuzarem queixas, elegeraõ os officiaes das Comarcas de cada huma das terras deſſa Comarca duas peſſoas, que lhe parecerem mais practicas com conhecimento, experiencia, & noticia das peſſoas, fazendas, & tratos, de boa, & ſam conſciencia, as quais ſeraõ approvadas por vòs, & naõ ſendo capazes, faraõ nova eleiçaõ, athe que vos ſatisfaçais dos nomeados, & os approveis, & naõ o fazendo os officiaes da Camera, o que delles nam eſpero, fareis vos os lançadores;*per æquatores, quos *lançadores*, & *fintores* appellamus eſſe eligendos in Camera cujuſcumque loci bonæ conſcientiæ, ac practicos, & ita reſolvit etiam regimen decimarum *tit.* 1. *à* §. 5. *tradita latè Balmaſſeda de collectis quæſt.* 13. *per totam*, ubi de forma hujuſmodi electionis.

54 Nota 27. ad illa verba ibi: *As ditas peſſoas nomeadas para lançadores ſenaõ poderaõ eſcuzar de o ſer com pretexto de privilegio algum, ſalvo ſe o dito privilegio por palavras expreſſas o eſcuzar particularmente deſte encargo*,quæ dictio *ſalvo* eſt taxativa, & limitativa, *Barboſa dictione* 356. *per tot. Phæbo dicis.* 34. *n.* 13. *Pegas ad Ord. lib.* 1. *tit.* 2. §. 7. *gloſ.*23. *n.*7. & 8. *Ord. lib.* 1. *tit.* 6. §. 18.

Nota 28. ad illa verba ibi:*Para o que de certa ſcientia, & poder abſoluto revogo todos os privilegios, como ſe de cada hum fizeſſe expreſſa derrogaçaõ por palavras expreſſas;* hujumodi verba fuiſſe adjecta ad tollendam omnem dubitationem, quæ oriri poterat, an ex vi præcedentis clauſulæ derogata eſſent privilegia clauſa in corpore juris, quæ ſecundum veriorem opinionem derogata cenſeri non debebant ex vi præcedentis clauſulæ, *Barb. de clauſulis clauſula* 83. ſed 55
juncta clauſula *revoco ex certa ſcientia, & poteſtate abſoluta*, nullum poteſt eſſe dubium, quia ejus clauſulæ ea eſt vis, & poteſtas, ut per eam ſatis intelligitus voluiſſe Principem omnia privilegia derogare, omnibuſque privilegiatis præjudicare, *Barboſ.clauſula* 59. *per tot. Peg.ad Ord.lib.*1. *tit.*3. §. 1. *n.* 102. *Barb. clauſula* 102. *per tot.* 56

Nota 29. ad illa verba ibi: *Sem embargo da Ord. lib.* 2. *tit.* 44. non cenſeri jus derrogatum, niſi de eo fiat menſio ſpecialis in derrogatione: *ex d. Ord.lib.*2. *tit.*44. & cum privilegia clauſa in corpore juris legem communem faciant, quæ, ut cæteræ, derrogatæ non cenſentur, niſi de privilegio fiat ſpecialis mentio : ut diximus *n.* 55. *docetque Peg. ad principium Ord. d. tit.* 44. *n.* 1. *Phæb.* 2. *p. deciſ.* 147. *à num.* 4. ideoquè Rex noſter nè poſſit dubitari, an privilegia in 57 58

ſerta in corpore juris cenſerentur derogata ex vi prædictarum clauſularum ſine derogatione *Ord. dicto tit.* 44. eam expreſſè derogavit, de cujus materia vide *Pegas*, *& Barboſa.*

Sequitur ex proximè dictis, in terminis propoſitis, neminem ſe poſſe quocumque privilegio Regio juvare ad fugiendum hoc onus, ac per conſequens nec familiares Sanctæ Inquiſitionis privilegio muniri, nec Sanatores, cæteroſque privilegiatos.

59 Nota 30. ad illa verba ibi: *E depois de eleitos lhe dareis juramento dos Santos Evangelhos, fazendo termo de que lançaraõ conforme ſuas conſciencias ſem odio, nem affeiçaõ, ſob pena de ſe proceder contra elles com todo o rigor, alem de pagarem à fazenda Real, & às partes o damno, que conſtar lhe deraõ com malicia*, publicum eſſe hoc officium, ad quod priùs juramentum ſubire tenentur, ex his, quæ docet
60 *Peg. ad Ord. lib.* 1. *tit.* 1. *in principio gloſ.* 35. *per tot.* tenere que illud exercere ſecundum rectam conſcientiam ſine odio, amore, timore, vel ambitione, ex his, quæ tradit *Pegas ſuprà golſ.* 11. *cum pulribus ſequentibus*, aliàs puniri poſſunt criminalitès, & ad reſtitutionem damni partibus tenentur: ut diximus *cap.* 15. & in terminis *Balmaſſenda de collectis quæſt* 13. *per tot. &* diximus *de Munere Judicis Orphanor. tract.* 1. *lib.* 1. *cap.* 12.

61 An hujuſmodi fintatores, ſeu peræquatores recuſari poſſint, diximus in *tract. de Recuſationibus lib.* 3. *cap.* 16. & in noſtro opere *de Munere Judicis Orphanorum tractat.* 1. *lib.* 1. *cap.* 12.

Nota 31. ad illa verba ibi: *Os lançamentos ſe haõ defazer por voto de dous lançadores*, ab iſtis peræquatoribus poſſe ad judicem appellari, ut nos diximus *de Munere Judicis Orphanorum tract.* 1. *lib.* 2. *capit.* 12. *&* 3. & in ſpecie tradit *Balmaſſeda de collectis q.* 14. *per totam*, qui quidem judex, vel per ſe, vel per alios duos jubere debet revidere, an collecta ſit juſta, & ab hac reviſione, ſeu confirmatione judicis appellatio in ſuſpenſivo non admittitur: *ex Balmaſſeda d. quæſt.* 14. *n.* 20. *Salgado de protect. Regia*, 2. *p. capit.* 16. *n.* 40. *Pegas forenſ. cap.* 15. *& nos d. lib.* 2. *cap.* 1. *&* 2. 62 63

Nota 32. ad illa verba ibi: *E havendo empate, ficara vencido pela parte, a que ves acomodares para ſe ſeguir*; in caſu diſcordiæ Peræquatorum illam partem obtinere, cui judex ſuum calculum adjecerit, de quo egimus *de Munere Judicis Orphanorum tractat.* 1. *lib.* 1. *capit.* 12. 64

Nota 33. ad illa verba ibi: *Quando ſuceda algum cazo, em que vos pareſſa neceſſaria reſoluçaõ minha, dereis conta na junta dos tres Eſtados, para ſe vos ordenar, o que deveis ſeguir*, Caſus, in quibus Princeps ſit conſulendus; tradidimus *de Munere Judicis Orphanorum in* 65

2. *parte*

2. *parte rubricæ tract.*1.*lib.*4.*cap.*4. & *cap.*14.& tetigimus in cap. antecedenti, & in illis circa materiã, de qua agimus eſt adeundus per tribunal trium ſtatuum, prout etiam diſponitur in Regimine decimarum *tit.* 1. §. 1. & ad hoc tribunal pertinent appellationes, & gravaminia ſuper hac materia ex eodem regimine, & ex regimine ejuſdem tribunalis.

66 Nota 34. ad illa verba ibi: *Fareis lançamentos a quatro por cento;* collectam eſſe imponendam reſpectu quatuor pro centum, ideſt, ex redditibus, qui ad valorem centum annuatìm aſcendunt quatuor pro collecta imponantur; ſed redditus non ſunt reputandi, niſi deductis expenſis, & oneribus rei, quia redditus non dicuntur, niſi qui, deductis expenſis, & oneribus ſuperſunt: ut in terminis docet *Roxas de incompatibilitate p.*8. *cap.* 4. *à num.* 21. *ibi cum infinitis Aquila, Botilierius de ſucceſſionibus ab inteſtato theorema* 111. *n.* 29. *Balmaſſeda de collectis q.* 13. *n.* 9.
67 quid advertunt per æquatores non debere rigoroſè facere hanc computationem, ſed begninè, advertentes, quòd ad cujuſcumque fructus eorum valorem computandum annos proximos attẽdere debent, & omnibus coacervatis pro rata uniuſcujuſque collectam imponent: *ex l. fundum* 35. *cum l. ſequenti ff. mandati, Eſcobar de raciotinijs computatione* 29. *Roxas ſupra* 1. *cap.* 5. *à n.* 17. *ibi Aquila, & Balmaſſeda ſupra n.* 5. nos *de Munere Judicis Orphanorum, tract.* 1. *lib.* 1. *cap.* 11. & deinde attendere debent ad familiam, ad cujus alimoniam tenetur collectandus, & redditus, quos habet ad illam alimentandam, ut begninè, prout res poſtulaverit, ſe habeant.

Nota 35. ad illa verba ibi: *Para* 68
que vendoſe na junta dos tres Eſtados as reſoluçoens de todos, & ſua importancia, excedendo a quantia offerecida, ſe abata na cobrança à maioria repartidamente; Principẽ non poſſe ferre maiora tributa, eo, quod ſtatus ei obtulerunt, & teneri diminuere exceſſum, quia non eſt licitum fraudibus uti ad imperanda nimia, & gravia tributa, *Portugal de donationib. Reg.* 2. *p. cap.* 24. *n.* 93.

Nota 36. ad illa verba ibi: *Os* 69
bens, tratos, & maneyos ſaõ aquelles, a que ſe haõ de lançar os ditos quatro por cento, ſaõ aquelles, a que no tempo da guerra ſe fazia lançamento, & os que deſta qualidade mais houver, para o que vereis os lançamentos das decimas, que ſe vos remete, & fareis os laçamentos na forma, que nelle ſe diſpoem; collectam fieri debere juxta formam datam in regimine decimarum, quod quidem regimen par eſt hujus Regis decreti ex regula ſatis nota, quod relatum eſt in referente cum omnibus ſuis qualitatibus, deducta *ex l. aſſe toto ff. de conditi-* 70
onibus, & demonſtrationibus cum alijs, de quibus *Barb. axiom.* 201. per

per totum, ubi penè infinitos citat DD. *Peg. de maioratu capit.* 9. *latiſſimè Pareja de inſtrumentorum edictione tit.*7.*reſolutione* 9.*per tot.* ubi infinitos citat.

71 Nota 27.ad illa verba ibi: *Excepto as peſſoas mizeraveis de qual querſexo, que naõ tendo bens algũs viverem do ſeu jornal, ou trabalho, ficando por eſte modo obrigaçaõ deſte tributo, em quem tem poſſibilidade pera o pagar ſem vexaçaõ dos pobres, por nam ſer rezaõ, que paguem os que naõ podem*; paupere tan-

72 tùm, quos vocamus *jornaleiros* eſſe exceptos ab onere ſolvendi tributum hoc, & hi dicuntur, quo ad intentum, tantùm illi, qui omninò nulla poſſident bona, licèt quoad alios juris effectus appellatione pauperum veniant omnes, qui attento ſtatu perſonæ, & dignitatis videntur indigere, *Barboſ. appellativo* 192. *per totum*, *& in terminis Balmaſſeda de collectis quæſt.* 50. *per totam*, *qui quæſt.* 98. *n.* 14. tradit, *jornaleiros* vocari eos, qui acceptâ mercede terras colunt, vel officium exercent, *Peg. ad Ordin. lib.* 1. *tit.* 66. §.42. *gloſ.* 45. *&* §. 43. *gloſ.* 46. *Grabiel Alveres de Valaſco de privilegijs pauperum omninò videndus q.* 4. *per tot.* ubi quis pauper dicatur.

73 A quibus duobus nottis antecedentibus multa, & utilia in materia colliguntur, & inferuntur; & primò colligo, Sènatores eſſe collectandos, nam licèt Senatores non teneantur ad collectas etiam cauſa belli impoſitas: ut probatur *ex Ord. lib.* 2. *tit.* 59. *in principio*; *ubi latè Pegas*, *& Barboſa*, & eorum privilegia non cenſeantur abrogata ex vi clauſulæ non obſtantibus quibuſcumque privilegijs, niſi de illis fiat expreſſa, & individualis mentio: *ex Ord. lib.* 2. *tit.* 59. §.14. *ibi. Peg. gloſ.* 16. *n.* 1. *&* 5. *Cabedo* 1. *p. deciſ.* 213. *n.* 1. *Balmaſſeda de collectis q.* 46. *Phæb. diciſ.* 33. *&* 146. *Peg. ad Ord. lib.* 2. *tit.* 44. *in principio*, *& lib.* 1. *tit.* 66. §. 42. *gloſ.* 45.

Verum cùm in hoc decreto inveniantur clauſulæ derrogatoriæ omnium privilegiorum conceptæ per modum ſuprà relatum *numer.* 55. 56. *&* 57. per quas cenſentur derogata etiam privilegia, quorum derrogationis individualis mentio requiritur ex juribus, & DD. quos ibi citavimus, quibus adde in terminis prædictorum clauſularum; *Gironda de privilegiorum*, *& exemptionum explicatione*, *n.* 329. & ulteriùs in illo jubeatur ſervari regimen decimarum: ut diximus *num.* 70. in quo cellectari jubentur *tit.* 2. §. 1. omnes Miniſtri cujuſcumque tribunalis dubitari non poteſt, etiam Senatores, & quoſcumque alios eorum privilegijs fruentes eſſe collectandos. 74

Colligo ſecundò, quòd licet familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis habeant privilegium, ut collectari non poſſint, etiam cauſa belli: ut patet ex privilegijs relatis *cap.* 3. *n.* 55. ibi: *E aſſim* 75

hei

hei por bem,que os ditos officiaes,& familiares do Sãto Officio ſejaõ privilegiados, & eſcuzos de pagarẽ no lançamento do ſerviço dos cem mil cruzados,que os povos de meus Reynos me fizeraõ nas Cortes, que fis neſta Cidade no anno de mil, & quinhentos, & ſeſſenta, & dous, & em quaiſquer outros ſerviços deſta qualidade,que pelo tempo em diante forem concedidos por qualquer via,que ſeja,poſto que jà foſſe determinado, que eſte privilegio os nam eſcuzava de pagarem o dito ſerviço, tra-
76 ditque latiſſimè *Balmaſſeda de collectis q.* 52. *per totam*, & ſimilia privilegia non cenſeantur abrogata, quando Princeps imponit aliquam collectam, & jubet ſolvendam ab omnibus, nemine excepto; nullo modo videtur intelligere voluiſſe comprehendere obtinentes privilegia immunita-
77 tis, etſi collecta imponatur per legem generalem *Menoch. conſ.* 1105.*n.* 19.*lib.* 12. ubi dicit,quòd non præſumitur Principem voluiſſe derogare privilegijs, niſi id in lege ſpecificè expreſſerit,*Bonacina de legibus diſput.*1.*q.*3.*puncto* 8. §. 3. *n.* 11. *Barboſa voto* 90. *n.* 8.
78 Attamen cùm Rex noſter in præſenti decreto omnia privilegia abrogavit, & cuſtodiri jubeat regimen decimarum; in quo *titulo* 2. §. 1. omnia etiam privilegia abrogantur; in terminis noſtri decreti etiam privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis abrogata cenſentur.

Colligo 3. quòd licèt privi- 79
legia immunitatis, tributorum, & gabellarum per vim contractûs obtenta, vel emptione, ſeu alio quocumque titulo oneroſo non cenſeantur abrogata,nec comprehendantur in generali revocatione;*Mariſcotus* 2. *variar. cap.*40. *n.* 28. *Pinelus in rubrica Cod. de reſcindenda*, *p.* 1. *cap.* 2. *Barboſa de clauſulis clauſula* 83. *à num.* 8. *& in votis lib.* 3. *voto* 90. *n.* 12. ubi, quod per derogationem generalem non cenſentur derogatũ privilegijs per viam contractûs conceſſis, & quod ſub generali revocatione non comprehendantur privilegia irrevocabilia, tamen cùm per præſens decretum regimen decimarum cuſtodiendum tradatur, & in illo *titulo* 2. §. 1. 80
etiam privilegia conſequuta ex cauſa oneroſa revocentur, idem dicendum eſt in præſenti materia.

Colligo 4. eſſe collectandos 81
quoſcumque Miniſtros Regios, nam licèt hujuſmodi miniſtri de jure immunes ſint ab onere collectarum, ut fuſè tradit *Balmaſſeda de collectis quæſt.* 43. *per totam*, *ubi n.* 25. *&* 2. hoc tantum dixit procedere in miniſtris forenſibus, literatis, & non in judicibus originarijs. Verum cùm contrarium ſit ſtabelitum in regimine decimarum *tit.*2. §.1.ejus diſpoſitio eſt in præſenti cuſtodienda.

Colligo 5. collectãdos eſſe ma- 82

 giſtros

giſtros, & officiales ſæculares noſtræ Conimbricenſis Univerſitatis, & ſcholaſticos utriuſque Academiæ Eborenſis, & Conimbricẽſis, & omnes, qui privilegio academico muniuntur, quia ita diſponitur in
83 Regimine decimarum *tit.* 2. §. 1. quod cuſtodiẽdum eſſe in præſenti decrevit Rex noſter, licèt non ita foret, ſi ita experſſè decretum non eſſet, nam de jure academico privilegio gaudentes non collectantur, quando collecta eſt perſonalis, ſecùs ſi realis *Balmaſſeda de collectis q.* 25. *per totam, Benedictus Pereyra in ſua Academiâ, ſeu Republica literaria lib.*3.*diſp.*4. *q.*10. *per tot.* ubi affatim, à quibus tributis ſint immunes, *Pegas ad Ordinationem libr.* 1.*tit* 66. §. 42. *gloſſa* 45. *Mendo de jure academico*, *& melius Brancacinus de jure doctoratûs.*

84 Colligo 6. collectandos eſſe milites à Generali uſque ad infimum militem, quia ita diſponitur *in dicto* §. 1. Regiminis decimarum cuſtodiendi in præſenti, licèt de jure à collectis, & tributis perſonalibus, prout academici ſint immunes, *Balmaſſeda de collectis quæſt.* 49.*per totam, Georgius Acacia de privileg. militum privilegio* 30. *à num.*5.*Fontanella tom.*2.*deciſ.*308.*n.*29.*regimen Gobernatorum* §.12.

85 Colligo 7. collectandos eſſe equites trium Ordinum Militarium noſtri Regni, quia hujuſmodi equites ab onere collectarum non ſunt immunes, *Lacerte de gabellis cap.* 19. *num.* 22. & licet hoc ſit valdè dubium: ut tradit *Balmaſſeda de collectis quæſt.* 23. *per tot. Guttierr. de gabellis quæſt* 95. dicendum eſt milites trium Ordinum Militariũ noſtri Regni habentes penem Civilem: ut diximus *cap.*12. *n.*46.*&* 52. *& tradit Peg. ad Ordin.lib.* 1.*tit.*12.§.2. *à num.* 1.*uſque ad* 5.non eſſe collectandos: *Reynozo obſ.* 12. *&* 3. omninò videndus, & ejus *Additionator*, qui plures refert eo vel maximè, cùm nec in noſtro decreto, nec in regimine decimarum hoc ſit expreſſum, *Pegas ad Ord.lib.*1. *tit.*78.§. 14.*à.n.*80.*& lib.*1.*tit*66.§.43.*gloſa* 46.*n.*20.*&* 21.

Conductores verò Cõmendarum equitum trium Ordinum militarium, cæterorumque bonorum Eccleſiaſticorum collectari debent, *Guttierr. de gabellis q.* 95. *à num.*13.*Pegas ad Ord.lib.* 2. *tit.* 11.§.7.*gloſa* 9.*n.* 3.*Cancer.* 3. *variar. cap.* 3.*n.* 138.*Delbene de immunitate cap.* 5. *dubitatione* 7.*ſect.* 17. *Guttierr. de gabellis quæſt.* 87. *n.*1.*& quæſt.* 44. *Souza deciſ.* 28. *&* 72. *Graffis de effectibus Clericatûs effectu* 3. *num.* 50. *Fontanella deciſ.*301.*num.* 20.*&* 307.*&.poſtea dicemus.* 86

Ipſimet equites collectari debent, vel ſi non habeant panem Civilem, vel ſi habentes panes Civiles ſint negociatores, & mercatores, quia exercentes negocia: aut mercaturam, quo ad negocia, & mer- 87

& mrecaturam privilegio immunitatis non gaudent, ſive illi ſint Equites, ſive Clereci, aut Religioſi, ſive familiares Sanctæ Inquiſitionis, aut Senatores, vel quicũque alij, quia privilegium immunitates, tributi, & collectæ non comprehendit negocia, & mercantian: ut tradit *Giurba conſ.* 94. *per totum*, *Larrea alleg.* 11. *n.* 9. *Gutierr. de gabellis q.* 95. *à n.* 42. *Barb. in votis lib.* 3. *voto* 90. *Balmaſſeda de collectis quæſt.* 46. *num.* 11. *&* 52. *num.* 31. *& infra dicemus*, *Cortiada deciſ.* 201. *uſque ad* 210. *per totas.*

88 Colligo 8. collectandos eſſe habentes officia, ſive à Rege conceſſa, ſive à quocumque alio, non ſolum in ſallario, quod vocamus *Ordenados*, ſed etiam in emolumentis, quæ appellamus *pros*, *&* *precalſos*, quia ita diſpoſitum eſt in regimine decimarum *tit.* 2. §. 3.

89 Colligo 9. Medicos, Chirurgos, Advocatos, Scribas, Notarios, Sollicitatores, Meirinos, apparitores, partitores, teſtium examinatores, æſtimatores, Birruarios, & quoſcumque alios, qui vel per ſcientiam, vel per artem acquirunt, & lucrifaciunt, collectandos eſſe reſpectu emolumentorum, quæ ratione ſcientiæ, vel artis percipiunt, quia ita diſpoſitum eſt in regimine decimarum §. 4. licet ſecluſa diſpoſitione dicti §. contrarium erat dicendum: *ex Balmaſſeda de collectis quæſt.*42. *per totam.*

Colligo 10. collectandos eſſe quoſcumque, ſive ſint naturalis noſtri Regni, ſive exteri, qui mercaturæ negotis, & comertijs quocumque modo operam dant, quia ita diſponitur in Regimine decimarum §. 5. & quia ita de jure cõmnni eſt: ex DD. quos citavimus ſuprà *num.* 87. & quomodò, & quandò forenſes ſunt collectandi, docet *Balmaſſeda de collectis quæſt.* 62. *per totam*, *Phæbus deciſ.* 33. 1. *parte.* 90

Sed ſi comercijs, & negotis incumbant pecunijs alienis, ex quibus ſolvant intereſſe, habendus eſt reſpectus ad intereſſe, quod ſolvunt, & reſpectu illius ſunt collectandi hujuſmodi intereſſe recipientes, quæ quidem collecta eſt ſolvenda ab eo, qui intereſſe ſolvit, & ab eo, cui ſolvitur in partem ſolutionis acceptanda: ex regimine decimarum §. 6. 91

Colligo undecimò collectandos eſſe agricolas, qui vel propriâ, vel aliena prædia colunt, ſed diverſo modo, nam iſti tenentur collectam ſolvere rationem penſionis, quam reciperent, ſi prædia, quæ colunt, locarent, & ratione intereſſe, quod habent ex agricultura, deducto ſemine, & deductis expenſis omnibus, quas fecerint in arando, ſeminando, cuſtodiendo, & colligendo ſegetes, & illi vero intuitu illius, quod, deductis expenſis tantùm lucrare poſſunt: *ex* §. 7. *&* 8. *tit.* 2. regiminis dicimarum, ubi meritò adver- 92

titur collectam eſſe imponendam cum reſpectu ad incertitudinem fructuum, & circa agricolas collectandos; conſule *Balmaſſeda de collectis q.* 98. ubi qui appellatione agicolæ veniant, etiam tradit: & de eorum privilegijs ibi agit, & nos diximus in noſtro opere *de Munere Judicis Orphanorum tract.* 1.*lib.*4.*cap.*11.*& tarct.*2.*lib.*1.*cap.* 3. *latè Peg. ad Ord. lib.* 2. *tit.* 58. *per totum.*

93 Colligo 12. Familiares Epiſcopi eſſe collectandos, & notarios: ex his, quæ tradit *Balmaſſeda de collectis q.* 63. *&* 125.

94 Colligo 13. paſtores, & famulos agricolarum, qui gregem communem, vel partialem cum illis habent reſpectu emolumenti gregis, & negotij collectandos eſſe: *ex tit.*2.regiminis decimarum §.9.

95 Colligo 14. Magiſtros cujuſcumque officij mechanici, ut Sartores, Sutores, & alios, collectandos eſſe, ſi cum officio negocium exerceant: *ex* §. 12.regiminis decimarum *tit.* 2. ſecus autèm ſi ex officio tantùm vivant, quia ex ſuo labore vivunt, & ſecundum præſens decretum collectari non debent, licèt per regimen decimarum eſſent collectandi *ex* §. 10. *&* 11.quia in præſenti ſunt expreſſè excluſi, & ſufficeret, quòd non eſſent, nec expreſſè, nec virtualitèr incluſi, quia pauperes, qui ex labore ſuo tantum vivunt, ad collectas non tenentur, *Balmaſſeda quæſt.*50.

Colligo 15.collectam imponẽdam eſſe intuitu domûs, in qua domini vivunt, & reſpectu domûs, in qua aliqui gratis vivunt: ex regimine decimarum *tit.*2.§.13.*&* 14. & in omnibus cujuſcumque generis, & qualitatis: ex regimine decimarum *tit.*2.*à* §.16.*uſque ad* 23. *& tit.* 3. 96

Suprà *num.*90. diximus forenſes eſſe collectandos, nunc verò quærimus, an qui poſſidet bona in diverſis partibus, debeat collectari in loco domicilij reſpectu omnium bonorum, quæ poſſidet ubicumque, de qua quæſtione agit *Balmaſſeda de collectis q.* 62.*per totam*, & in qua nobis placet diſtinguere inter caſum, quo collecta eſt perſonalis tantùm, vel realis, aut mixta; in primo caſu, collectari debet in loco domicilij, quia collecta perſonalis perſonam reſpicit; in ſecundo, in loco rerum ſitarum, quia realis, ſeu mixta rem afficit, & ita concludit *Balmaſſeda ſuprà à num.*11.*Bobadilha in politicis lib.* 5. *n.* 22. *Phæbus deciſ.*33. *Floreſ.*2. *variar. quæſt.*21. *à num.* 90. ubi latè, & apud nos eſt expreſſum in regimine decimarum *tit.*3. 12. 13.*&* 14.ubi decernitur tributum reale eſſe imponendum in quacumque re, & ſolvendum à Colono, ſeu Inquilino, qui poſteà in pretium locationis domino imputabit. 97

Nota 38.ut redeamus ad decretum, ad illa verba ibi: *E proque de alguns, bens no tẽpo da guerra ſe naõ* 98

fazia

fazia lançamento, por pagarem por computos, como eraõ os da caſa de Aveyro, & outras, tambem ſe hà de fazer a eſtes lançamento, proque para eſtes ſubſidios naõ tem lugar os computos, & haõ de pagar como os mais; collectam, de qua in præſenti, eſſe imponendam etiam intuitu bonorum, quæ tempore belli certam ſolvebant quantitatem.

99 Nota 39. ad illa verba ibi: *Os bens de Cappellas, de Miſſas, Miſericordias, Hoſpitais, Albergarias, & obras pias nam haõ de pagar eſtes quatro por cento*; Hoſpitales, domos Miſericordiæ, Confraternitates ad collectam non tenere, qua de re latè *Balmaſſeda de collectis quæſt.* 26. *per tot. Moneta de decimis cap.* 9. *num.* 31. & ſi redditus ſuperſint, quia in tempus neceſſitatis reſervari debent, & probatur ex Regimine decimarum *tit.* 2. §. 20. *Peg. ad Ord. lib.* 1. *tit.* 63. §. 39. *gloſ.* 40.

100 Nota 40. ad illa verba ibi: *Aos bens, & peſſoas Eccleſiaſticas, & aplicados a Communidades lhe naõ fareis lançamentos, proque vaõ pagando por outra via*; non poſſe Principem ſæcularem ſuper bona Eccleſiaſtica collectam, ſeu tributa imponere, quia Eccleſia, Eccleſiaſticæque perſonæ, & bona omni jure à collectis ſunt immunes: *ex cap. non minus*, *cap. ad verſus de immunitate Eccelesiæ*, *cap. Clericus*, *cap. final eodem tit. in* 6. *Clementina unica eodem tit. cap.* 1. *cap. quamquam de cenſibus*, *l. placet. Cod. de Sacroſanct. Eccleſ. & l. Sancimus ejuſdem tituli*, *Authentic. item nulla Cod. de Epiſcop. & Clericis*, *ibi noſter Barboſa*, *& communitèr DD. Balmaſſeda de collectis quæſt.* 19. 20. *& q.* 21. *Molina de juſtitia tom.* 3. *diſp.* 670. *Caſtilho de tertijs cap.* 6. *à num.* 18. *Ord. noſtra lib.* 2. *tit.* 11. *in principio ubi Barboſa*, *& latiſſimè Pegas infinito referens*, & quæ ſint perſona Eccleſiaſticæ ibi tradit, cum multis.

Eccleſiæ, Religioſi, & Clerici 101
tempore magne neceſſitatis collectas ſolvere tenentur, ut belli urgentis: *ex l. neminem*, *Cod. de Sacorſanct. Eccleſ. Balmaſſeda de collectis quæſt.* 19. *num.* 15. *qui n.* 18. multa tradit requiſita ad hoc neceſſaria, quæ ibi vide *Caſtilho de tertijs d. cap.* 9. *à num.* 20. *Portugal de donationibus Reg.* 2. *p. cap.* 24. *num.* 117. *qui n.* 116. docet, Prin- 102
cipem urgent neceſſitate poſſe aſſumere vaſa aurea, & argentea Eccleſiæ, dumniodò eâ ceſſante, reſtituat: ibi citat plures *Solorzanus de jure Indiarum tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 25. *Themudo* 1. *parte deciſ.* 93. *per totã*, *&* 3. *p. deciſ.* 307. *&* 308. *per totas.*

Nota 41. ad illa verba ibi: *Po-* 103
rem aos lucros dos rendeiros ſe farà lançamento, por ſerem ſeculares; Conductores rerum Eccleſiaſticarum collectari poſſe, quod lucrifaciunt ex fructibus rerum Eccleſiaſticarum: *Balmaſſeda de collectis*

*lectis q.*126. *ubi per totam*, an poſſint collectari emphiteutæ Eccleſiarum, *Zevalhos, q.* 726. *Sperelus diciſ.* 41. *n.* 25.

104 Nota 42. ad illa verba ibi: *E tambem aos lucros das peſſoas Eccleſiaſticas, quando tenhaõ tratos, & contratos, & trouxerem dinheiro ao ganho em mãos de ſeculares*; Clericos, Religioſos, & quaſcumque alias preſonas, quæ immunitate Eccleſiaſticâ fruuntur collectandos eſſe, quando negocium, & mercaturam exercent; ex multis, quos ſuprà *num.* 87. citavimus, & probatur *ex cap. fin. de vita, & honeſtate Clericorum, capit. quamquam de cenſibus in* 6. *Clementina fin. eodem tit. ibi latè Barboſa, Bolero de coctione debitorum fiſcalium tit.* 1. *q.* 9. *n.* 7. *Fraſſo de Reg. patronat. Indiarum tom.* 2. *cap.* 75. *numer.* 15. *Portugal de donat. Regijs* 2. *p. cap.* 38. *num.* 11. *Thome Vàs alleg.* 28. *Balmaſſeda de collectis q.* 19. *&* 20. *Ordinatio noſtra lib.* 2. *tit.* 11. §. 161. ubi cum infinitis *Pegas* tradit, quando dicantur negociatores, & multa circa materiam ſcitu digna tradit *Gironda infrà à n.* 1066.

105 Noto 43. ad illa verba ibi: *E aos bens, & fazendas, que as peſſoas Eccleſiaſticas comprarem depois de lançados nelles os quatro por cento*; collectanda eſſe bona, quæ ad Eccleſiaſticis perſonis fuerint poſt cellctam intuitu illorum in impoſitam, quia jam ſunt illi oneri ſubjecta, *Gironda de privilegiorum, & exemptionum explicatione à numer.* 117.

Nota 44. ad illa verba ibi: *As Commendas, & bens das tres Ordens Militares ſabereis por noticia oque produziraõ em cada terra deſſa Comarca nos meſmos quatro por cento, & tambem fareis lançamento aos Rendeiros das ditas Commendas, quãdo eſtejaõ arrendadas*, quæ ſuprà diximus. 106

Nota 45. ad illa verba ibi: *E do que tocar aos Commendadores haveis de tomar noticia ſeparadamente, & remeterme della relaçaõ a parte da do lançamento, que fizerdes pera as fazendas ſeculares*; Cõmendatores intuitu reddituum Commendarum non eſſe collectandos, ſed tantùm eſſe faciendam relationem de redditibus Commendarum, de qua re *Balmaſſeda q.* 21. *Peg. ad Orden. lib.* 1. *tit.* 11. §. *fin. & tit.* 12. 107

Nota 46. ad illa verba ibi: *E aos precatorios, & mandados, que paſſardes para bem deſta diligencia daraõ todos os Miniſtros de juſtiça, & fazenda, officiaes das Cameras, & mais peſſoas a que tocar inteiro comprimento*; teneri prædictas perſonas requiſitorias executioni mãdare, quæ optimè comprobantur ex dictis in cap. antecedenti. 108

Nota 47. ad illa verba ibi: *E aos que faltarem a elle podereis emprazar para a junta dos tres Eſtados, & ſendo Miniſtro actual, como Provedor, Juis de fora, & de outros lugares de letras, dareis primeiro* 109

meiro conta na junta, & aos mais officiaes de juſtiça ſuſpendereis, & procedereis contra elles, conforme a culpa, & omiſſaõ, dando appellaçaõ, & aggravo para a meſma junta no cazo, que naõ couber em voſſa al-
110 *çada;* poſſe Præſidem ſuſpendere officiales inobedientes, & adverſus eos criminaliter, & civiliter procedere, datâ appellatione, & gravamine ad Tribunal trium Statuum; & judices illiteratos, officialeſque Cameræ notificare, ut intrà certum terminum coram prædicto Tribunali appareant, & contra judices literatos inobedientes relationem facere dicto Tribunali, ut iſtud conſultationem Principi faciat ad eos puniendos; quia per ſe eos punire non poteſt, nec eos cogere, ut coram ſe intra certam terminum compareant, prout judicatum vidi ad favorem Judicis forenſis Civitatis Lacenſis Algarbienſis Regni: nam vocare ad comparendum, & reddendam rationem ſolùm poteſt Rex, & illa, cui hoc ab ipſo Rege conceſſum fuit.

111 Nota 48. ad illa verba ibi: *As deſpezas neceſſarias de Caminheiros livros, papel, tinta, & pena para o expediente deſte negocio, que ſeraõ com toda a moderaçaõ, ſe faraõ dos bens do Concelho, & aos mandados, que vòs paſſardes ſobre eſtas deſpezas faraõ os officiaes das Cameras dar comprimento, & ao Provedor da Comarca mando por eſta carta leve em conta aos Thezoureiros as quantias, que importarem.* Ordinatio *lib.* 1. *tit* 62. §. 72. *cum ſequentib. ibi latiſſimè Peg.*

Nota 49. ad illa verba ibi: *Os lançamentos ſeraõ eſcritos em livro de cada terra, rubricados pro vòs, lançados os termos pelos Eſcrivaẽs das Cameras, que o haõ de ſer dos lançamentos com toda a clareza, & diſtinçaõ aſſignados por vòs, & pelos lançadores, dos quais livros ſe ha de tirar relaçaõ de todos os lançamentos deſſa Comarca, & reſumo delles, com diſtinçaõ do que toca à cada terra, & tambem ſe ha de fazer ſeparaçaõ com a meſma diſtinçaõ da noticia, que tirardes dos quatro por cento dos Commendadores, de que fareis outra relaçaõ, as quais relaçoens aſſignadas por vòs, remetereis à junta dos tres Eſtados no dito termo de dous mezes, & antes ſe vos for poſſivel;* formam præſcribi, à qua non licet recedere, ſed eſt ad unguem cuſtodienda: *ex lege Divus ff. de reſtitut. in integrum; & alij, de quibus Barboſa axiom* 100. 112

Nota 50. ad illa verba ibi: *Ficando os livros dos lançamentos nos Cartorios das Cameras em poder dos Eſcrivaẽs dellas a bom recado, para por elles ſe tirarem os por onde ſe ha de fazer a cobrança na forma, que eu ordenar dos quatro por cento;* non eſſe remittendos libros collectarum, nec eorum exempla, ſed relationes eorum; & manere debere libros apud Scribam Cameræ ut virtute illorũ collecta exigatur. 113

Nota

114 Nota 51.ad illa verba ibi: *Dos juros, tenças, & ordenados impoſtos nas Alfandegas, & Almoxarifados do Reyno tenho mandado fazer relaçaõ, & lançamento pelos cadernos do aſſentamento da minha fazenda, & pela dita relaçaõ ſe ha de acreſcentar ao lançamento, que vier deſſa Comarca a quantia, que toca aos Almoxarifados, ou Alfandegas, que pertencerem, & aſſim vos eſcuzo de fazerdes eſte lançamento no Almoxarifado deſta Comarca aos filhos da folha delle*; faciendam eſſe collectam in juribus, annonis, & ſallarijs, quæ non ſolvuntur in Almoxarifado.

115 Unde infero, judices, officialeſque Fiſcales, & officiales Sanctæ Inquiſitionis ſæculares recipientes ſallaria à Fiſco collectandos eſſe reſpectu ſallarij, quod à Fiſco recipiunt, & ſimilitèr academicos, officialeſque ſæculares utriuſque Univerſitatis, qui ab illis recipiunt ſallaria eſſe collectandos, cæteroſque, qui per univerſum regnum recipiunt ſallaria extrà Baſilicam, vel Regium Almoxarifadum, dummodò non recipiant ex bonis, & redditibus Eccleſiaſticis, prout officiales Sanctæ Inquiſitionis, & Academici, qui ſallariorum maiorem partem à redditibus Eccleſiaſticis percipiunt, reſpectu cujus collectari nõ poſſunt: ex dictis *à n.* 100.

116 Nota 52. ad illa verba ibi: *Na relaçaõ, que haveis de remeter dos lançamentos, declarareis com toda a diſtinçaõ os lugares, que tocaõ à repartiçaõ dos Julgadores deſſa Comarca, porque a cobrança ſe ha de fazer por todos na meſma forma, que ſe fazia no tempo das decimas*; faciendam eſſe relationem cum diſtinctione locorum, & judicum, ut fiat exacutio ſervatâ formâ executionis regiminis decimarum, de qua *tit.*3.*per totum.*

Nota 53. ad illa verba ibi: *E parecendovos, que os ditos Julgadores nas terras, em que lhe tocar a cobrança, façaõ tambem eſtes lançamentos para mais brevidade deſta diligencia, os podereis encarregar dellas na meſma forma, que ſe vos ordena, indo incluida na ordem, que lhe paſſardes a copia deſta; declarandolhes, que ſem certidaõ voſſa de como deraõ comprimento ſenaõ poraõ corrẽtes as ſuas rezidencias*; hanc clauſulam fuiſſe adjectam ad tollendum onus eundi perſonalitèr, de quo ſuprà *n.*51. 117

Nota 54. ad illa verba ibi: *A brevidade, & effeito deſta diligencia vos hei muito por encarregada, & eſpero me remetais relaçoens dos lançamentos com tal promptidaõ, que tenha que vos agradecer*; celeritatem requiri in expediendis negotijs, *Peg.ad Ord.lib.* 1.*tit.* 62. §. 25. *gloſ.* 32. *n.* 1. 118

Nota 55. ad illa verba ibi: *E ſe vos adverte, que dos bens aplicados a Capellas de Miſſas, & obras pias, no que ficar livre para os adminiſtradores ſe haõ delançar os quatro por cento*; fuiſſe hanc clauſulam 119

ſulam djectam ne virtute aliûs, de qua ſuprà *n.* 99. hujuſmodi reditus excluſi intelligerentur.

120 Nota 56 ad illa verba ibi: *Eſcirta em Lisboa aos vinte, & oito de Mayo de mil, & ſeis centos, & noventa, & outo;* locum, annum, & diem eſſe apponendum ad validitatem cujuſcumque ſcripturæ, ſive publicæ, ſive privatæ: ut diximus *de Munere Judicis Orphanorum tractat.* 1. *lib.* 2. *cap.* 7. *per totum.*

121 Nota 57. ad illa verba ibi: *Rey* ſubſcriptionem ita eſſe neceſſariam, ut ſine illa minimè valere potuiſſet: ut diximus *dicto libr.* 2.*cap.*4.*per totum*, & *multa tradit Salzedo in theatro honoris gloſ.* 9. *per totam.*

122 Multa, quæ dicere voluiſſemus, ex conſulto omittimus, quia ad omnia, quæ præſentem materiam pertractanda reſpiciunt, & neceſſaria exiſtunt, integer tractatus vix ſufficeret.

123 Nunc ad noſtram quæſtionem reſpondemus, officales, familiareſque Sanctæ Inquiſitionis ad tributa, & collectas, ſubſidia non teneri ex privilegijs relatis ſuprà *num.* 75. nec eorum mulieres: ex dictis *in cap.* 5. & 17. & quo ad intētum eſt regula generalis, quòd ad tributa, & collectas, ad quas non tenetur vis, mulier non tenetur; *Balmaſſeda de collectis q.*41.*per totam*, nec eorum filij, qui in poteſtate parentum exiſtunt, *Balmaſſeda quæſt.* 39. ubi an ad naturales, vel ſpurios privilegium hoc extendatur.

Extende primò reſolutionē noſtram, ut procedat, etſi Princeps omnes, nemine excepto, jubeat collectari: ut diximus ſuprà *num.* vel quibuſcumque privilegijs non obſtantibus, quia ex vi prædictarum clauſularum non cenſentur abrogata privilegia clauſa in corpore juris, ut ſæpè diximus, & privilegia familiarium, officialiumque Sāctæ Inquiſitionis ſunt clauſa in corpore juris: ut patet *capit.* 16. *numer.* 124

Extende 2. ut procedat quo ad ſimilia tributa in futurum, tum quia ab omnibus receptiſſima eſt concluſio, quod immunitas à gabellis comprehendit futura; *Barboſa in votis libr.* 3.*voto* 91. *num.* 42. ubi infinitos citat, tum quia ita eſt expreſſum in privilegio, ut patet *numer.* 75. quæ expreſſio ſi deficeret, temerarium non erat affirmare, collectas futuras non comprehendere, quia privilegium collectarum non extenditur ad collectas poſt privillegium impoſitas, *Aviles in cap. prætorum in proœmio verbo Ilhas numer. fin. Balmaſſeda quæſt.* 36. *n.* 15. *Caſtilho de tertij cap.* 14. *à num.* 35. ubi quando privilegium ad futura trahatur. 125 126

Extēde 3. ut procedat, quamvis tributum, & collecta cauſa belli imponatur, nam licèt tempore belli omnia ſileant privilegia: *Balmaſſeda q.* 46.*num.*14.ubi plu- 127

res citat, tamen cùm privilegium exemptionis à collectis ſit datum familiaribus, officialibuſque circa ſubſidia ex quacumque cauſa impoſita, ut ex illis patet, etiam collectas cauſa belli latas includit, quia ea eſt natura claſulæ ex quacumque cauſa.

128 Limita 1. quando Princeps collectari jubeat omnes apponendo clauſulam: *Non obſtantibus privilegijs in contrarium facientibus, quorum tenores de verbo ad verbum haberi volumus tamquam expreſſos*, quia per hujusmodi clauſulam cenſentur abrogata omnia privilegia etiam requirentia ſpecialem derogationem, & habentia clauſulam derogatoriam ad privilegia futura: *Gironda de privilegiorum, & exemptionum explicatione, num.* 329. *Ripa in capit. de reſcriptis nu-*

129 *mer.* 55. maximè tempore peſtis, quoniam peſtis, belli, vel famis, & magnæ neceſſitatis tempore omnia ſilent privilegia, *l. pro tyronibus Cod. de privilegijs domûs Auguſtæ, libr.* 11. *Gironda ſuprà num.* 337.

130 Limita 2. quando imponuntur collectæ extraordinariæ, quia privilegium, quamvis generale, ad collectas extraordinarias non extenditur, *Caſtilho de tertijs cap.* 36. *numer.* 49. *Balmaſſeda dicta quæſt.* 46. *num.* 13. *ubi alios citat.*

131 Limita 3. quando familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis exercerent negocia, quia tunc reſpectu negotij tantùm collectari poſſunt, quia privilegium de collectis non ſolvendis ad 132
collectas, quæ proveniunt ex negotiatione, non extenditur; *Barboſa dicto voto* 90. *Balmaſſeda dicta q.* 46. *n.* 11. *Larrea alleg.* 11. *n.* 9. & privilegium exemptionis ad 133
res venditas mercimonij cauſa, ſed tantũ ad res, quæ ſunt propriæ, *Giurba ſuprà n.* 46.

Limita 4. ut privilegium con- 134
ceſſum ad certam ſpeciem tributorum, ſeu ad certas collectas, ad alias non extendatur; *Molina de primogenijs lib.* 3. *cap.* 10. *n.* 76. *Carleval de judicijs tit.* 1. *diſp.* 8. *n.* 6. *& tit.* 3. *diſp.* 23. *n.* 41, *Salgado in laberynt.* 1. *p. cap.* 7. *n.* 36. *Mariſcot.* 2. *var. cap.* 85. ideò conceſſum ad 135
res uſuales ad merces non extenditur, *Giurba conſ.* 94.

Ex hac fortaſſè ratione judica- 136
tum tradit *Coſt. de ſtyll. domûs Suplicationis annot.* 9. *n.* 11. *&* 12. familiares Sanctæ Inquiſitionis ratione prædicti privilegij non eximi à collectâ novæ impoſitionis vinorum, qua nec ex privilegij verbis, nec ex concedentis intentione ab hoc onere immunes repe- 137
riuntur, & privilegij verba, & concedentis intentio ad ejus interpretationem ſunt inſpicienda: *ex Barboſa in capit.* 10. *de electione num.* 3. *Riccius collectaneo* 2878. ſed hac deciſione non obſtante, audio familiares non ſolvere totam impoſitionem vinorum, ſed

medi-

mediam Uliſippone.

138 Quo ad gabellas familiares Sanctæ Inquiſitionis non ſunt immunes, ſed tantum officiales continui Sancti Officij: ut patet ex verbis privilegij relatis *cap.* 3. *nu-*
139 *mer.* dummodo non cauſa negotiationis emant, aut vendant, nam tunc gabellam ſolvere tenentur; ut in ſpecie tradit *Balmaſſeda de*
140 *collectis quæſt.* 52.*n.* 31. *latè Giurba conſ.*94.qui cũ *Balmaſſeda n.*22. docet prædictos officiales immunes eſſe à gabellis, quæ diſtribuuntur apud nos per Cabeçaõ, *Otalora de nobilitate* 1. *parte cap.* 1. *num. fin.*

Poſt hæc ſcripta in poteſtatem noſtram venit ſequens proviſio declaratoria Epiſtolæ Regiæ, de qua ſuprà.

DOM Pedro por garça de Deos Rey de Portugal, & dos Algarves dàquem,& dàlem,Mar em Africa,Senhor de Guinè &c. Faço ſaber a vòs Corregedor da Comarca de Coimbra, que eu fui ſervido mandar declarar à junta dos tres Eſtados por reſoluçaõ de dezanove do preſente mez de Junho,que naõ ſò os bens Eccleſiaſticos ſe nam haõ de comprehender no lançamento dos quatro por cento, como ſe vos declarou na ordem,que vos foy para fazerdes o dito lançamento em vinte, & oito do mez de Mayo proximo paſſado; mas que da meſma ſorte ſe naõ devem comprehender no dito lançamento os bens profanos, que os ditos Eccleſiaſticos tiverem: o que ſe naõ entenderà nos bens, & fazendas, que os Eccleſiaſticos compraremdepois de lançados nellas os ditos quatro por cento; porque delles ſe hà de cobrar o que lhe tocar, por ſer da juriſdiçaõ Real fazer, que o encargo ſeja Real, & paſſe com a propriedade; & a eſta ordem dareis comprimento, como nella ſe contem, da qual ſe tomou jà rezaõ na Contadoria Geral de Guerra. ElRey noſſo Senhor o mandou pelo Conde de Aveiras do ſeu Concelho; & por Antonio Pereyra da Sylva, Conego Magiſtral da Sè de Evora, & Deputado do Santo Officio, ambos Deputados da dita junta dos tres Eſtados. Joaõ de Souza Soto Mayor a fez em Lisboa a vinte, & cinco de Junho de ſeiſcentos, & noventa, & oito. Manoel Correa de Souza a fez eſcrever. O Conde de Aveiras. Antonio Pereyra da Sylva.

CAPUT XXI.

Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitiones, an à muneribus, & honoribus, ac oneribus Conciliorum ſint immunes, & à quibus?

SUMMARIUM.

1 *Familiares, officialeſque Sanctæ*

ctæ Inquiſitionis ſunt immunes ab officijs Conciliorum.
2 Verba privilegij referuntur.
3 Dictio primum ordinem reſpicit.
4 Ordo eſt ſummè neceſſaria.
5 Privilegium præterita non comprahendit.
6 Dictio deinceps ad futura refertur.
7 Princeps in generali conceſſione tertio præjudicare velle non cenſetur.
8 Pivilegium conceſſum ad inſtar Senatori non liberat ajugata antea ſolvi ſolita.
9 Lex non ad præterita, ſed ad futura lata cenſetur, & privilegium lex eſt.
10 Familiares, officialeſque ſunt privilegiati in materia præſenti.
11 Privilegiati nuncupari nō poſſunt, quibus aliquid ſpeciali jure non eſt conceſſum.
12 Privilegium juri communi aliquid addere, vel detrahere debet.
13 Finta apud nos, eſt apud latinos collectas, & qui de collectis agunt.
14 Verbum talha apud nos impoſitionem ſignificat.
15 Familiares, officialeſque à petitis ſunt immunes; Prælati petita facere non poſſunt: ibid.
16 Decuriones poſſunt petere pecuniam mutuã à ditioribus ad neceſſitatem populi.
17 Familiares, officialeſque non ſolum ab expreſſis oneribus, ſed à quibuſcumque alijs ſunt immunes.
18 Dictio prorſus tollit omne dubium, & omnia includit.
19 Cōcilia regularitèr collectas imponere non valet.
20 In aliquibus tamen caſibus rectè valent.
21 Quocumque modo, & cauſa familiares, officialeſque à Conſilis collectari non poſſumt.
22 Dictio quovis modo omnia cōprehendit, etiam ea, quæ alias non venirent.
Includit omnem modum tam principalem, quàm directum, tam incidentem, quàm indirectum.
23 Familiares non tenentur ſolvere collectas impoſitas à Conſilijs ad proſequendam litem.
24 Decuriones poſſunt has collectas imponere.
25 Nec collectas impoſitas pro ſatis faciendis præmijs illis, qui lupos occidunt.
26 Quas Judex ordinarius imponere poteſt.
27 Nec impoſitas pro alendis infantilus expoſitis.
28 Quas Decuriones per ſe imponere valent.
29 Nec impoſitas pro conſervandis ſecullaribus ſeminarijs.
30 Quas Decuriones imponere valent.
31 Nec impoſitis pro alendis incarceratis.
32 Quas Decuriores imponere valent.

33 Nec

33 *Nec impoſitas ex cauſa belli, peſtis famis, aut magnæ neceſſitatis.*

34 *Quas Decuriones imponere valent.*

Nec impoſitas pro celebrandis.

35 *Nec impoſitas pro extinguenda locuſtarum plaga.*

36 *Quas Decuriones imponere poſſunt.*

37 *Nec impoſitas pro celebrandis proceſſionibus, niſi familiaris ratione officij mechanici teneatur.*

38 *Immunes non ſunt à collectis, quæ imponuntur pro conſtruendis, reponendiſque Eccelſijs.*

39 *Nec ab illis, quæ imponuntur ad eas de neceſſarijs decentès ornandas.*

40 *Forenſis ad has collectas non tenetur, licet ib poſſideat bona.*

41 *Habens duas parrochias quo ad parrochiam, quam magis frequentat, collectari poteſt.*

42 *Familiares, officialeſque non poſſunt cogi ad mutuandam pecuniam reipublicæ.*

43 *Proponitur, an teneatur ad collectas impoſitas pro conſtruendis, reparandiſque muris, pontibus, fontibus.*

44 *Reſolvitur affirmativè.*

45 *Ab his collectis nemo eximitur, niſi qui oſtenderit privilegium ſpecificum.*

46 *Munera hæc publica ſunt, & ab ijs nemo liber exiſtit.*

47 *Referuntur plvres, qui ſunt immunes à collectis, & ad has tenentur.*

49 *Agriculæ incappitati fidalgorum à collectis Conſilij ſunt immuneres.*

50 *Tamen ab his non excuſantur.*

51 *Senatores etiam ab his collectis immunes ſunt.*

52 *Familiares, officialeſque non tenentur à collectis, quæ fiunt ad conſtruendas, ſeu redificandas ageres.*

53 *Niſi ibidem jugerum, ſeu glebarum ſint poſſeſſores, in hoc caſu etiam Senatores collectantur: ibidem.*

54 *Colloni Canonicorum regularium etiam à collectis impoſitis pro pontibus ſunt immunes.*

55 *Familiares, officialeſque non ſunt immunes ab onere tenendi æquam ad procreationem.*

56 *Senatores, & omnes, qui eorum privilegio muniuntur, immunes ſunt.*

57 *Familiares, officialeſque non poſſunt cogi tranſmutare carceratos.*

58 *Nec ad ferendam pecuniam de loco ad locum.*

59 *Ad hos Decurionis poſſunt cogere unum de conſilio.*

60 *Munus tutoris, & curatoris ſubire quiſqus compellitur.*

61 *Non vero familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis.*

Niſi tutella, ſeu cura ſit legitima: ibidem.

62 *Regulare eſt, quod privilegium immunitatis à tutellis, ſeu curis*

curis ad legitimas non extenditur.

63 *Agricolæ Senatorum in capitati à tutellis, & curis excuſantur, ſed non à legitimis.*

64 *Officia reipublicæ exercere inviti non coguntur familiares, officialeſque Sãctæ Inquiſitionis.*

65 *Si vero exerceant, & delinquunt, privilegio non obſtante, à judicibus ordinarijs puniri valent.*

66 *Concluſio hæc tam officia maiora, quàm inferiora, tam plebea, quàm honorifica comprehendit.*

67 *Eſt hæc limitatio regulæ, quod ab officijs honorificis nemo excuſatur, quantumvis privilegiatus.*

68 *Ideoque neque judices, neque decuriones, neque adilles, neque procuratores, aut depoſitarij Orphanorum eſſe, cogi valent.*

69 *Appellatione officiorum honorifica veniunt.*

70 *A prædictis quinque officijs attento etiam jure noſtro nemo etiam privilegiatus excuſatur.*

71 *Agricolæ incapitati fidalgorum ab officijs conſiliorum ſunt immunes.*

72 *Et à prædictis quinque non excuſantur.*

73 *Id procedit circa agricolas Senatorum.*

74 *Nullum eſt privilegium tribuẽs hanc exemptionem.*

75 *Immunitas conceſſa à muneribus ad extraordinaria nõ protrahitur.*

76 *Ex mente legiſlatorum hæc omnia limitantur, ſi tẽpore laterum legum familiares non erant, & ideo in mentem venire non poterant: ibidem, nec eſt credendum, quod ſi lex de illis cogitaſſet, eos voluiſſet comprehendere proptèr incompatibilitatem: ibid.*

77 *Generalis eſt diſpoſitio legis.*

78 *Et non comperhendit privilegiatos ex titulo oneroſo, vel ob benemerita.*

79 *Nec fidalgos, nec milites, aut reguengarios*

80 *Lex, ſeu diſpoſitio generalis reſtringitur ex ratione particulari.*

Nulla ratio excogitari poteſt potentior favore religionis.

81 *Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis cogi non poſſunt eſſe receptatores, depoſitarij, exactores, nec alia officia quocumque nomine dicta exercere.*

82 *Nec procuratores curiarum.*

83 *Si tamen exercere inceperint, continuare coguntur, niſi Apoſtolici Inquiſitores eis indigeant: ibid.*

84 *Ad officia, quæ ad cultum Divinum ſpectant, non excuſantur.*

85 *Domus, in qua vivunt familiares, officialeſque, ſive ſint propriæ, ſive alienæ, alteri dari*

dari non poſſunt.

86 *Immo ſi illis indigeant, illis ſunt concedendæ.*

87 *Et ad familiam fructus, & animalia.*

88 *Et ad eas locandas dominus cõpelli poteſt.*

89 *Sive ſolitæ ſint locari, ſive non ſint, ſi alibi eas invenire non valent.*

90 *Pro eodem pretio cæteris proferuntur etiam privilegiatis.*

91 *Dummodo privilegiati in detẽtatione non exiſtant.*

92 *Nec finita prima locatione dominus alteri poteſt locare.*

93 *Regula eſt, ut finita locatione dominus poſſit, cuicũque velit, locare.*

Falit favore familiarium, officialiumque, & ſcholaſticorum: ibidem.

94 *Liberum non eſt domino eas locare pretio, quo voluerit.*

95 *Sed ſunt taxandæ per electos à locatore, & conductore, vel à judice privilegÿ in cujuſcũque contumaciam.*

96 *Niſi de publico certæ ad taxandum deſignatæ ſint perſonæ.*

97 *Nec dominus poteſt expellere familiares, officialeſque ex ſupervenienti neceſſitate.*

98 *Regula eſt, quod etiam durante locatione Inquilinus expelli poteſt ex ſuperveniente neceſſitate.*

99 *Falit favore eorum, & ſcholaſticorum.*

100 *Maior utilitas publica verſatur in eos conſervando in cõductione, quam in occurrendo neceſſitati domini.*

101 *Nec expelli poſſunt prætextu reſtaurandi ædes, ſi reſtauratio habitationem non impediat.*

Si opus fuerit exire, ædes poſt reſtaurationem ſunt reſtituendæ illis, & ſcholaſticis: ibidem.

102 *Nec expelli poſſunt, etſi dominus indigeat ad habitotionem ſuorum familiariũ, & ita quo ad ſcholaſticos.*

103 *Nec etiam ſi illis incipiat indigere pro ſuo condendo frumento ad horrea.*

104 *Familiares, officialeſque ſi domos ſolitas locari non inveniant, & ob hanc indigentiam abeſſe cogantur, poſſunt expellere proprios dominos.*

105 *Id procedit quo ad ſcholaſticos, & trahitur ratio.*

Hoc fieri non debet niſi in extrema neceſſitate: ibid.

106 *Familiares, officialeſque non ſolventes tempore debito, vel in domos meritrices inducentes expelli poſſunt.*

De ſcholaſticis id eſt praticandũ.

107 *Conductores ad decem, & ultra annos expelli non poſſunt.*

108 *Falit reſpectu ſcholaſticorum ex ſpeciali privilegio.*

109 *Decuriones, & Judices non poſſunt cogere familiares, ut panem ſum vendant.*

110 *Emere, vel vendere nemo invictus*

victus cogitur.

111 *Tempore neceſſitatis Decuriones cogere valent divites, ut juſto pretio pauperibus panem vendant.*

112 *Ex neceſſitate multa conceduntur, quæ aliàs denegantur.*

113 *Solus Princeps valet panem generalitèr taxare.*

114 *In repentina neceſſitate famis, peſtis poſſunt Decuriones aperire horrea, & pretium taxare.*

115 *Quando periculum eſt in mora, ea fieri poſſumt, quæ ſecluſo moræ periculo in conſulto Principe fieri non valent.*

116 *Quamvis Princeps jubeat, ut omnes cogantur vendere quibuſcumque privilegijs non obſtantibus, & ſine exceptione perſonarum.*

117 *Dummodò privilegia pro expreſſis non habeat, & deroget diſpoſitionem legis requirentis ſpecialem mentionem.*

118 *Privilegium conceſſum ratione exuberantis favoris ad revocationem ſpeciali indiget mentione.*

119 *Privilegium clauſũ in corpore juris per clauſulam* non obſtantibus *non recuſatur.*

120 *Privilegium ob merita conceſſum ſpeciali revocatione indiget.*

121 *Privilegium illuſtribus conceſſum derogationem ſpecialem poſtulat.*

122 *Miniſterio Sancti Officij nihil æquè illuſtrius, excellentius excogitari poteſt.*

123 *Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis poſſunt prohiberi, ne foras panẽ ſuum vendant.*

124 *Prohibitionem hanc rectè imponunt Decuriones.*

125 *Nec ultra taxam vendere valent.*

126 *Vendentes ultra taxam, quando ad reſtitutionem teneantur, remiſſivè traditur.*

127 *Familiares officialeſque quo ad panes, quos ad vendendum emunt, vel negotiationis cauſa conſequũtur, privilegio non utuntur.*

128 *Vina ſua vendere, vel alio modo alienare etiam cogi non poſſunt prætextu neceſſitatis.*

129 *Vendentes vero vinum, ejus pretium taxari poteſt.*

130 *Nec etiam res parvi ponderis aufferri debent à familiaribus, officialibuſque Sancti Officij.*

131 *Equi, mulli, aſinique capi non poſſunt à familiaribus, officialibuſque prætextu neceſſitatis.*

132 *Eodem fruuntur privilegio conductores redituum regalium.*

133 *De privilegijs conductorum redituum regalium remiſſivè*

134 *Non excuſantur quando animalia ſolent locare.*

135 *De*

135 *De vi dictionis ſalvo.*
136 *Nulla res auferri poteſt quocũque prætextu à familiaribus officialibuſque Sãctæ Inquiſitionis illis incultis.*
137 *Clauſula, nec res atiqua omnia comprehendit, & univerſalis eſt.*

1 SEbaſtianus quondam Rex noſter inter varia privilegia, quæ familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis conceſſit, illud dedit, ut à muneribus, oneribus, & honoribus conſiliorum fuiſſent immunes, per
2 ſequentia verbo ibi: *Primeiramente hey por bem, que ſejaõ daqui em diante privilegiados, & eſcuzos de pagarem em fintas, taxas, pedidos, empreſtimos, nem outros alguns encargos, que pelos Concelhos, ou lugares onde forem moradores, forem lançados por qualquer modo, & maneira que ſeja, nem ſejaõ conſtrangidos, a que vaõ com prezos, nem com dinheiro, nem ſejaõ tutores, ou curadores de peſſoa alguma, ſalvo ſe as tutorias forem lidimas, nem hajaõ officios do Concelho contra ſuas vontades, nem lhe tomem de apozentadoria ſuas caſas de morada, nem Cavalhariſſas, nem quaiſquer outras caſas, em que elles pouzarem, poſto que ſuas nam ſejaõ, antes lhas dem, & façam dar de aluguer por ſeu dinheiro, ſe as elles nam tiverem, & houverem miſter, nem lhes tomem ſeu paõ, vinho, roupa palha, ſevada, lenha, galinhas, ovos, beſtas de ſella, nem de albarda, ſalvo ſe as trouxerem as ditas beſtas ao ganho, proque em tal caſo ſeraõ eſcuzos, nem aſſi meſmo lhes tomem couza alguma do ſeu contra ſuas vontades*; ex quibus verbis multa, & varia privilegia familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis conceſſa eſſe apparent, quorum materia lato, fuſoque calamo tractata peculiari indigebat tractatu, ſed nos per ſingula verba relata bervitèr diſcurrendo reſolutiones præcipuas, & magis neceſſarias dabimus.

Primo ad illi verba: *Primeiramente*; notamus dictionem eſſe, quæ ad ordinem reſpicit ut ſua dicenda propria obtineant loca; *Barb. de dictionibus dict.* 283. nam: 3

Omnis res floret, quam juſtus dirigit ordo.
Oñe ſed evertit reprobus ordo donũ. 4

de quo multa diximus in diviſione noſtri operis *de Munere Judicis Orphanorum*, & *in diviſione tractatus de diviſionibus*, & *tractatus de recuſationibus*, & *tractat. de datione, & obligat. tutor.*

Secundo ad illa verba: *Que ſejaõ daqui em diante*; notamus prædicta verba fuiſſe appoſita, ut per illa conſtaret intentionem Regis non eſſe, familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis privilegiatos facere, quo ad præterita: ſed 5

quo ad futura; quia hæc natura
6 dictionis *deinceps*, de qua utitur Rex: ut multis relatis reſolvit *Barboſa dictione* 89. *numer.* 1. &
7 qui Princeps in generali conceſſione in dubio non concedit velle tertio præjudicium inferre in lege jure ſibi quæſito: *ex lege* 2. §. *ſi quis à Principe ff. nequid in loco publico, leg. reſcripta Cod. de precibus Imperatori offerendis capit. ſuper eo* 15. *de officio, & poteſtate judicis delegati, Ordin. noſtra libr.* 2. *tit.* 57. *in principio, ubi*
8 *Pegas gloſſa* 2. *num.* 1. & 2. ubi ex hac ratione tradit judicatum, quod privilegium conceſſum alicui ad inſtar Senatoris non liberat à jugata antea ſoluta, & denique quia privilegium eſt lex, &
9 hæc non ad præterita, ſed ad futura lata cenſetur: *tx. in cap.* 2. *de conſtitutionibus, ibi Barboſ. latiſſimè Peg. ad Ordin. libr.* 2. *tit.* 18. §. 3. *gloſ.* 5. *per totam, & libr.* 1. *tit.* 2. §. 39. *n.* 88. *Barb. axiom.* 136. *n.* 22. *Protug. de donat.* 2. *p. cap.* 10. *à num.* 115.

10 Tertio ad illa verba *Privilegiados, & eſcuzos de pagarem*, notamus prædicta verba ſignificare familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis ad ſequentia à regulis communibus juris communis eſſe
11 immunes: nam ut privilegiati dici poſſint, regulis ordinarijs ſubjeſſi non debent, ſiquidem privilegiati nũcupari nõ poſſunt, niſi hi, quibus aliquid conceſſum eſt, quod vel juri communi addatur, vel detrahatur, & ideo privilegia ita accipienda ſunt, ut aliquid juri
communi addant, vel detrahant: 12
Molina de primogen. libr. 2. *capit.* 10. *à n.* 79. *Salgado de protectione* 2. *parte cap.* 13. *à n.* 177. & nos diximus *cap.* 2.

Quarto ad illa verba: *fintas*; 13
notamus prædictum verbum nihil ſignificare apud nos, quam verbum collecta apud latinos, *Pegas ad Ordinat. lib.* 1. *tit.* 66. §. 40. *golſ.* 43. *numer.* 1. *Oliveyra de munere Proviſoris cap.* 8. *Portug. de donat. regijs* 3. *p. cap.* 1. *num.* 37. *Phæb. deciſ.* 32. 33. & 34. & *Areſt.* 67. & 68.

Quinto ad illa verba: *taxas*; no- 14
tamus prædictum verbum nihil aliud ſignificare, quam impoſitionem, de quo in *Ord. lib.* 2. *tit.* 58. *in privilegio, ubi Pegas.*

Sexto ad illa verba: *pedidos*; no- 15
tamus *Ord. lib.* 2. *tit.* 49. prohibere Prælatis ea facere, & liberantur Agricolæ incapitati fidalgorum: *ex Ord. lib.* 2. *tit.* 58. *in principio, ibi Pegas.*

Septimo ad illa verba: *empreſ-* 16
timos; notamus decuriones poſſe petere pecuniam mutuam à ditioribus pro neceſſitatibus populi: ut probatur ex relatis verbis, & cum infinitis docet *Pegas ad Ordin. lib.* 1. *tit.* 66. §. 40. *gloſ.* 43. *numer.* 7.

Octavo ad illa verba ibi: *Nem* 17
outros alguns encargos; notamus per hæc verba, & per hanc clauſulam immunes eſſe familiares,

res, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, à quibuſcumque oneribus, 18 quæ à conſilijs Civitatum, & oppidorum imponi poſſunt, quia prædictæ dictionis ea eſt natura, ut prorſus tollat omne dubium, & omnia includat, *Barb.dict.*299.

19 Nono ad illa verba: *Que pelos Concelhos, ou lugares onde forem moradores forem lãçados;* notamus, quod licet videatur verba hactenus relata nulla continere privilegia, cũ per preæſentia verba ſint reſtricta ad collectas impoſitiones, onera, quæ à conſilijs fieri valeant, 20 & conſilia collectas impoſitiones imponere non poſſunt, ut reſolvit *Balmaſſeda de collectis quæſt.* 45. *& 6.per totas*, *Peg.cum multis ad Ordinat.lib.*1.*tit.*66.§.40.*gloſ.*43. *num.*9.10.*&* 11. tamen cum conſilia ex conceſſione regia in multis caſibus collectas, & impoſitiones valeãt imponere, prædicta privilegia inania cenſeri non debent.

21 Decimo ad illa verba: *Por qualquer modo, & maneira, que ſeja;* notamus ex vi hujus dictionis familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis non ſolum eſſe immunes ab oneribus ſuprà relatis, ſed à quibuſcumque alijs quocumque nomine dictis: quia dictionis 22 *quovis modo* ea eſt natura, ut omnia comprehendat, etiam ea, quæ aliàs non venirent, ac includat omnem modum tam principalem, quàm directum, tam incidentem, quam indirectum, *Barboſa infinitis relatis dict.*339.

A quibus anotationibus infero 23 primo familares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis nõ teneri ſolvere collectas impoſitas ad proſequendam aliquam litem populi, quas imponere poſſunt ſervata firmo, de qua *in Ord.lib.* 1.*tit.* 66.§. 24 41.*ibi Peg. gloſ.* 44. *num.* 1. *Balmaſſeda de collectis q.*107. *Portug. de donat. Regijs* 3. *parte cap.* 1.*numer.*37.

Infero ſecundum, familiares, officialeſque Sancta Inquiſitionis 25 non teneri ſolvere collectas, quas Judex Ordinarius poteſt imponere pro ſatisfaciendis præmijs illis, 26 qui lupos occidunt: *ex Ord. lib.* 1. *tit.*65.§. 21.*ibi Peg. gloſ.* 23. *n.*3. *& titul.* 62. §. 77. *ibi Pegas, & Barboza.*

Infero tertio, familiaaes, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis 27 non teneri ſolvere collectas, quas pro alendis infantibus expoſitis Decuriones imponere poſſunt: *ex Ordin. lib.* 1. *tit.* 66.§. 41. *ibi Pegas gloſ.* 44. *num.*5.*& tit* 73.§.4. 28 *ibi Pegas, & tit.* 87.§.11.*gloſ.*13. *num.* 41. *Balmaſſeda de collectis q.* 57.*per totam*, & nos diximus latè *de Munere Judicis Orphanor.tract.* 2. *de Diviſionibus lib.*1.*cap.*9.

Infero quarto, familiares, officialeſque immunes eſſe à collectis, 29 quas Decuriones imponere valent pro ſeminarijs conſervandis; *Barboſa ad ſacrum Conſilium* 30 *Tridentinum de reformatione ſeſſione.*23.*cap.*18.*Balmaſſeda de collectis quæſt.* 58. dummodo ſeminaria

naria ſint ſæcularia, ſecùs ſi Eccle-
ſiaſtica.

31 Infero quinto, familiares, offi-
cialeſque Sanctæ Inquiſitionis eſ-
ſe immunes à collectis, quas pro
alendis incarceratis imponere va-
32 lent Decuriones, *Balmaſſeda de
collectis quæſt.* 76. *num.*15. *Guaſi-
nus de defenſione Reorum, defenſio-
ne* 6.*cap.*1.*n.*3.

33 Infero ſexto, familiares, offi-
cialeſque Sanctæ Inquiſitiones
eſſe immunes à collectis, quas
Decuriones ex cauſa neceſſitatis
propter bellum, vel peſtem ſine
34 Regis licentia imponere poſſunt;
*Avendanbo de exequendo mandatu
cap.* 14. *n.* 18. *Phœb. deciſ.* 34.*nu-
mer.* 13.*Protug. de donat.*3.*p.cap.*
1.*num.*41.

35 Infero ſeptimo, familiares, of-
ficialeſque Sanctæ Inquiſitionis
immunes eſſe à ſolvendis collec-
tis, quas Decuriones imponere
valent pro extinguenda locuſta-
rum plaga in territorio exiſtenti:
36 *Portug. alijs relatis ſupra d. num.*
41. *in fine*, *Balmaſſeda de collectis
quæſt.* 53. *per tot. latiſſimè Corti-
ada deciſ.*230.*à n.*1.*uſque ad* 93.

37 Infero octavo, familiares, of-
ficialeſque Sanctæ Inquiſitionis
immunes eſſe à collectis, quas
Decuriones in aliquibus Civitati-
bus de conſuetudine imponunt
pro celebranda feſtivitate Corpo-
ris Domini noſtri JESU Chriſti
officialibus mechanicis: ſed con-
trarium tradit *Pegas ad Ord. lib.* 2.
*tit.*58. *in principio num.*12. ubi re-
ſolvit, quod nullus officialis me-
chanicus ad ſovendum ad pro-
ceſſiones erat immunis niſi ad ve-
xillam, quæ ad alias divagatur
partes, *Peg.ad Ord. lib.*1. *tit.* 66.§.
48.*gloſ.*51.*per tot.*

Infero nono, familiares, offici- 38
aleſque Sanctæ Inquiſitionis im-
munes non eſſe à collectis, quæ
fiunt pro reficiendis, reparandis,
conſtruendiſque Eccleſijs parro-
chialibus, ubi vel ex contractu,
vel ex conſuetudine, aut poſſeſſi-
one ad id tenentur; *Ord.libr.*1. *tit.*
62.§.76. *Balmaſſeda de collectis q.*
56.*per totam*, *Pegas in d.*§.76.*gloſ.*
83.*per totam*: quia de hoc caſu nõ
loquitur privilegium, *Peg.ad Ord.
lib.*2.*tit.*56.*in princ.n.*9.

Non ſolum collectari poſſunt 39
in caſu ſupra dicto ad conſtruen-
dam, reparandam, reficiendam
parrochiam ſed ad ornandam de
rebus neceſſarijs decenter, & ad
alendam parrochiam, quando
reditus Eccleſiaſtici ad id non ſuf-
ficiunt; *Pegas, & Balmaſſed. ſupr.
Barboſa ad Concilium Tridenti-
num de reformatione ſeſſ.* 21. *cap.*
7. *&* *de officio, & poteſtate Epiſ-
copi alleg.* 64. *p.*3. *Pereyr.de manu
Regia* 1.*p.cap.* 18. *Valenſuel.conſ.*
18.*Giurba deciſ.*86.

Forenſis pro bonis, an ſolvere 40
teneantur? Inquiritur, & affirma-
tivè reſolvit *Fluvius Pacianus conſ.*
7. *num.* 99. negativè *Balmaſſeda
quæſt.* 56. *num.* 13. & merito quia
hujuſmodi collecta eſt preſonalis, 41
& ideò habens duas parrochias,
quo ad

quo ad parrochiam, quam magis frequentat, collectari debet, *Balmaſſeda q.*56.*n.*17.

42 Infero decimo, familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis cogi non poſſunt ad mutuandam reipublicæ pecuniam ad emendos panes, licet cæteri ad id cogi valeant tempore neceſſitatis: ut docent DD. quos laudavimus *n.* 16. *Mexia in tractatu taxæ panis concluſione* 1. *à num.* 18. *Avendanha de exequendo mandatu* 1.*p.cap.*19. *num.*34.*&* 2.*parte cap.*14. *numer.* 9.*Menchaca illuſtrium capit.* 6. *à numer.*7.

43 Infero undecimo, familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis non teneri ad collectas, quæ à Decurionibus fiunt pro conficiendis, conſtruendis, reficiendis, aut reparandis pontibus, fontibus, aut plateis: quia hæc onus pertinet ad concilia, in quorum territorium pontes, fontes, plateæ, aut conſtruuntut, aut reficiuntur; & familiares, officialeſque ab omnibus conciliorum oneribus ſunt immunes: ut hactenus diximus.

44 Cæterum hæc noſtra illatio vera non eſt, immò contrarium in controverſum autu manus, nempè teneri ad has collectas; tum quia, quando collecta imponitur ad defenſionem, & cuſtodiam Civitatis, aut ad reficiendas pontes, fontes, aut plateas, nemo ab hujuſmodi collecta excuſatur: ut probatur *ex Ordin.libr.*1.*tit.*66.§.43. *ibi Pegas gloſ.*46. *à numer.*4.*& ex Ord. libr.* 2.*tit.* 58. §. 4. *ibi Pegas gloſ.* 6.*l.* 2.*Cod. de immunitate nemini concedenda lib.* 10.*ubi latè Amaya, & Peres, tradit etiam Avilles in capit. prætorum cap.* 23. *gloſſa;dem ordem;Cardin.Deluc. in theatro veritatis, & juſtitiæ tomo* 2.*de regalibus ad materiam viarum diſcurſu* 139. *Simanchas de republica libr.* 6. *capit. Balmaſſeda de collectis quæſt.* 115. *à n.* 14. niſi habeant, & oſtendant privilegium, in quo expreſſè ab hujuſmodi collectis ſint privilegiati: ut probatur *ex dicto* §. 43. & familiares, officialeſque expreſſum privilegium, per quod hujuſmodi immunitas concedatur, non habent. 45

Tum quia hæc munera ſunt publica, & concernunt communem utilitatem; unde æquum, & juſtum eſt, ut nemo ab his immunis, & liber ſit, *Peg. ad Ord. lib.* 1. *tit.* 66. §. 43. *gloſ.* 66. *n.* 6.*& ad Ord.lib.* 2. *tit.* 58. §. *gloſ.* 6. *num.* 1. *Cardoz. verbo collecta, Cabed. deciſ.*91.*&* 213. *numer.* 12.*Phæb. deciſ.*32. 46

Hinc venit, quod licet Fidalgi, Scutiferi, Equites, Doctores, Lecenciati, Bachalauri in ſacra Theologia, Judices, Decuriones, procuratores conſiliorum, & theſaurarij actuales, & plures alias, de quibus *Ord. lib.*1. *tit.* 66.§. 42. *& ibi Peg. à num.* 1. *uſque ad.* 25 immunes ſint à collectis conſiliorum, non tamen excuſantur à collectis impoſitis pro conſtruendis, reparandis, aut reficiendis 47 48

muribus fontibus, pontibus, & plateis: ut patet *ex dicto* §. 43. & ex dictis ibidem *à Peg.* & quo ad milites regimen Gubernatorum §. 12.

49 Procedit etiam, quod licet Agricolæ incapitati fidalgorum immunes ſint à collectis conſiliorum: *ex Ord. lib.* 2. *tit.* 58. *in prin-*
50 *cipio*, *& ibi Pegas* ab his collectis non eximũtur: ex eadem *Ord. dicto tit.* 58. §. 4. *ibi Peg. & Barb. qui alios referunt.*

51 Senatores vero, & omnes illi, qui privilegio Senatorum muniuntur, etiam à collectis, quæ fiunt ad conſtruendos, reficiendos, aut reparandos muros, fontes, pontes, & plateas ſunt immunes: quia ita expreſſum eſt *in Ord. lib.* 2. *tit.* 59. *in principio*, *ubi Peg. gloſ.* 2. *à num.* 5. nihil deſiderandum relinquit, & hi ſunt tantum, qui in noſtro Regno ab hujuſmodi collectis eximuntur; *Peg. ad Ordin. lib.* 1. *tit.* 66. §. 43. *gloſ.* 47. *n.* 19. *&* 20. ubi ſic judicatum tradit.

52 Infero duodecimo, familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis non teneri ad collectas, quæ fiunt ad refectionem aggerum, vulgo *Valladoens*, *& maracboens*, niſi habeant prope flumen juge-
53 ra, & glebas terrarum, reſpectu quarum collectari valent, nam etiam in iſto caſu Senatores collectantur ſuo privilegio minimè obſtante *ex Ord. lib.* 2. *tit.* 59. *in principio*, *ibi Pegas golſ.* 2. *num.* 7. & nullus eſt privilegiatus: ut patet ex regimine aggerum, vulgo *dos maracboens*, quos tradit *Pegas ad Ord. lib.* 2. *tit.* 33. §. 31. *num.* 8. *cum ſequentibus*, & circa materiam multa tradit *Areſta ad Ord. lib.* 1. 54
tit. 66. §. 43. *gloſ.* 46. *à n.* 23. ubi *num.* 27. judicatum tradit collonos Canonicorũ regularium Divi Auguſtini non teneri ſolvere collectas impoſitas ad conſtruendas, ſeu reficiendas pontes, & de privilegijs collonorum monaſteriorum *Ord. lib.* 2. *tit.* 25. ubi *Peg. in ſpecie de privilegijs Agricolorum dictæ Ord. n.* 2.

Infero decimotertio, familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis immunes non eſſe ab onere tenendi equam ad creationem equitum, ſi juxta regimen creationum equitum habeant qualitates in eo requiſitas, quia ad hoc non habent privilegia, licet Senato- 56
res, & omnes, qui eorum privilegijs muniuntur, ad id cogi minimè valeant: ut judicatum tradit *Peg. ad Ord. lib.* 2. *tit.* 25. §. 3. *gloſ.* 5. *n.* 4. 5. 6. 7. *&* 8.

Redeundo tandem ad verba 57
illa noſtri textus: *Naõ ſejaõ conſtrangidos à que vaõ prezos*, undecimo notamus familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis ex vi prædictorum verborum cogi non poſſe transmutare carceratos, de quorum tranſmutatione agit *Ord. lib.* 5. *tit.* 143. nec ſolvere collectas impoſitas ad eorum tranſmutationem, de qua agit *Ord. lib.* 1. *tit.* 66. §. 44. *ibi Peg. gloſ.* 47. *n.* 5.

Duodeci-

58 Duodecimo ad illa verba: *Nem com dinheiro*, notamus decuriones poſſe cogere unum de conſilio ad ferendam pecuniam Regis, vel conſilij ad certum locum, ſed ab hoc onere ex vi dictorum verborum eſſe immunes familiares, offi-
59 cialeſque Sanctæ Inquiſitionis, prout agricolæ fidalgorum, *ex Ordin. lib. 2. tit. 58. & Senatorum: ex Ord. lib. 2. ti. 59. §. 1.*

60 Decimotertio ad illa verba: *Nem ſejaõ tutores, ou curadores de peſſoa alguma ſalvo ſe as tutorias forem lidimas*, notamus quemlibet de pupillo per viam regulæ cogi poſſe ad ſubeundum onus tutoris, aut curatoris: ut latè diximus *de Munere Judicis Orphanorum tract. 3. lib. 1. cap. 2.* ſed ex vi privilegij relati familiares, officialeſque
61 Sanctæ Inquiſitionis eſſe immunes à tutelis, & curis non legitimis: ut latè diximus *d. tract. 3. libr. 8. cap. 1.* docet cum multis *Otterus de officialibus reipublicæ cap. 12.*
62 *num. 21.* & regulare eſt, quod privilegium immunitatis ab onere tutelæ, & curæ ad legitimas non extenditur: ut diximus *d. tarct. 3.*
63 *libr. 2. cap. 1.* & ideò privilegium immunitatis tutelæ, & curæ conceſſum agricolis fidalgorum incapitatis ad ligitimam non extenditur: ut patet ex principio *Ordin. lib. 1. tit. 58. ibi Pegas.*

64 Decimoquarto ad illa verba: *Nem uzem officios do Concelho contra ſuas vontades*, notamus ex hoc privilegio familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis iſtam exemptionem, ut invicti, officia reipublicæ ſuſcipere non cogantur, utique habent, ut melius, & aptius fidei cauſis, & miniſterio ab ipſis exhibendo vacare poſſint; licet ſi volunt, talia officia gratis acceptare non prohibeantur, & 65
cum exercuerint, ſi in eis dilictam commiſerint, utique privilegio Sanctæ Inquiſitionis non gaudebunt, ſed à judicibus ſecularibus plectendi ſunt: ut diximus *cap. 15.* & quo ad hiſpanos probatur *ex lege 20. tit. 1. libr. 4. novæ recopilationis*, & in noſtris treminis ita docet *Otterus de officialibus reipublicæ cap. 12. n. 2. cupioſè Narbon. in dicta l. per totam, & maximè à num. 132. & 133. Balmaſſeda de collectis quæſt. 52. num. 12. & 13. & in ſimili Benedictus Pereyra in ſua Academia lib. 3. diſp. 4. quæſt. 9. per totam.*

Quæ concluſio, ſeu doctrina 66
non ſolum in officijs, quæ parvi momenti ſunt, inteligenda eſt; verum etiam in officijs honorificis, ad quæ contra illorum voluntatem eligi non debent: *Balmaſſe-* 67
da ſuprà dict. num. 13. ubi inquit, quod hæc eſt limitatio ad *tx. in l. honoribus 8. ff. de vacatione & munerum* ubi ab officijs honorificis, nullus quantumvis privilegiatus excuſari poteſt, qua de re *Otterus de officialibus reipublicæ cap. 12. per totum, Pegas ad Ord. lib. 6. tit. 67. §. 10. & ad Ordin. libr. 2. tit 59. in principio gloſ. 2. à n. 4. & lib. 1. tit. 88.*

tit. 88. §. 43. *& libr.* 2. *tit.* 58. *in principio*, *& tit.* 59. §. 1. *Pereyra d. quæſt.* 9.

68 Ex hac reſolutione colligo familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis non poſſe cogi, ut invicti munus Judicis, Decurionis, Edillis, Procuratoris Concilij, &
69 Depoſitarij Orphanorum ſubeant; tum quia ita tradunt DD. ſuprà; tum quia officiorum appellatione veniunt tam infima, quàm ſuperiora officia; *Barboſa appellativo* 176. tam villia, quàm honorifica, & ita ſæpè ſæpius vidimus familiares ad prædicta officia electos excuſatos.

70 Verum contra hanc reſolutionem, & doctrinam multa obſtare videntur, quæ reſpōſione indigent, ut ſemota formidine prædicta doctrina practicari valeat, & primo obſtat *Ord. lib.* 1. *tit.* 67. §. 10. ubi legiſlator noſter diſpoſuit, quod à prædictis muneribus nemo excuſari valeat prætextu cujuſcumque privilegij, niſi in eo ſit expreſſe, & ſpecialitèr proviſum, ut à prædictis honorificis officijs immunes ſint, ſed in privilegio ita non eſt expreſſum: ergo nihil quo ad honorifica officia prodeſt.

71 Augetur *ex Ord. lib.* 2. *tit.* 58. *in principio*, ubi legiſlator poſtquam diſpoſuit agricolas incapitatos fidalgorum cogi nō poſſe ſubire officia conciliorum, declaravit prædictum privilegium non
72 comprehendere officia Judicis, Decurionis, Edillis, Procuratoris Conſilij, & Depoſitarij archæ Orphanorum; *& ex Ord. lib.* 2. *tit.* 59. 73
§. 1. ubi ſimiliter legiſlator poſtquam diſpoſuit colonos Senatorū cogi non poſſe ad ſuſcipienda officio cōſiliorum, declaravit prædictum privilegium eos non excuſare ab officijs Judicis, Decurionis, Edillis, Procuratoris, & 74
Depoſitarij, & dat rationem, quia nullum eſt privilegium, per quod hujuſmodi excuſatio tribuatur; deducta *ex dicta l. honoribus* 8. *& ex pluribus alijs*, *quos refert Otterus d. cap.* 12.

Accedit etiam, quod immuni- 75
tas conceſſa à muneribus non extenditur ad munera ordinaria, ſed tantum ad extraordinaria, *Bartholus in l. omnes Cod. de armonis, & tributis, Peg. ad princip. Ord. lib.* 2. *tit.* 59. *gloſ.* 2. *n.* 7.

Difficili reſponſione hæc om- 76
nia ſunt, ita ut congrua careant, niſi quod licet hæc omnia vera ſint ex diſpoſitione, & deciſione ſupradictorum jurium, quo ad familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis ex mente legiſlatoris limitantur: quia cum tempore conditæ Ordinationis adhuc non eſſent, non poterant in mentem legiſlatoris venire, ut eos expreſſe excuſaret, quod veroſimile eſt, ſi de illis cogitare potuiſſet: nam favor fidei, & religionis amor, quo noſtri Sereniſſimi Reges erga fidem, & religionem ducuntur, ita poſtulabat, & inſtanter petebat ut à ſacris muneribus ad profana

ſana inviti non traherentur, & dum his adeſſent, illis adfuiſſent, & ita ratiocinat *Balmaſſeda dicto num.*13. & circa ſcholaſticos *Pereyra in ſua Academia libr*.3. *diſputat*. 4. *quæſt*. 9. propter incompatibilitatem.

77 Reſponſio hæc optimè confirmatur, quia etiam noſtræ *Ordin. libr.*1.*tit.*67.§.10. diſpoſitio non comprehendit Reguengarios; de quibus *libr.*2. *titul.* 31. *Barboſa in dicto* §. 10. *& ibi Pegas gloſ.* 12. *numer.*2.*per leg.ſemper* §.*colloni de jure immunitatis*,nec privilegiatos
78 à muneribus publicis ex titulo oneroſo, nec eos, quibus ſimile privilegium ob benemerita conceſſum fuit; *Pegas d. n.* 2. *& ad Ord. lib.*1. *tit.* 3. §.39. *à n.*85.*Menoch. conſ.* 156. *n.*33. ubi id DD. & exemplis confirmat *Phæbus* 1. *parte*
79 *deciſ.* 33. neque nobiles, quos dicimus *Fidalgos*; teſte *Pegas in d.* §. 10. *gloſ.* 12. *n.* 4. *Cabed.* 1. *p. areſto* 89. ex ea tantum ratione quia quatumvis lex in ſua diſpoſitione generalis ſit, recipit limitationes à ratione, ex qua animatur tamquam corpus ab a-
80 nima; *Barboſa axiom.* 136. *num.* 9. & ideo lex, vel diſpoſitio generalis reſtringitur ex ratione particulari: *ex lege cum pater* §. *dulciſſimis ff. legatis* 3. *l. ſi de certa re Cod. de tranſact. Simon Vas*, *Barboſa in principijs*, *& locis communibus litera* L. *n.* 30. *Flamin. de reſignatione tomo* 2. *lib.* 9. *quæſt.* 4. *numer.* 14. *Gironda de privilegiorum, & exemptionum explicatione n.*176. *Portugal* 1. *parte capit.* 10. *à n.* 109. unde nihilmirũ quod etiam diſpoſitio generalis prædictæ *Ordin.dicto* §.10. ex ratione particulari, qualis eſt favor religionis, limitetur quo ad familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis eo, vel maximè cum conſuetudo, quæ optima legum interpres eſt, ut diximus, ita ejus generalem diſpoſitionem temperavit, & interpetrata eſt;& quo ad milites eſt regimen Gubernatorum *d.* §. 20. de quo *Pegas ad Ordinat.lib.*2.*tit.*47. *ad rubricam à num.*1.*uſque ad* 68. ubi tradit judicatum capitaneos tantum auxiliares immunes eſſe à muneribus conſiliorum.

Colligo ulterius officiales, fa- 81
miliareſque Sanctæ Inquiſitionis non poſſe cogi ad cætera alia munera conſilij, ſive ſuperioribus paria, ſive inferiora: quia ſi, ut diximus, excuſantur ab illis, à quibus lex nullum privilegiatum regularitèr excuſat, à fortiori excuſantur ab illis, à quibus privilegiati regularitèr excuſãtur,ideo nec procuratores curiarum, quos dicimus *Procuradores de Cortes*; de quibus *Otterus*, *de officialibus reipublicæ* 2.*p.cap.* 9.*per tot.*neque 82
exactores, aut receptores, depoſitarij, inviti eligi poſsũt, & ſi jam prædicta, vel ſimilia officia exercuerunt, non ideo ad ea inviti iterum cum effectu eligi valent: ut in ſimili reſolvit *Peg. ad Ordinat. lib.* 1. *tit.*67. §. 10. *gloſ.* 12.*n.ult.*

*& nos infra cap.*24.

83 Bene verũ eſt,quod ſi libẽter ea exercere inceperint, ea ad finem producere cogũtur, quia regularitèr multa, quæ à principio ſunt actus voluntatis, ex poſt facto neceſſitatis fiunt: ex regula *tx. in lege ſicut ab initio* 5.*ff.de obligationib. & actionibus*, & nos latè diximus *de Munere Judicis Orphanorum tractat.* 1. *libr.* 4. *capit.* 6. niſi ſervitium Sancti Officij lædatur, quia tunc poterunt Inquiſitores Apoſtolici jubere, ne continuare cogantur.

84 Ab officijs,quæ cultumDivinũ ſpectant, non excuſantur, quia ſervire Deo regnare eſt; & ita in terminis reſolvit *Balmaſſeda de collectis quæſt.* 52. *num.* 14. *&* 15. dummodò non ſint incompatibilia.

85 Decimo quinto ad illa verba: *Nem lhe tomem de apozentadoria ſuas caſas de morada, nem cavalhariças,nem quaeſquer outras em que elles pouzarem, poſto que ſuas nam ſejaõ*; notamus domos, ſeu proprias,ſeu alienas, in quibus familiares, officialeſque vivunt, alteri ad hoſpitiũ dari non poſſe; ut latè diximus *cap.*10. *per tot.*

86 Decimo ſexto ad illa verba: *Antes lhas dem, & façaõ dar de aluger por ſeu dinheiro,ſe as elles naõ tiverem,& ouverẽ miſter;* notamus nõ ſolum familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis habere privilegiũ,ut domos, in quibus vivũt, alteri ad hoſpitium dari non poſſe, ſed ſi domos proprias non habeant ſufficientes ad habitandum, illis dandæ ſunt, non tantum habiles ad ſuam habitationem, ſed 87
ad totam ſuam familiam, & ad fructus ſuos, & animalia, quia habitationem habere non cenſetur, qui illam non habet ad commodè habitandum cum integra ſua familia, & neceſſarijs ad illam: ut diximus *cap.* 10.

88 Ampliamus reſolutianem noſtram primo, ut dominus ædium compelli poſſit ad eas locandas; *Gratianus cap.* 357. *Duenhas regula* 213. *Benedictus Pereyra in ſuâ Academia, ſeu Republica literaria libr.* 3. *diſputat.*4.*parte* 6.*numer.* 427. qui licet de ſcholaſtico loquatur, à fortiori procedit in familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis, quorum privilegia potentiora ſunt: ut diximus *cap.*18.

89 Ampliamus ſecundo, ut locum habeat non tantum in ædibus ſolitis locari, ſed etiam in non ſolitis locari, quando familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis alibi idoneam habitationem non invenient, & dominus ædium in illis non vivat: ut de ſcholaſtico tradit *Pereyra d. q.* 6. *num.*428.

90 Ampliamus tertio ut familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis pro eodem pretio cæteris conductoribus etiam privilegiatis præferãtur, dummodo privilegiati, quo ad hoſpitium, non ſint in poſſeſſione

hoſpitij,

hoſpitij, quia privilegiatus cõtra pariter privilegiatum non gaudet
91 privilegio: ut diximus *capit.* 18. maximè cum in præſenti familiares, officialeſque agunt de lucro captando, & privilegiati, qui domus jam habitant de damno evitando, & in tali caſu jura potius favent agentibus de damno evitando, quam de lucro captando; ſed ſi ambo concurrant ſine poſſeſſione, tunc privilegiatus præfertur non privilegiato, & magis privilegiatus minus privilegiato: ex his, quæ dicent *Pereyra ſuprà numer.* 429. *Barboſa in l.* 1. *ff. ſoluto p.* 7. *n.* 51. *Duenhas reg.* 213. *Gom.* 2. *variar. cap.* 3. *n.* 5. *ibi Aylon Gratian. cap.* 357. *num.* 14. *Valaſcus de jure emphyteutico quæſt.* 24. *DD. ad text. in cap.* 1. *de locato, ibi Barb. & Gonçales.*

92 Ampliamus quarto, ut finita prima locatione non poſſit dominus ædium eas, cui voluerit, locare, ſi familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis reconducere eas voluerint: nam licet regula ſit, quod finita locatione poſſit dominus, cui voluerit ædes ſuas locare:
93 deducta *ex l. ne cui Cod. de locato*, *l. nemo eodem titulo*, *Barboſa ad tx. in capit.* 1. *de locato*, hæc regula fallit in ſcholaribus domorum conductoribus, *Barboſa d. p.* 7. *num.* 51. *Pereyra d. quæſt.* 6. *n.* 429. *& num.* 432. *Duenhas dict. regula* 213. *ampliatione* 3. *Rebuf. de privilegijs ſcholaſticorum privileg.* 9. & conſequenter in familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis, quibus jus hoſpitandi competit.

Ampliamus quinto, ut liberum 94
non ſit dominis ædium, eas locare pretio, quo voluerint, ſed juſto pretio taxando per Gubernatores, vel eos quibus illi talem curam demandaverint, niſi eſſent particulares perſonæ deputatæ, ut probatur ex Statutis academicis *libr.* 2. *tit.* 20. *à* §. 6. *Pereyra dicta quæſt.* 6. *num.* 433. *Barboſa d. parte* 7. *à num.* 51. *Duenhas ſuprà*, quare Inquiſitores Apoſtolici quo ad 95
officiales continuos poſſunt jubere taxam imponi, vel per electos à conductoribus, vel his renitentibus, & non elegentibus per per- 96
ſonas ad ipſis electis, & conſequenter judices fiſcales quo ad familiares, niſi de publico eſſent perſonæ deputatæ ad taxandum: quia tunc ad his eſt facienda.

Ampliamus ſexto, ut adeò ve- 67
rum ſit, quod dominus ædium durante locatione non poſſit expellere familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, etiam ſi illi ſupervenit neceſſitas, ſi familiares, officialeſque non ſint inventuri alias domos: nam licet regula ſit, quod dominus ædium poteſt expellere conductorem, quando illi ſupervenit neceſſitas utendi ſuis domibus: deducta *ex lege æde* 98
Cod. de locato, cap. propter §. *verum de locato, Ordin. lib.* 4. *tit.* 24. §. 7. *Valaſc. de jure emphyteutico quæſt.* 22. *n.* 5. *Barboſa d. p.* 7. *n.* 52.

Gomes d. cap. 3. n. 6. ubi Aylon
infinitos coaſervat, Molin. de juſti-
tia tract. 2. diſp. 499. Benedictus Pe-
reyra in ſua Academia ; ſeu repu-
99 *blica literaria lib. 3. diſp. 4. quæſt. 7.*
à num. 436. hæc regula fallit ex
privilegio ſcholaſticorum ; *Barbo-*
ſa in cap. propter ſterilitatem §. *ve-*
rum de locato num. 27. Barboſa ad
Ord. d. tit. 24. §. 7. Pereyra d. quæſt.
7. num. 437. & 438. Rebuf. privi-
100 *leg.* 8. & conſequenter quo ad fa-
miliares , offiicialeſque Sanctæ
Inquiſitionis ; quia maior utilitas
verſatur in ſervitio quod faciunt
familiares , officialeſque Sanctæ
Inquiſitionis , quam in occurren-
do neceſſitati illius domini , ut
quo ad ſcholares notant ſupra ci-
tati , ſecus eſt dicendũ , ſi alias do-
mos commodè poſſunt in veniri.
101 Ampliamus ſeptimo, ut fami-
liares , officialeſque Sanctæ In-
quiſitionis expelli non poſſint ab
ædibus prætextu neceſſitatis reſ-
taurandi ædes niſi reſtauratio fi-
eri non poſſet alio modo : ut no-
tant DD. *in l. æde Cod. locati , &*
ad Ord. lib. 4. tit. 24. Molina dicta
diſp. 499. Pereyra in ſua Academia
lib. 3. diſp. 4. quæſt. 8. n. 452. qui
ſic tradunt reſpectu ſcholaſtico-
rum , & advertunt , quod ſi opus
fuerit exire , ſtatim ædes poſt reſ-
taurationem ſunt reſtituendæ.
102 Ampliamus octavo ; ut proce-
dat , quamvis dominus ædium di-
cat ſe illis indigere pro habitatio-
ne ſuorum familiarum ; quia *Ord.*
dicto tit. 24. ſolum extendit neceſ-
ſitatem habitandi ad filium, vel filiã,
fratrem, vel ſororem, & ita reſolvit
Pereyra d. q. 8. n. 453. quo ad ſcho-
laſticos , & conſequenter potiori
ratione hoc eſt praticandum , quo
ad familiares , officialeſque. 103
Ampliamus nono, ut procedat,
quamvis dominus dicat , quod
vult domos pro ſuo condendo fru-
mento : quia *Ordin.* citato loco
inter neceſſitatem locatoris ſolũ po-
nit habitationẽ, & ita quo ad ſcho-
laſticos aſſerit *Pereyra dicto num.* 104
453. & nos ex eadem ratione, quo
ad familiares, officialeſque Sanctæ
Inquiſitionis, affirmamus. 105
Ampliamus ultimo , ut in tan-
tum familiaribus , officialibuſque
Sanctæ Inquiſitionis ſint dandæ
domus ſufficientes ad eorum ha-
bitationem , ut poſſint expellere
dominos à domibus proprijs, quã-
do aliæ non inveniũtur locari ſoli-
tæ , & familiares , officialeſque
deficerent miniſterio Sancti Offi-
cij, in quantũ utilitas publica ver-
ſatur in familiaribus , officialibuſ-
que Sanctæ Inquiſitionis , quorum
miniſterio mundus purgatur ab
hæreticis , & blaſphemijs , & tue-
tur fides , quæ utilitas prævalere
debet particulari damno , quod re-
cipit dominus , ut de ſcholaſtico
tradunt *Benedictus Pereyra d. diſp.*
4. quæſt. 7. n. 437. Rebuf. d. pri-
vileg. 8. ſed rigor hic niſi in ex-
trema , & urgentiſſima neceſſitate
nullo humano medio evitabili pra-
cticari debet.
Si vero familiares , ſeu officia-
les

les Sanctæ Inquiſitionis tempore
106 debito non ſolvant penſiones, vel inhoneſte vivant; & in domos meretrices inducant, tunc privilegio non obſtante, durante locationis tempore, à domibus expelli poſsũt prout ſimiliter ſcholaſtici expelli volent, docente cum infinitis *Benedictus Pereyra d.quæſt.*7.*n.*439. *&* 440.cum ſequentibus.

107 Nec poterunt petere ad hoſpitium domos, quas quis ad vivendum locaverit ad totam vitam, vel ſaltem ad ſpatium decem annorum; quia tunc conductor dominus utilis fit: qua de re *Valaſc. de jure emphyteutico quæſt.* 27.*cum*
108 *ſequentibus*; niſi locatio decem annorum fuerit fraudulenta, & ſimulata ad excludendum hoſpitium, quæ horum locatio probatur: ut diximus *de Munere Judicis Orphanorum tract.* 1. *lib.* 4. *cap.* 8. *&* 9. & quo ad ſcholaſticos locatio decem annorum, & ultra non officit, quia fraudulenta reputatur: ex Statutis *lib.*2. *tit.*20. *à* §. 6.

109 Decimo ſeptimo ad illa verba ibi: *Nem lhe tomem ſeu paõ*; notamus Decuriones non poſſe cogere familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis vendere panem ſuum etiam tempore neceſſitatis, aliàs nihil eis conceſſum eſſet contra regulas juris, ſecundum quas nemo invictus emere, vel vendere
110 cogitur; *Hermoſilha in l.* 3. *titul.*5. *parte* 5.*Gomes in l.*46.*Tauri.num.* 9.*&* 2. *var. cap.* 2.*num.*51.*ibi ejus Addicionator. Aylon, Covas* 2. *var. cap.*3. *num.* 55. *&* 3.*var.cap.* 14. *ubi ejus Addicionator. Faria, Molina de juſtitia tract.*2. *diſputat.* 341.*Riccius* 1.*parte collectaneo* 76. *& parte* 4.*collectaneo* 922. *& parte* 5.*collectaneo* 1503.*&* 1851.*Caballus caſu.*9. *Valenſuella conſ.* 81. *Guſmaõ de evictionibus quæſt.* 52. *à num.* 13. *Olea deceſſione jurium tit.*5. *quæſt.* 1.*num.* 1. *&* 2. *Julius Cauponius tomo* 5.*diſcep.* 352.*pertotam*, quod non eſt dicendum, quia verba privilegij non debent inania, & fruſtatoria eſſe: ut diximus *ſuprà num.*11. & latiùs *cap.*2. 111
ideo, ut aliquid in præſenti contineant, debent intelligi, ut Decuriones non poſint familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis cogere ad vendendum panem ſuum etiam tempore neceſſitatis, in quo Decuriones cogere valent divites, ut vendant pauperibus juſto pretio; *Valdes de eleemoſina p.* 4.*quæſt.* 1.§. *item, Pegas ad Ordin. lib.*1.*tit.*66.§.34.*gloſſa* 37.*num.*6.
quapropter multa conceduntur, 112
quæ aliàs denegantur, *Ord. d.titul.* 66.§.40.*ibi Pegas, & in d.* §. 34. *num.* 7.*& ad* §. 29. *ejuſdem tituli*,
taxareque pretium, quia licet ſo- 113
lus Princeps poſſit taxare panem, ex regula Senatûm Palatini §. 26. *ibi Pegas, & ad Oadin. lib.* 1. *tit.* 66.§. 34.*gloſ.* 37. *num.* 2. *Cabedo* 2.*parte deciſ.*92.hoc intelligeretur
de taxa generali, non in repenti- 114
na neceſſitate famis, vel peſtis, qua horrea aperiuntur: quia tunc juſtum pretium aſſignatur: *ex l. Cod.*

Cod. de Epiſcopali audientia ibi Barboſa, Valaſc. conſ. 22. *num.* 2.
115 *Pegas d. gloſ.* 37. *num.* 8. & multa fieri præmittuntur inconſulto Principe, quando periculum eſt in mora, quæ eo deficiente fieri prohibentur: *ex Ordin. d. tit.* 66. §. 40. *ibi Peg. gloſ.* 43. *n.* 8. *& Barboſa, qui alios citant, Pegas apoſitè ad principium Ord. libr.* 2. *tit.* 50. *& gloſ.* 2. *n.* 3. 4. *&* 5.

116 Ampliamus reſolutionem hanc, ut procedat, quamvis Princeps jubeat, ut omnes vendere cogantur ſine exceptione perſonarum, & quibuſcumque privilegijs non obſtantibus, dummodo non ad jungat clauſulam, qua habent pro expreſſis omnia privilegia, & de-
117 roget legem requirentis ſpecialem derogationem: quia ſemotis his clauſulis adhuc familiares, officialeſque inconſulta Principe prætextu neceſſitatis cogi non poſſunt ut judicavi, & confirmatam vidi ſententiam meam, dum Judex fiſcalis Eboræ eſſem; *Caſtilho de*
116 *tertijs cap.* 36. *num.* 33. ubi quod privilegium conceſſum ratione exuberantis favoris requirit ſpecialem derrogationem; *& num.* 34. ubi, quod privilegium in corpore
119 juris clauſum ex generali clauſula *non obſtantibus* non tollitur; *& nu-*
120 *mer.* 35. ubi, quo privilegium ob merita conceſſum, ut tollatur neceſſaria eſt ſpecialis mentio; *& nu-*
121 *mer.* 36. ubi, quod privilegium conceſſum perſonis illuſtribus requirit recuſationem ſpecialem: *Themudo* 3. *parte quæſt.* 12. *num.* 5. *&* 6. ubi, quod privilegium Regibus conceſſum non cen- 122
ſetur derogatum poſt legem generalem, quæ omnia caſui noſtro merè conveniunt, in quo ſumus in privilegio ratione exuberantis favoris, fidei conceſſo, in privilegio clauſo in corpore juris, in privilegio ob benemerita conceſſo, in privilegio illuſtriſſimo miniſterio conceſſo, nam nullum illuſtrius, excellentius excogitari valet miniſterio Sancti Officij.

Familiares, officialeſque San- 123
ctæ Inquiſitionis licet panem ſuum vendere non cogantur, prohiberi tamen valent, ne illum foras ferent, & ſi contra faciant, puniri à Decurionibus poſſunt, qui valent prohibere, ne granum extra-
hatur: ex regimine Senatûs Pala- 124
tini §. 113. *ibi Pegas ad Ord. libr.* 1. *titul.* 66. §. 34. *gloſſa* 37. *num.* 5. de Clerico idẽ eſt dicẽdum, *Cortiada deciſ.* 208. *&* 209. *per totas.*

Et ultra pretium taxatum, vel 125
taxatione generali, vel particulari vendant, aliàs puniri poſſunt, quia in tempore neceſſitatis poteſt ſtatui favore publicæ utilitatis, ne pretium tranſcedant: *Valdes d. quæſt.* 1. *n.* 1. *ex l. verberatum* §. 1. *ff. de reivindicatione, Souza in* §. *actionum Inſtit. de actionibus parte* 4. *cap.* 1. *à n.* 28. qui 126
per alignas concluſiones oſtendit, quando ad reſtitutionem teneantur, qui taxam excedunt, vel etiam Clerici, *Pegas dicta gloſſa* 37.

num. 3.

*num.*3. *Poſſidonio de emptione*, *&* *locatione lib.* 3. *dubitatione* 13. ubi *per tot.* qui teneantur ad taxam.

127 Intellige verba privilegij de pane collecto, vel ex propria agricultura, vel ex proprijs reditibus collecto, non de pane empto ad revendendum, vel ex quacumque negociatione obtento: quia privilegium ad panes conceſſum, ad panes mercimonij, & negociationis cauſa non comprehendit: *Gironda de explicatione privilegiorum*, *& exemptionum*, *num.*346. immò adverſus iſtos publicos inimicos riguroſe eſt procedendum; ex his, quæ diximus latè *cap.* 13. *Gomes* 2. *var. cap.* 2. *n.* 51.

128 Decimo octavo ad illud verbum: *Vinho*; notamus vina ſua vendere, vel alio modo alienare prætextu cujuſcumque neceſſitatis: quia ſecluſa neceſſitate nemo emere, vel vendere compellitur: ut diximus *n.* 10. *Peg. ad principiũ Ord.lib.* 2.*tit.*50. *gloſ.*2.*n.*3.

Si vero vinum vendant, tabernas habent, & caupones, bene eorum vina taxare poſſunt: *ex Ord. lib.*1.*tit.* 65. §.20. *tit.* 66.§. 34.*ibi Pegas gloſ.* 37. *num.* 5. *Curia Peſana lib.* 2.*cap.*18. *à num.*26. *circa Clericos vide Cortiada deciſ.* 20.

129 Decimo nono ad illa verba: Roupa, *palha*, *ſevada*, *lenha*, *galinhas*, *ovos*; notamus prædicta eſſe ſpecificata, ut apertè conſtat
130 ex mente legiſlatoris eſſe, ut etiam in rebus minimis, & parvi præjudicij non eſſe inquietandos, moleſtandoſque familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, *Ord. lib.* 2. *tit.* 50.§. 2. *ibi Pegas numer.* 1.2.3.4.*&* 5.

Vigeſimo ad illa verba: *Nem* 131
beſtas de ſella, *ou de albarda*; notamus equos, mullos, aut aſinos familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis non poſſe capi ad ferenda onera ad conductionem, aut reconductionem etiam tempore belli, & neceſſitatis, quia ſecluſa neceſſitate hoc regulare eſt, quo ad omnes; ut circa conductores Regis diſponi *Ord. libr.* 132
2.*tit.*63.*in principio ibi latè Pegas*, ubi per totum titullum de privilegijs conceſſis conductoribus re- 133
dituum regalium: & in ſpecie *Pegas ad Ord. lib.* 2.*tit* 50.*gloſſa* 4.*à num.*1.*uſque ad* 5.

Vigeſimo primo ad illa verba: 134
Salvo ſe trouxerem as ditas beſtas ao ganho, proque em tal cazo naõ ſeraõ eſcuzas; notamus familiares, officialeſquè Sanctæ Inquiſitionis proximo privilegio non juvari, quando ſoliti eſſent equos, aſinos, aut mullos ſuos conducere; quia in hoc caſu poſſunt cogi; nam dictionis *ſalvo* ea eſt natura, ut ſit 135
taxativa, & limitativa, ac modificativa præcedentium; *Pegas ad Ord. libr.*1.*tit.* 11.§.3.*tit.*66.§.41. *num.*4.*&* §.43.*num.*8.§. 46.*Phæbus* 1.*parte deciſ.*34.*numer.*13. & nos diximus *in cap. antecedenti. Pegas ad Ord. libr.*1.*tit.*50.§.2.*gloſſa* 4.*num.*3.

Vigeſimoſecundo ad illa ver- 136
ba:

ba: *Nem aſſi meſmo lhe tomem couza alguma do ſeu contra ſua vontade*; notamus per hæc verba ex-
137 preſſiſſe regem mentem ſuam eſſe, ut non ſolum ab expreſſis liberentur; ſed etiam à non expreſſis, & ut unico verbo omnia comprehenderet; addidit clauſulam, *nec rem aliquam*; cujus clauſulæ ea eſt natura, ut omnia comprehenderet: ut diximus *cap. antecedenti*; & hæc pro materia hujus capitis.

CAPUT XXII.

Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, eorum uxores, filij, aut filiæ an poſſint uti veſtibus ſericis, & à quibus?

SUMMARIUM.

1 *Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, eorum mulieres, filij, & filiæ veſtibus ſericis uti valent.*
2 *Verba privilegij referuntur.*
3 *Mechanicis veſtes ſeriæ prohibentur.*
4 *Inter nobiles, & plebeos deſcrimendari neceſſe eſt.*
5 *DD. agentes de veſtibus referuntur.*
6 *Viſus cum veſtibus prohibitis an incidat in pænas.*
7 *Filij quis præſumitur, qualem veſtes demonſtrant.*
8 *Mulier more meretricium veſtita, meretrix præſumitur.*
9 *Hodie ſine diſcrimine veſtibus ſericis utuntur omnes.*
10 *Referuntur DD. hodiernos mores crica veſtem lacrimoſe carpentes.*
11 *Lacrymantur, & narrantur damna, quæ ex cultu veſtium oriuntur.*
12 *In veſtibus ſericis nihil eſt, quo corpus, aut pudor defendi poſſit.*
13 *Veſtes de auratæ ab Imperatoribus Romanis prohibitæ fuerunt.*
14 *Et tantum imperiale miniſterium habentibus erant conceſſæ.*
15 *Et in noſtro Regno indiſtincte ſunt prohibitæ per legem, cujus tenor datur.*
16 *Qui corporis ſuis cultui ſtudet, animum, & animam negliget.*
17 *Veſtium uſus abſumit, quod reipublicæ debetur.*
18 *Intereſt Principi locupletes ſubditos habere.*
19 *Plures Imperatores referuntur, qui ab uſu veſtium ſericarum ſe, & mulieres ſuas abſtinuerunt.*
20 *Varia Regna referuntur, in quibus veſtes ſericæ fuerunt prohibitæ.*
21 *Pragmatica circa materiam executione carent.*
22 *Leges non debent eſſe ludibrio, nec per quemquam irrideri.*
23 *Satius eſt pragmaticas non facere, quam factas executioni non mandare.*
24 *Quando ſubditi legibus non parent, neque metus ultra, nec pudor*

pudor eſt.

25 *Utilius reipublicæ eſt paucas cum executione habere leges, quam ſine executione multas.*

26 *Princeps licet legibus ſit ſolutus, legibus tamen vivere debet.*

27 *Plures referuntur, qui ab uſu ſericarum veſtium ſe abſtinuerunt.*

28 *Nulla vox regnantis tam propria eſt, quam legibus alligatum ſe profiteri.*

29 *Princeps tenetur in foro conſcientiæ ſervare legem.*

30 *Inter materias, quæ publicam utilitatem reſpicium, nulla habet conſequentias, vel utiles, vel damnoſas, quam veſtium.*

31 *Timendi ſunt Vaſſalli, quibus opes deficiunt.*

32 *Mutationes ſtatuum fiunt ob paupertatem ſubditorum.*

33 *Deus acerbè reprehēdit peregrinas veſtes inducentes.*

34 *Quibus placent peregrinæ veſtes, mores etiam, & religio peregrina placet.*

35 *Mores peregrinos, externaſque formas reſpuere ſumme intereſt.*

36 *Satius eſt mores fideliſſimæ vetuſtatis retinere, quam externas quærere.*

37 *Antiqua tempora reſtaurata deſiderantur.*

38 *Corporis cultus opes exhaurit.*

39 *Fæminas meretrices redit, & homines ad inſtar fæminarū.*

40 *Veſtes proprio ordini, & dignitati convenientes gerere oportet.*

41 *Ut in aliјs rebus mediocritas placere debet, ita in veſtibus.*

42 *Fulgere, nec ſordecere veſtibus debemus.*

43 *Veſtes lanæ, & lineæ laudantur.*

44 *Omnibus dignitatibus, & officiјs proprium veſtis guenus dare an oporteat.*

IN eodem privilegio à noſtro 1
Domno Sebaſtiano Rege conceſſo inveniuntur illa verba
ibi; *Item me pras, que elles, & ſu-* 2
as molheres, & aſſim ſeus filhos, & filhas, em quanto eſtiverem debaxo do ſeu poder, poſſaõ trazer em ſeus veſtidos aquellas ſedas, que por bem de minhas ordenaçoens podem trazer as peſſoas, que tem cavalos, poſto que elles nam tenhaõ, ſem embargo de minhas Ordenaçoens; à quibus verbis pullulat privilegium, ut poſſint familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, ac eorum uxores, & filij, ſeu filiæ, dum ſub ſacris paternis exiſtunt, uti veſtibus ſericis, quæ prohibentur officialibus mechanicis, cæteriſque perſonis, quæ privilegio nobilitatis non gaudent: ut patet ex lege in materia
tranſcripta in libris Relationis 3
libr. 7. fol. 184. 192. & 214. teſte *Pegas ad Ordin. lib.* 1. *tit.* 35. §. 8. *litera U. num.* 757. & 758. &

conceduntur equitibus confirmatis; de quibus agit *Ordinat. libr. 2. tit. 60. & ibi latè Pegas*, *& Barboſa*, & non eſt contenendum privilegium, quia

Vir bene veſtitus pro veſtibus eſſe peritus (ſit ille,
Creditur ac mile quamvis idicta
Si careat veſte, nec ſit veſtitus honeſte:
Nullius eſt laudis, quamvis ſciat omne, quod audit.

Et

Hunc homines decorant, quem veſtimenta decorant.

4 Rationi, & æquitati conſonum eſt, ut nobiles à plebeis diſcriminentur: ut nos latè diximus *de Munere Judicis Orphanorum in rubrica 2. parte illatione 2.* traditque noſter *Villa-Lobos in ſua nobiliarchia Luſitana capit. 1. & 2.*
5 *cum ſequentibus*, & inter diſcrimina, quæ debent habere inter ſe, eſt reſpectu veſtium, de cujus materia videndi ſunt *Barboſa voto 124. per totum, Solorzanus tom. 2. de jure Indiarum lib. 1. cap. 10. & cap. 21. à n. 60. & cap. 25. à num. 62. & lib. 2. politicorum cap. 12. & cap. 25. Gomes in l. 15. Tauri à nu-*
6 *mer.* 49. ubi in veſtium prohibitione, an incedat, qui cum eis viſus, ſed non aprehenſus eſt: *Peg. dicto* §. 8. *num.* 758. ubi qualiter condemnatio ſit aplicanda, DD. Hiſpani ad *lib. 7. Ordin. tit. 12. per totum*, latiſſimè *Bollerius de decoctione debitorum fiſcalium titulo 5. quæſt. 10. per totam*, quia talis quis eſſe prima face præſumitur, in quali habitu reperitur: 7
Bartholus in l. item apud Labeonem 15. §. ſi quis Virgines Bollerius dicta quæſt 10. num. 4. Giurba conſ. 38. num. 5. Fluvius Pacianus de probationibus libr. 2. capit. 19. num. 41. & 42. quod quidem mire comprobatur Geneſis *capit.* 38. 8
ibi: *Judas ſuſpicatus eſt Thamar ex ornatu eſſe meretricem*, quem locum *Tertulianus de cultu fæminæ* ita declaravit *Thamar illa, quia ſe expinxerat, & ornaverat, id circo Judæ ſuſpitione viſa eſt quæſtui cedere adeo, quod ſub vellamento latebat habitus qualitatem quæſtuarum mentiente, & fecit, ut quæſtuariam, & voluit, & copillavit, & pactus eſt. Antonius de Leon in tractatu de los vellos antigos, y modernos. Carranca in el diſcurſo contra malos tragos, y adornos laſcivos;* mirabilis *text. in capite ſi qua mulier 30. diſtinct.* omninò videndus, *& gloſſa ibi: quia magis eſt habilis, & magis parata in ſciſſa veſte, quam inclauſa ad meritricandum.*

Sed pro dolor his noſtris temporibus inane, & ſuperfluum eſt hoc privilegium, quia hodie ſine diſcrimine nobiles, & plebei, quo ad materiam habentur, & mulieres ipſæ ſpretis omnibus honeſtatis habenis fere inumerabiles varijs, laſcivis, diſformibuſque utendo veſtibus, peccare videntur, incedũt herclè hoc tempore 9

pore

pore mulieres etiam pauperrimæ, & viles, viris illas comitantibus adeo pompoſæ, ut Reges, & Reginas agere videantur, & nullo prorſus inter viros nobiles, & plebeos, intre fæminas nobiles, & mechanicas, honeſtas, ac meretrices ſubſiſtente diſcrimine. Unde iniqua exempla multa, ſcandala plura, paupertates magnæ, taliter quod nullus vix reperiatur, qui non impendat multo plus, quam vires patrimonij patiuntur, de quo luxu, & nimio exceſſu ſubditorum, & rei familiaris profuſionem neceſſario influente bene agunt hodiernos mores lacrymoſe
10 carpentes *Barboſa d. voto* 124. *per totum*, *Boller. d. quæſt.* 10. *per totam*, *Vivius deciſ.* 345. *ferè per totam*, *Petrus Gregorius de republica libr.* 4. *cap.* 11. *per totum*, *Bobadilha lib.* 2. *politicorum cap.* 17. *n.* 149. *&* 150. *Scipio Rovitus ad pagmat.* 1. *pragmat. de veſtiũ, & famulorum prohibitione DD. Hiſpani ad leg.* 1. *tit* 12. *libr.* 7. *recopilationis*, *Avendanho de exequendo mandatu* 1. *p. cap.* 14. *Mieres de maioratu quæſt.* 1. *limitat.* 2. *num.* 21. *latiſſimè Cortiada deciſ.* 263. *per totam*, *Stephanus Nathe. de juſtitia vulnerata* 1. *p. tit.* 7. *cap.* 3. *per tot.*

11 Quis non vidit, atque cumingenti dolore luget ſumptos exceſſivos, & inauditos, qui quotidie fiunt in veſtibus in joijs, & alijs puerilibus rebus, in quibus integræ dotes hodiernis temporibus conſumi ſolent cum magno reipublicæ incommodo, & mulieres remanere ferè indotatæ, & ex hoc plura incommoda oriri; quis ex hac cauſa non vidit filios, & filias patientes magnas neceſſitates; quis non vidit maioratus, & facultates nobilium noſtri Regni attenuatas, & ex hac cauſa nobiliſſimas, ſplendiſſimas, & opulentiſſimas quandam familias ad miſerum ſtatum redactas; quis non vidit tot, & tanta matrimonia indigna contrahi; quis non vidit fæminas ſui corporis quæſtum facientes; quis non vidit omnes in æ geſtate conſtitutos multiplicitate debitorum oneratos, fallitos, & decoctos; quis non vidit officiales mechanicos, eorum mulieres, filios, filiaſque more nobilium ſe gerere; quis non vidit alia varia damna, quæ nullius lacrymis fleri poſſunt, quia non adeſt in expendendo menſura, non ordo, non prudentia; quis denique non vidit noſtri Regni opes ad exteros quotidie tranſmiſſas ad emendas veſtes ſericas, in quibus nihil eſt, quo defendi ant corpus, aut denique pudor poſſit: *ex Seneca de beneficijs lib.* 7. *cap.* 9. qua de re vide 12
Cortiada deciſ. 263. *Nathe. d. cap.* 3. *num.* 2. *&* 3.

Quod vetus eſt, fætet, ſunt magis grata nova.
Eſt quoque cunctarum novitas gratiſſima rerum.

Providentes hæc, & ſimilia 13
damna Romani Cæſares, & maximè *Juſtinianus in l.* 1. *Cod. de veſtibus*

tibus boloboris, *& auratis lib.* 11. *tit.* 8. non fæminis, ſed viris interdixerunt uſum ſericarum, & auratarum veſtium ibi: *Auratas*, *ac ſericas paragaudas auro intextas*
14 *viriles privatis uſibus contexere*, *conficereque prohibemus*; de his *Plinius lib.*2.*cap.* 22.*& lib.*11.*cap.* 23.*Ulpianus in l.veſtis* §.2.*ff.de auro,& argento legato*; *muliebria* vocat *veſtimenta*, *quibus vir non facile ſine vituperatione uti poteſt*; quamobrem, *ne veſtis ſerica viros fœderat*, inquit *Tacitus libr.* 2. *annalium*, *vetita fuit.* Patet etiam
15 *ex lege* 2.*Cod. d.tit.*ubi Gratianus, & Theodoſius Imperatores etiam prohibent, ne viri deauratas habeant, aut in tunicis, aut in lineis paragaudas, niſi tantummodo quibus hoc propter imperiale miniſterium eſt conceſſum. Et apud nos hujuſmodi veſtes omnino per ſequentem legem prohibitæ ſunt.

DOM Pedro por graça de Deos Rey de Portugal, & dos Algarves dàquem, & dàlem, Mar em Africa, Senhor de Guinè, & da Conquiſta, Nevegaçaõ, Commercio de Ethiopia, Arabia, Perſia, & da India &c. Faço ſaber aos que eſta minha ley virem, que moſtrando a experiencia naõ ſerem baſtantes atègora as Pregmaticas que mandei publicar a rogo, & inſtancia de meus Vaſſallos juntos em Cortes nos annos de ſeiſcentos, & ſeſſenta, & oito, & ſeiſcentos, & ſetenta, & ſete para moderar as deſpezas, que ſe tinhaõ introduzido no uzo dos veſtidos, & adorno das familias, caſas, coches, ſeges, & liteyras; mas antes que ſe tem aumentado com maior exceſſo, pela grande variedade, com que cada dia ſe alteraõ os trages, & ſe inventaõ novas manufacturas, dezejando ſatisfazer à principal obrigaçaõ; que me ocorre, tanto de procurar remedio, que ſeja mais efficax a eſte damno, como de acautelar os perigos, que por cauſa della podem acontecer; determinei fazer nova Pregmatica, que inalteravelmente ſe haja de obſervar, em que ſe prohiba o uzo das couſas ſeguintes; todo o genero de tellas, & ſedas, que levarem prata, ou ouro; toda a guarniçaõ de ouro, ou prata em qualquer genoro de alfayas, ou de veſtidos; todo o genero de bordado de ouro, prata, ou ſeda em qualquer genero de alfayas, ou de veſtidos; todas as fitas tecidas, ou bordadas com prata, ou ouro feytas fora do Reyno, ou dentro delle; todo o genero de chapeos, que naõ forem fabricados neſte Reyno, & todos os borcados, que ſe chamaõ de ſeda, ainda que naõ levem prata, ou ouro; todas as rendas, que ſe chamaõ bordadas, ou de ponto de Veneza; & todos os adereços de vidros, & pedras falſas, ou venhaõ de fora do Reyno, ou ſe façam dentro delle: & fazendoſe algumas

mas alfayas das ſedas, que nam ſaõ prohibidas para o adorno neceſſario das caſas, & paramentos dellas, como tambem fazendoſe almofadas aos coches, liteyras, ou ſeges, poderaõ ſer guarnecidas com franja de retros ſómente; ordeno porem que neſta prohibiçaõ geral ſe naõ comprehendaõ os lòs da India: os quais poderaõ ſer guarnecidos do meſmo ouro, que coſtuma vir da India, con tanto que venhaõ nas Nàos da Carreyra, & ſejaõ deſpachados na caſa da India: como tambem ordeno ſe naõ comprehendaõ as tellas, & mais couzas neceſſarias deſte genero, que forem preciſas para o culto Divino, & com tanto, que ſe mandem fazer dentro de Reyno nas fabaicas delle; & ſe nam poſſaõ mandar vir de fora;& quando ſe ouverem de mandar fazer ſe regiſtaraõ perante o Regedor da Juſtiça, aquem cometo a pontual obſervancia, & execuçaõ deſta ley. Tambem ordeno, que ſe prohiba todo o genero de guarniçaõ nos veſtidos, ou mangas delles, quer ſeja de fitas, quer de bordados, ou de qualquer outra couſa; ſómente ſerà licito uzar das fitas lavradas, ou lizas, ſendo fabricadas dentro do Reyno, naõ ſe aplicando as guarnicoens referidas. Naõ ſe poderaõ dar libres aos lacayos com forros, giboens, ou meyas deſeda, o que ſe entenderà tambem nos bocaes das mangas das caſacas: & porque tenho mandado dar nova forma às fabricas do Reyno, para com ellas ſe ſuprir o que for neceſſario a meus Vaſſallos; prohibo, que ſe nam poſſa uzar de nenhum genero de panos negros, ou de cor, naõ ſendo fabricados dentro do Reyno. E as prohibiçoens referidas ſeraõ geraes em todo o genero, & ſexo de peſſoas, por maior que ſeja a ſua preeminencia ou lugar, que ocupem: outro ſim ordeno, que nas caſas dos defuntos de qualquer qualidade, Titulo, Eſtado, Dignidade, ou preeminencia por maior, que ſeja, & nas Igrejas aonde ſe enterrarem, ou ſe lhes fizerem officios ſe naõ uze de algum adorno funeral, mais que huma Tarima de hum degrào cuberta de negro, ſem paſſamane, gallaõ, ou renda ouro, ou prata fina, ou falço; ſobre a qual ſe ponha o caxaõ com quatro tocheiras nos cantos, & dous caſtiçaes à Crus, ſem mais outro algum genero de armaçaõ, ou ornato funebre. E nenhuma peſſoa ſe poderà veſtir de luto comprido, & ſò uzarà de curto; porem poderſehà trazer capa comprida comgolilha, ou balona chãa; & em nenhum modo ſe uzarà de capùs, ou capa de capelo; nem de coches, caleges, liteyras, ou ſeges interior, ou exteriormente cubertas de algum genero de luto: o que tudo fui ſervido mandar prohibir em Pregmatica publicada a quatro de Fevereiro de mil, & ſeiſ-

 centos

centos, & ſetenta, & ſete; & para que a obſervancia deſta ſeja em tudo mais inviolavel; ordeno, que a prohibiçaõ das couſas, & generos referidos de fora do Reyno, de que ſe naõ hà de uzar, ſe faça tambem nas Alfandegas deſtes Reynos, aonde ſe naõ darà deſpacho a nenhumas das couſas ſobreditas; nas quais ſe comprehenderaõ os maſſos da fio de ouro, ou prata, logo depois do dia da publicaçaõ deſta ley; & para o dito effeito mandarei paſſar as ordens neceſſarias pelo Conſelho de minha fazenda. Declaro, que eſta prohibiçaõ ſenaõ entenderà nos panos de grãa, que vierem de fora do Reyno à Alfandega de Lisboa para ſe navegarem para a India; & ordeno, que todas as fazendas prohibidas, que eſtiverem deſpachadas dentro do Reyno, & as que ſe acharẽ nas Alfandegas athè o dia da publicaçaõ deſta ley, ſe poſſaõ gaſtar dentro de dous annos, que lhe aſſino de termo prefixo para o conſumo, os quais ſe começaraõ a contar do dia, em que eſta for publicada na Chancellaria Môr do Reyno; & paſſados os ditos dous annos, ſe naõ poderà fazer nenhuma das couſas prohibidas de novo; nem uzar das que eſtiverem feitas; excepto os adereços das caſas, coches, liteyras, ſeges, & calegas, que eſtiverem feitas, ſem embargo de ſe naõ poderem fazer de novo dos generos prohibidos; & neſtes ſe naõ poderaõ acrecentar os preços communs; porque hoje correm durante o tempo de dous annos de conſumo, debaxo das penas impoſtas aos tanſgreſſores deſta ley. Nenhuma peſſoa natural, ou eſtrangeira poderà vender pelas ruas com caxas, ou por outro qualquer modo algum dos generos, que ſaõ permitidos, ou prohibidos neſta ley, pelo damno que fazem ao commum de meus Vaſſallos, na maior facilidade das peſſoas, & introduçaõ do luxo. E qualquer dos tranſgreſſores deſta Pregmatica ſendo nobre, ou de maior qualidade encorrerà pela primeira ves em pena de trinta mil reis, & pela ſegunda, & mais vezes na meſma pena em dobro; & naõ ſendo peſſoa nobre pagarà pela primeira ves vinte mil reis, & pela ſegunda a pena em dobro, & ſerà prezo; & as condemnaççens ſe aplicaraõ ametade para o accuzador, & a outra ametade para as deſpezas dos Prezidios do Reyno, & àlem das ſobreditas penas perderaõ os meſmos veſtidos, & mais couſas, que forem feitas contra a diſpoziçaõ deſta ley, cujo valor ſe aplicarà para o accuzador, & acativos: & os Alfaytes, Borladores, & outros quaiſquer Officiaes, aquem toca fazer, & obrar as ditas couſas aſſima prohibidas, conſtando as fazem, ou mandaõ fazer por outrem paſſado o dito termo prefirido encorreraõ nas meſmas penas declaradas.

E para

E para que melhor ſe poſſa obſervar eſta Pregmatica, ordeno, que o Regedor da Caſa da Supplicaçaõ, & Governador da Caſa do Porto ſejaõ executores della, aos quais a hey por muy recomendada, confiado da Authoridade de ſuas peſſoas, & do lugar que ocupaõ, que a façaõ obſervar pontualmente: & outro ſim ordeno, a todos os Deſembargadores das ditas Cazas, & a todos os Corregedores, & Provedores, Juizes, Juſtiças, Officiaes, & peſſoas deſtes meus Reynos, que a cumpraõ, & guardem, & façaõ inteiramente cumprir, & guardar como nella ſe contem. E aſſim mando ao Doutor Joaõ de Roxas, & Azevedo do meu Concelho, & Chanceller Mòr deſtes meus Reynos, & Senhorios, que envie logo cartas com o teslado della ſob meu ſellò, & ſeu ſinal, a todos os Corregedores, Ouvidores das Comarcas deſtes Reynos, & aos Ouvidores das terras dos Donatarios, em que os Corregedores naõ entraõ por Correyçaõ, para que a todos ſeja notorio, & faça publicar na Chancellaria: a qual ſe regiſtarà nos livros do Deſembargo do Paço, & no das Caſas da Supplicaçaõ, & Relaçaõ do Porto, onde ſemelhantes leys ſe coſtumaõ regiſtar, & eſta propria ſe regiſtarà na Torre do Tombo. Domingos de Almeyda a fez em Liſboa a nove de Agoſto de ſeiſcentos, & oitenta, & ſeis. Franciſco Galvaõ a fez eſcrever.

R E Y.

Abeſſe itaque debent ea omnia, quibus fæminari quis poteſt. 16
Certum enim eſt illud, *qui corpore ſtudet, nimis negliget animum:* & illud, *ſerico, & purpura inducti Chriſtum induere non poſſunt, & auro, & margaritis, & monilibus adornati ornamenta corporis; & perdiderunt*; moribus hodiernis ſæverior illa pæna in uſu eſſe deſiit: forte, quia vilior effecta pur- 17
pura, & byſſus, remanſit tamen prohibitio, eaque ſæpe reiterata veluti lex ſumptuaria, quæ indicit, ne viri veſtium uſu ab ſumant, quod reipublicæ debetur; prorſus 18
aurata fræna balthea, calçaria, thoraces intertextum veſtibus aurum, & argentum? Intereſt enim Principi locupletes habere ſubditos, ne vè quis re ſua male utatur, & materia nummis ſubtrahatur. Qua ratione Carolus Quintus in 19
Hiſpania, Germania, & Belgio uſum ſericæ veſtis certis tantũ perſonis habita cenſus, & honorum ratione permiſit, ipſe lanea, & plebea veſte utebatur. Edicta plura lata refert *Zipeus in nottis juris.* 20
Belg. extat in Hiſpania *l.* 8. *tit.* 1. *lib.* 4. *novæ recopilationis*, *& ibi Azevedus*, & pragmarica Sanctio Philipi 3. in Gallia quoque ſæpius ſimilia edicta emanarunt adverſus ſericas veſtes, præcipue regnantibus *Philipo pulchro*, *Carolo* 9. *Henrico* 2. *& Henrico* 4. qui onmem auri

auri uſum interdixerunt. In noſ-
tra Luſitania plures circa mate-
riam pragmaticæ repetitæ fue-
runt.

21 Sed ad quid hæc pragmaticarum
repetitio, ſi non datur opera, ut
obſerventur. Res quidem perni-
cioſa eſt, melius enim eſſet rela-
xare habenas, quam chamo debi-
li, & fræno fragili indomitum re-
tinere equum, leges non debent
22 eſſe ludibrio, nec per quemquam
irrideri; *l. ſi prætor ff. de judicijs* §.
1. *& ibi gloſ. in authentica de æ-
qualitate dotis*, & pro hoc factus
eſt titulus de *Cenſoribus*; prout
tradunt *Cavalcanus de brachio Re-
gio parte* 6. *n.* 685. *Bollerus dicta
quæſt.* 10. *n.* 13. ſuper quod extat
elegans emblema *Solorzani emble-
ma* 67. *per totum.*

23 Satius eſt diſſimulare, & luxum
moderatum permittere, quam tot
edicta, & ſanctiones pragmaticas
proponere, quæ ſæpe cum con-
temptu excipiuntur, & vix un-
quam executioni mandantur, &
hoc aſſequantur Principes, ut pa-
lam fiat, quibus flagitijs ſint impa-
24 res, ſubjectis vero, ſi prohibita im-
pune tranſcenderint, neque me-
tus ultra, neque pudor eſt. *Tacitus
lib.* 3. *annalium*, *Peres ad Cod. lib.*
11. *tit.* 8. *n.* 9.

25 Utiliuſque reipublicæ eſt pau-
ciſſimas habere leges, dummodo
ſtrenue vires ſuas exerceant, & ex-
equantur; *Portugal de donationi-
bus Regijs* 2. *p. cap.* 10. *n.* 17. *So-
lorzanus emblema* 68. *pre totum*, &
tunc promptam habebunt execu-
tionem, quando Princeps legi, 26
quam fecerit, ſe ſubjecerit, quod
benè cognoverunt in re, de qua
agimus *Alexander Severus*, de
quo refert *Fulgoſius lib.* 4. *cap.* 1.
quod ne conjugi ſuæ permiſiſſet 27
uſum pretioſæ, & auratæ veſtis
dicens: *Imperatoriam mageſtatem
virtute conſtare, non corporis cultu*;
Aurelianus, de quo narrat *Lam-
pridius*, quod ejus uxor petiiſſet,
ut unico palio Baltheo ſerico ute-
retur, reſpondit: *Abſit, ut auro fila
penſentur*; *Carolus Quintus*, de
quo refert *Peres ſuprà n.* 8. quod
lanea, & linea tantum veſte ute-
batur. Princeps licet legibus ſo-
lutus ſit, legibus tamen vivere de-
bet: *ex l. Princeps ff. de legibus*, &
nulla tam propria eſt regnantis, 28
quàm legibus alligatum ſe profi-
teri: *ex l. digna vos Cod. de legibus.
Portugal ſuprà numer.* 19. ubi ex
multis docet Principem teneri in
foro conſcientiæ leges ſuas ſerva- 28
re non ex vi coactiva, ſed ex vi di-
rectiva: ut docet *Jul. de Almend.
in Hiſtoria Divi Joan. de Sanag.*

Ninguna ley tiene eſtima.
Quando no la es fuerſa ElRey:
Que es como muerta la ley.
Quando ſu Rey no la anima.

Nulla materia inter omnes, 30
quæ politicam, ac chriſtianam gu-
bernationem reſpiciunt, tot, &
tantas conſequentias, aut utiles,
aut pernicioſas continet, quam iſ-
ta, ideo nullã maiori cura dignam
eſſe exiſtimamus, quia ultra dam-
na,

na, quæ ſuprà retulimus, veren-
31 dum eſt, ut ſi opes defecerint, ad
facinora ſubditi incendantur, ex
quibus ſubſequi ſolet mutatiò,
& evertio ſtatûs publici, quod
prædixit *Ariſtoteles libr.* 5. *politi-*
32 *corum: Fiunt in republica*, inquit
mutationes, cùm homines ſuum
conſumunt prodigè viventes, hi
etiam tales res novas quærunt;
exemplis hoc politicum dogma
illuſtra *Joannes Chochier in ſuo*
theſauro politico libr. 5. *capit.* 19.
addit *Fragozo de Regimine Rei-*
33 *publicæ libr.* 1.*diſputat.*2.§.10.*nu-*
*mer.*5.acerbe Deum reprehendiſſe
Iſraelitas, quod peregrinas veſ-
tes induerent.Conſtat ex Sophom.
1. *Vizitabo ſuper omnes, qui indu-*
cti ſunt veſte peregrina, ſive exter-
na: quia quando peregrinæ ve-
34 ſtes placent, mores, ac vitia pe-
regrina non diſplicent, nec eti-
am religio; ut ait *Peres ſuprà nu-*
mer. 10. & in quos quadrat illud,
quod de Adam dictum eſt!

Pellitus nunc es, fueras ſine veſ-
tibus ante!
Nudus eras purus, crimen amic-
tus habes.

35 Quamobrem oportet pere-
grinos mores, externaſque veſ-
tium formas reſpuere, & odio ha-
bere, ne ex peregrina veſte reli-
gionis contemptus inducatur, &
ſequātur damna; de quibus ſuprà.
Satius eſt, inquit *Jutinianus*, re-
36 tinere mores fideliſſimæ vetuſta-
tis, & patrias veſtes, quàm ex-
ternas quærere cum diminutione
ſæpe patrimonij; *in lege* 18. *Cod.*
de teſtamentis; qua propter Solor-
zanus fecit emblema 51. cui titu-
lum impoſuit, novum omne cave, 37
in quo damna novitatis latiſſimè
tradit. O beata illa tempora, in
quibus parentes, ac maiores noſtri
veſtibus laneis, & lineis tantum
utebantur; & in quibus in conſ-
pectu Luſitanorom totus ſiluit or-
bis, qui ad Luſitanorum gloriam,
& victorias ſufficere non vide- 38
batur; & in quibus opes Regni
opulentiſſimæ erant, ac ad fa-
cinora omnia peragenda per uni-
verſum orbem capaces; ſed poſt-
quam luxui veſtium nos tradi-
dimus, omnia miſere declinarunt:
quod nno eſt mirum, quia cul-
tus corporis opes exhaurit, fæ-
minas reddit meretrices, homineſ-
que transformat in fæminas; ut 39
clarè docet *Pater Fr. Ludovi-*
cus de Leon in tractatu de la pre-
fecta caſad fol. 59. ibi: *E aſſi*
lo que ſe conclue de todo lo dicho es,
que affectarſe, y hermoſearſe, a las
mugeres haſe rameras, y a los hom-
bres haſe afeminados; id tradit *O-*
*venius in monaſt.epigr.*100.

O quam turpe viro muliebri in-
cedere cultu.
Moliaque evulſis reddere cru-
ra pillis.

Et ibi D.Franciſcus de la Torre.

Que torpemente pareſe
El varon con mucha gala,
Hurtando a la muger
Compoſturas delicadas.

40 Exulenter igitur noſtri temporis corruptellæ, reddeantque iterum mores, veſteſque maiorum noſtrorũ, videant denuo exteræ nationes Luſitanos robore, fortitudine, moderatione, & honeſtate antiqua: proprio ordini, & dignitati veſtes convenientes dentur, quia
41 hoc a gere oportet: *ex leg.* 15.§.1. *ff. de uſufructu*, ut per decentiam, & moderationem veſtis extrinſecæ morum honeſtatem intrinſecam omnes oſtẽdemus, etenim, ut in alijs rebus mediocritas, ita & in veſtibus placeat: *ex lege patronus*, *l. ſuo victu ff. de operis libertorum*, *Paulus in lege* 2. *ff. de verborum ſignificatione*, ibi *Alciatus*, *Seneca epiſtola* 9. *Non fulgeat veſtis, ſed neque ſordeat*;
42 non gloriam, non pulchritudinem noſtram in veſtibus ponamus; ut nos docet Sacra Pagina *Eccleſiaſt. capit.* 11. *Eſther capit.* 14. *& Divus Paulus* 1. *ad Thrimot.*
43 6. ſed corpora noſtra veſtibus virtutum exornemus, & ad corpora noſtra induenda, laneæ, ac lineæ veſtes ſatis ſufficiunt, quæ fuerunt veſtes protoparentum noſtrorum; ut conſtat *ex capite* 3. *Geneſ. Caſſaneus in Cathalogo Gloriæ mundi parte* 12. *conſiderationem* 95. quæ ſunt omnium veſtium nobiliſſimæ: ut probatur *ex lege ſi cui lana §. proinde ff. legatis* 3. ne dicamus noſtræ Luſitaniæ cum *Ovenio libr. unic. epigrama* 39.

Urbs veterum cultrix, rerumque inimica novarum.
Impoſuit fauſtos cur ſibi Roma novos.
Cinge caput lauro, gemis tege corpus, & aurum;
Si fueris pridem, remanebis Ruſticus idem.

Alexander Severus Impera- 44
tor non officialibus tantum, ſed & omnibus veſtem cujuſcumque dignitatis propriam dare in animo habuit, ut veſtitu à privatis dignoſcerentur, ſed quia hoc Ulpiano, & Paulo diſplicuit decentibus: *Plurimum rixarum ferè, ſi facile homines eſſent ad injurias*; tantum conſtituit, ut Equites Romani à Senatoribus clavi qualitate diſcernerentur, aſſentiens *Livo*, qui *lib.* 33. ſic ſcribit: *Omnia talia diſcrimina, quibus ordines diſcernerentur, & concordiæ, & æque libertatis minuendæ eſſe*; ita ad exemplum tales veſtes ſunt conſtituendæ, ut ſine æquivocatione videantur, & reverentur nobiles, & humiles, & non æquo paſſu procedant, neque pari jure utentur, qui diſpari jure tam divino, quam humano ad varios juris effectus judicantur, *Eſtephanus Nath. de juſtitia vulnerata* 2. *p. tit.* 4. *cap.* 1. *à n.* 1.

CAPUT XXIII.

Judices fiſcales Scribæ, cæterique fiſci Sanctæ Inquiſitionis officiales an privilegijs familiaribus, & officialibus Sanctæ Inqui-

Inquiſitionis conceſſis gaudeant, & quibus?

SUMMARIUM.

1 *Judices fiſcales, officiales fiſci Sanctæ Inquiſitionis privilegijs omnibus conceſſis familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis gaudent.*

2 *Quod ſit privilegium ad inſtar.*

3 *Quando dicatur conceſſum.*

4 *An habeant privilegium per communicationem, vel ad inſtar.*

5 *Verbum* de que *eſt relativum ſubſtantiæ.*

6 *Conſiderantur variæ leges communicationem inducentes.*

7 *Judices, officialeſque fiſci eodem numero, & in individuo potiuntur privilegio.*

8 *Relatum eſt in referente cum omnibus ſuis qualitatibus.*

9 *Hoſpitalia, quibus ad inſtar Eccleſiarum conceſſa ſunt privilegia, eis numero gaudent, quibus Eccleſiæ.*

10 *Eborenſis Univerſitas, quibus ad inſtar Conimbricenſis conceſſa ſunt privilegia, eiſdem gaudent.*

11 *Auguſta privilegiata ad inſtar Auguſti eiſdem potitur privilegis.*

12 *Ideo ſicut fiſcus Auguſti privilegium tacitæ hypothecæ habet, ita & fiſcus Auguſtæ.*

13 *Moniales Sanctæ Claræ eiſdem potiuntur privilegijs, quibus minores fratres.*

14 *Princeps concedendo alicui privilegia ad inſtar alterius cenſetur omnia in individuo referre.*

15 *Privilegium conceſſum Prælatis, ut poſſint exigere debita ſua ad inſtar regalium, eoſdem operatur effectus.*

16 *Imitatio hæc non eſte adumbrata, ſed vera.*

17 *Privilegium ad inſtar reſpectu exemplaris concederandum eſt tamquam menſura, & menſuratum.*

18 *Perperàm judicavit Senatus, dum judicavit judicem fiſcalem tenere ſolvere gabellam.*

19 *Officiales continui Sancti Officij non ſolvunt gabellas niſi negotiationis cauſa.*

20 *Officiales continui Sancti Officij, qui dicantur.*

21 *Judices fiſcales, & cæteri fiſci Sanctæ Inquiſitionis ſunt Sanctæ Inquiſitionis officiales cōtinui.*

22 *Inquiſitores Apoſtolici ſunt officiales Papæ, & Cameræ Apoſtolicæ, & eodem nomine veniunt.*

23 *Munus Judicis fiſcalis in exteris regnis regularitèr Inquiſitores exercent.*

24 *Auctis privilegijs familiarum, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis non augentur privilegia judicum, officialiumque fiſci.*

25 *Niſi tam præſentia, quam futura*

tura ad inſtar conceſſa ſunt.
26 Refertur contra ſententiam,& ejus DD.
27 Reſolvitur quæſtio ſub diſtinctione.
28 Auctis privilegijs Judicum officialiumque fiſci, non ex eo aucta cenſentur familiarium, officialiumque.
29 Exemplatum non infundit in exemplum.
30 Derogatis privilegijs familiarum, officialiumque derogata Judicum, officialiumque fiſci non judicantur.
31 Nec è contra.
32 Hæc doctrina declaratur.
33 Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis,licet per non uſum ſua privilegia amittant, non tamen Judices, officialeſque fiſci.
34 Et contra.
35 Proponitur,an confirmatis privilegijs familiarium, officialiumque,Judicum,officialiumque fiſci confirmata cenſeantur.
36 Sub diſtinctione reſolvitur.
37 Contrariorum eadem eſt diſciplina.
38 Confirmata non cenſentur, ſi confirmatio ex certa ſcientia non fiat.
39 Niſi præſentia, & futura ad inſtar fuerunt conceſſa.
40 Quæritur,an conceſſio ad inſtar aliquid operetur,ſi non conſtat de relato.
41 Nihil prodeſt, ſi conceſſio eſt generalis.
42 Privilegiorum alienorum conceſſa participatio ad inſtar importat, ut ſortiatur eundem, & parem effectum.
43 Prodeſt vero,ſi conceſſio ſit ſpecialis cum relatione individua privilegiorum.
44 Confirmatio privilegiorum ex certa ſcientia, quæ ſerioſe totum tenorem privilegiorum continet, valet,licet de conceſſione non appareat.
45 Quando quis condemnatur ad certum ſolvendum, ſicut ſuit Anteceſſores, ſolvere tenetur, licet non appareat, quod Anteceſſores ſolviſſent.
46 Si in ſtatuto referente ſe ad aliud inſeratur totus tenor ſtatuti ; ad quod ſit relatio, nan eſt neceſſe, quod de relato conſtet.
47 Dictiones pro ut,vel,ſimiles relativæ in privilegijs, cæteriſque diſpoſitionibus, in quibus poſſit perſona referens de novo diſponere,conditionem non important,ſit tenor diſpoſitionis inſeratur.
48 Judicibus, officialibuſque fiſci non tantum communicantur privilegia familiarium,officialiumque Sanctæ Inquiſitionis,quæ ex conceſſione coſtãt, ſed quæ ipſi per cõſuetudinem acquiſierunt.
49 Conceſſa alicui privilegia alterius etiam ex conſuetudine acquiſita communicantur.
50 Conſuetudo, ut ex ea privilegi. um

um acquiratur, debet eſſe preſcripta.

51 *Quæ autem dicatur conſuetudo preſcripta remiſſivè traditur.*

52 *Communicãtur tantum privilegia quæ ſunt in uſu tempore conceſſionis.*

53 *In uſu ſunt, quæ vel ſunt in actu, vel potentia utendi.*

54 *Comenſalis dicitur, qui habet potentiam comedendi, licet actu non comedat.*

55 *Judices, officialeſque fiſci, ſicut familiares, nec juriſdictionem prorogare poſſunt, nec foro renuntiare.*

56 *Eodem modo, quo familiares, officialeſque utuntur privilegio contra alios judices officialeſque fiſci.*

57 *Non confunduntur privilegia, ſed Rei potiora ſunt.*

58 *In paritate privilegiorum melior eſt conditio Rei.*

59 *Vidua contra viduam non utitur privilegio, quando in eodẽ loco habitant.*

60 *Non privilegiatus Actor Reum privilegiatũ in judicio ſui privilegij convenire debet.*

61 *Et ſimiliter Actor privilegiatũ Reum privilegiatum niſi actoris privilegium ſit fortius.*

62 *Familiares officialeſque agentes contra Judices, officialeſque fiſci, vel è contra forum Rei ſequi tenentur.*

63 *Privilegiatus utitur privilegio contra alterum privilegiatum quando tractat de damno vitando.*

64 *Dicta, & dicenda circa familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis aplicanda ſunt Judicibus, officialibuſque fiſci.*

Regimen fiſcale *capit.* 45. reſolvit Judicem fiſcalẽ Theſaurarium, Scribam, cæteroſque fiſci officiales gaudere eiſdem privilegijs, quibus fruuntur officiales, & familiares Sanctæ Inquiſitionis; ut ex illo patet ibi: *O Juis do Fiſco, Theſoureiro, & mais officiaes poderaõ trazer armas defenſivas, & gozaraõ dos privilegios, de que gozaõ os officiaes, & familiares do Santo Officio da Inquiſiçaõ* à quibus verbis apertiſſimè conſtat Judicem fiſcalem, cæteroſque fiſci officiales habere privilegia ad inſtat officialium, familiariumque Sanctæ Inquiſitionis. 1

Eſt enim privilegium ad *inſtar*, quod alicui ad alterius privilegiati ſimilitudinem conceditur: *ex Horatio Mandozio de privilegijs ad inſtar, ſive de communicatione privilegiorum quæſt.* 2. *Peg. ad Ordinat. lib.* 2. *tit.* 52. §. 9. *gloſ.* 11. *numer.* 4. ubi advertit, quod ad hoc, ut dicatur privilegium conceſſum ad inſtar alterius, non requiritur, quod in novo privilegio ſit verbum ad inſtar, ſed ſufficit, quod ponatur altera dictio ſimilis; prout eſt adverbium; ſicut, ita ut, prout, quemadmodum; *Mandozius dict. quæſt.* 2. *Suares de legibus libr.* 9. 2 3

cap.25. Salgado de ſupplicatione ad Sanctiſſimum 2.parte cap. 20. à n. 5. Benedictus Pereyra in ſua Academia, ſive republica literaria lib. deſput. quæſt. Thom. Vas alleg. 66. Barboſa in capit. quod nonnullis 27. de privilegijs numer. 2. Valaſcus conſ.12. Pereyra in ſua Academia lib.3.diſp.2. q.4.per tot.

4 His præ libatis quæro primo, an Judices fiſcales, cæterique fiſci officiales familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis privilegia eadem habeant pre communicationem, vel privilegiati dicantur ad inſtar? Reſpondeo Judices fiſcales, cæteroſque officiales fiſci in præſenti non habere privilegia ad inſtar officialium, familiariumque Sanctæ Inquiſitionis; ſed per communicationem habere privilegia: & probo primo ex verbis, quibus hæc communicatio fuit conceſſa ibi: *E gozaraõ dos mais privilegios, de que gozaõ os officiaes, & familiares do Santo Officio*; cum illud participium *gozaraõ* in verbum relativum reſolvatur, *Corneus libr.3. conſ.212. numer. 5. Mandoz. ſupra quæſt. 2. numer.6.*

5 Probo ſecundo, quia illud relativum *de que* eſt relativum ſubſtantiæ, non autem ſimilitudinis, vel accidentis, *Barthol. in l. vi ff. ſi certum petatur numer.3. Mandoz. ſupra num.7. gloſ. in l. unica Cod. de ſententijs; quæ pro eo, quod intereſt, proferuntur, & in §. alteri Inſt. de inutilibus.*

6 Probo tertio varijs juribus, quibus non ſimilia, ſed eandem huic, & illi privilegia communicantur; ſicuti in *l. Princeps ff. de legibus, l. fiſcus in fine ff. de jure fiſci, l. idem privilegium ff. de privilegijs creditorũ, l. eiſdem privilegijs Cod. de advocatis diverſorum judicum. l. 2. Cod. de com. conſiſtor. lib.2.* ſed circa hoc parum eſt immorandum, cum idem ſit effectus privilegiorum per communicationem, ſeu privilegiorum ad inſtar.

7 Quæro ſecundo, quid operetur hæc generalis conceſſio? Reſpondeo operari Judices fiſcales, officialeſque fiſci eiſdem numero, & in individuo gaudere privilegijs, quibus utuntur familiares, officialeſque Sancta inquiſitionis: qui certe hujuſmodi conceſſio referens ſe ad privilegia familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis non minus operabitur, quam ſi privilegio omnia, & ſingula familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis ſingilatim ſpecifice conceſſa, illaque in conceſſione ſeriatim narrata fuiſſente, cum relatum dicatur eſſe in referente cum omnibus ſuis qualitatibus: 8
ex l. aſſe toto ff. de hæredibus inſtituendis, l. ſi ita ſcripſero ff. de conditionibus, & demonſtrationibus; & in ſpecie ita docet Mandoz. de privilegijs ad inſtar quæſt. 4. n. 1. Oldradus conſ. 300. Pariſius lib. 4. conſ. 22. n. 5. Bertrandus conſ. 149. Peg. ad Ordin. lib. 2. titul. 52. §. 9. gloſ. 11. n. 6. in fine

*fine.melius . ac fuſius de maioratu cap.*3. *à numer.*40.*cumpluribus ſequentibus* , *Parexa de univerſa inſtrumentorum editione tit.* 7.*reſolutione* 9.*per totam*, qui nihil deſiderandum omiſit.

9 Qua ratione videmus , quod hoſpitalia , quibus ad Eccleſiarum inſtra privilegia ſunt conceſſa : *ex l.omnia* 33.§.*fia.Cod.de Epiſcopis, & Clericis* gaudent omnibus , & ſingulis privilegijs , quibus,& ipſæ Eccleſiæ, *Barboſa in dicta l.omnia* 33.*num.*5.*Garcia de beneficijs parte* 5.*cap.*1.*num.*612.*Mandoſ.dicta quæſt.* 4. *num.* 2. *ubi innumeros refert.*

10 Pari ratione,quod Univerſitas Eborenſis , cui quantum ad ſtudium privilegia Univerſitatis Conimbricenſis ſint conceſſa , gaudet comnibus privilegijs dictæ Univerſitatis , non ſecus, ac ſi ſpecialiter illa ſibi conceſſa fuiſſent; *Benidictus Pereyra in ſua Academia* , *ſeu republica literaria libr.*3.*diſput.* 2.*quæſt.* 4. *per totam*, ut de Civitate Peruſij , cui conceſſa ſunt privilegia Civitatis Conſtantinoplæ : tradit *Bartholus in l. unica Cod.de proceſſoribus lib.*12.

11 Sic etiam videmus Auguſtam legibus ſolutam eſſe , non quia id ſibi ſpecialiter eſſet indultum , ſed quia eidem Auguſtæ Principis privilegia conceſſa erant , unde erant etiam eidem in conſequentiam conceſſum illud Principis privilegium , quod eſſet legibus ſoluta; *l.Princeps ff.de legibus. Ludovicus Romanus ad ſimilem caſum inferens, conſ. Mandoſ. d.quæſt.* 4.*num.*4.

Ad quod confert *tx.in l.Fiſcus ff.de jure fiſci* , ubi quia Princeps habet privilegium fiſci , pariter quoque , & ipſa Auguſta , cui , ut dixi , privilegia Principis in univerſum conceſſa erant ; unde ſicuti fiſcus habet privilegium tacitæ hypothecæ ſuper bonis ejus , qui cum ipſo contrahit , & alijs certis caſibus ; ut in *leg.* 2. *Cod.in quibus cauſis pignus,vel hypotheca contrahatur, l.aufertur* §.*fiſcus ff. de jure fiſci, l.* 1. *Cod. de jure fiſci libr.* 1. *l.* 3. *&* 4. *Cod. de privilegijs fiſci, l. ſi quis poſt hoc Cod.de bonis preſcriptorum* , ita etiam Auguſta habet idem tacitæ hypothecæ privilegium , *Mandoſ. ſuprà numer.* 5. *Antonius Capicius deciſ.* 129. *à numer.* 6. 12

Ex quo *Natta conſ.*432.*lib.* 2. *Mandoſ. ſupr. n.* 6. docent moniales Sanctæ Claræ habere jus ſepulturæ , non ſecus , ac fratres minores , ſtante conceſſione *Bonifacij* 8.*& Sixti* 4. quod dictæ moniales gaudeant in omnibus , & per omnia privilegijs fratrum minorum in his, in quibus ſexus non repugnat , licet privilegium conceſſum fratribus minoribus non intelligeretur conceſſum ſororibus. 13

*Mandoſius de privilegijs ad inſtar quæſt.*2. *num.*13. *&* 14.tenet, quod quando Summus Pontifex concedit alicui privilegia diſcriptorum 14

torum in Chancellaria, quod ſæpe factum extat, ſive ipſe concedat ſimpliciter privilegia deſcriptorum, ſive eadem privilegia, quibus deſcripti gaudent, vel quod uti poſſit privilegijs æquè, & pariformiter, perinde, ac ſi eſſet deſcriptus; ſemper cenſebuntur illi eadem privilegia concesſa, quæ habent deſcripti.

15 Confert etiam *Ordinatio noſtra libr.2. tit.* 52. §.9. ubi privilegium conceſſum Prælatis, Magiſtribus, Ordinibus, & alijs perſonis, ut poſſint exigere ſua debita ad inſtar regalium, extenditur ad omnia, ad quæ ſuum exemplar extenditur, atque adeo ideo de ſe dicere imitationem perfectam, non adumbratam tantum, vel fictam;

16 ut in terminis docet *Peg. in dicto* §. 9. *gloſſa* 11. *n.* 1. *Suares de legibus libr.* 8. *cap.* 15. *num.* 1. *&* 2. *cap.* 16. *num.* 5. *&* 7. ultra quos probatur in terminis ſimilis privilegij: *ex gloſſa ultim. in fine Cod. de profeſſoribus, qui in Urbe Conſtantinop. lib.* 12. *firmat ibi Lucas de Penna, Mandoſ. de privilegijs ad inſtar quæſt.* 2. 3. *&* 4.

17 A quibus, & alijs ex conſulto omiſſis, ne in infinitum excurreret calamus, ſatis probatur Judices fiſcales, cæteroſque fiſci officiales gaudere omnibus, & ſingulis privilegijs conceſſis officialibus, familiaribuſque Sanctæ Inquiſitionis, nullo excepto: quia privilegium *ad inſtar* reſpectu exemplaris conſiderandum eſt tamquam menſura, & menſuratum; ut egregiè docet *Pegas dict.* §. 9. *gloſſa* 11. *n.* 7. *Suares de legibus libr.* 8. *cap.* 15. ubi ſic ait, dicendum eſt per illud inſtar ſignificari propriam, & adæquatam limitationem ita ut menſuratum adæquetur menſura, necque ſuperet illam, nec ab illa deficiat. Probatur, quia ſi non eſſet propria imitatio, non eſſet univoca, ſed analoga, vel æquivoca conceſſio, & ſi non eſſet adæquata, eſſet incerta, & ambigua; & ita in utroque modo eſſet inutilis, & ambigua conceſſio: privilegium ergo ad inſtar concedit omnem favorem, & gratiam contentam in ſuo exemplari, & in eodem ſenſu, in quo in exemplari continetur, & cum eâdem extenſione, & reſtrictione, & non maiori, nec minori, quia hoc tantum ſpectat ad propriam, & adæquatam imitationem, eſtque neceſſarium, ut privlegium ſit utile, & certum: hoc ſentit clarè *Navarrus in commentar. de jublleo notab.* 26. *n.* 2. *cum Bald. in lege omnia* 33. *de Epiſcopis, & Clericis; ita Pegas d. num.* 7. *Salgado de ſuplicatione* 2. *parte cap.* 20. *à num.* 5. *Barboſa de clauſulis clauſula* 5. *per totam, & in cap. quod nonnullis* 25. *de privilegijs n.* 2.

Unde jam patet perperam judicatum fuiſſe Judicem fiſcalem 18
Eborenſem teneri ſolvere gabellam ex bonis, quæ emeret, vel vendiderit, prout judicatum tradit *Pegas ad Ord. lib.* 1. *tit.* 78. §. 14. *n.* 376.

num. 376. *&* 377. *& ad Ord. lib.*
2.*tit.ult.in fine n.*238.tum, quia Ju-
dices fiſcales habent eadem pri-
vilegia, quæ habent officiales
continui Sancti officij; ut pro-
19 batur *ex Regimine fiſcali* §. 46. &
ex hactenus abunde dictis: Atqui
officiales continui Sancti Officij
non ſolvunt gabellã ex rebus, quas
vendut, vel emunt: ut probavi-
mus *cap.* 2. *num.* 139. *&* 140.
niſi negotiationis cauſa emant,
vel vendant: ergo ſimiliter Judi-
ces fiſcales, cæterique fiſci officia-
les gabellas ſolvere non tenẽtur ex
rebus, quas emunt, vel vendũt non
negotiationis cauſa: tũ, quia Judi-
ces fiſcales, cæterique fiſci officia-
les ſunt officiales continui Sancti
officij: ſed ſic eſt, quod officiales
continui non ſolvunt gabellas, ſe-
cluſo caſu negotiationis, ex rebus
emptis, vel venditis: ergo &c.
20 Minor eſt certa, conſequentia
legitima, niſi in maiori ſillogiſ-
mus claudicet, prout nõ claudicat:
quia probatur; nam officiales con-
tinui Sancti Officij ſunt omnes
illi, qui actui inſerviunt miniſte-
rio Sãcti Officij: ut patet ex verbis
privilegiorum; ſed judices fiſcales
ſunt actu exercito miniſterij San-
cti Officij: ergo ſunt continui.
21 Minor probatur, quia Judices
fiſcales cæterique officiales fiſci ſũt
executores quo ad pennas tẽpora-
les hæreſis, nempe confiſcationis,
ut per ſe patet, & ſunt inceſſanter
in executione bonorum condem-
natorũ ad alendos pauperes carce-
ratos in Sãcto Officio, & ad ſolvẽ-
da ſalaria Miniſtrorũ, officialium-
que omnium Sanctæ Inquiſitionis:
ergo ſunt officiales continui San-
cti Officij: nam illis deficientibus
pauperes carcerati ali non potu-
iſſent, ſalaria Miniſtrorũ non ſol-
verẽtur, executio ſentẽtiæ Apoſt-
licorũ Inquiſitorum, quo ad penas
cõfiſcationis, deficeret, & conſe- 22
quenter Hæretici immunes à peña
confiſcationis manerent, ac per
conſequens deficeret miniſterium
Sancti Officij, ſi pauperibus alimẽ-
ta deficerent, miniſtris, officiali-
buſque ſalaria non ſolverẽtur; &
ita ſicut Apoſtolici Inquiſitores ap-
pellatione officialium Papæ veni-
unt, & gaudent privilegijs offi-
cialium Pontificis, & Sedis Apoſ-
tolicæ: *Delbene de officialibus Sãctæ
Inquiſitionis* 1. *parte dubitat.* 14.
n. 5. *Molin. de juſtitia, & jure tra-
ctat.* 5. *diſp.* 27. *n.* 21. ita Judices fiſ-
cales, cæterique fiſci officiales
appellatione officialium conti- 23
nuorum Sancti Officij veniunt, eo,
vel maximè, cum in toto fere Chri-
ſtiano Orbe, secluſo noſtro Re-
gno, Judex fiſcalis fiſci Sanctæ In-
quiſitionis ſit unus ex Apoſtilicis
Inquiſitoribus; teſte *Simanch. de
Catholicis inſtitutionibus tit.* 21.

Quæro tertio, an auctis privi- 24
legijs officialium, familiariumque
Sanctæ Inquiſitionis cenſeantur
aucta privilegia Judicum, officia-
liumque fiſci Sanctæ Inquiſitio-
nis? Reſpondeo duas eſſe in hoc
caſu ſententia: prima negautium,

ex eo quod verba *ad inſtar, ad exẽplum*, & ſimilia denotent reſpectũ imitantis aliud, quatenus jam exiſtunt, ſeu jam factum eſt, non etiam quatenus futuram, uti & concedens realiter privilegium, non aliter concedit, quatenus jam conceſſum eſt, & quatenus jam ſe habet quod ſit relatio, argumento *tx. in l. in teſtatus* 17. *ff. de conditionibus, & demonſtrationibus*: niſi temen exemplatum etiam ad futura ſe
25 referat; ſecundum *text. in lege omnia* 33. *Cod. de Epiſcopis, & Clericis, Abbas in cap. fin. ne Clericis, vel Monachi n.* 5. *& ita tenet Zoezius ad decretales ad titulũ de privileg. num.* 18. *Mandoſ. de privilegijs ad inſtar infinitis relatis, quæſt.* 9. *per totam, Baldus in dicta l. omnia, Barboſa in cap. quod nonnullis* 51. *de privilegijs n.* 4. *Pereyra d. quæſt.* 4. *num.* 333.

26 Secunda affirmantium, quam tenentur, ac defendunt *Crotus in l.* 1. *ff. de legat.* 3. *n.* 3. *& melius Jacobus de Nigr. in d. l.* 1. *n.* 2. *Paulus Paris, n.* 3. *&* 6. *Peg. ad Ord. lib.* 2. *tit.* 52. §. 9. *gloſ.* 11. *n.* 8. *Romanus in l. damni infecti* §. *ſi is qui ff. de damno infecto num.* 8. *text. in capite quia circa de privilegijs, ibi cum infinitis Barboſ. medicis conſ.* 51. *Anna lib.* 1. *conſ.* 61. *Rovitus ad pragmaticas Neapolitanas pragmat.* 1. *de jure, & exaction. fiſci à num.* 8. *uſque ad* 63. *Novarius tom.* 1. *quæſt.* 127. *num.* 15. *Pacianus de probationibus lib.* 1. *cap.* 27. *num.* 36. *&* 37. *Barboſa in lege divortio* §. *quod in anno ff. ſoluto n.* 16. *Olar. adus de privilegijs, & literis Principis* 1. *parte præludio* 11. *à num.* 14. *Sallas de legibus quæſt.* 94. *tract.* 14. *diſp.* 17. *ſect.* 9. *& tract.* 16. *diſp.* 17. *ſect.* 6. *plures apud Barboſ. d. n.* 4.

Auguſtinus Barboſa de clauſulis claſula 5. *n.* 8. *&* 9. *cum Suares de legibus lib.* 8. *cap.* 15. *à n.* 5. *& cap.* 16. *à n.* 11. *Frater Emmanuel Rodr. tom.* 7. *quæſt.* 55. *art.* 19. *Azeved. conſ.* 36. *per tot.* noſtro videri legitime diſtinguit inter caſum, quod privilegiũ cõmunicatur nõ per ſe, & principaliter, ſed depẽdenter à primo, & inter caſum, quo nõ ſic dependenter, ſed directè per ſe, & æquliter; ita ut in primo caſu vera ſit ſecunda ſententia, quia non poteſt ille, cui communicatur privilegiũ, eo uti niſi ſecundũ modum, juxta quẽ eo utitur principalis, ideo aucto privilegio principali neceſſariò augetur in perſona eorum, quibus communicatur; at vero in ſecundo veriſſima ſit prima ſententia: quia in iſto caſu utrumque privilegium ſtat per ſe, ut re ipſa diſtinctum; ſolumque apponi particulam, vel relationem ad aliud, ad terminandam ſignificationem verborum, ideoqne aucto primo non aufertur ſecundum. 27

Infertur igitur, quod auctis privilegijs familiariũ, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis non augentur Judicum, officialiumque fiſci privilegia: quia ut ex verbis cõceſſionis

nis pateſcit, privilegium iſtorum fuit conceſſum independenter à primo, & per ſe ſtat.

28 Infertur ſecundo, quod ſi augeantur privilegia Judicum, officialiumque fiſcis Sanctæ Inquiſitionis, non ideo aucta cenſeri debent privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis nam ſi exemplatum augeretur novis privilegijs, non ideo gauderet exemplar eiſdem, cum exemplatum non ſit cauſa ſui exemplaris, nec novum privilegium detur per reſpectum ad exemplar, cum hæc
29 duo ſint ſeparata, & in privilegijs non habeat ſolum extentio, ut novum privilegium non poſſit redundare in exemplar, ad quod licet exemplatum referatur, non tamen viciſſim, *Zoezius ſuprà d. n.* 18. *Suares d.cap.* 15.*n.* 3.4. & 5. *Navarr.d.notabili* 26.*n.*8.

30 Infertur tertio, quod derogatis privilegijs familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis Judicum, ac officialium fiſci, privilegia abrogata non cenſentur, quæ re ipſa ſunt dictincta à ſuo exemplari, à quo, & ſi dependeant, quo ad productionem ſui, non tamen quo ad conſervationem: ut rectè aiunt *Zoezius, Navarrus, Suares, Pegas ſuprà, Barboſa dicta clauſula* 5. *n.* 7. & 8. qui alios refert *Mandoſ. de privilegijs ad inſtar quæſt.*6. *per totam, ubi infinitos citat num.*1. 2.& 3. *Pereyra d.quæſt* 4. *n.* 334.

Infertur quarto, quod revocatis privilegijs Judicum, officialiumque fiſci Sanctæ Inquiſitionis, 31
non ideo revocantur privilegia officialium, familiariumque Sanctæ Inquiſitionis, quia exemplar ab exemplato minimè dependet, *Mandoſ. d.q.*6.*n.*3.

Secùs autem ſe haberent, quæ 32
diximus in ſecunda, & tertia illatione, ſi vel privilegia Judicum, officialiumque fiſci Sanctæ Inquiſitionis fuiſſent conceſſa dependenter à privilegijs familiarium, officiliumque Sancti Officij: quia tunc auctis, vel revocatis his illa etiam aucta, & revocata cenſerentur; *Barboſa d. clauſula* 5*num.* 8.& 9. vel fuiſſent conceſſa per modum cauſæ fiendæ, ideſt, in futurum: ut loquuntur *Barboſa, ubi proximè num.*10. *Azevedus conſ.* 36. *num.*6. *Mandoſ. d. quæſt.* 6. *num.*3. *Marta de clauſulis* 1.*parte clauſula* 206.*Barboſa in d.cap.nonnullis* 25.

Infertur quinto, quod privilegia conceſſa Judicibus, & officialibus fiſci non amittuntur; etſi 33
familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis per non uſum ſua amitterent privilegia: quia in communicatione privilegiorum non communicatur non uſus. Unde 34
aiunta *Rodrigues d.art.*19.*Barboſa dicta clauſula* 5.*num.* 9.quod licet releligio, cui primo conceſſa ſunt, illis non utatur, & propter non uſum ea amittat, tamen alia religio utitur, cui independenter communicata ſunt.

Quæro quarto, an confirmatis privilegijs familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis confirmata cenſeantur privilegia Judicum, officialiumque fiſci? Diſtinguendum autem putamus inter confirmationem factam in forma communi, & inter ea, quæ dicitur ex certa ſcientia.

36 Primo enim caſu, ſi privilegia eſſent confirmata in forma communi, negativè reſpondendum eſſe, quia ſicuti per revocationem privilegiorum alicujus non cenſentur revocata privilegia ad inſtar, ut ſuprà diximus; ita per confirmationem privilegiorum alicujus non debent cenſeri confirmata
37 privilegia ad ejus inſtar conceſſa, cum contrariorum eadem ſit diſciplina, & pariformis ratio, *l.* 1. *in principio ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni juris* §. 1. *Inſt. eodem principium Inſtit. de tutellis*, §. *plus autem Inſt. de actionibus*, *Mandoſ. de privilegijs ad inſtar q.* 7. *n.* 2.

38 Secundo caſu, ſi confirmatio eſſet ex certa ſcientia, aut privilegiato ad inſtar Princeps conceſſiſſet alterium privilegia præſentia, vel præſentia, & futura, Primo caſu dicendum eſt privilegia non intelligi cofirmata, quia licet iſta confirmatio cum privilegijs habeat, tamen non poſſet dici illam ſub conceſſione privilegiorum præſentium includi, immò nec ſub ſimplici privilegiorũ conceſſione, quæ ad futura privilegia non protrahitur, *Mandoſ. d. num.* 2. *Cujac. de confirmatione utili cap.* 4. *Garcia de nobilitate gloſ.* 1. §. 1. *à num.* 66. *& gloſ.* 21. *num.* 75. *Gutierr. lib.* 3. *practicarum quæſt.* 17. *n.* 41. *Gregorius Lopes in l.* 2. *gloſ.* 10. *& in lege* 27. *gloſ.* 2. *tit.* 18. *partit.* 3. *Pegas ad Ordinat. lib.* 2. *titul.* 35. *ad rubricam cap.* 4. *& tit.* 38. §. 1. *gloſ.* 3. *à n.* 9.

At ſi ne dum præſentia, ſed etiam futura privilegia Princeps conceſſerit, non dubitamus, quin confirmatis alicujus privilegijs ex certa ſcientia, etiam privilegia ad inſtar confirmata cenſeantur, quia hujuſmodi generis confirmatio eſt qnaſi nova privilegiorum conceſſio; adeo, ut confirmans ex certa ſcientia contra confirmationis naturam dare videatur: ad ea, quæ ſcribit *Barthol. in lege more maiorum ff. de juriſdictione omnium Judicum*, *Decius ſuper rubricam de confirmatione utili, vel inutili*, *Mandoſ. de privilegijs ad inſtar quæſt.* 7. *num.* 2. & hujuſmodi confirmatio dicitur gratia; *Decius ſuprà*, *Baldus in capit. cum ſuper de cauſa poſſeſſionis, & proprietatis*; qua de re videndus eſt *Barboſa de clauſulis clauſula* 59. *à num.* 1. *uſque ad* 63. *& ad titulum de confirmatione utili, vel inutili*, *Cancer.* 3. *var. cap.* 3. *ferè per tot.* 39

Quæro quinto, an conceſſio privilegiorum Judicum, officialiumque fiſci ad inſtar familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis aliquid operetur, ſi non conſtet de privilegijs familiarium, 40

um, officialiumque, ad quæ fit relatio? Pro cujus quæſtionis reſolutione concedendum eſt conceſſiones hujuſmodi *ad inſtar* interdum dici generaliter de privilegijs alteri conceſſis, ut in ſpecie, de qua agimus: quo in caſu certum eſt conceſſionem generalem
41 *ad inſtar* nihil operari, niſi conſtet de privilegijs, ad quæ fit relatio; ut ſentit *gloſſa in capit. contra morem in verbo conſuetudines diſtinctione* 100. *Mandoſ. cum alijs ſuprà quæſt.* 5. *n.* 2. quia privilegiorum alienorum, ſeu exempti-
42 onum conceſſa participatio ad inſtar importat, ut ſortiatur eundem, & parem effectum cum alijs, ad quæ adæquatur, niſi conſtet de relato: nil probat referens latiſſimè *Parexa de univerſa inſtrumentorum edictione lib.* 7. *reſolutione* 9. *per totam à num.* 1. *uſque ad* 71.

43 Aliquando vero hujuſmodi conceſſiones ſunt ſpecialiter de aliquo, ſeu aliquibus privilegijs alteri conceſſis, illis, eorumque totis tenoribus ſigillatim ſpecificatis, addita tamen clauſula, prout habet, ſeu inſtar talis, vel alia ſimili; & in iſto caſu licet hæc conceſſio referat ſe ad privilegia alteri conceſſa, nihilominus operantur, etiam ſi non conſtet de privilegijs ad quæ fit relatio: *Barthol. in extravag. ad reprimendam*, *Pariſius lib.* 1. *conſ.* 25. *num.* 50. *&* 33. *pre tot. Mandoſ. d. quæſt.* 5. *num.* 4. tum, quia confirmatio privilegiorum ex certa ſcientia, quæ ſerioſe totum tenorem privilegi- 44
orum continet, valet, licet de cōceſſione privilegiorum non appareat: cum infinitis *Mandoſ. num.* 5. tum, quia quando quis condem- 45
natur ad aliquid certum ſolvendum, prout ſui Anteceſſores ſolvere conſueverunt, tenetur ſolvere, licet non appareat, quod unquam Anteceſſores ſolverint: *Barthol. in lege eum qui* §. *Julianus ff. de conſtituta pecunia cum multis Mandoſ. num.* 7. tum, quia ſi in ſtatuto referente ſe ad aliud ſtatu- 46
tum inſeratur totus tenor ſtatuti, ad quod fit relatio, non eſt neceſſe, quod conſtet de illo ſtatuto, *Baldus in leg. ad finem Cod. de Epiſcopis, & Clericis*; *cum infinitis Mandoſ. dicta quæſt.* 5. *n.* 8. *Parexa dicto tit.* 7. *quæſt.* 9. *per totam, & maximè à n.* 20.

Ex quibus ferè omnes ſcriben- 47
tes uno ore concludunt dictiones *pro ut*, vel ſimiles relativas maximè in privilegijs, aut in ijs, in quibus poteſt perſona referens de novo diſponere, conditionem non denotare, unde non ſit neceſſe verificare illud, ad quod privilegium, ſeu alia diſpoſitio ſe referat, dum tamen ejus tenor inſeratur, *Romanus conſ.* 328. *&* 336. *Gramma deciſ.* 59. *n.* 25. *Ferretus conſ.* 86. *Natta lib.* 2. *conſ.* 340. *num.* 17. *& lib.* 3. *conſ.* 636. *n.* 172. *Mandoſ. dicta quæſt.* 5. *n.* 9. *ubi infinitos refert cum infinitis Barboſa de dictionibus dictione* 296. *n.* 14.

*Surdus conſ.*366.*num.*17.*Menoch. conſ.*1.*num.*64.*latè Decianus conſ.* 58.*à numer.* 61.*volumine* 2. quod aliter ſe habet, vel quando perſona referens non poteſt de novo diſponere, vel quando in referente tenor diſpoſitionis relatæ totus non inſeritur; ex his, quæ latè infinitis citatis docet *Barboſa dicta dictione* 296.*à num.*1.*uſque* 19.ubi latè de vi hujus dictionis *prout*, *Caſanete conſ.*43.*à num.*89.omninò videndus, *Afflictiſ. deciſ.* 273. *num.* 3. *&* 4. *Parexa de univerſa inſtromentorum editione tit.*7. *reſolutione* 9.*à.n.*20.

48 Quæro ſexto, an Judicibus, officialibuſque fiſci conceſſa cenſeantur privilegia, quæ familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis ex conſuetudine extra cõceſſionem acquiſierunt? Reſpondeo affirmativè; quia privilegium non minus conſuetudine, quam conceſſione acquiritur; ut probavimus *cap.* 16.*&* 18. & alijs in lo-

49 cis; & ita conceſſa alicui privilegia ad inſtar alterius communicantur etiam privilegia conſuetudine acquiſita, *Oldrad. conſ.* 172. *Mandoſ. de privilegijs ad inſtar gloſſa* 15. *numer.* 61. ubi plures refert.

50 Conſuetudo autem, ut ex ea privilegium acquiratur, debet eſſe preſcripta: quia illa proprie dicitur conſuetudo, *cap. cumana de electionibus*; *ibi Barboſa*, *Baldus in lege binos Cod. de advocatis diveſorum judicum*, *Mandoſ. cum alijs ſuprà num.*6.*Bobadilha lib.* 2. *politicorum cap.*10.*num.*36. *Dianna tomo* 9.*tractat.*2.*reſolut.* 190.*à num.* 10.

Quæ autem dicatur conſuetudo præſcripta, & quod tempus, & actus exigat; tradunt DD. Hiſpani *in lege* 5.*tit.*2.*partit.*5.*Guttuerr. libr.* 2. *practicarum quæſt.* 73. *Bobadilha dicto cap.* 10.*num.* 27.40. *&* 43. *Zevalh. quæſt.* 357. *Molin. de primogenitis lib.* 2.*cap.* 6. *num.* 24. *ibi Addentes*, *Salgado in laberyntho* 1.*parte cap.* 1.§.2.*num.*98. *Barboſa in rubrica de conſuetudine ibi Zoezius*, *& Vallenſis*, *Vela diſert.* 3.*à num.*28. *Garcia de expenſis cap.*9.*à num.* 43. *Larrea deciſ.* 2.*à num.*19.*Gomes in lege* 1.*Tauri num.*8. *Riccius parte* 4. *collectaneo* 1009. *Mariſcotus* 2.*var.cap.* 100. *Dianna tom.* 6. *tractat.* 2. *reſolut.* 2. *&* 4. *num.* 3. *Menoch. de arbitrarijs lib.* 2. *caſu* 81.*&* 83.*Mandoſius infinitis relatis ſuprà numer.* 63. 51

Quæro ſeptimo, an Jucibus fiſcalibus, officialibuſque fiſci communicentur omnia privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis, vel tantum ea, quæ tempore conceſſionis erant in uſu? Reſpondeo communicari omnia, quæ tempore conceſſi- 52

onis, vel actu, vel potentia in uſu erant; non vero ea, quæ per diſuetudinem eran abrogata, quia non dicitur privilegium non eſſe in uſu, ex quo actu non eſt in uſu. dummodo adſit potentia utendi, 54

quæ

quæ occaſione eveniente ad actũ reduci poſſit, nam licet privilegium ex non uſu decenali amittatur:
54 *ex l.1.ff. de nundinis*, tamen quando non adeſt occaſio utendi per non uſum decenalem; ad quod optime facit, quod, qui comedendi potentiã habet, licet actu non comedat, dicitur comenſalis; & ita pluribus alijs relatis fundamentis docet *Mandoſ. in ſimili dicta gloſſa* 15. *à n.* 42. *cum pluribus ſequentibus.*

55 Infero ex dictis, quod eòdem modo, quod familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis non poſſunt prorogare juriſdictionem, nec foro renunciare; ita ſimiliter Judices, officialeſque fiſci, quibus ad inſtar conceſſa ſunt privilegia.

56 Infero etiam, quod eodem modo, quo familiares officialeſque Sanctæ Inquiſitionis privilegio fori utuntur contra alios, ita & Judices, ac officiales fiſci, quia inter duos habentes fori privilegium non confunditur privilegium, ut in judicio ordinario unus ab altero conveniri valeat, ſed potius Reum poſſe declinare ad forum privilegij: ut docet *Baldus in*
57 *authentica habita Cod. ne filius pro patre num.* 61. *Moneta de Conſervatoribus cap.*7.*num* 345.*&* 350. *Cancer.* 2. *var. cap.* 2. *n.* 22. *Arouca alleg.*101.*num.*3. *Phœbus* 1. *parte areſto* 16. *Fontanell.de pactis nuptialibus clauſula* 4.*gloſ.* 11. *numer.*83.& nos diximus *cap.*18.*Pegas ad Ord.lib.*1.*tit.*87. §.45.*gloſ.* 47.*n.*56.*&* 57.

Et ratio eſt, quia in paritate 58
privilegiorum, quando nullum præponderat, potior eſt conditio poſſidentis, & prævalet Reus: *Ordin.lib.* 3.*tit.* 5. §. 3.*&* *lib.*2. *titul.* 62. §.1. *Giurba deciſ.* 22. *num.*3. *cum alijs Arouca dicta alleg.* 101. *numer.* 4. qui ita tradit judicatum *num.*8.*Botilier.cap.*2.*theorema* 75. *num.*25.

Nec obſtant *Covas practicarum cap.* 7. *Cabedo* 1.*parte deciſ.* 59
54.*num.*14. quia loquuntur in caſu ſpeciali de duabus viduis in eodem loco commorantibus, quarum una ſi ab alia conveniatur, & declinare velit ad judicem privilegij, hoc eſt, ad judicem curiæ, ſua declinatoria non admittitur, quia malitioſe illam allegare cenſetur alterius vexandæ cauſa, ut faceret illam extra domicilium peregrinari: ut his formalibus verbis reſpondet *Arouca ſuprà num.*5.

Subinſero parificatos eſſe duos 60
caſus, in quibus ſemper in foro privilegiati Rei cauſa agitanda eſt: primus, ſi actor non habens privilegium velet litigare adverſus Reum privilegiatum; ſecundus, privilegiatus agere velit ad- 61
verſus Reum habentem idem privelegium: ut probat *tx. in leg. Magiſteriæ* 6. *Cod. de juriſdictione omnium judicum*, *Arouca ſuprà numer.*8.*&* 7.

Unde ſi Judex fiſçalis, aut officialis

62 cialis fiſci velit agere contra familiarem, aut officialem Sanctæ Inquiſitionis, vel è contra coram judice privilegij Rei agere debet, ſive agat civiliter, ſive criminaliter: quia cum ſint æqualiter privilegiati, præponderat privilegium Rei à parte agentis de damno evitando: quia privilegiatus utitur privilegio contra alterũ privi-
63 legiatum, quando unus tractat de damno, & alter de lucro; *Conciol. alleg.* 77. *num.* 25. *&* 79. *numer.* 41. 42. 43. *&* 44. *Barboſ. axioma* 190. *n.* 2. *Mareſcot.* 2. *var. cap.* 98. *n.* 15. & nos diximus *cap.* 18.

64 Tandem ut unico verbo materiam hujus capitis concludamus, ſemota formidine regulam generalem in materia damus, quod omnia, quæ circa privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis reddimus, aplicanda ſunt Judicibus, officialibuſque fiſci.

CAPUT XXIV.

Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis an, & quando privilegium amittant, & quibus?

SUMMARIUM.

1 *Privilegia varijs modis amittuntur.*
2 *Morte privilegiati amittitur privilegium.*
3 *Mandatum morte mandantis finitur.*
4 *Privilegia Principis perpetua ſunt.*
5 *Gratiæ, & favores morte concedentis non expirant.*
6 *Per abuſum amittitur privilegium.*
7 *Privilegia conceſſa ad tempus eo tranſacto deficiunt.*
8 *Contraventione amittitur privilegium.*
9 *Ex dilicto.*
10 *Ex non uſu.*
11 *Præſcriptione.*
12 *Ex ceſſatione cauſæ ipſius privilegij.*
13 *Si incipiat eſſe valde damnoſum.*
14 *Per ſententiam.*
15 *Per ſecundum ſpecialem faciens mentionem de primo.*
16 *Per renunciationem.*
17 *Per revocationem.*
18 *Referuntur DD. de materia tractantes.*
19 *Morte concedenlis an expirent privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis.*
20 *Reſolvitur negativè.*
21 *Gratia ſemel obtenta morte cõcedentis non expirat.*
22 *Privilegium gratiæ ſpecies eſt.*
23 *Conceſſa ad beneplacitum morte concedentis expirant.*
24 *Privilegium, de quo agimus, eſt favorabile.*
25 *Privilegia odioſa morte concedentis expirant ſecundum aliquos.*

26 Gratia

26 *Gratia, ut facta eſt, habet perfectum effectum.*
27 *Gratia de eligẽdo confeſſore ad libitum morte concedentis non expirat.*
28 *Morte familiarium, officialiumque an expirent privilegia, quo ad uxorem, & filios.*
29 *Reſolvitur affirmativè.*
30 *Privilegium patroni, patris, ſocij morte expirat.*
31 *Privilegium muneri conceſſum extinguitur extincto munere.*
32 *Familiares, officialeſque per abuſionem amittunt privilegia.*
33 *Princeps poteſt privilegia Baronum caſſare, ſi eis abutantur.*
34 *Abuſus proprie ſignificat defectum in uſu privilegij.*
35 *Conſiſtit in extentione extra limites ipſius.*
36 *Vel quando ex eo accipitur occaſio peccandi.*
37 *Beneficiatus privilegiatus ſtudiorum cauſa abutitur privilegio deficiendo ſtudio.*
38 *Clerici conjugati laicè viventes amittunt privilegia.*
39 *Hujuſmodi abuſus culpabiles ſunt, & punibiles.*
40 *Non ſemper in univerſum amittuntur.*
41 *Sed prout culpa poſtulaverit.*
42 *Et ammittitur in illo actu, in quo abutitur.*
43 *Lapſu temporis familiares, officialeſque non amittunt privilegia.*
44 *Lapſu temporis regulariter amittuntur privilegia.*
45 *Familiares, officialeſque Sãctæ Inquiſitionis per contraventionẽ non amittunt privilegia.*
46 *Familiares, officialeſque ob abliqua dilicta privilegio privantur*
47 *In crimine tabaci privilegio nõ muniuntur.*
48 *Senator quando ob dilictum privilegium amittit.*
49 *Ex non uſu an privilegia amittant.*
50 *Privilegium faciendi ex non uſu per decennium amittitur.*
51 *Limitatur, quando non venit caſus.*
52 *Quando quis ignoravit ſe habere privilegium.*
53 *Niſi tranſacti ſint triginta anni.*
54 *Quando quis ex legitimo impedimento uſus non eſt.*
55 *Quando ei, qui privilegium conceſſit, ſolvitur annua penſio.*
56 *Quando facultas faciendi totaliter eſt poſita in arbitrio privilegiati.*
57 *Quando privilegium non eſt cõceſſum uti quibus, ut ſingulis, ſed ut univerſis.*
58 *Tunc tot ſunt perſonæ, quot cenſentur conceſſiones.*
59 *Quando privilegia tendunt ad exceptionem.*
60 *Quando privilegiata eſt Eccleſia.*
61 *Quando privilegium eſt pecunia*

nia quæſitum.
62 Quando remunerationis cauſa eſt conceſſum.
63 Privilegium non faciendi ex contrario uſu amittitur.
64 Sive actus contrarius ſit factus à Principe, ſive à perſonis ſingularibus.
65 Privilegium de facili amittitur.
66 Privilegium ex contrario actu ignoranter facto non perditur.
67 Scientia non præſumitur.
68 Nec amittitur, quando quis non recordatus de privilegio actũ contrarium fecit.
69 Nec quando in privilegio adeſt decretum irritans.
70 Niſi privilegium ſolum favorem privilegiati concerneret.
71 Nec quando cum proteſtatione contrarius actus operatur.
72 Vel quando actus contrarius effectum ſortitus non fuit.
73 Aut quando ex diſpenſatione contravenit.
74 Sive ex amiſſione reſultaret præjudicium concedenti.
75 Privilegio quis in præjudicium Principis concedentis renunciare poteſt.
76 Privilegium habens effectum ſucceſſivum, & reiterabile ex contraventione in univerſum non tollitur.
77 Requiritur tunc continuatio actuum per triginta annos.
78 Niſi contraventio eſſet univerſalis.
79 Privilegiatus ad plura contraveniens uni privilegio alterum non ammittit.
80 Privilegiatus quo ad diverſas perſonas, ſi quo ad unam contraveniat privilegio, quo ad alias privilegia retinet.
81 Vel quando contraria præſumptio capi poſſit.
82 Aut quando quis coactè privilegio contravenit.
83 Vel privilegium eſt conſuetudine acquiſitum.
84 Tunc nec bona contraventione amittitur.
85 Nec quando actus contrarius fit per eum, qui privilegio renunciare non poteſt.
86 Niſi tranſactis quadraginta annis.
87 Cives contravenientes privilegio civitati non præjudicãt.
88 Nec Clerici ſtatu clericali.
89 Ex actu contrario non amittunt familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis privilegia.
90 Privilegia primario Sancto Officio ſunt conceſſa.
91 Per contraventionem indirectum privilegium non amittitur
92 Privilegiatus ad munera publica acceptans aliquod, non ideo denuo invictus, acceptare cogitur
93 Unica contraventio in actibus ſucceſſivis non facit amittere privilegium.
94 Cotrarius actus nihil operatur, ubi

ubi alia præſumptio capi poteſt.

95 Privilegium momentaneum unica cõtraventione amittitur.

96 Privilegium, quo quis large uti poterat, ex ſtricto uſu reſtringitur.

97 Conſuetudo, & modus, quo quis utitur privilegio, illud ampliat, & reſtringit.

98 Ex ſtricto uſu privilegium non reſtringitur, quando non evenit caſus utendi large.

99 Ad retinendum jus ſufficit aptitudo, & potentia.

100 Privilegium ex renunciatione expreſſa, ſeu tacita amittitur.

101 Ex hac cauſa familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis privilegia non amittunt.

102 Sub generali renunciatione an veniant privilegia.

103 Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis eo ipſo, quod tales eſſe deſierint, amittunt privilegia.

104 Privilegium conceſſum perſonæ intuitu alicujus miniſterij ceſſat eo ceſſante.

105 Familiares, officialeſque amittunt privilegia ceſſante cauſa ipſorum.

106 Ceſſante cauſa privilegij ceſſat privilegium regulariter.

107 Deſtructo ſacro Tribunali Fidei familiares, officialeſque privilegia amittunt.

108 Deſtructo loco, aut Univerſitate, cujus intuitu fuerunt conceſſa, privilegia ipſa deſtruantur.

109 Per ſuſpenſionem ad tempus non ceſſant privilegia.

110 Familiares, officialeſque, qui ſua culpa, miniſterio ſuo deficiunt, privilegium amittunt.

111 Privilegia cõceſſa ratione alicujus miniſterij ceſſant, quãdo culpa privilegiati ceſſat miniſterium.

112 Privilegium conceſſum familiaribus intuitu domini ceſſat, ſi familiares deceſſerint à ſervitio domini.

113 Proprietarij nõ ſervientes officia, privilegia eorum non retinent: ſed ſerventuarij.

114 Per revocationem an ceſſent privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis.

115 Privilegia ob merita conceſſa tranſeunt in contractum, & revocari non poſſunt.

116 Privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis ob merita conceſſa fuerunt.

117 Prædicta privilegia ſecundum plures ſunt Eccleſiaſtica.

118 Privilegia Eccleſiaſtica à Principe ſæculari revocari non poſſunt.

119 Ad privilegia ſemel conceſſa revocanda juſta cauſa requiritur.

120 Regum proprium eſt non revo-

 care

care conceſſa.

121 Nulla cauſa excogitari poteſt, quæ legitima ſit ad revocanda privilegia Sanctæ Inquiſitionis conceſſa.

122 Hujuſmodi privilegia contractu tacito conceſſa fuerunt.

123 De illis eſt aſſerendum, quod de privilegijs ex contractu conceſſis judicatur.

124 Princeps ex contractu non minus obligatur, quam privatus.

125 Iſtiuſmodi privilegia à pluribus Principibus fuerunt ceſſa, & confirmata.

126 Privilegia ab Anteceſſoribus conceſſa revocare honeſtum non eſt.

127 Privilegia Anteceſſorum favore Eccleſiæ conceſſa ſucceſſor continuat, & confirmat.

128 Privilegia Anteceſſorum Imperatorum pijs locis conceſſa in robore ſuo bonus Imperator relinquit.

Præſertim ſi in contractũ tranſierunt: ibid.

129 Succeſſor in regno tenetur ſervare contractus nomine dignitatis geſtos.

130 Regnum ſemper eſt unum, & idem.

131 Privilegium conceſſum non ſubdito revocari nequit.

132 Privilegium non ſubdito cõcedi valet, ſed non revocari.

133 Revocare eſt actus juriſdictionis, quæ exerceri non poteſt in non ſubditum.

134 Ideo nec diſpenſare in præjudicium non ſubditi, etiam cum juſta cauſa, Princeps poteſt.

135 Privilegia conceſſa collonis, & inquilinis Eccleſiæ, & Monaſteriorum à Principe ſæculari ab eo revocari non poſſunt.

136 Privilegia hujuſmodi immediatè miniſterio Sancti Officij fuerunt conceſſa, & mediate familiaribus, officialibuſque.

137 Princeps non ſolum poteſt privilegia à ſe data moderare, ſed in totum tollere.

138 Privilegium Principis non eſt ſervandum, quando ex poſt facto incipit eſſe damnoſum.

139 Et ſi non ſubdito ſit conceſſum.

140 Privilegium immunitatis decimarum revocatur, quando privilegiatus tot acquirit prædia, pro quibus ſi non ſolveret, Eccleſiæ grave damnũ reſultaret.

141 Privilegium exemptionibus à procurationibus cõceſsũ Clericis alicujus loci non eſt ſervandum, caſu, quo ita multiplicati eſſent, quod procurationem abſorberent.

142 Traditur bona diſtinctio in re, de qua agitur.

143 Princeps ex juſta cauſa poteſt ad tempus tollere, & ſuſpendere privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis.

144 Ve-

144 *Veluti ſi inceperint eſſe nocivæ.*
145 *Vel ſi tanta urgeat neceſſitas, ut aliter ſubveniri nõ poſſit.*
146 *Privilegium de non ſolvendis decimis extinguitur, ſi miniſtri Eccleſiæ indigeant.*
147 *Privilegia à Principe ſæculari Eccleſiæ, & pijs locis conceſſa ad ipſo poſſunt tolli, & immutari.*
148 *Non præſumitur Principem uno verbo voluiſſe revocare privilegia.*
149 *Revocatio, aut eſt expreſſa, aut tacita.*
150 *Per legem generalem abrogantur privilegia in corpore juris inſerta, non vero non inſerta.*
151 *Princeps non præſumitur ſcire jus privatum.*
152 *Revocatio facta per legem generalem tunc operatur effectum, quando lex eſt ſufficienter promulgata, & eſt tranſactum tempus neceſſarium obligationem.*
153 *Revocatio tacita etiam fit per mandatum particulare, & quomodò.*
154 *Reſcriptum contra jus commune nõ valet, niſi de eo mentionem faciat.*
155 *Fit etiam per ſententiam, & quomodò.*
156 *Et etiam per novum privilegium.*
157 *Secundum privilegium nõ faciens mentionem de primo cenſetur ſubreptitiè impetratum.*
158 *Sive utrumque ſit generale, ſive ſpeciale.*
159 *Generale prius non tollitur per ſecundum ſpeciale, quod de primo nõ facit mentionem.*
160 *Princeps concedendo generalem favorem nõ cenſetur ſibi auferre facultatem alicui ſpecialiter elargiendi.*
161 *Expreſſa revocatio quomodò fiat.*
162 *Privilegia clauſa in corpore juris non ſunt privilegia, ſed jus commune.*
163 *Jus commune revocatum non cenſetur ex clauſula* non obſtantibus.
164 *Sed indiget ſpecialiſſima derogatione.*
165 *Attento noſtro Luſitano jure jus commune non revocatur per clauſulam* non obſtantibus legibus in contrarium.
166 *Quæ de jure communi ſufficiebat, niſi forma legis aliter ſe haberet.*
167 *Privilegia non inſerta in corpore juris per clauſulam* non obſtantibus privilegijs *tolluntur.*
Facilius tolluntur jure ſpeciali introducta, quam jure communi ſtabilita: ibid.
168 *Niſi hujuſmodi privilegia habeant clauſulam derogatoriam ad futura privilegia, requirantque ſpecialem mentionem.*

 169 *Vel*

169 *Vel niſi ſint à pluribus Principibus confirmata.*

170 *Aut quando in conceſſione adjecta eſt clauſula*, quod non poſſint revocari.

171 *Aut privilegium eſt conceſſum ratione publicæ utilitatis , quæ exemplificatur.*

172 *Aut eſt ratione contractus conceſſum.*

173 *Tunc enim nec ex ingratitudine valet revocari.*

174 *Similiter ſi non ſubdito eſt conceſſum.*

175 *Ex clauſula* non obſtantibus *privilegia familiarium, officialiumque non revocantur.*

176 *Non ſobſiſtente juſta cauſa Princeps privilegia conceſſa revocare non poteſt.*

177 *Niſi privilegia ex mera liberalitate procedant.*

158 *Ad quæ revocanda generalis revocatio ſufficit.*

179 *Gaudentes ſimilibus privilegijs illa præcario cẽſentur habere.*

180 *Secus eſt dicẽdum circa privilegia pecunia obtenta, vel ob merita conceſſa.*

181 *Tres in materia dantur cõcluſiones.*

182 *Princeps privilegium ſuum gratioſum revocare poteſt.*

183 *Non vero non gratioſum.*

184 *Nec quod non revocare promiſit.*

185 *Niſi feudum , vel aliam rem præcario conceſſit.*

186 *Vel quando conventionem ſuã revocat ſecundum ipſius privilegij naturam.*

187 *Aut quando juriſdictionalia conceſſit.*

188 *Princeps privilegia non ſubdito conceſſa revocare non poteſt.*

189 *Niſi juriſdictionalia conceſſiſſet.*

190 *Vel privilegium ex poſt facto enormitèr lædit.*

191 *Aut privilegiũ ſit re integra.*

192 *Similiter quando concurrit juſta cauſa cum privilegio gratuito.*

193 *Pariter quando agitur de modico præjudicio.*

194 *Revocatio privilegij requirit intimationem, vel quo ad notitiam partis de veniat.*

195 *Quãdo Princeps ex juſta cauſa privilegia irrevocabilia revocat , ad æquipolens tenetur.*

196 *Sicut quando revocat dominium, tenetur ad pretium.*

197 *Revocatio ad futuros tantum, non ad præteritos caſus privilegij pertinet.*

198 *Princeps non præſumitur voluiſſe ſtatutum Civitatis tollere.*

199 *Princeps concedens facultatẽ legitimam non obſtantibus quibuſcumque legibus ſtatuta Civitatis non derogat.*

200 *Et ſi dixerit* non obſtantibus quibuſcumque conſtitutionibus.

201 *Vel addatur clauſula* motu proprio.

202 *Ni-*

202 *Niſi in privilegio expreſſa ſit clauſula* pro expreſſis habẽtes
203 *Quæ vim ſpecialis expreſſionis habet.*
204 *Idem eſt dicendum, quando Princeps ſcivit, vel ſaltem in genere cogitavit extare ſtatuta Civitatis.*
205 *Privilegia ad incogitata non extenduntur.*
206 *Ex ſecundo privilegio non faciente mentionem de primo derogatum primum non cenſetur.*
207 *Conceſſio generalis nõ refertur ad ea, in quibus ſpecialiter eſt proviſum.*
208 *Privilegium generale ſubſequens non derogat privilegio ſpeciali.*
209 *Privilegium alicui conceſſum non debet alterius privilegijs operari revocationem.*
210 *Privilegium generale non trahitur ad ea, quæ Princeps non eſſet in ſpecie conceſſurus.*
211 *Eo vel maximè, ſi primum privilegium habeat clauſulam derogatoriam.*
212 *Aut ſi ſecundum ſpeciale tulleret in totum generale*
213 *Vel primum ſit generale, & ſecundum ſpeciale, aut è cõtra, vel utrumque ſit generale, vel ſpeciale*
214 *Sive ex primo privilegium ſit acquiſitum jus in re, ſive tãtum ad rem.*
215 *Quid ſit jus in re, & quid jus ad rem.*
216 *Quando primum privilegium eſt conforme juri communi, tollitur per ſecundum; etſi de eo nulla mentio fiat.*
217 *Id eſt aſſerendum, quando primum privilegium eſt inſertum in corpore juris, ſed non quo ad nos.*
218 *Similiter quando primum eſt obreptitium.*
219 *Vel quando primum eſſet multum vulgare.*
220 *Princeps præſumitur ſcire, quæ à jure civili conſtituta ſunt.*
221 *Pari modo, quando Princeps concedendo ſecundum cogitavit de primo.*
222 *Aut quando ſecundum quo ad partem derogat primum.*
223 *Ita de reſcripto.*
224 *Primum tollitur per ſecundum, quando in eo adjecta eſt clauſula* non obſtantibus quibuſcumque privilegijs, etiam ſi de illis opus eſſet ſpecialem mentionem facere, quorũ tenores de verbo ad verbum haberi volumus pro expreſſis.
225 *Hoc procedit, quando hoc ſit per legem generalem quo ad privilegia non inſerta in jure.*
226 *Vel per viam alterius privilegij, quo ad ea, quæ non fuerint in corpore juris, non quo ad clauſa in juris corpore.*
227 *Clauſulæ utriuſque privilegij ſunt ponderandæ.*

228 *Si*

228 *Si vero clauſulæ utriuſque ſint paris efficaciæ, tunc diſtinguendum eſt.*
229 *Privilegio renunciare quis non præſumitur.*
230 *Renunciatio eſt donatio, quæ non præſumitur.*
231 *Per actum contrarium privilegij illi cenſetur renunciatum.*
232 *Quo ad perſonam actum facientem.*
233 *Et quo ad illum tantum actum.*
234 *Ni fiat ab eo, qui privilegio renunciare non poteſt.*
235 *Traduntur alij modi, in quibus ſibi non præjudicant privilegiati ex actibus cõtrarijs.*
236 *Privilegia an ex defectu confirmationis amittantur.*
237 *Familiares extranumerarij nullo hodie fruuntur privilegio.*
238 *Fundans ſe in aliqua qualitate eam probare compellitur.*
239 *Satius eſt pauca idonea effundere, quam multis inutilibus homines prægravare.*

1 VArijs modis privilegia amittuntur, quos breviter narrabimus,& de uno quoque,
2 poſtea latius, agemus. Primo amittitur privilegium morte privilegiati, ſi ſit perſonale: *ex capit. privilegium de regulis juris in* 6. cæte-
3 rum licet mandatum morte mandantis finiatur, non tamen privilegium morte concedentis: quia privilegia Principis perpetua ſunt & docet eſſe manſura *Can.* 1. *&* 4
223. *quæſt.* 2. *cap. decet de regulis juris in* 6. ſunt enim favores, & 5
gratiæ, quæ morte concedentis nõ extingũtur; ut colligitur *ex cap. ſi cui nulla de præbendis in* 6. Se- 6
cundo per abuſum, ſi privilegiatus ſuo privilegio abutatur, aut aliorum privilegijs deroget, *capit. dilecta.cap. privilegia* 24. *de privilegijs.* Tertio lapſu temporis, 7
quo privilegium conſtitutum eſt: *ex l.quoties Cod.de precibus Imperatori offerendis.* Quarto, ſi privi- 8
legiatus contravenirit ſuo privilegio. Quinto per dilictum. Sex- 9
to, ſi datum ſit ad faciendum aliquid, eoque per decennium non utatur privilegio data facultate, 10
& occaſione, *l.* 2. *ff. de nundinis.* Septimo contraria preſcriptione 11
triginta, aut quadraginta annorum, *cap.ſi de terra, cap. antecedentibus* 15. *de privilegijs*, Octavo 12
ceſſante ex toto cauſa finali, *cap. cum ceſſante de appellationibus*, No- 13
no, ſi incipiat alicui eſſe perniciofum, maximè ei, in cujus bonum dactum eſt, *cap. ſugeſtum de decimis.* Decimo per ſententiam la- 14
tam contta privilegium in judicio exhibitam, à qua non fuit appellatum; argumento *textus in capite ſuborta de ſententia, & re judicata.* Uudecimo, privilegium ſpe- 15
ciale prius tollitur per ſpeciale poſterius, faciens mentionem de priori, *cap. cum ordinem de reſcriptis*

16 *tis*, Duodecimo per renunciationē
tacitā, vel expreſſam. Decimo ter-
tio per revocationem, quos modos
17 tradunt *Andreas de Vallenſis*,
Henricus, *Zoezius in paratl. ad*
libr. 5. *Decretalium titulo* 33. *de*
privilegijs, *Caſtilho de tertijs ca-*
18 *pit.* 19. *num.* 33. *Salgado de regia*
protectione 3. *parte capit.* 10. *à nu-*
*mer.*100. *Barboſa de officio, & po-*
*teſtate Epiſcopi alleg.*26.*à num.*10.
*& in cap.*8.*de conſtitutionibus*, *Gi-*
urba conſ. 59. *à num.* 8. *Cyriacus*
controv. 57.155.*&* 158. *Solorza-*
nus tom. 2.*de jure Indiarum lib.* 3.
cap. 9.*à num.* 9. *Jullius Cauponius*
tomo 2. *diſcept.* 91. *artic.* 1. *Mo-*
*lina de primo genitis lib.*2.*cap.*7.*nu-*
me. 71.*ibi Addentes*, *Gracia de no-*
bilitate gloſſa 1.§. 1.*à num.* 79. *&*
gloſſa 6. *per totam*, *Bobadilha libr.*
5. *politicorum cap.* 10. *& quam-*
plurimi alij in diſcurſu referendi,
Cardozo in praxi Judicum verbo
privilegium, *Pegas ad principium*
*Ord.lib.*2. *tit.*25.*num.*4.*Pereyra in*
ſua Academia lib. 3.*diſp.*1.*à quæſt.*
3.*uſque ad* 7.

19 His præhabitis quæro primo,
an privilegia familiarium, offici-
aliumque Sanctæ Inquiſitionis
morte Regum concedentium ex-
20 pirent? Reſpondeo negativè:
quia privilegium ſemel rite acqui-
ſitum non ceſſat, nec demittitur
morte cōcedentis per ſe ex regula
juris, quod gratia ſemel obten-
ta non ceſſat per mortem conce-
21 dentis, *capit. ſuper gratia de officio*
Delegati, *cap. ſi cui nulla* 31.
de præbendis in 6. eſt enim privile- 22
gium ſpecies gratiæ, & ad dona-
tionem ſpectat, quæ non ceſſat
morte donantis; *Zuezius ſupra n.*
30.*& ſupr.* diximus *n.*4. niſi ad be- 23
ne placitum, vel quandiu vixerit,
aut volueri cōcedens, ſit conceſſū:
quia hæ clauſulæ ſola morte con-
cedentis expirare faciunt privile-
gia; *Zoezius ad Decretales titul. de*
*privilegijs n.*33. *ibidem Vallenſis n.*
4. *Suares de legibus lib.*8. *cap.* 30.
latè Barboſa clauſula 3. *&* 6. *per*
totas, ubi latè de natura harum
clauſularum.

Eo vel maximè, quia cùm privi- 24
legium, dequo agimus, ſit ſavora-
bile, ut ſæpe diximus, & nullus ſit
Doctor, qui aſſerat privilegia fa-
vorabilem morte concedentis ex-
pirare, licet non defuiſſent affir-
mantes privilegia odioſa morte
concedentis expirare, & quia res
jam non ſit integra, cum privile-
gia ſuæ executioni tradantur: unde
non poteſt in præſenti adaptari 25
ſententia eorum, qui dixerunt
morte concedentis expirare pri-
vilegia, quæ tempore mortis ſunt
re integra; ultra quod, hæc ſenten-
tia vera non eſt, quia gratia, ut facta
eſt, habet perfectum effectū, nec di-
ſtinctio res integra ſit, nec ne, in
ea locum habet: quia *tx. in capite* 26
licet. cap. relatum, *cap. gratum de*
officio Delegati loquuntur in reſcri-
ptis juſtitiæ, in quibus locum ha-
bet prædicta diſtinctio; & *tx. in cap.*
ſi cui nulla de præbendis in 6. loqui- 27
tur de gratia facienda, & non fa-

Tt cta

ēta: *Suares dicto libr.* 8. *cap.* 31. ubi ait, quod ſi alicui detur licentia aligendi pro libito confeſſarium, gratia iſta etiam mortuo concedente ante electionem non expirat, *tx. in cap. gratioſe de reſcriptis in* 6. *ibi Barb. à n.* 1. *uſque ad* 10.

28 Quæro ſecundo, an morte familiarium, officialiumq; Sanctæ Inquiſitionis expiret privilegium? Quo ad ipſos, & eorum viduas, ac filios, filiaſque, totaliter extingui abunde diximus *cap.* 6. & *cap.*
29 7. ita ut ad hæredem non pertineat: nam ſecundum regulam juris in omnibus cauſis id ſervatur, ut ubi perſonæ conditio locum facit, beneficio ibi deficiente, ea beneficium quoque deficiat: *ex lege in omnibus ff. de regulis juris*,
30 Tale eſt privilegium competentiæ, quod habet pater, patronus, ſocius, donator, maritus: *ex lege ſunt qui* 16. *l. item miles ff. de re judicata. l. maritum* 12. *cum*
31 *ſequentibus ff. ſoluto.* Dignitati item, aut muneri ſi ad nexum ſit privilegium, & defungatur dignitate, Prælatus eſto exuitur, quia dignitati ad hæret. *Ordin. lib.* 2. *titul.* 59. *in principio ibi Pegas gloſſa* 2. *à numer.* 10. *Bobadilha libr.* 5. *politicorum cap.* 6. *Salgado de regia protectione* 3. *parte capit.* 11. *Solorzanus libr.* 4. *politicorum capit.* 1. *Olea deciſſione jurium titulo* 6. *quæſt.* 2. & 3. *per totas, latè Xamar de officio Judicis* 2. *parte à numer.* 49. *quæſt.* 2.

Quæro tertio, an familiares, officialeſq; Sanctæ Inquiſitionis privilegijs ſuis abutentes illa amittant? Reſpondeo affirmativè; quia, ut inquit *textus in capite tuarum* 11. *de privilegijs*, qui privilegijs abutuntur, privilegia merentur demittere: conſonat *tx. in cap. ubi* 24. *in principio eodem titulo cap. contingerit* 2. *de ſententia*, & *re judicata. l. ſi quis ſine* 40. *ff. de negocijs geſtis, Eſcobar de puritate* 2. *parte gloſſa* 8. *num.* 3. *Barboſa in dicto capit. tuarum numer.* 25. *Suares de legibus libr.* 8. *cap.* 36. *Cancer.* 3. *var. capit.* 3. *num.* 83. ubi ait Principem poſſe 33
privilegia Baronum caſſare, ſi eis abutantur, *Bobadilha libr.* 5. *politicorum cap.* 10. *num.* 21. *Barboſa infinitis relatis in capit.* 43. *de reſcriptis*, Zoezius *ſupra num.* 38. *Gonſales in reg. gloſſa* 56. *à num.* 1. *Themudo deciſ.* 2. *num.* 12. *Cabedo* 2. *parte areſto* 3. *infinitos citat. Pegas ad Ordinat. libr.* 2. *tit.* 45. §. 7. *gloſſa* 19. *n.* 3. & *tit.* 2. §. *in principio à n.* 4. & *titul.* 29. §. 2. & 3. & *titul.* 25. *in principio numer.* 4. *cum infinitis Cortiada deciſ.* 208. *numer.* 18.

Abuſus proprie ſignificat de- 34
fectum in ipſo uſu privilegij, vel in his, quæ illud concernunt, id que per expreſſum utendo privilegio ultra ejus limites, alio tempore, loco, in materia perſonæ non conceſſis; *Canon ubi* 7. *diſtinct.* 74. *Canon privilegium* 11. *quæſt.* 3. aut etiam ex cauſa 35
privile-

privilegij quis accipit occaſio-
36 nem peccandi : *ex capite contingit*
45. de ſententia excommunicati-
oni ibi Barboſa , vel ejus fini
repugnat per pravos mores. Sic
37 eneficiatus, privilegiatus, abſens
ſtudiorum cauſa, ſtudium negli-
gens, vel aliàs contra finem privi-
legij peccans dicitur abuti pri-
vilegio: *textus in capite* 3. *de ſtatu*
Monachorum, capit. ex parte de
Clericis conjugatis ibi Barboſa,
& communitèr DD. cap. 1. *eodem*
titul. 1. *in* 6. ubi Clerici conjuga-
ti laicè viventes privilegio Cleri-
38 cali, quod habetur *in capite ex*
parte 27. *de privilegijs*, *Tridenti-*
num de reformatione. ſect. 13. *ca-*
pit. 6. *ibi Barboſa* , *Pegas in locis*
proxime citatis, amittunt privile-
gium.

39 Sunt autem hujuſmodi abu-
ſus culpabiles, ut merito punian-
tur abutentes: *ex leg. Judeos ff. &*
Cod, de Judeis, cap. privilegium
63.11.*quæſt.*3.*l.* 42. *tit.* 18.*partit.*
3. *Gratianus forenſ. capit.* 186.
non ſemper tamen in univerſum;
40 & quo ad totalem amiſſionem ; ut
patet *ex text. in capit. cum in cun-*
ctis 7. *de electione, ubi latè Bar-*
boſa , *& Gonſales*, ubi tantum
in illo actu quis amittit privilegi-
41 um, nec ſempre in perpetuum; ut
reſolvit *Ordin.libr.* 2.*titul.*45.§.7.
judicatumque tradit *Cabedo* 2. *p.*
areſto 3.*& deciſ.*9.*num.* 8.*Barboſa*
ad Ord.d.§.7.*Fragozo de regimine*
Rei publicæ 1.*parte lib.* 3. *diſputat.*
7.*num.*42.*Hermoſilha in lege* 3.*tit.*
5. *partit.* 5. *gloſſa* 5. *num.* 3. *Spa-*
doza in theatro viduali deſquiſiti-
one 7.*num.*14.ſed prout culpa poſ- 42
tulaverit, nec regulariter ante
ſententiam declaratoriam : *ex d.*
Canon.ubi 7.*diſt.*74. *Zoezius ſupr.*
num. 38.

Quæro quarto, an familia- 43
res lapſu temporis amittant pri-
vilegia? Reſpondeo negativè; quia
licet privilegia, quo ad tempus
conceſſa, eo lapſo finiantur :
ex Riccio parte 6. *collectaneo* 2281.
Caſtejon in alphabetico juris verbo
privilegium numer. 9. tamen cum
privilegia familiarium, officiali- 44
umque Sanctæ Inquiſitiónis non
ſint ad tempus conceſſa, ſed inde-
finite, nullo temporis lapſu amit-
tuntur.

Quæro quinto, an familiares, 45
officialeſq́ contravenientes ſuo pri-
vilegio illud amittant? Reſpon-
deo negativè: nam licet regula ſit,
quod contraveniens privilegio ſuo
illud amittit, ut infra apparebit;
familiares tamen, officialeſque
Sanctæ Inquiſitionis privilegium
non amittunt: quia non ipſis, ſed
miniſterio Sancti Officij fuit con-
ceſſum; ut latè diximus *cap.*19.&
infra dicemus.

Quæro ſexto, an familia- 46
res, officialeſque Sanctæ Inqui-
ſitionis ob crimen privilegium
amittant? Reſpondeo, quod ſi
familiares, officialeſque San-
ctæ Inquiſitionis committant cri-
mina; de quibus *capit.*13.&14.
privilegio fori non gaudent, non

 quia

quia privilegia amittant, ſed quia, quo ad ea, privilegium non habent, nec quo ad crimen tabaci, prout obſeruatum vidi contra quendam officialem continuum Sanctæ Eborenſis Inquiſitionis; & contrà
47
48 militem judicatum tradita *Peg. ad Ord. lib. 2. tit. 47. ad rubricam gloſa 1. num. 72. qui ad Ord. libr. 2. tit. 59. §. 10. gloſſa* 12. *num.* 3. *&* 4. docet Senatorem propter crimen aliquando privilegium amittere.

49 Quæro ſeptimo, an ex non uſu familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis privilegia amittant? Cui dubio ut plene ſatisfaciam, tres concluſiones cum ſuis limitationibus proponam.

50 Prima concluſio ſit, quod privilegium, quo datur facultas aliquid faciendi, ex non uſu per decennium amittitur; ut probatur *ex l.* 1. *ff. de nundinis, in qua ſunt unanimes omnes DD. de quibus numer.* 8. & quæ procedit in omnibus caſibus, quæ conſiderari poſſunt, exceptis ſequentibus.

51 Primus, quando non venit caſus utendi privilegio, quo in caſu privilegium per non uſum non amittitur; ut infinitis relatis docet *Mandoſius de privilegijs ad inſtar gloſſa* 15. *num.* 9. & nos diximus *num.* 10.

52 Secundus eſt, quando quis ignoravit ſehabere privilegium; argumento *text. in l. is, qui uſumfructum ff. quibuſmodis uſusfurctus amittatur, ibi Baldus, & Albericus, Mandoſ. ſuprà num.* 12. *qui*
53 *num.* 13. hoc intelligit, niſi elapſi ſint triginta anni.

Tertius eſt, quando quis ex aliquo legitimo impedimento ſua culpa non cauſato privilegio uti non potuit; ut notant *DD. ad text. in lege, & attilicinus ff. de ſervitutibus; cum pluribus Mandoſ. dicta gloſſa* 15. *num* 11. *Hortigas in patrocinio pro Cæſare parte* 3. *num.* 9. *ubi cum Jaſone, Padilha, & alijs* aſſerit non poſſe dici, amiſiſſe privilegia per non uſum illum, qui non uſus eſt privilegio, quia eſt legitime impeditus, *cap. Abbate* 25. *de verborum ſignificatione ibi Barboſa n.* 12. 54

Quintus eſt, quando ei, qui privilegium conceſſit, ſolvitur annua penſio ratione privilegij conceſſi, *Mandoſ. ſupra num.* 10. *Baldus de preſcriptionibus in quarta parte quartæ partis q.* 4. 55

Quintus eſt, quando facultas faciendi totaliter eſt poſita in arbitrio privilegiati, veluti, ſit Princeps alicui facultatem concederet, quod in flumine molendinum ad ipſius privilegiati beneplacitum conſtituere poſſet, *Mandoſ. ſupra multis relatis n.* 14. *&* 15. ſed in hoc caſu puto diſtingui oportere, an arbitrium, ſeu libera facultas privilegiato conceſſa referatur ad privilegium, an ad tempus; ut primo caſu, veluti, ſi dictum eſſet, concedimus privilegium conſtruendi molendinum, ſi volueris, vel ad libitum voluntatis tuæ privilegium ex non uſu amittatur: 56

mittatur: Secundo caſu, veluti, ſi dictum eſſet, concedimus tibi privilegium conſtruendi molendinum, quandocumque volueris: privilegium perpetum intelliguntur *Herengius de molendinis*, *Boſſius de Principe*, *& privilegijs ejus*.

57 Sextus,quando privilegium nõ eſt conceſſum aliquibus, ut ſingulis, ſed ut univerſis, quia tunc non uſus privilegij Univerſitati conceſſi non facit amittere privilegium, quod ad omnes, ſed tatum quo adeos, qui privilegio uſi non ſunt: quia vitium, aut negligentia unius non nocet omnibus,*Cancer.*3.*variar.cap.*3.*num.*21. *&* 22.

58 Etenim omnes privilegiati veniunt ad privilegium ex propria perſona, cum omnibus ſingularibus præſentibus, & futuris ſit conceſſum, & cenſeantur tot conceſſiones, quot ſunt perſonæ: *ex lege ſi arogata verſ. penult. ff. de ad optionibus, l. cohæredi* §.*cum filiæ ff.de vulgari.*

59 Septimus eſt, quando privilegia tendunt ad exceptionem veluti ſi alicui, quod ſuper aliqua re conficienda moleſtia non poſſit referri, ſemper enim privilegiatus ope exceptionis moleſtiam inferentem repellere poterit ex vi iſtius privilegij; ut notant, *DD. ad text.in lege pure* §.*fin.ff.de doli exceptione cum infinitis Mandoſius de privilegijs ad inſtar gloſſa* 16. *num.*16.

60 Octavus caſus eſt,quando privilegiata eſt Eccleſia, aut Monaſterium: quia tunc privilegia non amittuntur niſi ſpatio quadraginta annorum, ut notant omnes in *cap. accedentibus de privileg. Mandoſ. ſuprà n.* 6. *&* 7.

Nonus eſt, quando privilegium eſt pecunia quæſitum, quod per non uſum decennalem non amittitur, *Mandoſ. ſup.n.*18. 61

Decimus eſt, quando privilegium remunerationis cauſa eſt conceſſum: cum multis *Mandoſ. ſup. n.* 19. *Caſtaldo Imperatore queſt.* 55.*n.*9. 62

Secunda concluſio ſit, quod privilegium non faciendi ex contrario uſu, ſeu actu contrario ipſi privilegio, amittitur: ut habens immunitatem attributorum onere illa ſoluat, *cap.* 6.*cap. accedentibus* 15. *de privilegijs, ibi Barboſa*, ubi communiter vim ponunt in tacita renunciatione, quæ ex contrario uſu colligitur, quod verum eſt, quo ad illum actum, & frunctum pro ea vice privilegij, nam ut privilegium in totum tollatur, non ſufficit tacita iſta renunciatio, neceſſaria eſt legitima preſcriptio contra privilegiatum, qui debito tempore non utitur privilegio, quod in Eccleſiaſticis juribus eſt quadraginta annorum, *dicto capit.* 15. ante iſtud tempus legitime completum ipſo privilegio quo ad ſubſtantiam ſuam non poſſunt dici privati, quibus illud competit: quia per ſolam contraventionem non poteſt quis dici renunciare 63

toto privilegio, niſi in eo, in quo contravenirit, in actu ſcilicet illo non in futuris: *Zoezius ad Decretales libr. 5. tit. 33. de privilegijs num. 36. latè Giurba conſ. 59. n. 8. l. 2. Cod de jur. domin. impetr. l. commiſſoriè Cod. de pactis inter emptorem, & venditorem, capit. cum acceſſant 8. de conſtitutionibus, ubi Barboſa, & Gonſales multos dant concordante*, quibus adde, quos refert
64 *Giurba d. num.* 8. ubi docet privilegium contrario actu amitti, ſive actus contrarius geſtus ſit à Principe, ſive à perſonis ſingularibus ejuſdem loci, dummodo in aliorum civium notitiam venerit, qui non contradixerint, quia de fa-
65 cili amittitur privilegium: *ex dicto cap. cum acceſſiſſet. Gironda de privilegiorum, & exemptionum explicatione num.* 103. *Surdus conſ.* 509. *num.* 7. *Giurba d. num.* 8. quæ quidem regula certiſſima eſt apud omnes; de quibus *num.* 18. cum ſequentibus limitationibus.

66 Prima eſt, quando ignoranter quis ſuo privilegio contravenerit. *capit. ſi de terra de privilegijs, ubi Barboſa, Mandoſ. de privilegijs ad inſtar gloſſa* 15. *num.* 30. *Giurba d. conſ.* 59. *num.* 44. nec ſcientia præ-
67 ſumitur *ex lege verius de probationibus, Giurba dicto numer.* 44. *referens alios.*

68 Secunda eſt, quando quis non recordatus de privilegio, aut aliqua alia de cauſa per errorem privilegio contravenit, puta, ſi quis ſolvere ex privilegio non tenetur, & per errorem ſolvit: nam hoc caſu ex ſolutione facta per errorem privilegiatus privilegium non amittit, immò ſolutum repetit. *Baldus, & alij relati Mandoſ. ſupra num.* 31.

Tertia eſt, quando in privile- 69
gio adeſt decretum irritans, cui nullo temporis ſpatio per actus contrarios renunciari poſſet Archidiaconus, & fere omnes Ordinarij; in *capit. cum beneficio de præbendis in* 6. *Mondoſ. n.* 32. *Martim. de Laudenſ. in tractatu de privilegijs, & reſcriptis quæſt.* 84.
quod tamen non procedit, quan- 70
do privilegium totum concerneret ſolum in favorem privilegiati, quo in caſu privilegiatus, non obſtante decreto irritante, poteſt privilegio per actu contrarios renunciare, *Mandoſ. cum alijs dicto num.*

Quarto eſt, quando faciens ac- 71
tum contrarium expreſſe proteſtatur ſe nolle ex hoc actu privilegium amittere: proteſtatio enim reſervat in hoc caſu privilegium: *Barthol. Baldus, & communiter omnes in leg. 2. Cod. de his, qui ſpõte munera publica*: cum infinitis *Mandoſ. ſupra num.* 33. *cum alijs, Zoezius ſupra numer.* 36. *prope finem, & nos de Recuſationibus libr.* 4. *capit.* 1.

Quinta eſt, quando actus con- 72
trarius privilegio non eſſet fortitus effectum; *Mandoſ. ſupra num.* 34. ubi infinitos citat: quia per actum imperfectum privilegia quis renun-

renunciare non cenſetur *Mandoſ. d.num.* 34.

73 Sexta eſt, quando quis ex diſpenſatione privilegio contravenit. *Jaſon in l.fin. ff. de conſtituta pecunia, Mandoſ. ſupra num.* 37. *ubi alios citat.*

74 Septima eſt, quando ex amiſſione, aut tacita renunciatione privilegij Principi, qui privilegium conceſſit, præjudicium reſultaret: non enim poteſt quis tenunciare privilegio in præjudicium
75 Principis concedentis, *cap. cum pro eo tempore de arbitris, ibi Borboſa Mandoſ. de privilegijs ad inſtar gloſ.*15.*n.*38.

76 Octava eſt, quando privilegium habet effectũ ſucceſſivũ, & reiterabile, veluti, in privilegio eximente aliquem annua pẽſione, ſeu quæ pluribus vicibus fieri debet: tunc enim ex unico actu contrario puta ex unica ſolutione annua, privilegium non amittitur, nec illi, niſi quantum ad illum actum cenſetur renunciatum, *Baldus in cap. plerumque de reſcriptis, & in lege Senatores ff. de Senatoribus, Mandoſ. ſupra num.* 22. *l. voluntaria Cod. de excuſatione tutorum, Valenſuella conſ.*79.*num* 134. *Giurba conſ.* 59.*num.* 49. *Gaillus lib.* 2.*obſerv.*60.*num.*11. *Fontanella de pactis nuptialibus clauſula* 4.*gloſ.*10. *num.*132.

77 Requiritur enim continuatio actuum contrariorum per triginta, ſeu quadraginta annos, *Barthol. & alij in ſin. ff. de conſtituta pecunia enim infinitis Mandoſ. ſuprà num.* 22. *Vivius communium lib.*2.*opin.*237.

78 Quæ autem non procederet, quando contraventio eſſet univerſalis, quo ad omne actus, vel ab actu, in quo quis contravenerit, cæteri actus dependerent; veluti, ſi exemptus à gabellarum ſolutione pateretur ſe ſcribi in libro communis extimi, nam licet iſte exemptus ex unica ſolutione non amitteret privilegium, niſi quo ad illum actum; quia eſt actus particularis alios non concernens; tamen patiens ſe ſcribi in libro communis extimi amitteret privilegium; quia hujuſmodi contraventio eſt actus univerſalis, à quo cæteri de pendent, reſpiciens etiam ad ſolutiones futuras, *d. l. voluntarie cum multis, Mandoſ. dicta gloſſa* 15. *num.* 23. & ita procedit id; quod multi tenent exemptum à ſolutione gabellarum ex unico actu amittere privilegium, qui debent inteligi, quando concurrit actus univerſalis, *Barboſa in capite accedentibus* 15. *de privilegijs numer.*7.

79 Nona eſt, quando quis in pluribus unico privilegio contentis eſt privilegiatur; quia tunc contravenieus privilegio in uno non dicitur amiſiſſe privilegium, quo ad alia, in quibus parites eſt privilegiatus; *Mandoſ. alijs relatis num.*24. *Barboſa in dict. leg. voluntarie num.*3.

80 Decima eſt, quando privilegium

um

um puta non ſolvendi reſpicit diverſas perſonas, quibus non exiſtente privilegio eſſet aliquid ſolvendum; quo in caſu privilegiatus ſolvens uni, & in hoc cotraveniens privilegio, non amittit privilegium, quod ad alias perſonas, ut illis ſolvere teneatur, *Ruinus libr. 4. conſ. 93. cum alijs, Mandoſ. n. 25. Barb. d. n.* 3.

81 Undecima eſt, quando actus privilegio contrarius eſſet ejus generis, quod in eo alia preſumptio, quam renunciationis privilegij, cadere poſſit, quia tunc non amittitur privilegium, veluti, ſi Canonici, qui privilegium habent de certo canonicorum numero alium canonicum de mandato Papæ ſupra numerum recipiant, quo caſu cadit præſumptio obedientiæ, nec ex hoc privilegium dicetur amiſſum: multis citatis *Mandoſius ſupra n.* 26.

82 Duodecima eſt, quando quis coactè, vel per vim privilegio contravenit, *l. cura ff. de muneribus, & honoribus, Mandoſ. n.* 27.

83 Decima tertia eſt, quando privilegium eſt conſuetudine acquiſitum, quod per unum actum contrarium non amittitur; quia conſuetudini non cenſetur unico actu contrario, immò nec bina contrafactione, derogatum, niſi actus
84 contraventionis eſſet factus collegialiter, *Felinus in cap. cum acceſſiſſet* 8. *de conſtitutionibus, Natta libr.* 3. *conſ.* 636. *n.* 118. *Mandoſius alijs citatis dicta gloſſa* 15. *num.* 35. *&* 36.

Decima quarta eſt, quando actus 85
privilegio contrarius fit per eum, qui privilegio expreſſe renunciare non poſſet; tunc enim ex ſolo actu contrario, niſi lapſus
quadraginta annorum concurrat, 86
privilegium non amittitur; veluti, ſi per unum monachum fieret actus contrarius privilegio monaſterio conceſſo; ut cum infinitis
firmat *Mandoſ. ſupra num.* 28. *&* 87
29. ex actu contrario Cives contraveniendo nec præjudicant privilegio Civitati conceſſo, ſicut nec Clerici præjudicant Eccleſiæ,
DD. in cap. accedentibus de privi- 88
legijs, ubi latè Barboſa Giurba infinitis relatis conſ. 59. *num.* 47. *Mandoſ. dict. num.* 29. *Magonius deciſ.* 67. *num.* 39. *Barboſa in capit. cum acceſſiſſent* 8. *de conſtitutionibus numer.* 6.

Ex quibus colligitur, quod ex 89
actu contrario privilegio non amittunt familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis privilegia: quia privilegium, quod ne dum privilegiati favorem reſpicit, ſed etiam alterius in ejus præjudici-
um contrario actu renunciari non 90
poteſt; *capit. cum tempore de arbitris, cap.* 2. *de reſtitutione in integrum cap. cum olim de privilegijs in* 6. *ubi DD. & Felinus num.* 28. *Decianus num.* 84. *cap. accedentibus de privilegijs, Trintacinquo variarum libr.* 1. *titul. de reſcriptis, & privilegijs reſolutione* 10. *numer.* 1. *Giurb. conſ.* 59. *n.* 47. *Menoch. lib.* 6. *præſum-*

*præſumpt.*41. *à numer.*5. *& conſ.* 1261. *à numer.*23. *Otallora de nobilitate parte* 2.*&* 3. *capit.*9.*n.* 13. & privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis primario miniſterium Sancti Officij reſpiciunt, & ſecundario ipſos familiares, officialeſque, ut ſæpe decantavimus.

91 Decima quinta eſt, quando quis contra veniendo directe obviat privilegio; directe autem dicimus, ſi actus contra jus in totum privilegio adverſetur, secùs ſi indirecte contra ventũ ſit privilegio; ut erit, quando quis habet privilegium generale, ne teneatur ad aliqua munera publica ſubeunda, ipſeque poſteà ſponte acceptavit unum, non præjudicat ſibi in alijs, nec etiam in illo, ſi
92 denuo vocetur ad illud, *dicta l. voluntaria ff.de muneribus*, *Giurba ſupra numer.* 48. *Trintacinq. ſupra reſolut.*9.*num.* 5. *& reſolut.* 10. *num.* 2.

93 Decima ſexta eſt, quando contraventio conſiſtit in unico actu: nam licet controverſum ſit, an unus actus contrarius ſufficiat! vera tamen eſt negativa reſolutio, quæ probatur jure, & ratione. Jure *ex lege voluntaria Cod.*
94 *de excuſatione tutoris*; quæ habet voluntariæ tutelæ munera privilegijs nihil derogare; ratione, quia contrarius actus non debet operari ultra illum caſum, in quem cum poſſit cadere alia præſumptio, quam renunciationis illa ad ſumenda; ut ſuprà diximus: hic autem alia cadit, ſcilicet, quod tantum in hoc negotio, & in gratiam talis perſonæ actũ contrarium admiſerit; ita *Zoezius ad Decretales libr.*5. *tit.*33.*de privilegijs numer.* 3. *Barboſa in capite cum acceſſiſſent* 8.*de conſtitutionib. num.*6.

Cui reſolutioni non offendit *textus in capite cum acceſſiſſent* 8.*de conſtitutionibus* ad illa verba ibi: *Niſi poſteà Canonici contra venerint aliquem in primicerium eligendo*; per quæ verba videtur ſufficere una controverſio ad privilegium diſtruendum: quia reſpondetur, quod ex eo, quod reſcriptum, de quo ibi conſtiterit in unico actu momentaneo, qui in continenti fit, vel tollitur, ut per unam contraventionem potuerit amitti, cum in tali materia renunciatio, quo ad unum actum ſit renunciatio ſimpliciter; nihilmirum, quod una contraventio ſufficiat, quæ non ſufficeret, ſi actus eſſet reiterabilis; ut diximus *num.* 76. *Zoezius d.num.*37. 95

Tertia concluſio ſit, quod privilegium, quo quis large uti poterat, ex ſtricto uſu reſtringitur, & in parte ob non uſum amittitur; *Mandoſius de privilegijs ad inſtar gloſſa* 15.*n.*38. ubi infinitos citat, quibus omnes, quos citavimus *numer.* 18. *Barboſa in capite* 8. *de conſtitutionibus,& in cap.*8. *de conſuetudine à numer.* 6. *&* *voto* 9. 96

Vu *Math.*

Matheu de re criminali controv. 6. *à num.* 61. *Molina de primogenitis libr.* 2. *cap.* 6. *à num.* 59. *Cardoſo in praxi judicum verbo privilegium. Salgado de regia protectione* 1. *parte cap.* 9. *à n.* 9. *&* 37. *&* 61. *Vela deſertatione* 30. *à num.* 61.
97 *&* 33. *à n.* 70. conſuetudo enim, & modus, quo quis utitur privilegio, illud ampliat, reſtringit, & declarat; *Mandozius cum multis n.* 40. qui *num.* 41. multis laudatis
98 docet, quod privilegiũ ex ſtricto uſu non reſtringitur, quando non evenit caſus utendi large, qui ad retinendum jus ſufficit aptitudo, & potentia: *ex Barthol. in lege ar-*
99 *boribus* §. *nam ſi ægrum ff. de uſufructu, Gaillus libr.* 2. *obſervat.* 60. *Garcia de nobilitate gloſſa* 6. *numer.* 37. *Barboſa in capite cum acceſſiſſent de conſtitutionibus numer.* 5.

100 Quæro octavo, an familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis per renunciationem amittant privilegium? Reſpondeo negativè; nam licet regulare ſit, quod privilegium per renunciationem ſive expreſſam, ſive tacitam amittatur; ut pluribus laudatis docent; *Zoezius ad Decretales libr.* 5. *tit.* 33. *de privilegijs numer.* 34. *&* 35. *latè Menoch. lib.* 6. *præſumpt.* 41. *per totam*, quibus adde pene infinitos, quos citavimus *cap.* 4. *&* 19. *& quos citat Pegas ad principium Ord. lib.* 2. *titul.* 25. *num.* 4.

101 Verum tamen cum privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis non intuitur ipſorum ſint conceſſa, ſed intuitu miniſterij Sancti Officij; ut probavimus *d. cap.* 4. *&* 19. rectè ſequitur,
tur, quod per renunciationem non 102
amittuntur, cum privilegia in favorem alicujus introducta ab ipſo, & non ab alio valeant amitti: *Carleval de judicijs tit.* 1. *diſputat.* 5. *quæſt.* 5. *num.* 300. ubi an ſub generali renunciatione veniant privilegia. 103

Quæro nono, an familiares, officialeſque Sancti Officij amittant privilegia, quam primùm officiales, familiareſque eſſe deſierint? Reſpondeo affirmativè; quia privilegia conceſſa perſonæ intuitu alicujus miniſterij, mutatione perſonæ, aut miniſterij amittuntur; ut nos cum multis do-
cuimus *cap.* 6. *& tradunt Salgado* 104
de regia protectione parte 3. *capit.* 11. *à numer.* 20. *latè Olea deceſſione jurium tit.* 6. *quæſt.* 2. *&* 3. *Solorzanus libr.* 4. *politicorum capit.* 1. *folio mihi* 503. apoſitè *Pegas ad Ordinat. libr.* 2. *tit.* 59. *in principio gloſ.* 2. *n.* 10. 11. *&* 12. ubi alia jura, & DD. citat *Zoezius ſuprà num.* 32. *&* 33. 105

Quæro decimo, an familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis amittant privilegium ceſſante in totum cauſa finali ipſius privilegij? Reſpondeo affirmative; quia ceſſante cauſa finali, quæ eſt principalis cauſa privilegij, à qua dependet, & in fieri, & in

in conſervari, privilegium ceſſare neceſſe eſt: *ex regul. text. in capite ceſſante de appellationibus* uti carens fundamento, *Zoezius dicto num.* 32. *&* 33. *Pegas dicto num.* 10 *&* 11. *& ad Ordin. libr.* 2. *tit.* 29. §. *fin. gloſſa* 7. *Frater Dominicus Maria, Brancaccinus de jure doctoratus lib.* 2. *cap.* 20. *n.* 6.

107 Infero hinc, quod deſtructo Sacro Tribunali Sancti Officij, quod Deus avertat, ceſſant privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis; quia regula eſt, quod deſtructo loco, communitate, aut Univerſitate, cujus intuitu privilegium fuit conceſſum, extinguitur jus omne illi cohærens tamquam deſtructo
108 fundamento, cui adhæret, *Zoezius ſupra num.* 43. *Bobadilha lib.* 5. *politicorum cap.* 6. *Salgado de protectione* 3. *parte cap.* 10. *à num.* 280.
109 *Caſtilho de tertijs cap.* 36. dummodo tollatur in perpetuum, ſecus, ſi ad tempus ex aliqua cauſa ſuſpendatur, vel ſi illius exercitium per vim hominum, aut alio caſu ſuſpendatur, *Zoezius d. n.* 43.

110 Similiter infero, quod ſi familiares, officialeſq; Sanctæ Inquiſitionis ſine licentia, aut legitima cauſa miniſterio Sancti Officij actu, vel aptitudine defuerint, privilegia amittunt; quia privilegia cõceſſa ratione alicujus miniſterij ceſſãt, quãdo culpa privilegiati reſpectu illi-
111 us ceſſat miniſteriũ: *ex lege fin.* §. *fin. ff. de pœnis facit text. in lege* 1. *Cod. ubi Senator vel clariſſimi.* ideo privilegium conceſſum familiaribus intuitu Dominorum ceſſat, ſi familiaris deceſſerit à ſervitio Domini, cui privilegium fuit cõceſſum; *Pegas ad Ordin. libr.* 2. *tit.* 112
59. §. 1. *gloſſa* 3. *num.* 7. *in fine*, *& ad rubricam Ord. libr.* 2. *tit.* 33. *numer.* 222. *&* 223. & expreſſum eſt in §. 10. reformationis juſtitiæ: ibi latè *Thome Vas, Almeyda de numero quinario cap.* 5. *n.* 6.

Subinfero, quod privilegia 113
conceſſa aliquibus ratione officiorum, quorum ſunt proprietarij, ceſſant, ſi ipſi officia non exercuerint, & illis fruuntur, qui officia ſerviunt, prout bis judicatum vidi: *ex l. binos* 10. *de advocatis diverſorum Judicum, ubi Barboſa cum multis n.* 20. *Pegas d. n.* 223. *& omnes ſupra citati.*

Quæro decimo, an privilegia 114
familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis amittantur per revocationem? Pro parte negativa ſtat primo, quod privilegia ob remunerationem ſervitiorum ſanguinis pro Regibus effuſi, vel civium benemerita, aut alia decenti ratione conceſſa, nec mere gratia exiſtimantur, ſed actus onoroſi in vim contractus, quæ penitus revocari, aut retractari non
poſſunt, *l. ſed & ſi lego* §. *conſulti* 115
ff. de petitione hæreditatis, ubi Barthol. Giurba conſ. 59. *num.* 62. *& conſ.* 94. *per totum*, ubi coacervat pene infinitos *Cabedo* 1. *parte deciſ.* 20. *&* 95. *num.* 14. quibus adde, quos referunt, & ſequuntur

Cyriacus controv. 310.*Creſpus obſerv.* 15. *ubi. quis cognoſcat de revocatione*, *Julius Cauponius tomo* 5.*diſcpt.* 398. *Valenſuel. conſ*.85. *Fontanel.deciſ*.138. *à num*.1.*Barboſa in lege* 1.*ff.ſoluto parte* 1.*à numer*.5.*Hermoſilha in l.* 53.*gloſſa* 1. *num*.13.*&* *gloſſa* 6.*à num*.5.*tit*.5. *partit.* 5. *Solorſanus de jure Indiarum libr.* 1.*cap*.22. *à num*.54.*&* *libr*.5. *cap*.1.*à num.* 94.*Caſtilho de tertijs cap.* 16.*num.fin.&* *cap.* 8. *à num.* 138.*&* *cap* .41. *à num*.192. *Salgado de protectione* 3.*part.à numer* .95. *Vellar libr.* 1. *reſponſo* 8. *apud quos pene innumerabiles invenies Pegas ad Ordinat. lib.* 2. *tit.* 25.*in principio n.* 4.*&* 11.*&* *titul.* 44.*in principio à n*.12.

116 Atqui privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis ipſis fuerunt in remunerationem ſervitiorum, quæ ipſi fami. liares, & officiales Deo, & Regi fecerunt, & faciunt; ut ex ipſis privilegijs patet relatis *in capite* 3. nec non ipſis miniſtris Sancti Officij ob ſervitia continua, quæ ipſi Deo, & ipſi Regi, ac toto Regno quotidie fiunt, quibus nihil apud Deum, & homines nullum aliud ſervitium comparari poteſt: nam ex labore, & ſudore horum miniſtrorum Verus Deus amatur, & diligitur, vera religio colitur, pax, & quis publica conſurgit, quas ob rationes verè, & propriè vocantur fidei tutamen, ac præſidium, veritatis patrocinium, bonorum morum Zellatores, pacis, & quietis publicæ defenſores invicti: ergo hujuſmodi privilegia revocari non poſſunt.

Secundo conſiderari poteſt, 117 quod privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inqviſitionis ſunt eccleſiaſtica, & non ſæcularia; ut docent plures, quos citavimus *cap.* 19. *num*.121. ſed pri- 118 vilegia eccleſiaſtica à Principe ſæculari revocari non poſſunt; teſte Zoez. *cum alijs ad Decretales lib.* 5.*tit*.33. *de privilegijs num.* 40. ergo privilegia familiarium, & officialium Sanctæ Inquiſitionis per revocationem Principis ſæcularis non amittuntur.

Tertio, quia ad revocanda pri- 119 vilegia ſemel conceſſa requiritur juſta cauſa: nam Regum proprium eſt non revocare conceſſa; *Gi-* 120 *urba conſ*.94.*num*.2. *ubi citat Bardellus conſ*.22.*num*.17.*Peregrinum conſ*.4.*num.* 36. *&* *alios*, & quod privilegia ſemel conceſſa ſine juſta cauſa non revocantur; tradunt, ac docent omnes, quos citavimus *n*.114. quibus adde *Sanches de matrimon.lib*.8.*diſp.* 33.*Molin.de primog.lib*.4.*cap*.3.*n*.7.*Eſcobar de puritate* 1.*p.q*.7.*à.n*.123.*Diana tomo* 9.*reſolut.* 7.*n*.3. *&* *reſol*.196.*n.fin.* *&* *reſol.* 325. *Rodericū Suares al. legat.* 9. *Julius Cauponius tomo* 2. *diſcept*.91.*art*.1.*à num*.11.& quā- 121 plurimis alijs: Atqui nulla poteſt juſtificari cauſa, ac excogitari legitima, quæ prævaleat favori religionis, & ſuper cauſam, ob quam ipſa privilegia fuerunt conceſſa,

ceſſa, quæ fuit religionis, ex qua in fieri, & in conſervari tota ſalus ſpiritualis, & temporalis depende: *Solorzanus emblema nono per totum*: ergo hujuſmodi privilegia nullo modo ceſſare valent per revocationem: cum irrevocabilia ex ſua natura ſint, utpote fundata in cauſa, ſeu ratione ſemper valitura, & quacumque alia ſemper potentiori, urgentiori, ac utilliori.

122 Quarto, quia privilegia illa tranſierunt in vim cõtractus, cum illis conceſſis laborem ulli alio comparabilem ſubierunt Apoſtoli Inquiſitores, ut de eis id ſtatuendum ſit, quod de contractu:
123 ex hiſque *Barthol. in lege 2. ff. de jure immunitatis num. 2. Baldus in l. qui ſe patris Cod. unde liberi num. 34. Peregrinus de jure fiſci libr. 1. tit. 3. num. 28. & conſ. 160. num. 4. Sixtinus de regalibus libr. 1. cap. 5. num. 61. Giurba conſ. 94. numer. 4.*
124 ubi infinitos citat: Atqui Princeps privilegia, quæ in contractum tranſierunt, revocare non poteſt, *Valaſc. conſ. 72. num. 5. & 120. num. 9. Giurba infinitis relatis d. conſ. 94. num. 5. & conſ. 59. num. 62. ubi tot. citat.* DD. ut eum allegare ſufficiat, nec enim minus contractibus, quam privatus obligatur Princeps: *ex lege donationes Cod. de donationibus inter*, unus cum omnibus in materia *Giurba conſ. 94. num. 6.* ergo hujuſmodi privilegia utpote in vim contractus tranſacta irrevocabilia ſunt, ac per conſequens per revocationem non amittuntur.

Quinto pro hac parte ponderari poteſt, quod hujuſmodi privilegia fuerunt conceſſa per tot, tantoſque Reges, & per tot, tantoſque Reges illorum ſucceſſores conſervata, ut ſalva honeſtate revocari non poſſint, cum prædeceſſorum privilegia revocare honeſtum non ſit: *Gonſales in regulis glоſſa 9. §. 2. à num. 74. Caſtejon in Alphabetico juris verbo privilegium numer. 8. & probatur ex lege privilegia quæ 12. Cod. de Sacroſanctis Eccleſijs, ex qua Barboſa ibi num. 1.* eam deducit concluſionem nempe, quod privilegia Anteceſſorum favore Eccleſiæ ſucceſſor continuat, & confirmat; & *ex lege omnia privilegia 33. Cod. de Epiſcopis, & Clericis ubi Barboſa num. 1. alijs relatis* eam dat concluſionem ſcilicet, quod privilegia Anteceſſorum Imperatorum pijs locis conceſſa in robore ſuo bonus Imperator relinquit; eo, vel maxime cum prædicta privilegia in vim contractus tranſierunt, & ſucceſſores in regno teneantur cuſtodire, & ſervare contractus Anteceſſorum nomine dignitatis geſtos, *Cabedo 1. parte deciſ. 19. numer. 1. unus cum omnibus, Giurba deciſ. 94. num. 7.* cum idem, & unum ſemper ſit regnum, *Giurba num. 8. Gratianus cap. 167. num. 51.* 125 126 127 128 129 130

Sexto pro hac parte conſiderari poteſt, quod quando privilegi- 131

um conceſſum eſt non ſubditis, prout ſunt Eccleſiæ, & perſonæ Eccleſiaſticæ, revocari non poteſt,
132 maxime, ſi habet effectum conſummatum; ut multis laudatis docet *Pegas ad principium Ordin.*
133 *libr. 2. tit. 25. num.* 6. ubi eam præſtat rationem, quia non ſubdito privilegium concedi, & beneficium conferri poteſt, non autem revocari, & aufferri, quia juriſdictio non exercetur in non ſubditum: *ex capite 2. de conſtitutionibus in 6. l. fin. ff. de juriſdictione*
134 *omnium Judicum*, & ubi etiam ampliat, ut nec etiam contra id diſpenſare in præjudicium non ſubditi etiam juſta cauſa exiſtente; & ad id citat plures, & ob id concludit Regem noſtrum non poſſe revocare privilegia conceſſa agricolis, colonis, & inquilinis Eccleſiarum, aut Monaſteriorum;
135 de quibus agit *Ordin. dicto tit. 25. Barboſa in cap. cum olim 6. de conſuetudine num. 8. latiſſimè ad cõtrarium reſpondendo. Pereyra in ſua Academia libr. 3. diſput. 1. quæſt. 5. per totam.*

136 Sed ſic eſt familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis privilegia fuerunt conceſſa immediate miniſterio Sancti Officij, quod Eccleſiaſticum eſt, & mediate ipſis familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis; ut probatur ex prima conceſſione Henriquiana relata *cap.* 3. *num.* 54. & 55. ibi: *Pelo grande dezejo, que tenho de em tudo favorecer, & ajudar o Santo Officio da Inquiſiçaõ, & para que os Miniſtros, Officiaes, & Familiares delle com mais diligencia, & vontade ſirvaõ ſeus cargos*; & ex ſecunda ejuſdem Regis relata *dicto cap.* 3. *numer.* 58. ibi: *Que pela experiencia, que tenho dos negocios do Santo Officio, em que por muitos annos entendi, ſendo Inquiſidor Geral neſtes Reynos de Portugal antes de ſuceder na Coroa delles, me pareceo muito importante para conſervaçaõ da ſua authoridade, & do reſpeito, que ſe lhe deve ter*; & ex conceſſione, de qua *cap.* 3. *numer.* 67. ibi: *Hei por bem, & me pras, que os privilegios, que pelos Reys deſte Reyno de Portugal meus Anteceſſores ſaõ concedidos ao Santo Officio da Inquiſiçaõ dos ditos Reynos, ſe cumpraõ, & guardem*; & ex alia, de qua *dicto cap.* 3. *num.* 68. ibi: *E por fazer merce ao Santo Officio*; & ex alia, de qua *cap.* 3. *num.* 70. ibi: *Hei por bem, que daqui por diante naõ venha mais em duvida ſe he, ou naõ maior o privilegio do Santo Officio*; & ex alia, de qua *dicto cap.* 3. *n.* 73. ibi *O Conde Apoſentador Mòr tenha entendido, que aos Familiares do Santo Officio hà de dar apoſentadoria, quando lha pedirem na forma de ſeu privilegio, que ſupoſto ſe naõ ache confirmado naõ he por falta ſua, ſe naõ em rezaõ de naõ haver confirmaçoens geraes, que he ſò quando as Communidades ſaõ obrigadas a confirmar, & o farà o Santo Officio nas primeiras*

meiras confirmaçoens, que houver; & ex alia, de qua *d.cap.*3.*num.*85. ex quibus apertiſſime probatur privilegia familiarium, officialiumque Sancti Officij non ipſis immediate fuiſſe conceſſa, ſed Sancto Officio, & mediate tunc familiaribus, officialibuſque: ergo tamquam conceſſa Eccleſiaſtico miniſterio à Principe ſæculari, ab ipſo revocati non poſſunt. *Pereyra in ſua Academia lib.*3.*diſp.*1. *q.*5.*per totam.*

137 Affirmativa vero ſententia videtur probari: quia Princeps non ſolũ moderare, ſed in totum tollere privilegia per ſe data poteſt; probãt *tx. in cap. fin. de ſententia excõmunicat. in 6.cap ne aliquid de privileg.in 6.* docentque infiniti apud *Giurbam conſ.*59.*n.* 62. *Avil. in cap. prætorum cap.*19. *gloſ. privilegios n.fin. Cancer.*3.*var.cap.*3. *num.*150.*Oliva de foro Eccleſiæ* 1.*parte cap.*13. *per tot. Gracia de nobilitate gloſſa* 6.*num.* 41. *& apud citatos numer.* 18. *&* 115. quibus adde *Petr. de poteſtate Principum cap.*24.*à num.* 227.*Maſtrilh.de magiſtratibus lib.* 3.*cap.*10.*num.*24.ubi etiam ad nutum *Rollandum tomo* 2.*conſ.* 1.*nu-*
138 *mer.* 162. ubi etiam privilegium Principis non eſſe ſervandum, quando expoſt ſe incipit eſſe damnoſum, ſed ſtatim perdere vires quamprimum re incidit in iniqui-
139 tatem: & *num.*163.*&* 164.docet privilegium conceſſum non ſubdito, quod ex poſt facto lædit cõcedentem præpter ejus intentionem, reſolvi ipſo jure, & poſſe revocari. Unde ibi *num.* 170. con- 140 cludit privilegium immunitatis conceſſum alicui à ſolutione decimarum, caſu, quo poſt privilegium immunis acquireret tot prædia, pro quibus, ſi decimas non ſolveret, inferreretur grave damnum Eccesiæ; & *num.* 171. affir- 141 mat privilegium exemptionis à procurationibus conceſſum Clericis alicujus loci non eſte ſervandum, caſu, quo adeo multiplicati eſſent Clerici, quod procurationem abſorberent, *Pegas infinitis laudatis ad Ordin.libr.*2. *tit.* 25.*in principio à num.* 1. *uſque ad* 14. *Marcus in deciſionibus parlamenti Delphinalis deciſ.* 528. *per tot. Pereyra d.q.*5.*n.*282.*&* 283.

142 In conflictu horum fundamentorum placet diſtinguere inter caſum, quo Princeps in totum tollit, & revocat privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis; & in hoc caſu firmiter credimus non poſſe Principem de poteſtate Ordinaria id facere, ex conſideratis *à num.* 114. uſque ad præſentem numerum; & inter caſum, quo Princeps ſuſpendit, ſeu revocat ad tempus, ſeu quo ad certam ſpeciem: & in hoc ſubdiſtinguimus inter caſum, quo Princeps interveniente juſta cauſa id facit, & inter caſum, quo ſine legitima cauſa ſic operatur.

143 Inprimo caſu aſſerendum eſt Principem etiam de poteſtate Ordinaria poſſe ad tempus, & ad certam,

tam, & determinatam ſpeciam ſuſpendere, ſeu revocare privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis, veluti, ſi in-
144 ceperint eſſe nociva: *ex Solorzano libr.2.politicorum capit.33.folio mihi 202. Cyriacus controv. 310. DD. ad textum in capite ſugeſtum de decimis, & apud Hiſpanos probat textus in lege 48.tit.23.partita* 3. ubi DD. illius regni latè *Franciſcus Marcus in deciſionibus Sena-*
145 *tûs Delplinalis deciſ.* 528. diſcurrendo per totam varia exempla demonſtrat, vel ſi urgeat magna, & publica neceſſitas, cui ſub veniri non poſſit non ſuſpenſis, aut revocatis ad tempus hujuſmodi privilegijs; ut latè diximus *cap.*10 *&*11.*& ſupr. à numer.* 139. *plures apud Giurbam conſ.*59. *numer.* 64.*& conſ.*94.*per totum*, *Cardoſo in praxi judicum verbo privilegium ad finem*, *Barboſa in reportorio juris verbo privilegium*, *Pacheco in apollecta utriuſque juris verbo privilegium*, *Caſtejon in alphabetico juris verbo privilegium*, *Bertachinus in alphabetico juris verbo privilegium*, *Sabelli in alphabetico juris verbo privilegium*, *Themudo*
146 *deciſ.2.num.*49.ubi, quod privilegium de non ſolvendis decimis extinguitur, ſi Miniſtri Eccleſiæ indigeant: quia privilegia omnia Clericis, aut Eccleſijs, aut pijs locis à Principe laico conceſſa poſſunt adimi, & immutari per eundem Principem laicum: *Barboſa*
147 *ad rubricam Cod. de Sacroſanctis Eccleſiis num.*5. *Menchaca in præfactione libr.*1.*de ſucceſſionis progreſſu* juſta cauſa interveniēte, *Pegas ad principium Ordin.libr.*2.*tit.*25.*gloſſa* 2.*num.*9.*&* 10. *ubi alios dat concordantes*, *Dianna tomo* 6. *tract.*1.*reſol.*54.*per.totam.*

Verum cum privilegia ex me- 148
ritorum cauſa conceſſa uno verbo revocare Principem voluiſſe non præſumitur; ut ex pluribus tradit *Giurba conſ.* 94. *num.* 1. in- 149
quirere oportet, an, & quando revocatio, vel ſuſpenſio privilegiorum facta cenſeatur? Ad quod prius notare oportet, quod revocatio, vel eſt expreſſa, vel tacita: expreſſa eſt, quæ ex verbis expreſſis colligitur; tacita, quæ ex 150
circunſtantij colligitur: idque primo fieri poteſt, ſi Princeps legem univerſalem univerſaliter, ut ſonat, intellectam ferat, per quam abroget privilegia omnia, quo in caſu abrogantur privilegia in corpore juris contenta, non e- 151
tiam non contenta, cum legiſlator nō præſumatur ſcire jus privatum: *ex capite* 1. *de conſtitutionibus lib.* 6.*ita Zoezius ad Decretales libr.*5. *tit.*33. *de privilegÿs num.*40. qui *num.* 42. advertit, quod quo ad 152
effectum revocationis, ſi facta ſit per legem publicam, neceſſe eſt, quod prædicta lex ſit legitime promulgata; & tranſeat tempus neceſſarium ad obligationem omnino videndus *Pegas ad Ord. libr.* 2.*tit.*44.*per totum.*

Secundo fieri poteſt per man- 153
datum

datum particulare cum derogatoria clauſula ſpecifica, vel ſpecificæ æquipolenti: quia non præſumitur Principem habere ſcientiam privilegij, ut iſta clauſula opus ſit: quo facit *text. in lege penul-*
154 *tima Cod. de precibus Imperatori offerendis*, ubi reſcriptum contra jus commune elicitum non valet, niſi illius mentionem facit, ut nec reſcriptum valeat contra privilegium non facta ejus mentione, *Zoezius*, *ad Decretales libr.* 5. *titul.* 33. *de privilegijs num.* 40. *Barboſa in capite* 6. *de reſcriptis à numer.* 1. *Dianna tomo* 9. *tract.* 3. *reſolut.* 7. §. 3. *Barboſa in cap.* 1. *de reſcriptis*, *& in cap.* 1. *de conſtitutionibus.*

155 Tertio fieri poteſt per ſententiam latam contra privilegium, quod eſt in judicio exhibitum; per quem tamen modum ab eo, qui poteſt privilegium revocare, non tam cenſetur revocatum, quam reprobatum, ut quia vel male obtentum, vel ex cauſa amiſſum: ſupponit enim ſententia defectum in actu, vel in jure, de quo agitur; ut ſi tale factum, vel jus pendeat ex privilegio, ſententia etiam indirecte cadat vi privilegij qualitatem: *ex capite ſuborta de ſententia*, *& re judicata*, quam non immutat: ſed inſufficientem declarat ad jus illud obtinendum, *Zoezius dicto num.* 40. *Dianna tomo* 9. *tractat.* 2. *reſolut.* 7. *num.* 3. *& reſolut.* 13. §. 1. *& tomo* 8. *tractat.* 2. *reſolut.* 9. *Sanches libr.* 6. *conſiliorum capit. dubitat.* 8. *Jullius Cauponius tomo* 5. *diſceptatione* 398. *Barboſa voto* 126. *numer.* 289. *Cyriacus controv.* 310.

Quarto fieri poteſt per no- 156
vum privilegium, per quod tamen non videtur prius tolli, niſi ejus mentione habita; ut patet *ex capite veniens* 19. *ubi gloſſa in verbo nullam de preſcriptionibus*, *Carleval de judicijs tit.* 1. *diſp.* 2. *num.* 8. *&* 13. *cum ſequentibus*, *Menoch. libr.* 6. *preſumpt.* 40. ubi ex duobus privilegij ſuper eâdem re à diverſis impetratis, quod ſit potentius, & an poſterius tollat prius *Zoe-*
zius d. num. 40. ubi cõcludit, quod 157
prius non tollitur per poſterius, non facta mentione de priori, ex ea ratione, quia poſterius videtur ſubreptitiè impetratum à Principe ignorante primum; argumento *text. in capite* 1. *de conſtitutionibus in* 6. *Phœbus deciſ.* 214. *n.* 7. *Pereira in promptuario juris verbo privilegium numer.* 1535. *Zoezius dict. num.* 40. *Salgado de regia protectione* 3. *parte cap.* 10. *à numer.* 87. *Caſtilbo de tertijs capit.* 36. *Guttierr. libr.* 3. *practicarum quæſt.* 15. *à num.* 3. *Gonſales ad regulas gloſſa* 36. *à numer.* 1. *Zevallbos quæſt.* 611. *per totam*, *Barboſa voto* 126. *num.* 290. ubi quæ privilegia generali derogatione tollantur, Idem *Barboſa in capite ex multiplici* 3. *de decimis num.* 4. *Pegas ad Ordinat. lib.* 2. *tit.* 44. *& tit.* 59. §. 14. *gloſſa* 16. *num.* 1. *Cabedo*

1.*parte deciſ.*213.*num.* 1.*Balmaſſeda de collectis quæſt.* 49. *Phæbus deciſ.* 33. & 146. *de quo infra à num.*206.

158 Et hoc verum eſt, ſive utrumque ſit generale, ſive utrumque ſpeciale, ſive prius ſit ſpeciale, poſterius generale, quia nihilo magis ſpeciale aufferri poteſt: *ex capite generi* 34. *de regulis juris in* 6.*ubi latè Pechius*, & *ita Zoeſius dicto numer.*42.& omnes proxime citati.

159 Dubitatur, ſi generale ſit prius an per ſpeciale ſubſequens ei derogetur? Reſpondetur videri idem dicendū, ſcilicet, nec eo caſu vallere poſterius contra prius ex eâdem ratione ſubreptionis; & cauſa ignorantiæ ipſius concedentis: ſed aliter ſentiendum eſt, quia in toto jure generi per ſpeciem derogetur, etiam ſi in ſpecie ſubjuncta nulla fiat mentio prioris: cenſetur enim Princeps concedendo generalem favorem non aufferre ſibi fa-
160 cultatem alicui ſpecialem gratiam largiendi; ut probatur *ex capite dudum* 14.§.*nos igitur*, *cap. quamvis* 38. *de præbendis in* 6.*ibi Barboſa laudatis pluribus*; & *ita docent in terminis Zoezius d. num.* 40.& 41. *Suares de legibus libr.*8. *cap.*49.*à n.*6.

161 Expreſſa revocatio fit, quando in particulari expreſſis verbis derogatur alicui cōceſſum privilegium, facta expreſſa mentione illius; vel quando in generali derogatur privilegium per clauſulam *non obſtantibus quibus cumque privilegijs*, quo in caſu facienda eſt differentia inter privilegia clauſa in corpore juris, & inter privilegia non inſerta in juris corpore; & quo ad illa eſt certiſſima regula, quod privilegia clauſa in corpore juris derogata, non cenſetur per clauſulam *non obſtantibus quibus cumque privilegijs in contrarium*, ex 162
ea ratione, quia privilegia clauſa in corpore juris non ſunt privilegia, ſed jus commune; *Barboſa*, *authentica*, *quia in provincia Cod. ubi de crimine agi oporteat numer.* 23. & *ita nos docent Barboſa ubi proxime numer.*21.& 22. & *de clauſulis clauſula* 83. *per totam*, *Pereyra in promptuario juris verbo privilegium numer.* 1533.*Phæbus deciſ.*146.*num.*4.& 32. *num.* 7. *Zoezius ad Decretales libr.* 5. *tit.*33.*de previlegijs numer.* 40. *Franciſcus Marcus in deciſionibus Senatûs Delphinalis deciſ.* 533. *num.*13.*Pegas ad Ord.libr.*2. *tit.*44.*ad principium n.*16.*Barboſa in lege quia tale ff.ſoluto numer.*16. & *in lege* 1.*parte* 1. *à.num.* 4. *Cabedo deciſ.*94. *numer.*1.*Cardoſo in praxi judicum verbo*; & jus commune,quod revocatū non cenſetur 163
ex prædicta clauſula; ut cum infinitis docet *Barboſa dict. clauſula* 83.*num.*2.*Pegas latiſſime ad principium Ordinat. libr.* 2. *titulo* 44. *à numer.*1.*uſque ad* 21.& *maxime à n.*14.ſed neceſſaria,& ſpecialiſſima

ſima derogatio facta cum deroga-
164 tione ſubſtantiæ legis: *ex Ordin. libr. 2. tit. 44. ibi Pegas numer. 14. Capicius deciſ. infra citanda per totam.*

165 Ex quo infero, quod poſita deciſione noſtræ *Ordinat. d. tit. 44.* non ſufficit ad revocandas leges, & privilegia in corpore Ordinationis clauſa, quod derogatio fiat: *& revocamus omnes leges, & privilegia in contrarium, quorum, ac ſi de verbo ad verbum inſerentur, haberi volumus pro expreſſis*; quæ attento jure communi tamquam ſpecialis, & individua ſufficiebat: *Capicius in deciſionibus ſuper regul. cancellariæ deciſ. 38. nu-*
166 *mer.* 3. nec clauſula: *non obſtante aliqua lege in contrarium*; quæ etiam de jure communi ſufficiebat: *ex Capicio ſupra num.* 10. niſi forma legis derogata poſtularet, ut de illa fiat expreſſa mentio, quia diceret, non valeret derogatio; niſi de ea fiat expreſſa mentio: *Capicius dicto num.* 10. *& num.* 11. *text. in capite nonnulli 27. de reſcriptis. ibi Barboſa num.* 14. *citans alios. Oliva de foro Eccefiæ* 3. *parte quæſt. 7. à num. 65. Phæbus 2. parte deciſ. 146. alias 147. per totam. Pegas ad principium d. Ord. libr. 2. tit. 44. à n. 1. uſque ad 21.*

167 Quo ad privilegia vero in corpore juris non clauſa regula eſt, quod ſufficit clauſula, *non obſtantibus quibuſcumque privilegijs in contrarium*; ut docent omnes, quos citamus ſuprà *à numer.* 162. *Barboſa de clauſulis clauſula* 82. 83. *&* 84. *per totas, Pegas ad principium Ord. libr. 2. tit. 44. num.* 1 *ubi infinitos citat Carleval de judicijs titul.* 1. *numer.* 300. ubi quod facilius toluntur introducta jure ſpeciali.

Hæc tamen regula ſuas quo- 168
que patitur limitationes; & limitatur primo, quando prædicta privilegia clauſulam habeant, ut non derogentur, niſi in derogatorio de verbo ad verbum inſerantur; *Gonſales ad reg. gloſſa* 36. *num.* 13. niſi; per legem generalem derogentur; *Gonſales dicto num. 13. Caſtejon in alphabetico juris verbo privilegium num. 8. Phæbus diciſ. 32. numer. 7214. num. 7. Pegas ad principium Ord. lib. 2. tit. 44. à num.* 5. ad quod conferunt, quæ latè tradidimus in noſtro opere *de Munere Judicis Orphanorum tract. de diviſionibus libr. 3. cap. 5.*

Limitatur ſecundo, quando 169
privilegium fuit à pluribus Pontificibus, Principibuſque confirmatum; quia tunc indiget eâdem revocatione, qua indiget privilegium in corpore juris clauſum, præſertim cum accedit favor piæ cauſæ, aut religionis; ut multis relatis nos docet *Barboſa d. clauſula* 83. *à num.* 25.

Limitatur tertio, quando in 170
conceſſione privilegij additur clauſula, *quod revocari non poſſit*, nec unquam revocatum cenſetur; ut ex multis docet *Pegas ad Ordin. libr. 2. tit. 44. in principio*

gloſſa 2.*num.*12.13.*&* 14. quibus adde, quos longa manu refert, & ſequitur *Giurba conſ.*94.*n.*9.

171 Limitatur quarto, quando privilegium eſt conceſſum ratione publicæ utilitatis, vel conceſſum ob cauſam alimentorum, aut Univerſitati, ſeu Collegio, aut conceſſum intuitu piæ cauſæ; aut viduis, & orphanis conceſſum, *Barboſa d. clauſula* 83. *à num.*18.*cum ſequentibus.*

172 Limitatur quinto, quando eſt conceſſum ratione contractûs, vel meritorum; *Pegas dicta gloſſa* 2.*à numer.*18.*cum infinitis Giurba conſ.*59.*num.*62.ubi cum conſtanti omnium DD. traditione afferit, quod non cenſetur derogatum ex clauſula *motu proprio*, nec ex clauſula *de plenitudine poteſtatis*, nec ex ingratitudine; *ex lege ſi pater* §.*fin.ff.de donationibus*,&

173 rationem reddit, quia ipſe concedens in tali caſu non eſt dominus privilegij, *Vivius deciſ.*126.*n.*11.*Peg.d.n.*12.

174 Limitatur ſexto, quando privilegium eſt conceſſum non ſubdito, quia tranſivit in contractum, & non ſubdito jus firmiter eſt quæſitum, quo non poteſt privari per alienum Principem, cui non eſt jus privandi rebus ſuis ligitime acquiſitis ſibi non ſubjectum, quæ ratio procedit non tantum in concedente, verumetiam in ejus ſucceſſoribus, qui ſunt eadem perſona cum anteceſſoribus; ut nos diximus *num.*129.& ita alijs citatis nos docet *Zoezius ſuprà num.*39.

Aquibus limitationibus evi- 175
denter colligitur, quod quamvis privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis non ſint clauſa in jure, non revocantur niſi eodem modo, quo in jure clauſa revocâtur: tum quia continent publicam utilitatem; tum, quia à pluribus Principibus ſunt confirmata; tum,quia in vim contractûs tranſierunt; tum denique, quia non ſubdito fuerunt immediate conceſſa.

In ſecundo vero caſu, de quo 176
num. 142. nempe, quando Princeps nulla interveniente juſta cauſa revocat privilegia, tenemus Principem de poteſtate ordinaria non poſſe ſine legitima, & juſtiſſima cauſa revocare privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis, & ſi de facto revocet talem revocationẽ minime valere: quia licet Princeps ſine ulla cauſa poſſit revocare privilegia, quæ ex mera liberalitate conceſ- 177
ſit: in quo concors eſt omnium DD. reſolutio; ut videre eſt apud eos, quos infatigabile calamo citat *Giurba conſ.* 59. *num.*62. & ad ea revocanda ſufficiat generalis de- 178
rogatio; ut infinitis laudatis docet *Pegas ad principium Ord. libr.* 2.*tit.*44.*à num.*3.proinde que gaudens aliquo ex privilegio dicitur 179
illud tenere præcario, *Giurba dicto num.*62.

Tamen privilegia ob merita 180
con-

conceſſa, vel pecunia acquiſita, vel ex alio quocumque titulo oneroſo conſequuta revocari ſine cauſa legitima non poſſunt; ut docet laudatis pluribus *Peg. ad Ordinat. libr.* 2. *titul.* 25. *in principio gloſſa* 2. *num.* 4.*&* *num.* 10.*&* *ad principium Ordinat. libr.* 2.*tit.*44. *gloſſa* 2.*à num.*3. *cumſequentibus*, quibus adde, quos ſuprà abunde citavimus; & quos longa manu refert, & ſequitur *Giurba dicto numer.*62. *Caſſanette conſ.*43.*à num.* 50. latiſſime *Gobius conſ.* 73.*à numer.* 57. fuſiſſime *Botillier. de ſucceſſionibus ab inteſtato theorema* 70. *à n.*22.*cap.*2.

181 Sed ut totam materiam revocationis privilegiorum pancis abſolvamus, & hactenus dicta melius comprehendantur totam revocationis materiam cum *Baldo in lege quiſe patris Cod.unde liberi num.* 14. *Caſſanette conſ.* 43. *à. n-* 54.ad tres concluſiones generales reduximus.

182 Prima concluſio *Baldi* eſt, quod Princeps privilegium ſuum gratioſum, & abſque pecuniæ interventu conceſſum libere revocare poteſt, *Botillier*, *omnibus relatis theorema* 70. *num.* 22. 23. *&* 24.

183 Secunda eſt, quod Princeps non poteſt de poteſtate ordinaria revocare privilegium non gratioſum veluti pecunia interveniente: Vel ſi prætextu conceſſionis concedens aliquid ſit lucratus à ſuſcipiente, puta, aliquam donationem, vel factum, quod habeat perpetuam commenſurationem cum re conceſſa, *Botilier.dicto numer.*23.*&* 24.

Tertia eſt, quod Princeps con- 184
tractum, conventionem, proximiſſionem ſuam revocare non poteſt; Has tamen duas concluſiones, in quibus denegat facultatem revocandi, limitant *Baldus*, *&* *Caſ-* 185
ſanette ſuprà tribus modis: Primo, quando Princeps feudum, vel aliam rem præcario conceſſit; argumento *text.in lege Lucius ff. de donationibus*, Secundo, quan- 186
do conventionem ſuam revocaret ſecundum ipſius rei naturam; argumento *text.in lege fundi Cod. de* 187
fundis patrimonialibus, Tertio, quando conceſſit juriſdictionalia.

Quarta ſuperioribus concluſionibus eſt addenda conclu- 188
ſio; nempe, quod Princeps privilegia conceſſa non ſubdito revocare non poteſt; ut ſuprà latè probavimus, & multis relatis docet *Pegas ad Ord. lib.*2.*tit.*25.*in principio gloſſa* 2. *num.*6.qui *numer.*7. 189
hanc concluſionem cum multis limitat in juriſdictionalibus, & ibi præſtat rationem; & *num.*8.quan- 190
do privilegium ex poſt facto enormiter læderet concedentem; & *num.* 9. in privilegio conceſſo 191
generaliter, quod re integra ſaltem revocari poteſt; & *num.* 10. quando adſit juſta cauſa, & privi- 192
legium ſit gratuitum; & *num.* 11. quando agitur de modico naturæ 193
præjudicio.

194 Revocatio privilegij, ut ſortietur effectum, requirit, quod revocatio ſit intimata parti, vel ad ejus notitiam perveniat, licet privilegiatus repugnet, cum etiam eo invicto fiat, *Zoezius ad Decretales libr.* 5. *titul.* 33. *de privilegijs num.* 42.

195 Verum, quando Princeps ex juſta cauſa privilegia de ſua natura irrevocabilia revocaverit, tenebitur ad æquivalens, ſicuti, quãdo revocat dominium, tenetur ad pretium; ut cum magno aparatu
196 DD. docet *Botilier, de ſucceſſionibus ab inteſtato cap.* 2. *theorema* 70. *num.* 24. *Franciſcus Maria prat. tomo* 2. *diſceptationum diſcept.* 50. *per totam.*

197 Revocatio ad futuros tantum, non etiam ad præteritos caſus privilegij pertinebit, *Faber in ſuo codice libr.* 1. *tit.* 12. *definitione* 8. *ad finem.*

198 Quinta etiam addenda eſt, ſcilicet, Principem non præſumi voluiſſe tollere ſtatutum Civitatis: *ex capite ſi propter tua de reſcriptis in* 6. *ibi Barboſa cum multis num.* 1. hinc dicimus Principem, vel
199 legitimantem, vel concedentem facultatem legitimandi illegitime natos, ut ſuccedere poſſint nõ obſtantibus legibus, & conſtitutionibus, præſumi ceſſiſſe de communibus legibus, non autem de de ſtatutis, *Ludovicus Gilhauſius in ſua arbore judiciaria cap.* 6. *parte.* 7. §. 143. *num.* 1. *late Barboſa de clauſulis clauſula* 84. *per tot.*

Extenditur primo, ut procedat 200
etiam, quando Princeps dixerit; non obſtantibus quibuſcumque legibus, aut conſtitutionibus, *Ruinus libr.* 3. *conſ.* 103. *num.* 8. *Gilhauſius ſuprà n.* 1. *Barboſa d. clauſula* 84.

Extenditur ſecundo, ut locum 201
habeat, etiam ſi in privilegio adjecta fuit clauſula illa, *motu proprio*; non enim operatur clauſula illa, ut ſublata præſumantur ſtatuta, quorum mentio facta non eſt in ipſo privilegio, *Gilhauſius dicto numer.* 1. *Barboſa dicta clauſula* 84.

Declaratur primo, quando in 202
privilegio expreſſa fuit clauſula, *pro expreſſo habentes*: nam hæc
clauſula pro expreſſo habẽtes vim 203
ſpecialis expreſſionis tenet, *Gilhauſius ſuprà n.* 2. *Cravetta conſ.* 126. *n.* 7. *Barb. de clauſulis clauſula* 102. *per totã à n.* 1. *uſque ad* 19. *Zevalhos quæſt.* 611.

Declaratur ſecundo, ut locum 204
non habeat, quando Princeps, qui conceſſit privilegium, ſcivit, vel ſaltem in genere cogitavit extare ſtatutum Civitatis: nam tunc præſumitur illi derogare voluiſſe, *Gilhauſius ſuprà num.* 2. *Menochius de præſumptionibus libr.* 6. *præſumpt.* 39. *Ruinus conſ.* 94. *n.* 13. 205
& 103. *num.* 3. nam licet privilegium incogitata non comprehendat, cogitata tamen includit, *cap. ex multiplici de decimis. cap. dudum de electionibus, Mandoſ. gloſſa* 11. *num.* 5.

Sexta

206 Sexta eſt addenda pro maiori, & uberiori declaratione eorum; quæ tradidimus ſupra *à num.* 156. *uſque ad* 161.excluſive, nempe ſecundo privilegio nulla primi mentione facta non præſumi, atque cenſeri derogatum, & ſublatum primum; *Gilhauſius arboris judiciariæ cap.* 6. *parte* 7.§.143. *à. num.* 1. *Mandoſ. de privilegijs ad inſtar gloſſa* 8.*per totam*; tum, qnia ge-
207 neralis conceſſio non refertur ad ea, in quibus ſpecialiter eſt proviſum; argumento *text. in lege doli ff.de verborum*, *Mandoſius ſuprà num*. 5.tum, quia privilegium ge-
208 nerale ſubſequens non derogat privilegio ſpeciali: *ex capite veniens de preſcriptionibus*, *Mandoſ. ſuprà num.* 5.tum, quia privilegi-
209 um alicui conceſſum non debet alterius privilegij revocationem operari: cum multis *Mandoſ. numer.* 8. tum, quia privilegium generale non trahitur ad ea, quæ
210 Princeps non eſſet in ſpecie conceſſurus, *l. obligatione ff.de pignoribus,cap. in generali de regulis jur. in* 6.*ubi latè Pechius cap.fin.de officio Vicarij*, *cap. paſtoralis de privilegijs*, *Mandoſ.n.*10.

211 Ampliatut primo hæc concluſio, ut præſertim habeat locum, quando primum privilegium habet clauſulam derogatorian: *ex capite unico de exceſſibus prælatorum libr.* 6. *Gilhauſius ſuprà num.* 1. niſi dicatur non obſtante privilegio etiam habenti clauſulam derogatoriam, *Zevalb.q.*611.

Ampliatur ſecundo, ut procedat multo magis, quando ſecũ- 212
dum privilegium ſpeciale nulla mentione facta primi generalis tolleret in totum jus illius primi privilegiati, atque eſſet illi nimis præjudiciale, etiam ſi in ſecundo inſerta ſit clauſula ex certa ſcientia,*Ripa in cap.*1.*de reſcriptis n.*59. *Gilhauſius ſuprà n.*2.*Menoch.libr.* 1.*conſ.*56.*n.*59.

Ampliatur tertio, ut procedat, 213
ſive primum privilegium ſit generale, & ſecundum ſpeciale; vel è contra primum ſpeciale ſecundnm generale,*Ripa ſuprà n.*48.*&* 49.*Gilhauſius n.*2.

Ampliatur quarto, ut proce- 214
dat, non ſolum, quando ex primo privilegio acquiſitum fuit jus in re, ſed etiam jus ad rem;eſt autem jus in re, quod de præſenti competit; jus vero ad rem, quod non 215
competit de præſenti, ſed eſt ſpes de futuro: *ex capite ultimo de conceſſione præbendæ ibi Barboſa*: nam hoc caſu ſecundum privilegium non derogat primum ejus nulla mentione facta, *Menoch. dicto conſ.*36.*numer.*22.*Gilhauſius dicto num.*2.

Limitatur primo, ut non pro- 216
cedat, quando primum privilegium eſt conforme juri communi; nam tunc ſecundo privilegio illi derogatur nulla ejus mentione facta: ſicuti non eſt neceſſe mentionem facere juris communis, ex quo cognitum præſumitur; ita nec privilegij, quod eſt ipſi juri communi

muni conforme, cum idem ſit, quod ipſud jus commune; *Felinus in capite* 1. *de reſcriptis, ibi Ripa Gilhauſius ſupra num.*3. quæ limitatio apud nos procedere non poteſt: *ex Ordinat. libr.* 2. *tit.* 44. & ex his, quæ ſuprà diximus *à numer.* 162. quando eſt clauſum in noſtra Ordinatione.

217 Limitatur ſecundo, ut non procedat, quando primum privilegium eſt inſertum in corpore juris: nam tunc ſecundo privilegio præſumitur derogatum, etiam ſi nulla ejus habita eſt mentio, *Abbas in dicto capite* 1. *de reſcriptis, ibi Ripa, Gilhauſius num.*3. Verum hæc etiam limitatio apud nos non procedit, ex dictis *à numer.* 162. quando privilegium eſt incorporatum in noſtra regia Ordinatione.

218 Limitatur tertio, quando primum privilegium eſſet obreptitium, ſeu ſubreptitium, vel aliàs nullum: tunc enim nulla ejus fieri debet mentio in ſecundo, *Ripa ſuprà n.*56. *Gilhauſius.n.*3.

219 Limitatur quarto, quando primum privilegium eſſet multum vulgare; nam tunc ſecundo privilegio illi derogatum præſumitur, etſi nulla ipſius primi mentio facta ſit: quia præſumitut Principem illius noticiam habuiſſe, quemadmodum præſumitur ſcire, quæ à jure communi ſancita

220 ſunt: *ex capite* 1. *de conſtitutionibus* 1. *num.*6. *Ripa d. cap.*1. *num.*7. *Gilhauſius dicto n.*3.

Limitatur quinto, quando Princeps concedendo ſecundum privilegium cogitavit ſaltem in genere de primo jam alteri conceſſo, *Gilhauſius ſupra numer.*3. *Menoch. libr.* 6. *præſumpt.* 40. *num.*20. 221

Limitatur ſexto, quando ſecundum privilegium derogaret primo non in totum, ſed aliqua in parte, tunc ei derogatum cenſetur, etſi in ipſo ſecundo nulla primi facta ſit mentio; ita de reſcripto, quo conſuetudini derogatur, ſcripſit *Abbas in capite conſtit. de in integr. reſtitut. Gilhauſius dicto num.*3. 222 223

Limitatur ſeptimo, quando in ſecundo privilegio adjecta eſt clauſula derogatoria; *non obſtantibus quibuſcumque privilegijs, etiam ſi de illis opus eſſet facere ſpecialem mentionem, quorum tenores de verbo ad verbum haberi volumus pro expreſſis*: quia hoc caſu præſumitur Principem voluiſſe derogare primo privilegio, etiam habenti clauſulam derogatoriam ad futura privilegia: niſi de ipſis fiat mentio de verbo ad verbum - ut tenent *Baldus, Angelus, Anchar. & alij relati à Ripa in capite* 1. *de reſcriptis num.*55. qui *numer.* 55. *& Gilhauſius ſupra numer.* 4. in materia duos caſus diſtingunt: 224 225

primus, quando Princeps per viam legis generalis derogat omnibus privilegijs, etiam ſi de illis oporteret ſpecialem mentionem facere: in hoc caſu tolluntur omnia

nia privilegia, quæ in corpore juris non fuerint clauſa, etiam habentia clauſulam derogatoriam ad futura privilegia, & reſcripta; & ita procedit opinio ſupradictorum DD. *Barboſa clauſula* 102. *per totam.*

226 Secundus caſus eſt, quando derogatur omnibus privilegijs per viam alterius privilegij, aut reſcripti cum clauſula ſupradicta, & in hoc caſu cenſentur derogata privilegia non inſerta in corpore juris: *Ripa in dicto cap.*1.*nu-*
227 *mer.*55. *Gilhauſius dict.n.*4.ubi dicunt, quod conſiderandæ ſunt primũ clauſulæ utriuſque privilegij, & illæ præferri debent, quæ maioris efficaciæ fuerint; *Barboſa clauſula* 102.*per totam.*

228 Si vero clauſulæ paris efficaciæ fuerint, tunc ſi ſecundum privilegium eſt conceſſum motu proprio, locum habet id, quod diximus in primo caſu, ut ſcilicet derogatum cenſeatur primo; ſi vero eſt conceſſum ad poſtulationem patris ſuplicantis, tunc procedit doctrina, de qua in ſecundo caſu ſcilicet, privilegio primo derogatum non præſumi, *Menoch. dict.præſumpt.*40. *Gilhauſius d.num.*4.

229 Diximus ſuprà *numer.* 100. privilegium regulariter per renũciationem, ſive expreſſam, ſive tacitam amitti, cui denuo addimus regulam generalem, nempe, quod privilegiatus non præſumitur ſuo privilegio renunciare velle; ut probavimus *cap.*18. *&* 19. doceique cum alijs *Gilhauſius arboris Judiciariæ cap.* 6. *parte* 7. §.144.
à num. 1. quia renunciatio proprij 230
juris eſt quædam donatio, quæ non præſumitur; ut latè diximus *de Munere Judicis Orphanor.tract.* 1.*libr.*3.*cap.*11.

Declaratur hæc præſumptio, ut 231
locum non habeat, quando privilegiatus facit actum contrarium ipſi privilegio: *cap. ſi de terra de privilegijs, ubi latè Barboſa*,
quæ declaratio intelligitur quo 232
ad perſonam ipſius facientis actum contrarium ipſi privilegio, cui quidem ad ſui præjudicium renunciare præſumitur: ſecus vero quo ad alios, quibus præjudicare non potuit, *Gilhauſius cum alijs d.num.*1. *DD. in cap. cum acceſſiſſent de conſtitutionibus*, & quo ad
caſum, & actum illum, non au- 233
tem quo ad alios, ut ſi privilegiatus immunis ab omnibus muneribus publicis unum ſubit, dicitur quidem renũciaſſe privilegio, quo ad illud onus, non quo ad alia, *Gilhauſius d.n.*1.

Actus contrarius privilegio 234
non officit, quando actus ipſe factus contra privilegium confectus eſt ab eo, qui privilegio renunciare non poteſt, *Gilhauſius ſuprà num.*2.*Barboſa in d.capite cum ac-*
ceſſiſſent 8. *num.* 6. vel quando in 235
privilegio adſcripta eſt clauſula decreti, vel alia prohibitiva: nam tunc, nec per contraventionem, nec per præſcriptionem tollitur.

tur, *Gilbauſius ſupra numer.* 3. vel quando faciens actum contrarium illum fecit cum proteſtatione, aut coactus illum fecit, aut quando conſuetudine acquiſitum fuit privilegium, *Gilbauſius ſuprà numer.* 4. & nos ſuprà, vel denique quando actus effectum ſortitus non fuit, *Gilbauſius dicto num.* 4. verſo textu hæc declaratio.

236 Privilegia an, & quando ex defectu confirmationis amittantur? Vide latè apud *Molinam de primogenitis libr.* 2. *capit.* 6. *à numer.* 53. *& cap.* 7. *à numer.* 7. *Cancer.* 3. *var. cap.* 3. *à num.* 175. *Valenſuel. conſ.* 79. *à n.* 19. *Caſtilb. libr.* 5. *controverſ. cap.* 89. *à numer.* 229. *Solorzanus de jure Indiarum libr.* 2. *cap.* 26. *Gracian. de nobilitate gloſſa* 1. §. *n.* 66. *Pas de tenuta cap.* 57.

237 Hodie familiares ad certum numerum redacti ſunt; ut patet ex diplomate relato *cap.* 3. *numer.* 85. & optima cum ratione, de qua in dicto diplomate, quæ mire confirmatur ab his, quæ ſuprà dedimus *à num.* 137. ideoque familiares extranumerarij nullo in noſtro Regno potiuntur privilegio, nec etiam in Regno Caſtellæ; teſte *Balmaſſeda de collectis quæſt.* 52. quare, ut privilegio muniantur, ſe prius probare debent eſſe

238 familiares de numero, quia fundans ſe in aliqua qualitate eam probare debet; prout in terminis docet *Cortiada deciſ.* 30. *num.* 78. *l.* 2. §. *ſed ſi dubitetur, l. ſi quis aliena ff. de judicijs. l.* 1. §. *ait. prætor ff. ne quid in loco publico.*

De Mercatore pecuario, Mulionibus, Macello Inquiſitionis, & de Edille, cæteriſque officialibus minoribus Sanctæ Inquiſitionis, quibus ipſa inſervitur, tractare nobis animus erat; ſed quia diploma, & privilegia eorum reportare non potuimus, volumus potius pauca idonea effundere utilius, quam multis inutilibus homines prægravare, aſſiſtentes Juſtiniano aſſerenti *in lege* 2. *Cod. de veteri jure enucleando* ibi: *Pauca idonea effundere utilius eſſe, quà multis homines prægravare*; ibi: *Barboſa num.* 26. *vide Pereyra in ſua Academia libr.* 3. *diſput.* 4. *quæſt.* 12. *per totam, Cortida deciſ.* 211. *ubi à num.* 1. *uſque ad* 35. agit de jure macelli, cui competat, & quomodò eo quis uti debet; & quando Judex ſæcularis in macello Clericorum ſe intromittere poſſit; & circa materiam hujus capitis obſerva ſequentes leges. 239

Provizaõ do uzo dos privilegios dos povos atè S. M. eſtar em confirmaçoens, & graças no deſpendimento das Cortes de 1641.

DOM Joaõ por graça de Deos Rey de Portugal, & dos Algarves dàquem, & dalem, Mar em Africa, Senhor do Brazil, de Guinè, 240

Guinè, & da Conquiſta, Navegaçaõ, & Comercio de Æthiopia, Arabia, Perſia, & da India &c. Faço ſaber aos q̃ eſta minha provizaõ virem, que nas Cortes geraes, q̃ ſe celebraraõ neſta Cidade de Lisboa em vinte oito de Janeiro deſte anno prezente, para q̃ mandei convocar os tres Eſtados do Reyno, tendo precedido a acclamaçaõ, & juramento ſolemne, & preito, & homenagem, que por 141 elles me foi feito, como a ſeu verdadeiro, & legitimo Rey, & Senhor natural, com o auto de juramento, em que na forma coſtumada jurei de lhes guardar ſeus bons, & antigos cuſtumes, privilegios, graças, liberdades, & frãquezas, que pelos Senhores Reys meus Anteceſſores lhes foram outorgados, & confirmados pelos Procuradores de algumas das ditas Cidades, & Villas (àlem dos Capitulos geraes do Eſtado dos Pòvos, ſe me offereceraõ petiçoens, & alguns apontamentos, & capitulos particulares, porque me pediaõ ouveſſe porbem confirmar alguns privilegios, provizoens, & graças, que a algumas dellas em particular foraõ concedidas, pedindo outras de novo, que deziaõ ſerem convenientes ao bom governo, & prol comum das ditas Cidades, & Villas; & eu pela muito boa vontade, & amor, que tenho a eſtes meus Reynos, & Vaſſallos, continuando com o que ſempre lhes tiveraõ os Senhores Reys meus Anteceſſores, & com a vontade, com que dezejo fazerlhes merces, conforme a ſua antiga lealdade, & ao prompto animo, com que de prezente ſe me offereceraõ a me ſervir pera a defençaõ deſtes Reynos com as peſſoas, vidas, fazendas como bons, & leais Vaſſallos, dezejando eu de em tudo lhes comprazer, & fazer graça, & merce, conforme ao Eſtado prezente das couzas: folgàra deferirlhes logo as ſuas juſtas pretençoens. Porem conſiderando, que com os ditos capitulos ſe naõ offerecem as mais das provizoens de privilegios, & Alvaràs, de que pedem confirmaçaõ, & em outras he neceſſaria mais informaçaõ, por naõ prejudicar à terceiros, & à juſtiça, & outras foraõ feitas em tempo da invazaõ, & ocupaçaõ deſtes Reynos, com reſpeitos prejudiciaes a ſeu bom governo em ordem a opreſſaõ dos tributos, de que pelo amor, que lhes tenho, fui ſervido relevalos, & por abrevidade do tempo, & haverem de acudir a ſuas obrigaçoens, & de meu ſerviço, & o bem publico naõ permitir a dilaçaõ neceſſaria a ſe examinarem, nem a particular affeiçaõ, que lhes tenho deſpediremſe ſem toda amerce, que de prezente ha lugar. Hey por bem, & me pràs, por lhes fazer merce, que elles gozem, & uzem das Cartas dos privilegios, que pelos Senhores Reys meus An-

teceſſores foraõ concedidos às ditas Cidades, & Villas, de que eſtiverem de poſſe, em quanto naõ publicar, & eſtiver em deſpacho de confirmaçoens; & pela meza do Dezembargo do paſſo ſe paſſaraõ os Alvaràs neſta conformidade, que ſe me enviaraõ a aſſinar, com advertencia de que ſe por alguns conſtar, que ſaõ contra bem commum do povo, ou meü ſerviço, ſe me darà conta primeiro: & nos mais particulares, que contem, & pedem nos mais apontamentos do bom governo, juſtiça, & novas merces (àlem dos ditos privilegios, que lhes eſtaõ concedidos) ſe conſultarà, & defirirà pellos miniſtros a que tòca, & pera iſſo tenho ordenados; como julgar que he mais ſerviço de Deos, & meu, & comprir a bem publico das ditas Cidades, com o meſmo favor, & intento de lhes fazer merce com toda a brevidade: E em particular pello Prezidente da meza do Paço, ſe encarregarà aos Eſcrivaens da Camera das Comarcas, corraõ com as lembranças, que lhes deixarem, & ſeus papeis, & que lhes enviarem, lembrando a repoſta; & deſpacho; & quero, & mando, que eſta Provizaõ ſe cumpra, & guarde como nella ſe contem, Dada em Lisboa aos oito dias do mes de Março, Antonio do Couto Franco a fes Anno do Naſcimento de Noſſo Senhor Jeſus Chriſto de 1641. Franciſco de Lucena a fes eſcrever. R E Y.

Alvarà de Declaraçaõ, & Limitaçaõ dos privilegios do foro dos ſoldados aliſtados, & Regimento do Ouvidor Geral, & Ouvidores da gente de guerra 14. *de Junho de* 642. *que eſtà encorporado no Regimento dos Governadores das Armas, & Auditores geraes* §.31.*que tras Pegas Ord.lib.*2.*tit.*47.

EU ElRey faço ſaber aos que eſte Alvarà virem, q̃ vendo Eu, o que ſe me reprezentou pelo Regedor, & Dezembargadores da Caza da Supplicaçaõ, & pelo Chanceller da Caza do Porto, & por cartas, & informaçoens de outras Cidades, & Miniſtros zelozos de meu ſerviço, & bem publico ſobre os grandes inconvenientes, & vexaçaõ, que ſe ſegue no Reyno contra ſerviço de Deos, & meu, & boa adminiſtraçaõ da juſtiça com a largueza dos privilegios de foro, que ſe paſſaraõ aos ſoldados, & juriſdiçaõ do Ouvidor Geral da gente de guerra, & mais Ouvidores, conhecendo, & advocando todas as cauzas civeis, & crimes dos ditos ſoldados: vindoſe aliſtar os mais facinorozos, & delinquentes, & devedores pera impunidade de ſeus crimes, & vexar ſeus contendores, & trazerem viuvas, & pobres, & peſſoas mizeraveis nos cazos crimes, & civeis avexados diante dos ditos 241

Ouvi-

Ouvidores das Fronteiras, & vindo dahi por appellaçaõ ao Concelho de guerra, com que perdiaõ ſua juſtiça, & privilegios, de que ſaõ alguns incorporados em direito, & provocandoſe os ſoldados a reſiſtencias, & offenſas da juſtiça, & outros exceſſos com clamor, & eſcandalo publico contra tençaõ, comque ſe lhes concedem os ditos privilegios. E querendo Eu hora niſſo prover como contem ao ſerviço de Deos, & meu, & boa adminiſtraçaõ da juſtiça, & para que de maneira os ſoldados, que eſtaõ em defençaõ do Reyno ſejaõ favorecidos com privilegio conveniente, & que ceſſem as ditas vexaçoẽs, & queixas, & tendo eu mandado ver, & conſultar tudo no meu Dezembargo do Paço (aquem pertence paſſar ſemelhantes provizoens de juriſdiçaõ, adminiſtraçaõ da juſtiça, & bem publico) conformandome com ſeu parecer, & dos do meu Concelho: Hey por bem, que o dito Alvarà do Ouvidor Geral, que ſe paſſou ao Doutor Antonio de Mariz Carneiro, & aos mais Ouvidores ſe recolhaõ, & naõ uzem mais delles, & que os ſoldados pagos ſómente gozaraõ do privilegio de foro nos crimes cometidos deſpois de aliſtados, & terem aſſentado praça nos Almazẽs, com certidaõ dos officiaes delles, & naõ nos cazos civeis, & que os Corregedores na Cabeça de ſua Comarca, & onde nam ouver Juis de fóra, & os ditos Juizes de fóra ſirvaõ de Ouvidores da dita gente de guerra cada hum em ſeu diſtricto, & em auzencia do Corregedor, & dos mais, quem por elles ſervir; & exercitaraõ o dito cargo com ſeus officiaes por evitar a multiplicaçaõ, & competencia dos Miniſtros com tanto perjuizo da juſtiça, & a creaçaõ dos novos officiaes; & formar novo juizo podendo ſervir os ditos Julgadores com os officiaes de ſeu juizo, ſem dilaçaõ, nem moleſtia, E hey por bem, que o Doutor Eſtevaõ Leytaõ de Meirelles Corregedor do crime da Corte ſirva, & tenha cargo de Ouvidor Geral da gente de guerra aliſtada, & paga neſta Cidade, & ſeu termo, & conhecerà, & advocarà os ditos cazos crimes de primeira inſtancia, & dos prezidios dos Caſtellos do dito termo de Caſcaes, & Setuval, dando appellaçaõ, & aggravo pera o Concelho de guerra, & dos Ouvidores viraõ a elle; & teraõ aſſi o dito Ouvidor Geral, como das Fronteiras nas penas, & cauzas, de que conforme a eſte Alvarà podem conhecer, & nas ſoſpeiçoens, a meſma Alçada, & procedimento, que por ſeu Regimento lhes compete atè ter outra ordem, & Regimento, que lhes mandarei dar: conhecendo os Juizes de fóra, como Ouvidores com a Alçada, & Regimento dos Corregedores nos cazos de ſua Ouvidoria, & nas

dezobediencias ; & culpas militares, que ſucederem ; teraõ os Capitaẽs, & Fronteiros Mòres, & o dito Ouvidor a juriſdiçaõ neceſſaria a prizaõ ; & caſtigo ſummariamente, como o cazo pedir ; & nos motins, rebelliaõ, & treyçaõ, & cazos ſemelhantes (que nam ſofrerem dilaçaõ) o Fronteiro Mòr, como Ouvidor ; & outro Julgador, Provedor, ou outro mais proximo ; teraõ alçada atè morte incluſivè, naõ ſofrendo o crime dilaçaõ, ſalvo nos Fidalgos, & Capitaẽs ; de que ſe me darà conta, mandamos trazer prezos, como aqualidade do cazo pedir: & o dito privilegio de foro, & juriſdiçaõ dos Ouvidores ſe naõ entenderà, nem comprehenderà os ſoldados das Companhias da Ordenança, & ſeus officiaes, que naõ tem por ſeu Regimento o tal privilegio, & ſe cumprirà o das ditas Ordenanças, como nelle ſe contem ; ſómente dos cazos, que eſtaõ rezervados no capitulo ultimo ; & outros das ditas Ordenanças, para a peſſoa, aquem Eu ordenaſſe. Conhecerá o dito Corregedor da Corte por eſta commiſſaõ, na forma do dito Regimento, em quanto o ouver por bem, & os Corregedores da Cidade aſſiſtiraõ como Ouvidores dos terços das Companhias da Ordenança deſta Cidade pera execuçaõ, & favor ſómente, no que cumprir ſua aſſiſtencia, & conheceraõ dos cazos, penas, & aggravos, que pelos capitulos 24. 25. & 45. & os ſemelhantes do dito Regimento pertencem às Juſtiças Ordinarias. E mando aos Dezembargadores, Officiaes, & peſſoas de meus Reynos, & Senhorios, que cumpraõ eſte Alvarà em todo, & por todo, como ſe nelle contem, o qual ſe regiſtarà nos livros do Dezembargo do Paço ; & Caza da Supplicaçaõ, & Relaçaõ do Porto, & ao Chanceller Mòr, que o faça publicar na Chãcellaria, & enviar os treslados delle ſob meu ſello, & ſeu ſinal às Comarcas do Reyno pera a todos ſer notorio, o que por elle ordeno, & me praz, que valha, & tenha força, & vigor, como ſe foſſe carta feita em meu nome, & por mim aſſinada, ſem embargo das Ordenaçoens em contrario. Antonio de Moraes o fez em Lisboa a 14. de Junho de 1642. Balthezar Rodrigues de Abreu o fez eſcrever.

R E Y.

Decreto em confirmaçaõ da Ley precedente ; ſobre a cõſulta do Concelho de guerra.

ESta Provizaõ ſe paſſou com todas as boas conſideraçoẽs de meu ſerviço, melhor governo de Reyno, & adminiſtraçaõ da juſtiça, & aſſi ſe ha de executar ; & deveſe advertir, que nenhum privilegio, nem izençaõ pôde valer nos crimes cometidos antes do privilegio, nem he poſſivel prati- 242

carſe

carſe na gente das Ordenanças, que nunca o tiveraõ, & comprehendem todo o Reyno, & muito menos entenderſe nos cazos civeis, o que ſe ouveſſe de ſer, ficariaõ eſcuzos, & ſem exercicio todos os Tribunaes, & Miniſtros de juſtiça Ordinaria: & naõ he eſte o intento principal, com que mandei fundar o Concelho, mas o da boa ordem, & diſciplina dos ſoldados, & defenſa do Reyno. Em Lisboa a 17. de Julho de 1642.

R E Y.

Que as juſtiças entrem no Caſtello de Saõ Jorge de Lisboa para as diligencias da juſtiça.

243 AO Concelho de guerra tenho ordenado, que naõ impida às Juſtiças irem ao Caſtello às diligencias que ſe lhe ordenam, com que ſe faça logo. Lisboa Julho 23. de 1644.

Em conſulta da Meza do Paço ſobre o Concelho de guerra impedir à relaçaõ de Sua Mageſtade de 28. de Junho, em que ordenava, que ſe naõ impediſſe a dita entrada, em petiçaõ de Diogo Fajardo contra o Sargento Mòr Cõſtantino Cadena.

Decreto de Limitaçaõ do Privilegio de ſoldados delinquido fóra das Fronteiras.

244 FAzendo-ſe conſulta no Deſembargo do Paço, ſobre Joaõ Godinho ſoldado prezo em Coimbra, por furtar huma Coroa de prata da Cabeça de Noſſa Senhora da Paz, que lhe acharaõ na algibeira, & por precatorio do Meſtre de Campo da Fronteira ſe pedia, que lho remeteſſem, tomou Sua Mageſtade a rezoluçam geral ſeguinte.

Como parece, & para que os ſoldados à conta do privilegio do foro nam cometaõ ſemelhantes crimes, mando paſſar ordem, que ſe lhe naõ guardem ſenaõ na fronteira, ou eſtando fora dellas com licença licita, & dentro dos termos, com que ſe lhe der. Lisboa 9. de Outubro de 1645.

R E Y.

Ley de Declaraçaõ, & Limitaçaõ dos Privilegios de Malta de 9. Julho de 642. que tras Pegas ad Ordinat. libr. 2. titul. 2. in principio num. 23.

EU ElRey faço ſaber aos 245
que eſte Alvarà virem, que Eu fui informado por cartas, & queixas, que de muitas partes do Reyno, & em particular dos Julgadores, & Capitaẽs das Ordenanças, & Fronteiras me vieraõ, ſobre as inquietaçoens, & dezordens, que de ordinario ſe ſeguem contra o ſerviço de Deos, & meu, & bom governo, & adminiſtraçaõ da juſtiça, quietaçaõ, & defenſaõ do Reyno, com as continuas cenſuras,

ras, & procedimentos dos Conſervadores Apoſtolicos da Religiaõ de Saõ Joaõ de Malta, paſſadas com pretexto da defenſaõ, & obſervancia de ſeus privilegios, & do grande numero dos ditos privilegios affectados, & modo com que ſe alcançaõ, & do com que pellos ditos Conſervadores ſe lhe paſſaõ cartas, como ſe foraõ caſeiros encabeſſados, com imporem hum foro de hum frango, ou couſa ſemelhante ſobre huma caſa, ou propriedade, & repartindoa entre muitos, ou comprandoa com huma minima penſaõ para ſe izentarem a titulo de privilegio, que naõ tem: com que ſou informado, que chegaõ neſta Cidade de Lisboa, & termo a numero de quinhentos privilegios, & nas mais Cidades, & Villas do Reyno a eſſe reſpeito, com que ſò ſe izentavaõ os ditos privilegiados do ſerviço, & defençaõ do Reyno, & Concelhos, mas com as cenſuras ſe perturbavaõ os officiaes, & deſcompunhaõ as companhias das Ordenanças, & Fronteiras, por quanto os Julgadores, & Capitaẽs intimidados com a violencia dos procedimentos deſiſtiraõ de os obrigarem, & outros grandes eſcandalos, que ſe ſeguiaõ contra meu ſerviço, & bem do Reyno, pedindo remedio conveniente a eſta perturbaçaõ: & querendo Eu hora niſſo prover, como convem ao ſerviço de Deos, & meu, & bem da juſtiça, quietaçaõ, & ſoſſego do Reyno, & que de maneira ſe obſervem os ditos privilegios nas peſſoas, & caſos, que lhe ſaõ concedidos, que ceſſem os ditos exceſſos, & eſcandalos. Sendo tudo viſto, & conſultado por meu mandado no meu Dezembargo do Paço, conformandome com ſeu parecer, & com o que eſtà diſpoſto por direito, & minhas Leys, & Ordenaçoens, Coſtume, & Aſſentos: Hey por bem declarar, & mandar como o faço, que ſe guarde inteiramente a Ordenaçaõ do livro ſegundo titulo vinte & ſinco dos privilegios concedidos aos lavradores, & cazeiros dos Moſteiros, naõ gozando dos ditos privilegios ſe naõ aquelles, que continuadamente viverem em ſuas quintas, & a principal parte da vida, ſe governaõ pella lavoura dellas ſem viver de outro miſter, nem grangearia de ſeus bens proprios, conforme à dita Ordenaçaõ, & que conforme a extravagante da reformaçaõ da juſtiça do paragrapho ſeptimo, nenhum cazeiro, nem outra peſſoa ſecular tem privilegio de foro Eccleſiaſtico da dita Religiaõ no civel, nem crime, ſalvo os criados actũais dos Commendadores, conſtando perante minhas Juſtiças, que domeſticamente os ſervem, & em quãto actualmente os ſervirem, & iſto nos crimes ſòmente, que eſtando em ſeu ſerviço foraõ cometido, & naõ no civel; E outro ſi; que

que cõforme a direito, coſtume, & aſſentos, & rezoluçoẽs geraes, & particulares aos Juizes, & Cõſervadores Eccleſiaſticos da dita Religiaõ, naõ cõpete defẽder por cẽſuras, nem intremeterſe na obſervãcia, & guarda dos ditos privilegios de peſſoas ſeculares, por me pertencer ami, & aos Senhores Reys meus progenitores, q̃ os concederaõ, & a meus Miniſtros, & Relaçoẽs a interpetraçaõ, guarda, & obſervãcia daquelles, q̃ ſaõ cõcedidos a meus Vaſſallos de eſtado ſecular, ſendo por mi cõfirmados, & que de minha conceçaõ, ou confirmaçaõ recebem vigor. E hey por bem, que cõ os tais privilegiados, q̃ impetrarem, ou naõ impedirẽ as inhibitorias, & cenſuras paſſadas ſobre os ditos privilegiados, cõtra meus Miniſtros, ſem licẽça, & provizaõ minha ſe guarde, o que eſtà diſpoſto na Ordenaçaõ lib. 2. tit. 14. & excedẽdo os ditos Cõſervadores adita ſua juriſdiçaõ, como ẽ couſa affẽtada, & reſoluta requeirà o Procurador da minha Coroa, que ſe proceda na forma de direito, & Ordenaçaõ lib. 2. tit. 6. §. 6. & coſtume reduſido a eſcrito, intentãdo elles, & naõ deſiſtindo dos ditos procedimẽtos ſobre os ditos pevilegios, dos quais lhes naõ paſaraõ as cartas os ditos Cõſervadores (como ſou informado, que fazem) cõ penas, & cenſuras por lhe naõ eſtar concedida, nẽ a veriguaçaõ das peſſoas, nem dos privilegios. Pelo q̃ hey por bem, que na forma, q̃ para gozarem de ſeus privilegios ſe paſſaõ cartas aos cazeiros, & privilegiados dos Dezembargadores Fidalgos, & captivos; & outros cõ o theor dos ditos privilegios declarados, & outorgados na Ordenaçaõ, & ſeus Regimẽtos ſe paſſem tambẽ aos ditos privilegiados para poderẽ gozar delles; & por naõ eſtarẽ averiguados, & reduzidos a Regimento, mando q̃ na Meza do Dezẽbargo do Paço (ouvido o Procurador da Coroa, & da Riligiaõ) ſe forme o dito regimento dos ditos privilegios por mi, & pellos Senhores Reys meus Antéceſſores cõfirmados; com o theor dos quais ſe paſſaraõ as cartas às peſſoas, a que pertencerem por juſtificacaõ feita no juizo da Coroa, que ſe regiſtaraõ no livro, que nelle haverà, & nas Cameras, para ſe lhes guardarem em quãto lhes pertencerem. E mãdo ao Regedor da Caza da Supplicaçaõ, & Governador da Caza do Porto, & aos Dezembargadores das ditas Cazas, & a todos os Corregedores Provedores, Ouvidores, Juizes, & Juſtiças deſtes meus Reynos, & Senhorios, q̃ cũpraõ, & guardẽ, & façaõ inteiramente cũprir, & guardar eſta Ley, como nella ſe contem. E mãdo ao Chãceller Mòr a faça logo publicar na Chãcellaria na forma, q̃ nella ſe coſtumaõ publicar ſemelhãtes leys, & ſob meu ſinal, & ſello mãdarà paſſar as copias aos Corregedores, Provedores, Ouvidores, Juizes, & mais Juſtiças

Zz deſtes

deſtes meus Reynos,& Senhorios, aos quais mādo, q̃ tanto,q̃ a receberẽ,a façaõ logo publicar em ſuas Comarcas,& deſtritos,para q̃ poſſa vir à noticia de todos; a qual ſe regiſtarà nos livros do Dezembargo do Paço, Caza da Supplicaçaõ, & Relaçaõ do Porto, onde ſemelhantes leys ſe coſtumaõ regiſtar; & hey por bem, que valha como ſe foſſe carta feita, & aſſinada em meu nome, Dada na Cidade de Lisboa a 9.de Julho. Balthezar Gomes a fez Anno do Naſcimento de Noſſo Senhor Jeſu Chriſto de 1641. Balthezar Rodrigues de Abreu o fez eſcrever. REY.

Sobre os muitos privilegiados, & Conſervadores delles.

TEmſeme reprezentado, que reſulta grande perjuizo à boa adminiſtraçaõ da juſtiça dos muitos privilegiados particulares, que ha neſte Reyno, com Juizes privativos, que conhecem delles, & os fazem guardar. O Dezẽbargo do Paço tomadas todas as informaçoẽs neceſſarias ſobre eſta mateira, & fazendo relaçaõ por menor de todos os privilegios, & de como ſe procede na conſervaçaõ delles, me conſulte,o que parecer, que em rezaõ de juſtiça, & bom governo ſe pòde prover. Em Lisboa a 20. de Abril de 641.

Extinçaõ de Conſervadores 26. de Junho 641.

SUa Mageſtade tem declarado à margem de huã conſulta,que ſe lhe fez pelo Concelho da fazenda, ſobre materia do contrato do tabaco, q̃ tinha mãdado, q̃ ſe extinguiſſẽ as conſervatorias. Fernaõ Gomes da Gama. Paſſada em 26.de Junho de 1641.O meſmo tẽ ſua Mageſtade cõcedido no cap.18.da Nobreza, & cap.21.dos Pòvos, cap.10.do Eccleſiaſtico.

CAPUT XXV.

De Conſervatoribus familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis, & de eorũ poteſtate, & juriſdictione,& à quibus.

SUMMARIUM.

1 *Omnes contra privilegia inſurgunt.*
2 *Privilegia non ſunt temere violanda.*
3 *Parum proſunt, ſi executioni non mandantur.*
4 *De Conſervatoribus, qui agũt.*
5 *Conſervatores ad Univerſitatem cauſarum ſunt delegati Ordinarijs ſimiles*
6 *Tales ſuæ poteſtatis literas exhibere tenentur.*
7 *Aliàs Ordinarij eis non tenentur obedire.*
8 *Dati ad Univerſitatẽ cauſarũ*

exhibe-

exhibere non tenentur.
9 *Judices Ordinarij ſuæ poteſtatis literas non tenentur exhibere.*
10 *Inquiſitores ſunt Conſervatores officialium cõtinuorum, & Judicum fiſcalium, & iſti familiarium.*
11 *Conſervatores tenentur defendere privilegiatos.*
12 *Sed tuentes extra limites ſuæ poteſtatis mortaliter peccant, & ad reſtitutionem tenentur.*
13 *Similiterque Ordinarij, qui diſcutiunt cauſas exemptorum.*
14 *Contra excedentes ſuam poteſtatem variæ pænæ in jure ſtatutæ ſunt.*
15 *Ordinarij poſſunt punire Delegatos excedentes.*
16 *Privilegium non egreditur perſonam, & cauſam, cui, & ob quam conceſſum fuit.*
17 *Privilegia quatenus ampliãda, & reſtringenda.*
18 *Attendi in ea reproprietas verborum debet.*
19 *Similitudo rationis an faciat ea extendi.*
20 *Quid ſi verba ſint obſcura.*
21 *Uſus privilegiorum quibus in locis ſit.*
22 *Uſus privilegiorũ liber permittendus eſt ijs, quibus conceſſa, nec impediendus.*
23 *Privilegio an ſit ſua vis, & effectus ante ejus notitiam.*
24 *Privilegiatus contra privilegiatum an utatur ſuo privilegio.*
25 *Conſervatores ſicut in exceſſu peccantur, & puniri debent, ita ex defectu.*
26 *An familiares, officialeſque cogantur ſuo privilegio uti.*
27 *Poteſt quis ſuo privilegio libere renuuciare.*
28 *Niſi tertius lædatur.*
29 *An Judices Ordinarij illis non declinantibus teneantur ad ſuos Conſervatores eos remittere.*
30 *Quis privilegio gaudet, illud proponere debet, alias juriſdictio prerogatur.*
31 *Judex non tenetur explorare privilegia.*
32 *Habet intẽtionem fundatam in ſuo territorio.*
33 *Reſolvitur ſub diſtinctione.*
34 *Quomodo Conſervatores procedere debeant contra violantes privilegia.*
35 *Privilegiati putant ſuos Conſervatores teneri illis favere.*
36 *Familiares, officialeſque debẽt bonis moribus fungi.*
37 *Alias ſunt expellendi.*
38 *Pro eis, & contra eos debent procede ſecundum leges, & ſervata juris forma.*
39 *Appellatio, & gravamen à Cõſervatoribus interpoſitum ad ſacrum, ac venerandum ſupremum Inquiſitionis Conſilium ſpectat.*
40 *Non tamen in prima inſtancia cognoſcere poteſt, nec cauſas avocare valet.*

41 *Conſervatorum non eſt privilegia interpetrare.*

42 *Privilegia quando cognoſcãtur ab inferioribus.*

43 *Privilegia quando poſſint incidenter interpetrari.*

44 *Jus partis, vel privilegij, quando potius dicatur.*

45 *Privilegij validitas à quo cognoſcatur.*

46 *Confirmatio privilegij, & conceſſio æquiparantur.*

47 *Clauſula*, quatenus eſt in uſu, quid importet.

48 *Judex inferior an poſſit cognoſcere de clauſula*, quatenus eſt in uſu.

49 *Clauſula*, quatenus in uſu eſt, *facti eſt.*

50 *Clauſula*, quatenus eſt in uſu, *impedit novam gratiam.*

51 *Privilegij ſubſtantia quando principaliter tractari dicatur.*

52 *Militiæ, aut nobilitatis cauſa à quo tractanda.*

53 *Agitur de privilegij ſubſtantia, quando agitur de verbis illius, & vero ſenſu.*

54 *Quando eſt dubium, an Princeps fuerit legitime informatus.*

55 *Quando agitur de temporalitate, vel perpetuitate illius.*

56 *Incidenter cognoſcitur de his, de quibus principaliter non poteſt.*

57 *Regalia interpetrandi privilegia poteſt communicari.*

ÆGre feruntur privilegia: 1
quare omnes contra privilegia, privilegiatoſque facilime inſurgunt, eorum privilegia, & immunitates temere infringendo; ſed quia privilegia non ſunt temere violanda, neque quolibet 2
quæſito colore fruſtrari debent: *ex text. in capite quanto* 26. *de privilegijs, ubi Barboſa num.*1. *multos citat Zoezius in paratl. ad eumdem titulum num.* 45. *Themudo* 1. *p. deciſ.*42. *num.*3. viſum fuit providere privilegiatis de Conſervatori- 3
bus, qui eorum privilegia tueantur; de quorum poteſtate, & juriſdictione latè ſcribunt *Benedi-* 4
*ctus Pereyra in ſua Academia, ſeu Republica literaria lib.*7. *diſput.*1. *à quæſt.* 1. *uſque ad* 4. *& diſput.* 2. *à quæſt.* 1. *uſque ad* 8. *& diſput.* 3. *à quæſt.* 1. *uſque ad* 6. ubi latiſſimè de Conſervatoribus Uuiverſitatis Conimbricenſis, & Eborenſis: *Moneta per totum tractatum de Conſervatoribus, Almeyda alleg.* 6. *per totam, Molina de juſtitia tractatu* 5. *diſp.* 29. *Dian. tomo* 9. *tract.* 2. *reſolut.* 270. *Barboſa de officio, & poteſtate Epiſcopi allegat.* 106. *& ad Tridẽtinum de reformatione ſeſſ.* 14. *cap.*5. *Narbona in leg.*59. *gloſ.*1. *à num.*206. *& in l.*60. *gloſa unica à num.*71. *tit.*4. *libr.*2. *recopillationis, & fere omnes Hiſpani ad leg.*1. *& totum titulum* 8. *libr.* 1. *recopillationis, Riccius collectaneo* 899. *&* 1556. *Eſcobar de Pontificia, & Regia cap.* 43. *&* 44. *Guttierr. libr.* 3. *praticar. quæſt.* 10. *& lib.*4.

libr. 4.quæſt.64.Solorzanus de jure Indiarum tom. 2. libr. 3.cap. 26.à num.111.& lib.4.politicorum cap. 26.Urrutigi parte 1.poſtor.clauſula 1. & ſequenti, & parte 2. Villaroel. parte 1. delgovierno quæſt. 6.art.13.Pegas ad Ordinat. libr.1. titul.9.tomo 3.in alphabetico verbo Conſervator, Themudo deciſ. 50. 51.52.53.& 54.

5 Qui ſunt Judices delegati ad certam Univerſitatem cauſarum ſimiles Judicibus Ordinarijs: *ex Salgado de retentione 2. parte cap. 11. Gutter. libr.3. practicar.quæſt. 9. Narbona ubi ſupra, Pareja de edictione inſtrumentorum tit. 2. reſolut. 5.à num. 15. Molina ſuprà, Pereyra in ſua Academia, ſeu Republica literaria lib.7.diſp.2. quæſt. 1.per totam, Pegas ad princip.Ord. lib.1.tit.65.à n.20.*

6 Suæque juriſdictionis literas exhibere tenentur: *ex text. in cap. cum in jure de officio Delegati, ibi Barboſa, Valaſcus conſ.152.num. 7. Pereyra de manuregia cap. 7. à num.3.Narbona ſuprà,Pereyra ſuprà num.15. Urrutigi ſuprà parte 2.quæſt.13.Pereyra ſuprà diſput.3. quæſt. 4.per totam, Moneta de Cõ-*
7 *ſervatoribus cap. 7. aliàs judices eis obedire non tenentur; ut docent omnes ſuprà citati, Almeyda alleg. 6.à num.3.Themudo 3.parte deciſ. 264. & 266. per totam, latiſſimè Cortiada deciſ.233.per totam, Pegas ad principium Ordin.libr.1.tit. 65. num. 25. copioſiſſimè Grabiel, Parexa, & Queſada de univerſa inſtrumentorum edictione titul. 2. à reſolutione 1. uſque ad 9.* nihil circa materiam deſiderandum relinquendo.

Verum hæc reſolutio non procedit in Conſervatoribus famili- 8
arium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis, nec in cæteris Conſervatoribus datis ad Univerſitatem cauſarum: quia Conſervatores dati ad Univerſitatem cauſarum regulariter æquiparantur Or-
dinarijs; ut latè probavimus *in* 9
noſtro tractatu de Recuſationibus libr. 5. cap. 1. & 2. docet Pereyra d. diſput. 3.quæſt.4.num.1082. & Ordinarij Judices non tenentur ſuæ juriſdictionis literas exhibere: & tenent omnes ſuprà citati:
num. 5. & 6. & ita in ſimili docet 10
Pereyra d. num. 1081. Moneta dicto cap. 7. quidquid contrarium videntur ſentire *Themudo diſp.52. 53. & 54. Valaſc. conſ. 152.num. 7. Barboſa dicta allegat. 106.num. 37.*

Uſque ad annum milleſſimum 11
ſexagenteſſimum vigeſſimum ſextum fuerunt Inquiſitores Apoſtolici Conſervatores tam familiarium, quam officialium Sanctæ Inquiſitionis, poſtea facti ſunt Judices fiſcales Conſervatores familiarium; ut Inquiſitores Apoſtolici magis expediti manerent ad inquirendos, capiendos, puniendos, & corrigendos Hæreticos, cæteroſque fidei noſtræ ſuſpectos, & tantum officialium continuorum Sancti Officij Conſer-

vatores remanſerunt, & Judicum fiſcalium.

12 Generale eſt principium, quo ad omnes Conſervatores, quod eodem modo, quo Conſervatores tenentur tueri, ac defendere privilegia ſuorum privilegiatorũ procedendo intra eorum limites contra turbantes, impedientesque eorum uſum; ita eo modo tenentur obligatione, ex ſuo genere gravi inducta, per virtutem juſtitiæ ſe continere intra limites ſuæ poteſtatis; ita ut eam neque excedant in alienis cauſis, nec erga alienas perſonas. Quod ſi prædictos limites tranſgrediantur, peccabunt uſurpatione Judicij, & riguroſam injuriam inferent tum Ordinarijs illis Judicibus, quorum juriſdictionem uſurpant, tum perſonis omnibus, contra quas procedunt: & tenebuntur de damnis inde ſecutis cum prædicto ex-

13 ceſſu, illis omnibus, quibus in juſte cauſam dederint; *Benedictus Pereyra in ſua Academia, ſeu Republica literaria lib. 7. diſp. 3. quæſt. 4. num.* 1083. *&* 1084. *& quæſt.* 1. *num.* 1053. ubi idem tradit de

14 ordinarijs, qui præſumunt diſcutere cauſas exemptorum, *Lecius de juſtitia cap.* 29. *dubit.* 6. *Lugo de juſtitia diſp.* 37. *n.* 18.

15 Quod autem prædicta obligatio ſit gravis, & ejus tranſgreſſio, ſuadetur ex pænis, quas jus infringit Conſervatoribus ſuam poteſtatem excedentibus; de quibus agunt *Valaſc. conſ.* 152. *numer.* 2. *Barboſa de officio, & poteſtate Epiſcopi alleg.* 106. *num.* 47. *& in capite ultim. de officio Judicis delegati in* 6. *ubi communiter omnes: Pereyra ſuprà, & num.* 1085. *Fragoſ. de regimine reipublicæ* 2. *parte libr.* 4. *diſputat.* 12. *num.* 21. *Azor* 2. *parte Inſtit. moralium lib.* 5. *cap.* 34. *quæſt.* 13. *Suares de cenſuris diſp.* 31. *ſeſſ.* 3. *Navar. in manuali cap.* 27. *num.* 141. *Hiſpani ad leg.* 1. *&* 2. *Ordin. Caſtellæ tit.* 7. *Bobadilha libr.* 2. *politicorum cap.* 21. *num.* 98. *& à numer.* 192. *& libr.* 4. *capit.* 5. *à num.* 47.

A Judicibus Ordinarijs puniri poſſunt: *Bobadilha dicto cap.* 21. *à num.* 95. *& dict. cap.* 5. *à num.* 47. *Carleval de judicijs tit.* 1. *diſp.* 18. *Avendanho de exequendo mandatu* 1. *parte cap.* 11. *à num.* 9. *& ſuprà citati numer.* 14. quibus adde, quos refert, & ſequitur *Pereyra in ſua Academia, ſeu Republica litteraria libr.* 7. *diſput.* 3. *quæſt.* 6. *num.* 1096. *Cortiada deciſ.* 27. *num.* 111. *&* 112. *Cancer.* 3. *var. cap.* 13. *numer.* 223. *Fermoſinus poſt titulum de foro competenti alleg.* 1. *pro Tribunali Sancti Officij artic.* 1. *num.* 4. *& in capit. poſtulaſti de foro competenti quæſt.* 13. *num.* 4. *&* 6. & eſt doctrina ſine contraditore, *Themudo* 3. *parte quæſt.* 17. *numer.* 12. *Pegas ad principium Ord. libr.* 1. *tit.* 65. *gloſa* 1. *à num.* 21. *cumſequentibus. & nos de Munere judicis Orphan: tract.* 1. *lib.* 4. *cap.* 14. 16

Effectus privilegiorum eſt, ut ſecundum formam eorum procedatur, 17

datur, etiam cum derogatione juris, aliter forent inutilia, licet illius derogationis non contineant mentionem *cap. in his* 30. *de privilegijs*; ubi privilegium conceſſum Minoribus, & Prædicatoribus, ut utique cum Altari Viaticũ celebrare poſſint, declaratur eſſe intelligendum ſine licentia Prælatorum, licet hoc non ſit formaliter in eo expreſſum, facienda enim interpetratio, ut res potius valeat, quam pereat, & privilegium non ſit illuſorium, *cap. inter* 6. §. *cæterum, ubi Gl. ſuprà. de Fide inſtrum.* Si tamen jus qualificatum per ſpecialem clauſulam reſiſtentem privilegijs, ijsque derogantem, neceſſe eſt, ut in forma privilegij fiat mentio iſtius juris, vel in ſpecie, vel ſub clauſula generali ſufficiente ad ei derogandum, veluti, non obſtante: aliàs privilegium nõ prævalebit iſti juri, eritque inutile *Card. in Clem.* 1. *quæſt.* 3. *de cenſibus*, Ratio reddi poteſt, quod plus neceſſarium ſit, uti firmiori modo ad derogandum legi firmiùs ſtabilitæ, communi modo latæ; quia aliàs præſumeretur privilegium per importunitatem, aut inadvertentiam eſſe à Principe indultum, quæ non poteſt præſumi per ſubjectam derogationem. Uti nec præſumitur contra ſimplex jus non habens clauſulam derogatoriam per importunitatem, aut inadvertentiam extortum, etiam ſi illi deroget, quod eſt ordinarium; qua de re vide *Felin. in capite nonnulli n.* 19. *& ſeqq. ſuprà de reſcript. & Suares cap.* 14. *n.* 6. *& ſeqq.*

Prodeſt autem privilegium ſolis, ſive perſonæ, ſive loco, expreſſis; vel ex vi vocis, aut actionis, ſeu materiæ, vel aliqua juris diſpoſitione comprehenſis. Valent enim privilegia tantum, quantum ſonant, & non amplius, ſive quo ad res, ſive quo ad perſonas, cum illis tantum concedantur; ad quos dirigitur intentio concedentis, ex cujus voluntate pendet cõceſſio, & extenſio privilegij, quæ contra ejus mentem non debet extendi ultra verba expreſſa, ſunt enim privilegia ſtricti juris. Ita fere *Suares cap.* 10. *num.* 2. 3. *&* 4. Hinc exemptus reſpectu unius loci, non eſt exemptus reſpectu alterius; ut reſpondit *Pont. in capite cum Capella* 16. *de privilegijs*. Privilegium enim iſtud tantum loco datum, ut ſit reale, Canonico competens, eo in loco tantum, ejusque reſpectu, non etiam alterius: ut quo ad allum ſubſit ordinario, ejusque animadverſioni, & correctioni ſubjaceat. Nec exemptio Monaſterio conceſſa Capellam exemptam facit, cum alia ſit à Monaſterio; *cap. ex ore* 17. *de privilegijs*, niſi privilegium tale ſit datum Monaſterio, Eccleſijsque utroque jure illi ſubjectis, *cap. quoniam* 21. *de privilegijs*, ſic & exempti, ut non niſi ſub certo judice reſpondere teneantur ratione dilicti, contractûs, aut rei, non gaudẽt 18

guadent eo privilegio in loco non exempto, *cap.1.in princ. Cod.in 6.* Et datum Monachis privilegium exemptionis à juriſdictione Ordinarij non obtinet; ſi ad Prioratus Ordinarijs ſubjectos mittantur, *dicto cap. 1. in fine.* Item datum aliquibus privilegium, ut tempore interdicti poſſint celebrare Divina, januis clauſis, non eo extendendum, ut alios admittere valeant, ne quidem familiares; ſi Cõventui ſit datum tale privilegium: nam ſi ſingulari perſonæ privilegium tale competat, aut etiam audiendi tali tempore divina; ejus etiam familia admittetur, *cap. licet* 11. *Cod. in 6.* Et Epiſcopis, quibus conceſſum cum altari viatico celebrare; ità uti privilegio permittitur, ut non violent loci interdictum, *cap. fin. Cod. in 6.* Denique conceſſum privilegium, ut interdicti tempore confratres ſuos aliqui ſepeliant, non accipiendum, de quibus vix confratribus, ſed de ijs tantum, qui bona ſua obtulerunt Monaſterio, mutato habitu; aut etiam de ijs, qui oblatis bonis in ſæculo remanent, retento eorum uſufructu pro vita: non de quibus licet alijs, qui parum quid obtulerunt, *dicto cap. ut privilegia* 24. *de privilegijs*, ne eccleſiaſtica diſciplina dilabatur, & vileſcat. Tales tamen confratres, donec in domibus ſuis moram faciunt, non ſunt immunes à juribus Epiſcopalibus, *cap. quidam* 32. *de privilegijs.*

Stricte itaque accipiendum 19
privilegium, & interpetrandum, ut ne quidem ex rationis identitate extendi poſſit ad alia loca, vel perſonas, *cap. ſane 9. de privilegijs*, nec proſit quidquam ad extenſionem correlativorum, ſi aliud non pateat, vel ex materia, vel ex verbis, vel alia juris diſpoſitione. Ratio eſt, quod tale privilegium ſimpliciter ſit perſonale, & relatio, vel connexio ad aliam perſonam non faciat identitatem; ut ceſſare debeat communicatio, etiam ex ratione correlativorum.

Unde pendet reſolutio quæſti- 20
onis, an marito conceſſum privilegium cenſeri debeat communicatum cum uxore? Reſpondeo perſonale privilegium mariti non competere uxori, ſive marito vivo, ſive eo mortuo regulariter obtineret; tradit *Jaſon in lege non tantùm numer.* 4. *ff. de re judicata*; & *probatur per text. in lege Princeps ff. de legibus*, ubi Princeps quidem dicitur ſolutus legibus, non etiam ipſa Auguſta; & per *text. in lege 6. §. immunitati ff. de jure immunit.* ubi privilegium naviculariorum patri naviculario datum non competit liberis, quãvis cenſeantur una cum patre perſona, uti & uxor cum marito, ex eo, quod perſonæ cohæreat. Quæ tamen ita accipienda, niſi diſpoſitio juris aliter habeat; ut in materia nobilitatis, cujus privilegium ejus nomine competens marito, prodeſt & uxori, etiam poſt mar-

tem

tem marti; per text. clarum *in lege fin. Cod.de incolis lib.*10.niſi poſtea ordinis virum ſit ſortita. Idem dicendum de liberis, ut ſola habitudo relationis non ſufficiat ad hoc, ut privilegio patri conceſſo fruantur: quod quia perſonale non egreditur perſonam, nec trãſit ad hæredes,niſi aliunde ex vi alterius juris fiat communicatio, vel tranſmiſſio, uti cõtingit in beneficio, quod habet, ne ultra id, quod facere poteſt, condẽnetur uxor:de quo *in l. maritum* 12.*ff. ſolut matrim.* Quod alia lex etiam filijs ejus attribuit, *l. etiam* 18.*ff. eod. Vide Barboſ. ad d.l.quia tale* 14. *numer.*22.*& ſeqq.ff.ſoluto matrim Suar. d. lib.*8. *de l. cap.* 11. *num.*1.*&* 2.

21 Eſt & quæſtio,an Clerici cõjugati uxor guadeat ejus privilegijs? Reſp. de privilegio canonis,& fori dictum ſuprà in fine eam privilegio iſto nõ gaudere, cum tale privilegium ſit indultum propter dignitatem Clerici, quod,ut per nullum jus communicatur uxori, ita, nec privilegiũ. Immo ſunt textus potius ejuſmodi privilegia reſtringẽtes in tali Clerico, propter matrimoniũ,*cap. unico de Cler. conjug. in* 6.ad quod ſe refert *Trid.ſeſſ.*23. *cap.*6. *de Reform.* Detrahitur enim per matrimoniũ divino obſequio, cujus nomine privilegium iſtud datum. Quantum ad locorum immunitatem, nec eam communicari uxori, quo ad ejus bona verius eſt, cum hæc immunitas ſit ſpecialiter perſonæ conceſſo ratione Clericatûs, qui non eſt in uxore; niſi ratione matrimonij bonã ſint communia & quaſi indiviſa; tũc enim uſus privilegij ex parte mariti eſt connexus cum uxore, nec poteſt ab ea ſeparari;aliàs non poſſet ipſe maritus uti ſuo privilegio: quomodo videtur accipiendus *textus in lege* 2.*cap.de Epiſcop. & Cler. Vide Suar. d. cap.* 11. *n.*3. *Sanches* 7.*de matr.diſput.*47.*nos de Munere Judicis Orphanor. tract.* 2. *libr.* 6. *cap.* 1. *Reynoſo obſ.* 1. *& ſuprà cap.*5.

Itaque illi ſoli privilegium cõpetit, qui in cõceſſione eſt expreſſus, ſi aliter per ſuperiorẽ non extendatur, qui poteſt privilegiũ uni cõceſſum, & alteri attribuere, per verba, ad inſtar, ad exemplum talium ſcilicet privilegiorum, quibus illi guadent. Exemplum eſt *in cap.* 2. *de privileg.in* 6.*& l.penult. Cod. de ad voc.diverſ.judicior.* quo caſu idem privilegiũ, quod primo datum eſt, competet ſecũdo; cenſetur enim datum ad imitationem prioris, ut omnia eidem cõpetere dicenda ſint,quæ priori cõceſſa, in eadem extenſione, & reſtrictione. Quo facit, quod tradit *Navar. de Jubileo Notab.* 26.*num.*2. *ex Baldo in leg. omnia* 35. *Cod. de Epiſc. & Cler.* privilegia conceſſa uni Univerſitati, ad inſtar privilegiorũ alterius, perinde valere,ac illius privilegia; qua de re plura *Mandoſ. in tract.de privileg.ad inſtar q.*4.*de* quo latè diximus *cap.*23. 22

23 Quid, ſi prius privilegium, ſive exemplar poſtea augeatur, an ea res concernet poſterius? Reſp. veriorem eſſe ſententiam negãtium, ex eo quod verba, ad inſtar, ad exemplum, & ſimilia denotẽt reſpectum imitantis aliud, quatenus jam exiſtit, ſeu jam factum eſt, non etiam quatenus futurum. Uti & concedens taliter privilegium non aliter cõcedit, quam quatenus jam cõceſſum, aut quatenus jam ſe habet id, ad quod ſit relatio; argum. *l. in teſtamento* 17. *ff. de condit, & demonſtr.* niſi tamen exemplatum etiam ad futura ſe referat: ſecundum textum *in dicta l. omnia Cod. de Epiſc. & Cler. Abbas in cap. fin. n.* 35. *ſup. Ne Cler. vel Monachi* &c. Uti & è contra, ſi exemplatum augeretur novis privilegijs, non ideo gauderet & exemplar ijſdem, cum exemplatũ nõ ſit cauſa ſui exẽplaris, nec novũ privilegium detur per reſpectum ad exemplar, cum hæc duo ſint ſeparata, & in privilegijs non habeat locum extenſio per æquiparationem: ut novum privilegium non poſſit redundare in exemplar, ad quod licet exemplatum referatur, non tamen viciſſim. E cõtra, ſi privilegium exemplaris abrogetur, revocetur, reſtringatur, non cauſabit ea res diminutionem exemplari, quod in re ipſa eſt deſtructum à ſuo exemplari; à quo etſi dependeat, quo ad productionem ſui, non tamen quo ad cõſervationem; ut rectè ait *Navar. d. notab.* 26. *num.* 8. *Abbas, d. n.* 5. *latè hac de re Suares cap.* 15. *n.* 3. 4. 5. *& alij, de quibus cap.* 23.

Privilegium igitur non extendendũ ultra perſonam, & cauſam, ſive rem, cui, & ſuper qua conceſſum, ut exẽplis, & ex textibus juris eſt oſtenſum; nam ex ſpeciali ratione indulta non ſunt producenda ad conſequentias, *l. quod vero ff. de legibus*, cum ſortiantur ſtrictam interpetrationem, *capit. porro* 7. *& cap. ſane* 9. *de privilegijs*, ut quam minimum obvient juri cõmuni, cujus ordinem non præſumitur voluiſſe invertere Põtifex, aut Rex. 24

Recte tamen quis dubitaverit, au hoc univerſaliter procedat? Reſp. dubitãdi rationẽ ſumi ex varijs locis, quæ volunt privilegia eſſe late interpretanda, tamquam beneficia, quorum pleniſſima facienda interpetratio, *capit. quia circa* 22. *de privilegijs, & cap. olim ff. de verb. ſign. ubi gloſ.* Utendum hac in re diſtinctione, & dicẽdum. Primo privilegium derogans juri communi regulariter odioſum reputari in ordine ad interpretationem, atque ita reſtringendũ potius, quam extendendũ; juxta *d. cap.* 7. *& 9. & cap. odia de reg. jur. in* 6. Derogatio enim juris cõmunis eſt odioſa per ſe, ideoque vitãda, aut ſi vitari omnino uequeat, quia privilegium fieret inutile, erit reſtringendum, ſecũdum cõmunem opinionem, *cap. cum dilictus, & ibi gloſa ſup. de conſuetudine, Bart, ad leg. fin.* 25

*leg. fin. num.*3.*ff. de conſtit. Princ. Navar. in ſumma cap.*12.*num.*79. *Sanches de matrim. lib.*8. *diſput.*1. *num.* 1. *&* 4. qui alios refert. Secundo privilegium, quod eſt purum beneficium, eſſe favorabile in ordine ad interpetrationem, & proinde latè interpretandum, quantum permittit recta ratio. Probatur *dicto cap.* 12. *& d. capit. olim, item cap. beneficium de conſtit. Princip.* ex quibus colligitur beneficia Principum eſſe latè interpretanda, cum id ipſum congruat eorum liberalitati, & nemo per ejuſmodi interpretationem lædatur. Quo facit communis regula favores eſſe ampliandos, *l. hoc modo* 64. *ff. de condit. & demonſtr.* idque reſpectu eorum, quibus conceduntur. Quod non tantum procedit in ſupremis, & magnis Principibus, verum & alijs, qui largiuntur beneficia: ſecundum *dicto cap.* 22. Nam & in ijs habet locum ratio, quod ſcilicet concedentis ſit mentem ſuam explicare, ut in dubio contra eum ſit facienda interpretatio, *cap. contra eum* 57.*de regul. juris in* 6. *Vide Suares cap.* 27. *num.* 3.*& ſeqq. & quæ diximus cap.*2.

Volunt & privilegium conceſſum contra jus commune, motu tamen proprio, ampliandum eſſe, quod cenſeatur ſimpliciter favorabile, *cap. ſi motu* 23. *de præbendis in* 6. Ratio eſt, quod motus proprius faciat cenſeri proprium beneficium ipſius concedentis, & ex certa ſcientia fieri, ut extentio in favorẽ, & honorem ejus procedat. Niſi tamen tendat in præjudicium tertij, quia tunc odioſum foret, nec extendendum, ſed reſtringendum, cum non ſit mens Principis alteri jus ſuum auferre, *Suares dicto cap.*27. *num.*8.*&* 9.

26 Cæterum in ampliatione, & reſtrictione privilegij ſervanda verborum proprietas, & extra illam non eſt trahendum privilegium. Sunt enim verba privilegij verba juris, quæ in proprio ſenſu, & ſecundum jus ipſum accipienda; aliàs nihil certum eſſet, ſi ad improprias ſignificationes extendere liceret. Proprietas iſta ſummenda ex uſitata ſignificatione, ſeu uſu communi, ſecundum ſuam materiam. Sic privilegium conceſſum aſcendendi ad maiores Ordines non accipit rectam interpretationem de æqualibus; quia eſt contra verbi proprietatẽ, *cap. licet de tranſlat. Epiſcop.* Nec licentia tranſeundi ad ſtrictiorem ordinem continet æqualem, *cap. licet* 18. *ſuprà de regularib.* Nec facultas providendi alicui ad primam vacaturam per mortem trahitur ad vacantem per renunciationem, vel caſſionem, quia in rigore illa ſunt diſtincta; ut reſpondit *Pont. in capite ſuſceptum* 6. *de reſcript. in* 6. Et hoc ita, niſi alia interpetratio ſit neceſſaria, ut privilegium operetur aliquid ultra jus commune, quod ſine privi-

legio non liceret; quia aliàs eſſet inutile: aut niſi, vel ratio juſtitiæ, vel aliunde voluntas concedentis rationabiliter faciat præſumi aliam interpetrationem. Dependet enim à voluntate Principis privilegium, & ſecundum eam verba ſunt accipienda, quatenus fert juſtitia; quia non cenſetur concedere, quod ſine injuria alterius fieri non poteſt. Quod procedit, etiam ſi ex certa ſcientia privilegium conceſſerit, quia non cenſetur habere ſcientiam nocumenti, ut ceſſet voluntas, niſi aliud expreſſum ſit. Deficit & voluntas in privilegio, quod derogat particulari ſtatuto, aut conſuetudini; argum, *cap.* 1. *de conſtit. in* 6. ubi per conſtitutionem ſubſequẽtem generalem non cenſetut *Pont.* conſuetudines, aut ſtatuta particularium locorum revocare, idque ideo, quod ea ignoret; quæ ratio etiam in privilegio conceſſo obtinet, niſi aliud exprimatur. Plura *Suares d. lib.* 8. *de l. cap.* 28. *num.* 2. *& ſeqq.*

27 Quæres, an ſimilitudo rationis faciat extendi privilegium ad alia loca, aut perſonas? Reſpondeo, ita poſſe videri *per text. in cap. cum dilecta ſup. de confirmat. utili, vel inutili*, vel verbis ejuſdem æquitati ſimilitudine provocati. Ex quo textu multi colligunt legem exorbitantem, ſeu excipientem caſum ſingularem à jure communi extendi ad alios propter ſimilitudinem; *Abbas, & Felin. in capite quoniam ſup. ut lite non conteſt.* & communiter admittunt extentionem legis exorbitantis in cauſa pia; *Barboſa in lege ſi conſtante* 25. *num.* 73. *&* 74. *ff. ſoluto matrim.* ut etiam in privilegijs iſtud procedere ſit dicendum. Cõtraria tamen ſententia verior eſt, ſcilicet, ad extentionem nihil facere ſimilitudinem rationis; & pro ea facit *text. in capite ſane* 9. *de privilegijs*, *& Clem. unica de cenſib.* Facit & ratio, quod efficacia privilegij non ſit poſita omnino in ratione, ſed in voluntate concedentis, ut nihil facere poſſit, quod in ſimili cauſa, aut perſona eadem ratio verſetur, ſi voluntas ad illam non extendatur. Quomodo paſſim jura mandant tenorem privilegij obſervari, *cap. porro* 7. *de privilegijs*, etiam ſi ſit pia cauſa: nam aliàs privilegium conceſſum uni religioni poſſet extendi ad aliam æqualem, aut auctiorem ex ſola rationis paritate, quod non admittendum; & eſt contra *cap. privilegium de regul. juris in* 6. Et hoc quando extenſio excedit propriam verborum ſignificationem: aliud, ſi ſignificatio ſuadeat, cum diverſum ſit, derivare privilegium ab uno ad aliud ex ſimilitudine rationis, quod non licet; aliud verò ita interpetrari, ut plura comprehendat, quam in verborum ſuperficie apparet. Exemplum eſt *in capite penult. eod. in* 6. neque enim talis extenſio eſt per ſimilitudinem, ſed per

per virtualem continentiam verborum, juxta rationabilem eorum interpetrationem; & ita accipiendus *Barboſa in dicta l. ſi conſtante num.* 73. Nihil obſtat *dicto cap. cum dilecta*, quia extenſio ibi fit per ipſum *Pont.* ut ſic procedat ex ejus voluntate non tam declarando, quam conſtituendo, *Suares dicto capit.* 28. *numer.* 11. *& ſequentib.*

Tenor itaque, & forma privilegij obſervanda, eaque inſpicienda *dicto cap. porro* 7. *& cap.* 8. *de privilegijs*, neque facile inducendum; niſi ex verbis pateat, quomodo *in capite recepimus* 8. *de privilegijs.* Reſponſum, non probari exemptionem à juriſdictione Ordinarij per ſolutionem cenſus Romano *Pont.* ut nec per hoc, quod Papa aliquem receperit in ſuam protectionem, *cap. ex parte* 18. *de privilegijs.* Quæ res non tantum videtur operatura, quod in protectionem à *Pontifice Romano* ſuſceptis debeatur maior honor; argum, *cap. per tuas* 7. *ſup. de Maiorit. & Obed.*

28 Quid, ſi verba ſint ambigua? Reſpondeo principaliter quærendum eſſe, quæ ſit intenſio concedentis ex conjecturis; ea enim potiſſimum conſideranda, eique verba ſerviunt, *cap.* 6. *& cap. in his* 15. *in fine de verb. ſign.* atque inde pendet tota privilegij vis. Ubi in primis ſpectanda ſupplicatio, cui ſe Princeps ſolet conformare, *cap. inter* 6. §. *cæterum ſup. de fide inſtrum. in verbis*, quamvis ex forma petitionis, quæ in ipſo privilegio declaratur, confirmatorium videretur. Indulti etiam initium, ſive proæmium attendendum; quia ſolet ferè continere cauſam, cui ſubſequentia accommodatur, argum, *l. fin. ff. de hæred. inſtit.* Solent & verba materiæ ſubjectæ accommodari, quæ ide ſpectanda an ambitioſa, an periculoſa cauſa litium, quæ ex ea poſſint oriri. Attendendæ, & circunſtantiæ cauſarum, perſonarum, quæ & ipſæ faciunt ad verborum ſignificationem, & proinde mentem Principis ſignificandam. Venit & unum privilegium per aliud interpetrandum; argum, *l. pen. in princ. ff. de alim. legat. Jaſon in lege Triticum* 94. *num.* 6. *ff. de verb. oblig.* Quod ſi adhuc res ſit dubia, nec definiri poſſit, conſulendus eſt Princeps; ejus enim eſt interpetrari, cujus eſt concedere. *Hoſtien. in ſumma hic num.* 9. Si tamen periculum ſit in mora, probabile eſt uti licere prudenti arbitrio, *Suares d. cap.* 28. *in fine.*

Hæc de privilegiorum effectu, 29
& interpetratione: quorum uſus, ſi certo loco tantum ſit conceſſum privilegium, ibi tantum erit; cum in uno loco privilegiatus uti privilegio ſuo alio in loco neque at; ut dictum ſuprà per *cap. cum Capella* 16. *de privilegijs*, cum cauſa limitata limitatum producat effectum. Ab inferiori quo-

que conceſſi non erit uſus, niſi in concedentis territorio, quia extra illud ceſſat ejus juriſdictio. Et hoc quatenus concernit ſpeciale jus territorij; neque enim poteſt privilegium unius Epiſcopi derogare præcepto; vel juriſdictioni alterius. Facit, quod talis privilegiatus, dum verſatur in alieno territorio, non gerit ſe, ut incola domicilij ſui, ſed ejus territorij, in quo exiſtit, ejuſque legibus eſt ſubjectus. Sic habens privilegium veſcendi extis pecorum in Hiſpania, non utetur eo in Gallia, aut Luſitania. Quod ſi privilegium tale ſit, quo in alieno territorio uti licet, quia actus ſit indifferens, neque communi, neque ſpeciali jure loci prohibitus, licitum eſt eo alibi uti, quia nec per locum iſtum conſtringitur non uti, nec per locum ſuum, cujus exiſtens in alieno territorio legibus non tenetur. Quod ſi actus ſit prohibitus jure communi, non etiam ſtatuto particulari loci diſpenſatus legitime à ſuo Epiſcopo, etiam alibi eo utetur; quia nec prohibetur per jus cõmune, propter diſpenſationem, nec per ſpeciale, quod nullum eſt. Sic abſolutus à cenſura ubique miniſtrat, & impeditus ad petendum debitum ex cauſa voti, aut alia, ſi tollatur impedimentum per Epiſcopum ſuum, etiam alibi copula utetur. Hæc ferè ſumma eſt eorũ; quæ tradit *Suar. lib.* 8. *de l. capit.* 26. *num.* 7. *& ſeqq.* Pontificio privilegio abſolute conceſſo ubique licite quis utitur propter univerſalem ejus autoritatem. Quod & dicendum de eo, quod ab Imp. indultum, ſaltem olim, quando univerſalis ejus erat juriſdictio, non hodie propter diminutum imperium.

Uſus privilegiorum liber permittendus ijs, quibus conceſſa, nec impediendus aut ipſa privilegia violanda, non tantum directe, ſed nec indirecte. Violatores debite puniri vult *Pont. in cap. quanto* 26. *de privilegijs*, dummodo tamen ſe taliter componant in habitu, tonſura, & cæteris, ut ea mereantur, in ijſque ſunt defendendi. Unde Clericos citra habitum, & tonſuram inter laicos vagantes, ac delinquentes non defendendi privilegio fori reſponſum eſt *in capit. ex parte* 27. *de privilegijs*, & privilegium amittit, qui in minoribus ordinibus conſtitutus factus es miles ſæcularis, *Roxas de incompatibilitate quæſt.* 7. *cap.* 5. *num.* 27. 30

Quæritur autem, an privilegio ſit ſua vis, & uſus commodus privilegiato, ante ejus notitiam? Reſpondeo privilegia regulariter non concedi, ut effectum ſuum conferant privilegiato ante notitiam, aut acceptationem, ſaltem per procuratorem, aut epiſtolam; cum nec mens concedentis regulariter talis ſit, nec verba hoc indicent, nec moraliter expediat, ut non ſit admittendum. Ut recte 31

Bart.

Bart. in lege Beneficium num. 4. *ff. de conſtit. Princ.* velit effectum eorum obtinere ab eo tempore, non etiam à tempore conceſſionis; citans in eam rem *l. fin. cap. de conſulibus libr.* 12. Facit pro ea parte *cap.* 1. §. *ex parte, ubi gloſ. de conceſſ. præbend. in* 6. Facit eodem argum. *cap. ſi tibi abſenti de præbend. in* 6. ubi abſenti collato beneficio, jus in illud adquiritur, donec collationem notam habeat. Item abſenti facta manumiſſio, non ante dat libertatem, quam ſervus ſciens acceptaverit, *l. qui abſenti* 38. *ff. de acquir. poſſ.* & re donata, etiam ſi eam penes ſe habeat, neſciens ſibi donatam eſſe, non ſit ejus Dominus, *l. abſenti ff. donat.* Ut idem dicendum ſit de privilegio, quod eſt quædam donatio. Sic eſt legitimatio prolium; quæ eſt quodam beneficium, non aliàs effectum habet, niſi liberi eam ratam habuerint, *Novel quibus modis natur. offic. ſui* 89. §. *illud tamen*, Ratio adæquata eſſe videtur, quia ad effectum privilegij non eſt ſufficiens activa conceſſio, ſed debet accedere paſſiva adquiſitio per eum, cui conceditur, cum beneficium non fiat invito, nec inſcio; *d. l. abſenti, & l. invito* 69. *ff. de regul. jur*, & voluntas non feratur incognitum.

Dixi, regulariter; quia non deeſt Principi poteſtas, quin continuo poſſit velle, ut privilegium operetur ſuum effectum, etiam ante habitam notitiam, quia res ea pendet à Principis voluntate, quæ non tantum operatur in privilegio per modum conſtitutionis indulto, ad quod per ſufficientem promulgationem jus quæritur, verum etiam per reſcriptũ. Ratio eſt, quod cũ in hoc non ſit magis neceſſaria notitia ad adquiſitionem, quam in iſta, ut ſi in illa id velle poſſit ſtatuere Princeps, etiam in hoc poſſit; cum non deſit illi poteſtas ad conferendum continuo motu proprio. Sufficit enim ex natura rei voluntas formalis, & virtualis acceptandi, quod ſibi commodum. Nec facit, quod ad effectum promiſſionum humanarum, ut inducatur obligatio, regulariter requiratur acceptatio, nam poteſt & ante eam obligatio poni virtute legis humanæ, *Covarr.* 1. *var. Reſol. cap.* 14. *num.* 16. *Tiraq. de Privileg. piæ cauſæ capit.* 116. Volunt autem aliqui, etiam ſi Princeps non contulerit privilegium cum tali voluntate, operari tamen in abſente eum effectum, ut revocari non poſſit ante notitiam. Moventur *d. cap. ſi tibi abſenti de præbend. in* 6. Verum iſtud caput loquitur de eo, qui confert beneficium abſenti, non tam liberè & ſuum, quam de neceſſitate officij, qui proinde non revocat, quia officio ſuo functus; ut ſecus ſit in privilegijs, quæ per merum beneficium conferuntur; ut rectè traditum à *Covarr.* 3. *var. cap.* 16. *num.* 1. *Menoch.* 2. *arbitr. caſu* 185. *num.* 46. & 47. & *latiſſimè*

latiſſimè Suares dict. l. 8. *cap.* 25. *per totum.*

Quæſtio item eſt, an privilegiatus utatur ſuo privilegio contra privilegiatum? Reſpondeo æquiparationem privilegiorum propter, aut æqualitatem non obſtare, quominus privilegiatus eo utatur contra pariter privilegiatum, qui & id ſervare teneatur; ſive, ut ait *Covarr. ad capit. Poſſeſſor parte* 2. §. 2. *num.* 4. qui practicè uti vult contra alium, non impeditur, *l. fin. ff. ex quibus cauſis maiores* &c. Ubi abſens Reip. cauſa contra pariter abſentem Reip. cauſa, ſi læſus ſit, reſtituitur: agit enim unus de damno vitando, alter de lucro captando, ut merito ille potior ſit, & utatur ſuo privilegio contra alterum. Sic & duorum nobilium, quibus eſt privilegiũ, ne propter debita in carcerem tradantur, alter conrra alterum privilegio ſuo utetur. Sic & Eccleſia, quæ gaudet privilegio non ſolvendi decimas, eodem utetur contra aliam Eccleſiam, cui eſt idem privilegium. Similiter Eccleſia non præſcribit contra Eccleſiam, niſi ſpatio quadraginta annorũ, & privilegiũ Canonis eſt Clerico reſpectu alterius Clerici æque privilegiati. Ratio eſt, quod illa ſimilitudo in privilegijs ſit valde per accidens ad uſum privilegij, & ideo unum ad alterum non impedit: aut conſideratur hac in parte læſio unius, & adquiſitio alterius. Ita *Suares d. libr.* 8. *cap.* 23. *num.* 3.

Quod ſi privilegiati concurrant cum privilegiatis, tunc privilegiatus non guadet ſuo privilegio, quorum alterum alteri reſiſtit, ut uſus contra alterum. Exemplum eſt *in lege verum* 11. §. *fin. ff. de minorib.* ubi filiusfam, ſi mutuum à minore acceperit, non utetur S. C. Macedoniani beneficio, quod magis ætati habeatur ratio, quam S. C. ſic mulier apud minorem interveniens non utetur ſuo privilegio S. C. Valleani, ſi debitor, pro quo intervenit, non ſit ſolvendus, *l. ſi apud minorem* 12. *ff. de minorib.* Eſt & exemplum *in Nov. de Santiſſ. Epiſc.* 123. §. *ſiquis ſub conditione* 37. ubi Monaſterium, quod ingreditur gravatus, non relictis liberis, excludit quidem ſubſtitutum, non tamen ſubſtitutam aliam piam cauſam, contra quam non utitur ſuo privilegio, *Cov. ad capit. peccatum parte* 2. §. 2. *num.* 4. *Suares d. cap.* 23. *n.* 5. de quo multa diximus *cap.* 18. *&* 23. *prope finem.*

Ex dictis jam patet teneri prædictos Conſevatores ſe contineri intra limites privilegij, tam quo ad cauſas, quam quo ad perſonas; ita ut quidquid ulterius agunt, nulliter agunt, ac delinquiunt, ac puniri poſſunt, ut latè probat infinitis relatis *Pereya in ſua Academia, ſeu Republica literaria libr.* 7. *diſput.* 2. *quæſt.* 2. 3. *&* 4. *per totas*, & ſimiliter teneri intra limites ſuæ poteſtatis tueri eos, quibus privilegia data ſunt, aliter puniri debent;

debent; argum, *tx in authētica habita Cod. ne filius pro patre*, *Pereyra in ſua Academia lib.*3.*diſp.*2. *n.*322. ibi duodecim penas refert, quibus afficiuntur Conſervatores negligentes mutuatis à *Rebuſo in d.authentica*, intra quas eſt, quod peccent mortaliter, & quod teneantur ad omne damnum, quod ex ſua negligentia privilegiatis reſultaret actione in factum.

33 Bellè hic quæritur, an Cōſervatores noſtri poſſint cogere familiares, officialeſq Sāctæ Inquiſitionis, ut inviti ſuo privilegio utātur? Reſpondendum videtur negativè: *ex tx. in cap.* 6. *de privilegÿs*, ubi poteſt quis negligere privilegium eoque per non uſum privari; ut diximus latè *in cap. antecenti*, ex ea ratione, quod ſit inductum in favorem, cui poteſt quilibet renunciare: *ex l. penult. Cod. de pact.* & nos diximus latè *cap.* 4.

Vera hæc eſt ſentētia, quatenus ſecūdum regulam juris privilegiū ipſum tantum concernit uti; de quo *in dict. cap.* 6. *ubi latè Barboſa n.*4. & ſimile, ſecus vero quando privilegium ſpecialiter ejus nomine non eſt inductum, ſed Ordinis, vel tertij; quale eſt privilegium Canonis Clericis conceſſum, cui ideo non renunciant; ut infinitis relatis tradit *Zoezius ad titul. de foro compet. num.* 20. *&* *de privilegÿs n.* 28. *& de ſententia excommunicationis numer.* 4. ex qua ratione poſſunt Conſervatores, de quibus ſermo eſt, cogere familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, ut privilegio ſuo utentur, cum in eorum favorem primario non ſit inductum; ut latè diximus *capit.* 4. *capit.* 19. *cap.*24.

Huic quæſtioni alia ſuccedit, nēpe, an teneantur Judices Ordinarij ex officio remittere omnes cauſas, tam civiles, quàm criminales familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis ad eorum Conſervatores, ipſis familiaribus non petentibus, nec declinantibus, quæ videtur reſolvenda pro parte negativa, tum, quia quando quis gaudet privilegio, debet illud proponere ante omnia, quia ſi illud non opponat, prorogatur jurisdictio, & tenetur reſpondere coram Ordinario, qui habet intētionem ſuam fundatam in cognitione. *Ord. libr.* 3. *tit.*20. §.9. *Peg. ad princ, Ord. lib.*2. *tit.*47. *n.*30 & nos ex multis diximus *cap.*19.

Tum, quia Judex non tenetur explorare privilegia: quia omnes præſumuntur Judicibus Ordinarijs ſubjecti, *Carlev. de judic. tit.*1. *diſp.* 2. *num.*972. *Peg. cum alÿs ubi ſuprà numer.*31. *ubi infinitos citat.* Tum denique, quia non omnes familiares privilegio fori gaudent ſed tantum numerarij; ut diximus *in cap. antec. n.* 237. *&* 238. & Judex non tenetur ex officio explorare, an familiaris ſit ex numero; vel non; & ita ante omnia videtur dicendū familiarem tenere exceptionē in cōpetentiæ opponere

coram Ordinario, ad hoc, ut cognoſcat, an caſus ſit exceptuatus à ſua juriſdictione: *ex l.ſiquis ex aliena ff.de judic. l.ult. Cod.de except.* aliàs judex rectè procedit: ut in ſimili de milite non excipiente nos docet *Peg. d. n.* 30. & 31. *Amaya in l.*3.*Cod.de Canon.largit.n.*13.& 14. *Morl. in forenſ.tom.*1.*cap.*14. *n.*3.& *cap.*40. *Galeot.reſponſo primo à num.*50.

Verum ſi in memoriam revocemus ea, quæ affatim tradimus *cap.*19.*à. numer.* 78.*cum pluribus ſequentibus*, difficilis redditur hæc reſolutio, & maiori cum ratione ſi *Leytaõ de Inquiſitionibus, ſive de jure Luſitano tract.* 3.*q.*10. aſſerenti judicem tenere ad Conſervatorem remittere Inquiſitionẽ in qua ſcholaſticus deliquens eſt inventus ante pronunciationem, fidem adhibemus; ob quæ affirmativam tuemur partem, quando notoria fuerit familiatura, & conſtiterit etiam notorie familiarem eſſe de numero: ex his, quæ diximus *cap.*19.quæ videnda ſunt, ne temeraria noſtra reſolutio videatur, quæ abſque dubio procedit præcedente Conſervatoris avocatione.

34 QuomodoCõſervatoresprocedere debeãt ad tuẽdos eos,qui ſuæ poteſtati ſubjiciuntur; tradimus *cap.*19.*docetque Pereyr.in ſua Academia, ſeu Republica literaria libr.* 7.*diſp.*2.*quæſt.*6.*per totam*, quibus addimus, quod quando infringũtur privilegia de quibus in primo diplomate Regis Sebaſtiani, qui in pace requieſcat; poſſunt Conſervatores multare frágentes pæna quindecim aureorum; ut ex ipſo diplomate patet.

Putant privilegiati ſuos Conſervatores tenere illis favere, mitiorique pæna eos punire; & ſi illis non contingit,prout, ſpectant Cõſervatores boni Conſervatoris nomen non mereri, inverecunde affirmant: ſed cunctis privilegiatis inoteſcat privilegia non ad abuſũ data eſſe, nec ut privilegiati, ditiores ve fiant, aut palio privilegiorum inſolentes exiſtent,eorumque confidentia, ac fiducia crimina licentioſius committant, & maxime familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis, qui ultra puritatem ſanguinis, bonis moribus fungi debent; ita ut ſint mites, atque ſedati animi; ut docet *Math. de regimine Valentiæ cap.* 7. §. 3.*ſect.* 1. *n.* 41. *Aquila ad Roxas de incompatibilit. parte* 6. *cap.* 4. *numer.*23.aliàs à ſervitio Sancti Officij expelli debent, ne miniſterio tam ſacro, ac venerabili homines malis moribus imbuti inſerviant, ejuſdemq̃ miniſterij pulchritudinem, & authoritatem vilifaciant, ac diforment. 35 36 37

Procedant itaq̃ Conſervatores pro eis, & contra eos ſervato juris ordine legibus ligati *Pereyr. in ſua Academia lib.* 7.*diſp.* 3.*q.*2.*numer.* 1064. & *quæſt.* 5.*per totam*, aliter moraliter peccabunt eodem modo, quo cæteri Judices, qui non ſervato 38

ſervato juris ordine procedunt, & contra leges judicunt; ut latà probat *Pereyra dict. quæſt.*2. *&* 5. *per totas* individuando varios caſus; quos ibi vide: quia ſcitu digni ſunt.

39 Appellatio, & gravamen à noſtris Conſervatoribus interpoſitum ad ſupremum veneradum Sanctæ Inquiſitionis Conſilium pertinet; quia ex ijſdem privilegijs ſunt ſuperiores Judices; & an poſſint ad ſe in prima inſtantia avocare cauſas, inquiri poteſt? Cui quæſtioni videntur affirmativè reſ-
40 pondere *Cov. practic. cap.* 9. *num.* 3. *ibi Faria. Eſcobar de pontificia, & regia poteſtate cap.* 25. *num.* 4. *Pereyra in ſua Academia lib.*3. *diſputat.*4. *quæſt.*2. *num.*403. ſed nos negativè reſpondemus adhærendo deſciſioni *text. in leg. ſolent §. ſicut de officio proconſulis* ibi: *Non debent in conſulto Principe hoc facere*, cui congruè ſupradicti non ſatisfaciunt; nec illis, quæ pro hac etiam parte conſiderari ſolent; ſi in memoriam revocemus tradita *cap.*19. *in principio.*

41 Conſervatores, cæterique Judices privilegia interpretare non poſſunt, quia hoc de regalibus eſt; ut diximus *capit.* 2. *docetque cum multis Pegas ad rubr. Ordin. lib.*2. *tit.*25. *num.*2.

42 Quoties vero non agitur de interpretatione Regij privilegij, ſed de facto eveniente circa illud, tunc inferiores judices poſſunt de eo cognoſcere, *Bal. in capite* 1. à pud quem, vel quos *feudi controver. in uſib. feudor. Anton. de Butrio in cap. cum veniſſent de judicijs.*

Poſſunt etiam de interpretatione privilegij inferiores cognoſcere, ſi incidenter de privilegio fuerit oppoſitum, & de eo in vim exceptionis, replicando agatur; ut notant *Abbas, & Felin. in dicto capit. cum veniſſent, ubi Decius, & communiter ſcribentes Joaõ Garcia de Hiſpano Nobil. gloſa* 1. *§.* 1. *num.* 3. qui hoc declarat, dicens, quod hoc ſit intelligendum, quando agitur de intereſſe, aut commodo particulari; quia tunc non dicitur eſſe in dubio jus privilegij, ſed jus partis, *Bald. in lege hi qui Cod. de appellat. communiter legiſtæ in leg. ex facto ff. de vulgar. Jacob. Galici in extragravato Curi cap.*7. *num.* 8. *verbo ſeptuageſſimo quarto, allegati per Cancer.* 3. *tom. variar. cap. de privilegijs numer.* 147. qui expreſſe *num.* 165. atteſtatur; quod illud, quod ſupra dictum eſt, pro regula Regaliæ ſuperioris; videlicet, Solum Regem poſſe declarare ſua privilegia, hoc eſſe dicendum etiam de confirmatione facta per Regẽ; quia facta confirmatione, ſolum poterit Rex cognoſcere in forma ſpecifica, cum habeat dicta confirmatio vim privilegij, ex ſententia *Abb. poſt gloſam in capit. de confirmationibus, & ibi Dec. & alij de confirma. util. vel inutil. Felin. in capite cum veniſſent num.* 3. *de Judic. Angel. in lege ex facto ff. de vulgar.*

*vulgar.Cavalcan. deciſ.*4.*n.* 35.*p.*2. nec alienum erit dicere, quod cum ordinarie in privilegijs privativis, ſoleat apponi illa clauſula, *quate-*
47 *nus eſt in uſu*, ſi privilegium exhibeatur coram Judice inferiori ordinario, & per partem apponatur defectus privilegij, eo quod non erat in uſu tempore confirmationis, poterit Judex inferior cognoſcere de illo qualitate, ſi e-
48 rat in uſu, aut non; quia tunc principaliter non agitur de validitate, vel invaliditate ex defectu jurisdictionis, ſeu voluntatis Regis, ſed de mero facto, ſi ita erat tempore confirmationis, quia illa
49 verba *quatenus*, ſunt limitativa non voluntatis, ſed facti ipſius partis, & ſic facit confirmationem privilegij limitatam, & reſtrictam ad uſum præcedentem, cum omnibus ſuis qualitatibus, & conditionibus; ut ex *Bart. in extravag. ad reprimendum, verbo prout ex alijs refert Caſſanete conſ.* 43. *n.*
50 89. quia ex prædictis verbis apparet Regem nil de novo voluiſſe donare: notant Doctores in *capit. ex frequenti de conſtit. capit. quia diverſitatem de conceſſ. præbend. Galli. Practic. obſerv. lib.* 1. *obſerv.* 1. facit, quod tradit *Rota Marchiæ deciſ.* 14. *per totam*, ubi dicit, quod fundans ſe in confirmatione debet probare factum; de hoc igitur cognoſcit Judex inferior, non vero de ſubſtantia, & valore privilegij.

51 Eſt igitur ſciendum, quod illud dicitur eſſe de ſubſtantia, & eſſentia Regaliæ interpretandi Regia privilegia, quando apponitur aliquis defectus, ſeu vitium illius, veluti, quod non ſit expeditum in debita forma; ut tradit *Garcia de Hiſpano Nobil.* 1. *gloſ.* 1. §. 1. *n.* 4. vel quando ex immu- 52
nitate, ſeu exemptione in eo conceſſa, aliquod præjudicium Fiſco infertur, *gloſ. in capite reſcripta* 25. *quæſt.* 2. *Bald. in leg. neque damnoſa Cod. de precibus imper. offer. & ibi Joan. de Platea.*

Secundo dicetur etiam princi- 53
paliter de privilegij ſubſtantia tractare, quando agitur de verbis illius, & vero ſenſu, ac diſpoſitione, *Bald. Joan. Andre, & Felin. in capite cum veniſſens de judicijs.*

Tertio dicitur etiam principa- 54
liter reſpicere ſubſtantiam privilegij, quando eſt dubium, an Princeps fuerit legitime, ac viridice informatus de cauſis, ob quas motus fuit ad illius conceſſionem, videlicet, an cauſæ ſint veræ; ant falſæ, quæ Regi narrata fuerunt.

Quarto, ſi agatur de prepe- 55
tuitate, vel temporalitate illius, juxta privilegij tenorem; etiam dicetur, hoc caſu, ad Regem pertinere illius declarationem, non verò ad Ordinarios, *Joan. Garcia d. gloſ.* 1. §. 1. *n.* 7.

Ex prædictis in fertur, quod 56
licet de nobilitate, ſeu militia alicujus, veluti, quod declaretur Miles, ſeu Nobilis principaliter non

non poſſit cognoſcere, niſi Rex, & ejus Conſilium; ſi vero incidenter in aliqua cauſa agatur de Nobilitate alicujus coram aliquo Jndice ordinario, tunc talis Judex poterit de Militia cognoſcere, ſeu de nobilitate: *ex lege quoties Cod. de judic.* ubi Judex, qui principaliter de ſtatu cognoſcere non poteſt, cognoſcit incidenter, ibi: *Nil prohibet quominus apud eum quoque, qui alioqui ſuper cauſa ſtatus cognoſcere non poteſt, diſputatio terminetur*, Textus optimus *in lege* 1. *Cod. de Ordinar. Judicio* ibi: *Quoniam non de ea, ſed de hæreditate pronunciat. Bartol. in dicta lege quoties, & alij immenſi.*

57

CAPUT XXVI.

De privilegijs ſpiritualibus familiaribus Sanctæ Inquiſitionis conceſſis?

SUMMARIUM.

1 *Recitantur privilegia ſpiritualia familiarium, officialiumque.*

1 IN foro interno etiam familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis ſua privilegia haben; quæ refert *Paramus de Origine Sanctæ Inquiſitionis lib. 2. tit. 1. cap. 4. à n. 1. uſque ad 14.* ſcilicet, ut poſſint, cum creantur, ex tunc ſemel in vita abſolvi à caſibus reſervatis in Bulla Cænæ; & iterum in articulo mortis, tempore creationis indulgentiam plenariam conſequuntur, ſi peccata ſua cum contrictione confiteantur; nec non tempore interdicti divinis intereſſe poſſunt, & ſi obierint, poſſunt in Eccleſia ſepeliri, indulgentias ſtationum Urbis Romanæ conſequi valent ſingulis diebus anni, ſi ſingulis diebus anni quinque alteria Eccleſiæ (ſi tot ibi fuerint) aut unum altare loçi, in quo eos eſſe contingerit Pſalmum unum flexis genibus, vel quinquies orationem dominicam, & toties ſalutationem Angelicam in quolibet altari indulgentias ſtationum ibi lucrari; prout tradit *Paramus ſuprà* ubi citat Bullas conceſſionis, & alia ſpirituali privilegia refert, quæ ibi videri poſſunt, & apud alios Doctores.

Et vos ò tres Sanctiſſimi Apoſtolici Inquiſitores, quibus hunc ſeptimum mei laboris tractatum, & tomum officioſus obtuli, labores paſſos, & paſſiendos in illius elaboratione, & ediction Deo offerre digneris, in ſatisfactionem, & ſolutionem meorum debitorum; & ſic me inſtructe, & docet, ut omnia opera mea proditura ſint ad maiorem Dei gloriam, & ad proximiorum meorum utilitatem, ad cujus finem ſudavi, laboravi, & vigilavi. Et

Si finem quæris noſtri hæc meta laboris
Debetur ſoli gloria ſumma Deo.

FINIS, LAUS DEO,

Trino, & Uni, Virginique Matri.

PROTESTATIO.

EGO Didacus Guereyro Camacho de Aboym *tibi ô alma Sancta Romana Eccleſia, fidei primas defero libens nullum invalidum, ac inditum volo; quod in hoc opuſculo dixi, quod Catholicæ Chriſtianæ Romanæ fidei in ullo adverſetur, vel quod bonis moribus diſſonum fuerit, tuis Sanctiſſimis cenſuris corrigendum, delendum libenter ſubmitto, & inſtanter, ac toto corde Religioſiſſimis, ac ſummis viris, quibus hoc opus revidendum committetur, à quocumque Tribunali, ſive Eccleſiaſtico, ſive ſæculari, peto, ut deleant, abolientque omnia, quæ minus recte dixi; & ita præcar, ac proteſtor primo Kalendarum Auguſti Anno Domini mileſſimo ſexagenteſſimo nonageſſimo octavo.*

DIDACUS GUERREYRO CAMACHO DE ABOYM.

ELEN-

ELENCHUS

RERUM, ET VERBORUM NOTABILIUM,

quæ in hoc Opuſculo continentur.

ABUSUS.

Abuſu amittitur privilegium cap. 24. n. 32.
Princeps poteſt privilegia Baronum caſſare ob abuſum cap. 24. n. 33.
Abuſus proprie ſignificat exceſſum in uſu privilegij cap. 24. à numer. 34.
Conſiſtit in extentione extra limites ipſius cap. 24. à n. 35.
Vel quando ex eo accipitur occaſio peccandi cap. 24. à n. 36.
Beneficiatus privilegiatus ſtudiorum cauſa deficiendo in ſtudio privilegium amittit cap. 24. n. 37.
Clerici conjugati laice viventes amittunt privilegium cap. 24. num. 38.
Non ſemper in univerſum amittuntur cap. 24. n. 40.
Sed prout culpa poſtulaverit cap. 24. n. 41.
Et amittitur in illo actu, in quo abutitur cap. 24. n. 42.
Familiares, officialeſque Sancti Officij ob abuſum non ammittunt privilegia cap. 24. num. 32. Vide in verbo uſus, *& in verbo* non uſus, *& in verbo* contraventio.

ACADEMICI.

Academici, & foro academico fruentes an collectari poſſint cap. 20. n. 82.

AGENS.

Agenti de ſe exonerando non creditur cap. 9. à n. 37. uſque ad n. 44.

AGIRCOLA.

Agricolæ incapitati nobilium à collectis conſilij ſunt immunes cap. 21. n. 49.
Similiter Canonicorum regularium cap. 21. n. 54.
Agricolæ Senatorum incapitati à tutelis, & curis non legitimis liberantur cap. 21. n 63.
Agricolæ incapitati Fidalgorum ab officijs Conſiliorum ſunt immunes cap. 21. n. 71.
Non tamen à quinque; de quibus ibi num. 72.
Agricalæ quomodo collectandi ſunt cap. 20. n. 92.

ASSERTIO.

Ex ſola Principis aſſertione probatur neceſſitas collectarum, & tributorum cap. 20 num. 30.
Multoties ad tempus intereſt cauſam neceſſitatis occultare d. cap. 20. n. 30.

ANIMALIA.

ANimalia Clericorum retineri poſſunt pro damnis, donec dominus illa ſatisfaciat cap. 18. n. 115.

Et in tali caſu poteſt Judex laicus cōtra Clericum ſententiam executioni mandare capit. 18. num. 116.

Familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis animalia capi non poſſunt, nec neceſſitatis prætextu cap. 21. n. 131.

Niſi locare ſoleant cap. 21. n. 134.

ARMA.

ARmorum uſus regulariter eſt prohibitus cap. 9. n. 2.

Prohibita nec Clerici ferre poſſunt cap. 9. à n. 3.

Nec mulieres cap. 9. à n. 11.

Nec forenſes cap. 9. à n. 13.

Nec Doctores, & Advocati cap. 9. numer. 16.

Nec in domu habere cap. 9. numer. 17. & 18.

An familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis à n. 19. & vide in verbo familiares.

Milites extra belli conflictum prohibita ferre non poſſunt n. 29.

Armis quis uti poteſt ad lædendos bannitos n. 81.

Et ſi venerata ſint n. 82.

Accommodans arma ad lædendum, vel vulnerandum eâdem pæna punitur n. 83.

Niſi hoc fiat ad lædendos banitos numer. 84.

Arma ligata ferre nemini interdicitur n. 85.

Dummodo ita ligata ſint, ut ad nocendum apta minime ſint numer. 86.

Deambulans per Civitatem, vel Oppidum arma prohibita etiam ligata ferre non poteſt n. 87.

Circa arma dantur variæ leges numer. 88.

Campana non tacta unuſquiſque armis non prohibitis uti poteſt extra horas, in quibus Campana tangi ſolebat cap. 9. n. 71.

Vel ſi deferat arma cum lucerna etiam poſt ſomnum Campanæ cap. 9. n. 72.

ARGUMENTUM.

ARgumentum de militia armata ad togatam valet cap. 2. n. 27.

Argumentum à contrario ſenſu validum eſt cap. 19. n. 54.

Dummodo contra jus non ſit cap. 19. numer. 55.

AUOCATIO.

JUs avocandi de regalibus eſt cap. 19. n. 1.

Avocatio à Principe non eſt facienda ſine juſta cauſa cap. 19. n. 2.

Conſervatoribus familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis à Principe conceſſum eſt jus avocandi cap. 19. n. 21.

Conſervatores prædicti poſſunt avocare cauſas, ſeu lites à quocumque Judice, ſive Ordinario, ſive Delegato capit. 19. num. 32.

Etiam poſt litem conteſtatam cap. 19. n. 32.

Et quod magis poſt ſententiam cap. 19. n. 51.

Etiam non petentibus, immo reluctantibus familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis cap. 19. num. 71. cap. 25. n. 26.

Quod abſque dubio procedit, quando familiares, officialeſque coram non Judice actus dubios agerent cap. 19. n. 76.

Vel quando per procuratorem litigaverint cap. 19. n. 79.

Aut quando proteſtaverint ſe non conſentire in Judicem cap. 19. n. 81.

Poſt avocationem Judici intimatam non poteſt iſte amplius procedere cap. 19. n. 82.

Et quidquid poſtea fecerit, erit attentatum cap. 19. n. 82.

Avocatio ſive juſta, ſive injuſta ſuum operatur effectum cap. 19. n. 83.

Omnia poſt eam geſta nulla ſunt cap. 19. n. 84.

Per

Per avocationem Judex manet inhibitus cap. 19.*n.*85.

BELLUM.

V*Alet Princeps compellere ſubditos ire ad bellum capit.* 11.*n.*1.
Subditi obedire tenentur, dum de injuſtitia belli notorie non conſtat ibid. n. 2.
Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis ſunt privilegiati in materia capit. 21.*per totum, & n.*3.
Niſi bellum ſit defenſivum, & neceſſitas extrema urgeat capit. 11. *numer.* 4.
Pro defenſione patriæ militare nemo eximitur cap. 11.*n.*5.
Bellum defenſivum non eſt proprie bellum, ſed propria defenſio cap. 11.*numer.* 6.
*Clericus etiam tenetur defendere patriam in extrema neceſſitate defenſionis poſitam, n.*7.
Tempore belli, peſtis, famis omnia ſilent privilegia capit. 20.*n.*129.

BREVITAS.

B*Revitas en omnibus negotijs eſt oportuna, & neceſſaria cap.* 20.*n.* 118.

BENEFICIUM.

B*Eneficia Principum ſunt late interpretanda capit.*2.*numer.* 16.

CLAUSULAM.

C*Lauſulæ, nullus ſe intromittat, ea eſt natura, ut reddat cauſam ſimilem cauſæ clericali capit.*19.*numer.* 14.
Clauſula, irritans geſta in contrarium, juriſdictionem privativam reddit cap. 19.*n.*16.
Clauſulæ, ex noſtra liberalitate, ea eſt natura, ut reddat privilegium favorabile, & operetur vim clauſulæ non obſtantibus cap. 19.*n.*21.
*Privilegia non inſerta in corpore juris per clauſulam, non obſtantibus tolluntur cap.*24.*n.* 167.
*Niſi hujuſmodi privilegia habeant clauſulam derogatoriam ad futura privilegia capit.*24.*n.*168.
*Aut ſint à pluribus Principibus confirmata cap.*24.*n.*169.
*Vel quando conceſſum eſt, ut non poſſint revocari n.*170.
*Aut privilegium eſt conceſſum ratione publicæ utilitatis cap.*24.*n.*171
Vel ratione contractus n. 172
*Aut non ſubdito n.*173.
Ex clauſula, non obſtantibus privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis non revocantur cap. 24.*n.* 175.
*Per clauſulam, pro expreſſo habentes &c. cenſentur reſoluta privilegia cap.*24.*n.*202.
*Primum privilegium tollitur per ſecundum, quando in eo adjecta eſt hæc clauſula, non obſtantibus quibuſcumque privilegijs, etiam ſi de illis opus eſſet ſpecialem mentionem facere, quorum tenores de verbo ad verbum pro expreſſis habemus capit.*24.*numer.*224.
*Hoc non procedit, quando hoc fit per legem generalem, quo ad privilegia non inſerta in jure cap.*24.*n.*225.
Vel per viam alterius privilegij quo ad ea, quæ non fuerint in corpore juris, non quo ad clauſa in corpore juris cap. 24.*n.*226.
*Pre clauſulam ad hoc ex certa ſcientia & poteſtate ob ſoluta revoco omnia privilegia, tamquam ſi illorum expreſſam facere mentionem, privilegia derogantur cap.*20.*n.*56.
*Clauſula, quatenus eſt in uſu; quid importet cap.*25.*à n.*47.
*Claſula, quatenus eſt in uſu, eſt facti cap.*25.*n.*49.
Clauſula, quatenus eſt in uſu, impedit novam gratiam cap. 25.*n.*25.
*Judex inferior an poſſit cognoſcere de clauſula, quatenus eſt in uſu cap.*25. *num.* 48.

CLERICUS.

Clerici non ſunt iſempti à politica gubernatione cap. 9. n. 4.
Sed Cives; & partes reipublicæ numer. 5.
In temporalibus debent eſſe ſubjecti gubernatori publico n. 5.
Arma contra leges portantes ab illis auferri poſſunt à n. 3.
Clerici quo ad delicta commiſſa ante Clericatum privilegio fori non juvantur cap. 12. n. 48.
Hoc intelligendum eſt, quando poſt realem, vel verbalem citacionem Clerici effecti ſunt cap. 12. n. 49.
Item declaratur quo ad pænam pecuniariam tantum, non quo ad corporalem n. 50.
Relegatus, ſeu Deportatus ſi poſtea efficiatur Clericus, à Judice ſæculari cogi non poteſt ad relegationem ire num. 51.
Clericus nec expreſſe, nec tacite privilegio fori renunciare poteſt capit. 4. num. 26. cap. 19. num. 71. & cap. 18. n. 80.
Clericus inſultatus in actu celebrationis Miſſæ an poſſit in ſuam neceſſariam defenſionem interficere inſultantem, & Miſſam continuare cap. 14. n. 26. & n. 55.
Contra Clericos, cæteroſque Eccleſiaſticos reſiſtentes judicibus ſæcularibus quomodo iſti adverſus illos procedere valeant capit. 14. numer. 33. & n. ult.
Clericus eſt iſemptus à juriſdictione ſeculari cap. 15. n. 15.
Et tamen ſi delinquit in officijs publicis, à Judice ſæculari eſt puniendus, & quomodo numer. 16. & 17. cap. 15.
Clericus ſequeſter, tutor, curator, depoſitarius coram Judice ſæculari eſt conveniendus n. 18.
Et tunc executio quo ad bona à Judice ſæculari fit n. 19.
Clerici, & Monachi in cauſa ſpolij coram Judice ſæculari conveniuntur cap. 18. n. 14.
Clericus ſuccedens, ut hæres, conveniri ubi debeat cap. 18. n. 89.
Clericus in judicio diviſorio non gaudet privilegio fori capit. 18. numer. 102.
Clericus reconventus declinare non poteſt cap. 18. n. 109.
In cauſa multarum coram Judice ſæculari conveniumtur n. 124.

COLONUS.

Colonus coloni mei meus non eſt colonus cap. 8. n. 18.
Colonus Equitum militarium non liberatur à collectis, & gabellis numer. 28.
Secus dicendum eſt de colonis Militenſibus n. 26.
Et de colonis Canonicorum regularium cap. 21. n. 54.

COLECTA.

Quid ſit colecta, und dicatur, in quo attributo diferat cap. 20. à num. 1. 2. & 3.
Jus colectandi de regalibus eſt cap. 20. numer. 4.
Colecta benigne, & non riguroſe eſt imponenda cap. 20. n. 68.
In loco rei ſitæ ratione rei quis colectari debet n. 97.
Bona eccleſiaſtica non poſſunt colectari num. 100.
Tempore neceſſitatis ſali, ſed executio eſt facienda ab eccleſiaſticis n. 101.
Eccleſiaſtici intuitu negotij poſſunt colectari n. 104.
Privilegium, de colectis non ſolvendis ad eas, quæ proveniunt ex negotio non extenditur n. 132.
Perſonæ, quæ colectari poſſunt, & bona traduntur; per totum capit. 20. ubi vide.
Familiares, & officiales Sanctæ Inquiſitionis ſunt inmunes à colectis, quæ imponuntur à Conſilijs capit. 21. numer. 23.
Decuriones poſſunt imponere colectas ad proſequendas lites n. 24.

Et

Et adſatisfacienda præmiahis, qui lupos ocindunt. n. 25. & 26.
Et pro alendis infantibus expoſitos numer. 27. & 28.
Et pro conſervandis ſæcularibus ſeminarijs n. 29. & 30.
Et pro alendis incarceratis numer. 31. & 32.
Et ex cauſa peſtis, belli. famis num. 33. & 34.
Et pro extinguenda locuſtarum plaga cap. 21. n. 35. & 36.
Et pro proceſſionibus celebrandis numer. 37.
Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis nonſunt immunes à colectes, quæ imponuntur pro inſtruendis, reparandiſque Eccleſijs n. 38.
Nec ab illis, quæ imponuntur ad eas decenter ornandas n. 39.
Nec ab illis, quæ imponuntur pro conſtruendis, reparandiſque muris, pontibus, & fontibus n. 42.
Ab his colectis nemo eximitur, niſi qui oſtenderit privilegium ſpecificum numer. 45.
Familiares, officialeſque Sancti Officij non tenentur ad colectas, quæ fiunt ad conſtruendas, redificandas aggeres n. 52.
Niſi ibidem jugerum, ſeu glebarum ſint poſſeſſores n. 53.
Negociatores, ſive Originarij, ſive exteri ſunt colectandi cap. 21. n. 90.

COMITIA.

DE regalibus eſt comitia convocare cap. 20. n. 20.
Procuratores in comitijs neceſſitatem examinare debent cap. 20. n. 28.
Ad eandem indagandam veluti judices conſtituutur cap. 20. n. 30.
Princeps populo inconſulto poteſt per ſe tributa imponere tribus intervenientibus, ſcilicet, neceſſitas publica, quod redditus regalas non ſufficient, & quod tributum ſit adæquatum neceſſitati, & poſſibilitati Vaſſalorum cap. 20. à n. 5. uſque ad 12.
Princeps non omnino tenetur reſolutiones comitiarum ſequi cap. 20. n. 31.

CONTUMAX, ET CONtumacia.

COntumax juriſdictionem prorogare non poteſt, per proceſſum contra contumacem non acquiritur juriſdictio cap. 29. n. 64.
Contumax omnes exceptiovis declinatorias amittit cap. 19. n. 67.
Contumacia alterius juriſdictionem prorogat cap. 19. n. 68.
Contra contumacem peſſima fit interpretratio cap. 19. n. 70.
Contumacia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis juriſdictionem non prorogat cap. 19. à n. 61.

CONSUETUDO.

COnſuetudo, & modus, quoqui utitur privilegio, illud ampliat, & reſtringit cap. 24. n. 97.
Conſuetudo privilegij habet vim tituli cap. 19. n. 25.
Etiam in caſibus reſervatis n. 26.
Et utriuſque par eſt virtus n. 26.
Nec contraria admittitur probatio numer. 27.
Neque populi conſenſum probare neceſſe eſt n. 28.
Nec Principis ſcientiam n. 28.
Optima legum, privilegijs interpres eſt num. 29.
Privilegia in eo prævalent, in quo obſervarta ſunt n. 30.
Conſuetudo juriſdictionem retinet, eamque tribuit, auget, minuit, ac merum, mixtum imperium cap. 19. numer. 31.
Conſuetudo incaſu contentionis eſt inſpicienda cap. 19. n. 137.

CONSERVATOR.

DE Conſervatoribus; qui agunt cap. 25. n. 4.
Conſervatores ad Univerſitatem cauſarum ſunt delegati ſimiles ordinarijs cap. 25. n. 5.
Conſervatores ſuæ poteſtatis literas exhi-

exhibere tenentur n. 6.
Aliàs Ordinarij eis obedire non tenentur n. 7.
Dacti ad Univerſitatem cauſarum exhibere non tenentur n. 8.
Judices Ordinarij ſuæ poteſtatis literas exhibere non tenentur n. 10.
Inquiſitores Apoſtolici ſunt Conſervatores officialium continuorum, & Judicum fiſcalium, & iſti familiarium n. 11.
Conſervatores tenentur defendere privilegiatos n. 12
Sed extra limites ſuæ poteſtatis tuentes mortaliter peccant, & ad reſtitutionem tenentur n. 13.
Similiter Ordinarij, qui diſcutiunt cauſas exemptorum n. 14.
Contra excedentes ſuam poteſtatem variæ pœnæ ſunt in jure ſtabelitæ numer. 15.
Ordinarij poſſunt ponire Delegatos excedentes ſuam juriſdictionem n. 16.
Conſervatores ſicut in exceſſu peccant, ita in defectu n. 26.
Quomodo Conſervatores procedere debent contra violantes privilegia numer. 35.
Pro privilegiatis, & contra procedere debent ſecundum leges n. 39.
Conſervatorum non eſt privilegia interpretare n. 42.
Hoc varijs modis ampliatur, & limitatur à n. 43.
Conſervatores poſſunt concedere ſecuritatem, vide in verbo charta, & *in verbo* ſecuritas, *cætera vide in verbo* Inquiſitores, & *in verbo* Judex.

CONTRAVENTIO.

Privilegium contraventione amittitur cap. 24. *à n.* 64.
Privilegium habens effectum ſucceſſivum ex contraventione in univerſum non tolitur n. 76.
Requiritur tunc continuatio actuum per triginta annos n. 78.
Niſi contraventio eſſet univerſalis numer. 78.
Privilegiatus ad plura contraveniens uni privilegio alterum non amittit num. 79.
Privilegiatus quo ad diverſas preſonas, ſi quo ad unam contraveniat, quo ad alias privilegia retinet numer. 80.
Contravenire privilegia non præſumitur n. 81.
Privilegium non amittit coacte contravenien n. 82.
Privilegium ex conſuetudine acquiſitum nec bina contraventione amittitur n. 84.
Privilegium non amittitur per contraventionem factam ab eo, qui privilegio renunciare non poteſt n. 85.
Niſi tranſactis quadraginta annis numer. 86.
Cives contravenientes privilegio Civitati non præjudicant capit. 24. *numer.* 87.
Nec Clerici ſtatui clericali n. 88
Ex actu contrario non amittunt privilegia familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis n. 89.
Per contraventionem indirectam privilegia non amittuntur capit. 24. *numer.* 91.
Privilegiatus ad munera publica acceptans aliquod non ideo invictus denuo acceptare cogitur n. 93.
Unica contraventio in actibus ſucceſſivis privilegium amittere non facit cap. 24. *n.* 93.
Contrarius actus nihil opiratur, ubi alia præſumptio capi poteſt n. 94.
Privilegium momentaneum ex unica contraventione amittitur cap. 24. *n.* 95. *Vide in verbo* abuſus, & *in verbo* non uſus.

CONTENTIO.

Orta contentione inter Conſervatores familiarium, & officialium Sancti Officij, & Ordinarios, vel Delegatos ſuperſedendum eſt in cauſa principali cap. 19. *n.* 103.
Acta ſunt remittenda ad ſupremum Inquiſitionis Conſilium capit. 19. *numer.* 104.

Dum

Dum pendet contentio Judices neſciunt quis eorum ſit Judex cap. 19. numer. 106.
Quando contentio eſt inter Delegatum, & Ordinarium, ille, & non iſte cognoſcit cap. 19. n. 98.
Quando eſt inter duos Conſervatores, ille cognoſcit, qui habentium potiora privilegia Conſervator eſt n. 99.
Traditur praxis dirimendæ contentionis cap. 19. à n. 109.

DECURIO.

Decuriones, quando collectas imponere valent, vide in verbo colecta

DIVES.

Divites cogi poſſunt ad mutuandam pecuniam pro emendo frumento per Decuriones cap. 21. numer. 42.
Tempore neceſſitatis Decuriones cogere valent divites, ut juſto pretio pauperibus panem vendant cap. 21. numer. 111.

DIPLOMA.

Diploma fideijuſſionis ad ſe liberandos extra carceres petere poſſunt familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis à ſacro Concilio in omnibus illis caſibus, in quibus Senatores Palatini illa concedere poſſunt cap. 16. n. 29.

DICTIO.

Dictio, nullus, omnium eſt excluſiva cap. 19. n. 10.
Dictionis, nullius momenti, ea eſt natura, ut ipſo jure nullitatem importet cap. 19 n. 20.
Dictio, ſalvo, eſt limitativa, & taxativa cap. 20. numer. 55. & cap. 21. n. 135.
Dictio, primum, ordinem reſpicit cap. 21. n. 3.
Dictio, deinceps, ad futura refertur cap. 21. n. 6.
Dictio, prorſus, tollit omne dubium, & omne includit cap. 21. n. 18.
Dictio, quoviſmodo, omnia comprehendit, etiam ea, quæ aliàs non venirent cap. 21. n. 22

DOMESTICUS.

Domeſticus Domeſtici mei meus non eſt Domeſticus cap. 8. n. 17.

DUELLUM.

Duelli crimen eſt graviſſimum cap. 13. n. 29.
Non tamen exceptum in privilegijs familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis cap. 13. n. 24.

ECCLESIA.

Non obſtante, quod omnes Eccleſiæ privilegium reſtitutionis habeant, Eccleſia contra Eccleſiam reſtituitur ob lapſum quadriennij cap. 18. n. 136.
Eccleſia contra Eccleſiam utitur privilegio non ſolvendi decimas cap. 25. num. 32.
Similiter Eccleſia non præſcribit contra Eccleſiam niſi ſpatio quadraginta annorum cap. 25. n. 32.
Privilegia cōceſſa Eccleſiæ à Principe ſæculari ab ipſo revocari non poſſunt cap. 24. n. 118.

EPISCOPI.

Epiſcopi, & Inquiſitores quo ad privilegia æquiparantur cap. 19. n. 124.
Epiſcopi familia, & officiales ſæculares priviligio fori non gaudent cap. 19. n. 134.
Epiſcopi an poſſint concedere privilegia cap. 3. numer. 5. & 6. Vide in verbo Inquiſitores.

EXCEPTIO.

Exceptiones partibus citatis remitti debent ad Judicem avocantem cap. 19.

cap. 19. n. 98.
Quando agens plene ſuam intentionem probat, debet patiens intentionionem ſuam concludenter probare cap. 9. num. 40.
Exceptio firmat regulam in contrarium cap. 9. n. 70.
Exceptio regulæ eſt concludenter probanda cap. 13. n. 45.
Ubi juriſdictio non eſt prorogabilis etiam poſt tres ſententias exceptio defectus juriſdictionis opponi poteſt cap. 19. n. 58.
Exceptiones, quibus impediuntur avocatoriæ. partibus citatis ad Judicem avocantem remitti debent cap. 19. n. 98.
Regulæ eſt ſtandum, dum exceptio non probatur cap. 4. n. 2.

EXTENTIO.

Extentio non admittitur in privilegijs, etiam ſi detur eadem, vel maior ratio capit. 25. n. 27.
Efficatia privilegij non eſt poſita in ratione, ſed in voluntate concedentis cap. 25. n. 27.

EXCLUSIO.

Excluſio non expreſſorum incluſia expreſſorum eſt cap. 1. n. 24.
Excluſio ad tempus operatur incluſionem poſt tempus n. 25.
Excluſio unius, ut non judicet, eſt inculſio alterius, ut jndicet cap. 12. numer. 28.
Excluſio alterius non eſt incluſio unius, quando in utroque eadem viget ratio n. 32.
Non eſt excluſio aliorum expreſſio rationes frequentioris uſus capit. 12. n. 33.
Excluſionem non operatur aliorum incluſio per verba imperativa n. 34.
Excluſio certi illiciti alterius illiciti non operatur incluſionem n. 35.
In connexis, & individuis incluſio unius non eſt alterius excluſio capit. 12. n. 36.
Excluſio certarum perſonarum eſt incluſio aliarum cap. 2. n. 38.
Statutum diſponens de conſanguineis naturalibus excludit ſpurios cap. 10. n. 27.
Statutum excludens fæminas indotatas dotatas non excludit n. 28.

FAMILIARES.

Familiarium, officialiumque Sancti officij origo cap. 1. n. 1.
Quis eos creare poſſit ibidem n. 2.
Familiares privilegia ſua probare non tenentur cap. 3. n. 39
Familiares continui Sancti Officij privilegijs renunciare non poſſunt cap. 4. n. 16.
Nec alij familiares cap. 4. n. 35. & per totum cap. 18. n. 75. cap. 19. à n. 49. & n. 100.
Privilegium conceſſum familiaribus non eſt conceſſum ut ſingulis, ſed ut univerſis cap. 4. n. 47.
Privilegia conceſſa familiaribus non in eorum favorem, ſed religionis fuerunt conceſſa cap. 4. n. 37. cap. 13. n. 36.
Familiaribus officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis uſus armorum permittitur cap. 9. n. 19.
Familiares pro crimine dellationis armorum coram ſuo conſervatore ſunt accuſandi cap. 9. n. 22.
Familiares, tam die, quam nocte armis uti valent n. 23.
Familiares officialeſque; Sanctæ Inquiſitionis in actu exercito, & in executione Sancti officij armis tantum prohibitis ut poſſunt cap. 9. numer. 25.
Hujuſmodi tamen in prædicto caſu leges menſuram armorum obſervare tenentur cap. 9. n. 26.
Familiares, officialeſque; in diligentijs quæcumque; arma ferre poſſunt cap. 9. n. 30.
Portantes arma prohibita etiam in executione capi, & puniri poſſunt numer. 34.
Credendum non eſt prædictis aſſerentibus

bus ſe portare arma delicentia Inquiſitorum à n. 37.

Judices poſſunt capere familiares, officialeſque; Sancti officij inventos cum armis prohibitis, quanvis aſſerant ſe ire ſervitium Sancti officij cap. 9. n. 47.

Carcerati tamen ob dellationem armorum excarcerandi ſunt ex ſola Inquiſitorum aſſertione deponentium illa portare de ſua licentia n. 49.

Hujuſmodi carcerati an ſint remittendi ad ſuos judices, vel poſſunt puniri à judicibus ordinarijs capit. 9. numer. 50.

Reſolvitur affirmative n. 59.

Prædicti in criminibus non exceptis ſuos habent judices privativos cap. 9. n. 61.

Arma contenta in privilegijs poſſunt ferre tam die, quam nocte, capit. 9. num. 66.

Tam ante ſonum campanæ, quam poſt cap. 9. n. 67.

Familiares, officialeſque Sancti officij inventi etiam armis permiſſis in locis ſuſpectis ſunt capiendi, & remittendi ad ſuos judices capit. 9. numer. 75.

Hujuſmodi hoſpitare non tenentur cap. 10. n. 36.

Habentque privilegium hoſpitalitatis activum cap. 10. n. 69.

Non tantum ad ſuam habitationem, ſed etiam ſuorum famulorum cap. 1. numer. 70.

Familiares; officialeſque Sanctæ Inquiſitionis non tenentur ire ad bellum, ſive fiat terra, ſive mari capit. 11. num. 3.

Niſi bellum ſit defenſivum, & neceſſitas extrema urgeat n. 4.

Familiares, officialeſque; Sanctæ Inquiſitionis in criminalibus habent privilegium fori activum, & paſſivum cap. 12. n. 13.

Familiaribus loco ſtipendij privilegia fuerant conceſſa cap. 12. n. 22.

In omnibus criminibus non exceptis in privilegijs fori privilegium habent cap. 12. n. 23.

Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis privilegio fori paſſive gaudent, etiam ſi de criminibus cognoſcatur per delegationem regiam cap. 12. n. 37.

Niſi crimina ſint excepta capit. 12. numer. 38.

Familiares officiales artis mechanicæ delinquentes in officijs ſuis in noſtro regno privilegio fori utuntur cap. 12. n. 39.

Familiares fraudantes annonam publicam privilegio fori gaudent cap. 12. n. 42.

Familiares, officialeſque Sancti officij quo ad delicta commiſſa antea privilegio fori non gaudent capit. 12. numer. 43.

In caſibus, & criminibus in privilegijs exceptis non prodeſt privilegium cap. 12. n. 61.

Non gaudent privilegio fori in crimine læſæ majeſtatis cap. 13. n. 1.

Nec in crimine ſobdomiæ capit. 13. numer. 4.

Nec in crimine incendij doloſi n. 7.

Nec in crimine elevationis cap. 13. numer. 9.

Nec in crimine fractionum regiarum ſecuritatum cap. 13. n. 11.

Nec in crimine violentiæ, & furti mulieris cap. 13. n. 12.

Nec in crimine inobedientiæ mandatorum Regis cap. 13. n. 14.

Nec in crimine ingreſſus monaſterij cap. 13. n. 15.

Nec in crimine homicidij qualificati cap. 13. n. 16.

Nec in crimine falſitatis capit. 13. numer. 18.

Nec in crimine ictus armorum ſulphureorum cap. 13. n. 20.

Nec in crimine monetæ falſ. cap. 13. numer. 21.

Nec in crimine publici latrocinij cap. 13. n. 23.

Gaudent vero in crimine dueli cap. 13. à n. 24.

Familiares, officialeſque; Sancti officij contra ſimiles in criminibus privilegium fori gaudent cap. 13. n. 34.

Gaudent etiam in crimine menopolij cap. 13. *à n.* 37.
In crimine reſiſtentiæ qualificatæ non gaudent in criminalibus privilegio fori cap 14. *per totum, vide in verbo* reſiſtentia.
Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis in dilictis commiſſis in publicis Officijs privilegio fori non gaudent cap. 15. *à n.* 1.
Sive delinquant per commiſſionem, ſive per omiſſionem cap. 15. *n.* 14.
Familiares officialeſque Sanctæ Inquiſitionis poſſunt reprotare ſecuritatem ad omnia crimina, in quibus præſides provinciarum ſolent, & poſſunt illas concedere cap. 16. *à n.* 1.
Etiam in caſu homicidij non qualificati cap. 16. *à n.* 3. *& vide in verbo* ſecuritas.
In caſu delegationis an poſſint petere ſecuritatem à ſuis conſervatoribus cap. 16. *à n.* 24.
Similiter petere poſſunt diploma fideijuſſionis in ſacro venerando, & ſupremo Inquiſitionis conſilio, in omnibus caſibus, in quibus ſenatus palatinus illud concedere poteſt cap. 16. *à n.* 29.
Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis por tentato delicto de exceptis an gaudeant privilegio fori capit. 17. *à n.* 1.
Familiares officiales, Sanctæ Inquiſitionis in civilibus paſſive privilegio fori gaudent cap. 18. *à n.* 2.
Familiares utentes remedio legis diffamari *poſſunt trahere difamantes ad judicium cap.* 18. *n.* 22.
Familiares, officialeſque; Sanctæ Inquiſitionis opponentes ſe executioni tanquam tertij declinare poſſunt; numer. 26.
Poſſunt petere coram ſuo judice ſecuritatem damni futuri n. 27.
Spoliati poſſunt intentare interdictum unde *vi coram ſuo judice n.* 28.
Similiter novi operis inter dicto agere valeant n. 31.
Pari modo utentes remedio legis ſi contendat *n.* 32.
Et ſimiliter interdicto recuperandi, ſeu retinendi n. 33.
Familiares, officialeſque non poſſunt conveniri in loco rei ſitæ n. 38.
Nec ratione contractus n, 43.
Senatores non poſſunt prædictos avellere a ſuo judice n. 44. & 47.
Utiliores ſunt reipublicæ familiares quam ſenatores n. 48.
Scholaſtici non poſſunt eos a ſuo judicio amovere n. 59.
Familiares intenſive ſunt magis privilegiati, quam Scholaſtici n. 60.
Milites familiares, officialeſque a ſuo foro amovere non poſſunt, n. 62.
Monetarij, familiares, officialeſque coram ſuo Judice convenire tenentur cap. 18. *n.* 67.
Eodem modo viduæ, & Orphani n. 68. & 71.
Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis cogi non poſſunt jurare in animam coram alio Judice, quam ſuo n. 73.
Citati pro evictionem declinare non poſſunt n. 78.
Succedentes in bonis litigioſis in eodem judicio continuare tenentur n. 83.
Declinare poſſunt, quando conveniuntur ut hæredes n. 83.
Quo ad lites antea ceptas privilegio fori non utuntur n. 90.
Forum etiam declinare non poſſunt, quando conveniuntur ex inſtrumento, in quo partes originales foro renunciaverunt cap. 18. *n.* 93.
In inventarij, & partitionis materia declinare non poſſunt n. 96.
Debitores regis forum evitare non poſſunt n. 100.
In reddenda ratione fori privilegio uti non valent n. 103.
In reconventione de clinare non poſſunt n. 105.
In cauſis pertinentibus ad judicium Indiæ, & Minæ declinare non poſſunt n. 111.
Procedit quando agitur circa jura regalia n. 112.
Non verò ſi agatur cum priviligiatis ejuſdem judicij n. 11.

In

In judicio reſiduorum, & cappellaniarum declinare non poſſunt n.115.
Nec in executione cap. 18. n. 116.
In liquidatione recte declinant n. 120.
Non tamen in cauſis cuſtodiæ, depoſiti, & ſellarij n. 122.
Nec multarum vulgo Coimas *n. 122.*
Familiaris Reus etiam conventus ab altero reſpondere non cogitur niſi coram ſuo conſervatore n. 127.
Familiares Actores forum Rei ſequi tenentur n. 138.
Idem dicendum eſt de officialibus continuis Sancti officij cap. 18. n. 142.
Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis habent privilegium avocandi ſuas cauſas, & lites ad ſuos conſervatores, quod in quibus caſibus procedat, vide in verbo avocatio.
An Princeps eorum privilegia revocare poſſint, vide in verbo revocatio.
An per abuſum privilegia amittant, vide in verbo abuſus.
An per non uſum, vide in verbo non uſus.
Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis an teneantur ad collectas conſiliorum, in verbo collecta.
An ex conſuetudine poſſint acquirere privilegia, vide in verbo privilegium.
An foro renunciare valeant, vide in verbo renunciatio.
Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis a colectis ſunt immunes cap. 20. n. 75.
Quanvis imponatur nullo excepto, vel quibuſcumque privilegijs non obſtantibus n. 76.
Etiam ſi imponatur per legem generalem n. 77.
Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis ſunt immunes à collectis ratione ſubſidij impoſitis n. 123.
Etiam ſi Princeps jubeat omnes collectari nemine excepto capit. 20. numer. 124.
Non ſolum quo ad præſens, ſed quo ad futurum n. 125.
Et ſi cauſa belli imponantur capit. 20. n. 127.
Niſi Princeps contrarium jubeat numer. 128
Non habent tamen privilegium cauſa negotij n. 131.
An novam impoſitionem vinorum ſalvere teneantur n. 136.
Sunt etiam immunes ab officijs conſiliorum cap. 21. n. 1.
Sunt etiam privilegiati apetitis capit. 21. n. 19.
Non tenentur ſolvere collectas impoſitas a conſilij, de quo vide in verbo collecta.
Non ſunt privilegiati ab onere tenendi equam cap. 21. n. 55.
Cogi non poſſunt tranſmutare carceratos cap. 21. n. 55.
Nec ad ferandam pecuniam de loco ad locum n. 58.
Cogi non poſunt eſſe tutores, ſeu curatores, niſi tutela, ſeu cura ſit legitima cap. 21. n. 62.
Officia reipublicæ exerce non coguntur n. 64.
Si vero exerceant, & delinquunt privilegio non obſtante a Judicibus Ordinarijs puniri poſſunt n. 65.
Sive officia ſint maiora, ſive inferiora n. 66.
Neque Judices neque Decuriones, neque Procuratores neque Ædilles, aut Depoſitarij Orphanorum eſſe coguntur cap. 21. n. 68.
In illis limitatur regula, quod ab officijs honorificis nemo excuſatur, numer. 65.
Cogi non poſſunt eſſe receptatore Depoſitarij, exactores, nec alia officia quocunque nomine dicta exercere capit. 21. n 81.
Nec procuratores curiarum capit. 21. num. 82.
Si tamen exercere inceperint, continuare coguntur n. 83.
Ad officia, quæ ſpectant ad cultum Divinum, non excuſantur capit. 21. num. 84.
Decuriones, & Judices non poſſunt cogere familiares, ut panem ſuum vendant cauſa neceſſitatis capit. 21. numer. 109.

Quanvis Princeps jubeat, omnes cogantur vendere, quibuſcunque privilegijs non obſtantibus cap. 21. n. 116.
Dummodo privilegia pro expreſſis non habeat & deroget cap. 21. n. 117.
Poſſunt prohiberi, ne panes ſuos foras vendant n. 123.
Nec ultra taxam vendere valent, cap. 21. n. 125.
Vendentes ultra taxam, quomodo ad reſtitutionem teneantur cap. 21. numer. 126.
Quo ad frumenta, quæ ad revendendum emunt, vel negotiationis cauſa conſequuntur, privilegio non muniuntur cap. 21. n. 127.
Vina ſua vendere, vel alio modo alienare neceſſitatis prætextu cogi non poſſunt n. 128.
Taxam tamen illius obſervare tenentur n. 129.
Nec etiam res parvi ponderis ab illis auferri poſſunt cap. 21. n. 130. 131.
Quo ad veſtes, quæ privilegia familiares habent, vide in verbo veſtis.
Quando amittant privilegia ob contraventionem, vide in verbo contraventio.
Familiares, officialeſque Sancti officij eo ipſo, quod tales eſſe deſierint, privilegia amittunt cap. 24. n. 103.
Similiter ceſſant cauſà privilegij cap. 24. n. 206. 107. & 108.
Pariter, ſi ſua culpa, miniſterio Sancti officij deficiunt cap. 24. n. 110.
Familiares extranumerarijs nullo fruuntur privilegio cap. 24. n. 237.
Et ita prius probare debent numero, quam admittantur, vide in verbo qualitas.
Alegare debent ſuum privilegium cap. 3. n. 36.
Quis privilegio gaudet, illud probare debet cap. 25. n. 30.
Privilegia ſpiritualia, quæ competunt familiaribus, officialibuſque; Sanctæ Inquiſitionis, vide in cap. 26. per totum.
Cætera, quæ hic ſpectant, invenies in alijs cocis.

FAMULI, ET FAMILIA.

Famuli familiarium, officialiumque; Sanctæ Inquiſitionis non gaudent privilegio dominorum cap. 8. à n. 1. & 17.
Nec famuli clericorum n. 19.
Nec Ecleſiarum n. 20.
Nec militum n. 21.
Nec cujuſcumque preſonæ, quæ ad id expreſſum privilegium non habeat numer. 22.
Limitatur in ſervis prepetuis n. 23.
In famulis ſcholaſticorum n. 24.
In famuli ſenatorum n. 25.
In famuli equitum Militenſium n. 26.
Vel quando inutile remaneret privilegium n. 27.
Famuli aſſociantes Dominos Judices poſſunt ferre arma n. 28.
Famuli equitum trium ordinum non excuſantur a collectis, ſeu gabellis numer. 28.
Familiam armatam ſicut Epiſcopi, Inquiſitores Apoſtolici habere poſſunt capit. 9. num. 24.

FAMES.

Fames nulles legibus coercetur cap. 10. num. 23.

FIDEIJUSSOR.

Fideijuſſor familiaris officialiſque Sancti officij privilegio fori non gaudet cap. 18. n. 143.
Nec clerici fideijuſſor n. 144.
Niſi fideijuſſor fideijubeat apud Eccleſiaſticum judicem cap. 18. n. 145.
Fideijubens pro familiaribus apud judicem fiſci apud, eum conveniendus eſt cap. 18. n. 146.
Idem dicendum eſt de fideijubente pro officialibus apud Inquiſitores Apoſtolicos cap. 18. n. 146.

FILIUS.

Filius familias familiaris an in noſtro regno privilegio patris gandeat

deat capit. 18. numer. 5. & 6.
Filius, filiave patris nobilitate gaudent cap. 5. n. 36. cap. 7. n. 1.
Ignominioſum eſt matris, & non patris prænomina, & arma ſequi cap. 5. n. 37.
Filius, filiave quoad ſtatum matris conditionem ſequitur cap. 5. n. 38.
Apud nos poſſunt filij armis maternis uti cap. 5. n. 43.
Filij ſunt corporis patrum veræ partes cap. 7. n. 2.
Filij Equitum trium ordinum militarium patrum privilegijs fruuntur cap. 7. n. 3.
Similiter filij clericorum conjugatorum cap. 7. n. 4.
Et ſenatorum cap. 7. n. 5.
Incluſo patre includitur filius, & è contra cap. 7. n. 6.
Nobilitas patrum ad filios dirivatur cap. 7. n. 7.
Patrum privilegijs non potiuntur filij emancipati cap. 7. n. 8.
Privilegium conceſſum filijs, & deſcendentibus ad natos ex fæminis non extenditur cap. 7. n. 9.
Niſi fæminis ſit conceſſum cap. 7. n. 10.
Mortuis patribus filij filiæve familiarium Sanctæ Inquiſitionis eorum privilegijs non gaudent cap. 7. n. 11.
Filij illegitimi patrum privilegijs non gaudent cap. 7. n. 12.
Nepotes etiam privilegijs non fruuntur cap. 7. n. 13
Jure communi attento aliquando poterunt cap. 7. n. 14.
Filij, filiæve, quæ in domo patrum non degunt, nec eorum expenſis aluntur eorum privilegijs non gaudent cap. 7. n. 15.
Filij naturales plebeorum in noſtro Regno eiſdem utuntur privilegijs, quibus legitimi potiuntur cap. 7. num. 17. Vide ſummarium cap. 7.

FORENSIS.

Forenſis ingrediens proviciam tenetur indagare de ſtatutis illius cap. 9. n. 14.
Forenſes comprehenduntur ſub lege circa arma n. 23.
Sunt tamen mitius puniendi cap. 9. numer. 15.
Forenſis ad collectas impoſitas pro conſtruendis, reparandis, aut ornandis Eccleſijs, licet ibi bona poſſideat, non tenetur cap. 21. n. 4.
Habens duas parrochias, quo ad parrochiam, quam magis frequentet, collectari poteſt cap. 21. n. 41.

FORUM.

Forum dilicti præſtantius eſt cæteris foris cap. 12. n. 10.
Ratione dilicti ſortitur quis forum in loco illius cap. 12. n. 1.
Tam in foro domicilij, quam originis procedi poteſt contra delinquentem cap. 12. n. 9.
Ratione contractus in loco illius quis conveniri poteſt cap. 18. à n. 42.
In loco rei ſitæ quis conveniri poteſt ſi ibi inveniatur n. 33.
Actor tenetur ſequi forum Rei cap. 12. & 18.

GABELLA.

Familiares non ſunt izempti à gabellis cap. 20. n. 138.
Officiales continui non ſolvunt gabellam cap. 20. n. 139.
Niſi cauſa negotiationis emant, vel vendant cap. 20. n. 140.
Judices. & officiales fiſci non ſolvunt gabellam cap. 23. n. 18.
Sunt enim officiales continui Sancti officij cap. 20. n. 21.

HOMICIDIUM.

Homicidium qualificatum eſt crimen exceptum in privilegijs familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis cap. 13. n. 26.
Quid ſit homicidium qualificatum, & quis de eo agunt cap. 13. n. 17.

HOMO.

HOmo hominis mei meus non eſt homo cap. 8. n. 17.
Homo ratione eminentis dignitatis ſupra animalia eſt, & inter mobilia non venit cap. 17. n. 27.

HOSPITIUM.

JUs hoſpitandi de regalibus eſt cap. 10. n. 1.
Familiares Principis tenentur ſubditi hoſpitare n. 2.
Magiſtratus, cæteroſque milites militiæ togatæ n. 3.
Magiſtratus compellere ſubditos, ut ſibi domos, ſolitas locari, locent numer. 4.
Quando domos ſolitas locari non inveniunt, à quibuſcunque perſonis pro ſua habitatione capere poſſunt cap. 10. n. 5.
Similiter cogere valent equos, mullos, curricula, & cætera ſibi locari numer. 6.
Et ſi locari ſolitos non invenerint, poſſunt cogere dominos ad ea ſibi pretio locanda n. 7.
Ad victum, & veſtitum neceſſaria ſibi vendere dominos cogere poſſunt numer. 8.
Jus hoſpitalitatis competit Miniſtris, in quocunque loco ſuæ juriſdictionis num. 12.
Dummodo in regio ſervitio detineantur n. 13.
Militibus militiæ armatæ hoſpitium dandum eſt cap. 10. n. 14.
Qui hoſpitandi jus habent, ſuis ſumptibus vivere debent n. 26.
Ultra hoſpitium nil eis debetur n. 17.
Nec ſponte donata accipere poſſunt, numer. 19.
Nec incolæ tenentur minori pretio illis vendere n. 20.
Et ſi ſtipendia debito tempore eis non ſolvantur n. 22.
Hoſpitandi jus tantum habent, quibus hoc à Principe fuerit conceſſum cap. 10. n. 26.
Ad quod privilegium prius oſtendere tenentur n. 27.
Dantes hoſpitium, non habentibus, officia ſua ipſo jure amittunt n. 28.
Porhibitum eſt privilegium impetrare, ut ædes ſuæ ab onere hoſpitandi ſint immunes n. 29.
Exprimitur pena, qua hujuſmodi coercentur n. 30.
Ab onere hoſpitandi nullus etiam privilegiatus cenſetur immunis n. 31.
In generali immunitatis conceſſione non comprehenditur privilegium non hoſpitandi n. 32.
Omnes civitates, ſive oppida cujuſcunque ſint, ad hoſpitium tenentur n. 34.
Non tamen tenentur expreſſe a principe privilegiatæ cap. 10. n. 35.
Familiares Sanctæ Inquiſitionis hoſpitare non tenentur cap. 10. n. 36.
Neque judices, ſive ordinarij, ſive Delegati n. 37.
Neque medici ſacri palatij, & officiales n. 38.
Neque conductores, exactores, & executores rerum fiſcalium cap. 10. n. 39.
Qui etiam à collectis pro onere hoſpitandi ſunt immunes cap. 10. n. 41.
Medici, & DD. ſimiliter ſunt immunes n. 42.
Pariter & Clerici n. 43.
Nec non laici cum Clerico habitantes num. 44.
Laici à collectis non liberantur, quæ pro onere hoſpitandi imponuntur numer. 45.
Milites trium ordinum militarium hoſpitare non tenentur n. 46.
Illuſtriſima Civitas Ebonorenſis virtute contractus oneroſi hoſpitare non tenetur n. 48.
Omnia ſupradicta limitantur in caſu neceſſitatis à n. 49. & vide in verbo neceſſitas.
Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis privilegium hoſpitalitatis activum habent cap. 10. n. 69.
Et ad totam ſuam familiam n. 50.
Habitationem habere non dicitur, qui neceſſariam ad totam familiam non habe. cap. 10. num. 72. Vide in verbo Scho-

Scholaſticus & *in cap.* 21. *à n.* 85. *uſque ad* 108. *ubi pulcra in materia invenies.*

IMMUNITAS.

I*Mmunitas gencneraliter conceſſa de perſonalibus, & non de realibus eſt intelligenda cap.* 10. *n.* 23.

Immunitas conceſſa à muneribus ad extraordinarias non protrahitur cap. 21. *n.* 75.

Inquiſitores Apoſtolici.

I*Nquiſitores Apoſtolici poſſunt procedere contra judices ſeculares impedientes familiares, officialeſque uti armis in ſervitio Sancti Officij cap.* 9. *n.* 20.

Inquiſitores contra impedientes ſuam juriſdictionem, vel privilegia procedere poſſunt capit. 9. *n.* 21. & 19. *numer.* 120.

Inquiſitores ſicut Epiſcopi familiam armatam habere poſſunt capit. 9. *numer.* 24.

Inquiſitores, & Judices fiſci ſunt Judices privativi familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis capit. 25. *n.* 11.

Inquiſitores, quatenus conſervatores officialium, an ſint judices ſeculares, aut Eccleſiaſtici cap. 19. *à n.* 121.

Inquiſitorum juriſdictio eſt privativa cap. 4. *n.* 20.

Non ſunt minora privilegia Inquiſitoribus conceſſa, quam Epiſcopis cap. 12. *n.* 18.

Inquiſitores Apoſtolici procedunt contra turbantes Miniſterium Sancti officij cap. 19. *n.* 127.

Turbantes ipſo jure manent excommunicati cap. 19. *n.* 128.

Inquiſitores Apoſtolici ſunt officiales Papæ, camaræ apoſtolicæ capit. 23. *n.* 22.

INTERPETRATIO.

M*Ultiplex eſt interpetratio cap.* 3. *n.* 11.

Una probabilis, & non neceſſaria numer. 12.

Altera neceſſaria, ſed non generalis num. 13.

Alia probabilis neceſſaria, & generalis num. 14.

Denique probabilis, neceſſaria, & generalis in ſcriptis redacta n. 15.

Privilegia non tantum ex verbis, ſed ex mente ſunt interpetranda n. 18.

Judicum conſervatorum (non eſt privilegia interpetrare cap. 25. *n.* 42.

Privilegia quando poſſunt incidenter interpetrare à. n. 43.

Regalia interpetrandi privilegia poteſt communicari n. 49.

Ejus eſt interpetrare, cujus eſt condere capit. 3. *num.* 10.

INFERIOR.

I*Nferior privilegia concedere non poteſt, niſi à principe hoc ei ſit conceſſum cap.* 3. *n.* 3. & *n.* 7.

In poteſtate inferioris non eſt legem ſuperioris tollere cap. 3. *n.* 6.

Inferior conſentibus ſubditis privilegia concedere valet cap. 3. *n.* 6

INIBITIO.

I*Nibitio ſive juſta ſive non eſt cuſtodienda, & cauſat attentatum cap.* 19. *numer.* 92.

JUDICES.

J*Udices fiſcales privilegiatos efficere nequeunt cap.* 3. *n.* 4.

Judices privativi tenentur inſerere privilegium in requiſitorijs cap. 3. *num.* 33.

Judices an poſſint capere familiares, officialeſque Sancti Officij portantes arma prohibita cap. 9. *n.* 47.

Judices, & officiales fiſci gaudent omnibus privilegijs, quibus gaudent familiares, officialeſque; Sanctæ Inquiſitionis, quod varijs modis ampliatur, & limitatur per totam cap. 23.

Judex procedens contra jus ſpolium comittit cap. 18 *n.* 29.

Judices non poſſunt formare Inquiſitiones ſpeciales contra familiares, officialeſque cap. 16. *n.* 122.

Et ſi eos capiant, eos ſtatim remittere tenentur n. 123.

Judices, & notarij contentione firmata tenentur remittere proceſſum originale ad ſacrum, & ſupremum Inquiſitionis conſilium cap. 19. *n.* 117.

Niſi contineat alios Reos n. 118.

Contra Judices, & notarios renitentes remittere proceſſum, an Sacrum Conſilium procedere poſſit cap. 19. *n.* 119.

Judex peccat mortaliter accipiens officium; ſi adverſus potentes procedere ſe eſſe incapacem agnoverit cap. 15. *n.* 6.

Qualiter tenentur ex dolo, imperitia, vel decidia cap. 15. *à n.* 7.

Ubi Judex cognoſcere poteſt contra clericos, ſententiam executioni mandare poteſt cap. 15. *n.* 20.

Judex privativus poteſt inibere, procedereque contra uſurpantes ſuam juriſdictionem cap. 19. *n.* 22.

Admonentur Judices, ut pareant fidei Miniſtris cap. 19. *n.* 135.

Judices non tenentur explorare privilegia cap. 25. *n.* 31.

Judicibus an reſiſti poſſit, vide in verbo reſiſtentia, *& quæ reverentia illis debeatur, vide in capit.* 14. *per totam.*

JURISDICTIO.

Juriſdictio privativa omnem aliam excludit cap. 16. *n.* 7.

Juriſdictio data ad favorem domini à ſubditis prorogari non poteſt capit. 19. *n.* 39.

Juriſdictio ordinaria ampliſſima eſt, habetque intentionem fundatam adverſus quoſcumque num. 40. *& cap.* 25. *n.* 32.

Omnis juriſdictio eſt pene principem, ab eo tanquan à fonte dimanat n. 42.

Poteſt eam, ut voluerit, communicare n. 43.

Judices nullam aliam habent, quam à principe communicata n. 44.

Juriſdictio Inquiſitorum, Judicumque fiſcalium quo ad privilegiatos ſeparata eſt ab ordinaria n. 37.

LEX.

Leges Hiſpaniæ deficientibus noſtris ſunt apud nos cuſtodiendæ cap. 9. *n.* 73.

Non ex vi ipſarum ſed ex vi rationum num. 74.

Lex, ſeu diſpoſitio generalis reſtringitur ex ratione particulari n. 80.

Lex futura non prævisa comprehendere non poteſt cap. 18. *n.* 59.

Lex non debet eſſe obſcura, & incerta cap. 2. *n.* 5.

Leges non debent eſſe ludibrio, nec per quemquam irrideri cap. 22. *n.* 22.

Utilius eſt reipublicæ paucas leges cum executione habere, quam ſine illa, multas cap. 22. *n.* 25.

MANDATUM.

Mandatum in arduis non præſumitur cap. 9. *n.* 46.

Mandatum morte mandantis finitur cap. 24. *n.* 3.

MILITES.

Militum privilegia ad eorum mulieres non extenditur cap. 5. *numer.* 5.

Milites inventi cum armis prohibitis capi poſſunt cap. 9.

Milites quo ad delicta commiſſa antequam in matricula diſcribantur, privilegio fori non gaudent capit. 12. *num.* 55.

Milites familiares à ſuo foro avallere non poſſunt cap. 18. *n.* 62.

Milites magis privilegiati ſunt. quam viduæ, cæteræque perſonæ privilegiatæ cap. 18. *n.* 63.

MONE-

MONETARIJ.

Onetarius inventus delinquens ad judicem monetæ eſt mittendus cap. 9. n. 62.

Monetarius delinquens in officijs publicis non gaudet privilegio fori cap. 15. n. ult.

Monetarij habent privilegium fori activum, & paſſivum cap. 18. n. 66.

Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis coram ſuo judice convenire tenentur cap. 18. n. 67.

Monetarius judicium diviſionis declinare non poteſt cap. 18. n. 98.

Nec conventus pro debito regio cap. 18. num. 101.

Nec in judicio reconventionis cap. 18. num. 108.

Nec in executione cap. 18. n. 116.

Monetarius agens contra alium eum convenire debet coram ſuo Judice cap. 18. n. 129.

MONOPOLLIUM.

On eſt crimen exceptum cap. 13. num. 38.

Eſt tamen graviſſimum n. 39.

Eſt ſeveriſſime eſt puniendum n. 39.

Invehuntur DD. contra Judices illud non punientes cap. 13. n. 41.

MORS.

Orte privilegiati amittitur privilegium cap. 24. n. 2.

Morte concedentis non expirant privilegia familiarium, officialiumque Sactæ Inquiſitionis cap. 24. n. 19.

Privilegia principis perpetua ſunt numer. 4.

Gratiæ, & favores morte concedentis non expirant n. 5.

Gratia ſemel obtenta morte concedentis non expirat n. 21.

Privilegia odioſa ſic n. 25.

Gratia, ut facta eſt, habet prefectum effectum n. 26.

Gratia de eligendo confeſſore ad libitum morte concedentis non expirat n. 27.

Morte familiarium officialiumque expirant privilegia quo ad filios, & uxores n. 28. & 29.

Privilegium patroni, & ſocij morte expirat n. 30.

MULIERES.

Ulieres non poſſunt ſe obligare, ut pro debito civili carceri traduntur cap. 4. n. 44.

Mulier nubendo ignobili nobilitatem amittit cap. 5. n. 34.

Et non poteſt vocari de Dom.

Mulieres etiam comprehenduntur ſub ſtatuto prohibente arma cap. 9. n. 21.

Mulier more meritricium veſtita, mæritrix ſumitur cap. 22. n. 8. vide in verbo uxor.

NEMO.

Emo invitus emere, vel vendere cogitur cap. 21. n. 11.

NECESSITAS.

Eceſſitas caret lege, & ipſa lex neceſſitati ſubjicitur cap. 10. numer 50.

Neceſſitate urgenti etiam privilegiati contribuere tenentur n. 49.

Neceſſitatis caſus ſemper intelligitur exceptus n. 51.

Data neceſſitate poteſt princeps rem à domino auferre n. 52.

Subditos compellere pecunias ſine uſurus mutuare n. 53.

Vaſa Eccleſiæ aſſumere cap. 10. n. 54. & cap. 20. n. 102.

Clericos ad tributa compellere n. 55.

Dummodo executio fiat à judice Eccleſiaſtico n. 56.

Neceſſitate cogente à communibus regalis receditur n. 57.

Vaſſallus alienari n. 58.

Pluraque expediri, quæ ſecluſa fieri nequeunt. n. 59.

Tutor inventario non confecto adminiſtrari n. 60.

Epiſcopus res Eccleſiæ alienare n. 61.

Pater

Pater vendere filium n.66.

Ruſtici, & Agricultores cogi valent venire ad civitatem ad vendendum n.67.

Statum penale de non imponenda collecta ceſſat n.62.

Examinatio teſtium ad perpetuam rei memoriam coram non judices cauſæ fieri valet num.63. Vide in verbo Decurio, *& in verbo* princeps, *& in verbo* bellum, *& in verbo* colecta, *& in verbo* tributum.

NON USUS.

EX non uſu an privilegia amittantur cap.24. à n.49.

Privilegium facienda ex non uſu pre decennium amittitur cap.24. n.50.

Limitatur, quando non venit caſus faciendi cap.24. n.51.

Et quando quis ignoravit ſe habere privilegium cap.24. n.52.

Niſi per triginta annos ignoraverit cap.24. n.53.

Per non uſum non amittitur privilegium, quando quis ex impedimento non uſus eſt n.54.

Nec quando ei, qui privilegium conceſſit, ſolvitur annua penſio cap.24. numum.55.

Nec quando facultas faciendi totaliter eſt poſita in facultate privilegiati cap.24. n.56.

Nec quando privilegium non eſt conceſſum, ut ſingulis ſed ut univerſis cap.24. n.57.

Nec quando privilegeia tendunt ad exceptionem cap.24. n.59.

Nec quando Eccleſia eſt privilegiata cap.24. n.60.

Nec quando privilegium eſt pecunia quæſitum cap.24. n.60.

Nec quando remunerationis cauſa eſt conceſſum cap.24. n.61. Vide in verbo contraventio, *in verbo* uſus, *& in verbo* abuſus

NOBILIS.

NObilis non gaudet privilegio nobilitatis, quo ad ea, quæ fecit ante adeptam nobilitatem cap.12. n.56.

Immo reputatur humilis n.57.

Et filius naturalis ei ſuccedit cap.12. n.59.

Nobilis non poteſt renunciare privilegio conceſſo nobilibus cap.4. n.9.

OFFICIUM.

DElinquens in officio ſive per commiſſionem, ſive per omiſſionem fori privilegio non gaudet cap.15. n.1. & 8. & n.14.

Quando quis dicatur delinquere in officio cap.15. n.13.

Privilegium conceſſum ratione officij eo ceſſant cap.6. à n.1. & cap.24. à n.104. cum pluribus ſequentibus.

Officia conſilij qui cogantur ſervire, & qui ab illos excuſantur cap.21.

Officiales continui Sancti Officij.

OFficiales continui Sancti Officij gaudent omnibus privilegijs, quibus familiares, & alijs, de quibus in verbo gabella.

OFICIALES FISCI.

IUdices, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis omnibus privilegijs gaudent, quibus gaudent familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis cap.23. à n.1.

Sunt officiales continui Sancti Officij num.21.

Auctis privilegijs familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis non augentur fiſci n.24.

Niſi etiam futura ſint ad idſtar conceſſa num.25.

Nec è contra n.28.

Derogatis uniorum aliorum derogata non cenſentur n.30.

Si per non uſum (uni amittant, alteri utentes non) confirmatis uniorum aliorum an cenſeantur confirmata à num.35.

Non tantum expreſſa privilegia in conceſſione eis competant, ſed per conſuetudinem

ſu linem acquiſita à num. 48.

OFFICIALIUM.

*OFficialium eſt Judex privativus Judex, Judicis Inquiſitores Apoſtolici cap.*25. & *cap.*4.
*Omnia dicta de familiaribus officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis de officialibus fiſci ſunt intelligenda cap.*23. *à n.*55. & 64.

PARROCHUS.

PArrochus eſt hoſpitandus cap. 10. *n. fin.*

PRÆCES.

FRuſtra præcibus impetratur, quod jure communi conceditur capit. 2. *num.*20.

PRIVILEGIUM.

*PRivilegium diverſimode accipitur cap.*2. *n.*2.
Privilegium definitur, n. 4.
Privilegium non debet eſſe obſcurum 6.
Privilegium vel eſt Divinum, vel humanum 7.
Reale, vel perſonale 8.
Perpetuum, aut temporale 9.
Affimativum, vel negativum 10.
Clauſum corpore juris, vel non 11.
Publicum, vel privatum 12.
Internum, ſeu externum 13.
Favorabile, & odioſum 24.
Privilegium quando eſt publicum, beneficium eſt latè interpetrandum 25.
Privilegium contra jus commune eſt odioſum. 17.
Pirvilegium contra jus commune eſt reſtringendum 18.
Dummodo maneat utile 19.
Privilegium purum non eſt reſtringendum 21.
Privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis favorabilia ſunt 23.
Sunt potius amplianda, quàm reſtringenda 24.
Privilegium conceſſum militibus ſecularibus ad cæleſtes extenditur numer. 29.
Privilegium conceſſum militibus ſecularibus eſt favorabile n. 30.
Privilegium Scholaſticorum eſt favorabile n. 31.
Privilegia conceſſo familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis ſunt remuneratoria n. 32.
Privilegia conceſſa in remunerationem nomen privilegij amittunt n. 33.
Privilegium condere non poteſt, niſi qui legem condere valet cap. 3. *n.* 1.
Privilegium eſt lex privata n. 2.
*Privilegium concedere non poſſunt inferiores à principe n.*3.
Privilegia tot ſunt, quot in tenore eorum exponuntur cap. 3. *n.* 16.
Privilegia non tantum ex verbis, ſed ex mente deducuntur n. 18.
*Privilegium non præſumitur n.*25.
*Privilegium qui allegat, illud probare tenentur n.*26.
Privilegium probari non poteſt per teſtes, ſed per ſcripturam n. 27.
*Niſi ſcriptura ſit deperdita à n.*28.
Privilegium allegare non ſufficit, ſed eſt omnino oſtendendum n. 31.
Privilegium inſerere tenentur privativi Judices in requiſitorijs n. 33.
Privilegium clauſum in corpore juris probare quis non tenetur n. 33.
Privilegia notoria titulo, & poſſeſſione nemo probare tenetur n. 38.
Privilegia ſua probare officiales, familiareſque Sanctæ Inquiſitionis non tenentur n. 39.
Privilegia omnia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis referuntur à n. 40.
Privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis ſunt perſonalia cap. 5. *n.* 1
Privilegia perſonalia de perſona ad perſonalem non extenduntur n. 2.
Nec ex identitate rationis n. 3.
Privilegium alicui, & ſuis dependentibus conceſſum filias uxoretas non comprehendit n. 24.
Privilegium minoribus conceſſum ad eorum

eorum hæredes extenditur cap. 5. numer. 65.
Privilegium prælationis dotis mulieri conceſſum extenditur ad filium ejuſdem matrimonij n. 67.
Privilegium conceſſum marito, ne conveniatur, ultra quam facere poteſt, extenditur ad hæredem communem filium ejuſdem matrimonij n. 66.
Privilegium conceſſum in plurali hæredi extenditur ad hæredes hæredis num. 68.
Secus ſi in ſingulari fiat mentio n. 69.
Privilegium litiganti conceſſum conſorti prodeſt n. 70.
Privilegium conceſſum minoribus ad cæteros, qui per adminiſtratores reguntur, extenditur n. 73.
Privilegium militibus datum aliquando ad perſonas magnificas extenditur num. 74.
Privilegium competens cedenti in ceſſionarium tranſit n. 75.
Privilegium non ſolvendi tributa equitibus Chiſti Domini conceſſum ad cateros milites extenditur n. 76.
Privilegium non hoſpitandi clericis conceſſum ad laicum cum eo habitante extenditur n. 77.
Privilegium conceſſum monaſterio, ſeu Eccleſiæ extenditur ad capellas illi ſubjectas n. 79.
Privilegium conceſſum Eccleſijs unius Civitatis extenditur ad Eccleſias poſtea conſtructas n. 80.
Privilegium Civitati, ſeu oppido conceſſum extenditur ad acceſſoria numer. 81.
Privilegium, de non ſolvendis decimis ex prædijs extenditur ad futura prædia num. 82.
Privilegium ut quis non teneatur ſolvere collectas de rebus ſuis, extenditur ad poſtea quæſitas n. 83.
Privilegia depoſiti regularis ad irregulare extenditur n. 84.
Privilegia perſonalia perſonam non egrediuntur cap. 6. n. 1.
Privilegium alicui conceſſum eo mortuo ſpirat n. 2.
Privilegium ob dignitatem marito conceſſum mortuo marito extinguitur num. 4.
Privilegium conceſſum intuitu perſonæ, ſeu officij ceſſant officio ceſſant num. 18.
Privilegium conceſſum reſpectu dignitatis ea finita non ſpirat n. 17.
Privilegium pauperi conceſſum advenientibus divitijs ceſſant n. 19.
Privilegium minoritati indultum ſuperveniente maioritate expirat numer. 21.
Privilegium agricolis datum ceſſante agricultura finitur n. 22.
Privilegium preſonis datum cum perſona extinguitur n. 29.
Privilegium datum rei tranſit ad ſucceſſores rei n. 30.
Privilegium gratis conceſſum ad libitum revocatur n. 31.
Privilegium in dubio potius reale, quam perſonale judicatum n. 32
Privilegia, quæ competunt ratione nudi miniſterij, cum officio deficiunt num. 33.
Privilegia conceſſa ad tempus tempore finito denegata cenſentur n. 35.
Privilegium conceſſum monaſterio, ut ejus monachi excommunicari non poſſint, comprehendit tantum monachos in illo exiſtentes cap. 7. n. 16.
Privilegium omnino amittit, qui permiſſa abutitur poteſtate cap. 9. n. 54.
Privilegium conceſſum ad eundum, ad rediundum conceſſum intelligitur cap. 10. n. 9.
Privilegium portandi arma ad eundum, ad redeundum conceſſum cenſetur num. 10.
Privilegium doti dandæ conceſſum, reſtituendæ conceſſum judicatur numer. 11.
Privilegium militiæ togatæ conceſſum armatæ competit n. 25.
Privilegium quis prius oſtendere tenetur n. 27.
Privilegia familiarium, officialiumque non ob eorum favorem, ſed religionis fuerunt conceſſa cap. 13. n. 36.
Privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis non ſunt facile evertenda n. 50.

Pri-

Privilegia Sancti Officij abrogata non cenſentur per clauſulas generales cap. 16. n. 15.

Privilegia in eo prævalent, in quo ob ſervata ſunt cap. 19. n. 31.

Privilegia à conſuetudine interpetrantur n. 30.

Privilegium nō eſt conceſſum familiaribus, officialibus, ſed religionis numer. 50.

Privilegij effectus licet extendatur ad familiares, domino conceſſum intelligitur n. 79.

Privilegio ſuo renunciare in dubio nemo præſumitur n. 83.

Privilegia conceſſa à Regibus Sancto Officio licet ſecularia ſint quoad originem, quo ad effectum Eccleſiaſtica ſunt n. 129.

Privilegij tenor eſt attendendus numer. 137.

Privilegia clauſa in corpore juris leges ſunt cap. 20. n. 58.

Privilegia immunitatis ex titulo oneroſo quæſita pre generalem revocationem non cenſentur abrogata n. 79.

Privilegium expreſſum in noſtro Regno nullus habet, ad hoc ut perequator elegi non poſſit n. 56.

Privilegium immunitatis collectarum non extenditur ad collectas exordinarias n. 130.

Privilegium de collectis non ſolvendis ad collectas, quæ proveniunt ex negotio, non extenditur n. 132.

Privilegium de non ſolvendis certis collectis ad alias non extenditur n. 134.

Privilegium ad res venditas non extenditur ad res negotiationis cauſa vendita n. 133.

Privilegium conceſſum ad res uſuales ad merces non extenditur n. 135.

Privilegij verba, & concedentis intentio, quo ad ejus interpetrationem ſunt inſpicienda n. 137.

Privilegium præterita non comprehendit cap. 21. n. 5.

Privilegium conceſſum ad inſtra ſenatoris non liberat a jugata n. 8.

Privilegium juri communi aliquid addere, vel detrahere debet n. 12.

Privilegium conceſſum ratione exuberantis favoris ad revocationem indiget ſpeciali n. 118.

Privilegium immunitatis a tutelis, ſeu curis ad legitimas non extenditur n. 62.

Privilegium nullum liberat à quinque officijs conſiliorum n. 74.

Privilegia conceſſa Sancto Officio an Eccleſiaſtica, vel ſecularia ſint cap. 19. à n. 129.

Privilegium totum eſt exhibendum judici mandanti illud exhiberi cap. 3. num. 31.

Si vero agatur de privilegio exhibendo parti, illud tantum capitulum, quod ad eam ſpectat, & ſub jectam tangit materiam, eſt exhibendum capit. 3. num. 32.

Privilegium in re individua cæteris correis communicatur cap. 18. n. 8.

Privilegium fori clerici in re individua laico communicatur cap. 18. n. 9.

Correi familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis in re individua eodem fruuntur privilegio cap. 18. num. 10

Privilegium miſerabilium perſonarum in re individua correis communicatur cap. 18. n. 11.

Contutores in adminiſtratione individua coram Eccleſiaſtico judice conveniri poſſunt, ſi contutor eſt clericus cap. 18. n. 11.

Privilegij effectus licet extendatur ad familiares, Domino privilegium conceſſum intelligitur cap. 19. n. 79.

Privilegium muneri conceſſum extinguitur extincto munere cap. 24. n. 30. & n. 104.

Privilegio quis in præjudicium principis concedentis renunciare non poteſt cap. 24 n. 75.

Quid ſit privilegium ad inſtar *cap. 23. num. 2.*

An auctis privilegijs ad inſtar, *quorum alia ſunt conceſſa, iſta augeantur, vel è contra cap. 23. à n. 24.*

An confirmatis privilegijs ad inſtar, *quorum alia ſunt conceſſa, iſta confirmata cenſeantur à n. 35.*

An privilegia ad inſtar *aliorum valeant, ſi illa privilegia, ad quæ referuntur, non appareant cap.*23.*à n.*40.
An illis, quibus privilegia ſunt conceſſa, competant privilegia, quæ ex conſuetudine fuerumt acquiſita cap. 23. *à num.* 48.
An communicentur tantum ea, quæ tempore conceſſionis erant, vel etiam quæ poſtea acquiſirunt cap. 23. *à num.* 52.
Privilegia quo ad interpetrationem vide in verbo Interpetratio, *in cap.* 25.
Privilegia quo ad confirmationem vide in cap. 23. *à num.* 35. & *cap.* 25.
Privilegia quo ad extenſionem vide in verbo Extentio, & *in cap.* 25.
Privilegia quo ad revocationem vide in verbo Revocatio.
Privilegia an, & quado ex defectu confirmationis amittantur cap. 24. *numer.* 236.

PRIVILEGIATUS.

Privilegiatus ad plura conveniens uni alterum non amitti cap. 24. *numer.* 79.
Privilegiatus quo ad diverſas perſonas, ſi quo ad unam contraveniat, quo ad alias privilegium non amittit capit. 24. *n.* 80.
Privilegiatus ad munera publica acceptans aliquid, non ideo invitus aliud acceptare cogitur n. 93.
Privilegiatus contra privilegiatum an gaudeat privilegio cap. 12. *à num.* 34. *cap.* 18. *à num.* 133. *cap.* 25. *à n.* 32. *in quibus latè per exempta*
Privilegiati putant ſuos conſervatores tenere ſemper illis favere cap. 25. *numer.* 35.

PRÆCATORIUM.

Est cuſtodiendum cap. 20. *n.* 108. & *cap.* 3. *n.* 34.
Dummodo conſtet de juriſdictione deprecantis cap. 3. *n.* 35.

PRINCEPS.

Princeps committendò alicui judici cognoſcere de aliquare cæteris hoc interdicere cenſetur cap. 13. *numer.* 26.
Princeps prius ſibi, quam populis tributa imponere debent cap. 20. *n.* 10.
Subditis reverentiam non debet n. 19.
Errare non poteſt, ſi judicio plurimorum acquieſcat n. 42.
Non poteſt tuta conſcientia maiora tributa ferre n. 69.
Princeps in generali conceſſione tertio præjudicare velle non cenſetur cap. 21. *num.* 7.
Princeps intereſt divites habere vaſalos cap. 22. *n.* 18.
Princeps licet legibus ſit ſolutus, legibus tamen vivere debet cap. 22. *numer.* 26.
Princeps tenentur in foro conſcientia ſervare leges cap. 22. *n.* 29.
Princeps ex contractu non minus obligatur, quam privatus cap. 24. *n.* 4.
Princeps non præſumitur ſcire jus privatum cap. 24. *n.* 151.
Princeps concedendo generalem favorem non cenſetur ſibi auferre facultatem alicui ſpecialiter elargiendi num. 159.
Non ſubſiſtente juſta cauſà princeps privilegia non gratioſè conceſſa revocare non debet n. 176.
Princeps præſumitur ſcire, quæ jure Civili conſtituta ſunt cap. 24. *n.* 220.
Quando princeps ex juſta cauſa privilegia irrevocabilia revocat, ad æquipolens tenetur n. 195.

PROROGATIO.

Prorogare, & renunciare ſynonimo ſunt cap. 19. *n.* 52.
Ubi prohibitur prorogatio partium, conſenſus nihil operatur cap. 19. *n.* 60. *cap.* 4. *n.* 20.
Juriſdictionem Judices prorſus incompetentis prorogari non poteſt cap. 19. *n.* 72. *cap.* 4. *n.* 1.
Conceſſa tribuens privativam juriſdictionem

ctionem prorogationem impedit, cap. 19. n. 73. cap. 4. n. 20.

Prohibente Principe prorogationem hoc non procedit n. 74. cap. 4. n. 24.

Specialiter cenſetur principem prorogationem prohibere, quando juriſdictionem concidit cum clauſulis abdicativis, & decreto irritanti cap. 19. n. 75 cap. 4. n. 25.

In criminalibus regulariter prorogotio non habet locum n. 77.

Inquiſitoribus, Judicibuſque fiſcalibus juriſdictio conceſſa fuit cum clauſulis abdicativis, & decreto irritanti n. 81.

PROBATIO.

PRobatio, quæ requiritur in delictis exceptis cap. 13. n. 44. & numer. 45. & 46.

Aſſerentibus ſe eſſe exemptos onus probandi imcumbit cap. 19. n. 41.

Pre verba enunciativa privilegium non probatur cap. 3. n. 20.

Et ideo quanvis Papa dicat Eccleſiam eſſe izemptam enunciative, ex hoc privilegium non probatur cap. 3. numer. 21.

Confirmatur hoc varijs exemplis numer. 22.

Privilegium deperditum per teſtes probari poteſt cap. 3. n. 28.

Quomodo in tali caſu teſtes deponere debeant n. 29.

PROCURATOR.

PRocurator ſine ſpeciali mandate juriſdictionem prorogare non poteſt cap. 19. n. 86.

PROTESTATIO.

PRoteſtatio operatur, ut per actum contrarium privilegium non amittantur cap. 24. n. 71.

Proteſtatio proteſtantis jus conſervat cap. 19. n. 87.

PROPRIETARIUS.

PRoprietarius non ſerviens officium privilegijs ratione officij conceſſis non gaudet cap. 24. n. 113.

QUALITAS.

QValitas tribuen juriſdictionem ante omnia eſt probande cap. 19. n. 136. cap. 24. n. 238.

Qualitas cauſæ & tenor privilegij in caſu contentionis eſt inſpicienda cap. 19. n. 137.

Qualitas tribuen juriſdictionē non præſumptive, & per indicia, ſed concludenter probari debet cap. 13. n. 45.

RATIO.

SVmma eſt ratio, quæ pro religione facit cap. 2. n. 26.

Ratio privilegij quando eſt perpetua, privilegium perpetuum eſt cap. 4. n. 51.

Privilegia nec ex identitate rationis extenduntur cap. 5. n. 3.

Correllativorum una eſt ratio, & diſciplina cap. 5. n. 11.

Ex ſimilitudine rationis an extendi debeant cap. 25. n. 19.

Ratio nulla excogitari poteſt potentior favore religionis cap. 21. n. 80.

REFERENS.

REferens niſi conſtet de rellato, nihil probat cap. 23. n. 42.

Niſi referens totum tenorem inſtrumenti rellati referat n. 43.

Confirmatio privilegij ex certa ſcientia, quæ ſerioſe totum tenorum privilegij continet, valet; licet de conceſſione privilegiorum non appareat cap. 23. num. 44.

Statutum referens ſe ad aliud ſtatutum probat, ſi totum illius tenorem referat, licet rellatum non appareat numer 46.

Referens probat, quanvis rellatum non appareat, quando perſona referens poteſt de novo diſponere, dummodo

tenor inſeratur, num. 47.
Qando quis condemnatur ad aliquid certum ſolvendum, prout ſui Anteceſſores ſolvere conſueverunt, tenetur ſolvere, licet non appareat, qvid unquam Anteceſſores ſolverent cap. 23. *n.* 45.

RELATUM.

Rellatum eſt in referente cum omnibus ſuis qualitatibus cap. 20. *n.* 70. & *cap.* 23. *n.* 8.

RENUNTIATIO.

Unicuique liberum eſt privilegio ſuo renunciare cap. 4. *n.* 1.
Privilegio univerſitati conceſſo quilibet renunciare non valet n. 3.
Clericus nec expreſſe, nec tacite privilegio ſuo renunciare valet 4. & 26.
Beneficio capitis Eduardi Clericus renunciare non valet n. 5.
Privilegio ob reverentiam conceſſo quilibet renunciare non poteſt n. 6.
Maritus nō poteſt renunciare privilegio, ne conveniatur, ultra quam facere poteſt, n. 7.
Irrenunciabile eſt privilegium bonum publicum primario reſpiciens n. 8.
Privilegijs nobilibus conceſſis nobiles renunciare non poſſunt n. 9.
Egregiæ perſonæ poſſunt renunciare privilegio contento in lege ad egregias *num.* 10.
Renunciatio privilegij in tertij præjudicium fieri non poteſt n. 11.
Juri quæſito non poſſunt in fraudem creditorum renunciare debitores numer. 12.
Secus dicendum de quærendo n. 13.
Vaſſali invito domino, aut ècontra privilegio renunciare non poſſunt numer. 15.
Familiares, officialeſque Sancti Officij minime privilegijs renunciare poſſunt cap. 4. *n.* 17. & *cap.* 18. *n.* 53. & *cap.* 19. *à n.* 4. & *cap.* 24. *n.* 101. & *cap.* 25. *n.* 27.
Privilegia Eccleſiæ conceſſa ab ea renunciare non poſſunt cap. 4. *n.* 18.
Miſerabiles perſonæ privilegio ſuo renunciare non poſſunt n. 27.
Nec milites, neque Neapolitani, neque fiſcus n. 28.
Neque Scholaſtici n. 29.
Neque viduæ n. 30.
Privilegium miſerationis cauſa conceſſum renunciari non poteſt n. 31.
Hujuſmodi renuntiatio tolit miſericordiam n. 32.
Privilegium dignitati datum renunciari non poteſt n. 33.
Senatores, & conciliarij regij privilegio renunciare non poſſunt n. 34.
Facultas renunciandi denegatur, quando jus alteri quæſitum læditur cap. 4. *n.* 38.
Laicus non poteſt ſe obligare ad reſpondendum coram judice Eccleſiaſtico num. 40.
Nec clericus ut conveniatur coram alio Judice Eccleſiaſtico non ſuo cap. 4. *num.* 41.
Legatus privilegio ſuo renunciare non poteſt cap. 4. *n.* 42.
Milites ordinum militarium in præjudicium Ordinis privilegio ſuo renunciare non poſſunt cap. 4. *n.* 43.
Mulieres non poſſunt renunciare privilegio, ne debitis civilibus carcerentur n. 44.
Privilegium conceſſum perſonæ fictæ renunciari non poteſt n. 48.
Familiares in regnis Hiſpaniæ privilegio renunciare poſſunt cap. 4. *n.* 36. & *ult. cap.* 18. *à n.* 53.
Nemo in dubio præſumitur ſuo velle renunciare privilegio cap. 19. *n.* 76.
Renunciatio non præſumitur nec actu quidem proximo cap. 19. *n.* 77.
Evitanda eſt conjectura renunciati privilegij cap. 19. *n.* 78.
Privilegia ob proprium favorem tantum conceſſa quis renunciare poteſt cap. 4. *per totum cap.* 19. *n.* 45. *cap.* 24. *à n.* 100.
Dumodo de alterius non agatur præjudicio cap. 19. *n.* 45.
Cuilibet liberum eſt alienæ juriſdictioni ſe ſubmittere, dumodo alia non læda-

lædatur capit. 19. *num.* 46.

REUS.

R*Eus dicitur, qui involuntarius ſubit judicium cap.* 18. *n.* 23.

Exemplificatur hoc varijs modis in numeris ſequentibus.

RESISTENTIA.

F*Amiliares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis in crimine reſiſtentiæ qualificatæ privilegio fori non gaudent cap.* 14. *n.* 1.

Quæ ſit reſiſtentia qualificata cap. 14. *num.* 2.

Milites ſimiliter non gaudent n. 3.

Falunt proxime reſolutiones, quando reſiſtentia fuerit de jure permiſſa numer. 4.

Magiſtratui an reſiſti liceat n. 5.

De jure naturali cuique defenſio competit n. 6.

Contra qualemcumque perſonarum numer. 7.

Jure etiam Divino vim vi repellere licet n. 8.

Magiſtratui ultra terminos ſuæ juriſdictionis procedenti obedire nemo cogitur n. 9.

Similes non Dei, ſed diaboli Miniſtri ſunt n. 10.

Judici volenti aliquem torquere contra jus armis, & amicis convocatis reſiſti poteſt n. 11.

Et quod magis eſt impune occidi, ſi aliter evadere non poſſint n. 12.

Reſiſti poteſt Judicibus, & officialibus, ne quis capiatur, & injuſte carceri mandetur n. 14.

Et in prædicto caſu eximi à carceribus valet convocatis amicis n. 15.

Injuſte carceratus poteſt fugere n. 26.

Et ſine ſcrupulo peccati mortalis n. 17.

Carcer inter injurias numeratur, & ſervituti æquiparatur n. 18.

Qui ſuccurrit oppreſſo per vim, Deo gratificatur n. 19.

Peccat, qui non eripit ſi poteſt commode n. 20.

Judex in ferens vim prædoni, & latroni comparatur n. 21.

Judici ſeculari in juſte volenti Reum ab Eccleſia extrahere, reſiſti poteſt num. 22.

Et Eccleſiaſtico n. 23.

Poteſt ſecundum aliquos occidi Pontifex, & Imperator, ut propriæ ſaluti conſulatur n. 24. *& pater n.* 25.

Clericus in actu Miſſæ in ſultatus in ſultantem occidere poteſt, ſi aliter ſe defendere nequit, & ſecundum aliquos Miſſam continuare n. 26. *ſed non bene.*

Reſiſtere magiſtratibus graviſſimum crimen eſt n. 28.

Judici etiam violentiam facienti juxta aliquos reſiſti non poteſt n. 29.

Magiſtratibus debetur reverentia numer. 30.

Loco Dei ſunt, partes Principis; & illum repræſentant n. 31.

Pro mandatis Judicum jura præſumunt n. 32.

Ex reſiſtentia Judex poteſt non ſubditos coercere n. 33.

Ex reſiſtentia ſecundum aliquos poteſt Judex laicos clericos punire n. 34. *veritas n.* 64

Qui magiſtratuum poteſtati reſiſtit, Dei poteſtati opponitur n. 35. *cætera vide in d. cap.* 14.

REVOCATIO.

P*Rinceps an poſſit revocare privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis cap.* 24. *à num.* 114. *cum pluribus ſequentibus.*

Privilegium conceſſum ratione exuberantis favoris ad revocationem ſpeciali indiget mentione cap. 21. *numer.* 118.

Privilegium clauſum in corpore Juris non revocatur per clauſulam non obſtantibus *cap.* 21. *n.* 119.

Privilegium ob benemerita conceſſum ſpeciali revocatione indiget cap. 21. *num.* 120.

Eadem indiget conceſſū illuſtribus cap. 21. *n.* 121.

Et miniſterio Sancti Officij, quo nihil æquè

æquè illuſtrius, aut excellentius excogitari poteſt cap. 21. n. 122.

Privilegia ob merita conceſſa tranſeunt in contractum, & revocari non poſſunt cap. 24. n. 115.

Privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis ob benemerita ſunt conceſſa n. 116.

Prædicta privilegia ſecundum plures ſunt Eccleſiaſtica n. 117.

Privilegia Eccleſiaſtica à Principe ſeculari revocari nequent cap. 24. numer. 118.

Ad privilegi ſemel conceſſa revocanda juſta cauſa requiritur capit. 24. numer. 119.

Regum proprium eſt non revocare privilegia conceſſa n. 120.

Nulla cauſa excogitari poteſt; quæ legitima ſit ad revocanda privilegia Sancto Officio conceſſa cap. 24. numer. 121.

Hujuſmodi privilegia contractu tacito conceſſa fuerunt cap. 24. n. 122.

De illis eſt eſſerendum, quod de privilegijs ex contractu conceſſis judicatur n. 123.

Iſtiuſmodi privilegia à pluribus principibus fuerunt conceſſa, & confirmata cap. 24. n. 125.

Privilegia ab Anteceſſoribus conceſſa revocare honeſtum non eſt n. 126.

Privilegia Anteceſſorum favore Eccleſiæ conceſſa ſucceſſor continuat, & confirmat. n. 127

Succeſſor in Regno tenetur ſervare contractus nomine dignitatis geſtos numer. 129.

Regnum ſemper eſt unum, & idem numer. 130.

Privilegium conceſſum non ſubdito revocari nequit cap. 24. n. 131

Privilegium non ſubdito concedi valet, ſed non revocari n. 132.

Revocare eſt actus juriſdictionis, quæ exerceri non poteſt in non ſubditum n. 133.

Ideo nec diſpenſare in præjudicium non ſubditi, etiam cum juſta cauſa, Princeps poteſt n. 134.

Privilegia conceſſa collonis, & inquilinis Eccleſiæ, & Monaſteriorum à Principe ſæculari ab eo revocari non poſſunt n. 135.

Privilegia hujuſmodi immediatè miniſterio Sancti Officij fuerunt conceſſa & mediate familiaribus, Officialibuſque n. 136.

Princeps non ſolum poteſt privilegia à ſe data moderare ſed in totum tollere cap. 24. n. 127.

Privilegium Principis non eſt ſervandum, quando ex poſt facto incipit eſſe damnoſum n. 138.

Etſi non ſubdito ſit conceſſum n. 139.

Privilegium immunitatis decimarum revocatur, quando privilegiatus tot acquirit prædia, pro quibus, ſi non ſolveret, Eccleſiæ grave damnum reſultaret n. 140.

Privilegium exemptionis à procuratoribus conceſſum clericis alicujus loci non eſt ſervandum, caſu, quo ita multiplicati eſſent, qod procurationem abſorberent n. 141.

Princepes ex juſta cauſà poteſt ad tempus tollere, & ſuſpendere privilegia familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis n. 143.

Veluti, ſi inceperint eſſe nociva n. 144.

Vel ſi tanta urgeat neceſſitas, ut aliter ſubveniri non poſſit n. 145.

Privilegium de non ſolvendis decimis extenditur, ſi miniſtri Eccleſiæ indigeant n. 146.

Privilegia à Principe ſæculari Eccleſiæ, & pijs locis conceſſa ab ipſo poſſunt tolli, & immutari cap. 24. numer. 147.

Non præſumitur Principem uno verbo voluiſſe revocare privilegia n. 148.

Revocatio aut eſt expreſſa, aut tacita n. 149.

Per legem generalem abrogantur privilegia in corpore juris inſerta, non vero non inſerta n. 150.

Revocatio facta per legem generalem tunc operatur effectum, quando lex eſt ſufficienter pormulgata, & eſt tranſactum tempus neceſſariam ad obligationem n. 152.

Revocatio tacita etiam fit per mandatum

tum particulare, & quomodo numer. 153.
Et etiam per novum privilegium numer. 156.
Secundum privilegium non faciens mentionem de primo cenſetur ſubreptitiè impetratum n. 157.
Sive utrunque ſit generale, ſive ſpeciale n. 158.
Generale prius non tollitur per ſecundum ſpeciale, quod de primo non fiat mentionem n. 159.
Experſſa revocatio quomodo fiat n. 161.
Privilegia non inſerta in corpore juris per clauſulam non obſtantibus privilegij tolluntur cap. 24. n. 167.
Facilius tolluntur jure ſpeciali introducta, quam jure communi ſtabilita cap. 24. n. 167.
Niſi hujuſmodi privilegia habeant clauſulam derogatoriam ad futura privilegia, requirantque ſpecialem mentionem n. 168.
Vel niſi ſint à pluribus Principibus confirmata cap. 24. 169.
Aut quando in conceſſione ad adjecta eſt clauſula, quod non poſſint revocari n. 170.
Aut privilegium eſt conceſſum ratione publicæ utilitatis, quæ exemplificatur n. 171.
Aut eſt ratione contractus conceſſum n. 172.
Tunc enim nec ex ingratitudine valet revocari n. 173.
Ex clauſula non obſtantibus privilegia familiarium, officialiumque non revocantur n. 175.
Non ſubſiſtente juſta cauſa Princeps privilegia conceſſa revocare non poteſt n. 176.
Niſi privilegia ex mera liberalitate procedat n. 177.
Ad quæ revocanda generalis revocatio ſufficit n. 178.
Secus eſt dicendum circa privilegia pecunia obtenta, vel ob merita conceſſa cap. 24. n. 180.
Princeps privilegium ſuum gratioſum revocare poteſt n. 182.
Non vero non gtatioſum n. 183.
Nec quod non revocare promiſit n. 184.
Niſi feudum, vel aliam rem præcario conceſſit n. 185.
Vel quando conventionem ſuam revocat ſecundum ipſius privilegij naturam n. 186.
Aut quando juriſdictionalia conceſſit n. 187.
Princes privilegia non ſubdito conceſſa revocare non poteſt n. 188.
Niſi juriſdictionalia conceſſiſſet n. 189.
Vel privilegium ex poſt facto enormiter lædit n. 190.
Aut privilegium ſit re integra n. 191.
Similiter quando concurrit juſtà cauſa cum privilegio gratuito n. 192.
Pariter, quando agitur de modico præjudicio n. 193.
Revocatio privilegij requirit intimationem, vel quo ad notitiam partis deveniat n. 194.
Quando Princeps ex juſta cauſa privilegia irrevocabilia revocat, ad æquipolens tenetur cap. 24. n. 195.
Sicut, quando revocat dominium, tenentur ad pretium n. 196.
Revocatio ad futuros tantum, non ad præteritos caſus privilegij pertinet num. 197.
Privilegia ad incogitata non extenduntur n. 205.
Ex ſecundo privilegio non faciente mentionem de primo derogatum primum non cenſetur cap. 24. n. 206.
Conceſſio generalis non refertur ad ea, in quibus ſpecialiter eſt proviſum numer. 207.
Privilegium generale ſubſequens non derogat privilegio ſpeciali n. 208.
Privilegium alicui conceſſum non debet alterius privilegijs operari revocationem n. 209.
Privilegium generale non trahitur ad ea, quæ Princeps non eſſet in ſpecie conceſſurus n. 210.
Eò vel maximè, ſi primum privilegium habeat clauſulam derogatoriam numer. 211.
Aut ſi ſecundum ſpeciale tolleret in totum generale n. 212.
Vel primum ſit generale, & ſecundum ſpeciale,

ſpeciale, aut è contra, vel utrumque ſit generale, vel ſpeciale n.213.
Sive ex primo privilegium ſit acquiſitum jus in re, ſive tantum ad rem cap.24.n.214.
Quando primum privilegium eſt conforme jure communi, tollitur pre ſecundum, etſi de eo nulla mentio fiat cap.24.n.216.
Id eſt aſſerendum, quando primum privilegium eſt inſertum in corpore juris, ſed non quo ad non cap.24. numer.217.
Similiter quando primum eſt obreptitium cap.24.n.218.
Vel quando primum eſſet multum vulgare n.219.
Pari modo, quando Princeps concedendo ſecundum cogitavit de primo n.221.
Aut quando ſecundum quo ad partem derogat primum n.222.
Ita de reſcripto cap.24.n.223.
Primum tollitur per ſecundum, quando in eo adjecta eſt clauſula. Non obſtantibus quibuſcunque privilegijs, etiam ſi de illis opus eſſet ſpecialem mentionem facere, quorum tenores de verbo ad verbum haberi volumus pro experſſis, *cap.24. num.224.*
Hoc procedit, quando hoc ſit per legem generalem quo ad privilegia non inſerta in jure n.225.
Vel per viam alterius privilegij, quo ad ea, quæ non fuerint in corpore juris, non quo ad clauſa in juris corpore cap.24.n.226.
Clauſulæ utriuſque privilegij ſunt ponderandæ num.227.

SCHOLASTICUS.

SCholaſticus, quo ad delicta commiſſa, antequam Scholaſticus eſſet, privilegio uti valet cap.12.n.53.
Scholaſtici, familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis à ſuo foro evellere non poſſunt cap.18.n.59.
Scholaſtici, privilegio fori renunciare non valent cap.4.n.29.
Scholaſticorum mulieres eorum privilegio fruuntur cap.5.n.55.
Privilegia Scholaſticorum potiora ſunt militum privilegijs cap.18.n.64.
Scholaſtici citati pro reconventione declinare non poſſunt cap.18.n.81.
Scholaſticus, an poſſit declinare, quando convenitur ut heres cap.18.n.88.
Scholaſticus in judicio diviſionis forum declinare non poteſt cap.18.n.97.
Nec conventi pro regio debito cap.18. à n.101.
Scholaſticus agens contra Scholaſticum ejus forum ſequi debet cap.18. numer.129.
Miſerabiles perſonæ à ſuo foro per Scholaſticos non extrahuntur capit. 18.n.234.
Regula, quod finita locatione, poſſit Dominus ædium eas locare, cui voluerit, falit favore Scholaſticorum & familiarium, officialiumque Sancti Officij cap.21 n.93. & 94.
Similiter favore illorum falit regula, quod etiam durante locatione inquilinus expelli poteſt ex ſuperveniente neceſſitate cap.21.n.98. & 99.
Scholaſtici, & familiares expelli à domibus non poſſunt, & ſi Dominus illis indigeat ad habitationem ſuorum familiarium n.102.
Nec etiam ſi illis indigeat pro ſuo frumento n.103.
Scholaſtici, & familiares ſi domus ſolitas locari non inveniant, & ob hanc indigentiam ab eſſe cogantur; poſſunt expellere proprios dominos cap.21.n.104. & 105.
Hoc fieri non debet niſi in extrema neceſſitate n.105
Scholaſtici, & familiares non ſolventes tempore debito, vel inducentes in domos meretrices expelli poſſunt n.106. & 107.
Alia vide in dicto capit.21 à num.85. uſque ad 108. Et in verbo Hoſpitium.

SECURITAS.

INquiſitores Apoſtolici poſſunt concedere ſecuritatem officialibus, &

judex fiſci familiaribus in omnibus caſibus, in quibus poſſunt præſides provinciarum cap. 16. *n.* 1.
Et in omnibus criminibus, de quibus cognoſcere poſſunt n. 2.
Et in crimine homicidij non qualificati, quo etiam conſervatores utriuſque univerſitatis concedunt à n. 1. *uſque ad* 17.
Admonentur, ut antequam concedant, videant Inquiſitiones, & querelas num. 17.
Et abſtinere ſe debent à concedendo in caſu excepto n. 19.
Non poſſunt concedere ementibus frumentum ad revendendum ibid.
Dubitatur, an poſſint in caſu delegationis à n. 24. *uſque ad* 28.
Conceſſa prima ſecuritate ſecunda concedit non poteſt n. 22.
Securitas conceſſa etiam in caſu excepto prodeſt, ut Reus capi non poſſit, niſi prævia monitione n. 18.

SERVUS.

F*Amiliarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis an gaudeant privilegio fori, vide in cap.* 8. *affirmative, & in cap.* 17. *negative; ſed hæc non eſt noſtra ſententia.*

SENATOR.

S*Enatores familiares, officialeſque Sancti Officij Reos a ſuo foro evellere non poſſunt cap.* 18. *n.* 44. *& num.* 47.
Viduas, cæteraſque perſonas miſerabiles ad ſuum forum trahunt cap. 18. *num.* 46.
Senatores quando ob dilictum privilegium amittant cap. 24. *n.* 48.
Senatores, quo ad dilicta commiſſa antequam ſenatores eſſent, privilegio fori gaudent cap. 12. *n.* 54.
Senatores à collectis ſunt immunes cap. 20. *n.* 73.
Licet imponatur non obſtantibus quibuſcunque privilegij n. 74.
Senatores, & omnes, qui eorum privilegio utuntur, ſunt immune ab onere tenendi equam cap. 21. *n.* 56.
Senatores privilegio fori renunciare non poſſunt cap. 4. *n.* 34.
Senatores citati pro evictione forum declinare non poſſunt cap. 18. *n.* 81.
Senator an forum declinare poſſit, quando convenitur ut hæres cap. 18. *num.* 87.
Senator in judicio diviſionis forum declinare non poteſt cap. 18. *n.* 97.
Senator conventus pro regio debito forum declinare non poteſt cap. 18 *numer.* 101.
Nec in reconventione cap. 18. *n.* 107.
Senator agens contra ſenatorem, ejus forum ſequi tenetur cap. 18. *n.* 128.
In caſu contentionis ſenatores palatini tenentur ire ad ſacrum conſilium cap. 19. *à n.* 110.
Senatores a collectis ſunt immunes cap. 21. *n.* 73.
Senatores collectari poſſunt ratione glebarum ad aperiendas ageres cap. 21. *n.* 53.

SIMILITUDO.

S*Imilitudo rationis an faciat privilegia extendi cap.* 25. *n.* 19.

SOCIUS.

S*Ocius ſocij mei meus non eſt ſocius cap.* 8. *n.* 17.
Socius criminis privilegio ſocij uti non poteſt cap. 12. *n.* 60.

TAXA.

S*Olus Princeps panem generaliter taxare valet cap.* 21. *n.* 113.
In repentina neceſſitate famis, aut peſtis poſſunt Decuriones aperire horrea, & pretium taxare cap. 21. *n.* 114.
Ex neceſſitate multa conceduntur, quæ alias denegantur cap. 21. *n.* 112.
Quando periculum eſt mora, ea fieri poſſunt, quæ ſecluſo mero periculo inconſulto Principe fieri non valent capit. 21. *n.* 115.

TESTIMONIUM.

Familiaris, officialiſque Sanctæ Inquiſitionis cogi poſſunt à judicibus ad ferendum teſtimonium, ſive cauſa ſit civilis, ſive criminalis cap. 18. *n.* 164.

TRIBUTUM.

Tributa ſunt conceſſa ad defendendum regnum cap. 20. *n.* 13.
Quæ requirantur, ut imponi valeant cap. 20. *à n.* 6.
Tributum neceſſitati eſt adæquandum n. 12. & *n.* 40.
Semel ſoluto tributo in comitijs, promiſſo amplius non debetur n. 22.
Tributum ad certum tempus conceſſum eo elapſo non debetur n. 23.
Niſi preſeverit eadem neceſſitas, & concurrant requiſita cap. 20. *n.* 24.
Vel periculum ſit in mora n. 26.
Concurrentibus requiſitis poteſt Princeps tributa continuare n. 27.
Tributum ad certum uſum conceſſum ad aliud aplicari non poteſt cap. 20. *numer.* 26.
Niſi concurrant eadem requiſita n. 27.
Princeps tuta conſcientia maiora tributa ferre non debet cap. 20. *n.* 69.
Vide in verbo collecta.

VAGABUNDUS.

Vagabundus poteſt conveniri in quocumque loco cap. 12. *n.* 8.

VASSALUS.

Vaſſallus Vaſſalli mei non eſt meus vaſſallus cap. 8. *n.* 18.
Vaſſallus in pæjudicium domini foro renũciare nõ poteſt cap. 19. *n.* 53. & *cap.* 4. *n.* 25.

VESTIS.

Familiares officialeſque Sanctæ Inquiſitionis, & eorum mulieres. & filiæ veſtibus ſericis uti poſſunt cap. 22. *n.* 1.
Mechanicis veſtes ſericæ prohibentur num. 3.
Inter nobiles, & plebeos diſcrimendari neceſſe eſt n. 4.
DD. agentes de veſtibus traduntur numer. 5.
Viſus cum veſtibus prohibitis an incidat in penas n. 6.
Talis quis præſumitur, qualis veſtes demonſtrant n. 7.
Mulier more meretricium ornatæ meritrix præſumitur n. 8.
Hodie ſine diſcrimine veſtibus ſericis utitur n. 9.
Referuntur DD. hodiernos mores carpentes, & damna n. 10. & 11.
In veſtibus ſericis nihil eſt, quo corpus, aut pudor defendi poſſit n. 12.
Teſtes deauratæ ab Imperatoribus prohibitæ n. 13.
Et tantum habentibus imperiale miniſterium erunt conceſſa n. 14.
In noſtro Regno indiſtinctè ſunt prohibitæ n. 15.
Qui corporis ſui cultui ſtudet, animum & animam negligit. n. 16.
Veſtium uſus abſumit, quod reipublicæ debetur n. 17.
Plures Imperatores referuntur, qui veſtibus ſericis non uſi ſunt n. 19.
Deus acerbè reprehendit peregrinas veſtes n. 33.
Quibus placent peregrinæ veſtes & mores n. 34.
Mores peregrinos, externaſque formas reſpuere intereſt n. 35.
Satius eſt mores fideliſſimæ vetuſtatis retinere, quam externos quærere num. 36.
Antiqua tempora in materia reſtaurata deſiderantur n. 37.
Corpores cultus opes exhaurit n. 38.
Fæminas meretrices reddit, & viros transformat in fæminas n. 39.
Veſtes proprio ordini, & dignitati convenientes gerere oportet n. 40.
Mediocritas in veſtibus neceſſaria n. 41.
Fulgere, nec ſordeſcere veſtibus debemus n. 42.
Veſtes laniæ, & liniæ laudantur numer. 43.

VIDUÆ.

Viduæ commendatorum à ſolvendis gabellis non excuſantur c.6. n.5.
Similiter clericorum n.6.
Viduæ in domo, & matrimonio durare præſumuntur n.7.
Vidua privilegia, & conditionem mariti retinet n.8.
Vidua non tenetur ad ſolutionem collectarum, ad quas maritus nõ tenebatur n.10.
Nec palinodeam decantare n.11.
Forum mariti retinet n.12.
Viduæ ſenatorum privilegio maritorum gaudent n.14.
Mortuo viro adhuc dignitas viri in uxore reſplendit n.25.
Vidua in viduitate perſiſtens eſt viva imago viri n.26.
Viduæ familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis privilegio maritorum non guadent cap.6.n.39. cætera vide in d.cap.6.
Viduæ privilegio ſuo renunciare nõ valent cap.4.n.30.
Vidua contra viduam non utitur privilegio, quando in eodem loco habitant cap.23.n.59.
Viduæ, & orphani habent privilegium trahendi adverſarios ad curiam cap.18.n.16 & n.70.
Hujuſmodi non poſſunt trahere familiares cap.18.n.71.
Quo ad lites cæptas etiam privilegium habent n.90.
Vidua poteſt declinare, quanvis vivo marito foro renunciaſſet cap.18.n.95.
In judicio diviſorio ceſſat privilegium cap.18.99.
Vidua retinet omnia privilegia defuncti mariti, quæ ratione honoris illi competebant, non ratione Officij cap.6. n.16. Cætera vide in d. c.6. per totum

USUS.

Privilegium, quo quis longe uti poteſt, ex ſtricto uſu reſtringitur cap.24.n.26.
Privilegium ex contrario uſu amittitur cap.24.n.63.
Sive actus contrarius ſit factus à Principe, ſive à perſona particulari cap.24.n.64.
Privilegium ex contrario actu ignoranter geſto non amittitur cap.26. n.66.
Nec quando non recordatus de privilegio actum contrarium fecit cap 24.n.68.
Nec quando in privilegio adeſt decretum irritans n.69.
Niſi privilegium ſolum favorem privilegiati concerneret n.70.
Nec quando cum proteſtatione contrarium actus ſit n.71.
Vel quãdo actus cõtrarius effectum non ſit ſortitus n.72.
Vel quando ex non uſu alius læditur n.74.
Aut quando ex diſpenſatione actus contrarius ſit n.73.
Vide in verbo contra ventio, & nõ uſus.
Privilegium ex ſtricto uſu non amittitur, quando non venit caſus utendi large; vide in verbo conſuetudo.

UXORES.

Privilegium Regi conceſſum ad uxorem non extenditur cap.5.n.4.
Militum privilegia ad eorum uxores non extenditur n.5.
Niſi militia dignitatem anexam habeat n.6.
Uxores clericorum, & militum trium ordinum privilegio maritorum non guadent n.7.
Princeps legibus ſolutus eſt, ſed non ejus uxor n.8.
Privilegium non ſolvendi gabellam marito conceſſum ad uxorem non extenditur n.9.
Niſi bona ſint communia, vel privilegia ob nobilitatem mariti conceſſa ibid.
Uxor, & vir ſunt correllativa n.14.
Lex, ſeu ſtatutum loquens de viro, de uxore intelligitur n.16.

Vxor Regina Regem maritum non conſtituit n.17.
Vxoris nobilitas maritum nobilem non reddit n.18.
Vxores familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis privilegio marite gaudent cap. 5. n. 19. & cap. 27.
Vxor etiam ad domum non traducta mariti forum ſortitur cap. 5. n. 20.
Vxor eſt ſocia humanæ, divinæque ſocietatis cap.5.n.21.
Vir pars corporis eſt, & una cum eo caro cap. 5.n.22.
Vnum corpus jure divino in illis eſt cap. 5.n.23.
Per matrimonium æque forum, atque originem perdit uxor cap. 5. n. 29.
Vxor ejus ſoli eſt, de eſt vir cap. 5. n.30.
Comprehēditur in ſtatuto loquentibus de civibus cap.5.n.31.
Per contrarium non compreahenditur in loquenti de forenſibus cap. 5. n. 32.
Vxores viri nobilitate, & radijs maritorum coruſcant cap.6.n.36.
Ab uxore committente ſtuprum poſt reſtitutam dotem, dos repeti poteſt cap. 5. n.18. Vide d.cap.5 per totum.
Vxor ſenatoris ejus privilegijs fungitur cap. 5.n.56.
Et Scholaſticorum n.55.
Et nobilium n.57.
Et clericorum cum declaratione, de qua ibi n.53.
Et militum trium ordinum militarium n.48.& 49. & 52.
Et militum n.58.

FINIS.

TABELLA

CAPITUM, QUÆ IN HOC OPUSCULO CONTINENTUR

LIBER UNICUS

CAPVT I.

De origine Familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis, & quis eos creare poſſit.

CAPUT II.

Quid ſit privilegium, & an ſit favorabile, aut odibile.

CAPUT III.

Quæ, quanta, & qualia ſint privilegia Familiarium, & officialium Sanctæ Inquiſitionis.

CAPUT IV.

An Familiares, Officialeſque Sanctæ Inquiſitionis ſuo privilegio renunciare queant.

CAPUT V.

An mulieres Familiarium, ac Officialium Sanctæ Inquiſitionis gaudeant privilegio maritorum.

CAPUT VI.

Viduæ Familiarium, & Officialium Sancti Officij an privilegio defunctorum maritorum gaudeant.

CAPUT VII.

An filij, filiæve Familiarium, & Officialium Sanctæ Inquiſitionis patrum privilegio potiantur.

CAPUT VIII.

Temporales famuli Familiarium, officialiumque Sanctæ Inquiſitionis ſtipendio conducti utrùm gaudeant privilegio dominorum.

CAPUT IX.

Vtrùm Familiaribus, officialibuſque Sanctæ Inquiſitionis uſus armorum ex privilegio competat.

CAPUT X.

An Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis ſint immunes ab onere hoſpitandi; & an eis hoſpitium debeatur.

CAPUT XI.

An Familiares teneantur ſervire ad bellum.

CAPUT XII.

An Familiares habeant privilegium fori in criminalibus.

CAPUT XIII.

In quibus caſibus, Familiares, officialeſque Sanctæ Inquiſitionis privilegio fori in criminibus non guadeant.

CAPUT XIV.

Vtrùm Familiares, Officialeſque Sãctæ Inquiſitionis gaudeant privi-

§§§ legio

gio fori crimine reſiſtentiæ, & an Magiſtratui reſiſti poſſit, ſi injuſtè operetur, an occidi, aut infringi carceres,& an vis vi repelli cum nece ſuperiorum; Rex ille ſit, aut Imperator,& an à litoribus poſſint impugnè occidi, qui reſiſtunt.

CAPUT XV.
Familiares, Officialeſque Sanctæ Inquiſitionis delinquentes in officijs publicis an gaudeant privilegio fori.

CAPUT XVI.
Vtrùm Familiares, Officialeſq Sanctæ Inquiſitionis in criminibus poſſint petere ad Inquiſitoribus, Judicibuſque fiſcalibus chartas ſecuritatis,& in quibus caſibus; nec non diploma fideijuſſionis à ſupremo Concilio;& quando,& in quibus caſibus.

CAPUT XVII.
Familiares, Officialeſque Sanctæ Inquiſitionis pro tentato delicto de exceptis an gaudeant foro;& an eorum filij familias, uxor vidua Familiaris, aut ſervi gaudeant fori privilegio in criminalib.

CAPUT XVIII.
Familiares, Officialeſque Sanctæ Inquiſitionis coram quo Judice in civilibus conveniri debeant; & quomodo in civilibus privilegio fori gaudeant, vel non.

CAPUT XIX.
Familiares,officialeſque Sanctæ Inquiſitionis an poſſint,neglecta declinatoria exceptione,petere avocatorias literas à ſuis conſervatoribus,& an iſti eas date teneantur, & illis non petentibus illas mittere, judiceſq inhibere; & quando, & quomodo dirimenda ſit contentio inter Conſervatores,& alios Judices?

CAPUT XX.
Familiares,officialeſque Sanctæ Inquiſitionis an ſint immunes à collectis,& gabellis,& à quibus.

CAPUT XXI.
Familiares, Officialeſque Sanctæ Inquiſitionis an à muneribus, honoribus,ac oneribus conciliorum ſint immunes; & à quibus.

CAPUT XXII.
Familiares,officialeſqueSanctæ Inquiſitionis, eorum uxores, filij, aut filiæ an poſſint uti veſtibus ſericis, & quibus.

CAPUT XXIII.
Judices fiſcales, cæterique Fiſci Officiales an privilegijs Familiarium, Officialiumque Sanctæ Inquiſitionis gaudeant.

CAPUT XXIV.
Familiares, Officialeſque Sanctæ Inquiſitionis an,& quando privilegia amittant.

CAPUT XXV.
De Conſervatoribus Familiarium, Officialiumque Sanctæ Inquiſitionis,& de eorum poteſtate, & juriſditione.

CAPUT XXVI.
De privilegijs ſpiritualibus Familiaribus Sanctæ Inquiſitionis conceſſis.

REGIMENTO
DO JUIZO
DAS CONFISCAÇOENS
PELO CRIME DE HERESIA, E APOSTASIA.

O Biſpo D. Fernaõ Martins Maſcarenhas, Inquiſidor geral neſtes Reynos, e Senhorios de Portugal, do Conſelho de Eſtado de Sua Mageſtade, &c. Fazemos ſaber que com parecer de peſſoas de boa conſciencia, Letrados, e de experiencia dos negocios do Santo Officio, ordenou Sua Mageſtade novo Regimento do Juizo das Confiſcaçoens pelo crime de Hereſia, e Apoſtaſia, declarou nelle algumas couſas das que ſe continhaõ no Regimento, que atègora ſervio, e accreſcentando, e reformando outras, encarregandonos por ſua carta o fizeſſemos dar à execuçaõ, e que aos traslados delle aſſinados por dous do Conſelho gèral da Inquiſiçaõ ſe déſſe tanta fê, e credito, como ao proprio original, que eſtá no ſecreto do meſmo Conſelho por elle aſſinado; e ſendo viſto por nòs o dito Regimento, e a obrigaçaõ que temos de o fazer comprir, e guardar, o fizemos logo imprimir, para que impreſſo, e aſſinado por dous do Conſelho géral do Santo officio ſe cumpra: e mandamos aos Juizes do Fiſco, Officiaes delle, e às mais peſſoas a que toca o guardem, e cumpraõ inteiramente, aſſim como nelle ſe contèm, e Sua Mageſtade manda, o qual Regimento he o que aò diante ſe ſegue. Dada em Lisboa ſòb noſſo ſinal ſómente aos ſete dias do mez de Dezembro. Simaõ Lopes o fez anno de 1620.

O Biſpo D. Fernaõ Martins Maſcarenhas Inquiſidor gèral.

DOM Filippe por graça de Deos Rey de Portugal, e dos Algarves, dàquem, e dàlem, Mar em Africa Senhor de Guinè, e da Conquiſta, Navegaçaõ, Comercio de Ethiopia, Arabia, Perſia, e da India, &c. Faço ſaber q̃ querendo eu hora prover, e dar ordem àcerca da boa arrecadaçaõ, e adminiſtraçaõ dos bens, e fazendas confiſcadas para minha Camara, e Fiſco Real por razaõ do crime de hereſia, e apoſtaſia em todos meus Reynos, e Senhorios, e aſſim ao modo, e fórma, em que os Juizes, Executores, Theſoureiros, e mais Officiaes do dito Fiſco devem proceder nas cauſas, e materias pertencentes às ditas Confiſ-

caçoens, execuçoens, e arrecadações, guarda, e conſervaçaõ dos ditos bens, e fazendas confiſcadas. Mandey ver por peſſoas de boa conſciencia, letras e experiencia dos negocios, e materia do Santo Officio, os Regimentos, e Proviſoens, de que atégora ſe uſou: e por ſer neceſſario declararem-ſe algumas couſas, e accreſcentarem ſe, e reformarem-ſe outras, com parecer dos ditos Letrados, e dos do meu Conſelho ordeney o Regimento ſeguinte, do qual hey por bem que ſe uſe daqui em diante, e naõ de outro algum.

CAPITULO I.

Qual deve ſer o Juiz do Fiſco.

PRimeiramente os Juizes das Confiſcaçoens ſeraõ peſſoas de boa conſciencia, e letras, e muita confiança, ſem raça alguma de Mouro, ou Judeo, e àcerca da nomeaçaõ, e provimento deſtes cargos ſe guardará a ordem, e fórma, que eu ordenar por huma Proviſaõ de fóra; e as cartas que ſe lhe paſſarem, ſeraõ por mim aſſinadas, e paſſadas pela Chancellaria, e nella faraõ juramento em fórma nas mãos do Chançarel mór, de bem, e verdadeiramente adminiſtrarem o dito officio.

De foro, e privilegio Fiſci vid. Carleval de Judicis t. 1. diſp 2. q. 9.

CAPITULO II.

Do que deve fazer o Juiz do Fiſco, tẽdo aviſo por eſcrito dos Inquiſidores, que mãdaõ prẽder algũa peſſoa.

TAnto que o dito Juiz tiver eſpecial recado dos Inquiſidores por eſcrito, em que lhe façaõ ſaber que mandáraõ prender alguma peſſoa, irá logo com muita diligencia às caſas, onde moráren os culpados, com o Eſcrivaõ de ſeu cargo, e com outro Eſcrivaõ, ou Tabelliaõ, que tambem comſigo levará, e haverá à ſua maõ todas as chaves das taes caſas, e das arcas, e eſcritorios, que nellas eſtiverem, para que ſe naõ poſſa ſonegar, nem eſconder couſa alguma, e mandará a cada hum dos ditos Eſcrivaens que faça ſeu inventario por ſi apartado de todos os bens móveis, e de raiz, que forem achados aos ditos culpados, declarando nos ditos inventarios as confrontações dos bens de raiz, e os lugares onde eſtaõ; e nos móveis porá taes ſinaes, e declaraçoens, por onde em todo tempo ſe poſſaõ conhecer, e ſaber quaes ſaõ: e ſendo peças de ouro, ou de prata, ſe pezaràõ, e avaliaráõ por officiaes, ou peſſoas que o bem entendaõ, com juramento que lhes ſerá dado, e farſeha declaraçaõ das feiçoens, e obra das ditas peças, e das marcas dellas, e a pedraria ſe avaliará outro-ſim pela dita maneira, e ſe aſſentará nos ditos inventarios com declaraçaõ da valia della, e dos mais ſinaes, e feiçoens que tiver, de modo, que com as ditas declaraçoens naõ poſſa haver engano nas ditas peças, nem ſe poſſaõ trocar humas por outras, nem haja ſobre iſſo duvida alguma.

Das declaraçoes dos bens, q ſe lãçaõ em invẽtario

CAPITULO III.

ESendo caſo que ao tempo que o Meirinho, ou outro algum Official do Santo Officio for por mandado dos Inquiſidores prender alguns culpados, não ſe achando o dito Juiz das Confiſcaçoens, ſerà requerido de minha parte qualquer Corregedor, ou Juiz, que primeiro ſe achar, que và fazer os ditos inventarios, o qual os fará pela fórma acima declarada, e o dito Meirinho, ou outro Official do Sãto Officio, que for fazer a priſaõ, terà entre tanto tomadas as chaves das caſas, arcas, e eſcritorios dos ditos culpados, e ſe naõ ſairá dellas atè naõ vir qualquer dos ditos Julgadores, e que houver de fazer o dito inventario, ao qual as entreguerá para iſſo.

Em falta do Juiz aſſiſtirá á dita diligẽcia Corregedor, ou Juiz Vid. c. 13.

CAPITULO IV.

Da fórma em q ſe lãçaraõ os papeis nos inventarios.

EAſſim fará o dito Juiz eſcrever nos ditos inventerios todas as eſcrituras, e livros de razaõ, que nas ditas caſas ſe acharem, ſem ſe trasladarem todos; ſómente ſe porà por memoria a ſubſtancia

a ſubſtancia do que contém em ſi, e as eſcrituras por quem foram feitas, e em que tempo.

CAPITULO V.

Do que mais ſe ha de eſcrever nos invẽtarios de dividas & quid, ſe houver couſas alheas? Vid. c. 19.

PEla meſma maneira farà o dito Juiz eſcrever nos ditos inventarios todas, e quaeſquer dividas, que forem devidas aos ditos culpados, ou que elles deverem a outras peſſoas: e ſendo-lhe achadas algumas couſas alheas, farà diſſo declaraçaõ nos inventarios conforme a informaçaõ, que ſobre iſſo tomarà, aſſim das peſſoas de caſa, e viſinhos, que lhe parecer o poderàõ ſaber, e a maneira, porque vieraõ a poder dos ditos culpados: e o direito, e auçaõ que nellas tem, como do livro de razaõ, eſcrituras, e papeis que ſobre iſſo achar; e de tudo farà o ſummario, que lhe parecer neceſſario, conforme a Direito, e com juramento de modo, que tudo fique bem declarado no dito inventario, e ſenaõ poſſa ſonegar couſa alguma.

CAPITULO VI.

Do que ſe deve obrar, achando-ſe livros, e papeis defeſos.

EAchando-ſe nas ditas caſas alguns livros defeſos, ou outros papeis de qualquer qualidade que ſejaõ, pertencentes ao Santo Officio, farà o dito Juiz fazer diſſo Auto apartado, e enviarà os ditos livros, e papeis pelo Eſcrivaõ de ſeu cargo aos Inquiſidores, para niſſo proverem como lhes parecer juſtiça.

CAPITULO VII.

Da fórma em q ſe haõ de fazer os invẽtarios, e das peſſoas, q nelles haõ de aſſiſtir.

O Dito Juiz mandarà recado ao Theſoureiro das ditas Confiſcaçoens, para tambem ſer preſente ao fazer dos ditos inventarios, quaes ſeraõ numerados em todas as folhas, e no fim delles ſe farà encerramento, que ſerà aſſinado por elle Juiz, e pelo Eſcrivaõ de ſeu cargo, e pelo Eſcrivaõ, ou Tabelliaõ, que hade fazer hum delles, como acima fica dito, e por duas teſtemunhas das que forem preſentes; e naõ podendo o dito Theſoureiro boamente ſer preſente, nem por iſſo ſe deixaràõ de fazer os ditos inventarios no modo ſobredito com as teſtemunhas que forem preſentes, que ao menos ſeraõ duas, e ſerà tambem preſente ao fazer dos ditos inventarios huma peſſoa das que pretenderem direito na tal fazenda, ou alguma outra peſſoa que eſteja por elles, como ſeu Procurador, à qual ſe darà juramento, que tenha cuidado do que pertencer a bem das partes: e querendo as ditas partes, ou ſeus Procuradores fazer alguns requerimentos, ou ajuntar papeis, o faraõ em Autos apartados, e naõ nos inventarios; e pedindo diſſo traslados, ſe lhes daraõ à ſua cuſta, e naõ do Fiſco. E ſendo caſo que o dito inventario ſenaõ poſſa acabar em hum dia, no eſtado em que ficar, e cada vez que o Eſcrivaõ deixar de o continuar, ſe numeraràõ as folhas, que atè àquelle eſtado ficarem feitas, e farà o Termo do numero dellas aſſinado pelo dito Juiz, Eſcrivaõ, Theſoureiro, e teſtemunhas.

Quid, ſe naõ ſe acabãdo em hũ dia?

CAPITULO VIII.

Que os bẽs, q ſe acharẽ, entreguẽ ao Theſoureiro.

E Acabados os ditos inventarios, todas as peças de ouro, e prata, pedraria, e outras quaeſquer couſas deſta qualidade, e toda a mais fazenda, que for achada, ſerà entregue pelos ditos inventarios ao Theſoureiro das Confiſcaçoens, para que a tenha em boa guarda, e adminiſtre, e poſſa dar della conta na fórma que abaixo he declarado; da qual entrega ſe farà Auto, ou Termo no fim do inventario aſſinado pelo dito Juiz, e pelo Theſoureiro, e mais Officiaes, que forem preſentes, com teſtemunhas, e o dinheiro ſe meterà no cofre de tres chaves, carregando-ſe primeiro no livro, como adiante vay declarado no *c.* 31.

Que o dinheiro ſe entregue no cofre.

CAPITULO IX.

Se naõ ſe a.ha- em bẽs aos preſos, ſe paſſarà Certid. de como ſenaõ fez invẽt. e ſe ajũtará aos mais invẽt. q ſe fizerem.

E Quando os preſos forem tam pobres, que naõ tenhaõ fazenda alguma, de que ſe poſſa fazer inventarios, os Officiaes paſſaràõ Certidaõ de como ſe naõ fez inventario da tal peſſoa, por naõ ter fazenda alguma, e eſtas Certidoens ſe ajuntaràõ aos mais inventarios que ſe fizerem: e dado caſo que prendendo-ſe ſómente o marido, ou ſó a mulher, ſe faça inventario de toda a fazenda, que ao tal tempo houver no caſal, e ſe depois ſe prender aquelle que ficou ſolto, ſe farà outro inventario de novo, porque podia adquirir bens no meyo tempo.

Feito invent. do que houver no caſal por priſaõ do marido ou mulher, ſe depois ſe prender o q ficou ſolto, ſe farà outro invent. de novo a reſpeito dos bẽs adquiridos no meyo tempo.

CAPITULO X.

O Theſ. terà dous livros hum delles de re- ceita por lẽb. dos bẽs, aſſim como eſtaõ lãçad. nos invẽt. e tudo poſto ẽ receita ſerá depoſitado na ſua maõ.

O Theſoureiro das Confiſcaçoens terà dous livros de ſua receita, porque ha de dar ſuas contas, em hum dos quaes ſe lhe carregaràõ em receita por lembrança todos os bens móveis, e de raiz, juros, foros, e penſoens, e papeis das peſſoas que ſe prenderem, por titulos ſeparados cujos forem, e dos lugares, e fregueſias, em q̃ eſtiverem, com todas as declaraçoens, e diſtincções neceſſarias, aſſim como eſtiverem lançados nos inventarios, e em poder dos ditos Theſoureiros ſe depoſitaràõ todas as couſas, de que ſe lhe fizer receita, e nunca haverá depoſitarios, como atègora havia, e tudo recolherá em caſas ſeguras, que lhe mandarey dar, onde as ditas couſas eſtejaõ commodamente, e o outro livro, que o dito Theſoureiro ha de ter, ſerá da receita, e deſpeſa do dinheiro vivo, que ſe lhe entregar, o qual livro hade eſtar ſempre fechado em huma arca com o dinheiro na fórma que abaixo irá declarado.

CAPITULO XI.

E Achando-ſe dos ditos culpados bens, que ſenaõ poſſaõ conſervar, guardando-ſe, aſſim como paõ, vinho, e outras couſas ſemelhantes; o dito Juiz as fará vender em publica almoeda, quando lhe bem parecer, eſtando elle preſente á tal venda com o Eſcrivaõ de ſeu cargo, e o Theſoureiro do Fiſco, ao qual ſe entregarà o dinheiro, que ſe fizer nas vendas das taes couſas, e ſe lhe carregarà no livro de ſua receita pelo Eſcrivaõ de ſeu cargo por dinheiro vivo, e ſe meterà no cofre, ou arca, como fica dito.

CAPITULO XII.

O 2. livro he da receita do dinh. vivo, q́ ſe lhe entrega, e ha de eſtar no cofre.

Que ſe vendaõ os bens, q́ ſenaõ pòdem conſervar. Vid. c. 12. in fine.

Que o Juiz aſſiſta ás vendas em publica almoeda com o Eſcrivaõ, e Theſ. Vid. c. 36.

E Pela dita maneira fará o dito Juiz arrendar os bens de raiz, que ſe acharem dos ditos culpados, a quem por elles mais der, eſtando outro-ſim preſente aos ditos arrendamentos o dito Theſoureiro, e Eſcrivaens, e que ſe montar nos ditos arrendamentos ſe carregarà no livro da receita por lembrança ao dito Theſoureiro com as ditas declaraçoens, que ſe fizerem nos taes arrendamentos; e chegando os tempos dos pagamentos, elle terà cuidado de arrecadar, ou executar os devedores, e o que aſſim arrecadar; ſe lhe lançará no outro livro na receita por dinheiro vivo, fazendo-ſe diſſo aſſento pelo Eſcrivaõ de ſeu cargo: e pondo-ſe no titulo dos arrendamentos as verbas neceſſarias para declaraçaõ, e deſcarga da tal receita por lembrança, como tambem ſe haõ de pôr nos bens que ſe abſolverem, e tornarem ás partes conforme as ſentenças, q̃ haõ de ficar ao dito Theſoureiro, tirados dos proceſſos para ſua conta, e os bens móveis, que ſe houverem de vender, por ſenaõ damnificarem, ou perderem; e dos bens de raiz, que ſe arrendarem, ou beneficiarem, ſe dará relaçaõ no Conſelho de minha Fazenda com todas as confrontaçoens das propriedades, para eu ter de tudo noticia, e mandar o que houver por meu ſerviço.

Souſa de Macedo Dec. 76.

Man- *Dos*

CAPITULO XIII.

Dos bẽs, q̃ ſe haõ de arrendar cõ a dita aſſiſtẽcia, e q̃ os arrẽdamentos ſe carregẽ no liv. da receita por lẽbrãça, &c. Vid.

MAndando os Inquiſidores prender alguns culpados fóra do lugar, ou Cidade, aonde reſidem os Officiaes do Santo Officio, ou acontecendo que os bens dos ditos culpados eſtejam em outros lugares, aonde os ditos Officiaes commodamente, e com a brevidade, e ſegredo neceſſario naõ poſſaõ acodir peſſoalmente, paſſará o dito Juiz carta em meu nome, porque ſe mande aos Corregedores Juizes, e quaeſquer outras Juſtiças, que tanto que ſouberem que os ditos culpados eſtaõ preſos, vaõ logo com toda a brevidade a ſuas caſas com dous Eſcrivaens, ou Tabellioens dante ſi, que lhe tomem as chaves dellas, e as arcas, e façaõ fazer a cada hum dos ditos Eſcrivaens hum inventario por ſi apartado de toda a fazenda, e bens, que forem achados aos ditos culpados, na maneira, e com as avaliaçoens, peſo, e declaraçoens, que acima he dito cap. 2. e que acabado o dito inventario, todo o dinheiro, peças de ouro, e de prata, e pedraria, e couſas deſta qualidade, e aſſim toda a mais fazenda, mòveis, e rais, livros, e papeis que lhe forem achados, façaõ ſequeſtar, e entregar pelo dito inventario a huma peſſoa abonada, ſegura, e de confiança, e que não ſeja Chriſtaõ novo, nem parente dos preſos, com hum dos ditos inventarios; e mandará recado ao Theſoureiro do Fiſco, para hir, ou mandar arecadar, e tomar entrega de toda a dita fazenda, e bens pelo dito inventario que ſe fizer, no qual ſe lhe fará Termo de entrega, como acima fica dito, ficando o Depoſitario deſobrigado, e naõ havendo mais que hum Eſcrivaõ para fazer o inventario, em tal caſo o Julgador, que o mandar fazer, enviará o proprio ao Juiz do Fiſco, e ficará o traslado em publica fórma, em que aſſinaràõ todas as peſſoas, que aſſinàraõ no proprio, e o dito Depoſitario eſtarà tambem preſente ao fazer dos ditos inventarios, os quaes ſeraõ concertados hum com o outro perante o dito Corregedor, ou Juiz que os fizer, e por elles aſſinados, e nos ditos mandados hirà trasladado eſte capitulo; pelo qual mando aos ditos Corregedores, Juizes, e juſtiças que aſſim o cumpraõ inteiramente, e que façaõ as taes diligencias com todo o reſguardo, e ſegredo de modo, que naõ ſeraõ ſentidos antes de começar o negocio.

Obrigaçaõ doTheſ. vid. c. 37. & 28. 37.

Conta, e aviſo ao Cõſelho da Fazẽda, &c. c. 27.

Quid quãdo a priſaõ ſe faz fóra da Cidade, emq̃ aſſiſtem os Officiaes do Sãto Officio, ou os bẽs dos preſos eſtaõ ẽ outros lugares; aqos ditos Officiaes naõ pòdẽ acodir peſſoalmẽte. Vid. c. 3. 28. Not. c. 27.

CAPITULO XIV.

Quid, ſenão houver dous Eſcrivães?

O Theſoureiro, ou Depoſitario dos ditos bens os terà a muito bom recado, e naõ farà delles couſa alguma ſem eſpecial mandado, e commiſſaõ do dito Juiz das Confiſcaçoens: e achando-ſe que os ditos Theſoureiros, ou Depoſitarios entregaõ alguns bens âs partes, ou lhes permittem uſar delles, ou quaeſquer outras peſſoas, o Juiz procederâ contra elles â priſaõ, e âs mais penas, que lhe parecer, conforme a qualidade da culpa.

O Theſ. ou Depoſitar. não façaõ dos bens couſa alguma ſem commiſſaõ do Juiz do Fiſco; aliás ſeraõ preſ. e condenados, ut hic. Vid c. 30.

CAPITULO XV.

E Depois que os ditos bens forem pela ſobredita maneira ſequeſtrados, e poſtos em arrecadaçaõ, parecendo aos Inquiſidores que ſe deve dar alguma couſa para alimentos, e deſpeſas neceſſarias dos culpados, cujos forem, em quanto durarem ſeus livramentos, e ſeus feitos naõ forem finalmente ſentenciados, paſſaràõ Precatorios para o Juiz lhes mandar dar dos ditos bens o que a elles Inquiſidores parecer que he neceſſario para os ditos alimentos, e deſpeſa dos culpados, e pelos ditos Precatorios com conhecimento em fórma de como as ditas quantias ficaõ carregadas em receita ao Theſoureiro do Santo Officio, ſeraõ levados em conta aos Theſoureiros do Fiſco; e ſendo neceſſario venderem-ſe alguns bens para pagamento dos ditos alimentos, ſe venderaõ primeiro os móveis, e deſtes os menos

Do modo, emq̃ ſe deve proceder para ſe darem alimentos aos preſos. Os Inquiſidor. paſſaraõ Pre-

Precatorios para o Juiz lhes mãdar dar o q̃ a elles parecer q̃ he neceſſario

menos neceſſarios, ou que ſe pòdem pelo tempo perder, ou corromper, que ſe entre pela fazenda de raiz: e ſendo ella tal, que os rendimentos poſſaõ baſtar para ſuſtentaçaõ do preſo, e mais deſpeſas neceſſarias, ſe gaſtem ſem ſe vender do proprio couſa alguma; e não ſe paſſaràõ Proviſoens para ſe dar dinheiro, que eſtiver depoſitado, por haver niſſo inconvenientes em prejuizo das partes, e paſſando-ſe por inadvertencia, ſe não farà obra por ellas. E porque atègora houve differença nos Juizos do Fiſco no modo de dar os alimentos aos preſos, porque alguns os tiraõ de todo o monte da fazenda, outros ſómente da ametade, que pertence ao preſo, hey por bem de declarar que os ditos alimentos ſe haõ de tirar ſómente da parte, que pertence ao preſo, e para os Inquiſidores poderem melhor alvidrar os ditos alimentos, ſe lhes mandarà hum dos inventarios da fazenda do preſo, ou Certidaõ do que monta, para ſe acoſtar aò Feito de ſeu livramento, e para que a todo o tempo conſte do tal inventario, e ſenaõ poſſa ſonegar, como ja aconteceo.

Nota q̃ ſenão paſſem Proviſões para ſe dar dinheiro, q̃ eſtiver depoſitado; e paſſando-ſe, ſenão fará obra por ellas.

Os alimentos ſe haõ de tirar da parte, q̃ pertẽce aos preſos.

CAPITULO XVI.

Que os preſos faraõ invẽt. e declaraçaõ do q̃ devem, e ſe lhes deve, &c. por mãdado dos Inq. q̃ o remettẽram para ſe ajũtar ao invẽt. q̃ no Juizo do Fiſco ſe fez para ſe cotejar cõ elle.

TAnto que alguma peſſoa for preſa pelo Santo Officio, os Inquiſidores logo paſſados alguns dias, que lhes parecer, lhe faraõ fazer rol das dividas que devem, e a que peſſoas, e porque via, e de que tempo ſaõ, e aſſim das que a elle ſaõ devidas, e dizendo que as tem em algum livro, ou livros, diraõ quantos ſaõ, e os ſinaes que tem, e em cujo poder eſtaõ, e lhes faraõ fazer as mais declaraçoens neceſſarias, e o dito rol com as declaraçoens enviaraõ ao Juiz do Fiſco para ſe ajuntar ao inventario, e ſe cotejar com elle.

CAPITULO XVII.

A Experiencia tem moſtrado que os culpados no crime de hereſia, e apoſtaſia, para encobrirem a fazenda que ſabem ter perdida pelos taes delictos, paſſaõ letras de cambio, em que ſe fazem devedores das quantias que querem, por tanto não ſe admittiraõ as taes letras, em que ſe fazem devedores a outros ſeus parentes, e affins, e outras quaeſquer peſſoas, declarando que ſaõ de pannos, ou ſedas, ou outras mercadorias, que dellas receberaõ, ſem primeiro provarem a mercadoria que tal era, e conſtar que a receberaõ, e que foy achada nos bens ſequeſtrados, ou outra em ſeu lugar ſubrogada com o preço que della procedeu, e tambem nos contratos, e eſcrituras de ſociedade, que os preſos fizereõ de dinheiro, que lhe foy dado para trazerem a ganho, ou outros que meteràõ com partes em companhia, ſe ſenão achar dinheiro procedido deſta ſociedade, ou do que tomaràõ a cambio, nem nos bens ſequeſtrados mercadoria alguma adquirida com eſte dinheiro, com que o preſo trataſſe, ſenão mandaràõ pargar as dividas, que por eſta razaõ ſe pedirem, ſem as partes juſtificarem por outra via, viſta a grande preſumpçaõ, que ha de ſe fazerem conluyos neſta materia, e o que a experiencia tem moſtrado.

Nota.

CAPITULO XVIII.

O q̃ deve fazer o Juiz do Fiſco tãto q̃ algum for preſo; e de ſeus bẽs feito invẽt.

O Juiz do Fiſco tanto que alguma peſſoa for preſa pelo Santo Officio, e lhe for feito inventario, mandarà lançar pregoens, que toda a peſſoa, q̃ pretender ter direito na fazenda do tal preſo, ou eſtarlhe obrigada por alguma via, venha appreſentar ſua auçaõ, e moſtrar as eſcrituras, que das dividas, e contratos tiver, dentro de certo tempo, o qual não paſſarà do que o tal preſo for ſentenciado, ſendo certos qne naõ vindo dentro no dito tempo,

Vid. c. 24.

Se os acredores não puzerē ſuas auçōes antes dos confiſcados ſahirē dos carceres não ſe admittem em Juizo. Peregrin. de jure Fiſci lib. 5. tit. 1. n. 54. v. creditores.

tempo, lhe não ſeraõ recebidas às taes auçoens, nem eſcrituras em caſo que os bens do tal preſo fiquem confiſcados por ſentença dos Inquiſidores.

CAPITULO XIX.

Quid quādo ſe achaō bēs alheyos. Vid. c. 5

E Conſtando claramente que algumas das ditas couſas ſaõ alheas, e nao dos ditos culpados, o dito Juiz informando-ſe primeiro ſummariamente da verdade, as farà logo entregar a ſeus donos ſem mais eſpera que os culpados ſejaõ deſpachados, e o meſmo farà, havendo algumas duvidas, que conſtar ſerem liquidas, por ſerem de couſas que ſe achàraõ na fazenda ſocreſtada, guardando a fórma da Proviſaõ de ſeu officio. A'cerca do modo de proceder farſe-ha de tudo Termo nos inventarios, aſſinado pelo Juiz, e pelas partes, que receberem o ſeu, para em todo o tempo conſtar da verdade, e ſer deſcarregado o Theſoureiro, ou Depoſitario. O qual Termo na dita maneira feito hey por bem que valha, como ſe foſſe eſcritura publica: e iſto ſe entenderà nas couſas de pouca valia, porque nas de preço não mandaràõ entregar couſa alguma ſem o fazer ſaber ao Inquiſidor géral, e ao Conſelho.

CAPITULO XX.

Quid, nos cofres, e caixas, em q̃ eſtiverem bens, e papeis, e quāto ſenão acaba o invent.

OS cofres, eſcritorios, e arcas, em que eſtiver a fazenda, ou papeis dos preſos, em quanto o inventario ſenão acaba, ſe entregaràõ ao Theſoureiro do Fiſco, ficando as chaves às partes, e os taes cofres, eſcritorios, e arcas ficaràõ ſelladas com o ſello do Juizo, atè que ſe acabe de fazer o inventario, e os livros da razaõ ſe veraõ, eſtando as partes preſentes, ou ſeus Procuradores, e os livros de caixa, e eſcrituras ſe entregaràõ ao dito Theſoureiro por inventario; e ſendo caſo que os inventarios ſe façaõ onde não eſtiver o Theſoureiro do Fiſco preſente, os livros de razaõ, e caixa, e mais eſcrituras ſe trataõ com o inventario, e ſe entregaràõ ao Theſoureiro do Fiſco em preſença do Juiz delle, e as mais fazendas ficaraõ ao Depoſitario.

CAPITULO XXI.

Os bēs dos preſos atè 40U. póde o Juiz do Fiſco deixar em poder dos parētes cō fiança.

E Ficando do preſo mulher, filhos, ou parentes capazes da adminiſtraçaõ de alguns bens de pouca valia, aſſim como tendas de marceria, ou de maõ, poderà o Juiz do Fiſco com fiança depoſitaria deixar atè valia de quarenta mil reis à mulher, ou marido, que não for preſo, para que diſſo ſe ſuſtente, e ſeus filhos: e ſendo as tendas de marcerias, ou de roupa de tanta quantia, que parece que beneficiando-ſe por venda, e compra, pòdem dos rendimentos dellas forrar os alimentos para os preſos, e creſcer tambem no cabedal da fazenda, ficando do preſo mulher, filhos, ou parentes capazes da adminiſtraçaõ deſtas taes mercadorias, parecendo ao Inquiſidor géral que ſerà beneficio das meſmas fazendas entregarem-ſelhe para correrem com o trato, e haverem de dar conta do procedido, o farà com as ſeguranças neceſſarias.

Se forē de quātia cōſideravel, quid ſit obſervandum?

Veja ſe o Alvarà, que paſſou ElRey D. Joaõ o IV. cuja copia eſtá nos Autos de Balthaſar Coelho Chaves cō o Fiſco fol. 35. v. ubi māda q̃ eſte c. ſe pratique em todos os bēs &c.

CAPITULO XXII.

Liv. em q̃ ſe haõ de aſſētar as ſentenças, terá o Juiz.

O Dito Juiz das Confiſcaçoens terà em ſeu poder hum livro, em que ſe eſcreveràõ, e aſſentaràõ todas as ſentenças definitivas que der, e o dia em que as pronunciar, e a quantidade, e valia que nellas ſe contêm, tudo muito bem declarado, para que ao tempo que o Theſoureiro dos ditos bens houver de dar ſuas contas, entregue o dito livro ao Eſcrivaõ do ſocreſto, para o levar com os inventarios à peſſoa, que houver de tomar as ditas contas, e outro tal livro farà cada hũ dos Juizes do Fiſco de Coimbra, e Evora, de que enviaràõ em ca-

da hum anno traslado ao Conſelho gèral do Santo Officio, para conſtar das taes ſentenças, e ſe tomarem contas, e ſe dar ordem para que as de Evora, que vierem por Appellaçaõ, ſe deſpachem com brevidade.

CAPITULO XXIII.

Que aos abſolutos ſe tornem os bẽs cõ deſcõto dos alimẽtos.

E Sendo caſo que os ditos preſos ſayaõ abſolutos dos ditos crimes por ſentença dos Inquiſidores, o dito Juiz lhe fará tomar todos ſeus bens pelos meſmos inventarios, preſentandoſe-lhe primeiro Certidoens dos ſeus livramentos aſſinados pelos Inquiſidores, de que ſe porá verba, e declaraçaõ ao pè do Auto do ſoqueſtro da fazenda de cada hum, e ſe fará aſſento aſſinado por elles de como lhe foraõ tornados os ditos bens para deſcargo dos Theſoureiros, e deſcontarſe-lhe a eſſe tempo o que lhe foy dado para ſua ſuſtentaçaõ, e alimentos.

CAPITULO XXIV.

Quid nos cõdẽnados?

E Sendo dada ſentença final contra os culpados pelos Inquiſidores, e Deputados do Santo Officio, em que os condemnaõ por hereges, ou apoſtatas de noſſa ſanta Fé Catholica, de q̃ ſe apartaõ, em tal caſo o dito Juiz a requerimento do Theſoureiro, mandará apregoar nos lugares publicos, que as peſſoas, que pretenderem ter direito nos taes bens, conforme as acçoens que propuzeraõ no tempo dos primeiros pregoens, venha perante elle no termo, que for aſſinado, e que lhes fará comprimento de juſtiça.

Vid. c. 18.

CAPITULO XXV.

E Vindo as ditas peſſoas por ſi, ou por ſeus ſufficientes Procuradores no termo, que pelo dito Juiz for aſſinado, e allegando alguma juſta razaõ de embargos a ſe fazer a dita execuçaõ em parte, ou em todo, ſeraõ ouvidas, e ſe proceſſaráõ aos Autos, que ſobre iſſo ſe fizerem perante o dito Juiz na fórma ſeguinte, convém a ſaber, em Lisboa deſpachará o Juiz com os Dezembargadores da caſa da Supplicaçaõ, que o Regedor lhe nomear, que ſempre ſeraõ daquelles que eu nomear por minha Proviſaõ, que eſtarà em poder do dito Regedor: e faltando algum dos que eu nella tiver nomeados, mo aviſará para nomear outro em ſeu lugar. Em Coimbra deſpacharà com Corregedor, Provedor, Conſervador, Juiz de fóra, e hum dos Lentes de Direito de cadeiras grandes, e com hum Collegial do Collegio de Saõ Paulo dos mais antigos, os quaes Lentes, e Collegial do Collegio de Saõ Paulo ſeraõ tambem por mim nomeados, e o Juiz tomarà das peſſoas nomeadas as que lhe parecerem que niſſo poderaõ melhor ſervir. E por quanto em Evora não ha tanta copia de Letrados, e ſenão pòde uſar deſta fórma, o Juiz procederá nos caſos até dar ſentença final, e delle ſe appellarà, e aggravarà para a Meza do deſpacho do Fiſco de Lisboa, e terà a meſma alçada, que tem os meus Corregedores, e Provedores; e o q̃ por eſte modo ſe deſpachar nas ditas caſas de Lisboa, e Coimbra, ſerà ſem Appellaçaõ, nem Aggravo, e nas ſentenças interlocutorias ſeraõ dous conformes, e nas definitivas tres, e das ſentenças, em que as partes forem condemnadas, ſe pagarà dizima, e aſſim ſe pagaràõ as cuſtas ſem embargo da Ordenaçaõ lib. 3. tit. 67. §. 3.

Deſpacho em Relaçaõ.

Alçada do Juiz do Fiſco de Evora; & cap. 34.

Nas ſẽtẽças interlocutorias ſeraõ dous conformes, e tres nas definitivas. Vid. Peg. forenſ. c. 16.

Que ſe pague dizima e cuſtas das ſẽtenças, em q̃ as partes forem condẽnadas.

CAPITULO XXVI.

E Pela dita maneira conhecerà o dito Juiz, e deſpacharà quaeſquer duvidas que accreſcerem na execuçaõ das ditas fazendas, aſſim por parte das mulheres, filhos, e herdeiros dos ditos condemnados, como por parte de qualquer outro terceiro oppozitor, ſendo a oppoziçaõ tal, que por

Execuçoens.

Nota q̃ quãdo ha 3. oppoſitor, em tudo ſe procede a execuçaõ; e q̃ ſe de a parte aquillo, q lhe pertencer. Vid. c. 28.

por Direito, e minhas Ordenaçoens ſe deva receber, e com tudo o Juiz fará execuçaõ, e havendo parte nos embargos, ſe lhe dará aquillo que lhe pertencer em direito, conforme as arremataçoens, que forem feitas.

CAPITULO XXVII.

Que os moveis ſe apregoem dez dias, e os de raiz trinta, e cada dia duas vezes ao menos.

E Depois que os ditos bens forem havidos por confiſcados, o dito Juiz os fará meter em pregaõ por hum porteiro pelas ruas, Praças, e lugares publicos, e coſtumados, e os móveis andarâõ em pregaõ dez dias, e os de raiz trinta; os quaes ſeraõ apregoados em alta voz duas vezes no dia ao menos, ſendo preſente o Eſcrivaõ de ſeu cargo, o qual fará Autos, em que dará fé diſſo, e paſſados os ditos termos dos dez dias, e trinta dias, ſe venderáõ, e arrematarâõ aſſim em pregaõ publicamente pelo mayor preço, que por elles ſe achar, ſendo premeiro requeridos os lançadores, e as ditas vendas, e arremataçoens feraõ feitas pelo dito Eſcrivaõ; e quando finalmente ſe houverem arrematar os ditos bens, feraõ a iſſo preſentes o Theſoureiro, e Procuradores do Fiſco, e porém parecendo que a fazenda de raiz he de tal qualidade, e rendimento, que ſe poſſa appropriar á Inquiſiçaõ, e render para ella ſem deſpeza, de grangearias, o Juiz do Fiſco dará diſſo noticia no Conſelho de minha Fazenda, para que tomadas primeiro as informaçoens neceſſarias, me poſſaõ conſultar o que âcerca diſſo lhe parecer mais conveniente a meu ſerviço; e havendo por bem que ſe appliquem â Inquiſiçaõ, ſe deſempenhará outro tanto juro do que eſtá applicado para deſpezas della; e não havendo compradores para outras fazendas, ſe poderaõ afforar a quem por ellas mais der, andando primeiro em pregaõ o tempo da Ordenação, e os foros ſerão aſſim meſmo para a Inquiſição, abatendo-ſe outra tanta quantia como renderem do que lhe eſtá applicado de minha fazenda, como fica dito, e os ditos afforamentos ſe farão em hum livro, que para iſſo haverá, carregando-ſe em receita por lembrança ao Theſoureiro para os arrecadar: e havendo eu por bem que algumas propriedades, ou foros ſe appliquem ao Santo Officio, o Juiz do Fiſco ſerá obrigado a mandar ao Conſelho géral da Inquiſição os titulos dos ditos bens, para que o Conſelho os faça lançar no livro das propriedades, juros, e penſoens das Inquiſiçoens, fazendo carregar em receita as rendas das ditas propriedades, ou foros, poſto que o Theſoureiro do Fiſco fique ſempre obrigado a cobrallo, e fazer entrega delles ao Theſoureiro do Santo Officio: na fórma acima dita, e os ditos bens não poderaõ nunca vir aos condemnados, nem deſcendentes ſeus, nem a peſſoas poderoſas, na fórma de Direito, e o Juiz do Fiſco não admittirá nenhum ſenhor de terras, Alcaide môr, ou Official de juſtiça lançar nos ditos bens, nem nos lugares pequenos lançarâõ nelles peſſoas poderoſas; e terá particular cuidado de ſaber ſe na venda das fazendas, ou afforamentos ha alguns conluyos, aſſim por parte dos condemnados, e ſeus herdeiros, como das peſſoas que nellas lançarem, e os que niſſo achar comprehendidos, excluirá das compras, e arremataçoens, e procederá contra elles.

Como ſe procederá nas execuçoens.

Do Salario, c. 37.

Not.

Conta q̃ ſe ha de dar no Cõſelho da Fazenda, &c. 12.

Senão houver cõpradores, ſe affore a fazẽda.

Livro para os foros.

Obrigaçaõ do Theſoureiro Vid. c. 12. 28. 31. & 37. Vid. Ord. 2. t. 53. §. 4.

Dos q̃ não podem ſer admittidos a lançar nos bẽs, q̃ ſe vẽdem, & Vid. c. 13.

CAPITULO XXVIII.

Da execuçaõ nas fazendas ſitas fóra ao lugar, aonde reſidem os Officiaes do Santo Officio. Vid. c. 47. & 26. c. 27. 13.

E Stando a fazenda, ou bens em outros lugares fóra do lugar, aonde reſidem os Officiaes do Santo Officio, procurará o Juiz quanto for poſſivel deſoccuparſe de outras occupaçoens, e hir em peſſoa fazer eſtas execuçoens, levando comſigo o Theſoureiro do Fiſco, e mais Officiaes das ditas execuçoens; e quando o dito Juiz não poder hir em peſſoa, paſſará carta em meu nome para os Corregedores, Pro-

 vedores,

Para os Dezẽbargadores ut etiã §.50. in fin.

vedores, ou Juizes de fóra, que eſtiverem mais perto do lugar aonde ſe houverem de fazer as taes execuçoẽs, e não para as Juſtiças ordinarias da terra, porque eſtas ſaõ pela mayor parte ſuſpeitas, para fazerem venda, e arremataçaõ da tal fazenda, e bens na maneira acima declarada: e o dinheiro que nella ſe fizer, ſerá enviado ao dito Juiz do Fiſco com os Autos das arremataçoens, para ſe entregar ao Theſoureiro das Confiſcaçoens, e ſe carregar ſobre elle em receita, e meter no cofre, e os ditos Officiaes uſaráõ nas ditas execuçoens dos Regimentos, e Proviſoens, de que uſaõ, e aodiante uſarem os Officiaes de minha Fazenda nas execuçoens della.

CAPITULO XXIX.

Dos bẽs litigioſos, e demandas, e q̃ o Juiz doFiſco as advoque de qualquer Juizo, em q̃ pẽderẽ.

EAchando-ſe alguns bens de algum herege condemnado, ſobre os quaes pendeſſe demanda antes de ſer preſo, eſtes taes ſenão venderáõ, ſenão depois que for determinado por ſentença, que pertenciaõ ao dito herege; e porém o Juiz do Fiſco conhecerá deſtas cauſas, e avocará a ſi de qualquer Juizo aonde penderem, e em quaeſquer termos, em que eſtiverem, e ouvindo o Procurador fiſcal, as determinará como for juſtiça.

CAPITULO XXX.

Sobre a cõta do procedido das execuçoens.

TAnto que as execuçoens forem findas, e acabadas, o Juiz do Fiſco tomará conta dellas, e o dinheiro que dellas procedeo, e tudo o que achar fará carregar em receita ſobre o Theſoureiro, pelo Eſcrivaõ de ſeu cargo em hum livro, que para iſſo terá, o qual ſerá numerado, e aſſinado em todas as folhas pelo dito Juiz, conforme a Ordenaçaõ; e havendo alguns Depoſitarios dos ditos bens, os quaes não queiraõ pagar, e entregar tudo o que lhes for entregue, e depoſitado, ſe fará execuçaõ em ſuas peſſoas, e bens conforme as minhas Ordenaçoens, e aſſim ſe procederá contra os ditos Depoſitarios, ſe a fazenda, que lhes foy depoſitada, ſe achar damnificada.

Livro numerado, e rubricado pelo Juiz.

Quid, ſe a fazeda, q̃ foy depoſitada, ſe achou damnificada? Proceſſe cõtra os Depoſitarios, ut hic; pagaõ em dobro o dano, ut c. 37.

CAPITULO XXXI.

Como ſe hãode recolher o dinheiro, e bẽs do Fiſco

HEy por bem que daqui em diante nenhum dinheiro do Fiſco eſteja na maõ do Theſoureiro delle, como atégora eſteve, mas que ſe ordene huma arca de ferro com tres chaves, que eſtará em caſa do meſmo Theſoureiro, de que elle terá huma chave, e o Juiz outra, Eſcrivaõ outra, dentro da qual arca eſtará hum livro de receita, e deſpeza do dinheiro, que nella ſe meter, e tirar, e que ſenão meta, nem tire dinheiro algum ſem eſtarem os ditos tres Officiaes preſentes com ſuas chaves: e o dinheiro que ſe meter, ou tirar, ſe lançarà no livro por addiçoens, feitas pelo Eſcrivaõ do dito Theſoureiro. E aſſim mais haverà huma caſa, ou as mais, que forem neceſſarias, que lhe mandarey dar àcuſta da renda do Fiſco, em que ſe recolhaõ as fazendas, e bens móveis, que ſe tomarem para o Fiſco, o qual caſa, ou caſas eſtaràõ em poder, e guarda do dito Theſoureiro, o qual terà cuidado de fazer olhar, e beneficiar as ditas fazendas, para que ſenão damnem, nem corrompaõ; e ſendo de qualidade, que ſe hajaõ de entregar a peſſoas para as guardar, e beneficiar; elle as entregarà da ſua maõ, pois ſobre elle ſe haõ de carregar nos livros de receita por lembrança, para dar conta dellas, como acima fica dito, e quando ſe houverem de vender, ſe farà na fórma acima declarada, e o dinheiro que ſe fizer, ſe carregarà no livro, e meterà na dita arca.

Vid. c. 56.

Liv. da arca para receita, e deſpeſa.

Caſas para ſe recolherem as fazendas, bẽs móveis.

O Theſ. he obrigado a fazer olhar, e beneficiar as fazen-

CAPITULO XXXII.

EQuando os Inquiſidores mandarem proceder contra alguns de-

funtos

zẽdas, e moveis de ſorte, q ſe não danem, nẽ corrõpam; aliás ſe procede contra elle, ut ſup. c. 30.

funtos, ou auſentes culpados de hereſia; ou apoſtaſia, ſe procederà na maneira atraz declarada, fazendo-ſe logo inventario de ſeus bens, e ſendo elles condemnados por hereges; ſe venderàõ ſeus bens na ſobredita fórma, e ſahindo abſolutos, lhes ſeraõ tornados. *Vid. Ord. 5. t. 6. §. 20. verb. notatum; Gutier. Canonic. lib. 2. n. 84. c. 5. à n. 53. Sanch. in Præcepta Decal. t. 1. lib. 2. c. 14. à n. 1. & c. 22. n. 67. de in cap. & Caſtilho t. 6. quotidianat. c. 137. à n. 31. & 41.*

CAPITULO XXXIII.

Quid quãdo os Inquiſidores mãdam proceder cõtra algũs defuntos, ou auſentes.

Os bẽs dos hereges ſe perdem deſde o dia, em q commetterão os delitos.

E Por quanto os bens dos hereges, e apoſtatas ſe perdem deſde o dia que ſe commetteraõ os deliƈtos, e ſaõ applicados para minha Camara, e Fiſco Real, o dito Juiz ſerà diligente em ſaber o dia, e tempo, em que ſe commetteraõ os taes crimes; e ſendo neceſſario, os Eſcrivaens do Santo Officio lhe paſſaràõ Certidaõ diſſo conforme aos Autos, e ſaberà o dito Juiz ſe do dito tempo em diante alienàraõ os ditos condemnados algnns bens: e achando que os alienàraõ depois do diliƈto commettido, farà fazer execuçaõ nos taes bens, e conhecerà dos Embargos, com que a parte vier. *Vtrùm ten. ſolvere prenum emptorib. vid. pecul. lit. F. n. 76. verſ. Fiſcus; Gutier. Canonicar. lib. ſup. 5. n. 76. cum ſeqq. ub. vid. omn. Sanch. in Decalog. t. 1. c. 22. à n. 67. Martins a Coſta Styli Curiæ annot. 16. n. 17. & vid. per totam.*

CAPITULO XXXIV.

Juriſdição nos crimes incidẽtes. Vid. o privilegio a fol. 12. Id. c. 25

E Aſſim conhecerà de todos os crimes incidentes em ſeu Juizo, aſſim como falſidade, reſiſtencia, e outros ſemelhantes, e os determinarà em Meza ſem Appellaçaõ, nem Aggravo aſſim, e da maneira que procede nos outros Feitos Civis; e porèm o Juiz do Fiſco da Cidade de Evora procederà neſtes caſos com a meſma alçada, que tem os Corregedores das Comarcas, dando Appellaçaõ, e Aggravo, e appellando por parte da Juſtiça para a Meza do Fiſco na fórma da Ordenaçaõ.

CAPITULO XXXV.

Do q o Juiz do Fiſco deſpacha por ſi ſó ſe aggrava, e appella; & hic vid. para quem, e vid. c. 25. Vid. c. 46.

NEnhuma parte poderà appellar, nem aggravar do dito Juiz do Fiſco para outro Julgador nas cauſas, que deſpachar por ſi ſó, ſenão para os Dezembargadores, que com elle deſpachaõ, onde eſtarão pelo menos tres dos adjuntos; e o dito Juiz não ſerà preſente a deſpacho dos taes Aggravos; e Appellaçoens: e nenhum Eſcrivaõ eſcreverà nos Aggravos, e requerimentos, que ſe fizerem ao Juiz do Fiſco, ſenão ſómente o Eſcrivaõ do dito Fiſco.

CAPITULO XXXVI.

O diſpoſto neſte c. 35. ſe vẽceu; e aſſentou no Senado: conſta do 2. liv. dos aſſentos fol. 20.

Probibição ao Juiz, q não faça compoſição ſobre os bẽs confiſcados; e q nem elle, nẽ os Officiaes do Fiſco, nem

O Juiz das Confiſcaçoens não farà compoſiçaõ alguma ſobre os bens confiſcados, nem os mandarà vender, nem arrematar fóra da almoeda, e nem elle, nem o Eſcrivaõ de ſeu cargo, nem outro Official algum das ditas Confiſcaçoens, nem da Inquiſição comprarà, nem haverà por ſi, nem por outra interpoſta peſſoa couſa alguma das ditas fazendas: e fazendo o contrario, incorrerà cada hum em pena de cem cruzados, e ſerão privados de ſeus officios, e pagarão todos os damnos, e perdas, que por iſſo recreſcerem à fazenda do Fiſco, e perderão pelo meſmo feito a fazenda que comprarem; e o Juiz do Fiſco tirarà cada anno diſto devaça, e a deſpacharà com os adjuntos que lhe ſão nomeados, e o Juiz de Evora procederà na fórna atraz declarada: e porém havendo taes razoens, que pareça bem fazerſe compoſição com as partes, darà diſſo conta ao Inquiſidor gèral, o qual me communicarà a materia com as razoens que ſobre ella ſe apontarem, e com ſeu parecer.

nem da Inquiſiçaõ cogrem, nem hajaõ por ſi nem interpoſta peſſoa couſa alguma dos bẽs cõfiſcados. Vid. c. 11.

CAPITULO XXXVII.

E Por quanto na arrecadaçaõ das fazẽdas ſequeſtradas algumas vezes ſe naõ poderà eſcuſar fazerem-ſe algumas deſpeſas. Hey por bem que todas as neceſſarias, que ſobre iſſo fizerem por mandado do Juiz das Confiſcaçoens, ſejaõ levadas em conta ao Theſoureiro, e Depoſitario dos ditos bens, as quaes, mando que tenhaõ muito cuidado, e ponhaõ toda a diligencia em arrecadar, e cobrar os bens, que forem confiſcados pelo dito Juiz, e applicados para minha Camara, e Fiſco de maneira, que por ſeu deſcuido, e negligencia ſenão perca couſa alguma ſobpena de o pagarem em dobro; e a meſma ordem ſe terà nas deſpeſas da juſtiça, as quaes ſe faraõ das condemnaçoens, e não as havendo as mandarà fazer o Juiz ao Theſoureiro: e encarrego, e mando ao dito Juiz que não faça mais deſpeſas, que as neceſſarias.

Devaça q̃ o Juiz do Fiſco he obrigado tirar cada anno.

Deſpeſas por mãdado do Juiz.

CAPITULO XXXVIII.

Obrigaçaõ do Theſ. na arrecadaçaõ, e cobrãça dos bẽs. Vid. c. 12. 27. 28. & 31.

O Theſoureiro do Fiſco darà conta com entrega cada dous annos nos Contos do Reyno perante hum dos Contadores delles, que o Contador môr nomear, o qual ſerà hum dos mais antigos, e mais ſufficiente da caſa, e a dita conta ſerà reviſta por hum Provedor outro-ſim dos mais angtios, e ſufficientes, tudo na fórma do Regimento dos Contos; e parecendo no Conſelho de minha Fazenda, q̃ ſe deve recenſear a dita conta antes dos dous annos, em qualquer tempo o poderaõ mandar fazer por hum Contador, que no dito Conſelho ſe nomear, ou pelos Provedores das Comarcas de Coimbra, e Evora, e ſobre o que do dito orçamento reſultar, procederaõ como lhe parecer conveniente a meu ſerviço, e boa arrecadaçaõ de minha fazenda.

Vid. quãdo paga o dobro, &c. 14. Cõta do Theſ. cada dous annos.

CAPITULO XXXIX.

Salario das diligẽcias de fóra.

E Quando o Juiz for fóra a fazer diligencias do Fiſco, ſendo Dezembargador da Caſa da Supplicaçaõ, como deve ſer, e havendo-ſe de fazer as deſpeſas à conta da fazenda do Fiſco, haverà dous cruzados por dia, e havendo de ſer à cuſta das partes, levarà mil reis: e os Juizes do Fiſco de Coimbra, e Evora levaràõ a ſeis toſtoens à cuſta do Fiſco, e à cuſta das partes a dous cruzados; e porque as diligencias, e execuçoens, que o dito Juiz vay fazer pelo deſtricto, ſaõ muitas vezes em partes, onde ſenão achaõ Meirinhos, e outros Officiaes, com quem as póde fazer, e as mais vezes os da terra ſaõ ſuſpeitos, e as deixaõ de fazer por reſpeitos que tem, o que he em grande prejuizo do Fiſco: hey por bem que os Juizes dos deſtrictos de Coimbra, e Evora tenhaõ cada hum ſeu Meirinho, a que ſe darà ſalario conveniente, o qual levaràõ comſigo quando forem fóra a fazer algumas diligencias; e haverão a trezentos reis por dia, e a quatrocentos à cuſta das partes. E aſſim hey por bem que os Juizes do Fiſco de Coimbra, e Evora, aſſim nas ditas Cidades, como quãdo forem fóra nos ſeus deſtrictos, tragaõ vara branca, como trazem os Corregedores das Comarcas, aſſim por authoridade do cargo, como para melhor ſe arrecadar a fazenda do Fiſco.

CAPITULO XXXX.

Que haja ſello grãde para as ſentẽças, e outro pequeno para as cartas, Mãdados.

E Por quanto nos Juizos do Fiſco de Coimbra, e Evora hà dous ſellos de minhas Armas, hum grande, q̃ ſerve de ſellar as ſentenças, e outro pequeno, com q̃ ſe ſellaõ as cartas, Mandados, e Precatorios, que vam para fóra, o que atègora no Juizo do Fiſco deſta Cidade ſe não uſa, o que he occaſiaõ de ſe deſcubrirem alguns ſegredos. Hey por bem que o Juiz do

do Fiſco deſta Cidade de Lisboa tenha hum ſello pequeno de minhas Armas tambem para ſellar as cartas, e Mandados que forem para fóra, e ſenão ſellem com outro ſello algum.

CAPITULO XXXXI.

Liv. em q̃ ſe regiſtrẽ os papeis, porq̃ ſe mãdaõ fazer cobranças pelo Reyno.

E Porque muitas vezes os Officiaes do Fiſco vam fazer diligencias pelo Reyno, aſſim por bem do dito Fiſco, como para alimentos dos preſos, e para iſſo levaõ Precatorios, e Mandados, dos quaes muitas vezes não daõ conta, nem do que fazem por elles: Hey por bem que no dito Juizo haja hum livro, em que ſe lancem, e regiſtrem por lembrança todos os papeis, e diligencias deſta qualidade, q̃ ſe mandarem fazer, para pelo dito livro ſe tomar conta aos ditos Officiaes do que fizeraõ, e do que ficou por fazer; o qual livro eſtarà na maõ do Eſcrivaõ do Fiſco, e com elle continuaraõ os Officiaes que forem fazer eſtas diligencias, e os que forem arrecadar dinheiro, traràõ Certidaõ dos Juizes, ou Corregedores da quantia que arrecadarem, para que não poſſaõ entregar menos.

CAPITULO XXXXII.

Sobre ſuſpeiçaõ poſta ao Juiz do Fiſco.

E Quanto às ſuſpeiçoens, que forem poſtas aos Juizes do Fiſco nas couſas, de que em razaõ do dito officio conhecem: Hey por bem, e mando que ſe tenha a maneira ſeguinte. Tanto que a algum delles for intentada ſuſpeiçaõ por alguma parte, não ſe lançando logo por ſuſpeito, ſendo o tal Juiz Dezembargador, remetterà a tal ſuſpeiçaõ ao Chançarel da Caſa, que hey por bem ſeja Juiz deſta ſuſpeiçaõ, e a determine finalmente em Relaçaõ, como for juſtiça, com os adjuntos, que o Regedor lhe nomearà na fórma da Ordenaçaõ; e não ſendo o Juiz Dezembargador, remetterà a ſuſpeiçaõ, que lhe puzerem, ao Corregedor da Comarca, o qual conhecerà della, e a deſpacharà finalmente com os deputados, com quem deſpacha o dito Juiz as materias das confiſcaçoens, ſem da ſua ſentença, e determinaçaõ haver Appellçaõ, nem Aggravo, e em Evora deſpacharàõ o dito Corregedor com o Provedor da Comarca; e Juiz de fóra da dita Cidade, e em falta de cada hum delles com o Juiz dos orfãos, ſendo Letrado, e graduado, e approvado: e ſendo auſente o Corregedor, julgarà a ſuſpeiçaõ o Provedor com os ditos dous Juizes ſem Appellaçaõ, nem Aggravo; e ſendo julgado por ſuſpeito, conhecerà da dita cauſa o Corregedor, ou em ſua auſencia o Provedor da Comarca.

CAPITULO XXXXIII.

Cauçaõ da ſuſpeiçaõ.

E Aſſim hey por bem que quando for poſta ſuſpeiçaõ a algum dos Juizes das confiſcaçoens, antes de lhe ſer recebida, depoſite vinte cruzados, ſendo o Juiz a que a puzer Dezembargador, e não ſendo Dezembargador, depoſitarà dez cruzados ſómente, as quaes quantias ſe perderàõ para as deſpeſas do Fiſco, ſendo os ditos Juizes julgados por não ſuſpeitos.

CAPITULO XXXXIV.

Sobre ſuſpeiçaõ poſta ao Eſcrivaõ do Fiſco.

E Vindo-ſe com ſuſpeiçaõ a algum dos Eſcrivaens das ditas Confiſcaçoens, o Juiz dellas tomarà hum Tabeliaõ, ou Eſcrivaõ da terra, em quem não concorra couſa alguma de ſuſpeiçaõ, que aſſine com o dito Eſcrivão em todas as couſas que elle eſcrever, nas cauſas em que lhe for poſta a tal ſuſpeiçaõ, ao qual Tabeliaõ, ou Eſcrivaõ, que a ſi tomar, ſenão poderà por ſuſpeição, e os Autos que por elle forem feitos na maneira acima declarada, ſeràõ firmes, e valioſos, como ſe a ſuſpeição lhe não fora poſta, e em tudo o mais tocante a eſta materia das ſuſpeiçoens ſe procederà na fórma,

 que

que eſtá determinado em minhas Ordenaçoens.

CAPITULO XXXXV.

Salario das partilhas.

O Juiz do Fiſco levará das partilhas, conforme ao que a Ordenaçaõ manda que levem os Juizes dos Orfaõs, e ſendo as partilhas de muita quantia, e de muito trabalho, o fará ſaber ao Inquiſidor géral, para niſſo ordenar o que lhe parecer, e levaràõ os ditos Juizes aſſinaturas à cuſta das partes ſómente, aſſim como os Corregedores das Comarcas.

Aſſinaturas.

CAPITULO XXXXVI.

O Juiz do Fiſco, Theſoureiro, Eſcrivaõ, e mais Officiaes poderaõ trazer armas defenſivas, e gozaraõ dos mais privilegios, de que gozaõ os Officiaes, e Familiares do Santo Officio da Inquiſiçaõ: e o dito Juiz do Fiſco ſerá Conſervador de todos os privilegiados, para lhes fazer guardar ſeus privilegios, e ſerá Juiz dos Officiaes do Fiſco, e dos Familiares das Inquiſiçoens nas cauſas, em que gozaõ dos privilegios da dita Inquiſiçaõ, e do Fiſco, dando Appellaçaõ, e Aggravo para o Conſelho da Inquiſiçaõ conforme ao meſmo privilegio; e o Juiz do Fiſco não fará privilegiados alguns, ſenaõ os que o Inquiſidor géral fizer, e por quanto os Provedores do Fiſco o ſaõ tambem dos direitos de minha Coroa, eſtaràõ, e fallaràõ nas Audiencias no lugar em que eſtão, e fallaõ os Procuradores de meus direitos, ou depois delles nas Audiencias, em que forem preſentes os Procuradores de meus direitos.

Das cauſas, em q̃ ſe appellà do Juiz para o Cõſelho gèral. Vid. c. 35.

Ita ex Carleval de Judicijs t. 1 diſp. 2. q. 9. n. 709.

O Juiz do Fiſco he Conſervador dos privilegiados, e conhece de ſuas cauſas, nas em q̃ gozaõ dos privilegios

CAPITULO XXXXVII.

O Eſcrivaõ, e Porteiro levaràõ à cuſta das partes de cada arremataçaõ a hum por ſincoenta, que pela Ordenaçaõ liv. 1. t. 86. ſe deve ao Porteiro ſómente, e eſte ſalario ſe dividirà entre ambos, de modo, que ambos naõ levem mais que o que houvera de levar pela Ordenaçaõ o Porteiro.

Salario do Eſcrivaõ, e Porteiro nas arremataçoes. Vid. c. 28.

CAPITULO XXXXVIII.

TOdos os Tabellioens de Notas, e judicial, tanto que alguma peſſoa for preſa pelo Santo Officio, na Cidade, Villa, ou Lugar, e ſeus Termos, aonde ſervirem, vindo à ſua noticia, ou ſendo para iſſo requeridos; aindaq̃ ſeja por pregaõ géral, ſeraõ obrigados a moſtrar ao Juiz do Fiſco todas as cartas de compras, contratos, diſtratos, e quaeſquer feitos, em que as ditas peſſoas forem partes, e não as moſtrãdo, os poderà o dito Juiz ſuſpender dos ditos officios atè minha merce.

Obrigaçaõ dos Tabelioes, e Eſcrivaes.

CAPITULO XXXXIX.

OS Juizes do Fiſco nos crimes q̃ ſe houverem de tratar perante elles, poderàõ paſſar cartas de ſeguro nos caſos, em que as paſſaõ os Corregedores das Comarcas.

Nos caſos, ẽ q̃ pòde paſſar cartas de ſeguro.

CAPITULO L.

E Mando a todos os Juizes, Corregedores, Ouvidores, e a quaeſquer outras Juſtiças de meus Reynos, de qualquer qualidade que ſejaõ, em eſpecial aos Meirinhos, e Alcaides, que ſendo requeridos pelo dito Juiz, ou por ſua parte, o acompanhem, e vam com elle a quaeſquer lugares onde for neceſſario, e façaõ acerca diſſo tudo o que o dito Juiz de minha parte lhes requerer, e cumpraõ inteiramente ſeus Precatorios, e cartas; e não o fazendo aſſim, ſejaõ ſuſpenſos de ſeus officios, atè minha merce, e o dito Juiz poderà por eſſe caſo ſuſpender os Meirinhos, Alcaides, e Eſcrivaens, e proceder contra elles como for juſtiça.

Ita c. 28.

Que os Juizes Corregedores &c. e Officiaes de juſtiça aſſiſtaõ quando pelo Juiz lhes for requerido.

E

Póde ſuſpẽder os Julgadores, Alcaides, Meirinhos, e Eſcrivães, q̃ lhe naõ obedecẽ. Idẽ no caſo do c. 38

CAPITULO LI.

Duvidas propoſtas, de q̃ ſe ſeguẽ as reſoluções.

E Porque no Juizo do Fiſco occorrerao algumas duvidas ſobre os bens dos hereges condemnados (convem a ſaber.)

Se os praſos, que pòdem paſſar a herdeiro eſtranho, pódem vir ao Fiſco, ainda que ſejaõ Eccleſiaſticos.

Se o herege communica ſeus bens com a mulher Catholica.

Se os eſcravos dos hereges ſaõ livres.

Se o Fiſco he obrigado a pagar a ſiza dos bens, que vende, e que parte pagarà, ſe os bens forem communs.

As mandey ver pelos do Conſelho géral da Inquiſiçaõ, com que ſe ajuntàraõ outros Letrados do meu Dezembargo, e conformando-me com a determinaçaõ, que ſobre iſto tomàraõ. Hey por bem que quando os praſos da Igreja, que o herege tem, pòdem paſſar a herdeiro eſtranho por ley, coſtume, ou contrato, neſtes praſos ſucceda o Fiſco em lugar de herdeiro eſtranho, aſſim como ſuccede nos praſos dos particulares, com tanto que dentro de dous annos o Fiſco venda o tal praſo, ou o traſpaſſe a alguma peſſoa, que o poſſa poſſuir, conforme as condiçoens delle; ſe o tal praſo fòr de qualidade, que não poſſa vir a herdeiro eſtranho, em tal caſo o noſſo Fiſco poſſuirà, e haverà os frutos delle, em quanto o herege viver, e em todos os caſos, em que o praſo tornar à Igreja, haverà o noſſo Fiſco o preço das bemfeitorias, e melhoramentos, aſſim como de Direito devem haver os herdeiros.

Intelligẽ quãdo o herege for recociliado, aliter quando relaxado, e cõdenado à morte Ley adOrd. lib. 5. t. 1.

Vid. Ord. 5. t. 6. c. 15. & t. 1. c. 2.

CAPITULO LII.

E Aſſim hey por bem que os hereges, e Catholicos caſados communiquem entre ſi todos os bens, que tiverem ao tempo do contrato do matrimonio, e todos os mais, que depois adquirirem, conforme a Ordenaçaõ do Reyno, aſſim como ſe ambos foraõ Catholicos: por quanto por eſcuſar conluyos, e fallidades: hey por bem de deixar communicar com os Catholicos a parte dos hereges, que he minha de Direito.

CAPITULO LIII.

Sobre a ſiza dos bẽs q̃ ſe vendẽ.

E Aſſim hey por bem q̃ não ſe pague ſiza dos bens confiſcados, que ſe venderem, nem a paguem as peſſoas q̃ os comprarem como por minhas leys ſenão deve pagar, ſalvo vendendo-ſe couſa commua, entre o Fiſco, e partes: porque na tal venda ſó a parte do Fiſco ſerá privilegiada, para não pagar ſiza, e as outras partes pagaraõ a que lhe couber; e vendendo-ſe algũs bens antes de ſerem julgados ao Fiſco, ſe depoſitarà a ſiza na maõ do Theſoureiro delle, ou de alguma peſſoa abonada, para que depois de julgado o preço ſe dè a quem pertencer.

Peregrin. de jur. fiſci, lib. 6. t. 5. à n. 24.

Not. quãdo a ſiza ſe depoſita.

CAPITULO LIV.

E Aſſim hey por bem que os Eſcrivaens dos hereges, e apoſtatas fiquem confiſcados, como de Direito o ſaõ.

CAPITULO LV.

E Por quanto muitas fazendas, que pertencem a meu Fiſco, e Coroa Real, depois os culpados no crime de heresia, e apoſtaſia ſerem condemnados em perdimento dellas, ſe occultaõ, encobrem, e ſonegaõ, para que ſe poſſão deſcobrir, e manifeſtar. Hey por bem que toda a peſſoa, que deſcobrir quaeſquer fazendas ſonegadas, que pertenção ao Fiſco, ſendo Miniſtros delle, ainda que ſejão complices no dezencaminhado dellas, (não ſendo porèm o Juiz, Theſoureiro, ou Eſcrivão) haja a terça parte da dita fazenda, que aſſim deſcobrir, e com effeito ſe cobrar, e os mais que não forem Miniſtros, poſto que ſejão os donos das meſmas fazendas, e culpa-

Sobre denunciações dos bẽs occultados.

dos no dezencaminhado dellas hajão ametade das ditas fazendas. E o Juiz do Fiſco farà em cada hum anno nos lugares de ſeu deſtricto publicar o conteudo neſte capitulo, e fixar o traslado delle nas portas da caſa, em que ſe fazem as audiencias publicas, e elle tomarà as denunciaçoens, que ſe derem das fazendas ſonegadas, e proceſſarà os Autos dellas, e as deſpacharà com os adjuntos, como atraz he declarado, julgando a parte que couber aos denunciadores, e deſcobridores dellas na fórma ſobredita: e o dinheiro, que por eſta via ſe cobrar, ou ſe fizer das ditas fazendas ſonegadas, ſe meterà no dito cofre de tres chaves, aſſim como atraz fica declarado, carregando-ſe em receita ao Theſoureiro. E porque muitas vezes acontece denunciarſe de huns meſmos bens diante de dous Juizes, hey por bem que a denunciaçaõ, que primeiro for feita, ſe proſiga; e quando algum Official do Fiſco denunciar fazendas ſonegadas, o Juiz do Fiſco tomarà particular informaçaõ ſe commetteu culpa em ſonegar a dita fazenda, ou fez ſobre iſſo algum conluyo: e achando niſſo comprehendido o tal Official, darà conta na Meza do Conſelho géral do Santo Officio: porque ſendo a culpa tal, que mereça caſtigo, não ſómente lhe não aceitarà as denunciaçoens, mas procederá contra os ditos Officiaes como na Meza for aſſentado: e para as ditas denunciaçoens haverá hum livro numerado, e aſſinado por hum Miniſtro, que ſe nomearà no Conſelho de minha Fazenda, o qual ſe entregarà ao Juiz do Fiſco, para nelle ſe eſcreverem em ſegredo as denunciaçoens das fazendas ſonegadas, de que ſe farà Termo aſſinado pelos denunciadores, e pelo Juiz com as declaraçoens neceſſarias, e o dia, mez, anno, e hora, em que ſe fazem; e na margem do dito livro defronte do dito Termo ſe poraõ verbas da ſentença final, que ſe der ſobre as ditas denunciaçoens, a qual verba porà o Juiz do Fiſco, e ao pé de cada Termo poraõ as partes denunciadoras a quitaçaõ do que receberem por virtude das ditas denunciaçoens, e pelo dito livro ſe tomarà conta, e poderà ſaber o como ſe procedeu nas taes denunciaçoens, e ſe houve algum concerto, ou conluyo em prejuizo do Fiſco. E nas Inquiſiçoens haverà outro livro aſſinado pelo Inquiſidor mais antigo, no qual ſe tomaràõ pelos Inquiſidores, Deputados, ou Promotor Fiſcal todas as denunciaçoens dos bens confiſcados, e dos auſentes na meſma fórma, que ſe ha de fazer no Juizo do Fiſco; e das ditas denunciaçoens ſe daraõ Certidoens âs partes, que as pedirem, para bem, e reſguardo de ſua juſtiça.

Que ſe publiq eſte c. ficādo nas Caſas das Audiencias dos lugares do deſtricto traslado delle.

Livro para as denunciaçoēs deve eſtar em poder do Juiz do Fiſco.

Not.

Liv. q̃ há de eſtar na Inquiſiçaõ para ſe tomarē as denunciaçoēs. q̃ nella ſe derē.

CAPITULO LVI.

E Por quanto ſou informado, que muita parte dos bens confiſcados, e dos auſentes ſe deſencaminha por depoſitos, ordeno, e mando que todos os depoſitos ſe façaõ em livro numerado, rubricado, e aſſinado pelo Juiz do Fiſco do deſtricto, aonde os bens eſtiverem, e o Juiz, Eſcrivaõ, e Theſoureiro, que algum depoſito fizerem em outra fórma, ſeraõ ſuſpenſos de ſeus officios pela primeira vez atè minha merce, e reincidindo, haveràõ as mais penas, que parecer; e todas as fianças dos Chriſtãos novos, que ſahirem fóra do Reyno com ſuas mercadorias para India, Braſil, Angola, e mais Conquiſtas, ſe tomaràõ em livro numerado, rubricado, e aſſinado pelo Juiz do Fiſco ſob as meſmas penas.

Livro para os depoſitos. Vid. c. 30. & 31.

Livro para as fianças dos Chriſtãos novos q̃ ſahirē fóra do Reyno cō mercadorias.

CAPITULO LVII.

E Mando que eſte meu Regimento ſe cumpra, e guarde, como nelle ſe contèm, e ſenão uſe de outro, porque todos os mais hey por revogados ſem embargo de quaeſquer Leys, Ordenaçoens, Proviſoens, e Cartas minhas em

em contrario : e eſte ſerâ regiſtrado nos livros de minha Chancellaria, e trasladado no livro da Meza do deſpacho dos Dezembargadores do Paço, e nos das Relaçoens das Caſas da Supplicaçaõ, e do Porto, e ao traslado delle aſſinado por dous do Conſelho géral da Inquiſiçaõ ſe darâ tanta fé, e credito, como a eſte proprio por mim aſſinado, o qual eſtarâ em toda boa guarda na Caſa do deſpacho do dito Conſelho. Dado na Cidade de Lisboa. Cypriano de Figueiredo o fez em dez de Julho, Anno do Naſcimento de noſſo Senhor Jeſu Chriſto de mil e ſeiſcentos e vinte. E eu Pedro Sanches Farinha o fiz eſcrever.

REY.

Dom Diogo de Caſtro.

INDEX

DO REGIMENTO DO JUIZO DAS CONFISCAC,OENS
Pelo Crime da Hereſia, e Apoſtaſia.

A

ALçada do Juiz do Fiſco de Evora, cap.25.
Acredores naõ ſeraõ admittidos a pòrem ſuas acçoens depois dos prezos ſahirem dos carceres, cap. 18.
Alimentos aos prezos para ſe darem, em que fórma ſe deve proceder, c. 15.
Alimentos ſe haõ de tirar da parte, que pertence aos prezos, cap. 15.
Appellaçaõ do Juiz do Fiſco para o Conſelho gèral, cap. 46.
Arrendamentos ſe haõ de carregar no livro de receita por lembrança, c.12.
Aſſinaturas ſe levaràõ à cuſta das partes, c.45.

B

BEns que ſe acharem ſe entregaràõ ao Theſoureiro, cap.8.
Bens dos prezos ſe ſenaõ acharem, ſe paſſarà Certidaõ, que ſe ajuntarà aos mais inventarios, cap. 9.
Bens, que ſe naõ podèrem conſervar, ſe venderàõ, cap.11.
Bens alheyòs quando ſe acharem, como ſe haveràõ, cap. 19.
Bens dos prezos atè 40. mil reis pòde o Juiz do Fiſco deixar em poder dos parentes com fiança, cap.21.
E ſe forem de quantia conſideravel, o que ſe hade obſervar, cap.21.
Bens ſe tornaràõ aos abſolutos com deſconto dos alimentos, cap.23.
Bens moveis ſe apregoaràõ dez dias, e os de raiz trinta, e cada dia duas vezes ao menos, cap.27.
Bens litigioſos, e demandas o Juiz do Fiſco os advoca de qualquer Juizo, em que penderem, cap.29.
Bens dos Hereges ſe perdem deſde o dia, em que commetteraõ os delitos, c.33.

C

CAuçaõ das ſuſpeiçoens de q̃ quantia hade ſer, cap.43.
Caſas para ſe recolherem as fazendas, e bens moveis, cap.31.
Caſos em que o Juiz do Fiſco pòde paſſar cartas de ſeguro, cap. 49.
Cofres, e caixas em que eſtiver fazenda, ou papeis dos prezos ſe entregaràõ ao Theſoureiro, em quanto ſe naõ acaba o inventario, cap.20.
Compradores, naõ os havendo, ſe aforarà a fazenda, cap.27.
Conſervador dos privilegiados, he o Juiz do Fiſco, cap.46.
Conta, e aviſo, que ſe hade dar ao Conſelho da Fazenda, cap. 12. & c. 27.
Corregedor, ou Juiz aſſiſtirà ſendo chamado a fazer os inventarios, em falta do Juiz do Fiſco, cap. 3. & cap.13.

D

DEclaraçoens dos bens, que ſe lançaõ em inventario, cap.2.
Deſpacho ſerá em Relaçaõ o Juiz do Fiſco, com os Dezembargadores que o Regedor nomear, cap.25.
Devaça que o Juiz do Fiſco he obrigado a tirar cada anno, cap.36.
Defuntos, e auſentes, quando os Inquiſidores

ſidores

ſidores mandaõ proceder contra elles, como ſe deve obrar, cap. 32.
Dinheiro, entregarſe-hà no Cofre, c. 8.
Dinheiro, e bens do Fiſco, como ſe haõ de recolher, cap. 31.
Dizima, e cuſtas ſe pagaràõ das ſentenças, em que as partes forem condemnadas, cap. 25.
Dividas, e mais couſas, que ſe devem eſcrever nos inventarios, cap. 5.
Duvidas propoſtas, e ſuas reſoluçoens, c. 51. 52. & c. 53.

E

EScrivaens naõ havendo dous, em que fórma ſe hade obrar, cap. 13.
Execuçoens accreſcendo algumas duvidas, comoſe hade haver o Juiz, cap. 26. & cap. 28.
E como ſe procederà nellas, cap. 27.
E nas fazendas ſitas fóra do lugar aonde reſidem os Officiaes do Santo Officio, cap. 47. cap. 26. & cap. 27.
Execuçoens findas, ſeu procedido de dinheiro, e tudo o que achar fará o Juiz carregar ſobre o Theſoureiro, cap. 30.

F

FAzenda que foy depoſitada, e ſe achou damnificada, ſe procederà contra os depoſitarios, cap. 30.
E pagaràõ em dobro o damno, cap. 37.

I

INquiſidores paſſaràõ Precatorios ſobre os alimentos, cap. 15.
Juiz do Fiſco, o que deve fazer quanto que algum for prezo, e eſtiver feito Inventario, cap. 18.
Juiz do Fiſco ſendo ſentenciados os culpados mandarà a requerimento do Theſoureiro apregoar nos lugares publicos, que as peſſoas, que pretenderem ter direito nos taes bens, venhaõ perante elle no tempo que lhes for aſſinado, cap. 24.
Juiz do Fiſco do que deſpacha ſe aggrava, e appella, cap. 35.
Juiz do Fiſco, nem Officiaes faràõ cõpoſiçaõ ſobre os bens dos confiſcados, cap. 36.
Juiz aſſiſtirà com o Eſcrivaõ, e Theſoureiro nas publicas almoedas, c. 11.
Juiz do Fiſco, qual deve ſer, cap. 1.
Juiz o que deve fazer tendo aviſo por eſcrito dos Inquiſidores, que mandaõ prender alguma peſſoa, cap. 2.
Juriſdiçaõ do Juiz nos Crimes incidentes, cap. 34.
Juizes, Corregedores, e Officiaes da Juſtiça aſſiſtiràõ quando pelo Juiz do Fiſco lhe for requerido, cap. 45.

L

LAnçar nos bens que ſe vendem, naõ ſeraõ admittidos Senhores de terras, Alcaide môr. Officiaes de Juſtiça, nem peſſoas poderoſas, c. 27.
Letras de cambio que os prezos paſſaõ, em que ſe fazem devedores, ſe naõ pagaràõ ſem primeiro conſtar ſerem verdadeiras, cap. 17.
Livros, e papeis defezos, achando-ſe em que fórma ſe hade obrar, cap. 6.
Livros terà o Theſoureiro dous, hum de receita por lembrança, e outro de receita do dinheiro vivo, cap. 10.
Livro terà o Juiz, em que ſe haõ de aſſentar as ſentenças, cap. 22.
Livro para os foros, cap. 27.
Livro haverà outro para ſe regiſtarem os papeis, porque ſe mandaõ fazer cobranças pelo Reyno, cap. 41.

O

OBrar em que fórma ſe deve quando a prizaõ ſe faz fóra da Cidade, cap. 13.
Obrigaçaõ do Theſoureiro na arrecadaçaõ, e cobrança dos bens, cap. 37.

P

PEſſoas que haõ de aſſiſtir aos Inventarios, cap. 7.

Prezos faraõ inventario, e declaraçaõ do que devem, e ſe lhes deve, c. 16.

Proviſoens ſenaõ paſſaràõ para ſe mandar dar dinheiro que eſtiver depoſitado, cap. 15.

S

SAlarios quaes haõ de ſer, cap. 27.

Salarios das diligencias de fóra, c. 39.

Salario das partilhas, cap. 45.

Salario do Eſcrivaõ, e Porteiro nas arremataçoens, cap. 47.

Sellos haverà hum grande para as ſentenças, e hum pequeno para as cartas, e mandados, cap. 40.

Sentenças interlocutorias ſeraõ dous Juizes conformes, e tres nas diffinitivas, cap. 25.

Suſpeiçaõ poſta ao Juiz, em q̃ forma ſe hade nelle proceder, cap. 42.

Suſpeiçaõ poſta ao Eſcrivaõ, como ſe deve nella obrar, cap. 44.

Suſpender pòde o Juiz aos Julgadores, e Officiaes, que lhe naõ obedecerem, cap. 50.

T

TAbeliaens, e Eſcrivaens, ſua obrigaçaõ, cap. 48.

Theſoureiro terá dous livros hum de receita por lembrança, outro do dinheiro vivo, o qual eſtará no Cofre, cap. 10.

Theſoureiro ſua obrigaçaõ, cap. 12.

Theſoureiro, ou Depoſitario naõ faraõ dos bens couſa alguma, ſem comiſſaõ do Juiz, cap. 14.

Theſoureiro he obrigado a fazer olhar as fazendas, e moveis de ſorte que ſe naõ danem, cap. 31.

Theſoureiro dará conta cada dous annos, cap. 38.

FIM.